DOSTOYEVSKİ

EZİLENLER

www.iphonepub.com

www.iphonepub.com En geniş iPhone ePub arşivi.

EZILENLER ÜZERINE

Dostoyevski'nin EZILENLER'i sonradan yazdigi nice ünlü romanlarinin ilk tohumlarini tasir.

Buradaki kahramanlar onun dünyasini yansitan en gerçek kisilerdir. Bütün elestirmenlerin sözbirligiyle vardiklari yargi, yazarin en gerçekçi romaninin EZILENLER oldugudur.

Roman ilk defa 1861'de Dostoyevski'nin erkek kardesiyle birlikte yayinladiklari "Zaman" adli dergide tefrika edilmistir. Bu dergi Michael Dostoyevski'nin ölümü üzerine kapanmis, sonralari baska adla yeniden yayinlanmaya baslamistir.

Romandaki tiplerin en ilgi çekicisi, askini, mutlulugunu baskalari ugruna harcayan Natasa'dir.

Natasa, ailesi, sevgilisi ve kendisi arasinda denge kurmaga çalisan ama bütün Dostoyevski kahramanlari gibi ruh buhranlari içinde eriyip giden bir kizdir. Romanin anlaticisi Ivan Petroviç'in (Vanya) karakterinde romancinin kendi hayatindan kesitler bulmak mümkündür. Gerçekten de kahramanin yazarlik serüveni ve elestirmenle olan iliskileri bize Dostoyevski'nin Bielinski'yle olan bagintilarini hatirlatmaktadir. Yukarida romanin yazarin en gerçekçi eseri oldugu yargisini verirken dayandigimiz bir tesbit de; ünlü Prensin, iki yüzlülüklerini, düzenbazliklarini, ahlaksizliklarini yansitmasidir. Devrim öncesi Rus toplumunun en tipik kisileridir bunlar. Para ve söhret için yapamayacaklari sey yoktur.Dostoyevski buna EZILENLER adını verirken romandaki kisilerin yalniz yoksul uklarini degil onlarin bu asagilanmadan ötürü duyduklari manevi bunalimi da vermistir. Zenginlikten sonra, rutubetli bir odada can verecek hale düsen Smith, bu odada eserini yaratmaya çalisan Petroviç bir toplumun düzensizliginin, aksakliginin asagi kattaki insanlar üzerinde yaptigi yikintilarin temsilcisidirler.

Kimi elestirmenlere göre bu roman, yazarin bati etkisinde kaldigini belirten eserleri arasinda sayilmalidir. Gerçekten de duygululuk yönünden bazi

sayfalar Dickens'i andirir, daha ileri giderek söyliyelim, Prensin gayrimesru çocugu Nel y, uzaktan uzaga Oliver Twist'i hatirlatir.

Ayrica yazarin ünlü BUDALA'sinin kaynagim ve nasil olustugunu merak edenler mutlaka EZILENLER'i okumak zorundadirlar. €ünkü Prens Miskin'in, karakter çizgileri yavas yavas EZILENLER'de belirmege baslar.

EZILENLER'in bir özel igi de Dostoyevski'nin burada tabiat tasvirleri yapmasidir. Tasvirler daha ilk sayfada baslar. Yazarin diger romanlarinda yapilan bu tür tasvirler ancak bir "haleti ruhiye"yi vermek amaciyla yapilmistir. Halbuki burada dogrudan dogruya tabiat tasvir edilmistir.

EZILENLER'deki kisiler bir toplumun çürüyüsünün ilgi çekici destanidir. Yazar burada sonradan kendini adadigi gibi ruhi gerçeklere degil, somut gerçeklere egilmistir.

Natasa, Prens, Vanya ve hele hele hayatinin yönünü bir türlü bulamayan Alyosa çok sevimli, gerçek tiplerdir ama bunun yaninda da büyük trajedi kahramanlaridir.

EZILENLER, Dostoyevski'nin romanciligi ve onun roman kahramanlari hakkinda bildiklerinize yeni görüs açilari getirecek önemli bir romandir.

BIRINCI B™LÜM

I

Geçen yilin 22 mart aksaminda garip bir olay geçti basimdan.Bütün gün dolasmis, kendime bir daire aramistim.Oturdugum yer pek rutubetliydi, bu yüzden kötü kötü öksürmeye baslamistim.

Daha sonbaharda koymustum aklima oradan çikmayi, ama ilk bahara kadar uzamisti.

Sabahtan beri dolastigim halde istedigim gibi bir yer bulamamistim bir oda bile olsa, ayri bir daire olsun istiyordum; sonra, genistabiŒ kirasi da azolmaliydi. Dar yerde kisinin düsüncelerinin de daraldigim anlamistim. Yazacagim öyküleri düsünürken odanin içinde bir asagi bir yukari

dolasmayi severdim. Sirasi gelmisken söyleyeyim: Eserlerimi yazmaktan çok onlar üzerinde düsünmek, hayal kurmak hosuma gitmistir daima. Dogrusu, tembel igimden degildir bu. Peki ama nedendir öyleyse?

Daha sabahleyin pek iyi hissetmiyordum kendimi, aksam üzeri ise oldukça fenalasmistim, titriyordum. Üstelik, bütün gün ayaktaydim, yorulmustum. Hava kararmaya basladiginda Voznesenski caddesinden geçiyordum. Petersburg'un mart günesine, özel ikle gurupunatabiŒ

açik, dondurucu soguk bir aksambayilirim. Her yani 10

kizil bir isik kaplar birden. Evler alev alev yanmaya baslar sanki. Boz, sari, kirliyesil renklerinin kasvetli görünümü bir anda kaybolur. Kisinin içi aydinlanir sanki; ürperir ya da biri dirsegiyle dürtmüs gibi irkilirsin. Yepyeni duygular doldurur içini... Bir günes isininin kisinin ruhunda yaratabilecegi degisiklik öyle büyüktür ki!

Gelgelelim, biraz sonra bu günes isini yok olmustu; dondurucu soguk burnumun ucunu sizlatiyordu; hava iyice kararmisti; dükkanlarin pencerelerinden gaz lambalarinin ölgün isigi siziyordu disari. Mil er'in pastahanesinin önünden geçiyordum ki, yildirim çarpmis gibi durdum birden, pastahanenin bulundugu yana bakmaya basladim. Içimde, olaganüstü bir sey olacakmis, gibi bir his vardi. Tam o anda karsi kaldirimda yaninda köpegiyle yasli bir adam ilisti gözüme.

Anlayamadigim, tuhaf bir duygunun kalbimi hizli hizli çarptirmaya basladigi bugünmüs gibi hatirimda.

Mistik bir insan degilimdir; batil inançlarim yoktur, fala inanmam. Bununla beraber, herkes gibi benim basimdan da garip birkaç olay geçmistir. Sözgelimi, bu ihtiyari alalim: Onunla karsilastigimda b aksam tuhaf bir seyin olacagi niçin dogmustu içime? Üstelik hastaydim da; insan hastayken duygulari daima yaniltici olur.

Yasli adam bitkin adimlarla,bacaklarini hiç bükmeden, degnek gibi öne atiyorduikibüklüm, elindeki bastonu yere hafifçe vurarak pastahaneye dogru yavas yavas yürüyordu. ™mrümde böylesine garip biçimli bir insan görmemistim. Daha önce de, Mil er'in pastanesinde onunla her

karsilasmamda tuhaf bir duyguya kapilirdim. Uzun boyu, kambur sirti, seksenlik ölgün yüzü, lime lime paltosu; ancak ense kisminda aktan çok saribeyaz bir tutam saç kalem çiplak basindaki, kul anilacak yeri kalmamis, yirmi yil ik, yuvarlak kenarli sapkasi; sanki düsünülmeden yapilan, kurulmus bir zemberek yardimiyla

11

sürdürülüyormusa benzeyen hareketleri...Bütün bunlar ilk bakista elinde olmadan sasirtiyordu insani. Dogrusu, yasi böylesine geçkin bir ihtiyari yapayalniz, yardimcisiz görmek pek tuhafti; üstelik, bakicilarindan kaçmis bir deliyi de andirmiyor degildi hani. Asiri derecede siskaligi da garibime gidiyordu: Beden diye bir sey yoktu onda sanki,iskeletinin üzerinesadece birderi yapistirilmis gibiydi. €evresi mosmor, iri, ama fersiz gözleri hiç bir sey görmedigi haldebunu kesinlikle biliyorumdaima karsiya bakardi. Yüzünüze baka baka, önünde kimse yokmus gibi üzerinize üzerinize yürürdü. Birkaç kere tanik oldum buna. Mil er'in pastahanesinde son zamanlarda gözükmeye baslamisti. Nereden geldigini kimse bilmiyordu. Köpegi daima yanindaydi. Pastahane müsterilerinden konusan yoktu onunla. O da konusmuyordu kimseyle zaten. Kaldirimda durmus, merakli gözlerle ona bakarken "Niçin Mil er'in pastahanesine dadandi bu adam? diyedüsünüyordum,neisiolabilirorada?" Hastaligimin, yorgunlugumun sonucu, anlasilmaz bir can sikintisi sarmisti içimi. Kendi kendime devam ediyordum: "Niyeti ne acaba? Ne düsünüyor? Bakalim düsünüyor mu hem? Yüzü bir sey ifade etmekten çok uzak... ™ylesine ölgün ki!Ondan bir parçaymis gibi yanindan hiç ayrilmayan su köpegi de nereden bulmus? Ne kadar da benziyorlar

birbirine!"

Bu zaval i köpek de seksen yasinda olmaliydi; evet evet, muhakkak o da seksen yasindaydi. Bir kere, hiç bir köpegin gösteremiyecegi kadar yasli gösteriyordu; sonra, niçin onu ilk gördügüm an, bu köpegin öteki köpeklere benzemeyen, olaganüstü bir köpek oldugunu geçirdim aklimdan?

Yüzdeyüz büyülü, esrarli bir yani bulundugunu; belki de köpek kiliginda bir Mefisto oldugunu; kaderinin birtakim bilinmez, gizli baglarla sahibinin kaderine baglandigim düsündüm? Onu görseniz, son 12

kez yirmi yil önce bir seyler yedigini siz de kabul ederdiniz. Sahibi gibi bir deri bir kemikti. Hemen hemen hiç tüy kalmamisti üzerinde; arkasinda bir sopa gibi sarkan, daima bacaklarinin arasina sikistirdigi kuyrugu da çiplakti. Koca kulakli basini hiç kaldirmaz, dalgin dalgin önüne bakardi hep.

™mrümde onun kadar igrenç bir köpek görmedim. Adam önde, köpek arkada yürürlerdi daima; hayvanin burnu, yapisik gibi, sahibinin paltosunun eteginden ayrilmazdi. Yürüyüsleri de, görünümleri de her adimda söyle söylerdi sanki :

Yasliyiz Tanrim, yasliyiz, öyle yasliyiz ki!

Hatirliyorum, bir keresinde "sakin ihtiyarla köpegi, Gavarni'nin resimledigi Hoffman'in masal ari kitabinin sayfalarindan siyrilip yeryüzünde dolasmaya baslayan varliklar olmasin?" diye geçirmistim içimden. Karsiya geçip, ihtiyarin arkasindan ben de girdim pastahaneye.

Ihtiyari herkes pek garipsiyordu pastahanede; bu istenmeyen konuk kapidan girince, tezgahin arkasinda ayakta duran Mil er de surat asmaya baslamisti son zamanlarda. Bir kere, bu acayip ihtiyar ne bir sey yiyor, ne de içiyordu. içeri girince dogru kösedeki sobanin yanina gidiyor, her zaman ayni sandalyeye çöküyordu. Sobanin yanindaki yerinde baska biri oturuyorsa, adamin karsisinda bir süre saskin saskin ayakta durduktan sonra cani sikilmis gibi öteki köseye, pencerenin dibine geçiyordu. Orada kendine bir sandalye buluyor, yavasça oturuyor, sapkasini çikarip hemen yanina yere koyuyor, bastonunu da sapkasinin yanina biraktiktan sonra sandalyenin arkaligina yaslanip üç dört saat öyle hareketsiz kaliyordu. Eline gazete falan almazdi; agzindan bir sözcük çiktigi da yoktu. Gözlerini iyice açmis, donuk bakislarla önüne bakardi hep; öyle ki, o anda hiç bir sey görmedigine, isitmedigine bahse girilebilirdi. Köpek de oldugu yerde iki üç kere döndükten sonra, usulca sahibinin bacaklarinin di

binde boyluboyunea yere uzaniyor, basini çizmelerinin arasina sokup derin bir gögüs geçirdikten sonra öyle kaliyor, ölmüs gibi hiç kipirdamiyordu. Sanki bu iki yaratik sabahtan beri bir yerde ölü

olarak yatiyorlardi da, günes batar batmaz, sirf Mil er'in pastahanesine gelmek, orada hiç

kimsenin bilmedigi, esrarli bir görevi yerine getirmek için canlaniveriyorlardi, ihtiyar, üç dört saat oturduktan sonra nihayet kalkiyor, sapkasiyla bastonunu alip evine gidiyordu. Köpek de dogruluyor, her zamanki gibi kuyrugunu bacaklari arasina sikistiriyor, basim önüne sarkitiyor, agir adimlarla sahibinin pesi sira yürüyordu. Pastahaneye gelenler zamanla uzaklasmaya baslamislardi ihtiyardan; igreniyormus gibi yakininda bile oturmuyorlardi. Oysa ihtiyar hiç bir seyin farkinda degildi.

Bu pastahanenin müsterileri daha çok Almandi. Voznesenski caddesinde oturan ne kadar çilingir, firinci, boyaci, sapkaci, kosumcu kisacasi, saygi deger Alman varsa hepsi buraya gelirdi. Mil er'in pastahanesinde içten bir hava eserdi çogunlukla. Patron sik sik tanidik müsterilerinin masasina otururonlarla beraber birkaç kadeh punç yuvarlardi. Dükkan sahibinin çocuklari, köpekleri de giderlerdi bazan müsterilerin yanina; müsteriler onlari sever, oksarlardi. Herkes birbirini tanir, sayardi. Müsteriler Almaa gazetelerini okumaya daldiklarinda salondan bir kapiyla ayrilan patronun dairesinden, Mil er'in tipki beyaz bir fareye benzeyen, saçlari bukleli, sa, risin büyük kizinin akordsuz bir piyanoda çaldigi Augustin'im (1) duyulurdu. Bu valsi seve seve dinlerdi herkes. Her ayin ilk günlerinde Mil er'in pastahanesine gider, oraya gelen Rus dergilerini okurdum.

(1)O siralar Alman, küçük, esnafi arasinda peksevilenbir sarki:"Mein lieber Augustin" ("Benini sevgili Augustin'im.") 14

Içerigirdigimdeihtiyarpencerenindibinde oturuyordu; köpegi de ayaklarinin dibindekiyerini almisti.

Hiç bir sey söylemeden geçip köseye oturdum. "isim falan yokken, böylesine hastayken, bir an önce eve gidip çayimi içtikten sonra yatmam gerekiyorken niçin girdim buraya? diye soruyordum kendi kendime. Gerçekten de su ihtiyari seyretmek için mi geldim acaba?" Canim sikilmaya baslamisti. Disarda onu gördügüm zaman ruhuma dolan o tuhaf duyguyu hatirlayarak "Bana ne ondan? diye geçirdim içimden. Bütün bu soguk Almanlardan bana ne? Bu tuhaf duygum nereden geliyor? Son zamanlarda benligimi saran; yasamama,son öykümü okuyan usta elestirmenin söyledigi

gibihayati açik seçik görmeme engel olan bu ucuz, incir çekirdeginidoldurmayan seylerden duydugum endisenin sebebi nedir?" Böyle düsündügüm, kendi kendime sitem ettigim halde kalkip gitmiyordum. Bu arada iyice fenalasmistim, sicacik yerden disari çikmayi hiç

istemiyordu canim artik. Bir Frankfurt gazetesi aldim elime, iki satir okuyunca daldim. Almanlarin engel oldugu yoktu bana.Onlar gazetelerini okuyor, sadece arada, yarim saatte bir alçak sesle yeni haberler, ünlü Alman mizahçisi Safir'in nükteleri üzerine kisa kisa konusuyorlar; sonra, bir kat dahaçogalmis ulusal bir gururla okumaya daliyorlardi gene.

Yarim saat sonra uyandigimda zangir zangir titriyordum. Artik eve gitmek zorundaydim. Tani bu sirada salonda geçen sessiz bir olay bir kere daha beni gitmekten alakoydu. Ihtiyarin oturduktan sonra gözlerini karsisindaki bir seye dikip, kalkincaya kadar bakislarini oradan bir daha ayirmadigini yukarda söylemistim. Anlamsiz bir israrla bir yere dikilen bu donuk bakisin bana yöneltildigi aksamlar da olmustu: Içimi son derece kötü, hatta dayanilmaz bir duygu kaplardi, elden geldigince çabuk yerimi degistirirdim. Bu keresinde ihtiyarin 15

kurbani, kentimize yeni gelmis, Adam Ivaniç Sultz adinda, Mil er'in yakin dostubunu sonra ögrendimama ihtiyari da müsterilerin çogunu da tanimayan, dis görünüsü pek hos, sert kolali yakalari kalkik, yüzü kipkirmizi zi, sismanca, Riga tüccarlarindan ufak tefek bir Almandi.

"Darfbarbier" i (1) büyük bir hazla okur, bir yandan da punçunu yudumlarken birden basim kaldirip ihtiyarin, durgun bakislarini ona diktigini farketti. Bu sasirtti onu. "Soylu" bütün Almanlar gibi Adam Ivaniç da utangaç, duygulu bir insandi. Yüzüne böyle saygisizca, dik dik bakilmasi tuhafina gitmisti, sikilmisti. ™fkesini tutup, saygisizadamdan gözlerini kaçirdi,kendi kendinebir seylerhomurdanarak yüzünü gazeteyle kapadi. Ne var ki sabredemedi, iki dakika sonra basini uzatip gazetesinin üstünden merakla bakti: Ihtiyarin anlamsiz bakisi hala ona yönelmisti. Adam Ivaniç gene bir sey söylemedi. Basini üçüncü kez uzattiginda yüzü birden kipkirmizi oldu. Kendini, gururunu savunmaya, soylukisilerin yaninda güzel kentiRiga'nin adininlekelenmesine engelolmayakendisini Riga'nin temsilcisi sayiyordu besbel ikarar vermisti. Elindeki gazeteyi sinirli bir

hareketle masanin üzerine firlatipgazetinin raptiyeyle tutturuldugu çita gürültüyle çarpti masayapunçtan, gururundan yüzü kipkirmizi, içi alev alev yanan küçük gözlerini zaval i ihtiyara dikti.Sanki Almanla rakibi, bakislarinin manyetik gücüyle birbirini yenmeye çalisiyorlardi. €itanin masaya çarpmasindan çikan sesle Adam Ivaniç'in tuhaf durusu bütün müsterilerin dikkatini çekmisti. Hepsi el erindeki gazeteleri birakmis, magrur, sessiz bir merakla iki rakibe bakiyorlardi.

Pek gülünç bir sahneydi bu. Gelgelelim, Adam Ivaniç'in bakislarindaki manyatik gücün (1)"Köy berberi"O zamanlar çikan bir Alman gazetesi.16

hiç bir etkisi olmamisti. Ihtiyar, öfkeden, kuduran bay Sultz'a gene öyle dalgin dalgin bakiyordu.

Akli baska yerlerdeymis gibi, herkesin onunla ilgilendiginin bile farkinda degildi. Sonunda sabri tükendi Adam Ivaniç'in. Sert, çin çin öten bir sesle, Almanca, Niçin öyle dikkatli dikkatli bakiyorsunuz bana bayim? diye bagirdi..

Ama rakibi onun ne söyledigini anlamiyormus, sesini duymuyormus gibi susmaya devam ediyordu. Adam Ivaniç bu kez Rusça sormaya karar vermisti. Bir kat daha öfkeli bir sesle, Size sormak niçin böyle dik bakiyor bana? diye haykirdi.

Ayaga firlayarak devam etti :

Beni tanirlar sarayda, sizi tanimazlar!

Ama ihtiyarin kipirdandigi bile yoktu. Almanlar nefretle homurdanmaya baslamisti. Mil er de gelmisti gürültüye. Durumu ögrenince ihtiyarin sagir oldugunu düsünerek kulagina iyice egildi.

Müsterisinin yüzüne dik dik bakarak yüksek sesle,

Bay Sultz ona bakmamanizi rica ediyor, diye bagirdi.

Ihtiyar birden Mil er'e bakti, o ana kadar durgun olan yüzünde endiseli bir düsünce, bir heyecan ifadesi belirdi. Telaslandi, inleyerek egildi, aceleyle

sapkasini, bastonunu aldi; aci bir gülümsemeyleyanlislikla oturdugu yerden kavulan bir zaval inin sinik gülümsemesiydi buayaga kalkti, disari çikmaya hazirlandi. Zaval i, çökmüs ihtiyarin bu uslu, ezik aceleciliginde öylesine acikli, insanin içini burkan bir sey vardi ki, basta Adam Ivaniç olmak üzere bütün müsterilerin düsüncesi bir anda degismisti. Ihtiyarin, birisine hakaret etmek söyle dursun, bir dilenci gibi her yerden kovulabilecegini bildigi bel iydi.

17

Mil er iyi yürekli, duygulu bir insandi. Ihtiyarin sirtini oksayarak, Hayir, hayir, dedi, oturun! Aber (1) ger (2) Sultz sadece ona dikkatli dikkatli bakmamanizi rica etmisti. Sarayda tanirlar onu.

Gelgelelim, zaval i ihtiyar gene anlamadi, daha da telaslandi; sapkasinin içinden düsen eski, delik desik, açik mavi mendilini egilip aldi; basi ön ayaklari arasinda, hiç kipirdamadan yerde yatan köpeginehayvan belbel i derin bir uykuya dalmistiseslenmeye basladi. Titrek, bitik bir sesle, Azorka, Azorka! dedi. Azorka!

Azorka'ninkipirdadigiyoktu.Ihtiyar,canisikkin,

Azorka, Azorka, diye tekrar etti.

Bastonuyla dürttü köpegi, ama Azorka kipirdamiyordu. Elinden bastonu düstü ihtiyarin. €ömelip yere diz çöktü, Azorkanin basini el erinin arasina aldi. Zaval i Azorka! ™lmüstü. Zaval i hayvan, sahibinin ayaklari dibinde belki yasliliktan, belki de açliktan, sessizce ölmüstü. Ihtiyar saskin saskin, Azorka'nin öldügünü anlayamiyormus gibi bir dakika kadar öyle bakti yüzüne; sonra yavasça egildi emektar dostuna dogru, solgun yüzünü hayvanin sogumus basina dayadi. Bir dakika çit çikmadi salonda. Hepimiz duygulanmistik... Sonunda dogruldu ihtiyar. Yüzü

bembeyazdi, sitma nöbeti gelmis gibi titriyordu. Yufka yürekli Mil er, onu tesel i etmek istegiyle, Doldurmak saman bu köpegin içini, dedi. Iyice saman doldurmak. Fyodor Karloviç Kriger ustasidir bu isin.

Bastonu yerden alip ihtiyara verirken ekledi:

(1)ama (Almanca)

(2)bay (Almanca)

EzilenlerF : 2 18

Fyodor KarloviçKriger çokiyi hayvan doldurmak.

™ne çikan bay Kriger alçakgönül ü bir tavirla,

Evet, ben çok iyi doldurmak hayvan.

Bu, tepesinde tutam tutam kizil saçli, gaga burnunun üzerinde gözlügüyle, zayif, uzun boylu, görünüste iyi yürekli bir Almandi. Aklina gelen düsünceden cosan Mil er, Her çesit hayvani doldurmakta çok kabiliyetlidir Fyodor Karloviç Kriger, diye ekledi.

Bay Kriger atildi gene:

Evet, her çesit hayvani doldurmakta çok kabiliyetliyimdir.

Coskun bir cömertlik içinde devam etti:

Hem köpeginizi parasiz dolduracagim size.

Adam Ivaniç Sultz, yüzü bir kat daha kizarmis, ihtiyarin ugradigi felakete kendisinin sebep oldugu inanciyla,

Hayir, hayir!diye haykirdi, emeginizin karsiligim ben verecek size.

Ihtiyar bütün bu konusmalari dinliyordu ya, bir sey anlamadigi bel iydi; zangir zangir titriyordu.

Garip müsterisinin gitmeye hazirlandigim gören Mil er,

Bir dakika! diye bagirdi. Bir kadeh nefis konyagimizi için!

Konyagi getirdiler. Ihtiyar, çabuk bir hareketle aldi kadehi, ama el eri titriyordu, agzina götürecegine yarisini döktü, bir damla içmeden tepsiye

geri koydu. Sonra Azorka'yi oldugu yerde birakip tuhaf, o anda pek yadirganan bir gülümsemeyle çabuk çabuk kapiya yürüdü. Herkes sasirmisti. Almanlar birbirinin yüzüne bakarak,

Schwerenot! Was für eme Geschichte! (1)diye mirildandilar.

(1)Felaket! ise bakin!

___ 19 ___

Ben ihtiyarin arkasindan kostum. Pastahaneden birkaç adim ötede, sagda dar, iki yaninda kocaman kocaman evler olan, karanlik bir ara sokak vardi. Içimde bir ses ihtiyarin o sokaga saptigini söylüyordu bana. Sokaga girince sagdan ikinci ev yeni yapiliyordu, disi kalaslarla çevriliydi. Evin önündeki tahta perde sokagin neredeyse ortasina kadar çikiyordu. Yayalar için tahta perde boyunca bir sira kalas dösenmisti. Tahta perdeyle evin arasinda kalan karanlik bir kösede buldum ihtiyari. Kaldirima oturmus, dirseklerini dizlerine dayayip basini el eri arasina almisti. Yanina oturdum. Nereden baslayacagimi bilemeden,

Bakin, dedim, Azorka için üzülmeyin. Gelin evinize götüreyim sizi. Geçsin artik üzüntünüz. Gidip bir araba çagirayim. Nerede oturuyorsunuz?

Ihtiyar cevap vermiyordu. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gelip geçen yoktu sokaktan. Birden koluma yapisti. Kisik, isitilir isitilmez bir sesle,

Soluk alamiyorum! dedi, soluk alamiyorum! Ayaga kalktim, zorla onu da kaldirirken, Evinizegötüreyimsizi! diye bagirdim. Birkaç bardak çay içip yatmalisiniz... Simdi bir araba getiriyorum. Doktor da çagiracagim... tanidigim bir doktor var...

Daha neler söyledigimi hatirlamiyorum. Ayaga kalkacak oldu, ama dogrulur dogrulmaz gene yere çöktü, hep o kisik, boguk sesiyle bir seyler mirildanmaya basladi. Üzerine iyice egilip dinledim.

Vasilyevskiadasinda, diyordu. Altinci sokak... altinci sokak...

Sesi kesildi.

Vasilyevski'de mi oturuyorsunuz? Ama o yana gitmiyordunuz;pastahaneden çikinca sola dönmeniz gerekirdi Vasilyevski'ye gitmek için, oysa siz soga döndünüz. Simdi bir arabayla götürürüm sizi... 20

Ihtiyar kipirdamiyordu. Elini tutup kaldirdim, birakinca ölününki gibi düstü. Egilip yüzüne baktim, parmagimin ucuyla dokundum... ihtiyar ölmüstü. Düs görüyordum sanki.

Bu serüven hayli ugrastirdi beni, o arada sitmam da kendiliginden geçti. Ihtiyarin evini bulduk.

Vasilyevski adasinda degil, öldügü yerden birkaç adim ötedeki Klugen'in evinin besinci, çati katinda küçük bir antreyle son derece basik, pencere diye duvarlarinda üç deligi bulunan büyük odali ayri bir dairede oturuyormus. €ok yoksul oldugu bel iydi. Bir masa, iki sandalyeyle, tas gibi sert, her yanindan pamuklan firlamis, eski mi eski bir kanepesindenmeger o da ev sahibininmisbaska esyasi yoktu. Sobanin uzun zamandan beri yanmadigi bel iydi; muma falan da rastlanilmadi. Ihtiyarin, pastaneye sirf sicak, isik yanan bir yerde oturmak için geldigi kanisindaydim. Masanin üzerinde bos bir toprak çanakla kupkuru bir ekmek kabugu vardi. Bir köpek bile para bulunmadi. Zaval iyi gömmek için degismeklik fanilasi bile yoktu; birisi kendi fanilasini verdi de onu giydirdik. Ihtiyarin bu kosul ar altinda yalniz yasayamiyacagi, birisinin seyrek de olsa ona yardima geldigi bel iydi. Masanin gözünden kimlik cüzdani çikti. Rahmetli, Yeremiya Smith adinda, yetmis sekiz yasinda, Rus uyruklu bir yabanciydi. Makinist oldugu anlasiliyordu. Masanin üzerinde iki kitap vardi: Kisa bir cografya kitabiyla, kursun kalemle bir çok yerine isaret konulmus Incil'in Rusçasi. Bu iki kitabi ben aldim. Evde oturan öteki kiracilara, ev sahibine sorduk, hiç kimsenin bir sey bildigi yoktu. €ok kalabalikti evin içi; fabrika ustalari, pansiyon olarak oturan Alman kadinlari bütün odalari doldurmuslardi. Kibar bir kimse olan evin yöneticisi de eski kiracisi üzerine, çati katinda alti ruble kirayla oturdugundan, son iki aydir bir köpek vermediginden, bu nedenle onu kapi disari et

21

meleri gerektiginden baska pek bir bilgi veremedi. "Ihtiyarin gelip gideni var miydi?" diye sorduk, bu konuda da kimse bir sey bilmiyordu.

Koskocaman evdi, böyle yerlere girip çikan çok oldugu için bilinmezmis. Bir seyler ögrenebilecegimiz evin bes yil ik kapacisi da, yerine daha kiracilarin yarisini tanimayan genç yegenini birakip iki hafta önce izinle köyüne gitmisti. Bütün bu sorusturmalarin nereye vardigini kesin olarak bilmiyorum; sonunda topraga verdiler ihtiyari. O

günlerde öteki islerim arasinda bir gün de Vasilyevski adasina, altinci sokaga gidip geldim. Oraya varinca kendi kendime güldüm: Olaganüstü hiç bir yani olmayan sira sira evlerden baska ne görebilirdim altinci sokakta? "Peki ama, diye düsünüyordum, ihtiyar ölürken niçin Vasilyevski adasi altinci sokaktan söz etti? Sayikliyor muydu acaba?"

Smith'ten bosalan daire hosuma gitmisti. Baskasina kiralamamasini, daireyi benim tuttugumu yöneticiye söylidim. Odanin tavani gerçi pek basiktiöyle ki, önceleri basim vuracak sanmistimama istedigim kadar genisti ya! Zaten kisa zamanda alistim. Ayda alti rubleye bundan iyisi de bulunamazdi. Dairemin ayri olmasi pek hosuma gitmisti. Simdi bir hizmetçi bulmaktaydi is, yalniz basima yapamazdim çünkü. Kapici, hiç olmazsa günde bir kere ugrayip en gerekli isleri yapmaya söz verdi basta. Ihtiyar için birisinin gelecegini saniyordum. Oysa öleli bes gün olmustu, gelen giden yoktu.

II

O siralar dergilerde çalisiyor, ufak tefek yazilar yaziyordum; günün birinde büyük bir eser verecegimden hiç kuskum yoktu. Büyük bir roman üzerinde çalisiyor 22

dum; ama sonunda hastaneye düstüm... yakinda ölürüm herhalde. Sonum yaklastigina göre anilarimi yazmasam da pekala olurdu ya...

Hayatimin su aci son yili geliyor aklima. Her seyi yazmak istiyorum, kendime bu ugrasi bulmasaydim sanirim can sikintisindan ölürdüm. Bütün bu olaylar bazan. öylesine heyecanlandiriyor, öylesine üzüyor ki beni! Kelimeler kalemimin ucundan kagida dökülürlerken daha bir huzur verici, daha bir olagan biçime girecek, hayale, kabusa daha az benziyecekler saniyorum. Yazmak beni avutacak, içimdeki atesi söndürecek, eski yazarlik damarimi kabartacak; anilarimi, aci hayal erimi bir ise, ugrasa

döndürecektir... Evet, çok iyi düsündüm bunu. Üstelik saglik memuruna da bir miras birakmis olurum; hiç degilse kisin pencerelerini kagitlar.

Gelgelelim, nedense ortasindan basladim hikayeme. Her seyi yazmaya karar verdigime göre bastan baslamaliyim. ™yle olsun. Zaten pek uzun sürmeyecektir kendimi tanitmam.

Buradan uzak ...skiy ilinde dogmusum. Ben küçükken ölen annemle babam iyi birer insan olmaliydilar. Acidigi için beni evine alan söyle böyle varlikli toprak sahibi Nikolay Sergeyiç

Ihmenev'in yaninda büyüdüm. Tek çocugu olan Natasa benden üç yas küçüktü. Agabeykardes gibiydik onunla. Ah sevgili çocuklugum! Yirmi bes yasinda, son günlerimi yasiyorken aklimda sadece senin olman; heyecanla, coskunlukla sadece seni anmam ne garip aslinda! O zamanlar ne maviydi gökyüzü, Petersburg günesine hiç benzemezdi günes; yüreklerimiz ne hizli çarpardi!

O zamanlar her yanda göz alabildigine çayirlar, ormanlar vardi; simdiki gibi soguk tas yiginlari karartmazdi insanin içini. Nikolay Sergeyiç'in yönetmeni oldugu Vasilyevski'deki park ne hostu!

Natasa'yla dolasirdik orada. Parkin bitiminde de büyük, los bir koruluk 23

vardi, bir keresinde kaybolmustukiçinde Natasa'yla... Ne güzel, tatli günlerdi! Hayati esrarengiz, çekici bir sey olarak görüyor, onunla tanismaktan hoslaniyorduk. Her "çalinin, agacin arkasinda bizim için esrarli, bilmedigimiz bir insan vardi sanki. Masal dünyasi gerçekle içice gibiydi. Aksam sisi koyulasip, büyük derenin çakil i kiyisina yapismis gibi duran çalilarin dal arinda küme küme biriktigi zamanlar Natasa'yla ben sahilde el ele durup ürkek bir merakla uzaklara bakar, sisin içinden dogru birisinin "çikip yanimiza gelecegini ya da seslenecegini, böylece dadimizinanlattigimasal arin gerçeklesecegini sanirdik. Aradan uzun zaman geçtikten sonra bir keresinde Natasa'ya, "€ocuk hikayeleri" nin elimize geçtigi, kitabi kapip dogru bahçedeki havuzun yaninda yasli, sik yaprakli mese agacinin altindaki yesil kanepemize kosup oturdugumuz, hemen

"Alphonse ile Dalinde" hikayesini okudugumuz günü hatirlatmistim. Bu hikayeyi hatirladikça hala tuhaf bir burkulma olur içimde; geçen yil ilk iki satirini Natasa'ya ezbere okudugumzaman da aglamamak için güç tutmustum kendimi: "Kahramanim Alphonse Portugal'dedogmustur.

DonRamiro'dur babasinin adi"... Belki de pek budalaca bir seydi bu; kim bilir, Natasa'nin heyecanima öyle tuhaf tuhafgülümsemesinin sebebi de buydu belki. Ama çabuk toparlamisti kendini (çok iyi hatirliyorum bunu), beni avutmak için o da geçmis günlerden açmisti. Biraz sonra kendisi de duygulandi. €ok güzel bir aksamdi o; eskiyi yenibastan yasadik: "Beni il merkezine, yatili okula yol adiklari günüTanrim, ne çok aglamisti o gün!Vasilyevski'den temel i ayrilisimi...Okulu bitirmis,üniversiteyehazirlanmak için Petersburg'a gidiyordum. On yedi yasindaydim, o da on bes. O zamanlar pek biçimsiz oldugumu söylüyor Natasa. ™ylesine uzun boylu, öylesine siskaymisim ki, bana bakinca tutamazmiskendini, gülermis.Ayrilirken 24

çok önemli bir sey söylemek için bir kenara çektim onu; ama birden dilim tutuldu. O anda müthis heyecanli oldugumu hatirliyor Natasa. Konusamadik tabiŒ. Ne söyleyecegimi bilmiyordum.

Söylesem de anlayamazdi beni zaten. Birden bosandim, hiç bir sey söyleyemeden öyle gittim.

€ok sonra, bundan iki yil önce görüstük. Yasli Ihmenev bir dava için gelmisti Petersburg'a. Ben de edebiyat alaninda yeni yeni duyurmaya baslamistim adimi.

III

Nikolay Sergeiç Ihmanev iyi, ama çok eskiden beri yoksul düsmüs bir aileden geliyordu. Grene de yüz el i kölelik, oldukça iyi durumda bir çiftlik kalmisti ona babasindan. Yirmi yasinda süvari subayi olmustu. Isleri iyi gidiyordu, gelgelelim, hizmetinin altinci yilinda bir aksam kumarda varini yogunu kaybetti. O gece sabaha kadar, uyku girmedi gözüne. Devrisi aksam gene gitti oyun salonuna, sahibi oldugu tek seye, atina karsilik bir kart aldi. Kazandi. Arkasindan bir daha, bir daha... Yarim saat sonra köylerinden birini, son sayima göre el i kölelik Ihmenevka'yi geri almisti. Oyuna paydos

deyip, devrisi gün de istifasini verdi. Yüz kölesini kaybetmisti. Iki ay sonra tegmen rütbesiyle ayrildi ordudan, küçük köyüne gitti. Bu kumar olayindan söz edilmesini hiç sevmezdi; öyle ki, o kadar iyi yürekli, babacan oldugu halde, birisi kaybettigi yüz köleden açacak olsa, öfkelenir, bozusurdu onunla. Köyde kendini çiftçilige verdi. Otuz bes yasinda soylu ama yoksul bir ailenin kizi olan Anna Andreyevna Sumilova'yla evlendi. Drahomasi bile yoktu Anna Andreyevna'nin, göçmen madam MonReves'in kentte soylu kizlar için açtigi yatili okulda okumustuher zaman övünür

25

dü bununla; oysa orada ne okudugunu bilen, anlayan da yoktu.Nikolay Sergeiç iyi bir toprak sahibi olmustu. Komsu toprak sahipleri ders aliyorlardiondan. Birkaç yil sonra bes yüz kölelik komsu Besilyevski köyüne Petersburg'dan sahibi prens Pyotr Aleksandroviç Valkonski geldi, Prensin gelisi büyük bir olay olmustu çevrede. Henüz genç sayilirdi; büyük bir rütbesi, önemli iliskileri vardi. Yakisikliydi, varlikliydi, nihayetçevrenin kizlarini, kadinlarini en çok bu yani ilgilendiriyordubekardi. Akrabasi olan valinin il merkezinde onu içtenlikle karsilamasini, kent bayanlarinin "kibarligina hayran kalmalarini" v.s. anlata anlata bitiremiyorlardi. Sözün kisasi, Petersburg yüksek sosyetesinin tasrada pek seyrek gözüken, gözüktüklerinde de büyük ilgi uyandiran üyelerinden biriydi bu. Ne var ki, ihtiyaci olmadigi, kendisinden az da olsa, asagi buldugu kimselere karsi kibar davranmiyordu Prens. Komsu toprak sahiplerini küçümseyip, onlarla tanismak istememesi bir çok düsman kazandirmisti ona. Durup dururken Nikolay Sergeiç'i ziyaret etmesi de bu yüzden sasirtmisti herkesi. En yakin komsusu Nikolay Sergeiç'di oysa.

Ihmenev'lerin evinde büyük bir heyecan yaratti bu ziyaret. Kari koca bayilmislardi genç adama; hele Anna Andreyevna cosmustu. Kisa bir zaman sonra aileden biriymis gibi haber falan vermeden her gün gelip gitmeye baslamisti. Onlari da kendi evine çagiriyor, nükteler savuruyor, gülünç hikayeleranlatiyor, Ihmenev'lerin kötü piyanosunda hem çalip hem söylüyordu. Ihmenevler sasiyorlardi dogrusu: Böylesine candan, böylesine degerli bir insan için kendinibegenmis, kibirli, bencil nasil diyebiliyorlardi komsular? Içten, temiz yürekli, çikarini düsünmeyen, dürüst bir insan olan

Nikolay Sergeiç'ten hoslanmis olmaliydi Prens. Kisa bir zaman sonra her sey anlasildi.

Prens, madrabaz, gözü doymaz; ak saçli, gözlüklü, gaga burunlu,utanmazcasina çalan,_ 26

üstelik iskenceyle birkaç köylüyü öldüren çiftlik yöneticisi kahyasi Alman'in isine son vermek için gelmisti Va~ silyevski'ye. Sonunda yakayi ele vermisti Ivan Karloviç.. Yerin dibine girmisti utancindan, Alman dürüstlügünden, uzun uzun söz etti; ama yüz kizartici bir biçimde kovulmasina engel olamadi bütün bu çabalari. Bir yönetmen gerekliydi Prense; bulunmaz bir çiftçi, son derece dürüstbundan hiç kimsenin kuskusu olamazdibir insan olan Nikolay Sergeiç'i seçmisti. Prens, bu isi üzerine almasi için Nikolay Sergeiç'ten teklif bekliyordu galiba; ama olmadi bu, Prens günesli bir sabah dostça, son derece saygili bir tavirla dilegini açti ona. ™nce kabul etmek istemedi Ihmenev, ama hayli dolgun ücret Anna Andreyevna'yi ayartti, genç adamin bir kat daha artan kibarligi da geri kalan kararsizliklari silip süpürdü... Prensin istedigi olmustu. Insanlari iyi tanidigi bel iydi. Görüsmeye baslamalarindan kisa bir zaman sonra Ihmenev'in nasil" bir insan oldugunu, onu parayla degil de gösterecegi içtenlikle, yakinlikla kendine baglayabilecegini, istedigini yaptirabilecegini biliyordu. Gözü kapali, her seyini güvenebilecegi bir kahyaya ihtiyaci vardi; bundan böyle Vasilyevski'ye bir daha gelmek istemiyordu. Ihmenev'i öylesine büyülemisti ki, adamcagiz yürekten inaniyordu dostluguna. Nikolay Sergeiç bizde çok olan son derece temiz yürekli, içten, duygulu bir insandi; böyleleri (bazan Tanri bilir niçin) birisini sevdiler mi bütün varligiyla baglanirlar ona; bu baglilikl ari bazan gülünç bile kaçar.

Aradan uzun yil ar geçti. Prensin çiftligi gelistikçe gelismisti. Prensle Ihmenev arasindaki iliskiler iyiydi, resmi is mektuplariyla sürdürülüyordu bu iliskiler. Prens Nikolay Sergeiç'in yönetimine hiç

karismiyor, bazan Ihmenev'i sasirtan son derece pratik, uygun ögütler veriyordu ona. Parayi bos yere harcamayi, çarcur etmeyi

27

sevmedigi, hatta elinin siki oldugu anlasiliyordu. Vasilyevski'ye gelisinden bes yil sonra ayni ilde dört yüz kölelik, pek iyi durumda baska bir köyü satin almasi için Nikolay Sergeiç'e vekalet yol adi.

Nikolay Sergeiç mutluydu. Prensin basanlarina, yükselisine, yükselen öz kardesiymig gibi yürekten seviniyordu. Hele Prens bir is konusunda, ona son derece güvendigini bel i edince adamcagiz iyice duygulanmisti. Anlatayim bunun nasil oldugunu... Ama önce, hikayemin bir bakima en önemli kisilerinden olan Prens Valkonski üzerine kisa bir açiklama yapmam gerekiyor.

IV

Dul oldugunu söylemistim. €ok gençken, para için evlenmisti. Moskova'da varini yogunu iyice kaybeden ailesinden hemen hemen hiç bir sey kalmamisti ona, Vasilyevski üstüste birkaç kere ipotek edilmis, borç içindeydi. Moskova'da devlet dairelerinden birinde çalismak zorunda kalan yirmi iki yasindaki Prens'eailesinden bir köpek bile kalmamisti; "eski bir soyun baldiri çiplak evladi"

olarak atilmisti hayata. Bir tüccarin tohuma kaçmis kiziyla evlenmesi onu kurtardi. Tüccar drahoma konusunda aldatti tabiŒ Prensi; ama gene de karisinin parasiyla, ailesinden kalan çiftligi geri alip kurtarabildi. Prensin kismetine çikan tüccar kizinin okuyup yazmasi yoktu, iki sözcügü bir araya getirip konusamazdi; yüzü de pek çirkindi, sadece bir iyi yani vardi: Iyi yürekli, sessizdi.

Prens onun bu yanindan yararlanmasini bildi: Evlenmelerinden bir yil sonra o siralar bir erkek çocuk doguran karisini Moskova'da tüccar babasinin yanina birakip, ...ski iline gitti.

"Petersburg'daki soylu bir akraba 28

sinin yardimiyla orada oldukça yüksek bir memuriyet edinmisti, Içi yükselmek, parlamak atesiyle yaniyordu. Karisiyla Petersburg'da da Moskova'da da yapamayacagini anladigi için ise tasradan baglamaya karar vermisti. Evliliklerinin ilk yilinda karisina etmedigi iskencenin kalmadigini söylüyorlar. Bu söylenti pek sasirtiyordu Nikolay Sergeiç'i, heyacanla

savunuyordu Prens'i, onun böylesine kaba hareket edebilecek bir insan olmadigini söylüyordu. Ama yedi yil sonra nihayet ölmüstü Prenses, dul kalan Prens de hemen Petersburg'a aktardi. Baskentte ilgi bile uyandirmisti.

Bir çok meziyetleri olan, zeki, zevk sahibi, henüz yakisikli, genç sayilan Prens sosyeteye mutluluk arayan, himaye pesinde kosan bir insan degil de, baslibasina bir deger olarak girmisti. Onda gerçekten de insani çeken, baglayan, güçlü bir seyin oldugunu söylüyorlardi. Kadinlarin pek hosuna gidiyordu; sosyete dilberlerinden biriyle iliskisini duymayan, kalmamisti. Soydan gelme, cimrilik derecesine varan eli sikiligina ragmen parayi hiç acimadan harciyor, her önüne gelene kumarda para veriyor, ne kadar çok kaybederse etsin hiç üzülmüyordu. Ama Petersburg'a eglenmek için gelmemisti; yükselmek istiyordu, istedigi de oldu. Onun sosyetedeki basarilarina sasan, akrabasi ünlü kont NainskiPrens karsisina her hangi bir dilekçi olarak çiksaydi yüzüne bile bakmazdi belkionunla ilgilenmis, hatta yedi yasindaki oglunu yetistirmek için evine almisti. Prensin Vasilyevski'ye gelisi, Ihmenev'le tanismasi da bu zamana rastliyor. Sonunda, Kontun araciligiyla elçiliklerden birinde önemli bir yere atanarak yurt disina gitti. Onunla ilgili söylentiler biraz anlasilmaz olmaya bile baslamisti: Yurt disinda basindan kötü bir olay geçtigini söylüyorlardi, ama bunun nasil bir olay oldugunu bilen yoktu. Yalniz, yukarda sözünü ettigim dört yüz kölelik köyü

satin aldigi biliniyor kesinlikle. Uzun zaman sonra önem

li bir kimse olarak döndü yurda; Petersburg'da oldukça büyük bir memuriyete getirildi. Ihmenev'de onun yeniden evlenmeye, varlikli, taninmis bir ailenin kizini almaya hazirlandigi söylentileridolasiyordu.Nikolay Sergeiç sevinçten el erini ogusturarak "Gördünüz mü, diyordu, kodamanlar sinifina giriyor bizimki!" O siralar Petersburg'da üniversitedeydim; hatirliyorum, Ihmenev bana mektup yazip, Prens'in evlenecegi haberinin dogru olup olmadigini arastirmami istemisti. Prense de bir mektup yazmis, beni himayesine almasini dilemisti;amaPrens cevap vermedi bu mektubuna. Sadece, Kontun evinde yeterince yetistirildikten sonra liseye giden Prensinoglunun, on

dokuzyasindaögreniminibitirdiginiögrenebildim. Ihmenev'lere bunu yazdim.

Prensin, oglunu çok sevdigini, bir dedigini iki etmedigini, simdiden onun gelecegi için ugrastigini da ekledim. Bütün bu bilgileri Prensin oglunun tanidigi olan ögrenci arkadaslarimdan almistim.

Iste tam o günlerde, güzel bir sabah Nikolay Sergeiç Prensten onu pek sasirtan bir mektup aldi...

Yukarda da söyledigim gibi, Nikolay Sergeiç'le iliskilerini o zamana kadar resmi is mektuplariyla sürdüren Prens simdi son derece içten, dostça bir tavirla aile sirlarim açiyordu ona: Oglundan yakiniyor, kötü davranislarina üzüldügünü yaziyordu. Oglunu temize çikarmak için de ekliyordu:

"Bu yasta bir çocugun ufak tefek hatalari pek önemli sayilmaz tabiŒ aslinda". Ceza olarak bir zaman için köye, Ihmanev'in yanina yol amaya karar vermisti oglunu. Prens, "Dünyanin en iyi yürekli, dürüst insani Nikolay Sergeiç'e, özel ikle Anna Andreyevna'ya" güvendigini yaziyor; onlardan, yaramaz oglunu ailelerine kabul etmelerini, ona biraz akil vermelerini, el erinden gelirse onu sevmelerini, en önemlisi de uslandirmalarini, "insan hayatinda öylesine önemli yeri olan kurtarici kesin ilkeleri ona asilamalarini" diliyordu. Yasli Ih 30

menev tabiŒ dört el e sarildi ise. Genç Prens geldi sonunda; öz çocuklari gibi karsiladilar onu.

Kisa bir zaman sonra Nikolay Sergeiç onu cani gibi seviyordu. Hatta sonralari, Prensle Ihmenev tamamen ayrildiklari zaman, ihtiyar bazan mutlu bir gülümsemeyle anardi Alyosa'siniPrens Aleksey Petroviç'e Alyosa'm derdi.Gerçekten de pek tatli bir çocuktu bu: Yakisikli, kiz gibi narin yapili, sinirliydi. ™te yandan neseli, temiz yürekli, duyguluydu da... Ihmenev'lerin evinde pek seviliyordu. On dokuz yasinda oldugu halde, çocuklugu hala atamamisti üzerinden. Söylentilere bakilirsa üzerine titreyen babasinin, onu köye niçin sürdügünü anlamak güçtü. Delikanlinin Petersburg'da düzensiz bir hayat yasadigini, çalismak istemedigini, babasinin da bunlara üzüldügünü söylüyorlardi. Nikolay Sergeiç, Alyosa'ya bu konuda hiç bir sey sormadi; Pyotr Aleksandroviç de mektubunda oglunu sürmesinin asil

nedeninden söz etmemisti. Bununla beraber birtakim söylentiler dolasiyordu ortalikta: Alyosa'nin bagislanamayacak kadar agir bir yaramazlik yaptigindan, sosyeteden bir bayanla gizli iliskisinden, birisini düel oya çagirdigindan, kumarda büyük bir para kaybettiginden söz ediyorlardi. Baska birisinin parasini yedigi bile söyleniyordu. Prensin, oglunu bir suçu oldugu için degil de birtakim bencil düsünceleri yüzünden köye yol adigini söyleyenler de vardi. Nikolay Sergeiç bu sonuncu söylentiyi nefretle reddediyordu. €ocukluk çaginda Prensi hiç görmemis olan Alyosa da taparcasina seviyordu babasini zaten; ondan söz ederken cosuyor, heyecanlaniyordu. Babasinin etkisi altinda oldugu bel iydi. Alyosa bazan, babasinin da kendisinin de ayni zamanda kur yaptiklari bir kontesten, onun (Alyosa'nin) kadini elde etmesine babasinin çok sinirlendiginden söz ediyordu. Bu hikayeyi daima heyecanla, çocuksu bir içtenlikle, çin çin öten neseli kahkahalar atarak anlatiyordu; ama Nikolay 31

i Sergeiç onu hemen susturuyordu. Alyosa, babasinin evlenmek niyetinde oldugunu da dogruluyordu.

Hemen hemen bir yil olmustu köye sürgün geleli. Belirli zamanlarda saygili, agirbasli mektuplar yaziyordu babasina. Sonunda Vasilyevski'ye o kadar alisti ki, Prens yazin köye geldiginde (Ihmenev'leri daha öncedenhaberdar etmisti) sürgün, köyde kalmasina izin vermesi için yalvarip yakarmaya baslamisti babasina. Köy hayatinin tam ona göre bir hayat oldugunu söylüyordu.

Alyosa'nin verdigi her karar, kapildigi her heves asiri duygululugun , dan, heyecanli yaradilisindan, bazan saçmaliga varan havailiginden, dis etkilere pek çabuk kapilmasindan, iradesinin olmayisindan geliyordu. Ama Prens kuskulu kuskulu dinledi oglunun, bu dilegini...NikolaySergeiç

eski "dostu" nu güç taniyabildi: €ok degismisti Prens Pyotr Aleksandroviç. Nikolay Sergeiç'e karsi pek bir tuhaf davraniyordu; hesaplar gözden geçirilirken igrenç bir titizlik, cimrilik, anlasilmaz bir kusku gösterdi. Bütün bunlar pek üzdü dürüst Ihmenev'i; uzun süre inanmak istemedi. On dört yil önce Vasilyevski'ye gelen Prens degildi bu sanki:Simdi bütün komsulariylaönemli olanlariyla tabiŒtanisti. Nikolay Sergeiç'e hiç gelmiyor, bir usagiymis gibi davraniyordu. Birden acayip bir sey oldu: durup dururken tamamen ayrildilar Prensle Nikolay Sergeiç. Birbirlerine

kötü sözler söylediler, Ihmenev öfkeyle çikip gitti Vasilyevski'den, ama olay bununla kapanmadi. €evrede igrenç dedikodulardolasmayabaslamisti. Genç prensin yaradilistan zayif oldugunu sezinleyen Nikolay Sergeiç'in, onun eksikliklerinden yararlanmaya çalistigini; kizi Natasa'nin(osiralar daha on yedisinde olan Natasa'nin) yirmi yasindaki delikanliyi kendine zorla asik ettigini; anasiyla babasininhiç farkinda degilmisler gibi davrandiklari haldebu aski körüklediklerini söylüyorlardi.

Sözde, kurnaz, "ahlaksiz" Natasa, gene .32

onun ugrasmasi sonucu komsu toprak sahiplerinin evlerindeki sayilari hayli kabarik olan kibar kizlardan hiç birini görmek firsatini bulamayan delikanliyi nihayet büyülemisti. Sonra, sevgililerin Vasilyevski'ye on bes verst uzaklikta olan Grigoryev köyünde evlenmeye karar verdiklerini iddia edenler de vardi. "TabiŒ Natasa'nin anne babasindan gizli, diyorlardi. Ama Ihmenev'le karisi her seyi pekala biliyorlar, kizlarini kiskirtiyorlardi". Sözün kisasi, çevrenin kadinli erkekli dedikodularinin bu olayla uydurup uydurup söylediklerini siralayacak olsak baslibasina bir kitap olurdu. Isin tuhafi, Prens bütün bunlara inanmis, hatta Vasilyevski'ye de sirf Petersburg'dayken aldigi imzasiz bir mektup üzerine gelmisti. Hiç kusku yok ki Nikolay Sergeiç'i birazcik olsun taniyan bir insan bu iftiralarin bir tekine bile inanamazdi; gelgelelim herkese bir seyler olmustu; her kafadan bir ses çikiyor, herkes dudak bükerek basini sal iyor... zaval i ihtiyari kesinlikle suçluyordu. Ihmenev, kizini dedikoduculara karsi savunmaya kalkismayacak kadar gururluydu.

Karisina da komsularina her hangi bir açiklamada bulunmamasini siki siki tembihlemisti. iftiraya ugrayan Natasa'ninsa bir yil sonra bile bir seyden haberi yoktu: Olaylari büyük bir titizlikle saklamislardi ondan; on iki yasinda bir kiz kadar neseli, safti.

Bu arada kavga da gittikçe kizisiyordu. Yaltakçilar bos durmuyorlardi. Birtakim fitneciler, taniklar çikti ortaya; Prensi Nikolay Sergeiç'in Vasilyevski'yi yil ardan beri hiç de dürüst yönetmedigine inandirmayi sonunda basardilar. Dahasi var: Sözde üç yil önceki koru satisinda Nikolay Sergeiç

on iki bin gümüs rubleyi iç etmis; bu konuda açik seçik, yasalara uygun delil er varmis; üstelik, koruyu satarken Prensten izin falan da almamis, kendi bildigi gibi hareket etmis, mal sahibini her is olup bittikten sonra korunun satilmasina razi etmis, satistan 33

aldigi paranin çogunu da cebe indirmis. Sonradan da anlasildigi gibi, bütün bunlar iftiraydi tabiŒ, ama Prens söylenenlerin hepsine inandi, herkesin içinde Nikolay Sergeiç'in yüzüne karsi "hirsiz"

diye haykirdi. Ihmenev tutamadi kendini, hakarete hakaretle karsilik verdi. Büyük bir rezalet oldu.

Dava hemen basladi. Nikolay Sergeiç birtakim kagitlari saklamadigi; daha önemlisi, ne koruyucusu, ne de bu gibi durumlarda tecrübesi oldugu için dava aleyhine isliyordu. €iftligine haciz kondu. Sinirleri fena halde bozulan ihtiyar, il merkezindeki davayi tecrübeli avukatina birakip, durumu yakindan izlemek için Petersburg'a geldi.. Saniyorum kisa bir zaman sonra Prens, Ihmenev'i bos yere kirdigini anlamisti. Ne var ki, birbirlerine çok agir hakaret etmislerdi, barisamazlardi. Prens davayi kendi lehine çevirmek, yani eski çiftlik kahyasinin elinden son lokmasini almak için bütün gücüyle çalisiyordu.

V

Böylece Petersburg'a tasinmis oldu Ihmenev'ler,, Bunca uzun bir ayriliktan sonra Natasa'yla karsilasmami anlatmaya girismeyecegim. Aradan geçen dört yil içinde bir gün bile unutmamistim onu. Natasa'yi hatirladikça içimi dolduran duygunun ne oldugunu o zamanlar bilmiyordum tabiŒ, ama bu ikinci bulusmamizdan kisa bir süre sonra, kaderimin onunkine bagli oldugunu anladim.

Basta, gelislerinin ilk günleri aradan geçen dört yilin onu pek az degistirdigini, ayrilmamizdan önceki küçük kiz olarak kaldigini saniyordum. Ama günler geçtikçe onda Ezilenler F: 3 34

yeni, o zamana kadar bilmedigim, sanki benden mahsus saklanmis bir seyler sezinlemeye baslamistim. Gerçek yanlarini benden gizler gibi bir hali vardi... bunlari bir bir sezinlemek ne hostu! Petersburg'a geldiklerinde

ihtiyar pek sinirli, huysuzdu. Isleri kötüydü. Durmadan söyleniyor, davayla ilgili kagitlarla ugrasiyordu; bize baktigi yoktu. Anna Andreyevna aklini yitirmis gibi dolasiyordu ortada, neye ugradigini bilmiyordu. Petersburg ürkütmüstü onu. Eski günlerinin, Ihmenevka'nin özlemiyle aglayip sizliyor; gelinlik çaga gelen Natasa'nin gelecegini düsünecek kimse yok diye üzülüyor; içini dökebilecegi baska kimsesi olmadigi için bana tuhaf itiraflarda bulunuyordu.

iste tam o siralarda, onlarin gelisinden biraz önce, edebiyat alanina atildigim ilk romanimi yeni bitirmis, isin acemisi oldugum için eserimi ne yapacagimi, kime verecegimi bilmiyordum.

Ihmenev'lerin evinde hiç söz etmemistim bundan; avare dolastigim, çalismadigim, kendime bir is aramadigim için neredeyse kavga edeceklerdi benimle, Ihtiyar azarliyordu benibeni bir evlat bilerek tabiŒ.Roman yazdigimi onlara söylemekten düpedüz utaniyordum. €alismakta gönlümün olmadigini, roman yazmak istedigimi nasil açabilirdim onlara? Bu yüzden sirasi gelinceye kadar yalan söyledim, var gücümle is aradigima, ama bulamadigima inandirdim onlari, ihtiyarin yalan söyleyip söylemedigimi arastiracak durumu yoktu. Hatirliyorum, bir keresinde Natasa, babasiyla konusmamizi sonuna kadar dinledikten sonra esrarli bir tavirla bir köseye çekti beni; nemli gözlerle, gelecegimi düsünmem için yalvardi, sorular sordu, bir sey ögrenemeyince de, isi avarelige verip kendimi mahvetmeyecegime dair yemin ettirdi bana. Gerçi ne yaptigimi, neyle ugrastigimi açmadim ona, ama yapitimi, ilk romanimi begendigini açiga vuran tek sözcügünün o anda benim için, sonralari e

lestirmenlerden, edebiyattananlayanlardanduydugum övgülerden çok çok degerli oldugunu hatirliyorum. Sonunda çikti romanim. Daha basilmadan çok önce edebiyat dünyasinda hayli gürültü koparmisti. Müsveddelerimi okuyan B. (1) bir çocuk gibi cosmustu. Hayir! Mutlu oldugum anlar olduysa bu, ilk basarimin verdigi sarhosluk dakikalari degil, romanimin müsveddelerini hiç

kimseye okumadan, göstermedenöncekigünlerdi:Coskun umutlar, hayal er, çalisma tutkusuyla geçirdigim uzun geceler mutluydum; yakinlarimmis gibi

benimsedigim, gerçekten ayirdedilemeyen, yarattigim kisilerle, hayal erimle beraber geçirdigim geceler...Kahramanlarimla güler, gene onlarla aci çekerdim. Zaval ilar aglarken benim de gözyasi döktügüm olurdu...

ihtiyarlarin, önce pek sastiklari halde, ilk basarima ne çok sevindiklerini anlatamam! Söz gelimi Anna Andreyevna, herkesin öve öve bitiremedigi yazarin o küçücük Vanya olduguna inanamiyor, basini sal iyordu. Ihmenev uzun süre teslim olmadi, romanimla ilgili ilk söylentiler çikmaya basladiginda korktu bile;gelecegimi mahvettigimi, yazarlarinçogunlukla derbeder insanlar olduklarini söylüyordu. Ama ardi kesilmeyen övgüler, dergilerde çikan yazilar; nihayet, düsüncelerine gözü kapali inandigi bazi kimselerden duydugu benimle ilgili iyi sözler, görüsünü

degistirmek zorunda birakti onu. Birden elime para geçtigini görünce, hele bir de insanin edebiyattan ne kadar para kazanabilecegini ögrenince son kuskulari da kayboldu.

içindekikuskulardan kurtuldugu anda kendini tam, coskun bir inanca kaptiran insanlardan olan ihtiyar, mutluluguma bir çocuk gibi sevinerek gelecegim üzerine sinir tanimayan, göz kamas (1)Burada Dostoyevski'nin ilk romani "insanciklar" la devünlü elestirmeni Belinski'den söz ediliyor.

(E.A.) 36

tirici hayal er kurmaya, umutlar beslemeye baslamisti. Her gün baska bir plan kuruyordu; neler neler yoktu bu planlarda! Bana karsi davranislarinda, o zamana kadar olmayan, bambaska bir saygi vardi. Ama kimi zaman, birden gene kuskuya kapildigi, en heyecanli aninda ne söyleyecegini sasirdigi oluyordu.

"Yazar, ozan! Ne tuhaf... Ozanlardan adam olan, rütbe kazanan olmus mudur? Geveze, sapik insanlardir!"

Onun bu çesit kuskulara daha çok hava kararirken kapildigi kaçmamisti gözümden (o mutlu günleri unutabilir miyim hiç!) Bizim ihtiyar, ortalik kararmaya basladiginda nedense daha bir karamsar, duygulu, vesveseli olurdu. Natasa'yla ben bilirdik bunu, önemsemezdik. Hatirliyorum, general Sumarokov'dan, Derjavin'e içinde birkaç köpek bulunan bir enfiye kutusu

yol anilmasi olayindan, €ariçenin Lomonosov'u ziyaret edisinden, Puskin'den, Gogol'den söz ederek avutmaya çalisirdim onu.

Bunlari belki de ilk kez duyan ihtiyar,

Biliyorum canim, hepsini biliyorum, derdi. Him ! Bak Vanya, senin su yazdigin seyin manzum olmadigina sevindim. Si r saçmaliktir bence. Itiraza kalkisma hemen, bu ihtiyara güven; kötülügünü istemem senin; evet saçmalik, düpedüz saçmaliktir siir, issiz güçsüzlerin ugrasacagi bir sey! Si r yazmak lise ögrencilerine yakisir... Bu siir belasi var ya, sizin gençligi toptan çildirtacak sonunda... Tutalim ki Puskin büyük bir ozandir, kime ne bundan! Si r degil mi yazdiklari... hava civa yani... Yazdigi bazi seyleri okudum okumasina... Düz yazi baskadir! Yazar okuyucularim egitmek olanagina bile sahiptir burada... ulus sevgisini, ya da erdemi insanlarin içine yerlestirebilir... öyle degil mi? Anlatmak istedigimi anlatamiyorum canim ama anliyorsun beni tabiŒ; seni sevdigim için söylüyorum bunlari.

Romanimi getirdigim gün, çaydan sonra hep beraber

yuvarlak masaya oturdugumuzda babacan bir tavirla,

Hadi bakalim oku, dedi. Oku dagörelim neler yazmissin; herkes senden söz ediyor!Görelim bakalim! Kitabi açip, okumaya hazirlandim.Romanim o aksam yeni çikmisti baskidan, bir tanesini kaptigim gibi solugu Ihmanev'lerde almistim.

Romanimi onlara daha önce, editördeki müsveddelerimden okuyamadigim için üzülüyordum.

Natasa üzüntüsünden agliyor, benimle çekisiyor, romanimi ondan önce baskalari okuyor diye sitem ediyordu bana... Ama sonunda masanin basindaydik iste. Ihtiyar son derece ciddi, elestirmeye hazir bir tavir takinmisti. Ince eleyip sik dokumak, "durumu anlamak" istiyordu.

Karisinin da pek magrur bir görünüsü vardi; romanimin okunmasi serefine neredeyse yeni bosörtüsünü takacakti. Sevgili kizi Natasa'ya ne zamandir

sonsuz bir sevgiyle baktigimin; onunla konusurken heyecanlandigimin, Natasa'nin da bana eskisinden daha bir içten baktiginin farkindaydi. Evet, nihayet o an; basari, mutluluk ani gelmisti! Yasli kadin, kocasinin beni biraz fazla ögmeye basladiginin, kiziyla bana tuhaf tuhaf baktiginin da farkindaydi... birden ürküttü onu bu: Ne olursa olsun, bir kont, bir prens, hiç degilse dokuzuncu dereceden, kordonlu, genç, yakisikli bir memur bile degildim! Anna Andreyevna yarim seylerle yetinmeyi sevmezdi.

"Göklere çikariyorlar onu, diye geçiriyordu içinden, ama nedenini bilen yok. Yazarmis, ozanmis...

Ne demekmis yazar?"

VI

Bir oturusta okudum onlara romanimi. €aydan hemen sonra baslamistik, kalktigimizda saat gecenin ikisiydi. Ihtiyar basta biraz eksitmisti yüzünü. Yüce, belki kendisinin de anlayamayacagi, ama gene de yüce bir sey 38

3er bekliyordu; oysa çika çika günlük, bildigimiz, çevremizde gördügümüz basit seyler çikmisti karsisina. Kahramanim büyük ya da ilginç, hiç degilse Roslavlev gibi Yuri Miloslavski (1) gibi tarihe geçmis kisiler olsaydi bari; oysa resmŒ giysisinin dügmeleri bile kopuk, zaval i, kisiligi olmayan, hatta aptalca bir memurun öyküsüydü bu; hem öylesine sade, ari bir dil e anlatilmisti ki bunlar... €ok tuhafti! Anna Andreyevna soru dolu bakislarim kocasinin yüzünden ayirmiyordu;bir seye alinmis gibi surat da asiyordu: "Böyle saçmalari basmaya, dinlemeye deger mi? Para verip bunu alanlar da olacak ha!" demek istedigi yüzünden bel iydi. Natasa dikkat kesilmis,dudaklarima, her sözücügü nasil söyledigime bakarak dinliyor, kendi de o güzelim dudaklarini oynatiyordu.

Sonra mi ne oldu? Daha yariya gelmemistim ki, dinleyicilerimin gözlerinden sipir sipir yaslar akmaya baslamisti. Anna Andreyevna agliyor,mirildanmalarindananladigima görekahramanima aciyor, ugradigi felaketlerde ona birazcik olsun yardimci olabilmeyiyürekten istiyordu, ihtiyar ise büyügü, yüceyi bir yanaatmis, "Pek öyle ahim sahim bir sey olmadigi bastan bel iydi zaten, diyordu; basbayagi bir hikaye iste; ama kisinin yüregine isliyor; adam yerine koymadigimiz silik, ezik bir zaval inin

da bir insan oldugunu, kardesimizsayildigini duyuyor insan içinde!" Natasa hem agliyor hem dinliyor, arada bir masanin altindan kolumu gizlice var gücüyle sikiyordu. Romanimin okunusu bitti. Natasa ayaga kalkti; yanaklari al al olmustu, gözlerinde yaslar parliyordu; birden elimi yakaladi, öptü, kosarak çikti odadan. Annesiyle babasi bakistilar. Kizinin hareketine sasan Ihmenev,

Böyle duyguludur iste bu kiz, dedi, ama kötü bir

(1)M.N. Zagoskin'in(17891852) ayni adli romanlarinin iki kahramani.

sey degil bu, hatta iyi, çok iyi!

Natasayiayni zamanda nedense beni detemize çikarmak istiyormus gibi karisina kaçamak bir göz atarak,

Iyi kizdir... diye mirildandi.

Gelgelelim Anna Andreyevna, ben okurken heyecanlandigi, duygulandigi halde, söyle söylemek istiyormus, gibi bakiyordu:

"Iyi yazmis, anladik; ama ne diye kendimizi paraliyalim?" v.b.

Biraz sonra döndü Natasa; neseli, mutluydu, yanimdan geçerken gizlice bir çimdik atti bana.

ihtiyar gene "ciddi" tavrini takinip romanimi elestirecek oldu ama sevincinden tutamadi kendini, duygulandi:

Enfes bir sey bu, Vanya, dedi, enfes!Yüregim öyle rahatladi ki sorma! Bu kadarini beklemiyordum senden dogrusu! Yüce, parlak bir sey degil, bel i bu... "Moskova'nin Kurtulusu" vardir bende, Moskova'da yazilmis. Nasil söylesem sana, kitabin yüce, çok yüce bir sey oldugu daha ilk satirindan bel i...Ama biliyor musun Vanya, seninki daha bir basit, anlasilir olmus. En çok hosuma giden yani da anlasilmasi! Insan kahramanlari daha bir yakin hissediyor kendine, sanki olaylar benim basimdan geçmis. ™tekiler gibi yazmis olsaydin, kendin de bir sey anlamazdin yazdigindan. Yalnizdilini

biraz düzeltmen gerek: Gerçi ögüyorum seni ya, ne dersen de dilin biraz yavan kaçiyor, yüceligi yok...Ama is isten geçti artik, basildi bir kere. Ikinci baskidadüzeltiriz. Ikinci baski yapar mi dersin romanin? O zaman gene para alirsin... Him!

Anna Andreyevna,

Gerçekten verdiler mi sana o kadar parayi, Ivan Petroviç? diye sordu. Inanamiyorum bir türlü.

Aman Al ahim, artik nelere para veriyorlar! 40

Gittikçe duygulanan ihtiyar,

Sana bir sey söyleyeyim mi Vanya? diye atildi, gerçi bir memuriyet falan degildir bu seninki, ama gene de bir meslek sayilir. Büyükler de okuyacak senin kitaplarini. Gogol'e bilmem ne kadar yil ik baglandigini, Avrupa'ya gönderildigini söylüyorsun.Sana da niçin yapmasinlar ayni seyi? ™yle degil mi? Dahaerken midir dersin ? Bir roman daha, yazmalisin degil mi ? ™yleyse yaz sen de birader, bir an önce yaz!Basariya ulastim diye gevseme hemen. Demir tavinda dövülür!

Kendisinden öylesine emin, öylesine içten konusuyordu ki, sözünü kesmeye, hayal erine set çekmeye kiyamadim.

Bakarsin bir enfiye kutusu verirler sana... Ne diyeceksin? Gönül eri öyle isterse bir sey diyemezsin ki. Tesvik için olur mu olur.

Sol gözünü anlamli anlamli kirparak fisildadi:

Kim bilir, belki saraya bile kabul edilirsin. Olmaz mi yani? Henüz erken mi yoksa?

Anna Andreyevna alinmis gibi atlidi:

Saraya ha! içtenlikle gülümseyerek,

Biraz daha gayret ederseniz general yapacaksiniz beni, dedim.

Ihtiyar da gülümsedi. Pek mutluydu. O aralik bize kahvalti hazirlayan Natasa neseyle, Ekselans yemege buyurmazlar mi acaba? diye seslendi.

Kahkahalarla gülmeye baslayip kostu, babasinin boynuna siki siki sarildi.

Sevgili babacigim, canim babacigim! Ihtiyar duygulanmisti.

Anladik, anladik, pekala! Bilirsin, içimden geldi

41

gi gibi konusurum daima. General olsun olmasin, simdi kahvaltimizi yapalim.

Sevgili kizinin pembelesmis yanagini oksayarakher firsatta oksardi Natasa'nin yanagini, Hani ya çok da duygulusun! diye ekledi. Sonra bana döndü.

Seni sevdigim için söyledim bunlari Vanya. Gerçi general degilsin(general ik çok uzak sana), ama ne olursa olsun, taninmis bir kisisin, bir müel ifsin!

Simdi yazar diyorlar babacigim.

Müel if demiyorlar mi artik? Bilmiyordum. Varsin yazar desinler, asil söylemek istedigim suydu: Roman yazdi diye adami mabeyinci yapmazlar tabiŒböyle buseyi düsünmek saçmalik olurama gene de yükselirsin; atase falan yaparlar seni hiç olmazsa. Sagliginin düzelmesi, ya da bilgini görgünü arttirman için Avrupa'ya, Italya'ya yol arlar belki; para yardimiyaparlar. Yeter ki dürüst ol; parayi, saygiyi onun bunun himmetiyle degil, hakederek kazan...

Anna Andreyevna gülümseyerek,

"Burnun da büyümesin Ivan Petroviç, dedi.

Oldu olacak bir de yildiz taksinlar gögsüne bari, babacigim, ataselik nedir ki!

Koluma bir cimcik daha atti Natasa, Ihtiyar, yanaklari al al olmus, gözleri neseden birer yildiz gibi pirildayan kizina heyecanla bakti.

Bu kiz da hep alay eder benimle!Galiba gene fazla ileri gittim çocuklar;her zaman böyleyimdir zaten... ama sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, pek sade bir görünüsün var...

Aman Al ahim! Kime benzesin istiyorsun babacigim?

Hayir canim, onu söylemek istemedim. Laf ola be ri gele iste. Vanya, öyle bir yüzün var ki... Yani ozanla 42

rinkine hiç benzemiyor demek istiyorum...Duyduguma göre uçuk benizli olurmus ozanlar, saçlarini uzatirlarmis, gözlerinde anlasilmaz bir parilti sezilirmis... Goethe, daha baska ozanlar da öyleymis sözün gelisi... Abbaddonne'de(1)okudum bunu...Gene saçmalamaya basladim galiba, ne dersiniz? Su yaramaz da nasil üzerime üzerime geliyor! Bilgin degilim ben dostlarim, sadece duygularim kuvvetlidir.Yüzün yüz degilmis, olsun varsin,o kadar önemli degildir bu, hele benim için üç kat iyidir de... Onun için söylemiyorum...Sadece dürüst ol yeter Vanya, önce dürüst olmaya bak; gözün yukarlarda olmasin! ™nünde genis bir yol vardir. Dosdogru yürü bu yolda, sana asil söylemek istedigim buydu iste!

Ne güzel günlerdi onlar! Bos zamanlarimi, bütün aksamlarimi onlarda geçiriyordum, ihtiyara edebiyat dünyasindan, nedense birden pek ilgilenmeye basladigi edebiyatçilardan haberler getiriyordum. Ona çok sözünü ettigim B. nin elestiri yazilarini bile okuyordum.Gerçi bir sey anladigi yoktu ama heyecanla ögüyorduonu, "Kuzeyli Ana Ari" da yazan düsmanlarina ates püskürüyordu. Anna Andreyevna gözlerini Natasa'yla benden ayirmiyordu, ama biz gene de birbirimizesöyleyecegimizi söyledik! Natasa'nin, basini önüne egip, yarim açik dudaklari arasindan evet diye fisildadigini sonunda duymustum. Ihtiyarlar da ögrendi durumu,düsünüptasindilar; Anna Andreyevna basini uzun uzun sal adi durdu. Sasirmisti, ne söyleyecegini bilemiyordu, inanmamisti bana.

Simdi islerin iyi Ivan Petroviç, dedi, ya günün bri nde bozulursa, ya biraksilikolursa?Küçük bir memuriyete girsen nasil olurdu acaba? ihtiyar

biraz düsündükten sonra, (DN.A. Polevoy'un(17961846)romantik uzun hikayesi.

_ 43 _

Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, farkindaydim zaten durumun, ne yalan söyleyeyim, hosuma da gitmiyordu degil, senle Natasa... dogrusu çok iyi bir sey bu ! Biliyor musun Vanya, henüz ikiniz de çok gençsiniz; sonra, Anna Andreyevna da hakli. Bekleyelim, bakalim zaman ne gösterecek.

Bir kabiliyet, hatta üstün bir kabiliyet oldugunu kabul edelim... ama ilk basta söyledikleri gibi dahi de degilsin, basbayagi bir kabiliyetsin, o kadar (bugün "Ana An" senin için böyle yaziyor, sabahleyin okudum; çok kötü tanitiyor seni; ne biçim bir gazetedir bu al asen!) Evet! Görüyorsun ya: Kabiliyet insanin gelecegine güvenle bakmasina yetmiyor; ikinizin de elinde avucunda yok. Bir buçuk, hiç degilse bir yil bekleyelim: islerin iyi gider, edebiyat alaninda kendine saglam bir yer yaparsan Natasa senindir; basaramazsan karan sen vereceksin gene!.. Bilirim, dürüstsündür, iyi düsün tasin!..

Böyle karar vermistik. Bir yil sonra bakin neler oldu.

Evet, tam bir yil geçmisti aradan! Güzel bir eylül aksami, bitkin bir durumda benim ihtiyarlarin yanina girdim, sandalyenin üzerine yigildim. Soluk alamiyor, bayilmamak için kendimi zor tutuyordum; öyle ki, beni bu durumda görünce korktular. Ama basimin dönmesinin, yüregimin sikismasinin sebebi, kapilarina on kere gelip, çalmadan geri dönmem degildi... Edebiyat alaninda basari saglayamamam, paraya, üne kavusamamam, "atase" falan olamamam, sagligimin düzelmesi için italya'ya gönderilmekten çok uzak bulunmam da degildi ...insan bazan bir yilda on yil yasayabildigi; Natasa'm da böyle bir yil geçirdigi için bu durumdaydim. Aramizla dipsiz bir uçurum vardi... Hatirliyorum, ihtiyarin karsisinda oturmus, hiç konusmuyor, sapkamin zaten kirik kenarlarini farkina_ 44

varmadan iyice kiriyordum. Neden bilmem, Natasa'nin çikmasini bekliyordum. Üzerimdeki elbise pek eskiydi, üstelik boldu. Zayiflamis, süzülmüstüm, benzim de uçuktu... gene de ozana benzemiyordum, bir

zamanlar babacan Nikolay Sergeiç'in öylesine istedigi yüce piriltilar da yoktu gözlerimde. Anna Andreyevna yüzüme aciyarak bakiyor, içinden söyle geçiriyordu:

"Natasa'yi az kaldi veriyorduk ona, Tanri korudu!" Elem dolu bir seslehala kulagimdadir o sesi,€ay ister miydiniz acaba Ivan Petroviç ? diye sordu (Semaver masanin üzerinde kayniyordu). Daha nasilsiniz bakalim? Pek hasta görünüyorsunuz.

Bugünmüs gibi gözümün önündedir: Böyle söylüyordu ama gözlerinde baska bir endise vardi.

Sogumus çayi önünde, dalgin dalgin oturan kocasinin bakislarindaki kederdi bunun sebebi. Prens Valkonski'ylearalarindaki davanin iyice kötüya gittigini, baslarina baska aksiliklerin de geldigini, bütün bunlarin Nikolay Sergeiç'i hasta ettigini biliyordum. Davanin açilmasina sebep olan genç

Prens bes ay önce bir firsatini bulmus, Ihmenev'lere gelmisti. Alyosa'sini öz oglu gibi seven ihtiyaranmadigi gün yoktu onusevgiyle karsilamisti delikanliyi, Vasilyevski'yi hatirlayan Anna Andreyevna aglamisti. Alyosa o günden sonrababasindan gizlidaha sik gelip gitmeye balsamisti onlara. Dürüst, içi disi bir Nikolay Sergeiç ihtiyatli davranmayi kendisi için küçülme saydigindan, böyle bir seye kalkismiyordu. Soylu gururu, durumu ögrenince Prensin ne diyecegini düsünmeye birakmiyordu onu;düsmaninin yersiz kuskulariniküçümsüyordu. Gelgelelim, onu bekleyen hakaretlere dayanip dayanamayacagini da bilmiyordu. Genç prens hemen her gün gelmeye baslamisti onlara. Ihtiyarlar hoslaniyorlardi ondan. Aksam geç saatlere, hatta geceyarilarina kadar oturuyordu. Sonunda babasi ögrendi her seyi tabiŒ. €irkin

bir dedikodu çikti. Gene ayni konuda, korkunç bir mektupla hakaret etti ona, ogluna da Ihmenev'lere gitmeyi kesinlikle yasakladi. Onlara gidisimden iki hafta önce olmustu bu Ihtiyar perisan bir haldeydi. Nasil üzülmesindi! Hiç bir günahi olmayan, tertemiz Natasa'sini gene bu igrenç iftiraya, bu çamura sokmuslardi. Ayni adam kizini ikinci kere lekeliyordu... Karsiliksiz mi birakacakti bütün bunlari! Bu felaket önce birkaç gün yataga

düsürdü onu. Hepsini biliyordum bunlarin. Üç haftadir bitkin bir durumda evde yattigim halde, her seyden bütün ayrintilariyla haberdardim. Bildigim bir sey daha vardi... hayir, hayir!O zamanlar sadece hissediyordum bunu, biliyordum ama inanamiyordum. Onlari Prens olayindan da çok endiselendiren bir seyin oldugunu sezinliyor, içim sizliyordu. Evet, üzülüyor; ögrenmekten, inanmaktan korkuyor; o mesum ani uzaklastirmak için var gücümle çalisiyordum. Oysa simdi onun için gelmistim. O aksam bilmedigim bir kuvvet sürüklemisti beni oraya sanki! Ihtiyar birden kendine gelmis gibi, Evet Vanya, dedi, hasta miydin yoksa? Ne zamandir görünmüyorsun.Sana karsi suçluyum:Epeydir gelip yoklamak istiyordum seni ama olmadi iste...

Gene daldi.

Biraz rahatsizdim, dedim.

Ihtiyar gene bir dakika sonra cevap yerdi:

Him, rahatsizdin demek! Rahatsizdin ha! Kaç kere söyledim sana, uyardim ama dinlemedin ki!

Demek öyle. Evet Vanya'cigim, sanat tanrisi yüzyil ardan beri aç bi laç oturur tavan arasinda, daima da oturacaktir. Böyledir bu!

Evet, hiç iyi degildi ihtiyarin durumu. Kendi yüregi yarali olmasaydi aç sanat tanrisindan bana sözetmezdi. Gözlerimi yüzüne dikmistim: Sapsariydi yüzü; bakislarinda, cevabini bulamadigi bir soru, bir saskinlik vardi. 46

Son derece heyecanli, sinirliydi. Karisi endiseyle bakiyordu ona, basim sal iyordu. Kocasi basini bir an öte yana çevirince, basiyla gizlice onu gösterdi bana.

Endiseli bir sesle sordum Anna Andreyevna'ya:

Natalya Nikolayevna'nin sagligi nasil? Evde mi kendisi ?

Yasli kadin, soruma cevap bulmakta güçlük çekiyormus gibi, Evde, anam babam, evde, dedi.Simdi gelecek. Dile kolay! Üç hafta görmediniz

birbirinizi! Son günlerde bir tuhaf oldu, hasta mi iyi mi anlasilmiyor!

Ürkek ürkek kocasina bir göz atti. Nikolay Sergeiç isteksiz isteksiz, Ne olmus ki? dedi. Hiç bir seyi yok. Gayet iyidir. Genç kiz oluyor artik, çocukluktan çikiyor, olagandir bu kadari. Genç kiz kederini, tutkusunu anlamak öyle kolaydegildir.

Anna Andreyevna atildi hemen.

Ne de tutku ya!

Gücenmisti. Ihtiyar karsilik vermedi; parmaklariyla masaya vuruyordu. Dehset içinde, "Aman Al ahim, aralarinda bir sey mi geçti yoksa?" diye soruyordum kendi kendime. Ihmenev gene basladi:

Sizin isler nasil bakalim? B. hala elestiri mi yaziyor?

Evet.

Ihtiyar, kolunu sal ayarak,

Ah Vanya, Vanya! dedi. Elestirinin sirasi mi simdi ?

Kapi açildi, Natasa girdi içeri.

VII

Sapkasi elindeydi, piyanounun üzerine koydu onur

47

sonra benim yanima geldi, bir sey söylemeden elini uzatti. Dudaklari hafifçe kipirdiyordu; bir sey,

"hos geldin" demek istiyordu sanki, ama söylemedi.

Görüsmeyeli üç hafta oluyordu. Korkuyla, saskinlikla bakiyordum yüzüne. Üç haftada ne kadar degismisl ti! Solgun çökük yanaklarim, sitmaliymis

gibi kavruk dudaklarini, koyu kirpiklerinin arasindan tutkulu bir kararlilikla, bir heyecan atesiyle parlayan gözlerini görünce yüregim sizladi.

Ama, Tanrim, ne güzeldi! Ne daha önce ne de sonra o ugursuz günkü kadar güzel gördüm onu.

Natasa bu muydu? Surada bir yil önce gözlerini üzerimden, ayirmadan, dudaklarini benimle beraber oynatarak romanimi dinleyen, o aksam kahvaltida öylesine yürekten, mutlu kahkahalar atan; babasiyla, benimle sakalasan genç kiz miydi bu? Simdi oturdugumuz odada basim önüne egerek, yüzü kipkirmizi, bana "evet" diyen Natasa bu muydu?

Aksam ayinine çagiran tok bir çan sesi duyuldu kilisenin kulesinden. Natasa birden ürperdi, annesi haç çikardi.

Ayine gidecektin Natasa, bak çan çaliyor, dedi. Git Natasa'cigim, git yakar Tanriya, kilise suracikta zaten!Biraz hava alirsin hem, yürürsün. Evden çiktigin yok kaç gündür. Baksana, nazar degmis gibi sapsari yüzün.

Natasa yavas yavas konusarak, adeta fisiltiyla,

Belki... gitmem bugün, dedi. Biraz... rahatsizim.

Yüzü çarsaf gibi olmustu. Anna Andreyevna, kizinin yüzüne ürkek ürkek bakarakkorkuyordu ondan sanki,

Gitsen iyi edersin Natasa, dedi. Demin gidecegim diyordun; bak, sapkani da almissin. Tanriya yakar yavrum, sana saglik vermesi için yalvar ona. 48

Ihtiyar da kizinin yüzüne endiseyle bakarak söze karisti:

Hadi git kizim; biraz hava alirsin hem,annen dogru söylüyor. Vanya götürsün seni.

Natasa'nin dudaklarinda aci bir gülümseme belirdi gibime geldi. Piyanonun yanina gitti, sapkasini alip giyindi; el eri titriyordu. Ne yaptiginin farkinda degilmis gibi bilinçsizdi hareketleri. Annesiyle babasi gözlerini ayirmiyorlardi ondan. isitilir isitilmez bir sesle, Al ahaismarladik! dedi.

Uzun yola çikiyormus gibi vedalasiyorsun sen de yavrum! Biraz rüzgar vursun yüzüne bari, yüzünde renk kalmamis. Ah! nasil da unuttum (her seyi unuturum zaten!) bir muska diktim sana; iyi bir dua var içinde melegim; Kiyev'li rahibeden geçen yil ögrenmistim. Faydali bir duadir; yeni diktim onu zaten. Hadi tak bakalim Natasa. Tanri saglik versin sana. Senden baska kimimiz var?

Yasli kadin is kutusundan, Natasa'nin, her zaman koynunda tasidigi küçük altin haçi çikardi; kordelasina bir de muska takilmisti. Haçi kizinin boynuna takip, onu kutsadiktan sonra, Sifa niyetine tasi! dedi. Bir zamanlar uykuya yatirirken hep kutsar, dualar okurdum sana, sen de benimle beraber okurdun. Ama simdi degistin, bu yüzden Tanri da huzur vermiyor sana. Ah Natasa, Natasa! Senin için gece gündüz ettigim anne dualarimin da bir faydasi olmuyor!

Yasli kadin aglamaya baslamisti. Natasa hiç bir sey söylemeden annesinin elini öptü, kapiya dogru yürüyordu ki, birden döndü, babasinin yanina gitti. Gögsü inip kalkiyordu. Ayaklarina kapanarak, tikaniyormus gibi kesik kesik,

. Babacigim! dedi. Kizinizi... Siz de kutsayin.

Natasa'nin beklenmedik bu davranisi hepimizi sasirtmisti. Babasi ne söyleyecegini bilemeden birkaç saniye öyle bakti ona. Sonra,

Natasa'cigim, yavrum benim! diye haykirdi, bir tanem, kizim, ne oluyor sana?ihtiyarin gözlerinden yaslar bosalmisti.Nedir seni bu kadar üzen? Gece gündüz durmadan agliyorsun. Farkindayim; geceleri uyumuyorum, kalkip odanin kapisindan dinliyorum!.. Her seyi anlat bana Natasa, hiç bir seyi saklama babacigindan r sonra biz...

Sözünü bitiremedi, kizini omuzlarindan tutup kaldirdi, kucakladi. Natasa babasinin gögsüne yaslandi, basini omuzuna birakti. Heyecanini bastirmaya, gözyaslarini tutmaya çalisarak, Bir sey yok, bir sey yok, diye tekrarliyordu, laf olsun diye söyledim öyle... Biraz rahatsizim da...

Benim kutsadigini gibi Tanri da kutsasin seni yavrucugum, biricik kizim benim!Mutlu olursun insal ah. Ben günahkar kulun dualarinin kabul olmasi için Tanriya yakar.

Yasli kadin hüngür hüngür aglayarak,

Benim dualarim da sana olsun, dedi. Natasa,

Al ahaismarladik! diye fisildadi.

Kapida durdu, bir kere daha bakti onlara, bir sey söylemek istedi ama söyleyemedi, aceleyle çikti.

Kötü bir sey olacagim sezinleyerek arkasindan kostum.

VIII

Basi önünde, hiç konusmadan,bana da bakmadan, çabuk adimlarla yürüyordu. Ne zaman ki sokagi geçip

EzilenlerF: 450

rihtima çiktik birden durdu, elimi tuttu.

Soluk alamiyorum! diye fisildadi, kalbim sikisiyor... Boguluyorum!

Dehset içinde,

Eve dönelim Natasa! dedim. Bakislarinda sonsuz bir kederle yüzüme bakti.

Onlardan temel i ayrildigimi anlamadin mi Vanya? Bir daha dönmeyecegim eve!

Yüregime bir biçak saplandi sanki. Daha onlara gelirken içime dogmustu bu; belki de o günden çok önce hissediyordum bütün bunlari; ama gene de birden çarpmisti beni Natasa'nin sözleri.

Rihtimda üzgün üzgün yürüyorduk. Bir sey söyleyemiyordum; kendimi kaybetmistim sanki, düsünüyor, duruma bir çözüm yolu bulmaya

çalisiyordum. Basim dönüyordu. Aklim almiyordu olanlari! Sonunda konustu Natasa :

Beni suçluyor musun Vanya? Ne söyledigimi bilmeden,

Hayir, ama... Amainanmiyorum, olamaz bu!.. diye kekeledim.

Oldu bile Vanya! Biraktim onlari, sonlarinin ne olacagini da bilmiyorum... Benimkini de bilmiyorum aslinda!..

Ona mi gidiyorsun Natasa? Ona mi?

Evet.

Ama imkansiz bu! diye haykirdim. Natasa, zaval i dostum, bunun imkansiz bir sey oldugunu bilmiyor musun? €ilginliktir senin bu yaptigin. Üzüntülerinden ölür annenle baban, sen de mahvolursun! Biliyor musun bunu Natasa?

Biliyorum, ama ne yaparsin ki elimde degil. Sesinde, ölüme gidiyormus gibi bir umutsuzluk vardi.

51

Eve dön Natasa, is isten geçmeden eve dön, diye yalvarmaya basladim.

™gütlerimin o anda anlamsiz, anlamsiz oldugu kadar da faydasiz oldugunu gördükçe daha bir heyecanla israr

ediyordum :

Babana yaptiginin farkinda misin Natasa? Enine boyuna düsündün mü bunu? Biliyorsun, babasi düsmanidir babanin;Prens hakaret etti babana, parasini çalmakla suçladi;"hirsiz" diye haykirdi yüzüne karsi. Mahkemeleri devam ediyor... Keske bu kadar olsaydi hepsi! Bu bir sey degil, biliyor musun ki Natasa... (ah, evet hepsini biliyorsun!) Prensin babanla anneni, Alyosa köyde yaninizda kalirken ikinizin arasini yapmakla suçladigini da biliyor musun? Bu iftiranin o zaman babani nasil perisan ettigini düsün bir kere. Iki yilda bak nasil bembeyaz oldu saçlari! Ne yazik ki hepsini

biliyorsun bunlarin Natasa! Seni temel i kaybetmelerinin onlar için ne demek oldugunu karistirmiyorum! Her seyisin onlarin, ihtiyarlik günlerinin tek isigisin. Sunu da unutmamalisin ki baban, bu kendini begenmislerin sana iftira ettiklerini saniyor; öcünü alamadi diye üzülüyor!

Alyosa'nin evinize gelip gitmeye baslamasi eski düsmanligi son günlerde iyice kizistirdi. Prens gene hakaret etti babana; bu yeni hakaretin öfkesi ihtiyarin yüregini yakiyorken, iftira sandigi her seyin gerçek oldugunu görüverecek birden!.. Olayi bilenler babanla seni suçlayacak, Prense hak verecek. Düsecekleri durumu düsün bir kere! Baban dayanamaz buna, ölür! Rezalet, yüzkarasi...

Hem de kimin yüzünden? Senin, kizinin, biricik, canindan çok sevdigi kizinin yüzünden! Ya annen? Babandan çok yasamaz o da... Natasa, Natasa! Ne yaptiginin farkinda misin? Geri dön!

Aklim basina topla!

Susuyordu.Sonunda basini kaldirip sitemli sitemli bakti yüzüme. Bakisinda öylesine bir aci, elem vardi ki,52

kanayan kalbinin, bunlari söylemesem de ne denli sizladigini hemen anladim. Verdigi kararin ona neye mal oldugu; yararsiz, bos sözlerimle ona nasil istirap çektirdigim bel iydi; bunlari düsündügüm halde kendimi tutamiyor, konusmaya devam ediyordum : Demin Anna Andreyevna'ya evden belki çikmayacagini... Kiliseye gitmeyecegini kendin söyledin.

Demek ki kalmak istiyordun; demek ki kesin kararini vermedin henüz?

Natasa cevap olarak sadece aci aci gülümsedi. Hem ne diye sormustum bunu? Artik her seyin bittigini, geriye dönüsün olamayacagini görmüyor muydum sanki? Ama ben de kendimde degildim. Yüregimde dayanilmaz "bir sizi, yüzüne bakarak, ne sordugumu kendim de bilmeden, Sahi bu kadar sevebildin mionu? Diye bagirdim.

Natasa, dudaklarinda ayni aci gülümseme,

Ne cevap verebilirim ki sana Vanya? Dedi. Görüyorsun iste! "Gel" diye buyurdu bana, ben de geldim, burada bekliyorum onu.

Son bir umutla gene yalvarmaya basladim :Ama beni dinle biraz Natasa, bak, isleri baska türlü de yoluna koyabilirsin! Evden kaçmasan da olur. Ne yapacagini ben söylerim sana Natasa'cigim! Her seyi üzerime aliyorum, ben bulusturacagim sizi... Bana birak her seyi... Yeter ki anneni babam yalniz birakma!.. Mektuplarinizi tasiyacagim; ne diye tasimayacakmisim.? Bu yaptigindan iyidir böylesi. Yapabilirim bunu; ikiniz de pisman olmayacaksiniz; görürsün... Sen de mahvolmaktan kurtulacaksin böylelikle Natasa'cigim... Oysa mahvolursun geri dönmezsen! Razi ol Natasa: Her sey tam istediginiz gibi olacak, doya doya seveceksiniz birbirinizi... Babalariniz cenklesmeyi birakinca da (çünkü so

nunda yüzdeyüz barisacaklardir)... O zaman...

Natasa elimisikip, gözyaslari arasindan gülümseyerek,

Yeter Vanya, dedi, birak artik. Iyi yürekli Vanya'm benim! iyi yürekli, dürüst dostum! Kendinden hiç

söz etmiyorsun! Seni birakip baskasini sevdigim halde her seyi bagisladin, yalniz benim mutlulugumu düsünüyorsun. Aramizda mektup tasimak istiyorsun...

Agliyordu.

Beni eskiden de simdi de ne kadar sevdigini biliyorum Vanya. Agzindan kötü bir söz çikmadi bana karsi, hiç suçlamadin beni! Oysa ben, ben... Tanrim, ne çok suçluyum sana karsi Vanya! Geçmis günlerimizi hatirliyor musun? Ah, onu hiç görmeseydim, hiç tanimasaydim ne iyi olurdu!Seninle güzel güzel geçinip giderdik, benim iyi yürekli, sevgili Vanya'cigim!.. Hayir, sana layik degilim ben!

Görüyorsun ya nasil bir insan oldugumu: Böyle bir anda geçmis mutlu günlerimizi hatirlatiyorum sana, aci çektiriyorum!.. Üç haftadir

ugramiyordun bize; ama inan ki, beni lanetledigini, nefretle andigini bir an biledüsünmedim Vanya. Niçingelmediginibiliyordum:Bize engel olmak, karsimizda durarak bizi utandirmak istemiyordun. Acaba bizleri görmek de sana agir gelmeyecek miydi? Ama gelmeni ne çok istiyordum bilemezsin! Beni dinle, gerçi Alyosa'yi çilgin gibi seviyorum, ama bir dost olarak seni belki daha çok seviyorum. Sensiz yasayamayacagimi hissediyor, biliyorum; sen gereklisin bana; kalbine, altin kalbine ihtiyacim var... Ah "Vanya! Ne aci, ne güç günler var önümüzde!

Hiçkira hiçkira agliyordu. Evet, çok aci çekiyordu! Hiçkiriklarini tutarak devam etti : Ah, seni görmeyi ™yle çok istiyordum ki! Ne kadar da zayiflamissin, yüzünde renk kalmamis; sahi hasta miydin Vanya? Niçin simdiye kadar sormadim bu 54

nu? Hep kendimden söz ediyorum. Yayin evleriyle islerin nasil bakalim? Yeni romanin ilerliyor mu?

Simdi romanlarimdan, benden söz etmenin sirasi mi Natasa? Ne önemi var islerimin! Agir aksak gidiyorlar iste; umursadigim yok zaten! Bak ne diyecegim Natasa: Evden kaçmani o mu istedi?

Hayir, o da istedi ama daha çok ben istedim. Dogrusu, ben de o da istedik bunu... Bak canim, her seyi anlatacagim sana: Zengin, taninmis bir ailenin kizini vermek istiyorlar ona. Babasi bu kizla evlendirmeye kararli onubilirsin, pek anasinin gözüdür babasi.Kol ari sivamis, bir daha ele geçmez bu firsati kaçirmamak" için çalisiyor. Ünlü kisilerle akraba olmak, para... Kiz da pek güzelmis diyorlar; iyi ögrenim görmüs, temiz yürekliymis; Alyosa bayiliyor ona... ™te yandan babasi da, bir an önce evlendirebilmek, bir an önce basgöz etmek istiyor onu; bu yüzden ne pahasina olursa olsun ayirmaya kararli bizi. Benden, Alyosa'nin üzerindeki etkimden korkuyor...

Hayretle kestim sözünü :

iliskilerinizden haberdar mi yoksa? Sadece kuskulaniyordu Hani.

Biliyor, her seyi biliyor.

Kim söylemis ona bunu?

Birkaç gün önce Alyosa açti. Babasina her seyi anlatmis.

Tanrim! Su yaptiginiza bakin!Kendisi açmis ! Hem de böyle bir zamanda ha?

Natasa sözümü kesti :

Alyosa'yi kinama Vanya, gülme ona! Baskalarina benzemez o. Biraz makul ol. Senle benim gibi degildir ki. €ocuktur daha; böyle yetistirmisler onu. Ne yaptigini biliyor mu saniyorsun? Simdi yeminle baglandigi bir seye bakarsin bes dakika sonra herhangi bir etkiy 55

le sirt çevirmistir... iradesi zayiftir. Seni sevdigine yeminler ettigi gün gider içtenlikle baskasina da eder ayni yeminleri; sonra da gelir önce sana anlatir bunu. Kötü davranislari vardir elbette, ama bunlar için onu suçla mak olamaz, sadece acinir ona. En büyük fedakarligi seve seve yapar! Ama yeni bir etkiyle karsilasincaya dek: O zaman hemen unutuverir her seyi. Devamli olarak yaninda bulunmazsam beni de unutur. Böyle bir insandir iste!

Ah Natasa, belki de gerçek degildir bütün bunlar, dedikodudur. Böyle bir çocuk evlendirilir mi hiç?

Söyledim ya, babasinin niyeti baska.

Peki, onunla evlendirmek istedikleri kizin çok güzel oldugunu, Alyosa'nin kizdan hoslandigim nereden biliyorsun?

Kendi söyledi.

Yapma! Demek baska birisini sevebilecegini söyledi sana, sonra da böylesine bir fedakarlik yapmani istedi ha?

Hayir Vanya, hayir! Bilmiyorsun nasil bir insan oldugunu; çok az taniyorsun onu; önce yakindan tanimali, sonra davranislarini elestirmelisin.Onun kalbinden daha temiz, saf bir kalp yoktur yeryüzünde! Ne yani? Yalan söylese daha mi iyi? Askina gelince, ondan bir hafta ayri kalsam unutuverir beni, baskasini sever; sonra beni görünce de gene

dizimin dibine çöker. Hayir! Her seyi bilmem, benden gizlisinin olmamasi da ayrica iyi; yoksa kuskudan ölürdüm. Evet Vanya! Anladim artik: Devamli olarak, her an, her saniye yaninda bulunmazsam unutur beni, sevgisi söner.

Yaradilisi böyledir; herhangi bir kadin onu kendine asik edebilir. Ne yaparim ben o zaman?

™lürüm... ™lmek de ne ki! ™lmeye çoktan raziyim! Onsuz nasil yasarim! ™lmekten de, her çesit iskenceden de kötüdür onsuz yasamak! Ah Vanya, Van 56

ya! Onun için annemi babami biraktigima göre bunda bir sey var demek! Kararimdan döndürmeye çalisma beni: Her sey bitmistir artik! Her an yaninda olmaliyim; dönemem geri. Bu hareketimle kendimi de baskalarini da mahvettigimi biliyorum... Ah Vanya!Birden titremeye baslamis, sesini yükseltmisti.Ya sevmezse beni! Ya söyledigin gibi, beni aldatiyor, mahsustan öyle içten, dürüst gözüküyor, aslinda kötü, gösterise düskün bir insansa? (Ona böyle bir sey söylememistim.) Burada onu sana karsi savunuyorum. O su anda belki de baska birisinin yaninda, gülüyordur...

Karsindaki bu alçak kiz da her seyini terk etmis, sokaklarda onu ariyor... Ah Vanya!

™ylesine derinden inlemisti ki, içimden bir sey koptu sanki. Natasa'nin kendini akintiya kaptirdigini anlamistim. Asin, kör, delice bir kiskançlik böylesine çilgin bir karar verdirebilirdi ona. Ne var ki benim içimi de yakiyordu kiskançlik kendimi tutamadim, igrenç bir duygu sarmisti benligimi.

Natasa, dedim, yalniz sunu anlamiyorum: Onun hakkinda simdi söylediklerinden sonra nasil sevebiliyorsun "Alyosa'yi ? Saygin yok ona, seni sevdigine bile inanmiyordun ama gene de yanina kosuyorsun, ugruna her seyini

mahvediyorsun. Nasil açiklarsin bu durumu? ™mrün boyunca istirap çektirecek sana, sen de ona tabiŒ. €ok seviyorsun onu Natasa, gereginden fazla! Böyle bir sevgiye aklim ermez benim.

Natasa'nin yüzü, aci çekiyormus gibi bembeyaz olmustu.

Evet, dedi, deli gibi seviyorum onu. Seni böyle hiç sevmedim Vanya. Aklimi yitirdigimi, gerektigi gibi sevmedigimi ben de biliyorum. Hiç de iyi bir sevgi degil benimkisi... Bak Vanya, eskiden de, en mutlu anlarimizda bile, onun bana istiraptan baska bir sey verme 57

yecegini hissediyordum. Ama bu istirap da beni mutlu ediyorsa elden ne gelir? Gülmek eglenmek için gitmiyorum ki ben ona. Onun yaninda neler çekecegimi bilmiyor muyum saniyorsun? Gerçi beni sevecegine yemin etti, bir çok sey vaadetti; gelgelelim, yalan söylemedigini; söyleyemeyecegini bildigim halde, vaatlerinden hiç birine inanmiyorum, inanmadim da. Onu zorlamak istemedigimi söyledim kendisine. Böylesi daha iyi: Zorlanmaktan hiç kimse hoslanmaz, basta ben... Sirf yaninda olabilmek, yüzüne bakabilmek için kölesi, gönül ü kölesi olmaya can atiyorum! Gözlerimin önünde baskasini sevse de umursamam saniyorum... Ne alçaklik, degil mi Vanya? Yüzüme bakarak sormustu bunu. Gözlerinin içi parliyordu. Bir an sayikliyor sandim.Bu çesit seyleri istemek adiliktir elbette! Elden ne gelir? Adilik oldugunu, beni birakip kaçsa, kovsa, tekmelese bile dünyanin öbür ucuna kadar pesinden kosacagimi kendim söylüyorum. Sen de gelmis, kararimdan döndürmeye çalisiyorsun beni... faydasi olur mu bunun? Dönsem, yarin gene kosarim ona... €agirir çagirmaz kosarim. Bir köpekmisim gibi islik çalacak, seslenecek bana...

Kosarak gidecegim arkasindan... Istirap! Ondan gelecek istiraptan korkum yok! Bana istirap çektirenin O oldugunu bilecegim ya... Ah Vanya, anlatmak çok güç bunu!

"Ya annen baban?" diye geçirdim içimden. Sanki unutmustu onlari.

Natasa, evlenecek misiniz?

Söz verdi, evlenecegiz. Zaten onun için çagirdi beni. Kent disinda gizlice kiydiracagiz nikahimizi.

Ne yaptiginin farkinda degil. Belki nikah nasil kiyilir, onu bile bilmez. Hem nasil koca olacak?

Dogrusu, gülünç bir sey. Evlilik mutsuz edecek onu, yakinmaya baslayacak... Benden yakinmasini istemiyorum. Her seyimi verecegim ona, varsin o hiç bir sey vermesin bana. Evlilik onu mut 58

süz edecekse, ne diye buna sebep olayim?

Hayir, kabus görüyorsun sen Natasa, dedim.. Simdi onun yanina mi gidiyorsun?

Gelip beni buradan alacagim söylemisti; öyle kararlastirmistik...

Natasa bakisim uzaklara dikti, görünürlerde kimsecikler yoktu. ™fkeyle,

. Hala gelmedi! diye bagirdim. Üstelik önce sen geldin!

Natasa sendeler gibi oldu. Yüzü bembeyaz olmustu. Aciaci gülümseyerek, Belki de hiç gelmez, diye mirildandi. Evvelsi günbir mektup yazdi bana, "gelecegine kesin söz vermezsen nikahimizin kiyilmasiniertelemek zorunda kalacagim",, diyordu. Babasi.öteki kiza götürecekmis onu. Iste böyle, pek önemsiz bir seymis gibi rahatlikla haber veriyordu bunu bana...

Ya gerçekten de ona gittiyse Vanya?

Cevap vermedim. Elimi var gücüyle sikti; gözleri parliyordu. isitilir isitilmez bir sesle, Onun yaninda simdi, diye mirildandi. Sirf oraya gidebilmek, sonra da bana haber verdigini, bulusma yerme gelmedigimi söyliyebilmek için gelmeyecegimi umuyordu. Bikti benden artik, kaçmaya basladi... Tanrim ! Deliyim ben! Son görüsmemizde benden biktigini söylemisti, zaten...

Daha ne bekliyorum?

Alyosa'yi rihtimin ta öte ucunda görünce,

Iste geliyor! diye haykirdim.

Natasa ürperdi, bir çiglik atip, elimi birakarak, bize dogru gelmekte olan Alyosa'ya kostu. ™teki de siklastirmisti adimlarim; bir dakika sonra Alyosa'nin kol ari arasindaydi Natasa. Bizden baska kimsecikler yoktu

rihtimda. ™püsüyor, gülüsüyorlardi. Natasa, uzun bir ayriliktan sonra bulusmuslar gibi hem gülüyor hem agliyordu. Solgun yanaklari pembelesmisti, heyecandan ti 59

kanacakti neredeyse... Alyosa beni görünce yanima geldi.

IX

Onu daha önce çok kereler gördügüm halde derin bir dikkatle inceliyordum yüzünü; bakisi bana her seyi anlatacak, bu çocugun Natasa'yi nasil büyüledigini; yüreginde, kutsal saydigi her seyi çigneyip geçmesine sebep olan sevgiyi doguran sim açacakmis gibi bakiyordum gözlerinin içine.

El erimden tuttu, kuvvetlice sikti; "candan, temiz bakisi yüregime isledi.

Sirf düsmanim oldugu için onun hakkindaki düsüncelerimde yanildigimi hissettim. Evet, sevmiyordum onu, dogrusunu söyleyeyim, onu taniyanlardan yalniz ben hiç sevememisimdir Alyosa'yi.Bir çok seyinden hoslanmiyordum; göz alici dis görünüsü bilebelki de fazla göz alici oldugundansinirime dokunuyordu. Sonralari, bu konuda da hislerimin etkisi altinda kaldigimianladim. Uzun boylu, ince yapiliydi; uzun yüzü solgundu; içten, dalgin bakisli,açik mavi,iri gözlerinde arada bir yürekten, çocuksu bir nese pariltisi belirirdi. Biçimli, dolgun, pembe dudaklarinin agirbasli bir durusu vardi; ama dudaklarinda birdenbire beliren gülüsü öylesine içten, öylesine temizdi ki, o anda ruhsal durumunuz ne olursa olsun, onun gibi gülümsemek gelirdi içinizden. Giyiminde asiri Mr incelik yoktu, gene de daima zarif giyinirdi; kibarliginin zoraki olmadigi, dogustan geldigi bel iydi. Bu arada birtakim kötü tavirlari, aliskanliklari da yok degildi.

Düsüncesizce, kibirli, kendini begenmiscesine davrandigi da oluyordu. Ne var ki fazlasiyla açik yürekli, içten oldugu için bu hal erinden kendi de yakinirdi. ™yle saniyorum ki bu çocuk hiç bir zamansakadan bi 60

leyalan söyleyemezdi; söylese bile, bunda kötü bir seyin oldugunu aklinin ucundan geçirmezdi.

En asiri bir bencil ik bile,belki de açik yürekli oldugundanhos görülüyordu onda. Gizlisi yoktu.

€abuk kanan, ürkek,, yufka bir yüregi vardi; iradesi falan yoktu. Küçük bir çocugu oldugu gibi onu da aldatmak, gücendirmek günahti, kötü bir seydi sanki. Yasina göre pek safti, hayat üzerine hemen hiç bir bilgisi yoktu; kirk yasina gelse de degismeyecege benzerdi. Bu çesit insanlar ömürlerinin sonuna kadar olgunlasamazlar. Onu görüp de sevmeyecek bir insanin olabilecegini sanmiyorum; çocuk gibi sokulurdu karsisindakine. Natasa dogru söylüyordu: Baskasinin etkisiyle kötü bir sey yapabilirdi; ama bu davranisinin sonucunu görünce, sanirim üzüntüsünden de ölürdü.

Natasa Alyosa'yi avucunun içine alacagina, hatta onu istedigi yöne çekebilecegine inaniyordu.

€ildirasiya sevmenin, sevdigi insana sirf onu sevdigi için istirap çektirmenin hazzini tatmisti bir kere; kendini feda etmek için böylesine sabirsizlanmasinin sebebi belki de buydu. Ama Alyosa'nin gözlerinin içinde ask pariltilari vardi, heyecanli bakiyordu sevdigi genç kizin yüzüne. Natasa magrur bir tavirla bakti bana. O anda her seyi unutmustu: Annesini babasini da, ayrilisini da kuskularini da... Mutluydu.

Vanya! diye haykirdi, ona karsi suçluyum, layik degilim ona!Alyosa, gelmeyecegini sanmistim.O

kötü düsüncelerimi sil at kafandan Vanya, unut.

Alyosa'ya gözlerinde sonsuz bir sevgiyle bakarak ekledi :

Hepsini unutturacagim!

Alyosa gülümsedi, Natasa'nin elini öptü, genç kizin elini birakmadan bana döndü : Beni de suçlamayin. Hanidir bir kardes gibi kucaklamak istiyordum sizi. Sizden çok söz etti bana N

tasa! Simdiye kadar yarim yamalak tanisiyorduk. Yüzü biraz kizararak, alçak sesle, Sizinle dost olacagiz... diye ekledi, bagislayacaksiniz bizi.

™ylesine içten, hos gülümsemisti ki, kendimi tutamadim, ben de gülümsedim. Natasa girdi araya :

Evet, evet Alyosa, dostumuzdur o bizim, kardesimizdir, çoktan affetti bizi, onsuz mutlu olamayiz.

Söylemistim sana zaten...Ah, çok yaramaz çocuklariz biz Alyosa! Ama üçümüz hep beraber olacagiz... Vanya!dudaklari titremeye baslamisti.Simdi onlarin yanina gideceksin, biliyorum;öylesine altin bir kalbin var ki, beniaffedemiyecekleri halde,seni görünce belki biraz yumusayacaklardir. Her seyi, her seyi anlat onlara; öyle anlat ki... Savun beni, kurtar; gerçegi, bu davranisimin nedenlerini anladigin gibi anlat. Dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, bugün yanimda olmasaydin belki de bu karan veremezdim! Koruyucu melegimsin sen benim. Annemle babama durumu, yaptigimi ögrendikleri anda kapilacaklari dehseti hafifletecek biçimde anlatacagina inaniyorum. Ah Tanrim, Tanrim!.. Beni affetmelerinin imkansiz oldugunu bildigimi söyle onlara Vanya. Onlar etse bile Tanri affetmeyecektir. Varsin lanetlesinler beni, ben gene de ömrümün sonuna kadar dua edecegim onlar için. Kalbim daima onlarla beraber olacak! Ah, niçin bu kadar mutsuzuz hepimiz! Niçin, niçin!.. Tanrim! Ne yaptim ben!

Akli basina birden gelmis gibi bagirmisti "Ne yaptim ben!" diye. Dehsetten titriyordu. Yüzünü

el eriyle kapadi. Alyosa kucakladi onu, bir sey söylemeden gögsüne bastirdi. Birkaç dakika süren bir sessizlik oldu. Sitemli sitemli Alyosa'ya bakarak,

Böylesine bir fedakarlik istiyebiliyorsunuz demek

ondan! dedim. 62

Suçlamayin beni! diye tekrar etti. inanin ki, ne denli güçlü olursa olsun, geçicidir bu üsüntüler.

Bundan hiç kuskum yok. Bu dakikalarin geçistirilmesi için insanin biraz iradesi olsun, yeter.

Natasa da ayni seyi söyledi bana. Biliyorsunuz ki bütün bunlarin sebebi aile gururu, anlamsiz birtakim çatismalar, davalardir!.. Ama... (inanin ki bu konuda çok düsündüm) bütün bu saçmaliklara bir son vermenin zamani gelmistir artik. Yeniden birleselim bizler,gerçek mutlulugu ancak o zaman tadacagiz, ihtiyarlar da bizi böyle görünce barisacaklardir. Kim bilir, nikahimiz onlarin barismalarininbaslangici olacaktir belki de! ™yle saniyorum ki baska türlü de olamaz. Siz ne dersiniz?

Natasa'ya bakarak,

Nikahtan söz ediyorsunuz, dedim. Ne zaman evleniyorsunuz ?

Yarin ya da devrisi gün yüzde yüz. Görüyorsunuz ya benim de pek bir sey bildigim yok henüz.

Dogrusunu isterseniz, hiç hazirlik yapmadim. Natasa'nin gelecegini sanmiyordum.Üstelik, babam bugün nisanlim sayilan kiza(evet, evlendirmek istiyorlar beni; Natasa anlatmistir size. Ama ben istemiyorum) götürecekti beni. Bu yüzden hazirlik yapamadim. Ama ne olursa olsun, yarindan sonra kiydiracagiz nikahimizi. ™yle saniyorum, çünkü baska türlü olmaz. Yarin Pskov yolundan gideriz. Yakin köylerden birinde liseden bir arkadasim var. €ok iyi bir insandir, belki tanistiririm sizi.

Ayni köyde bir de papaz var, aslinda kesin olarak bilmiyorum papaz var mi yok mu... ™nceden ögrenmeliydim bunlari, ama olmadi iste... Neyse o kadar önemli degil bu. Kararimizi verdik ya, gerisi kolay. Olmazsa komsu köyden bir papaz çagiririz, degil mi? Yakinda baska köyler de var çünkü! Ne yazik ki bir iki satir yazip durumdan haberdar edemedim arkadasimi. Belki de köyde bile degildir... Ama bu

y

da önemsiz! Kararimizi verdikten sonra her sey kendiliginden olur, öyle degil mi? Yarina, ya da öbür güne kadar yanimda kalacak Natasa. Ayri bir ev tuttum kendime; köyden dönünce orada oturacagiz. Artik babamin evinde kalamam, degil mi? Gelirsiniz bize artik; güzel bir evimiz var.

Arkadaslarim gelip gidecek; aksam yemekleri verecegim...

Saskinlikla, içim burkularak ona bakiyordum. Natasa, Alyosa'yi suçlamamam, onu hosgörmem için bakislariyla yalvariyordu bana. Delikanlinin anlattiklarini dudaklarinda hüzünlü bir gülümsemeyle; ayni zamanda karsisindaki anlamsiz, ama tatli tatli konusan sevimli, neseli bir çocukmus gibi ona sevgiyle bakarak dinliyordu. Kaslarimi çatarak baktim Natasa'ya. Hali pek dokunmustu

bana. Alyosa'ya.

Ya babaniz? Diye sordum. Sizi affedecegine emin

misiniz?

Eminim. Hemen etmez tabiŒ. Ne önemi var bunun? Benim de bir kisiligimin oldugunu gösterecegim ona. "Kisiligin yok, havaisin", diye sitem eder bana daima. Havai olup olmadigimi görür simdi! Aile babasi olmak kolay degildir, biliyorum...çocukluktan çikacagim artik... yani ben de baskalarina benzeyecegim demek istiyorum. .. kendi emegimle geçinecegim. Natasa bunun, hepimiz gibi baskalarinin sirtindan geçinmekten çok daha iyi oldugunu söylüyor. Bana ne iyi seyler anlattigini bir bilseniz! Dünyada aklima gelmezdi bunlar, böyle yetistirmediler beni.

Dogrusunu söylemek gerekirse, havai oldugumu, bir ise yaramadigimi ben de biliyorum. Ama biliyor musunuz, evvelsi gün parlak bir düsünce geldi aklima. Gerçi simdi sirasi degil ama anlatacagim size bunu, çünkü Natasa'nin da duymasini istiyorum, siz de bir akil verirsiniz bize.

Ben de sizin gibi roman yazip dergilere satmak istiyorum. Dergilerin romanlarimi almasinda yar 64

dimci olursunuz bana tabiŒ? Size güvendigim için dün gece sabaha kadar bir roman konusu kurdum kafamda, inanir misiniz, hos bir sey olacaga benzer. Scribe'nin bir komedisinden aldim konuyu... Ama sonra anlatayim bunu size. iyi para getirecek bana bu roman... Para veriyorlar degil mi?

Tutamadim kendimi, gülümsedim.O da benim arkamdan gülümseyerek, Gülüyorsunuz, dedi. Asiri bir içtenlikle ekledi :

Bakin, görünüsüme aldanmayin benim.Aslinda görmüs geçirmis bir insanimdir. Zamanla anlayacaksiniz bunu. Ne diye denemeyeyim? Bakarsiniz bir seyler yaparim... Ama haklisiniz galiba: Gerçek hayat üzerine hiç bilgim yoktur; Natasa da öyle söylüyor. Herkes söylüyor bunu zaten; yazar olmak kim, ben kim? Gülün, gülün, ama düzeltin beni; Natasa için yapacaksiniz bunu, seviyorsunuz onu. Gerçegi söyleyecegim size: Ona layik degilim; hissediyorum bunu. Agir geliyor bana bu, benim neyimi sevdigine de bir türlü akil erdiremiyorum. Her seyimi feda edebilirim onun ugruna! Dogrusu, su ana kadar hiç bir seyden korkmuyordum, ama simdi korkuyorum: ne yapiyoruz biz! Tanrim! Kisi kendisini görevine tamamen verdigi zaman irade gücü

mahsus mu kayboluyor acaba? Hiç olmazsa siz yardim edin bize, sevgili dostumuz! Tek dostumuz sizsiniz artik, baska kimsemiz kalmadi. Yalniz basima ne gelir benim elimden? Size bu kadar güvendigim için bagislayin beni. Sizi çok iyi, kendimden üstün bir insan sayiyorum. Ama düzelecegim, inanin buna, istediginiz gibi olacagim.

Gene elimi sikti, güzel gözlerinde içten, hos bir parilti belirdi. ™ylesine içten uzatmisti elini bana, dostu olduguma öylesine yürekten inaniyordu ki!

Düzelmem için Natasa yardim edecek bana, di

ye. devam etti. Ama kötü bir sey gelmesin akliniza, bizler için üzülmeyin. Bir çok niyetlerim var, para yönünden de hiç sikintimiz olmayacak. Romanim bir ise yaramazsa (dogrusunu isterseniz, roman yazmamin saçmalik oldugunu biliyorum; siz ne diyeceksiniz, onu ögrenmek için açtim bu konuyu), evet romanim bir ise yaramazsa müzik dersleri veririm. Müzik bilgimden haberiniz yoktu sanirim? Böylesine bir ugrasla geçinmekten utanmayacagim. Bu bakimdan aydin düsünceliyimdir.

Sonra, bir sürü gereksiz esyam, tuvalet takimim... ne isime yarayacak bunlar? Satarim hepsini.

Onlardan alacagim paranin bize ne kadar yetecegini biliyor musunuz?! O da olmazsa son çikar yol olarak devlet hizmetine girerim,Babam buna sevinir bile. Devlet hizmetinde çalismam için her zaman sikistirirdi beni; hasta oldugumu öne sürerek yan çizerdim. (Hem galiba bir yere yazdirmis bile beni.) Evliligin bana yaradigini, gerçekten çalismaya bagladigimi görünce sevinecek, affedecektir beni...

Ama, Aleksey Petroviç, dedim, bu durumda babalariniz arasinda patlak verecek çatismayi düsünebiliyor musunuz? Bu aksam her iki evde de neler olacak, biliyor musunuz?

Sözlerimden yüzü kireç gibi olan Natasa'yi gösterdim ona. Pek insafsiz konusuyordum.

Evet, evet, dedi, haklisiniz, korkunç bir sey bu! Ben de düsündüm ayni seyi, düsündükçe de dehsete kapildim... Ama baska ne gelir elden? €ok haklisiniz, hiç degilse Natasa'nin annesiyle babasi affetmeli bizi! Ah, bilseniz ne kadar severim onlari! ™z anne babamdan farksizdirlar; bunun için üzülüyorum zaten!.. Ah su kavgalar, su dava! Bu saçmaliklardan ne denli nefret ettigimizi bir bilseniz! Nedir kavgalarinin sebebi? Hepimiz bir EzilenlerF: 5_ 66

birimizi seviyoruz ama gene de kavgaliyiz! Barismalar da bitse su is. Ben onlarin yerinde olsam öyle yapardim... Sözleriniz ürküttü beni. Seninle giristigimiz bu is korkunç bir sey, Natasa! Daha önce de söylemistim bunu... Sen istiyorsun... Ama sonunda belki iyi olur, Ivan Petroviç. Ne dersiniz? Nasil olsa barisacaklar bir gün! Biz. baristiralim onlari. Evet, evet, sevgimize karsi koyamayip barisacaklar sonunda... Varsin lanetlesinler bizi ama biz gene de sevecegiz onlari; bir zaman gelecek, dayanamayacaklar artik. Babamin bazan ne iyi yürekli oldugunu bilmezsiniz!

Gerçi çogunlukla çatiktir kaslari ama; bazan öyle iyidir ki! Bugün benimle nasil tatli tatli konustugunu, kandirmaya çalistigini görseydiniz bir! Oysa isteginin tam tersine hareket ediyorum simdi; üzüyor beni bu. Hep su zararli önyargilar! Delilikten baska bir sey degil! Natasa'ya söyle alici gözüyle baksa bir kere, hiç degilse yarim saat konussa onunla! Hemen razi olurdu evlenmemize.

Alyosa böyle söyleyerek sevgi, tutku dolu gözlerle Natasa'ya bakti. Bir anlik sessizlikten sonra devam etti :

Natasa'nin nasil bir kiz oldugunu ögrenince onu ne çok sevecegini; hepsinin ona bayilacagini belki bin kere düsünmüsümdür kendi kendime. Büyük bir haz veriyor bana bu düsünce. Dogrusu, Natasa gibisini görmemislerdir! Oysa babam onun düzenbaz, basit bir kiz oldugu inancinda.

Görevim, sevgilimin gururunu yeniden kazanmasini saglamaktir; yerine getirecegim bu görevimi!

Ah Natasa! Hepsi sevecekler seni, hepsi. (Heyecanlanarak yükseltmisti sesini.) Seni sevmemek elde mi! Gerçi degmem bu sevgiye, Natasa ama sev beni gene de, ben... bilirsin beni iste! Mutlu olmamiz için çok sey istemiyoruz ki! Bu aksamin bize, hepimize mutluluk getirecegine inaniyorum.

Yasasin bu aksam! ™yle degil mi Na

tasa? Ne oluyor sana? Tanrim, ne oluyor sana?

ölü gibi bembeyaz olmustu Natasa'nin yüzü. Alyosa konusurken gözlerini ayirmamisti ondan;ama bakisi giderek daha bir bulaniklasiyor, sabitlesiyor, yüzü beyazlasiyordu. Sonundaartikdinlemeyi kesmistisanki. Alyosa'nin sorusu birden uyandirmisti onu. Kendine geldi, sagina soluna bakindiktan sonra birden bana atildi. Aceleyle, Alyosa'dan sakliyormus gibi cebinden bir mektup çikarip elime tutusturdu. Annesiyle babasina yazilmisti ; bir gün, önceden hazirlandigi bel iydi.Mektubu verdikten sonra, bakislarim kaçirmadan uzun süre gözlerimin içine bakti.

Umutsuzluk vardi bakisinda. O korkunç bakisini ömrümün sonuna kadar unutmayacagim.Ben de dehsete kapilmistim; hareketinin ne denli korkunç oldugunu ancak o anda sezinleyebildigim görüyordum Kendini zorlayip bir sey söylemek istedi bana, hatta bir iki sözcük çikti agzindan, sonra birden kendini kaybetti. Tam düserken tuttum onu. Korkudan Alyosa'nin yüzünde renk kalmamisti:Natasa'nin sakaklarini ovuyor, el erinden, dudaklarindan

öpüyordu, iki dakika sonra ayildi Natasa. Biraz ötede, Alyosa'nin geldigi kiralik kupa arabasi duruyordu; çagirdi onu. Natasa, arabaya binerken elimi yakaladiçildirmis gibiydi,bir damla gözyasi parmaklarimi yakti... Araba hareket etti. Uzun uzun baktim arkasindan. O anda bütün mutlulugum uçmus, yüregim paramparça olmustu, içim sizlayarak hissediyordum bunu... Geri dönüp, ayni yoldan ihtiyarlara gittim. Yanlarina nasil girecegimi, onlara ne söyleyecegimi bilmiyordum. Düsüncelerim donmustu sanki, dizlerim titriyordu...

Yasadigim mutlu günlerin hepsi bu kadar iste. Askim böylece sona erdi. Yanda kestigim hikayeme simdidevam edecegim. 68

X

Smith'in ölümünden bes gün sonra ondan bosalan; daireye tasindim. O gün pek sikiliyordu canim.

Hava kötü, soguktu; aksama kadar yagmurla karisik kar yagmisti. Ancak aksam üzeri bir ara günes gözükmüs, yolunu sasiran bir isinibesbel i meraktanodama girmisti. Buraya tasindigima pisman olmaya baslamistim. Oda gerçi genisti ya, tavam pek basik, duvarlari pisti. Birtakim esya oldugu halde bos gibi duruyordu. Havasizdi. Burada sagligimin iyice bozulacagini anlamistim.

yanilmamisim...

Sabahtan öglene kadar kagitlarimla ugrasmis, siraya koymustum. €antam olmadigi için onlari tasinirken bir yastik yüzünün içine doldurmustum. Hepsi burusmus, karismisti. Sonra oturup biraz yazayim demistimo siralar büyük romanim üzerinde çalisiyordum,ama aklim baska yerde oldugu için kendimi yazmaya verememistim...

Kalemi birakmis, pencerenin önünde oturuyordum. Hava kararmak üzereydi, canim gittikçe daha çok sikiliyordu. Kafamin içinde bir sürü düsünce vardi. Sonunda Petersburg'da mahvolup gidecekmisim gibi bir his geçiyordu içimden, ilkbahar yaklasmisti; bu kapaliliktan siyrilsam, kirlarin ormanlarin taze havasini cigerlerime doldursam iyilesirim saniyordum; oysa ne çok oluyordu gitmeyeli oralara!.. Hatirliyorum, "Bir büyüyle son yil arda

olan her seyi unutsam, yepyeni bir güçle hayata yeniden baslasam ne iyi olurdu!" diye geçiriyordum içimden. Hala umudumu yitirmemistim. "Beynimi ters yüz edip, yeni bir biçime sokacaklarini, beni iyi edecek 69

lerini bilsem akil hastanesine yatmaya da raziyim", diyordum. Yasamak istiyor, hayata tapiyordum!.. Ama. böyle düsünürken gülümsedigini de aklimda. "Akil hastanesinden çiktiktan sonra ne yapacagini? Gene roman; mi yazacagim yoksa?"

Böyle hayal kurarken hava iyice kararmis, gece olmustu. O aksam Natasa'yla bulusacaktim; bir gün öncesinden mektup yazip çagirmisti beni. Yerimden firlayip hazirlanmaya basladim. Zaten bu sikici yerden kurtulmak, yagmur da kar da yagsa, kendimi sokaga atmak istiyordum.

Üstelik, karanlik bastikça odam daha bir genisliyor, büyüyordu sanki. Her gece odamin her kösesinde Smith'i görecegim saniyordum: pastanede Adam ivanoviç'e oldugu gibi, oturup gözlerini bana dikecek, Azorka da ayaklarinin dibinde yatacak... Iste tam o anda, beni pek sasirtan bir olay oldu.

Bununla beraber, her seyi açik yüreklilikle anlatmaliyim: sinirlerimin bozuklugundan mi, yer degistirmenin verdigi duygululuktan mi, daha yakinda geçirdigim büyük üzüntüden mi neden bilmiyorum, simdi hastaligim nedeniyle geceleri sik sik içine düstügüm, mistik dehset diye ad taktigini ruhsal durum, hava kararmaya baslayalidan beri yavas yavas sarmaktaydi beni. Ne oldugunu' anlayamadigim, ulasilamaz, gerçekte var olmayanbelki de vardir su anda; aklin siraladigi bütün delil erle alay edercesine, bir gerçek, ürkütücü, çirkin, amansiz bir olay olarak çikar kargima bakarsinizevet, ne oldugunu anlayamadigim, ulasilmaz, gerçekte var olmayan bir seyin verdigi dayanilmaz, istirap dolu bir korkuydu bu. Korku, aklimin gösterdigi delil erin hiç birini dinlemeden gün geçtikçe büyür, güçlenir; öyle ki sonunda, böyle anlarda her zamankinden daha bir açik, dinç olduguhalde, duygulara karsi koyma yetenegini tamamen yiti 70

rir akil. Dinleyen yoktur onu artik, yararsiz bir sey olmustur; bu parçalanma korkulu beklemeyi, kasveti daha da arttirir. Sanirim, ölüden korkan insanlarda da durum bir bakima aynidir. Oysa neden korktugumu bilmemem benim istirabimi daha da arttiriyordu.

Hatirliyorum, arkam kapiya dönük, masanin üzerinden sapkami aliyordum, tam o anda, geri dönünce karsimda Smith'i görecegim hissi uyandi içimde birden: önce usulca kapiyi açacak, esikte durup odanin içine bir göz atacakti; sonra basini öne egerek sessizce içeri girecek, tam önümde durup donuk bakisini gözlerimin içine dikerek, birden gülmeye baslayacakti; dissiz agzini açarak uzun uzun gülüsü bütün bedenini sarsacakti; sesi duyulmayacakti bu gülüsün. Bütün bunlar son derece açik, seçikti kafamin içinde. Hissettiklerimin kesinlikle gerçeklesecegi, hatta gerçeklestigi, arkam kapiya dönükoldugu için bunu göremedigim, kapinin belki de o anda yavas yavas açildigi inanci birden içimi doldurmustu. Hizla dönüp baktim... gerçekten de tipki bir dakika önce hayalimde canlandirdigim gibi sessizce açiliyordu kapi. Seslendim. Cevap veren olmadi; kapi kendiliginden açiliyordu sanki. Birden tuhaf bir yaratik belirdi esikte. Karanlikta seçemedigim birisinin gözleri israrli, sabit bakislarla beni inceliyordu. Sirtimdan dogru soguk bir ürperti geçti.

Asil beni korkutan, gelenin bir kiz çocugu olmasiydi. Kapida Smith'i görseydim bu kadar korkmazdim belki. Bu saatte tanimadigim bir çocugun ne isi vardi odamda?

Kapiyi, içeri girmekten korkuyormus gibi usulca açtigini söylemistim. Esikte durup saskin bakislarla uzun uzun inceledi beni. Sonra bana dogru yavasça iki adim atti, karsimda durdu. Hala konusmuyordu. Daha yakindan görüyordum onu simdi. Kisa boylu, ciliz, agir bir hastaliktan yeni kurtulmus gibi soluk benizli,iri, siyah

gözlerinin parlakligi bu yüzden daha bir dikkati çekiyorduon iki on üç yaslarinda bir kizdi bu.

Aksam sogugundan titreyen gögsünü örttügü eski atkisini sol eliyle tutuyordu. Üstü basi dökülüyordu. Gür, siyah saçlarinin tarak yüzü görmedigi bel iydi. Birbirimizin yüzüne bakarak iki dakika öyle ayakta durduk.

Gögsü ya da bogazi agriyornius gibi, güç isitilir bi" sesle, Dedem nerede? diye sordu.

Bütün korkum bir anda kaybolmustu. Smith'i soruyorlardi. Onunla ilgili bir iz çikmisti karsima sonunda. Kendimi toparlayamadan,

Deden mi? dedim, öldü deden!

Böyle söyledigime o anda pisman olmustum. Bir dakika daha hareketsiz durdu, sonra birden, sinir krizi gelmis gibi zangir zangir titremeye basladi. Düsmesin diye kolundan tuttum. Birkaç dakika sonra düzeldi biraz ama istirabini benden gizlemek için sarfettigi çabanin farkindaydim.

Affet beni küçük, dedim, affet! Ne olur kusuruma bakma! ™yle söyledim sana ya, belki de deden degildi ölen... zaval i yavrum!.. Kimi ariyorsun? Burada oturan ihtiyari mi?

Kendini zorlayarak, endiseyle bakti yüzüme.

Evet.

Soyadi Smith miydi?

Eevet!

™yleyse oydu... ölen dedendi öyleyse... Ama sen üzülme gene yavrum. Niçin bugüne kadar ugramadin hiç T Nereden geliyorsun? Dün topraga verdiler onu; birdenbire öldü... Torunusun demek?

€abuk çabuk sordugum karmakarisik sorularima cevap vermiyordu. Sessizce döndü, kapiya dogru yürüdü. ™ylesine sasirmistim ki, durdurmuyordum onu, baska bir 72

seyler sormuyordum. Kapida bir kere daha durdu, yarim geri dönerek, Azorka da öldü mü? diye sordu.

Evet, Azorka da öldü.

Bu sorusu pek tuhafima gitmisti: köpegin de ihtiyarla beraber ölecegini, ölmek zorunda oldugunu biliyordu sanki.

Kiz, benden bu cevabi alinca sessizce disari çikti, ardasindan kapiyi dikkatlice kapadi.

Bir dakika sonra pesinden kostum. Onu biraktigim için kendi kendime kiziyordum! ™ylesine sessiz çikip gitmisti ki, merdiven basindaki kapiyi açtigini duymamistim. Merdivenleri henüz inmemistir diye düsünüp yukarda durarak asagiya kulak kabarttim. Ama ses seda yoktu. Sadece alt katlardan bir kapi sesi duyuldu, genederin bir sessizlik kapladi evin içini.

Aceleyle inmeye basladim basamaklari. Merdiven benim dairemden, yani besinci kattan dördüncü

kata dönerek iniyor, ordan asagi düzlesiyordu. Küçük küçük daireli apartmanlarda çogunlukla oldugu gibi daima karanlik, pis bir merdivendi bu. Ben inerken ise zifiri karanlikti. El yordamiyla dördüncü kata inince birden durdum. Sahanlikta birisi benden gizleniyor gibi geldi bana. El erimle sagi solu arastirmaya koyuldum. Kiz çocugu tam kösedey di, yüzünü duvara dönmüs, sessiz sessiz agliyordu.

Bak, dedim, neden korkuyorsun? Ben korkuttum seni; kabahat bende. Deden ölürken senden söz etti; son sözleriydi bunlar... Birtakim kitaplar kaldi bende; senin olsalar gerek. Adin ne senin?

Nerede oturuyorsun? Dedenaltinci sokakta dedi...

Ama cümlemin sonunu getiremedim. Nerede oturdugunu bildigimden korkmus gibi, bir çiglik atti; siska, kemikli koluyla itti beni, merdivenden asagi kostu. Ben de "pesinden. Ayak seslerini duyuyordum. Birden kesildi ses.

Sokaga çiktigimda görünürlerde yoktu. Voznesenski caddesine kadar kostuktan sonra, aramamin bos oldugunu, anladim: Yoktu kiz. "Belki de merdivenlerden inerken, bir köseye saklanmistir", diye düsündüm.

XI

Ama caddenin çamurlu yaya kaldiriminda daha birkaç adim atmistim ki, basini önüne egmis,pek dalgin oldugu bel iydiçabuk adimlarla yürüyen birisiyle karsilastim. Bunun ihtiyar Ihmenev oldugunu farkedince sasardim. Benim için beklenilmeyen karsilasmalarla dolu bir aksamdi bu.

ihtiyarin üç gün önce hastalanip yataga düstügünü biliyordum. Simdi de böyle bir havada sokakta karsima çikmisti. Üstelik, eskiden aksamlari hemen hiç çikmazdi sokaga; Natasa'nin kaçmasindan sonra, yani bes alti aydan beri ise büsbütün kül kedisi olmustu. Nihayet, derdini paylasabilecegi bir dostunu bulmus bir insan gibi pek sevinmisti beni gördügüne. Koluma yapisip, nereye gittigimi bile sormadan pesisira sürükledi beni. Son derece telasli, sabirsizdi. Kendi kendime "Nereye gidiyordu acaba?" diye sordum. Bunu ona sormak gereksizdi,Son zamanlarda çok kuskulu olmustu; bazan en basit bir sorudan ya da sözden almiyordu.

Yan gözle süzüyordum onu: Yüzünde renk yoktu; son bes alti aydir iyice zayiflamisti; sakali bir haftalikti. Uzamis ak saclari burus burus sapkasinin altindan tasmis, eski paltosunun yakasini örtmüstü. Onun kimi zaman daldigini; sözgelimi, odada yalniz olmadigini unuttugunu, elini kolunu sal ayarak kendi kendine konustugunu daha önce de farketmistim. Acinacak bir durumu vardi.

Ee, ne var ne yok Vanya? diye basladi. Nereye 74

böyle? Ben de söyle bir dolasayim dedim; baziislerim var da... Nasilsin bakalim?

Siz iyi misiniz? Daha geçen gün hastaydiniz, simdi de bu havada disari çikmissiniz.

Beni duymuyormus gibi soruma cevap vermedi.

Anna Andreyevna nasil? diye sordum.

iyi, iyi... O da biraz keyifsiz. Seni merak ediyor; "niçin ugramiyor acaba?" diyordu bugün. Bize gidiyordun galiba, Vanya? Hayir mi?

Kuskuyla yüzüme bakarak,

Bir yere gidiyorsan engel olmayayim, dedi. Ihtiyar öylesine hassas olmustu ki, onlara gitmedi gimi söyleyecek olsam gücenir, hemen uzaklasirdi yanimdan. Geç kalacagimi, Natasa'ya gidemeyecegimi bile bile, Anna Andreyevna'nin nasil oldugunu ögrenmek için onlara gittigimi söyledim, inandirdim buna onu. içi rahatlayan ihtiyar,

€ok hos, dedi, bu iyi oldu iste...

Bir seyi söylemek istemiyor gibi birden sustu, daldi. "Uzun süren bir dalginliktan sonrabes dakika geçmisti aradankendine gelmis gibi,

Bu iyi oldu iste! diye tekrarladi. Him... Bak Vanya, daima öz oglumuz gibi sevimsizdir seni; Anna Andreyevna'yla bana... bir erkek evlat... vermedi Tanri... ama onun yerine seni yol adi... her zaman böyle düsündüm.

Karim da... evet! Sen de daima iyi bir evlat gibi sevdinsaydin bizi. Anna Andreyevna'yla ben herzaman dua ederiz senin için... Tanri yardimcin olsun! Sesi titredi, bir dakika sustu.

Evet... daha sen nasilsin bakalim?Hasta falan Olmadin ya? Niçin ugramiyorsun bize?

Smith olayini anlattim ona; bu islerin beni çok oyaladigini, sonra pek iyi olmadigimi, bu yüzden onlara Vasilyevski'ye (o zaman Vasilyevski'de oturuyorlardi) uzak 75

oldugu için ugrayamadigimi söyleyerek özür diledim, Azkaldi, bu isler arasinda birkaç kere Natasa'ya gittigimi kaçiriyordum agzimdan, tam zamaninda tuttum kendimi.

Smith olayi pek ilgilendirmisti ihtiyari. Dikkatle dinlemisti beni. Yeni dairemin rutubetli, eskisinden belki de daha kötü oldugunu, aylik kira alti ruble verecegimi duyunca öfkelendi. Son günlerde pek sinirli, sabirsiz olmustu zaten. Böyle zamanlarda ancak Anna Andreyevna yatistirabiliyordu onuo da her zaman degil.

™fkeyle,

Him... dedi, bütün kabahat senin su edebiyatinda Vanya! Tavan arasina kadar çikardi seni, mezara kadar da indirecek! Kaç kere söyledim bunu sana, uyardim!... B. den ne haber, hala elestiri yazilan yaziyor mu?

Veremden öldü ya. Söylemistim bunu size yanilmiyorsam.

™ldü ha... öldü demek! Olacagi buydu zaten. Karisina, çocuklarina bir seyler birakmis mi bari?

Karisi var diyordun galiba... Ne diye evlenir böyle insanlar acaba!

Hiç bir sey birakmadi, dedim,

Olay onunla yakindan ilgiliymis, ölen B. öz kardesiymis gibi heyecanla haykirdi:

™yle demek! Neyse, önemi yok! Sana dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, onu öylesineögdügün zamanlar bile bu adamin sonunun böyle olacaginisezinliyordum. "Hiç bir sey birakmadi" demek kolay! Oysa... isim yapmisti. Tutalim ki ölümsüzler arasina karisti adi, ama karin doyurmaz ki bu.

Senin sonunun da aci olacagi içime dogmustu Vanya; ögüyordum seni, ama bir yandan da düsünüyordum. B. öldü demek! ™lmeyip de ne yapacakti! Yasayisi iyi... yeri ala... görüyorsun iste!

€abuk, bilinçsiz bir el hareketiyle, rutubetli karanlikta ölgün ölgün titresen fenerlerin aydinlattigi puslu 76

sokagi, çamurlu evleri, karanlikta parlayan islak kaldirim taslarini, sirilsiklam olmus, asik yüzlü

yayalari, çini mürekkebiyle boyanmis gibi simsiyah gökyüzünü gösterdi. Sehrin alanina çiktik.

Karsimizda, alttan havagazi .lambalariyla aydinlatilmis anit vardi. Biraz ötede, Isaak katedralinin büyük kubbesi yükseliyordu.

Onun iyi, temiz, candan, duygulu bir insan oldugunu söylemistin Vanya. Bu edebiyatçilar hep iyi, candan oluyorlar zaten! Yalniz arkalarinda öksüz birakmak gelir el erinden! Him... Sanirim, öldügüne kendisi de sevinmistir!... Eeeh! Alip basim bir yere, sözgelimi Sibirya'ya gitseydi!...

Sokakta dilenen küçük bir kiz çocugu gördü:

Ne o kizim?

Yedi sekiz yaslarinda, üstü basi yirtik, siska mi siska bir kizdi bu; küçücük, çiplak ayaklarina alti delik bir çift papuç geçirmisti. Soguktan titreyen ciliz bedenini, ona artik iyice küçük gelen, yirtik pirtik paltosuyla örtmeye çalisiyordu. Kupkuru, solgun, hastalikli yüzünü bizden yana çevirmis; ürkek, sessiz bakisini gözlerimizin içine dikmis; terslenecegi korkusuyla titrek elini öne uzatmisti.

Onu görünce birden ürperdi ihtiyar. Sorusunu öylesine birdenbire sormustu ki, kizcagiz bir an korktu; irkilerek geri çekildi. ihtiyar,

Ne, ne istiyorsun kizim, ne? diye bagirdi.Dileniyor musun? Ya? Al, al sana... al bakalim sunu!

Aceleyle, heyecandan titreyerek ceplerini arastirmaya basladi, iki üç gümüs ufaklik çikardi. Ama az geldi ona bu, iç cebinden cüzdanini aldi, bir rublelik bir kagit para çikardi,bütün parasi buyduküçük dilencinin avucuna koydu.

Tanri yardimcinolsun, küçük... yavrum! Tanri korusun seni!

Eli titreyerek birkaç kere pespese kutsadi zaval iyi;

77

ama benim durmus ona baktigimi farkedince birden durdu, yüzünü eksitti, çabuk adimlarla yürüdü. Uzun süren öfkeli bir susustan sonra,

Böyle seylere dayanamam ben,Vanya, elimden gelmez, diye basladi. Bu küçükleri... geberesice anne babalari yüzünden sokaklarda soguktan titrer

görünce içim bir tuhaf olur... Sunu da düsünmek gerekir ki, kendisi çok kötü durumda olmayan hiç bir anne bu yasta yavrusunu.

böyle bir havada sokaga salmaz!... Kadincagizin basinda kim bilir kaç tane yetim daha vardir...

en büyükleri bu oldugu için onu yol amistir belki de... kendi de hastadir... him! Prens çocuklari degil er ki! Prens çocugu olmayan çok var dünyada, Vanya! Eh!

Bogazinla bir sey dügümlenmis gibi bir an sustu.

Bak, Vanya, Anna Andreyevna'ya söz verdim... yani ikimiz karar verdik, yetim bir kizi evlat edinecegiz... anlayacagin, demin gördügümüz kiz gibi küçük bir zaval iyiyanimiza alipokutacagiz, yetistirecegiz, anlatabiliyor muyum?Biraz karisik, heyecanli konusuyordu,Iki ihtiyar yalniz kaldik, canimiz sikiliyor... ama nedense son günlerde vaz geçti Anna Andreyevna. Sen kornis onunla ama sakin benim söyledigimi sezdirme... kendi düsüncenmis gibi konus, razi et onu... duydun mu? Bunu senden istemeyi hanidir kafamakoymustum... Onu razi et, ben yapamayacagim...aman canim, bos seyleri

birakalim! Kiz neme gerek benim ? Lazim degil; eglence olsun... evin içinde bir çocuk sesi isitilsin diye... dogrusunu istersen daha çok Anna Andreyevna için istiyorum bunu; biraz avunur belki...

Ama hepsi bos bunlarin! Yürümekle bitmeyecek bu yol Vanya; bir araba tutalim; gecikecegiz, oysa Anna Andreyevna bekliyor bizi...

Anna Andreyevna'nin yanina girdigimizde saat yedi buçuktu. 78

XII

Yasli kan, koca çok düskündüler birbirine. Sevgi.,, yil ardan beri süregelen aliskanlik birbirine iyice baglamisti onlari. Ama Nikolay Sergeiç sadece simdi degil, eskiden, en mutlu olduklari zamanlarda bile Anna Andreyevna'sina karsi biraz soguk, hatta bazanözel ikle baskalarinin yanindasert davranirdi, ince duygulu bazi insanlar, kimi zaman sevgilerini

göstermekten inatla kaçinirlar; degil baskalarinin yaninda, basbasayken de en sevdiklerine bile bile soguk davranirlar; hatta basbasayken daha bir soguk olurlar. Ancak arada bir tasar sevgileri; bu sevgi ne denli uzun süre tutulmussa o denli sicak, coskun olur. ihtiyar Ihmenev de gençliginden beri Anna Andreyevna'sina karsi böyle davraniyordu iste. Temiz yürekli bir kadin oldugu, onu sevmekten baska bir meziyeti bulunmadigi, sevgisini bazan disa vurmasina kizdigi halde, karisini çok sever, sayardi. Ne var ki, Natasa'nin: kaçmasindan sonra daha bir düskün olmuslardi birbirine. Dünyada yapayalniz kaldiklari duygusuna kapilmislardi. Gerçi Nikolay Sergeiç kimi zaman son derece sinirli oluyordu ya, gene de iki saatligine ayrilamiyorlardi, özlüyorlardi birbirlerini. Natasa'dan, dünyada böyle bir insan yokmus gibi hiç söz etmemeye konusmadan, kendiliklerinden karar vermislerdi sanki. Anna Andreyevnaçok istedigi haldekocasinin yaninda kizindan üstü kapali bile söz edemiyordu. €oktan affetmisti Natasa'yi. Her gelisimde ona sevgili, biricik yavrusundan haber getirmeme iyice alistirmisiti kendini.

Uzun süre haber almasa adeta hasta oluyordu kadincagiz; haber getirdigimde ise en küçük ayrintilarla ilgile

niyor, heyecanil bir merakla sorular soruyor, anlattiklarimla "avunuyor" du. Bir keresinde Natasa'nin biraz rahatsiz oldugunu söylemistim, korkudan az kaldi ölüyordu, kalkip kizina gidecekti neredeyse. Ama sadece bir kere oldu bu, Kiziyla görüsmek istegini önceleri benim yanimda açiga vurmaktan çekiniyordu; öyle ki, benden onunla ilgili her seyi sorup ögrendikten sonra her seferinde, kiziyla ilgilenmesine ilgilendigini, ama Natasa'nin affedilemeyecek bir suç

isledigini söylemeyi gerekli buluyordu. Ama yapmacik bütün bunlar. Anna Andreyevna'nin bazan çok üzüldügü, agladigi, benim yanimda Natasa'yi hasretle andigi, Nikolay Sergeiç'ten aci aci yakindigi oluyordu. Ama kocasinin yaninda sadece üstü kapali söz ediyordu duygularindan; gururun, kati yürekliligin kötü oldugunu, suçlari affetmeyi bilmedigimizi, Tanrinin affetmeyenleri bagislamayacagini söylüyor, daha ileri gidemiyordu. Böyle anlarda ihtiyar ya hemen surat asiyor, kaslarini çatarak susuyor, yaçogunlukla ne söyleyecegini bilemedenbambaska bir konudan açiyor, ya

da ikimizi yalniz birakarak odasina çekiliyordu. Anna Andreyevna da böylece içini tamamen dökmek, aglayip sizlamak firsatini buluyordu. Onlara gittigim aksamlar bana hos geldin dedikten hemen sonra,Anna Andreyevna'ya Natasa'yla ilgili son haberleri verebilmem içinodasina çekiliyordu zaten. O aksam da öyle yapti. Içeri girer girmez, Sirilsiklam oldum, dedi, ben odama çikiyorum Vanya, sen otur. Olanlari anlat Anna Andreyevna'ya, ben simdi gelirim...

Bizi yalniz birakmaktan utaniyormus gibi yüzümüze bakmamaya çalisarak aceleyle çikti. Böyle durumlardaözel ikle yanimiza döndügü zamanbana karsi da Anna Andreyevna'ya karsi da daha bir soguk; hatta, yufka yü 80

reklilik gösterdigi için kendi kendine kiziyormus gibi öfkeli davranirdi.

Son zamanlarda benden hiç bir seyinisaklamayan, Anna Andreyevna, yalniz kalinca, Böyle iste bu adam, dedi, hep böyle yapiyor bana. Üstelik, kurnazliginin farkinda oldugumuzu da biliyor. Ne diye numara yapar, bilmem! Yabancisiyim sanki. Kizma karsi da öyle. Al ah bilir ya, onu affetmek için can atiyor. Geceleri hep agliyor, kaç kere duydum! Ama hiç renk vermiyor gene de.

Gururu ayaklandi bir kere... Anam babam Ivan Petroviç, çabuk söyle bana: Nereye gidiyordu ?

Nikolay Sergeiç mi? Bilmiyorum; ben de ayni seyi size soracaktim.

Sokaga çikinca dondum kaldim. Hasta hasta, hem de böyle bir havada, gece vakti nereye gedebilirdi... ™nemli bir isi vardir, diye düsündüm;sizin de bildiginiz isimizden baska ne önemli olabilirdi bizim için... Kendi kendime böyle düsünüyor, ona bir sey soramiyordum: Son günlerde hiç bir sey soramiyorum ona zaten, ikisi yüzünden sesim solugum kesildi. Natasa'ya gittigine göre, affedecek onu demek, diye geçiriyordum içimden. Her seyi biliyor, son olaylardan da haberdar. Bundan kuskum yok, ama nereden ögrendigini bilemiyorum. Dünden beri çok üzgün.

Bakiyorum susuyorsunuz! Orada yeni neler oldu, anlat bana. Dört gözle bekliyordum sizi. O

canavar birakiyor mu Natasa'yi?

Bildiklerimi hemen anlattim Anna Andreyevna'ya. Her zaman açik konusuyordum onunla, bir seyi saklamiyordum. Alyosa'yla Natasa'nin gerçekten ayrilmak üzere olduklarim, bu seferkinin öteki anlasamamazliklarina benzemedigini söyledim. Natasa'nin dün bana bir mektup yol ayip, bu aksam saat dokuzda ona ugramam için yalvardigini, bu yüzden onlara gelmek niyetimin hiç

olmadi

81

gini, Nikolay Sergeiç'in beni zorla getirdigini eklemeyi de unutmadim. Durumun kritik oldugunu; iki hafta önce dönen Alyosa'nin babasinin söz dinlemek istemedigini, Alyosa'yi sikiya aldigini; en önemlisi de, Alyosa'nin galiba nisanlisindan hoslandigini, hatta kiza tutuldugu söylentilerinin dolastigini anlattim. Mektuptan, Natasa'nin onu yazarken son derece heyecanli oldugunun anlasildigini; bugün dananin kuyrugunun kopacagini yazdigini; gelecegim saati bildirmesinin tuhaf oldugunu da ekledim.

Bu bakimdan hemen gitmek zorundayim, dedim. Yasli kadin telaslanmisti.

Git, git anam babam, gitmelisin tabiŒ. Ama Nikolay Sergeiç'i bekle, simdi gelir, bir çay içsen... Ah, semaveri getirmemisler daha! Matrena! Nerede kaldi semaver? insan degil, bir canavar bu kadin... €ayi içer içmez söyle akla yatkin bir mazeret bul, hemen kalk. Yarin da bana gelip her seyi anlatacaksin ama. Hem biraz erken gel. Tanrim! Bir felaket mi oldu acaba? Bundan kötüsü ne olur daha! Nikolay Sergeiç her seyi biliyor, içimde öyle bir his var... Matrena'dan çok seyögreniyorum, o da Agasa'dan haber aliyor. Agasa, Prensinevinde kalan Mariya Vasilyevna'nin vaftiz kizidir... sen de biliyorsun bunu zaten. Kocam pek sinirliydi bugün. Ne yaparsam bagiriyordu. Sonra yumusadi,

"Paradan birazsikintim var da" dedi. Sözde sikintisi oldugu için bagiriyormus bana... Yemekten sonra yatti. Delikten (kapisinda bir delik var; haberi yok bundan) baktim; zaval im Ikon dolabinin önünde yere diz çökmüs, dua ediyordu. Bunu görür görmez dizlerimin bagi çözüldü. €ayini

da içmedi, uyumadi da, sapkasini alip çikti. Saat besti. Soramadim bir sey: Bagirirdi bana. €ok bagirmaya basladi bu günlerde. En küçük bir kabahatimiz olmasin, Matrena'ya da bana da EzilenlerP : 6 82

bagiriyor hemen. ™yle korkuyorum ki bagirmasindan... tir tir titriyorum, yüregim duracakmis gibi vurmaya basliyor. Gerçi mahsustan bagirdigini biliyorum, ama gene de korkuyorum iste.

Arkasindan tam bir saat yakardim Tanriya. Natasa'nin sana yol adigi mektup nerede? Göstersene onu bana bir!

Gösterdim., Anna Andreyevna'nin, kah canavar, kah duygusuz, aptal bir çocuk dedigi Alyosa'nin sonunda Natasa'yla evlenecegine, babasi prens Pyotr Aleksandroviç'ii izin verecegine bütün kalbiyle inandigini biliyordum. Benimle konusurken birkaç kere agzindan kaçirmisti bunu, sonra da pisman olmus, kendi sözlerini yalanlamaya çalismisti. Ama ne olursa olsun bu umudunu, ihtiyarin kuskulandiginihatta bir keresinde böyle umutlar besliyor diye üstü kapali olarak sitem etmisti karisinabildigi için Nikolay Sergeiç'in yaninda açiga vuramazdi. Ihtiyar, kizinin Alyosa'yla evlenme ihtimalinin oldugunu bilse, onu yüreginden tamamen çikarip atardi saniyorum.

O zaman hepimiz böyle saniyorduk. Kizini beklemesine bekliyordu, ama pisman olmus, Alyosa'sinin anisini bile kafasindan silip atmis olarak... ihtiyarin Natasa'yi affetmesi için tek sarti buydu; gerçi açiga vurmuyordu bunu, ama yüzünden, hal erinden bel iydi.

Anna Andreyevna gene baslamisti:

Pisirigin biridir su Alyosa, çocuktan farki yoktur, kalpsizdir de, her zaman söylemisimdir bunu.

Terbiyesini de eksik vermisler, haylazin biri olup çikmis. Böyle bir ask ugruna Natasa'yi birakacak demek, aman Al ahim! Hali nice olacak yavrumun, zaval imin? Bu yeni sevgilisinde ne buldu, sasiyorum dogrusu!

Nisanlisinin çok hos, iyi bir kiz oldugunu duydum Anna Andreyevna, dedim, Natalya Nikolayevna da ayni seyi söylüyordu...

, 83

Yasli kadin sözümü kesti:

Kulak asma! Neresi hosmus? Sizin gibi zipirlar için her kiz hostur, yeter ki kalçalarini sal aya sal aya yürüsün. Natasa'nin onu ögmesine gelince, ruhunun soylulugundan yapiyor bunu. Herifi tutmasini bilmiyor; her suçunu bagisliyor, öte yandan da aci çekiyor. Kaç kere aldatmis zaval iyi!

Kalpsiz canavarlar! Korkuyorum, Ivan Petroviç. Herkes bir gururdur tutturmus. Hiç olmazsa bizimki yatissa da yavrumu, bir tanemi alip getirseydi buraya. Kucaklardim onu, yüzüne doya doyabakardim! Zayifladi mi?

Zayifladi, Anna Andreyevna.

Yavrucugumbenim! €ektigimi birbilsenIvan Petroviç! Dün aksamdan beri durmadan agliyorum...

ah! Sonra anlatirim sana! Yavrumuzu bagislamasini kaç kere çitlattim ona; açik açik söyleyemiyorum, üstü kapali anlatmaya çalisiyorum. Korkudansolugum da kesilmiyor degil: Ya kizar da onu temel i lanetlerse? diye düsünüyorum. Simdiyekadarlanetledigini duymadim onu...

böyle bir sey yapmasindan korkuyorum iste. Mahvolurum o zaman! Babanin lanetledigi bir evlat Tanri gözünde hiçtir artik, Gece gündüz içimde bu korku. Sende de utanma diye bir sey kalmamis, Ivan Petroviç; elimizde büyüdün, evladimiz gibi sevdik seni; bir de kalkmis, "hos kiz" diyorsun!

Mariya Vasilyevna her seyi anlatti bana. (Bir günah isledim; benimki isleri için disari çiktigi bir gün kahve içmeye çagirdim onu.) Isin aslini ögrendim ondan. Alyosa'nin babasi Prensle kontes arasinda gizli iliskiler varmis... Kontes, kendisiyle evlenmiyor diye sitem ediyormus Prense, o da habire yan çiziyormus.Kocasi daha sagken kirmadigi ceviz kalmamis karisinin... Dul kalinca da solugu Avrupa'da almis: Italyanlar, Fransizlar, baronlar eksik olmuyormus evinden; Prens Pyotr Aleksandroviç'! de o siralar yakalamis. Birincikocasindan kalan 84

üvey kizi da büyüdükçe büyümüs bu ara. Kontesin paralari zamanla suyunu çekmis; oysa Katerina Fyodorona'yla beraber, tüccar babasinin emniyet sandigina onun adina yatirdigi iki milyon da büyüyormus. Simdi üç milyonu oldu, diyorlar; Prens "Su kizla Alyosa'yi evlendirmeli!"

diye düsünmüs. (Açikgözdür! Firsti kaçirmaz.) Hatirlarsin, kont bir akrabalari var, saraya kabul edilen, taninmis bir kisi... o da razi olmus bu ise... Üç milyon bu, dile kolay! "Pekala, demis, kontesle konusun bir". Prens kontese açmis düsüncesini. Beriki diretmis: Sagi solu bel i olmaz onun, diyorlar. Kontes olduguna bakmadan, bir çok kimse görüsmüyormus onunla kentte. "Hayir, Prens, diye tutturmus, sen benimle evleneceksin; Katerina Fyodorovna, Alyosa'yla evlenemez".

Dediklerine göre kiz, analigini çok severmis; gözünün içine bakar, bir dedigini iki etmezmis.

Sessiz, melek gibi bir kizmis! Prens durumu kavramis hemen; "Sen merak etme Kontes, demis.

Varini yogunu tükettin; girtlagina kadar borç içindesin. Üvey kizinla Alyosa birbirinin tam dengidir: Seninki safin biri... Alyosa'nin da kafasi çalismaz; avucumuzun içine aliriz onlari, istedigimiz yana çekeriz. Paran olur o zaman.. Benimle evlenip de ne yapacaksin?" Ne anasinin gözüdür! Mason herif! Alti ay öncesine kadar bir türlü kararini veremiyormus Kontes; Varsova'ya gitmisler, orada razi olmus... Böyle duydum iste. Mariya Vasilyevna anlatti bütün bunlari bana; kendisi de en inanilir kimselerden duymus. Anladin mi simdi? Isin asli paraya, milyonlara dayaniyor, yoksa kizin güzel igi, hoslugu hep hikaye!

Anna Andreyevna'nin anlattiklari sasirtmisti beni. Birkaç gün önce Alyosa'nin kendisinden duyduklarimi dogruluyorlardi. Alyosa, para için dünyada evlenmeyecegini söyleyerek ögünüyordu.

Ama Katerina Ivanovna'dan hoslaniyordu da. Gene Alyosa'dan, babasininbu söylentileri yalanladigi haldeKontesi simdilik kizdirma

mak için onunla belki de evlenecegini duymustum. Alyosa'nin babasini çok sevdigini, onunla ögündügünü, her sözüne körü körüne inandigini söylemistim yukarda.

Genç prensin nisanlisi olacak kizi ögmeme pek gücenen Anna Andreyevna, Senin hos kiz kont soyundan degil!diye devam etti. Natasa daha uygun düserdi ona. ™tekinin olup olacagi bir tüccar kizi; oysa Natasa eski, soylu bir aileden geliyor. Ah, söylemeyi unuttum sana, kocani dün aksam hani o demir kapli sandigi var ya, onu açti, geç saatlere kadar ailemizle ilgili eski belgeleri karistirdi durdu. ™yle bir ciddiydi ki.™rgü örüyordum, bakamiyordum ona, korkuyordum.Sesimin çikmadigini görüncekizdi,kendi çagirdi beni, gece yarisina kadar ailemizinünlügeçmisini anlatti. Biz Ihmenev'ler daha Müthis Ivan zamaninda kisizadeymisiz;benimailemSumilov'laragelince, ta Aleksey Mihayloviç zamaninda ünlüymüs, belgeleri duruyor bizde, Karamzin'in tarihinde deyaziyormus zaten. Anlayacagin, bu yönden ötekilerden asagi degiliz. Nikolay Sergeiç anlatmaya baslayinca, düsüncesini hemen anladim,, Natasa'nin küçümsenmesi dokundu ona. Yalniz zenginlikte geçiyorlar bizi. Varsin o Pyotr Aleksandroviç canavari para pesinden kossun;ne açgözlü,ruhsuz bir insan oldugunu herkes biliyor zaten. Varsova'da gizliden cizvitlige yazilmis diyorlar. Dogru mu bu acaba? Bu söylenti benim kulagima da gelmisti.

Saçma, dedim.

Ama Nikolay Sergeiç'in, ailesiyle ilgili eski belgeleri karistirdigi haberi ilginçti. Soylu bir aileden geldigiyle o zamana kadar hiç ögünmemisti. Anna Andreyevna devam ediyordu: Hepsicanavardir bunlarin! Nasil,anam babam, üzülüyor mu Natasa, agliyor mu? Ah, geç

kalacaksin, hadi git! Matrena, Matrena! Kiz degil ki haydut! Hakaret 86

ettiler mi ona Vanya? dogruyu söyle bana.

Ne cevap verebilirdim? Agliyordu kadincagiz. Sonra anlatacagini söyledigi onu üzen seyin ne oldugunu sordum.

Ah yavrum, ah, dedi, çok derdim var. €ilen dolmamis besbel i! Bilmem hatirlar misin yavrum, altin kapli bir madalyonum vardi. Natasa'cigimin küçüklük resmi vardi içinde. Sekiz yasindaydi o zaman melegim. Köyden geçen bir ressama yaptirtmistik bu resmi, unuttun galiba? Iyi bir ressamdi. Natasa'yi ask tanriçasi biçiminde resmetmisti: O zamanlar altin sarisi, kivir kivir saçlari vardi. Tül bir giysi giydirmisti ona; içi gözüküyordu; öyle güzel olmustu ki, bakmaya doyamiyordu insan. Ressama bir çift de kanat eklemesini söylemistim ama razi olmamisti. Basimiza gelen bu felaketten sonra madalyonumu sandiktan çikarmis, boynuma takmistim. Haçla beraber tasiyordum onu; bir yandan da Nikolay Sergeiç görecek diye ödüm kopuyordu. Natasa'nin bütün esyalarim evden atmamizi, ya da yakmamizi emretmisti: Evde hiç bir seyin onu hatirlatmasini istemiyordu. Onun resmine bakmak yetiyordu bana; bazan ona baka baka agliyordum...

rahatlatiyordu beni bu. Yalniz kaldigim zamanlar öpüyordum, öpüyordum... sanki onun yüzüydü.

Konusuyordum onunla, her gece yatarken kutsuyordum. Evde baska kimse yoksa, yanimda gerçekten o varmis gibi yüksek sesle bir sey soruyordum ona; sonra, bana cevap veriyormus gibi hayal kuruyor, pesinden bir soru daha soruyordum. Ah Vanya'cigim, anlatmasi bile güç! Bizimkinin madalyondan habersiz olmasina seviniyordum. Gelgelelim, dün sabah elim boynuma gidince ne görsem begenirsin, madalyon yok, kordonu bos degil mi... kopmus, madalyon da düsmüs besbel i. Bedenimden soguk terler bosaldi. Aramadigim yeri birakmadim... yok oglu yok!

Boynumdan farkina varmadan düsmüstü! Nereye gitmis; olabilirdi? Belki

\

yatakta düsürmüsümdür diye her yanini inceden inceye aradim... yok! Birisi buldu onu bence; Matrena'dan ya da ondan baska kim bulmus olabilir. Matrena'dan böyle bir sey beklemem; gizlisi yoktur benden... (Matrena, ne zaman getireceksin su semaveri?) Ya onun eline geçerse ben ne yaparim? diyordum kendi kendime. Kara kara düsünüyordum; gözyaslarimi tutamiyordum.

Nikolay Sergeiç de bana karsi yumusadikça yumusuyordu. Niçin agladigimi biliyor da bana açiyormus gibi bakiyordu yüzüme. "Nereden bilecek?" diye geçiriyordum içimden. Yoksa madalyonu bulmus, pencereden firlatip atmis miydi? Yaradilisi bakimindan pekala yapabilir bunu; atmistir, simdi de attigi için üzülüyordur. Matrena'yla gidip pencerenin diplerini aradim; orada da yoktu. Yer yarilmis içine girmisti sanki. Gece sabaha kadar agladim., Ilk kez dün gece kutsayamadan yattim yavrumu. Ah Ivan Petroviç, kötü, çok kötü bu, iyiye isaret degil! Iki gündür durmadan agliyorum. Hiç olmazsa içimi döküp, biraz avunmak için sizi, melegimi bekliyordum...

Kadincagiz aci aci aglamaya baslamisti. Bir sey hatirlamis gibi gülümseyerek, Ah, dedi birden, söylemeyi unuttum!Bir "yetim kizdan söz etti mi sana?

Etti Anna Andreyevna; beraberce karar verdiginizi; yoksul, yetim bir kiz çocugunu alip büyüteceginizi söyledi. Dogru mu bu?

Aklimin ucundan bile geçirmedim! Yetimmetim istedigim de yok benim!Onugördükçe kötü

talihimizi, ugradigimiz felaketi hatirlarim sonra! Natasa'dan baska hiç kimseyi istemiyorum. Bir kizini oldu hayatta, baska da olmayacak! Bu yetim kizi da nereden çikardi? Ne dersin Ivan Petroviç? Döktügüm gözyaslarini görüp,avunmam için mi? Yoksa öz kizimi kalbimden çikarip atayim da baskasinin çocuguna baglanayim diye mi istiyor bunu? 88

Gelirken benim için ne söyledi sana? Nasil buldun onu... sinirleri bozuk, degil mi? Sist! Geliyor!

Sonra anlatirsin, anam babam, sonra!.. Yarin gelmeyi unutma sakin...

XIII

ihtiyar girdi odaya. Bir seyden utaniyormus gibi merakla bakti yüzümüze, kaslarini çatip masanin yanina gitti.

Semaver hala hazir degil mi? diye sordu. Anna Andreyevna telaslanmisti.

Simdi getiriyorlar, anam babam, bak iste geldi. Matrena,NikolaySergeiç'ingelmesinibekliyormus gibi hemen getirmisti semaveri. Yasli, güvenilir, Ihmenev'lere candan bagli, ama inatçi bir hizmetçiydi bu. En küçük bir seye hemen homurdanirdi. Nikolay Sergeiç'ten korkar, onun yaninda dilini tutardi. Ama Anna. Andreyevna'ya karsi pek kaba davranir, açiktan açiga ona hükmetmeye çalisirdi. Ne var ki Natasa'yla onu yürekten sevdigi de bel iydi,. Daha Ihmenevka'dan taniyordum bu Matrena'yi. ihtiyar,

Off... insan sucuk gibi islanir da eve gelince hazir çay bulamazsa, ona çay yapmak istemezlerse kötü, diye homurdandi.

Anna Andreyevna onu göstererek göz kirpti bana. Bu çesit esrarli göz kirpmalardan nefret ederdi Ihmenev," gerçi bizden yana bakmamaya çalisiyordu ya, yüzünden Anna Andreyevna'nin bana onu göstererek göz kirptiginin farkinda oldugu bel iydi. Birden, islerim vardi Vanya, dedi.iyice sarpa sardilar. Anlatmis miydim sana?Suçlu buluyorlar beni.

Delilim, belgem yokmus; hesaplar yanlismis... ya...

89

Prensle aralarindaki davadan söz ediyordu. Hala devam ediyordu bu dava, ama son zamanlarda Nikolay Sergeiç'in iyice aleyhine dönmüstü. Susuyor, ne cevap verecegimi bilemiyordum. Kuskulu kuskulu yüzüme bakiyordu, ikimizin susmasina sinirlenmis gibi öfkeyle birden, Ne olacaksa bir an önce olsun! dedi. Para cezasina çarptirsalar bile gönlüm rahat ya... Ne karar verirlerse versinler, umurumda degil. Yeterki bitsin su is; yakami biraksinlar... Herseyimionlara veripSibirya'ya gidecegim.

Anna Andreyevna tutamadi kendini.

Tanrim, Sibirya'ya mi? Niçin o kadar uzaga gidecegiz ?

Ihtiyar, kendisine itiraz edilmesine sevinmis gibi, kaba bir tavirla, Uzak mi? dedi, burada kime yakinsin? Anna Andreyevna elemli elemli bana bakarak, Hiç degilse... insanlara... dedi. Ihmenev bir bana bir karisina bakti.

Insanlar dedigin kim? diye bagirdi. Hangi insanlara yakinsin burada? Soygunculara, iftiracilara, hainlere mi ? Merak etme, her yerde doludur böyleleri; Sibirya'da da çikarlar karsimiza, Benimle gelmek istemiyorsan o baska; kal burada; zorla götürmem seni.

Zaval i Anna Andreyevna,

"Nikolay Sergeiç! diye bagirdi.Kimin yaninda kalabilirim! Senden baska kimim var be...

Sesi çatal asti, sustu, yardimimi diliyormus gibi ürkek bakislarini bana dogrulttu. ihtiyarin heyheyleri üzerindeydi, her seye kiziyordu; en iyisi itiraz etmemekti ona.

Üzülmeyin Anna Andreyevna,dedim, sandiginiz kadar kötü bir yer degildir Sibirya, isler ters gider de Ihmenevka'yi satmak zorunda kalirsaniz, Nikolay Sergeiç'in düsündügü gibi yapmak sizin için en akil ica yol olur. 90

Sibirya'da iyi bir yer bulabilirsiniz, hem o zaman...

Bak, hiç degilse senin kafan çalisiyor Vanya: Ben de böyle düsünüyorum. Her seyi birakip gidecegim.

Anna Andreyevna el erini ogusturarak,Bunu senden beklemezdim Vanya, dedi, demek sen de ayni düsüncedesin! Dogrusu, senden beklemezdim bunu Ivan Petroviç... Simdiye kadar analik babalik ettik sana, tutmus...

Hahaha! Ne bekliyordun ya? Burada kalirsak neyle geçinecegiz, bir düsün bakalim! Para suyunu çekti! Prens Pyotr Aleksandroviç'e gidipözür dilememi ister miydiniz acaba?

Prens'in adini duyunca yasli kadin korkudan titremeye baslamisti. Elindeki çay kasigi tabagina çarparak ses çikariyordu. Ihmenev hirçin, inatçi bir hazla kendi kendini costurarak, Evet Vanya, dedi, en iyisi öyle yapmali! Ne diye Sibirya'ya gidelim! Yarin iki dirhem bir çekirdek giyinirim, saçlarimi güzelce tarar, briyantinlerim; Anna Andreyevna yeni bir yakalik hazirlar bana (böyle yüksek bir kisinin yanina baska türlü gidilmez çünkü!) Her sey tam olsun diye bir çift de eldiven alirim kendime... huzurlarina çikarim;

"Efendim,derim,anam babam, velinimetim! Bagisla beni, biz ettik sen etme, bir lokmaekmegi çok görme bize, çoluk çocuguma aci!..." Iyi mi Anna Andreyevna? Bunu mu istiyorsun?

Kadincagizin titremesi gittikçe artiyordu.

Bir sey istedigim yok benim... dedi, aptal igimdan söyledim öyle! Canini siktiysam kusuruma bakma, ama ne olur bagirma da öyle.

Zaval i karisinin gözyaslarini, korkusunu gördükçe ihtiyarin içinin sizladigina, ondan daha çok üzüldügüne, eminim. Ama gene de tutamiyordu kendini. Son derece iyi, ama zayif iradeli insanlarda bazan görülür bu hal.

91

Iyi olduklari halde üzüntüleri, öfkeleri haz verir onlara. Her ne pahasina olursa olsun,hatta hiç bir suçu olmayan baska birisine, çogunlukla çok sevdigi bir yakinma kötülük ettigini bile bileiçlerindeki zehiri dökmekten geri kalmazlar. Sözgelimi, kadinlarda durup dururken kendilerini hakarete ugramis, mutsuz görmek bir ihtiyaçtir. Bu bakimdan kadinlara benzeyen çok erkek vardir,, Hem zayif yaradilisli erkekler degildir bunlar. Ihtiyar hir çikarmak istiyor, bu istegini yenemedigi için üzülüyordu.

Hatirliyorum, o anda "Sakin Anna Andreyevna'nin düsündügü gibi bir sey yapmis olmasin?" diye geçirdim içimden. "Kim bilir belki de tek çikar yolun o oldugunu görmüs, Natasa'ya gidiyordu, yolda akli basina geldi ya da bir sey oldu, vaz geçti... yüzdeyüz öyle olmustur; sinirleri bozuk, biraz önceki isteginden, duygularindan utanarak döndü eve; zayifliginin öfkesini alabilecegi birisini ariyordu; ayni istegi, duygulari tasidigindan kuskulandigi insani seçti..." Kizini affetmek isteyisinde, zaval i Anna Andreyevria'sinin duyacagi sevincin büyük payi vardi elbette; gelgelelim, bu istegini gerçeklestiremedigi sürece hincini kadincagizdan aliyordu.

Ama korkudan titreyen Anna Andreyevna'nin perisan hali simdi dokunmustu ona. ™fkesinden utanmis gibi bir an tuttu kendini. Üçümüz de susuyorduk; ihtiyara bakmamaya çalisiyordum. Ne var ki bu an pek uzun sürmedi. Heyecanla ya da nefretle olsun, içini boslatmasi gerekiyordu.

Birden,

Bak Vanya, dedi, söylemek istemiyordum ama sirasi geldi, dürüst bir insan olarak her seyi dosdogru anlatacagim sana... anliyor musun? Senin gelmene sevindim, yaninda, baskalarinin da duymasi için yüksek sesle söyleyeyim ki, bütün bu saçmaliklar, gözyaslari, ahlaroflar canimi sikmaya basladi artik. Yüregimdenbelki de ka 92

nayarak, sizlayarakkoparip attigim bir sey artik bir daha eski yerini alamaz. Evet! Göreceksiniz!

Alev alev bakislarini bana dogrultarakkarisinin ürkek bakislarindan gözünü kaçirdigi bel iydidevam etti:

Alti ay önceki olaydan söz ediyorum Vanya! Beni yanlis anlamayasin diye açik konusuyorum.

Tekrar ediyorum: canima tak dedi artik; istemiyorum!.. Böylesine bayagi, zayif duygularim olabileceginin sanilmasi... üzüntüdenaklimiyitirecegimden kuskulanilmasitepemi attiriyor... Saçma!

Eski duygularimi söküp attim içimden, unuttum! Ani diye bir sey yok benim için artik... yok! yok!

yok!..

Ayaga firlayip yumrugunu olanca gücüyle masaya indirdi, bardaklar sangirdadi, Kendimi tutamadim, adeta öfkeyle baktim yüzüne.

Nikolay Sergeiç! Anna Andreyevna'ya da acimiyor musunuz? Bakin ne hale soktunuz onu!

Ama onu daha da kizdirmaktan baska bir seye yaramamisti bu çikisim. Yüzü kireç gibi, zangir zangir titreye rek,

Acimiyorum! diye haykirdi. Acimiyorum, çünkü bana da aciyan yok! Acimiyorum, çünkü

lanetlenmeyi de her türlü cezayi da hakeden ahlaksiz kizim yararina, beni hedef tutan çirkin komplolar hazirlaniyor evimde!..

Anna Andreyevna,

Nikolay Sergeiç, diye bagirdi, ne olursun lanetleme!.. Ne istersen söyle, yalniz lanetleme kizimi!

ihtiyar, sesini bir kat daha yükseltti:

Lanetleyecegim! €ünkü onuru bir paralik edilmis, hakarete ugramis olan benden, o lanetli kizin ayagina gidip özür dilemem isteniyor! Evet, evet böyle bu! Gece gündüz evimde bununla iskence ediliyor bana; agliyorlar, sizliyorlar, budalaca seyler ima ediyorlar! Acindirmak is _ 93

tiyorlar beni...Yeleginin yan cebinden titreyen el eriyle birtakim kagitlar çikardiBak Vanya, bak, dava dosyasindan not ettigim bölümler bunlar! Benim hirsiz, dolandirici oldugum, velinimetimi soydugum iddia ediliyor!.. Onun (Natasa'nin) yüzünden rezil kepaze oldum! Iste, bak, bak!..

Cebindeki kagitlari çikarip çikarip masanin üzerine atiyor, bana göstermek istedigini ariyordu. Ama aradigi kagidi bulamiyordu bir türlü. Sabirsizlikla elini cebine daldirip, avucuna geleni çikardi; agir bir sey çarpti masaya, sangirdadi... Anna Andreyevna bir çiglik atti. Kaybettigi madalyonuydu bu.

Gözlerime inanamiyordum. ihtiyarin yüzü bir anda kipkirmizi olmustu, titriyordu. Anna Andreyevna el erim önünde kavusturmus, yalvaran gözlerle ona bakiyordu. Mutlu bir umut pariltisi vardi yüzünde. Ihtiyarin yüzündeki bu kirmizilik, karsimizdaki bu saskinligi... evet, yanilmiyordu Anna Andreyevna; madalyonunu artik temel i yitirdigini anlamisti!..

Kocasinin madalyonu buldugunun, onu bulmasina sevindiginin farkindaydi. Belki de heyecandan titreyerek, kiskançlikla bütün gözlerden saklamisti onu; yalniz kaldigi bir yerde, sevgili yavrusunun o güzelim yüzüne bakmisti, bakmisti... doyamamisti bakmaya; belki de zaval i annesi gibi o da odasina kapanip biricik Natasa'siyla konusmus, ona sorular sorup cevaplarini kendi vermis; gece de yüregi istiraptan sizlarken, hiçkiriklarini

gögsünde bastirarak sevimli resmi oksamis, öpmüs, baskalarinin yaninda lanetledigi, yüzünü görmek istemedigi kizi için Tanriya yakarmisti.

Anna Andreyevna, biraz önce Natasa'sini lanetleyen öfkeli babanin karsisinda daha fazla tutamadi kendini,

Ne dersen de, hala seviyorsun onu anam babam! diye bagirdi. 94

Karisinin bagirmasini duydugu anda çilgin bir öfke pariltisi belirdi ihtiyarin gözlerinde. Madalyonu kaptigi gibi var gücüyle yere çarpti, topuguyla ezmeye basladi. Tikanarak hirliyordu:

™mrümün sonuna kadar lanetliyorum onu, ömrümün sonuna kadar!

Anna Andreyevna,

Tanrim! diye haykirdi, onu, onu lanetliyor! Benim Natasa'mi! O tatli yüzünü... çigniyor! Ayaginin altinda!.. canavar! Duygusuz, kalpsiz, kendini begenmis!

Karisinin çigligini duyan çilgin ihtiyar bir an durdu: Yaptigindan dehsete kapilmisti. Birden egilip yerden aldi madalyonu, kapiya dogru kostu; ama iki adim atmisti ki dizlerinin üzerine yigildi, kol arini önündeki kanepeye dayadi, bitkin bir durumda basini önüne egdi.

€ocuk gibi agliyordu. Hiçkiriklar gögsünü sikistiriyordu. Sert ihtiyar bir anda çocuktan da zayif olmustu. Artik lanetleyemezdi Natasa'yi; bizden utanmiyordu simdi, bir dakika önce ayaginin altinda çignedigi resmi bizim yanimizda coskun bir sevgiyle öpüyor öpüyordu. Bunca zamandir içinde sakladigi, kizina olan sevgisi sanki önüne geçilmez bir çig gibi tasmis, bütün benligini sarmisti.

Anna Andreyevna kocasinin üzerine egilmis, onu kucaklamis, yüksek sesle, Affet, affet onu! diyordu. Baba evine döndür onu, Tanri iyiliginin, öfkeni yenmenin mükafatini verir sana!..

ihtiyar kisik, derinden gelen bir sesle,

Hayir, olmaz! dedi. Dünyada olmaz!™lürüm de affetmem onu! Affetmem!

XIV

Natasa'ya gittigimde vakit iyice geçmis, saat on olmustu. O siralar Fontanka'da, Semyonovski köprüsü ya

95

kinlarinda, pis bir "apartman" olan tüccar Kolotuskin'in evinin dördüncü katinda oturuyordu. ™nce Alyosa'yla beraber Liteynaya'da güzel bir evin üçüncü katinda, küçük ama rahat, hos dösenmis bir dairede oturuyordu.Ama genç Prensin parasi kisa zamanda tükendi. Müzik ögretmenligi isi olmamisti. .Sagdan soldan ödünç para almaya baslamis, girtlaga kadar borca girmisti. Paralari hep evin süsüne, Natasa'ya aldigi armaganlara veriyordu. Bu israfi yüzünden sitem ediyordu ona Natasa,bazan agliyordu bile. Duygulu bir insan olan Alyosa kimi zaman bir hafta önceden büyük bir hazla kendini hayal ere kaptirir; Natasa'ya armaganini sunarken onun nasil sevinecegini düsünürken mutlulugunen yücesinitadar;düsüncelerini, hayal erini coskun bir sevinçle bana açardi. Ne var ki Natasa'nin armagani alirken yüzünü eksitmesi, sitem etmesi bütün umutlarini yikardi, öyle ki acirdim ona. Sonralari bu armaganlar yüzünden tatsiz tartismalar bile çikmaya baslamisti aralarinda. Bu arada Alyosa'nin Natasa'dan gizli para harcadigi da oluyordu.

Arkadaslarina uyuyor, Natasa'ya ihanet ediyordu; birtakim Jozefin'lerle, Minna'larla iliskisi vardi; ama öte yandan Natasa'yi da çok seviyordu. Bu sevgi istirap veriyordu ona; sik sik bitkin, üzgün bir durumda bana geliyor, Natasa'sinin küçük parmagi etmeyeceginden; kaba, duygusuz bir insan oldugu için onu anlayamadigindan, onun sevgisine layik olmadigindan dert yaniyordu. Bir bakima hakliydi; birbirinin dengi degildiler. Alyosa, Natasa'nin karsisinda kendisini bir çocuk hissediyordu, beriki de onu her zaman bir çocuk olarak görüyordu zaten. Delikanli, Jozefin'le iliskisinden aglayarak, pismanlik duyarak söz ederdi bana, Natasa'ya söylememem için yalvarirdi; bütün bu itiraflardan sonra benimle beraber, korkudan tir tir titreyerek Natasa'nin yanina gittiginde(böyle zamanlarda, isledigi suçtan sonra Natasa'nin yüzüne bakmaya korktugunu, yalniz benim 96

yanimdabiraz cesaret bulabileceginisöyleyerek bensiz gitmezdi sevgilisinin yanma) evet, korkudan tir tir titreyerek Natasanin yanina gittiginde genç kiz

daha ilk bakista her seyi anlardi.

€ok kiskançti, Alyosa'nin bu çapkinliklarininasil bagisliyordu,aklimalmiyor. €ogunlukla söyle oluyordu. Alyosa benimle içeri giriyor, onunla ürkek ürkek konusuyor, sevgi dolu bakislarim gözlerinin içinden ayirmiyordu. Natasa delikanlinin suçlu oldugunu anlamaktagecikmiyordutabiŒ;amarenkvermiyor, konuyu hiç bir zaman kendi açmiyor, agzini aramiyor, tam tersine hemen sevgisini bir kat daha arttiriyor, daha bir neseleniyordu... isin tuhafi, bunu bir kurnazlik düsünerek yaptigi da yoktu. Hayir... Bu temiz ruhlu kiz için affetmekte, bagislamakta sonsuz bir haz vardi; Alyosa'yi affetmek ona büyük bir mutluluk veriyordu sanki. O

zamanlar tek suçlu Jozefin'lerdi zaten. Natasa'nin tatli, onu affeden bakislarini görünce dayanamazdi Alyosa, yüregine çöken yükühafifletmek, kendi deyimiyle "eskisi gibi olmak" için, sorulmadan her seyi itiraf ediverirdi. Affedilince cosar, hatta bazan duygulanarak aglar, Natasa'yi öper,kucaklardi.Sonra gene neselenir, Jozefin'le aralarinda geçenleri çocuksu bir içtenlikle anlatmaya baslar, kahkahalarla güler, Natasa'yi öger, göklere çikarirdi. Huzur içinde, nese içinde sona ererdi gece. Parasi iyice suyunu çekince esyalarini satmaya basladi. Natasa'nin israriyla Fontanka'da küçük, ucuz bir daire buldular. Esyalar satilmaya devam ediyordu; Natasa kendi giyeceklerini de satiyor, biryandan da is ariyordu. Bunu ögrendigi zaman Alyosa peküzülmüstü:Kendi kendini lanetlemis, "ne denli asagilik bir insan oldugumu biliyorum" diye bagirmis, ama durumu düzeltmek için gene de bir seyler yapmamisti. Simdi satacak esyalari da kalmamisti; yalniz isten el erine geçen para vardi ki bu da çok azdi.

Bu durum, daha Alyosa babasinin evindeyken baba ogul arasina sogukluk sokmustu. Prensin, oglunu kontesin üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek niyeti o zamanlar henüz bir tasariydi, ama aklina iyice koymustu bunu;Alyosa'yi sik sik kontesin evine götürüyor, kiza kibar davranmasini söylüyor, kah iyilikle kah sert davranarak onu yola getirmeye çalisiyordu; ama Kontes bozmustu isi. O zaman Prens de oglunun Natasa'yla iliskisini görmemezlikten gelmeye basladi; Alyosa'nin uçariligini bildigi için bu askinin çabuk son bulacagini umuyordu.

Oglunun Natasa'yla evlenecegi düsüncesini ise son ana kadar aklinin ucundan geçirmemisti.

Sevgililerin de harekete geçtikleri yoktu zaten; Natasa'nin babasiyla barismasini, kosul arin degismesini bekliyorlardi. Hem Natasa buna pek yanasmiyordu sanirim. Alyosa bir günkonusurkenNatasa yoktu yanimizdababasinin bu serüvene biraz sevinir gibi oldugunu kaçirdi agzindan;Ihmenev'lerinküçükdüsmesihosuna gidiyormus. ™te yandan, oglunun Natasa'yla olan iliskisinden hoslanmiyormus gibi davraniyordu: Zaten az olan ayligini(ogluna karsi pek cimriydi) iyice kismis; tamamen kesecegini söyleyerek ona göz dagi veriyormus. Ama kisa bir zaman sonra, bazi isleri için Polonya'ya giden Kontesin ardina düstü. Alyosa'yi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek düsüncesini hala çikarip atmamisti kafasindan. Gerçi evlenecek yasta degildi henüz Alyosa, ama kiz çok zengindi, böylesine bir firsat kaçirilmazdi. Sonunda istedigi olmustu Prensin. Alyosa'nin Katerina Fyodorovna'yla evlenmesi isinin yoluna koyuldugu söylentileri kulagimiza kadar geliyordu. Olaylarini anlattigim günlerde Prens yeni dönmüstü

Ptersburg'a. Oglunu çok iyi karsiladi, ama onun Natasa'yla iliskisini hala sür

dürmesi biraz canini sikti. Kuskulanmaya, korkmaya baglamisti. Hemen ayrilmalarini buyurdu; ama daha etkili bir yol tutmasinin gerektigini anlamakta gecikmedi, Alyosa'yi alip Kontes'e götürdü. Katerina Fyodorovna çocuk denecek yasta, tatli, güzel bir kizdi. Son derece temiz bir kalbi vardi; kibar, neseli, akil iydi. Prens, oglunun en çok alti ay sonra Natasa'dan sogumaya baslayacagini, Katerina Fyodorovna'ya o zaman baska gözle bakacagini tahmin ediyordu. Bir ölçüde yanilmamisti... Gerçekten de, kontesin kizina yakin ilgi gösteriyordu Alyosa, Sunu da ekleyeyim. Prens ogluna karsi son derece yumusak davraniyordu artik (ama gene para vermiyordu). Alyosa, bu yumusakligin altinda babasinin kesin kararinin saklandigini sezinliyor, üzülüyordu... ama Katerina Fyodorovna'yi bir gün görmese duyacagi üzüntü kadar degil... Bes gündür Natasa'ya ugramadigini biliyordum. Ihmenev'lerden Fontanka'ya giderken endiseyle

"Acaba ne söylemek istiyor bana?" diye düsünüyordum. Uzaktan, odasinda isik yandigini gördüm.

Benimle görüsmek istedigi zamanlar, evinin yakinlarindan geçersem (hemen her aksam geçerdim oradan) göreyim diye kandili pencerenin önüne koymasini kararlastirmistik aramizda; isigi orada görünce Natasa'nin beni bekledigini anliyordum. Son zamanlarda sik sik koyuyordu kandili pencerenin önüne...

XV

Yalniz buldum Natasa'yi. Kol arini gögsünün üzerinde çapraz baglamis, dalgin dagin bir asagi bir yukari dolasiyordu odanin içinde. €oktandir masanin üzerinde beni bekleyen semaver sönmüstü.

Gülümseyerek, bir sey söylemeden elini uzatti bana. Yüzü bembeyazdi. Gülümsemesinde aci, cana yakin, sabirli bir sey vardi. Mavi gözleri

— qq —

99

eskisinden daha bir irilesmis, saçlari gürlesmisti sanki... zayifligindan, hastaligindan öyle gözüküyordu. Elimi sikarken,

Gelmenden umudumu kesmistim, dedi,Mavra'yi yol ayacaktim sana biraz sonra; gene hastalandin sandim.

Hayir, hasta falan degilim, alakoydular beni, anlatirim. Senin nen var Natasa? Bir sey mi oldu?

Natasa sasirmis gibi,

Yo, dedi, niçin sordun?

Mektubunda... gelmemi yazmandan baska, saatini de belirtiyordun; simdiye kadar hiç böyle yazmamistin.

Ah, evet! Dün bekliyordum onu.

Hala gelmedi mi?

Gelmedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

Gelmezse seninlekonusmam gerekecekdiyedüsündüm de.

Bu aksam da bekliyor musun?

Hayir; bu aksam orada oldugunu biliyorum.

Nedüsünüyorsun Natasaartikhiçgelmeyecek mi sana?

Asiri ciddi bir tavirla yüzüme bakti.

Gelecek elbette, dedi.

Bu aceleciligim hosunagitmemisti.Sustuk; odanin içinde dolasiyorduk. Gene gülümseyerek, Dört gözle seni bekliyordum Vanya, diye basladi, hem ne yapiyordum, biliyor musun ? Odanin içinde bir asagi bir yukari dolasiyor, kendi kendime ezbere siir okuyordum. Hatirliyor musun...

çingirak, kisin kar tutmus yol: "Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken...", beraber okurduk: 100

Tipi dindi; yol gözüküyor artik,

Gecenin donuk milyonlarca gözütepemizde... (1)

Sonra da :

Birden korkunç bir sesin, €ingirakla dostça konustugunu duyuyorum: "Ah, bir gün gelecek sevgilim, Gögsüme yaslayip basini, dinlenecek! Sabahin ilk isiklari Penceremin caminda buzla oynasirken, Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken, Sobam çitirdiyarak,

Kösede renkli perdenin ardindaki yatagimi aydinlatirken, Mutludegilimde neyini!..."

€ok hos! insanin içine isliyor Vanya, degil mi? Ne dokunakli! Birkaç çizgiyle anlatmak istedigi her seyi anlatmis ozan. iki duygu var: ™nceki ve sonraki. Semaver, basma perde...bizden bir seyler var bunlarda... Sanki tasrada bir ev anlattigi... sanki görüyorum bu evi: Yeni, henüz kaplamalari çakilmamis ahsap bir ev... Sonra öteki tablo:

Gene o sesi duyuyorum birden, Aci aci dert yaniyor çingiraga: "Nerede benim o eski dostum?

€ikagelecek, boynuma atilacak diye,

(1)Y.P. Polonski'nin"€ingirak" (1854) siirinden.

Korkuyorum!

Bu da hayat mi!

Sikici, karanlik günlerim!

Küçücük odam dapdaracik,

Penceresinden rüzgar giriyor içeri...

Bahçesinde tekbir visne agacivar,

O da buz tutmus camdan gözükmüyor,

Belki çoktan donmustur zaten.

Hayat mi bu! Perdenin de rengi kalmadi;

Hastayim, yakinlarima gidemiyorum,

Ne beni azarlayanim var, ne de sevenim...

Yalniz kocakarinin dirdiri..."

"Hastayim"... Ne yerinde kul anilmis bu sözcük! "Ne azarlayanim var"... ince duygularla dolu bu siir; anilarin buruklugu, insana haz veren o elemi var bunda... Tanrim, ne hos bir siir! Hayatin ta kendisi!

Bogazinda bir sey dügümlenmis gibi sustu. Bir dakika sonra, Sevgili Vanya! dedi.

Ne söyleyecegini unutmus gibi gene sustu; belki de bir sey düsünmeden söylemisti bunu, içinden öyle gelmisti.

Hala dolasiyorduk odanin içinde. Tasvirin önünde bir kandil yaniyordu. Son zamanlarda pek dindar olmustu Natasa; ama din duygularindan söz edilmesini sevmiyordu.

Ne o, yarin bayram mi? diye sordum, kandili yakmissin.

Hayir, bayram degil... otur istersen Vanya, yorultnussundur. €ay içer misin? Aksam çayini içmedin, degil mi?

Oturalim Natasa. Içtim.

Nereden geliyorsun? 102

Onlardan.

Natasa'nin baba evinden onlardan diye söz ederdik.

Onlardan mi? Nasil olur?Kendin mi ugradin, yoksa çagirdilar mi?...

Soru yagmuruna tutmustu beni. Heyecandan yüzü daha da solmustu. ihtiyarla sokakta karsilasmamizi, annesiyle konusmamizi, madalyon olayini oldugu gibi, bütün ayrintilariyla anlattim. Hiç bir sey saklamazdim ondan. Dikkatle dinliyordu beni. Gözlerinde yaslar birikmisti.

Madalyon olayi pek dokundu ona. Sözümü ikide bir keserek,

Dur, dur Vanya, diyordu, daha ayrintili, her seyi oldugu gibi anlat, pek kisa geçiyorsun!..

Ayrintilarla ilgili sordugu sorulara cevap vere vere bir daha, bir daha anlattim ayni seyi.

Gerçekten bana mi geliyordu dersin?

Bilmiyorum Natasa, hiç bir sey düsünemiyorum. Seni özledigi, sevdigi besbel i;ama sana gelmesi,bu... bu...

Natasa sözümü kesti:

Resmimi öptü degil mi? Ne söyleyerek öpüyordu?

Ne söyledigi anlasilmiyordu; en candan adlar veriyor, çagiriyordu seni...

€agiriyor muydu?

Evet.

Sessiz sessiz aglamaya baslamisti Natasa.

Zaval ilar, dedi.

Bir an sustuktan sonra devam etti:

Her seyi bilmesi olagan zaten. Alyosa'nin babasiyla da ilgili çok sey biliyor.

€ekingen,

Natasa, dedim, gidelim onlara... Oturdugu koltukta hafifçe dogrularak, Ne zaman? diye sordu.

Yüzü bembeyaz olmustu. Hemen simdi gidelim dedim saniyordu. El erini omuzlarima dayayip aci aci gülümsedi.

Hayir Vanya, olmaz canini; her zaman söylersin bunu, ama... kapa artik.

Canim sikkin,

Hiç mi bitmeyecek bu korkunç ayrilik? diye haykirdim. Ilk adimi atamayacak kadar magrur musun? Ilk adimi senin atman gerekiyor. Baban seni affetmek için bunu bekliyordur belki... Bir babadir o; hakaret ettin ona! Gururuna saygi duy; dogal, hakli bir gururdur bu! Ilk adimi atmak zorundasin. Dene bir kere, hiç bir sart öne sürmeden affedecektir seni.

™ylemisaniyorsun! Olamazbu;bosunasitem etme bana Vanya. Gece gündüz hep bunu düsündüm, dür sünüyorum da. Evden kaçali beri bunun üzerinde düsünmedigim günüm olmadi.

Seninle de kaç kere konustuk! Bunun imkansiz oldugunu sen de biliyorsun zaten!

Dene bir kere!

Hayirdostum,imkansiz.Böyle bir seyyapsam büsbütün kizar. Kisi, temel i kaybettigi bir seyi bir daha elde edemez artik; neden söz ettigimi anladin mi? Onlarin yaninda geçirdigim mutlu çocukluk günlerimi...Babam affetse bile, taniyamaz beni simdi. Küçük bir kiz çocugunu, büyüdügü

halde çocuk kalmis bir genç kizi seviyordu o. €ocuksu safligimdi hoslandigi. Daha yedi yasinda bir çocukken dizine oturup ona çocuk sarkilari söyledigim zamanlarda oldugu gibi oksardi saçlarimi.

Ta küçüklügümden son güne kadar her gece karyolamin basucuna gelir, kutsardi beni.

Felaketimizden bir ay önce benden gizli olarak (oysa her seyi biliyordum) bir çift küpe almisti bana;armaganina ne çok sevinecegimi düsünerek bir çocuk kadar mutluydu; küpelerden haberdar oldugumu söyleyince hepimizebasta bana tabiŒöyle kiz 104

misti ki. Evden kaçisimdan üç gün önce bir seye üzüldügümü farketti, hastalanacak derecede kederlerdi... inanir misin? Beni birazcik olsun avutmak için gidip tiyatroya bilet almis!.. Bununla üzüntümü dagitmak istiyordu! Gene söylüyorum sana, kucaginda büyüttügü kiz çocugunu seviyordu o, benim de bir gün olgunlasip kadin olabilecegimi aklina getirmek istemiyordu...

düsünemiyordu böyle bir seyi. Simdi eve dönsem tanimaz bile beni. Tutalim ki affetti, nasil bir Natasa çikacak karsisina? Degistim artik, çok degistim. Tekrar gözüne girmeyi basarsam bile...

gene de geçmis mutlu günlerin özlemini çekecek; artik degistigim, eskisi gibi tatli bir çocuk olmadigim için üzülecek. Geçmis daima daha iyi görünür insana zaten, özlenir.

Heyecanlanmisti. Içten gelen bir kederle,

Ah Vanya, diye yükselttisesini, ne hostu geçmis!

Söylediklerinin hepsi dogru, Natasa, dedim. Seni simdi oldugun gibi tanimasi, sevmesi gerekiyor.

™nemli olan tanimasi. Tanidiktan sonra sevmesi kolay. Seni taniyip, anlayamayacagini mi saniyorsun? O bakimdan ™yle hassastir ki yüregi!

Ah Vanya, biraz anlayisli ol! Benim neyimi anlayacak? Onu söylemek istememistim.Bak ne diyecegim sana: Baba sevgisi de kiskançtir. Onu asil öfkelendiren, Alyosa'yla aramizda olupbitenden haberdar edilmemesidir. Böyle bir seyi aklinin ucundan geçirmiyordu. Askimizin kötü

sonunu da, evden kaçisimi da benim "alçakça" sir saklamama veriyor. Baslangiçta gidip her seyi itiraf etmedim ona,sonra kalbimde filizlenenaskiaçmadim; tersine,duygularimi çimde sakladim.inanirmisin Vanya, onu asil gücendiren budur. Yoksa evden kaçmam, kendimi sevgilime vermem o kadar dokunmamistir ona. Tutalim ki bir baba gibi candan, sevgiyle karsiladi beni 105

simdi; ama yüregine düsen o düsmanlik tohumu hep orada kalacaktir. Iki üç gün sonra üzüntüler, sitemler baslar. Sartsiz bagislamaz beni zaten.. Tutalim ki gerçegi bütün çiplakligiyla anlattim, ona ne büyük bir hakaret ettigimi bildigimi söyledim. Alyosa'yla geçirdigim mutlu günlerin bana neye mal oldugunu, ne istiraplar çektigimi anlamak istemezse çok üzülürüm, ama katlanirim buna da...

gelgelelim bu da yetmeyecek ona. Olmayacak, seyler isteyecek benden; "Askini, Alyosa'yi lanetle" diyecek. Geçmis günlerin geri gelmesini, son alti ayi hayatimizdan silip atmamizi isteyecek. Ama hiç kimseyi lanetleyemem ben... Oldu bir kere... Hayir Vanya, simdilik olmaz.

Zamani gelmedi henüz.

Ne zaman gelecek?

Bilmiyorum...Gelecekteki mutlu günleri haketmemiz için önce istirap çekmemiz gerekiyor. Istirap her seyi temizler... Ah Vanya, hayat ne aci!

Cevap vermedim; dalgin dalgin yüzüne bakiyordum.

Niçinöyle bakiyorsunyüzümeAlyosa... sey... Vanya?

Yaptigi yanlisliga gülümsedi.

Gülümseyisine bakiyordum Natasa. Nereden aldin bu gülümseyisi? Eskiden böyle gülümsemezdin.

Ne var gülümsememde?

Gerçi o çocuksuiçtenlik var gene, hem...Ama gülümserken yüreginde bir sizi var sanki.

Zayiflamissin. Natasa, saçlarinsa daha bir gürlesmis sanki... Nedir su üzerindeki? Onlardayken diktirmemis miydin bunu?

Natasa sevgi dolu gözlerle bakti yüzüme.

Ne çok seviyorsun beni Vanya! dedi. Sen ne yapiyorsun bakalim? islerin nasil?

Eskisi gibi... romanim üzerinde çalisiyorum, ama olmuyor. Ilham gelmiyor. istesem gelisigüzel de yazabilirim, hem böylesi daha bir tutulur belki; ama güzel bir ko106

nuyu berbat etmekten korkuyorum. En çok sevdigim konulardan biridir bu. Gelgelelim zamaninda dergiye yetistirmem de gerekiyor. ™yle ki bazan romanimi birakip elime daha hafif bir sey alayim diyorum... Okuyanlarin içi kararmasin, neselensinler!..

Zaval i çaliskan Vanya! Smith'ten ne haber?

™ldü ya.

Hayali gelmedi mi eve? Ciddi söylüyorum Vanya, hastasin sen, sinirlerin çok bozuk, hayal görmen ondan. Daha budaireyituttugunu banaanlatirken farketmistim sinirlerinin bozuk oldugunu. Nasil, pek mi kötü yeni evin? Rutubet var mi?

Var! Üstelik bu aksam da bir is geldi basima... Neyse, sonra anlatirim.

Artik dinlemiyordu beni Natasa; basi önünde, dalgin dalgin oturuyordu. Sonunda yüzüme bakarak,

Onlari nasil birakip kaçtim, aklim almiyor, dedi: çildirmistim galiba.

Bakisindan, cevap beklemedigi bel iydi. Bir sey söyleyecek olsam duymazdi bile. isitilir isitilmez bir sesle,

Vanya, dedi, is için çagirdim seni bu aksam.

Nedir?

Ondan ayriliyorum.

Ayrildin mi ayrilacak misin?

Bu hayata bir son vermem gerek içimi dökmek simdiye kadar senden sakladiklarimi anlatmak için çagirdim seni.

Daima böyle, gizli niyetlerini bana açiklayacagini söyleyerek konusmaya baslardi benimle; ne var ki, bana çok önceden anlattigi sirlar olurdu bunlar çogunlukla, Ah Natasa, dedim, belki bin kere duydum bunu senden! Elbette

beraber yasayamazsiniz. Tuhaf bir iliski var aranizda; ortak hiç bir yaniniz yok. Ama... yapabilecek misin bunu?

107

Simdiye kadar sadece niyetim vardi Vanya; artik kesin kararimi verdim.Canimdan çok seviyorum Alyosa'yi, ama bu yaptigim düsmanlik ona; gelecegini mahvediyorum. Serbest birakmaliyim onu.

Benimle evlenemez; babasinin istegine karsi koyacak gücü yok. Ben de ayagina köstek olmak istemiyorum. Ona vermek istedikleri kiza tutulmasina sevindim bile. Simdi benden ayrilmasi daha kolay olacaktir onun için. Bunu yapmak zorundayim! Mecburum... Onu sevdigime göre, her seyimi onun yoluna feda etmeliyim, askimi ispat etmeliyim ona, mecburum! ™yle degil mi!

Ama razi edemezsin onu.

Etmeye de ugrasmayacagim zaten. Su anda bile içeri girse, eskisi gibi davranacagim ona. Ama hiç vicdan azabi çekmeden beni birakmasi için elimden gelen her seyi yapmak zorundayim. Beni perisan eden bu iste; yardim et bana. Bir akil vermeyecek misin?

Bir yol var önünde, dedim, baskasini sevmek... Ama sanmam ki saglam bir yol olsun bu. Onun nasil bir insan oldugunu biliyorsun. Bak, bes gündür hiç ugramadi buraya. Tut ki temel i birakti seni;simdi sana, onu biraktigini yazmak kaliyor Alyosa'ya. Hemen kosar gelir.

Niçin hiç sevmiyorsun onu sen, Vanya?

Ben mi?

Evet sen, sen! Düsmansin ona, için için düsmansin; hem de çok! Nefret duymadan söz edemiyorsun ondan! Onu küçük düsürmekten, çamura bulamaktan hoslandigini her zaman farketmisimdir! Evet, özel ikle çamura bulamak büyük bir haz veriyor sana!

__. Hiç bir zaman da söylemedin bunu bana. Yeter

artik Natasa; birakalim bu konuyu.

Natasa gene bir anlik bir sessizlikten sonra, __ Baska bir eve tasinmak istiyorum, dedi. Ama kizma, Vanya... 108

Kizmiyorum val ahi. Ne çikar, oraya da gelecektir.

Bana olan aski güçlüdür, ama yeni aski yenebilir onu. Tekrar bana dönse bile, bir dakika kalir yanimda, ne dersin?

Bilmiyorum Natasa, sagi solu bel i olmaz onun; seni sevdigi halde baska birisiyle evlenebilir.

Ikisini ayni anda yapabilir.

O kizi sevdigini kesin olarak bilsem kararimi verirdim... Vanya! Hiç bir seyi gizleme benden! Bana söylemek istemedigin bir seyler biliyor musun?

Endiseli, soru dolu bakislarini gözlerimin içine dikmisti.

Bilmiyorum dostum, zaten hiç bir zaman gizlim olmamistir senden. Ama su da var : Belki de bizim sandigimiz kadar tutulmamistir Kontes'in üvey kizina. Geçici bir hevese kapilmis olabilir...

™yle mi saniyorsun? Tanrim, kesin olarak bilsem bir! Ah, su anda onu görmeyi öyle istiyorum ki!

Yüzüne bir kerecik baksam yeterdi bana! Gözlerinin içinden her seyi ögrenirdim! Ama yok burada!

Yok!

Bekliyor musun onu Natasa?

Hayir, onun yaninda simdi.™grensin diye adani yol adim. O kizi görmeyi ne çok istiyorum... Bak Vanya, gerçi saçmaliyorum, ama onu hiç göremem mi? Hiç bir yerde karsilasamam mi onunla?

Ne dersin?

Cevabimi endise içinde bekliyordu.

Görebilirsin, dedim, ama sadece görmek yetmez,

Bana yeterdi, her seyi anlardim o anda. Beni dinle: ™yle aptal astim ki son günlerde; odanin içinde yalniz basima dolasiyorum hep, düsünüyorum. Kafamin içi karma karisik. Söyle bir sey geldi aklima Vanya: Kontesin üvey kiziyla tanissan nasil olurdu acaba? Kontes romanini ögmüstü

hani, sen söylüyordun. Bazi aksamlar prens

109

R*** nin toplantilarina gidiyorsun, o da geliyor oraya. ™yle yap ki tanistirsinlar seni onunla. Alyosa da tanistirabilir sizi. Sonra gelir, onun nasil bir insan oldugunu anlatirsin bana.

Natasa, sevgili dostum, bunu sonraya birakalim. Simdi önemli olan su: Ayrilmaya gücün yetecegine emin misin? Kendini yokla söyle bir, sogukkanli misin?

Natasa alçak sesle,

Yetecek! dedi. Onuniçin yapacagim herseyi! Hayatimi bile veririm! Ama, biliyor musun Vanya, suna dayanamiyorum:Simdi okizinyaninda beni unutmus, buradayken oldugu gibi durmadananlatmasina,gülmesine... Kizin gözlerinin içine bakiyordur; hep insanin gözlerinin içine bakar zaten; benim burada oturmus... seninle konustugumu aklina bile getirmez.

Umutsuzca yüzüme bakti.

Peki ama demin söylediklerin Natasa...

Gözleri parliyordu. Sözümü kesti:

Hep beraber verelim kararimizi! Bunun için minnettar kalacagim ona. Ama önce onun beni unutmasi agir geliyor bana Vanya! Ah Vanya, öyle aci çekiyorum ki! Kendi kendimianlamiyorum:Akil böyle diyor,baska türlü oluyor! Ne olacak halim?

Yeter, yeter Natasa, kendine gel...

iste bes gün oldu, her saat, her dakika...Gece gündüz hep onu düsünüyorum! Bak ne diyecegim Vanya : Oraya gidelim seninle, götür beni!

Yeter artik Natasa.

Hayir, gidelim! Seni bekliyordum zaten! Üç gün önce verdim kararimi. Bunun için çagirdim seni...

Oraya götürmek zorundasin beni; kiramazsin hatirimi... Seni bekliyordum... Üç gün... Bu aksam toplanti var orada... oradadir Alyosa... Hadi!

Aklim yitirmis gibiydi. Holde bir gürültü oldu; Mavra 110

birisiyle tartiliyordu sanki.

Dur Natasa, dedim, kim geldi, dinle!

Kuskulu bir gülümsemeyle kulak kabartti, birden bembeyaz oldu yüzü.

Tanrim! diye fisildadi. Kim geldi?

Tutmak istedi beni, ama kurtuldum elinden, disari çiktim. Evet Alyosa'ydi gelen. Mavra'ya bir seyler soruyordu; kadin, evde tek söz sahibiymis gibi önce içeri birakmak istememisti onu.

Nereden çiktin? diyordu. Nerelerdeydinsimdiye kadar? Nerelerde sürttün? Hadi gir bari, gir! Beni acindi ramazsin kendine! Gir bakalim, gir de hesap ver!

Alyosa biraz bozuldugu halde,

Kimseden korkum yok benim! diyordu. Girerim tabiŒ!

Girersin girersin!

Ne sandin ya! Beni görünce,

A! Siz de mi buradasiniz! dedi. Ne sevindim bilemezsiniz! Ben de geldim iste; ama ne yapacagimi sasirdim.. .

Dosdogru girin içeri; korkacak ne var?

Korktugum falan yok, inanin bana; çünkü suçlu degilim. Suçlu oldugumu mu saniyorsunuz?

Görürsünüz simdi.

Kapali kapinin önünde durdu, yapmacik bir yüreklilikle,

Natasa, girebilir miyim? diye seslendi. içerden cevap veren olmadi. Alyosa endiseyle, Ne oluyor? diye sordu.

Hiç, dedim, demin içerdeydi, sakin...

Alyosa usulca açti kapiyi, basini uzatip ürkek ürkek göz gezdirdi odada. Kimsecikler yoktu.

Birden dolapla pencere arasindagördü Natasa'yi.

111

Saklanmis gibi, kipirdamadan duruyordu orada, O halini hatirladikça hala tutamam kendimi, gülümserim. Alyosa sessiz adimlarla ona yaklasti. Tuhaf bir korkuyla yüzüne bakarak, Natasa, dedi, ne oldu sana? Merhaba Natasa. Genç kiz, suçlu olan kendisiymis gibi kizarip bozara,

rak,

Ne... ne olacak... hiç!... dedi. €ay ister misin? Alyosa kendini tamamen kaybederek, Natasa, beni dinle... dedi. Suçluyum, bundan kuskun olmasin... Ama ayni zamandasuçsuzum da; biraz suçsuzum! Simdi anlatacagim sana.

Natasa,

Niçin? diye fisildadi, hayir, hayir, istemez... iyisi mi elini ver bana... her zamanki gibi tabi ...

Köseden çikti; yanaklari kipkirmizi olmustu. Alyosa'nin yüzüne bakmaya korkuyormus gibi basi önündeydi. Alyosa heyecanla,

Ah Tanrim! diye haykirdi. Suçlu olsaydim bu durumda yüzüne bile bakamazdim!

Bana dönerek devam etti:

Bakin, bakin! Beni suçlu saniyor; bütün delil er bana karsi! Bes gündür görünürlerde yokum!

Evlenecegim kizin yaninda oldugum söylentileri dolasiyor ortada... ama o ne yapiyor buna karsilik? Affediyor beni!"Elini ver, her sey bitsin!" diyor. Natasa,canim benim! Suçsuzum, inan buna! Hiç suçum yok! Tam tersine, tertemizim!

Ama... Ama oradan geliyorsun... Oraya çagirmislardi seni... Niçin geldin? Sa... 'saat kaç?

On buçuk! Oraya da gittim... Ama hasta oldugumu söyleyip çiktim. Bes gündür ilk kez kurtarabildim kendimi onlardan, hemen sana geldim Natasa, istesem daha önce de gelebilirdim tabiŒ, ama mahsus gelmedim! Niçin_
112

mi? Simdi ögrenirsin, anlatacagim sana; zaten bunun için geldim; ama bu keresinde val ahi suçsuzum sana karsi! Tamamen suçsuzum!

Natasa basini kaldirip Alyosa'nin gözlerinin içine bakti... Bakisi öylesine içtendi, yüzünde öylesine dürüst, neseli bir ifade vardi ki, sözlerine inanmamak elde degil. di. Bu çesit barisma anlarinda eskiden birkaç kere oldugu gibi gene aglayarak kucaklanacaklarini sandim. Ama Natasa, mutluluktan bitkin düsmüs gibi basini Alyosa'nin gögsüne dayadi ve... sessiz sessiz aglamaya basladi. ™teki de tutamadi kendini... sevgilisinin ayaklarina kapandi. Ayaklarini, el erini öpüyordu; çildirmisti sanki. Natasa'ya bir sandalye getirdim, Oturdu. Ayakta duracak hali kalmamisti.

IKINCI B™LÜM

Bir dakika sonra çilginlar gibi gülüsüyorduk. Alyosa'nin gür sesi bastiriyordu bizimkileri: Durun, durun da anlatayim. Beni hala eski Alyosa saniyorsunuz... Is olsun diye geldigim kanisindasiniz... Söylüyorum size, son derece önemli bir is pesindeyim. Susacak misiniz, susun bir dakika!

Anlatmak istiyordu. ™nemli haberlerle geldigi bel iydi. Ama böyle haberlerle bizi sasirtacagi düsüncesinin verdigi çocukça gurur Natasa'yi güldürüyordu. Elimde olmadan ben de gülmeye baslamistim. Alyosa kizdikça biz gülüyorduk. Üzüntü, pesinden Alyosa'nin çocuksu çaresizligi sonunda öyle bir duruma getirmisti ki bizi, Gogol'ün çavusu (1) gibi, birisi parmagini gösterse katila katila gülecektik. Havra kapida durmus, öfkeyle bize bakiyordu. Natasa'nin Alyosa'yibes bundur bin bir hevesle

(1)Gogol'ün "Bir Evlilik" inde, tegmen Jevakin'in çok güldügünden söz ettigi çavus Dirka.(E. A.) EzilenlerF : 8 114

115

bekledigi gibigüzelce bir azarlamamasina, tam tersine, neseyle gülüsmemize içerlemisti.

Kahkahalarimizin Alyosa'yiincittigini görünce sonunda sustu Natasa.

Ne anlatmak istiyorsun? dedi.

Mavra kaba bir tavirla Alyosa'ya konusma firsati vermeden, Ne dersiniz, semaveri yakayim mi? diye sordu. Alyosa kolunu sal adi, hizmetçi kadim aceleyle kovarak,

€ik disari Mavra, çik, dedi. Her seyi, olmus, olacak her seyi anlatacagim, çünkü biliyorum hepsini.

Bes gündür nerede oldugumu merak ettiginizin farkindayim dostlarim... benim anlatmak istedigim de bu zaten; birakmiyorsunuz ki anlatayim, Ama önce sunu söyleyeyim: Hep aldatiyordum seni Natasa, eskiden beri aldatiyordum, önemli olan da bu.

Aldatiyor muydun?

Evet, bir aydir aldatiyordum seni; babamin gelisinden önce de... Simdi açik açik konusmamizin zamani geldi. Babam gelmeden bir ay kadar önce oldukça uzun bir mektup aldim ondan; ikinizden de sakladim bunu. Gayet açik, anlasilir bir dil eöylesine ciddiydi ki, korktum bileevlenme isimin artik bir sonuca baglandigini, nisanlimin bulunmaz bir kiz oldugunu, ona layik olmadigim halde gene de onunla evlenmek zorunda,oldugumu yaziyordu. Kendimi hazirlamami, kafamin içindeki saçma düsünceleri çikarip atmami v.b.bilirsiniz artik daha neleristiyordu, iste burada mektup, saklamistim sizden...

Natasa kesti sözünü:

Hiç de saklamadim! ™gündügün seye bak! Daha o zaman her seyi oldugu gibi anlatmistin. O

günlerde birden uysal astigini, bir suçunu bagislatmak istiyormus gi bi dizimin dibindenayrilmadiginihatirliyorum. Zaten parça parça, mektubun bütününü anlattin bize.

Hayir, önemli olani anlatmadim sanirim. Bir seyler sezinlemis olabilirsiniz, bu sizi ilgilendirir, ama ben anlatmadim.Sakliyordum bunu sizden, üzülerek sakliyordum"

Natasa'ya bakarak,

Ben de hatirliyorum Alyosa, dedim; o günlerde sik sik akil danisiyordunuz benden; mektubun bütününü parça parça bana da anlattiniz; üstü kapali olarak tabu.

Natasa destekledi beni:

Evet, bütününü!Böbürlenmelütfen! Bir seyi saklayabilir misin ki sen? Adam aldatmak kim, sen kim ! Havra bile anladi her seyi. ™yle degil mi Mavra?

Mavra basani uzatarak,

Anlasilmayacak gibi miydi, dedi, üç gün içindeher seyi anlatti. Kurnazlik sana göre degil!

™f,ne sikici insanlarsiniz,konusulmuyorsizinle! Bunlari hep öfkeden yapiyorsun Natasa! Mavra, sen de yaniliyorsun.Hatirliyorum, deli gibiydim o zaman ; hatirliyorsun degil mi Mavra?

Hatirlamaz olur muyum! Simdi de öylesin,.

Hayir, hayir, onu demek istemedim. Hatirlarsin! Paramiz kalmamisti da gümüs sigara kutumu rehine götürmüstün. Sunu da söyleyeyim, bana karsi pek saygisizsin Mavra. Natasa alistirdi seni böyle. Neyse canim, tutalim ki gerçekten anlattim her seyi. (Simdi hatirladim). Ama mektubun havasini bilmiyorsunuz, oysa en önemli yani havasidir. Bunu anlatacagim size.

Natasa,

Nasilmis bakalim havasi? dedi.

Bak Natasa, alay eder gibi soruyorsun. Alay etme benimle. Yemin ederim, çok önemli anlatacaklarim. ™yle bir havasi vardi ki, el erim titremeye baslamisti. Babam116

hiç böyle konusmamisti benimle. Anlayacaginiz, dünya yikilsa dediginden dönmeyecege benziyordu; iste böyle bir havasi vardi mektubun!

Bunu benden niçin sakladigini anlatsana!

Ah Tanrim! Senikorkutmamak için tabiŒ.. Her seyi kendi basima yola koyabilecegimi umuyordum.

Bu mektuptan sonra babamin da gelmesiyle durumum iyice kötülesti. Açik açik konusmak istiyordum onunla. Karsisina geçip ciddi olarak her seyi anlatacaktim.Ama bir türlü olmadi. O da hiç sormadi... ne kurnazdir! Tam tersine, her sey kesin karara baglanmis, aramizda bir anlasmazlik yokmus gibi davraniyordu. Duyuyor musun, olamazmis gibi... bu kadar güvenir kendine! ™yle yumusak, candan davranmaya basladi ki bana! Sasiyordum. Ne zeki oldugunu bilemezsiniz Ivan Petroviç!Okumadigi kitap, bilmedigi

sey yoktur. Bir kere baksin yüzünüze, içinizden geçenleri oldugu gibi saysin. Belki de bunun için cizvit adini takmislardir ona. Babami ögmem Natasa'nin hosuna gitmez. Kizma Natasa. Böyle iste... sey... baslangiçta parami da kesmisti, ama artik veriyor, dün basladi. Natasa! Melegim benim! Yoksul ugumuz bitti artik! Suraya bak! Alti aydan beri kestigi paramin hepsini birden verdi dün; bakin ne çok para var burada; saymadim bile. Mavra, bak su paralara! Bundan böyle gümüs kasiklarimizi, kol dügmelerimi rehine vermeyecegiz!

Cebinden oldukça büyük bir deste kagit parabin bes yüz ruble kadar vardiçikarmis, masanin üzerine koymustu. Mavra, gözlerinin içi gülerek desteye bakiyor, Alyosa'yi ögüyordu. Natasa telaslanmisti. Alyosa devam ediyordu:

"Simdi ne yapacagim ben?" diye düsünüyorum hep. "Nasil karsi duracagim ona?" ikinize de yemin ederim ki, bana karsi böyle iyi degil de sert davransa hiç umursamazdim. Yüzüne karsi

"istemiyorum, ben de bü

117

yüdüm artik" derdim... her sey biterdi! inanin ki diretirdim de. Ama bu durumda ne söyleyebilirim ona? Beni suçlamayin sakin, Canin biraz sikildi gibi Natasa, Niçin bakisiyorsunuz? "Hemen kanivermis, ne iradesiz bir çocuk" diye düsünüyorsunuzdur. Hayir, var iradem, hem de sandiginizdan çok! ispati da iste: içinde bulundugum durumu umursamadan kendi kendime "bunu yapmak zorundayim, her seyi oldugu gibi anlatmaliyim babama" dedim ve anlattim, dinledi beni.

Natasa endiseyle,

Neyi anlattin? diye sordu.

Baska kiz istemedigimi, benim kendi nisanlim oldugunu, seni sevdigimi...Simdiye kadar bunu ona açik açik söylemis degilim tabu, ama hazirladim onu buna, yarin söyleyecegim; öyle karar verdim.

™nce, para için evlenmenin ayip bir sey oldugunu, kendimizi soylu, kalburüstü kisiler saymamizin aptal iktan baska bir sey olmadigini söyledim. (Karsimdaki babam degil de kardesimmis gibi açik, serbest konusuyordum.) Sonra tiersetat'dan (1) oldugumu söyledim; tiersetat c'est l'essentiel, (2) dedim, herkes gibi olmak gurur veriyor bana..." Anlayacaginiz, bütün yeni düsünceleri açikladim ona... Heyecanlanmis, cosmustum. Kendi kendime sasiyordum. Düsüncesinin ne denli sakat oldugunu ispat ettim ona... düpedüz "Prensligimiz de ne oluyor bizim? dedim. Dogustan bir Prensligimiz var, hepsi o kadar; oysa gerçekte ne ilgimiz var Prenslikle? Bir kere, öyle ahim sahim bir zenginligimiz yok, varlikli bile sayilmayiz. Günümüzde asil prens Rotschild'dir. Sonra, çoktan beri adimiz anilmiyor bir yerde. Soyumuzun son ünlü kisisi büyük dedem
(1)Üçüncü tabaka, avam (Fransizca)

(2)önemli olan üçüncü tabakadir. (Fransizca) 118

Semyon Valkonski'ydi, onu da sadece Moskova'da taniyorlardi, hem de neyiyle? Son mülkü olan üç yüz kölelik çiftligini satip yemesiyle... öyle ki, oglu para kazanmasaydi torunlari bir çok prens gibi irgatlik yapmak zorunda kalacaklardi. Bosu bosuna kibirlenmeyelim". Anlayacaginiz, içimi iyice bir döktüm. ™yle atesli konusuyordum ki! Hatta kendimden de bir seyler ekledim, itiraz bile edemedi; yalniz, Kont Nainski'nin evinden ayrildigim için biraz azarladi. Sonra, vaftiz annem Prenses K. nin gözüne girmeye çalismamin gerektigini, Prenses beni evine kabul ederse artik her yere kabul edilecegimi, gelecegimin kazanilmis sayilacagini söyledi. Anlatti da. anlatti! Bütün bunlar seninle iliski kurdugum, çevremden uzaklastigim için Natasa. Ama açik açik hiç bir zaman, söz etmiyor senden, kaçiniyor bile böyle bir konusmadan, ikimiz de kurnazlik ediyor, birbirimizi avlamaya çalisiyoruz; inan ki sonu iyiye varacak bunun.

Anladik; sonra ne oldu, ne karar verdi? ™nemli olan bu. Ne gevezesin Alyosa...

Ne karar verdigini ancak seytan bilir. Hem geveze degilim ben, önemli seylerden söz ediyorum: karar falan vermedi, ben anlatirken sadece gülümsüyordu, ama öyle bir gülümsemeydi bu ki, aciyordu bana sanki. Bunun bir hakaret oldugunun farkindaydim, ama alinmi, yordum. "Kabul, dedi, gel Kont Nainski'nin evine gidelim simdi; ama sakin bunlardan söz

etme orada. Ben anliyorum seni, ama onlar anlamazlar." Sanirim onu da anlamiyorlar orada, bir sey için kiziyorlar.

Sosyetede genel bir sogukluk var simdi babama karsi zaten! Prens önce pek soguk, küçümser bir tavirla karsiladi beni; onun evinde büyüdügümü bile unutmustu sanki; inanin ki, kim oldugumu hatirlamaya çalisiyordu! Nankörlük ettim diye kiziyor bana; oysa nankörlük falan ettigim yok!

Evinde canim sikiliyordu, gitmiyordum oraya. Babami son de 119

rece umursamaz, soguk karsiladi; o kadar ki, oraya hala ne yüzle gidiyor, sasiyorum. Bütün bunlar çok üzüyor beni. Zaval i babam neredeyse yerlere kadar egilecek önünde; buna benim için katlandiginin farkindayim, oysa bir ,sey istedigim yok ondan. Düsüncelerimi açmayi çok istedim babama, ama tuttum kendimi. Zaten neye yarar! inançlarindan döndüremem onu, canini sikmis olurum sadece; zaten derdi basindan askin. Kurnazlik etmeye, hepsini avlamaya, Kontu beni saymak zorunda birakmaya karar verdim... Bir anda degisti durum!Kont Nainskisimdi beni nereye oturtacagini bilemiyor. Bunu bir basima, kurnazligimla yaptim. Babam sasti kaldi!.. Sabri tükenen Natasa yüksek sesle,

Bak Alyosa, dedi, esas konuya geçsen iyi edersin. Bizimle ilgili bir seyler anlatacagini sanmistim, oysa sen Kont Nainski'nin evindeki marifetlerinle ögünüyorsun. Senin Kontundan bana ne?

Sana mi ne! Duydunuz mu Ivan Petroviç, ona neymis? Esas konu bu zaten. Göreceksin simdi, her sey anlasilacak sonunda. Birakin da anlatayim... Nihayet(niçin dogrusunu soy içmeyeyim?) bak Natasa, siz de dinleyin Ivan Petroviç, gerçekten de bazan pek kafasiz oluyorum ben; hatta düpedüz aptal asiyorum. Ama inanin M bu sefer oldukça kurnaz... hatta... akil i davrandim. Her zaman akilsiz olmadigima sevineceginizi bile düsündüm...

Ah Alyosa, yeter! Yeter artik canim!..

Alyosa'nin akilsiz sayilmasina dayanamazdi Natasa.

Alyosa'ya, senli benli bir hava içinde, bir hareketinin aptal ik oldugunu anlatmaya çalistigim zamanlar, açik acik söylemedigi halde, kizardi bana.

Alyosa'nin küçük düsmesini kaldiramazdi.

Bence, daha çok onun akildan yana kit oldugunu sezinlemesinden geliyordu bu. Ama düsüncesini açmazdi Alyosa'ya, onun gururunu incitmekten120

korkardi. Böyle durumlarda genç kizin gizli duygularini hemen sezinlerdi Alyosa, Natasa da farkederdi bunu, pohpohlamaya, oksamaya baslardi sevgilisini. Alyosa'nin sözleri simdi bu yüzden dokunmustu ona.

Yeter Alyosa, diye devam etti, kendine yakistirdigin gibi... sey degilsin hiç de; sadece biraz havaisin, hepsi o kadar!

™yle olsun bakalim. Birakin da sözümü bitireyim simdi. Kontun evindeki toplantidan sonra babani kizdi bile bana. "Hele dur!" diye geçirdim içimden. Oradan Prensese gidiyorduk; kocakarinin artik iyice bunadigini, üstelik kulaklarinin duymadigini,köpeklere çok düskün oldugunu eskiden beri biliyordum. Bir sürü köpegi vardir. üzerlerine titriyor. Bütün bunlara ragmen sosyetede çok önemli bir yeri var; o kadar ki, le süperde (1) Kont Nainski bile antichambre (2) yapiyor ona.Yolda hareket planimi çizmistim. Neye dayaniyorduplanimdersiniz? Köpeklerle aram pek iyidir, val ahi dogru söylüyorum. Bendeki gizli bir kuvvetten midir, yoksa benim de hayvanlari çok sevmemden midir bilmiyorum, köpekler bayilirlar bana! Gizli kuvvet deyince aklima geldi,Natasa, söylemedim sana, geçen gün ruh çagirdik, bir ruh çagiricinin evine gitmistim; öyle ilgi çekiciydi ki, Ivan Petroviç...

sastim kaldim. Ben Jül Sezar'i çagirdim.

Natasa bir kahkaha atarak,

Aman Al ahim! diye bagirdi. Ne yapacaktin Jül Sezar'i? Bir ruh çagirman eksikti!

Niçin öyle söylüyorsun... sanki çocuk var karsinda..: Jül Sezar'i çagirmama niçin sastin bu kadar?

Bir

(1)Ünlü (Fransizca)

(2)Antichambre : Bekleme odasi. Antichambre yapmak, burada: asiri saygi göstermek.

seyi mi eksilir çagirirsam? Bak, simdi de gülüyorsun!

Eksilmez tabiŒ, canim... Ah Alyosa'cigim benim! Peki ne söyledi sana Jül Sezar?

Bir sey söylemedi. Ben kalemi elimde tutuyordum sadece, o kendi kendine hareket edip kagida yaziyordu. Jül Sezar yaziyormus sözde. Ben inanmiyorum buna.

Ne yazdi?

Gogol'ün romanlarindakine benzer "islansana" gi

bi bir sey... gülmesene!

Hadi Prensese gel artik!

Konusturmuyorsunuz ki adami, Içeri girince Mimi'yle ahbap olduk, Yasli, igrenç mi igrenç bir köpek bu, üstelik inatçi, huysuz bir sey. Saldiriyor da. Prenses titriyor üzerine; yasitlar galiba.

™nce seker verdim hayvana, on dakika sonra elimi uzatinca ön ayagini koyuyordu avucumun içine. Prenses, çok ugrastigi halde bir türlü alistiramamis onu buna. Costu kocakari, sevincinden ha agladi ha aglayacakti. "Mimi elini veriyor, Mimi elini veriyor!" diyordu. Gelen konuklara "Mimi elini veriyor! diye mustuluyordu. Vaftiz oglum ögretti!" Biraz sonra Kont Nainski geldi: "Mimi elini veriyor artik!" Sevinçten dolu dolu gözlerini ayirmiyordu benden. €ok iyi yürekli bir kadin; acidim ona.Bos durmuyor, gözüne girmeye çalisiyordum: sigara tabakasinin kapaginda bir resmi vardir.

Nisanli kizken, altmis yil önce çekilmis... Tabakayi düsürüvermesin mi elinden. Hemen kosup aldim onu yerden, kimin resmi oldugunu bilmiyorum gibi, "Quel e Charmante peinture! (1) Yüce bir güzel ik bu!" dedim, Iyice

gevsemisti Prenses; sundan bundan konusmaya basladi benimle; nerede okudugumu, kimlerle görüstügümü sordu, "ne güzel saçlarin var" dedi. Ben de açik (l)Ne hos bir resim!(Fransizca) 122

saçik bir olay anlatarak güldürdüm onu. Hoslandi bundan, yalniz parmagini sitem eder gibi sal adi, ama çok güldü. Ayrilirken öptü beni, kutsadi, her aksam gelmemi, onu eglendirmemi söyledi. Kont gözlerini süze süze elimi sikti. Babam, dünyanin en iyi yürekli, dürüst insani oldugu halde, ister inanin ister inanmayin, eve geldigimizde sevincinden neredeyse aglayacakti. Kucakladi beni, bir sürü seyler anlatti; gelecegimden, iliskilerimizden, paradan, evlilikten söz ediyordu; hiç birini anlamadim. Parayi da o zaman verdi bana iste. Dün oldu bu anlattiklarim. Yarin gene gidecegim Prensese; ne olursa olsun, çok iyi bir insandir babam. Kötü bir sey gelmesin akliniza. Gerçi senden ayirmak istiyor beni, Natasa, ama Katya'nin milyonlari gözünü kamastirdigi, o paraya sahip olmak istedigi için yapiyor bunu... senin milyonlarin yok. Hem bunu beni düsündügü için istiyor. Yalniz su var ki, durumu bilmediginden sana haksizlik etmis oluyor. Hangi baba oglunun mutlu olmasini istemez? Mutlulugun ancak milyonlarda bulunabilecegini saniyor diye suçlayamayiz ki onu! Hepsi böyledir bunlarin. Ona bu açidan bakarsak, suçsuz oldugu çikar ortaya. Sana bunu söylemek için aceleyle geldim buraya Natasa, onun suçlu olduguna inandigini biliyorum, sen de haklisin tabiŒ. Suçlamiyorum seni...

Natasa,

Anlatacagin Prensesin evindeki basarindi demek? diye sordu. Bütün kurnazligin bu mu?

Nasil yani? Ne diyorsun sen! Bu daha isin basi... Prensesten yararlanarak babami avucumun içine alacagim, hikayem baslamadi daha.

Hadi anlatsana! Alyosa devam ediyordu :

Bugün son derece tuhaf bir olay geçti basimdan, hala toparlanamadim. ™nce sunu söylemeliyim size, gerçi

babamla Kontes evlilik isimizi aralarinda bir karara bagladilar ya, resmiyete henüz dökülmedi bu; yani simdi ayrilsak bir dedikodu falan çikmaz. Yalniz Kont Nainski biliyor durumu; o da akraba sayilir. Sonra, Katya'yla iki haftadan beri pek sik görüstügümüz halde,bu aksama kadar gelecek üzerine, yani evlenmemiz...askimiz üzerine hiç konusmamistik onunla. ™nce Prenses K. nin rizasini almaya karar vermisler. Ondan yardim, ayni zamanda da para bekliyorlar. O ne derse sosyete de ayni seyi söyler; o kadar sayiliyor... Beni sosyeteye sokmaya nedense kararli gözüküyorlar. Ama bunu en çok isteyen de Katya'nin üvey annesi Kontes. Avrupa'da kirdigi findiklar yüzünden Prenses onu evine kabul etmez, o kabul etmeyince sosyeteye de giremez diye korkuyor. Katya'yla benim evlenmemden yararlanmak istiyor. Bir zamanlar evlenmemize bütün gücüyle karsi duran Kontes bugün Prensesin evindeki basarima çok sevindi. Ama bunu birakalim simdi, asil söylemek istedigim su:Katerina Fyodorovna'yi geçen yildan taniyorum; ama o zamanlar çocuktum daha, aklim bir seye ermiyordu, bu yüzden anlayamamistim onu...

Natasa sözünü kesti :

O zaman beni daha çok seviyordun da ondan anlayamadin, ama simdi...

Alyosa,

Sus Natasa, diye haykirdi, yaniliyorsun, bana hakarettir bu yaptigin!., itiraz bile etmeyecegim sana; dinle, sonra kendin anlayacaksin... Ah, Katya'yi tanisan bir! Onun ne iyi, temiz yürekli oldugunu bilsen! Ama ögreneceksin, sonuna kadar dinle anlatacaklarimi! Bundan iki hafta önce, hos geldiniz demeye babam beni onlara götürdügünde Katya'yi dikkatle inceledim. Onun da benimle ilgilendigikaçmamistigözümden. Merakimi çekti bu; dogrusunu söyleyeyim,onu daha yakindan tani 124

maya niyetliydim... babamin beni sasirtan o mektubundan sonra böyle bir istek dogmustu içimde.

Hiç bir sey söylemeyecegim, egmeyecegim onu, sadece sunu belirtecegim: çevresinden apayri bir insandir o. ™ylesine güçlü, dürüst bir kisiligi var kibu gücü temizliginden, özel ikle dürüstlügünden geliyoron yedi yasinda bir kiz oldugu halde, düpedüz bir çocuk, küçük kardesi gibi kaliyorum

karsisinda. Su da kaçmadi gözümden: elemli bir havasi var, içine kapanik; hiç

konusmuyor evde, bir seyden ürkmüs sanki... Hep düsünüyor. Babamdan korkuyor gibime geliyor. Üvey annesini de sevmiyor, farkindayim; üvey kizi onu çok seviyor söylentisinine düsünüyorsaKontesin kendisi çikariyor; hepsi yalandir bu söylentilerin. Yalniz su var, Katya bir dedigini iki etmiyor üvey annesinin, sanki aralarinda karar almislar. .. Gözlemlerimi tamamladiktan sonra, bundan dört gün önce, kafama koydugumu yapmaya karar verdim, bu aksam da yaptim...

Katya'ya her seyi anlatacak, itiraf edecek, onu da bizim yanimiza çekecek, böylece bir anda hal edecektim meseleyi...

Natasa endiseyle,

. Nasil? dedi,neyi anlatacak, itiraf edecektin?

. Her seyi. Bu düsünceyi aklima getiren Tanriya, sükürler olsun. Simdi dinleyin, dinleyin! Dört gün önce söyle karar verdim: sizden uzaklasip, her seyi kendim bitirecektim. Sizin yaninizda kalsam bir türlü veremezdim kararimi, sizi dinler, harekete geçemezdim. Yalniz basima kalinca, bu isi bitirmek sorunda oldugumu her dakika tekrar etmeye basladim kendi kendime, cesaretimi topladim ve... bitirdim! Yaniniza kararimi vermis dönmeyi düsünüyordum, döndüm!

Neler yaptin? Anlatsana artik!

€ok basit! Cesur, dürüst bir tavirla yanina gittim... Ama önce, beni çok sasirtan bir olaydan söz etme

iliyim size. Onlara gitmek için çikmaya hazirlaniyorduk...

j Babama bir mektup geldi. Tam o anda ben de çalisma odasina giriyordum, kapida durdum. Beni görmemisti. Mektup çok sasirtmisti onu, kendi kendine yüksek sesle konusuyor, odanin içinde hizli adimlarla dolasiyordu;

sonra birden kahkahayla gülmeye basladi. Mektup elindeydi hala. içeri girmeye bile korkuyordum; biraz sonra girdim. Babam pek sevinçliydi nedense. Tuhaf tuhaf konusmaya basladi benimle. Sonra birden sustu, daha çok erken oldugu halde, hemen hazirlanmami söyledi. Bu aksam yalniz biz vardik onlarda Natasa, sandigin gibi toplantimoplanti yoktu. Söyleyen yanlis söylemis sana...

Ah, konuyu dagitma lütfen Alyosa. Katya'ya neler söyledigini anlat!

Sansliydim, iki saat basbasa kaldik. Bizi evlendirmek istiyorlarsa da, bunun imkansiz bir sey oldugunu anlattim kendisine;ona güvendigimi, beni yalniz onun kurtarabilecegini söyledim. Her seyi itiraf ettim. Düsün bir kere Natasa, seninle olan iliskilerimden tamamen habersizdi! Ne kadar duygulandigini görseydin bir;önce korktu bile. Yüzü bembeyaz oldu. Aramizda geçenleri oldugu gibi anlattim ona: benim için anam babani nasil terk ettigini, birlikte nasil yasadigimizi; simdi nasil istirap çektigimizi, her seyden korktugumuzu... "Simdi size siginiyoruz, dedim (senin adina da konustum Natasa), bizden yana olun, üvey annenize benimle evlenmek istemediginizi söyleyin.

Kurtulusumuz sizin elinizdedir, son umudumuz sizsiniz". ™ylesine dikkatle, öylesine candan dinliyordu ki beni! O anda ne hostu gözleri! Bütün ruhu bakislarinda toplanmisti sanki. Gözleri masmavidir. Ona güvendigim için tesekkür etti bana, bize bütün gücüyle yardim edecegine söz verdi. Sonra seninle ilgili bir sürü soru sordu; tanismanizi çok istedigini söyledi; seni bir kiz kardes gibi sevdigini, senin de onu öyle sevmeni istedi
126

gini sana iletmemi rica etti. Seni bes gündür görmedigimi ögrenince de palas pandiras buraya kovaladi...

Natasa duygulanmisti. Alyosa'nin yüzüne sitemli sitemli bakarak, Bir de tutmus, sagir Prensesin evindeki basanlarini anlatiyordun deminden beri! dedi. Ah Alyosa, ah! Ee, Katya ne dedi? Seni buraya yol arken sevinçli miydi?

Evet, iyi bir sey yapmak firsati buldugu için sevinçliydi, ama agliyordu. €ünkü o da seviyor beni, Natasa! Beni yavas yavas sevmeye basladigini,

benden eskiden beri hoslandigini, çevresinde iyi insan göremedigini itiraf etti. Tanidigi insanlarin hepsi kurnazlik, yalan dolan pesindeymis, bense içten, dürüstmüsüm. Ayaga kalkip, "Tanri yardimciniz olsun Aleksey Petroviç, dedi, oysa ben saniyordum ki..." Sözünü bitiremedi, aglamaya basladi, kosarak girdi içeri. Söyle karar verdik: yarin o üvey annesine söyleyecek benimle evlenmek istemedigini; ben de babama her seyi açik açik anlatacagim. Katya, babama durumu simdiye kadar niçin açmadim diye sitem etti bana.

"Dürüst bir insan hiç bir seyden korkmamalidir!" dedi. ™yle bulunmaz bir kiz ki bu! Babami o da sevmiyor; çok kurnaz oldugunu, para için canini verecegini söylüyor. Savundum babami, ama inanmadi bana. Yarin babami kandiramazsam (Katya da kandiramayacagim inancinda) Prenses K. dan yardim istememe o da razi. O zaman babam da Kontes de kabul etmek zorunda kalirlar.

Katya'yla kardeskizkardes olmaya söz verdik birbirimize. Ah, onun da ne kadar mutsuz oldugunu, üvey annesinin yanindaki hayatindan nasil nefret ettigini bilsen bir!.. Açik açik söylemiyor bunusanki çekiniyor bendenama bazi sözlerinden anladim. Natasa, sevgilim benim! Görse, ne çok severdi seni o da! ™yle iyi yürekli, temiz bir kiz ki! insan bir rahat hisse 127

'

diyor kendini onun yaninda! Œki\ kizkardes olarak yaratilmissiniz siz, sevmelisiniz birbirinizi. Hep bunu düsünüyordum. Dogrusunu söyleyeyim, elimde olsa, ikinizi beraber yasatir, ben de yaninizda durup seyrederdim sizi. Aklina bir sey gelmesin Natasa'cigim, ondan böyle söz ediyorum diye gücenme. Senin yaninda ondan, onun yaninda senden söz etmek haz veriyor bana. Dünyada en çok, ondan bile çok seni sevdigimi biliyorsun... Her se , yimsin sen benim!

Natasa sevgi dolu, ama elemli gözlerle ona bakiyordu. Alyosa'nin sözleri ayni zamanda hem haz, hem istirap veriyordu ona sanki. Alyosa devam ediyordu :

Katya'nin degerini anlayali iki hafta oluyor. Her aksam gidiyordum ona. Eve dönünce uzun uzun düsünüyor, ikinizi karsilastiriyordum.

Natasa gülümsedi.

Hangimizin daha iyi olduguna karar verdin?

Bazan senin, bazan onun. Ama sen daima daha iyiydin. Onun yanindayken daha bir akil i, dürüst hissediyorum kendimi. Yarin, evet yarin kopuyor dananin

kuyrugu!

Ona acimiyor musun? Seni seviyor!

Aciyorum, Natasa. Üçümüz birbirimizi sevecegiz,

o zaman...

Natasa kendi kendine konusuyormus gibi,

O zaman elveda! diye mirildandi. Alyosa sasirmisti.

Konusmamiz hiç teklenmedik bir olayla kesildi. Dis kapidan hemen giriste bulunan mutfakta hafif bir gürültü oldu. Birisi gelmisti sanki. Bir dakika sonra Mavra kapiyi açti, Alyosa'yi, basiyla disari çagirdi. Üçümüz de kapiya bakiyorduk. Hizmetçi kadin esrarli bir sesle, Seni soruyor birisi, dedi, çik da bak.

Alyosa saskin saskin bize bakti. 128

Kim arayabilir beni bu saatte? Bakayim bir. Babasinin resmi giysili usagi mutfakta bekliyordu.

Sonra anlasildi: Prens kupa arabasiyla oradan geçerken arabayi Natasa'nin evinin ™nünde durdurmus, Alyosa'nin orada olup olmadigini ögrenmesi için usagini yol amisti. Usak durumu açikladiktan sonra aceleyle gitti. Alyosa sasirmis, yüzümüze bakarak, Tuhaf! dedi. Hiç yapmadigi bir sey bu.Amaci neydi acaba?

Natasa endiseyle bakiyordu ona. Mavra birden açti kapiyi gene. Aceleyle, Prens geliyor! diye fisildadi.

Hemen kayboldu. Natasa'nin yüzü bembeyaz olmustu, ayaga kalkti. Gözlerinin içi parladi.

Masaya hafifçe dayanmis, ayakta duruyor, heyecanla, beklenmeyen konugun girecegi kapiya bakiyordu. Saskin, ama kendini kaybetmeyen Alyosa,

Natasa, diye fisildadi, korkma, yanindayim! Sana hakaret etmesine izin vermem.

Kapi açildi, esikte Prens Volkanski göründü.

Dikkatli, çabuk bir bakisla süzdü hepimizi. Dost olarak mi, yoksa düsman olarak mi geldigi bakisindan bel i degildi henüz. Ama dis görünüsünü gene de anlatacagim ben. O gece çok sasirtti beni çünkü.

Eskiden de görmüstüm onu. Kirk, kirk bes yaslarinda, son derece yakisikli bir adamdi. Yüz ifadesi duruma göre degisirdi; ama pek seyrek olurdu bu degisme. Yüz çizgileri bir ipe bagliydi sanki, ipi hizla çekince, yüzündeki en tatli ifade bir anda en kötüsüyle yer degisti 129

rirdi. Biraz esmer, oval yüzüyle, inci gibi disleriyle; ince, güzel dudaklariyla; düzgün, uzunca burnuyla, en küçük bir kirisigi olmayan genis alniyla; gri, oldukça iri gözleriyle yakisikli bir adam oldugu halde yüzü hos bir izlenim birakmiyordu insanin üzerinde.Yüz ifadesinin yapmacik oldugu hissi insanin içinde tiksintiye benzer bir ,sey uyandiriyordu; onun gerçek ifadesini hiç bir zaman göremiyeceginiz duygusuna kapilirdiniz.Daha dikkatli bakinca, yüzünden hiç

çikarmadigimaskesinin altinda, kötü, kurnaz, son derece bencil bir seyin sakli oldugu kuskusu düsüyordu insanin içine.Daha çok gri,güzel gözleri çekiyordu dikkati. Onun kötü duygularina onlar bas egmek istemiyorlardi. Tatli tatli bakacak olsa, bakisinin isinlari sanki ikilesiyordu;yumusak, tatli isinlar arasina sert, kuskulu, atesli, hain isinlar serpiliyordu... Oldukça uzun boyluydu, genis omuzlu, biraz zayifti ; yasindan çok genç gösteriyordu. Koyu kahverengi saçlarina ak düsmemisti daha. Kulaklari, el eri, ayaklan kusursuzdu. Her seyiyle imrenilecek bir güzel igi vardi. Son derece kibar giyinirdi. Gerçi genç isi giyinmeye özenirdi ya, yakisirdi ona. Alyosa'nin

agabeyi gibi duruyordu. Hiç degilse, bu yasta oglu olabilecek bir adama benzemiyordu.

Dogru Natasa'nin yanina gitti, gözlerinin içine bakarak,

Bu saatte, üstelik haber vermeden sizi rahatsiz etmem tuhaf oldu, dedi. Sanirim hareketimin uygunsuzlugunu takdir edebilecek bir insan oldugum kanisindasinizdir. Üstelik, sizin anlayisli, iyi bir insan oldugunuzu da biliyorum. On dakika izin verin, hakli oldugumu kabul edeceginize, beni anlayacaginiza inaniyorum.

Kibar ama zoraki, inatçi bir tavirla konusuyordu.

EzilenlerF : 9 130

Ilkandakisaskinligini, korkusunuhalaüzerinden. atamayan Natasa, Oturmaz misiniz? dedi.

Prens hafifçe öne egilerekselam verdikten sonra, oturdu. Oglunu göstererek, izninizle önce ona bir sey söylemek istiyorum, dedi. Alyosa, beni beklemeden, hatta bir Al ahaismarladik demeden gidisinden biraz sonraKontese Katerina. Fyodorovna'nin fena oldugu haberini getirdiler. Tam ayaga firlayip yanina kosuyordu ki, Katerina Fyodorovna, girdi odaya.

Perisan bir haldeydi; heyecandan titriyordu. Seninle evlenemeyecegini söyledi. Manastira gidecekmis.. Yardim istemissin ondan, Natalya Nikolayevna'yi sevdigini söylemissin...

KaterinaFyodorovna'nin böylebir anda bu akil almaz hareketinin nedeni senin ona yaptigin tuhaf açiklamaydi tabiŒ. Kendinde degildi zaval i.

Natasa'ya dönerek devam etti :

Evinizin önünden geçiyordum, pencerenizde isik: gördüm. €oktan beri istiyordum zaten sizinle görüsmeyi; bu firsattan yararlanayim dedim. Niçin görüsmek istedigimi simdi anlatacagim; ama bastan rica" ediyorum, uygunsuz bir seyler söylersem kusura bakmayin. ™yle ani oldu ki...

Natasa kekeleyerek,

Sanirim anlayacagim sizi, gerektigi gibi de... degerlendirecegim sözlerinizi, dedi.

Prens, içini bir an önce okumak istiyormus gibi dikkatle bakiyordu Natasa'ya.

Anlayisiniza güvenim sonsuzdur, diye devam etti. Nasil bir insan oldugunuzu bildigim için geldim zaten. Eskiden beri tanirim sizi. ™yle oldugu halde, bir zamanlar haksizlik ettim size, kabahat isledim. Bakin: biliyorsunuz, babanizla aramiz eskiden beri açiktir. Kendimi temize çikarmaya çalismayacagim; belki de simdiye kadar

düsündügümden çok suçluyum ona karsi. Aldattilar beni. Ne yalan söyleyeyim, kuskucuyumdur.

Bir seyin sonunun iyiye degil de kötüye varacagini getiririm aklima. Duygusuz yüreklerde görülen kötü bir özel ik... Ama kusurlarimi saklamam ben. Dedikodulara inandim, annenizi babanizi terkedince Alyosa için pek korktum. Ama iyi taniyamamisim sizi. Topladigim bilgiler yavas yavas rahatlatti içimi. Olaylari inceledim, sonunda, kuskularimin yersiz oldugu kanisina vardim. Ailenizle dargin oldugunuzu ögrendim;babanizin,oglumla evlenmenizekarsi oldugunu da biliyorum.

Alyosa'nin üzerinde böylesine etkinizhatta hakimiyetiniz de diyebiliriz belkivarken,bundansimdiyekadar yararlanmamaniz,onu sizinle evlenmek zorunda birakmamaniz ne iyi bir insan oldugunuzu ispat etmeye yetiyor. Ama dogrusunu söyleyeyim, böyle bir seye kalkissaydiniz, oglumla evlenmenize bütün gücümle karsi koymaya kararliydim.Biraz fazla açik yürekli konustugumun farkindayim. Ama su anda benim için en ™nemli olan açik yürekli konusmaktir;sözlerimi sonuna kadar dinlediginiz zaman siz de hak vereceksiniz bana. Ailenizi terk etmenizden kisa bir zaman sonra Petersburg'dan ayrildim; ama giderken Alyosa için korkmuyordum artik. Soylu gururunuza güveniyordum, Iki aile arasindaki sogukluk sona ermeden evlenmeye yanasmayacaginizianlamistim. Alyosa'yla aramizin bozulmasini istemiyordunuz; sizinle evlenirse onu. hiçaffetmeyecegimin farkindaydiniz. Sonra kimsenin, bir prens koca aradiginizi, ailemize zorla

girdiginizi söylemesini istemezdiniz. Tam tersine, bize karsi umursamazdiniz, belki de benim ayaginiza gelip, oglumla evlenerek ailemize onur vermeniz için yakarmamibekliyordunuz. Ama gene de bir düsmaniniz olarak kalmakta devam ediyordum.

Kendimi hakli göstermeye çalismayacagim, ama bu davranisimin nedenlerini açiklayacagim size: Ne zen_ 132

ginsiniz, ne de taninmis bir aileden. Gerçi biraz bir seyim var benim, ama bu yetmez bize.

Ailemizin durumu gittikçe bozuluyor. ™nemli kisilerle akrabalik baglarina, paraya ihtiyacimiz var.

Kontes Zinaida Fyodorovna'nin kizi taninmis bir aileden degil, ama çok zengin. Biraz yavas davranacak olsak talipleri çikar, alirlar onu elimizden; oysa kaçirilacak bir firsat degil bu.

Alyosa'nin henüz çok genç oldugunu bile bile evlendirmeye karar verdim onu. Görüyorsunuz ya, açik konusuyorum, hiç bir seyi gizlemiyorum sizden. Kisisel çikari için, birtakim ön yargilarin etkisinde kalarak oglunu kötü bir davranisaonun için her seyini feda eden, temiz bir kizi terketmek kötü bir davranistir çünküevet, oglunu böylesine kötü bir davranisa zorlayan bir babayi küçümseyebilirsiniz. Gene hakli göstermeye çalismayacagim kendimi. Oglumu Kontes Zinaida Fyodorovna'nin üvey kiziyla evlendirmek istememin ikinci nedeni onun sevgiye de saygiya da layik, son derece güzel bir kiz olmasidir. Terbiyesine, huyuna diyecek yok. Bir çok bakimlardan henüz çocukluktan kurtulamadigi halde, pek akil idir. Alyosa'ninsa kisiligi zayiftir, havaidir, yirmi iki yasinda oldugu halde, tamamen çocuk kalmistir, Iyi bir yani vardir: kalbi son derece temizdir; gelgelelim, bu da öteki kusurlari yaninda tehlikeli bir özel iktir. Üzerindeki etkimin giderek zayifladiginin hanidir farkindayim: delikanlilik, gençlik heyecanlan göstermeye basladi kendini; ona bu birtakim zorunluluklarini bile unutturuyor. Belki biraz fazla seviyorum oglumu, ama ona benden baska bir yol göstericinin daha gerekli oldugunu kabul etmemi engel emiyor bu. Devamli olarak birisinin iyi etkisi altinda bulunmasi zorunludur. Zayif, baskalarina hükmetmekten çok bas egmeye yatkin bir yaradilisi

vardir. ™lünceye kadar da degismeyecektir. Katerina Fyodorovna'nm, ogluma hayat arkadasligi edebilecek en ideal

bir kiz oldugunu farkedince ne kadar sevindigimi bilemezsiniz! Ama sevinmekte acele etmisim: son derece güçlü baska bir etki, sizin etkiniz altindaydi Alyosa.Bir ay önce buraya gelince dikkatle inceledim onu, iyiye dogru hayli degismis oldugunu görünce sasirdim. Gerçi çocuklugu, havailigi atmamisti üzerinden, ama birtakim saglam düsünceler edinmisti; sadece oyuncaklara ilgi duymuyordu artik; yüce soylu seylerle de ilgileniyordu. Düsünceleri tuhaf, köksüz, hatta bazan saçmadir; ama tutkulari, duygulan, yüregi güçlüdür; önemli olan da budur zaten. Sizin yardiminizla oldu bu. Yetistirdiniz onu.. Dogrusunu söyleyeyim, bir an onu mutlu edebilecek tek insanin siz oldugunu düsünmedim degil. Ama hemen attim kafamdan bu düsünceyi; istemiyordumbu kaniya varmayi. Ne pahasina olursa olsun, sizden uzaklastirmak: istiyordum onu; harekete geçtim, amacima eristigimi desaniyordum. Bir saat öncesine kadar zaferin benim oldugundan kuskum yoktu. Gelgelelim Kontesin evindeki olay her seyi altüst etti bir anda; en çok da suna sastim: tuhaf bir sogukkanliligi var Alyosa'nin; size de bagli, saglam bir bag bu. Gene söylüyorum: bambaska bir insan yaptiniz onu, yetistirdiniz.Bu degisikliginin gün geçtikçe, sandigimdan da çok ilerledigini gördüm.Ondan hiç ummadigim zekice davranisi, kurnazligi pek sasirtti beni bu aksam. Güç olduguna inandigi durumundan kurtulmak için en iyi yolu seçti, Insan kalbinin en soylu özel iginden...affetmek, kötülüge iyilikle karsilik vermek özel iginden yararlanmasini bildi. Incittigi insanin iyiligine siginarak yardim istedi ondan. Baska birisini sevdigini söyleyerek,onu seven bir kadinin gururuna dokundu;ayni zamanda, onda öteki kadina karsi bir sevgi uyandirmasini, kendisini de affettirmesini, aralarinda kardesçe bir dostluk olacagi vaadini koparmasini bildi. Böylesine bir açiklamayi, karsisindaki insani incit 134

meden, gücendirmeden yapabilmek bazan en zeki, kurnaz kimselerin bile harci degildir... Ancak temiz, iyi bir kalbin yapabilecegi istir bu. Onun bugünkü hareketine sizin sözle de, ögütle de katilmadiginiza inaniyorum Natalya Nikolayevna. Belki de her seyi daha yeni ögrendiniz.

Yanilmiyorum, degil mi?

Natasa'nin yüzü kipkirmizi olmustu, gözlerinde heyecana benzer tuhaf bir parilti vardi. Prensin söylevi etkisini göstermeye baslamisti. Natasa,

Yanilmiyorsunuz, diye cevap verdi. Bes gündür görmüyordum Alyosa'yi. Kendi basina karar vermis, yapmis.

Elbette. Ne var ki onun bu zekasi, kendine güveni, duygululugu, nihayet soylu kararliligi, üzerindeki etkinizin sonucudur.Demin eve giderken yolda düsündüm bütün bunlari; birden karar verebilecek gücü buldum kendimde. Kontesin kiziyla oglumun evlenmesi suya düsmüstür artik...

belki olurdu ama her sey bitti... geri dönüs olmaz. Alyosa'yi yalniz sizin mutlu edebileceginize,

.mutlulugunun temelini attiginiza, onu yönetebileceginize inaniyorum! Hiç bir seyi gizlemedim sizden, simdi de gizlemiyecegim: sosyetede yükselmeyi, parayi, taninmis bir kimse olmayi, hatta rütbeyi çok seviyorum. Bilinçli düsündügüm zaman bunlarin birer önyargi oldugunu anliyorum, ama gene de vazgeçemiyorum bu ön yargidan. Ama insanin, baskalarinin düsüncelerini de göz önüne almasi gereken durumlar oluyor... Sonra, oglumu çok seviyorum. Sözün kisasi, Alyosa'nin sizden ayrilmamasi gerektigine karar verdim sonunda; sizsiz mahvolur çünkü. Dogrusunu söyleyeyim, bir ay oluyor belki bu karan vereli, yerinde bir karar verdigimi ise ancak simdi anliyorum. Bunlari söylemek için yarin da gelebilirdim tabiŒ; gecenin bu saatinde rahatsiz etmeseydim sizi daha iyi olurdu. Ama sanirim bu aceleciligim ne denli iç

ten olduguma inandirir sizi. €ocuk degilim; durumu enine boyuna incelemeden hemen karar vermem olmazdi. Buraya girerken her seyi düsünmüs, kararimi vermistim. Ama görüyorum ki, sizi içtenligime inandirabilmem için daha çok ugrasmam gerekecek... Simdi asil konumuza gelelim!

Buraya niçin geldigimi açiklasam mi size?' Görevimi yapmaya, sizden oglumla evlenmeyi kabul ederek bizleri mutlu kilmanizi saygilarimla dilemeye geldim. Ah, beni, sonunda çocuklarini affeden, onlarin mutlu

olmalarina sonunda lütfen izin veren öfkeli bir baba olarak görmeyin karsinizda. Hayir! Hayir! Böyle düsünürseniz hani küçültmüs olursunuz. Oglum için annenizi babanizi terk etmenizi göz önüne alarak, dilegime evet diyeceginizden emin oldugumu da getirmeyin akliniza! Size layik olmadigini biliyorum... kendi de söylüyor bunu zaten (temiz kalpli, dürüsttür). Ama yetmez bu. Gecenin bu saatinde yalniz bunun için gelmedim buraya... gelisimin asil nedeni... (saygili, biraz magrur bir tavirla ayaga kalkti) sizin dostunuz olmak için geldim! Buna hiç hakkim olmadigim biliyorum! Ama izin verin hakedeyim bunu! Firsat verin bana!

Natasa'nin karsisinda saygiyla hafifçe öne egilmis, cevabini bekliyordu. Konusurken gözlerimi ayirmamistim ondan. Bunu farketmisti.

Soguk bir tavirla, kah güzel konusmaya özenerek kah gelisigüzel anlatiyordu. Ses tonu bazi yerlerde, gecenin bu sathide onu buraya gelmeyehem de ilk kezzorlayan heyecanini yansitmaktan çok uzakti. Bazi cümlelerinde bir yapmaciklik seziliyordu. Son derece uzun, garip söylevinin bazi yerlerindeyse duygulanmis da bunu bel i etmemek için isi sakaya bogmaya çalisiyormus gibi bir tavir takiniyordu. Ama bütün bunlari sonra anladim; o zaman durum baskaydi.

Son sözlerini öylesine heyecanli, öylesine duygulu, Natasa'ya karsi öylesine içten say~ 136

gili söylemisti ki, hepimiz inanmistik. Gözleri bile nemlenmisti. Natasa'nin yumusak yüregi tamamen yenilmisti. Prens'in konusmasi bitince o da sessizce kalkti ayaga, büyük bir heyecan içinde elini ona uzatti. Prens elini dudaklarina götürüp duygulu bir tavirla öptü. Alyosa cosmustu.

Ne söylemistim ben sana Natasa! diye haykirdi, inanmiyordun! Babamin dünyanin en iyi insani olduguna inanmiyordun! Gördün mü simdi!..

Kosup babasini kucakladi. Prens de onu kucakladi, ama duygularini açiga vurmaktan utaniyormus gibi aceleyle geri çekti kendini. Sapkasini alip,

Yeter, dedi, ben gidiyorum artik. Gülümseyerek ekledi:

On dakika izin istedim sizden, bir saat oturdum. Ama en yakin zamanda sizinle gene görüsecegim. Sik sik ziyaretinize gelmeme izin verir misiniz?

Elbette, elbette! Elden geldigince sik gelin. Sizi... bir an önce... sevmek istiyorum.

Prens Natasa'nin sözlerine gülümseyerek,

Ne içten, ne iyisiniz! dedi. Kibarca bir söz söylemek için kendinizi zorlamiyorsunuz bile. Evet!

Sevginizi haketmek için daha çok çalismam gerektigini anliyorum!

Natasa kekeliyerek,

O kadar övmeyin beni... diye fisildadi. O anda ne hostu! Prens,

™yle olsun! dedi. Ama iki sözcük daha söyleyecegim. Ne denli mutsuz oldugumu bilemezsiniz!

Yarin da ertesi gün de ugrayamayacagim size. Bu aksam benim için son derece önemli bir mektup aldim. Yarin Petersburg'dan gitmek zorundayim. Lütfen, yarin da ertesi gün de önemli bir isim oldugu için size de bu saatte ugradigimi düsünmeyin. Böyle bir seyi aklinizin ucundan ge 137

çirmezsiniz tabiŒ... görüyorsunuz ya ne kadar kuskucuyum! Niçin böyle düsüneceginiz kuskusu düstü içime? Hayatta çok zarari dokundu bana bu kuskuculugun. Babanizla aramin bozulmasina da bu huyum sebep olmustur belki de!.. Bugün sali. €arsamba, persembe, cuma günleri yokum Ptersburg'da. Cumartesi günü dönecegimi saniyorum. Geldigim gün ugrayacagim size. Söyler misiniz, aksam gelip birkaç saat oturabilir miyim?

Natasa,

Elbette, elbette! diye haykirdi. Cumartesi günü aksam bekliyorum sizi! Sabirsizlikla bekliyorum hem!

Ah, ne mutluyum!Daha yakindan taniyacagim sizi! Eh... artik gideyim!

Birden bana dönerek devam etti:

izninizle elinizi sikayim. Kusura bakmayin. Pek heyecanliyim da. Sizinle karsilasma mutluluguna birkaç kere eristim, hatta bir keresinde tanistirdilar bizi. Sizinle yeniden tanismama ne kadar sevindigimi belirtmeden gitmek elimden gelmez.

Ben de ona elimi uzatarak,

Evet, karsilastik sizinle, dedim, ama ne yazik ki tanistirildigimizi hatirlamiyorum.

Geçen yil, Prens R. nin evinde.

Kusuruma bakmayin, hatirlamiyorum. Ama inanin, bu seferkini unutmayacagim. Bu aksami hiç

unutmayacagini.

Haklisiniz,ben de.Natalya Ivanovna'ylaoglumun candan dostu oldugunuzu biliyorum. Araniza dördüncü olarakkatilabilecegimi umuyorum.

Natasa'ya dönerek ekledi:

™yle degil mi? Natasa son derece duygulu,

Evet, dedi, candan dostumuzdur, hiç ayrilmayacagiz birbirimizden, hep beraber mutlu olacagiz.

Zaval i kiz! Prensin benimle de ilgilendigini görünce gözlerinin içi gülmüstü. Ne çok seviyordu beni! Prens,

Sanatinizin hayrani çok kimseyle karsilastim, diye devam etti, sizi yürekten seven iki de bayan taniyo rum. Sizinle tanismak kim bilir ne kadar mutlu eder onlari. En yakin dostum Kontes'le üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'dir bunlar.Sizi onlarla tanistirmak mutlulugundan yoksun birakmayin beni.

Seve seve. Gerçi bu siralar pek az kimseyle görüsüyorum ama...

Adresinizi veriniz bana! Nerede oturuyorsunuz? Bir firsatini bulup...

Evime konuk kabul etmiyorum Prens, hiç degilse simdilik...

Gerçi beni herkesle bir tutmamanizi haketmedim henüz... ama...

O kadar istiyorsaniz buyrun, basimin üstünde yeriniz var. ***ski sokaginda, Klugen'inevinde oturuyorum.

Prens bir seye sasmis gibi, yüksek sesle,

Klugen'in evinde ha! dedi. Demek öyle! €oktanberi mi oturuyorsunuz orada?

Elimde olmadan gözlerinin içine bakarak,

Hayir, diye cevap verdim. Kirkdört numarali dairede oturuyorum.

Kirk dört mü? Yalniz... basiniza mi kaliyorsunuz orada?

Evet.

Sey! Sey için sordum... o evi biliyorum yanilmiyorsam. Böylesi daha iyi... Muhakkakgelecegim size, muhakkak! Sizinle konusmam gerek. €ok sey umut ediyorum sizden. Hayli iyiliginiz dokunabilir bana. Görüyorsunuz ya, çikarimi gözetiyorum hep. Hadi Al ahaismarla dik! Bir kere daha sikayim elinizi!

139

Birer kere daha Alyosa'yla benim elimizi sikti, Nata., sa'ninkini öptü; Alyosa'ya eve ne zaman gelecegini bile, sormadan çikti.

Saskin, kalakalmistik odanin ortasinda. Her sey o ka. dar birdenbire, beklenilmedik bir anda olmustu ki! Hepi, mizin içinde, karanlik günlerin artik geride kaldigi, yeni bir hayatin basladigi hissi vardi. Alyosa bir sey söyleme. den Natasa'nin yanina oturmus, sessiz sessiz elini öpü.. yordu.

Genç kizin ne söyleyecegini merak ediyormus gibi, arada bir basini kaldiriyor, yüzüne bakiyordu.

Sonunda, konustu Natasa:

Alyosa'cigim, dedi, yarin Katerina Fyodorovna'ya

git.

Ben de düsündüm bunu, gidecegim.

Seni görmek agir gelir ona belki... nasil yapsak?Bilmem ki. Benim aklima da gelmedi degil ayni sey. Durumu görür, ona göre hareket ederim.

Sonra tutamadi kendini delikanli,

Ne dersin Natasa, dedi, artik her sey degisti mi? Natasa gülümsedi, tatli tatli bakti ona. Alyosa, Ne kadar kibar su babam, dedi. Evinin perisan durumunu gördü de en küçük bir imada bulunmadi.

Hangi konuda? Alyosa'nin yüzü kizardi.

Sey... baska bir yere tasinmani... ya da...

Ne söylediginin farkinda misin sen Alyosa?

€ok kibardir diyorum. Seni nasil ögüyordu! Söy, lemistim sana... söylemistim! Her seyi anlar, hisseder o! Benden, bir çocuktan söz eder gibi söz etti. Hep çocuk ye. rine koyarlar beni! Dogru ama, farkim yok çocuktan.

€ocuksun, ama hepimizden de anlayislisin. Terte. miz bir yüregin var Alyosa!

Babam, temiz yüregimin bana zarari dokundugu, nu söyledi. Ne demek istedi, anlamadim> Sen anladin mi 140

ne demek istedigini Natasa? Hemen gitsem mi acaba eve? Yarin sabah erkenden gelecegim sana.

Git canim, git. iyi akil ettin bunu. Muhakkak gözük babana bu gece, duydun mu? Yarin da mümkün oldugu kadar erken gel

Alyosa'yi bakislariyla oksayarak,

Artik günlerce kaçmazsin benden, degil mi? diye takildi.

Hepimizin içinde bir huzur vardi. Alyosa odadan çikarken,

Vanya, geliyor musun? diye seslendi.

Hayir, dedi Natasa, o kaliyor. Seninle konusacaklarim bitmedi Vanya. Yarin çok erken, gün agarirken bekliyorum seni Alyosa!

Tamam! Al ahaismarladik Mavra!

Mavra çok heyecanliydi. Prensin konusmasini kapinin arkasindan dinlemis, ama çogunu anlamamisti. Anlamadiklarini sorup ögrenmeyi çok istiyordu, ama simdilik pek ciddi, hatta magrur bir tavirla bakiyordu. Durumun artik degistiginin o da farkindaydi.

Yalniz kaldik. Natasa elimden tuttu, ne söyleyecegini düsünüyormus gibi yüzüme bir süre dalgin dalgin bakti. Sonunda bitkin bir sesle,

€ok yoruldum! dedi. Beni dinle, yarin bizimkilere ugrayacak misin?

Elbette.

Anneme anlat, ona bir sey söyleme.

Zaten senden hiç konusmuyoruz onunla.

Nasil olsa farkedecek. Ne söyleyecegine, durumu nasil karsilayacagina dikkat et. Tanrim! Ah Vanya! Evlenirsem gerçekten de lanetleyecek mi beni? Hayir, ola maz!

Aceleyle,

Her seyi yoluna koyabilecekbirisi varsa o da

Prenstir, dedim. Gidip babanla barismasi gerekiyor, o zaman düzelir isler. Natasa yalvaran bir sesle,

Ah Tanrim! diye haykirdi. Eger, eger!..

Üzülme Natasa, düzelir her sey. Durum öyle gösteriyor.

Uzun uzun gözlerimin içine bakti.

Vanya! Prens üzerine ne düsünüyorsun?

Konusmasi içten idiyse, bence dürüst bir insan olmasi gerekir.

Ne demek "konusmasi içten idiyse"? içten olmayabilir mi?

Sanmam, dedim.

"içine bir kusku düstü galiba, diye düsündüm, tuhaf!"

Gözlerini ayirmiyordun yüzünden...

™yle, biraz garip göründü bana.

Bana da. Bir tuhaf konusuyordu... €ok yoruldum Vanya'cigim. Bak ne diyecegim sana:Sen de git yat. Yarin erkenden, onlardan önce gel. Dur, onu bir an önce sevmek için sabirsizlandigimi söylemem ayip olmadi, degil mi?

Hayir... niçin ayip olsun?

Saçma oldu mu? Simdi onu sevmedigim anlamina geldigi için, demek istiyorum.

Asla. içtenlikle söylenmis bir sözdü bu. O anda öyle hostun ki! Bunu anlayamamissa aptalin biridir.

Sanki kiziyorsun ona Vanya, öyle mi? Ne kötü, kuskucu, gösterise düskün bir kizim ben! Gülme; hiç bir seyimi gizlemem senden. Ah Vanya, sevgili,

biricik dostum! Gene mutsuz olursam, gene aglamak varsa kaderimde, yanimda olacagina, yanibasimda yalniz senin olacagina inaniyorum!

Neyimle hakettim bu sevgini? Hiç bir zaman lanetleme beni sen, Vanya!..

Eve dönünce hemen soyunup yattim. Odam bodrum gibi rutubetli, karanlikti. Kafamin içinde bir sürü garip düsünce vardi. Uzun zaman uyuyamadim.

O anda bir baskasi rahat yataginda uykuya dalmak üzereyken bize nasil gülmüstü kim bilir... bizi gülmeye: deger buluyorduysa tabi .. Buldugunu sanmam!

///

Devrisi sabah saat onda, önce Vasilyevski'ye Ihmenev'lere, oradan da Natasa'ya gitmek için evden aceleyle çikarken kapida dün gelen küçük kizla, Smith'in torunuy la burun buruna geldim.

Bana geliyordu. Neden bilmiyorum, onu gördügüme birden pek sevindigimi hatirliyorum. Dün aksam karanlikta iyice inceleyememistim onu; gündüz gözüyle görünce daha da sasirtti beni.

Evet,hiç degilse dis görünüsüyleondan daha tuhaf bir yaratik olamazdi. Tuhaf bir pariltisi olan siyah gözleriyle, darmadaginik, son derece gür, kuzguni saçlariyla, durgun, inatçi, esrar dolu bakisiyla bu ufak tefek kiz yanindan geçen herkesin dikkatini çekebilirdi. ™zel ikle bakisi sasirtiyordu insani; bir zeka pariltisiyla kusku, ürkeklik yan yanaydi bu bakista. Yirtik pirtik giysisi gün isiginda dün aksamkinden de daha bir perisan gözüküyordu. Onu için için kemiren, amansiz bir hastaligi var sandim. Solgun, zayif yüzünün tuhaf denecek derecede san, balmumunu andiran bir rengi vardi. Ama yoksul ugun, hastaligin kötü etkilerine karsilik gene de güzeldi. Kaslari ince, siyah, güzeldi. ™zel ikle genis alni ve son derece biçimli, gurur ve cesareti gösteren bir kivrimi olan, ama renksiz denecek kadar solgun dudaklari göze hos görünüyordu.

Ah, gene mi sen! diye haykirdim, gelecegini biliI yordum zaten. Gir bakalim!

Dün aksamki gibi gene yavasça, kuskulu bakislarim odanin içinde dolastirarak girdi içeri. Vaktiyle dedesinin oturdugu odayi, yeni kiracisinin orayi ne kadar degistirdigini anlamak istiyormus gibi merakla inceliyordu. "Torunu da dedesinden farksiz, diye geçirdim içimden. Deli mi bu kiz ne?"

Hala açmamisti agzim. Bekliyordum. .Nihayet, basini önüne egerek, Kitaplari almaya geldim! diye mirildandi.

Ah, evet! Kitaplarini... iste buradalar, al! Sana sakliyordum onlari.

Kuskuyla gülümsemek istiyor gibi garip bir biçimde merakla bakti yüzüme, kiristirdi dudaklarim.

Ama çabuk geçti bu, yüzünü gene eski soguk, esrarli ifadesi kapladi. Beni tepeden tirnaga anlamli anlamli süzdükten sonra,

Dedem benden söz etti mi size yoksa? dedi.

Hayir, etmedi, ama... Sözümü aceleyle kesti:

Peki, gelecegimi neredenbiliyordunuzöyleyse? Kim söyledi size gelecegimi?

Deden yapayalniz olamazdi dünyada. Birisinin ona "bakmasi gerekirdi; çok yasli, çökmüstü. Al kitaplarini. Okuyor musun onlari?

Hayir.

Ne yapiyorsun öyleyse?

Buraya geldigim zamanlar dedem onlardan okuma ögretirdi bana.

Sonra gelmemeye mi basladin?

Evet...

Kendini temize çikarmak istiyormus gibi ekledi:

Hastalandim da...

Annen baban var mi?144

Kaslarini birden çatti, yüzüme adeta korkuyla bakti Sonra basini önüne egdi, sessizce döndü, dünkü gibi soruma cevap vermeden kapiya yürüdü. Arkasindan bakakalmistim. Ama tam disari çikarken durdu. Bana yarim dönerek, sert bir tavirla,

Neden öldü? diye sordu.

Dün aksam Azorka'yi da böyle, tam çikarken, yüzü kapiya dönük olarak sormustu. Yanina gittim, aceleyle anlatmaya basladim. Arkasi bana dönük, basi önünde, dikkatle dinliyordu. ihtiyarin ölürken altinci sokaktan söz ettigini de söyledim.

Orada yakinlarindan, sevdiklerinden birisinin oldugunu anlamistim; gelip onu aramalarini bekliyordum. Son nefesini verirken seni andigina göre çok seviyor olmaliydi...

Kiz kendi kendine konusuyormus gibi,

Hayir, diye mirildandi, sevmezdi beni.

€ok heyecanliydi. Anlatirken öne egilerek yüzüne bakmistim bir ara. Besbel i gururundan, heyecanini bastirmak için büyük çaba sarfettigi gözümden kaçmamisti. Yüzü gittikçe beyazlamiyordu; alt dudagim dislerinin arasinda acitircasina sikmaktaydi. Ama beni en çok kalbinin küt küt vurusu sasirtmisti. Hizlandikça hizlaniyordu vuruslari, öyle ki sonunda çarpinti gelmis gibi iki üç adimdan duyuluyordu. Dünkü gibi gene aglayacak sandim, ama tuttu kendini.

Tahta perde nerede?

Hangi tahta perde?

Dibinde öldügü,

€ikinca... gösteririm onu sana.Söylesene, adin ne senin?

Degmez...

Niçin?

iste... Ne yapacaksiniz adimi? Yok benim adim.

145

Disari çikacak oldu, tuttum kolundan.

Dur biraz. €ok tuhaf bir kizsin! Senin iyiligini istiyorum. Dünden beri hep seni düsünüyorum; merdivende aglaman çok dokundu bana. Unutamiyorum bunu... Üstelik deden de kol arimin arasinda can verdi. ™lürken altinci sokagi andigina göre seni bana emanet etti demektir. Geceleri hep düslerime giriyor... Kitaplarini sakladim sana, oysa yabani gibi korkuyorsun benden. €ok yoksul olsan gerek, belki de kimsen yoktur; öyle mi?

Bütün gayretimle güvenini kazanmaya çalisiyordum. Bu çocugun beni neyiyle bu kadar kendine çektigine aklim ermiyor. Acimadan baska bir duygu daha vardi içimde. Durumun esrarli olusundan mi, Smith'in üzerimde biraktigi etkiden mi, yoksa yaradilistan hayale düskün olusumdan mi bilmiyorum, içimden bir his kiza dogru itiyordu beni. Sözlerim dokunmusa benziyordu ona. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme; ama soguk degildi bu bakisi, yumusakti, tatliydi. Sonra düsünüyormus gibi gene önüne egdi basini. Birden son derece alçak bir sesle, Helena, diye fisildadi.

Senin adin mi Helena?

Evet...

Peki, bana gelip gidecek misin?

Kendi kendisiyle mücadele ediyormus gibi dalgin,

Olmaz...diye fisildadi, bilmem ki... gelecegim.

Tam bu anda öteki dairelerden birinde bir duvar saatinin bir kere vurdugu duyuldu. Helena ürperdi, yüzüme büyük bir telasla bakti,

Kaçi vurdu saat? diye fisildadi.

Galiba on buçugu. Dehset içinde,

Tanrim! dedi.

EzilenlerF : 10146

Birden kosmaya basladi. Holde bir kere daha durdurdum onu.

Böylebirakmam seni, dedim.Nedenkorkuyorsun? Geç mi kaldin?

Elimden kurtulmaya çabalarken,

Evet, evet, haber vermeden gelmistim! diye bagirdi. Birakin gideyim! Dövecek beni!

Besbel i agzindan kaçirmisti dayak yiyecegini.

Dur, dedim, beni dinle bir dakika. Vasilyevski'ye gideceksin degil mi? Ben de oraya gidiyorum, on üçüncü sokakta bir tanidigima ugrayacagim. Ben de geç kaldim, bir araba tutmak istiyorum.

Benimle gelir misin? Eve kadar götürürüm seni. Yayan gidersen geç kalirsin...

Korku içinde,

Eve kadar olmaz! diye haykirdi.

Evine kadar götürecegimi düsünmek bile dehsete düsürmüstü onu, yüzü korkudan al ak bul ak olmustu.

On üçüncü sokakta bir tanidigima gidecegim diyorum sana, senin evine gelmeyecegim! Arabayla çabuk

gideriz! Hadi!

Aceleyle indik merdivenleri. Karsima ilk çikan arabayitek atli, her yani dökülen bir paytondu bututtum. Kiz benimle gelmeye razi olduguna göre, besbel i çok acele ediyordu. Isin tuhafi, bir sey sormaya da cesaret edemiyordum. Böyle kimden korktugunu soracak oldum, kolunu sal ayarak arabadan atlamaya yeltendi. "Ne garip sey!" diye geçirdim içimden.

Arabada pek igreti oturuyordu. Her sarsilista düsmemek için pis, üstü çatlak çatlak sol eliyle paltoma yapisiyordu. ™teki elinde siki siki kitaplarim tutuyordu. Her halinden bu kitaplarin onun için çok degerli oldugu bel iydi. Bir sarsintidan sonra yerine yerlesirken eteginin altindan ayagi gözüktü. Birden sasirdim: Ayaginda çorap yoktu, delik desik kunduralarini öylece, çiplak aya 147

gina giymisti. Artik bir sey sormamaya karar verdigim halde tutamadim kendimi,

€orabin yok mu senin? diye sordum. Bu havada çorapsiz çikilir mi sokaga.

Kisaca cevap verdi:

Yok.

Al ah Al ah... Birisinin yaninda kaliyorsundur tabiŒ! Sokaga çikarken çorap isteyebilirdin.

€orapsiz gezerim ben.

Hasta olursun ama, ölürsün!

™lürsem öleyim.

Cevap vermek istemedigi, sorulanina kizdigi bel iydi.. Dedesinin dibinde öldügü tahta perdeyi göstererek,

Iste surada öldü, dedim.

Dalgin dalgin bakti o yana, birden bana döndü, yalvaran bakislarla, Al ahaskina pesimden gelmeyin, dedi. Ben gelecegim size, gelecegim! ilk firsatta hemen gelecegim!

Pekala. Gelmeyecegimisöylemistim zaten.Ama neden korkuyorsun bu kadar? €ok dertlisinanlasilan. Içim sizliyor sana bakinca...

Biraz hirçin bir sesle,

Kimseden korktugum yok benim, dedi.

Ama demin "dövecek beni" dedin. Gözleri parladi.

Dövsün varsin!Dövebildigi kadar dövsün!Dövsün!

Magrur bir tavirla "dövsün" diye tekrarlarken hafife aliyor, yukari kivrilan üst dudagi titriyordu.

Bakislarinda bir endise vardi. Arkasindan gitmemem için yalvarirken dehset içinde, Yolunuza devam edin siz, diyordu, ben gelecegim size, gelecegim! €abuk gidin, çabuk!

Ayrildim ondan. Ama rihtim caddesinde biraz gittik 148

ten sonra arabayi saliverdim, geri dönüp gene altinci sokaga çiktim, kosarak karsi kaldirima geçtim. Gördüm onu; hep bakinarak hizli hizli yürüdügü halde pek uzaklasmamisti. Hatta bir an durdu, arkasindan gelip gelmedigime bakmak için geri döndü. Hemen içerlek bir kapinin girintisine saklandim, göremedi beni. Yoluna devam etti. Karsi kaldirimdan izliyordum onu.

Iyice meraklanmistim. Gerçi pesinden içeri girmeyecektim, ama her ihtimale karsi, oturdugu evi ögrenmeye kararliydim. Tuhaf bir duygunun etkisi altindaydim. Pastahanede, Azorka öldügü

zaman dedesinin hali de ayni duyguyu uyandirmisti bende...

IV

Taa Maby caddesine kadar yürüdük. Adeta kosuyordu. Sonunda bir dükkana girdi. Beklemek için durdum. "Dükkanda kalmiyor ya" diye geçirdim içimden.

Gerçekten de bir dakika sonra çikti. Ama kitaplar yoktu elinde. Onlari birakmis, toprak bir çanak almisti. Birkaç adim yürüdükten sonra gösterissiz bir evin avlusuna girdi. Eski, kirlisari boyali, küçük, ama iki katli, tas bir evdi bu. Alt katin üç penceresinden birinde küçük, kirmizi bir tabut resmi vardi: Isleri kötü giden bir tabutçunun tabelasiydi bu. Üst katin pencereleri son derece küçük, kare biçimindeydiler. Tozlu, çatlak camlari pembe basmadan perdelerle örtülmüstü. O

yana geçip eve yaklastim, kapidaki "Bayan Bubnova'nin evi" levhasini okudum.

Tam o anda evin avlusundan tiz bir kadin çigligi, arkasindan küfürler isitildi. Içeri baktim; tahta merdivenlerle çikilan taslikta yesil atkili, kentli gibi giyinmis, sis 149

man bir kadin duruyordu. Igrenç, mosmor bir yüzü vardi. Kanli, sis, ufak gözleri öfkeden parliyordu. Sabah sabah

kafayi çektigi bel iydi. Elinde çanakla karsisinda korkudan tir tir titreyen zaval i Helena'ya bagiriyordu. Mor suratli kadinin omuzunun üzerinden süslü püslü bir kadin basi uzanmisti. Biraz sonra, bodrum katina inen merdivenin kapisi açildi, besbel i haykirmayi duyan, fakir kilikli, kendi halinde, sevimli yüzlü, orta yasli bir kadin çik

ti disari. Alt katin aralanmis kapisindan çökmüs bir ihtiyarla bir kiz bakiyordu. Kapici olacak, boylu boslu bir

köylü elinde çali süpürgesiyle avlunun ortasinda durmus,

tembel tembel onlari seyrediyordu.

Kadin içinde birikmis küfürleri soluk almadan sirali

yordu:

Ah piç seni, Al ahin belasi, igrenç yaratik! Sana bakmamin, yedirip giydirmemin karsiligi bu mu, hain?!

Salatalik tursusu almaya yol adik onu, sivisip gitti! Yol arken kaçacagi içime dogmustu zaten.

Anlamistim, anla

mistim! Kaçti diye dün aksam saçlarim yoldum, gene tinmadi! Nereye gidiyorsun böyle sokak süprüntüsü, nereye? Kimin yanma kaçiyorsun mel'un kafir, patlak göz lü igrenç yaratik, Al ahin belasi,kimin yanina,söyle?

Cevap ver bana, yoksa suracikta gebertirim seni!

™fkeden kudurmus kari zaval i kizin üzerine saldira

çak oldu, ama merdivenin basindan bakan bodrum kat kiracisi kadini görünce birden durdu; ona dönüp, zaval i kurbaninin korkunç suçuna onu tanik tutmus gibi elini kolunu sal ayarak daha yüksek sesle bagirmaya basladi:

Anasi geberdi!Siz de biliyorsunuz, sevgili komsucugum, sipsivri kaldi ortada. Fakir oldugunuzu, karninizi zor doyurdugunuzu bildigim için "Zaval i yetimi yanima alayim da Kutsal Nikola'nin ruhuna bir sevap isleyeyim bari" dedim. Demez olaydim! Iki aydir kanimi emdi, yedi bitirdi beni!

Sülük! €ingirakliyilan!Inatçi. 150

domuz! istedigin kadar döv, istersen sokaga at, agzini açmaz; dilini yutmus gibi susar! Sinirden patlayacagim Œ Kendini ne saniyorsun, yilan suratli, maymun! Ben olmasaydim duvar diplerinde açliktan gebermis gitmistin. Ayagimi yikayip suyunu içmelisin, canavar, kara masa. Tahtali köyü

boylamistin ben olmasam...

Kudurmus cadiyi saygiyla dinleyen bodrum katin kiracisi kadin, Niçin bu kadar üzüyorsunuz kendinizi Anna Trifonovna? diye sordu. Gene ne yapti size?

Ne yapmadi ki, komsucugum, ne yapmadi ki! Sözümün dinlenilmesini isterim ben! Karsimdaki, kendi düsündügü iyi seyi degil, benim söyledigim kötü bile olsa, onu yapmalidir... böyle bir insanim ben iste! Az kaldi

"sikintidan öldürecekti beni bugün! Tursu alsin diye dükkana yol adim onu, üç saatte geldi!

Yol arken içime dogmustu gene kaçacagi, dogmustu! Nereye gittin a kaltak T Kimden yardim görüyorsun? Ben bakmiyor muyum ona söyleyin komsular! Orospu anasinin on dört ruble borcunu bagisladim, kendi paramla gömdürdüm onu, su seytani da yanima aldim; biliyorsun bütün bunlari komsucugum, iyi kadinsin sen, biliyorsun! Bütün bunlardan sonra onun üzerinde hakkim yok mu? Bunu anlamasi gerekir, ama o ne dersem tersini yapiyor! iyiligini istiyorum.

Mendebura ipek entariler diktirdim, Gostini'den bir çift pabuç aldim, prensesler gibi süsledim...

seve seve yapiyordum bunlari! Ama sonu ne oldu komsucugum! Iki gün içinde parça parça yapti üstündekileri, öyle dolasiyor simdi! inanir misiniz, mahsus yirtti entarisini, yalan söylemeyi sevmem, gözlerimle gördüm; "istemem sizin ipek entarinizi, eski pis entarimle gezerim ben"

demek istiyordu. ™fkemi aldim ondan tabi , iyice bir dövdüm, öyle ki sonra doktor çagirtmam gerekti... bir de masraf ettim onun için. Oysa birakmaliydim geberip gitsin, bir hafta 151

sütten olurdum o kadar! (1) Ceza olsun diye tahtalari yika dedim; inanir misiniz, yikiyor! Hem de öyle güzel yikiyor ki! Deli olmak isten degil! Kaçar gider benden diye düsündüm. Düsünmemle kaçmasi bir oldu. Siz de biliyorsunuz, dün aksam gitti. Duydunuz, döve döve canini çikardim, bir daha kaçmasin diye kunduralarini, çoraplarini alip sakladim Artik yalinayak kaçamaz, diyordum; bugün gene gitti! Neredeydin? Söyle! Kime yakindin ben den? Söyle çingene suratli, mendebur, söyle!

Korkudan dili tutulan kizcagizin üzerine hisimla atildi, saçlarina yapistigi gibi yere çarpti. Içinde tursu olan çanak bir yana firlayip parça parça oldu. Kudurmus, sarhos kariyi bu daha da kizdirdi.

Kizin yüzüne gözüne rastgele vuruyordu. Ama Helena'nin hiç sesi çikmiyordu. Kendimi kaybederek kostum, öfkeyle sarhos kadinin karsisina dikildim. Kolunu tutarak, Ne yaptiginizin farkinda misiniz siz? diye bagirdim. Zaval i bir yetimi ne hakla dövüyorsunuz?.

Kadin Helena'yi birakip el erini beline koydu. Hem o tiz sesiyle, Ne var? diye haykirdi. Kimsin sen? Ne isin var evimde?

Ben de bagiriyordum:

Merhametsiz, canavar kadin!Zaval i bir çocuga bu yaptigin nedir? Senin degildir; yetim oldugu için onu evine aldigini demin kendin söylüyordun, duydum...

Cadaloz da bagiriyordu:

Tanrim! Kimsin sen, geldin musal at oldun basima! Onunla beraber mi geldin yoksa? Simdi karakola haber verecegim!Andron Timofeiç çok sayar beni!Kaçip kaçip sana mi geliyordu bu sil ik? Kimsin sen? Evimde

(1)Perhiz cezasindan söz ediliyor.

(E. A.) 152

rezalet çikarmaya geldin demek. Polis!

Yumruklarini sikarak üzerime yürüdü. Ama tam o anda bir çiglik duyuldu. Basimi çevirip baktim, ayakta hareketsiz duran Helena korkunç bir çiglikla yere yuvarlanmis, kivraniyordu. Yüzü

taninmaz bir hale gelmisti. Sar'a nöbetiydi bu. Karta kaçmis süslü kizla bodrum katta oturan kadin kostular, kaldirdilar onu, aceleyle eve götürdüler. Cadaloz hala bagiriyordu arkasindan: Gebereydin de kurul aydim, Al ahin belasi!Bir aydan beri üçüncü nöbet bu...

Sonra bana saldirdi gene:

€abuk defol sen de, gözüm görmesin dümbelek ! Ulan kapici, ne dikiliyorsun orada! Boy gösteresin diye mi aylik veriyorum sana?

Kapici bir sey söylemis olmak için, kalin sesiyle, tembel tembel, Hadi bas git! dedi. Yürü! Ense köküne yapistiririm yoksa. Iki kisi kavga ederken üçüncü karismaz.

Selamini ver, çek arabam bakalim!

Ister istemez çiktim. Araya bosuna girmistim. Içim içimi yiyordu. Karsi kaldirimda durdum, bakmaya basladim. Benim arkamdan sarhos kadin kosarak yukari çikmis, kapici da ortadan kaybolmustu. Biraz sonra, Helena'yi eve götürmeye yardim eden kadin çikti, merdivenleri aceleyle iniyordu, beni görünce durdu, merakla süzdü. Temiz yüzü cesaret verdi bana. Gene girdim avluya, dogru yanina gittim.

izninizle bir sey sormak istiyorum size, dedim. Kimin nesidir bu kiz? Su igrenç karinin yaptigi nedir? Bunu basit bir meraktan sordugumu sanmayin lütfen. Dünden beri taniyorum bu kizcagizi, bir durumdan ötürü de çok ilgileniyorum onunla.

Kadin içeri girmek için dönerek isteksiz isteksiz,

ilgileniyorsaniz, buradaölmesine gözyuma

caginiza yaniniza alsaniz onu, ya da birisinin evine yerlestirseniz daha iyi edersiniz, dedi.

Bana yol göstermezseniz ne yapabilirim? Hiç bir sey bilmiyorum. Evin sahibi Bubnova'ydi bu galiba?

Ta kendisi.

Kiz nasil onun eline düstü? Annesi burada mi öldü?

Evet... Bizi ilgilendirmez bu.

Gene içeri girmek için yürüyecek oldu.

Lütfen aydinlatin beni, dedim; söyledim ya, çok ilgileniyorum bu kizla. Belki bir seyler yapabilirim.

Kimin kizidir? Annesi kimdir? Biliyor musunuz?

Yabanciydigaliba,disardan gelmisti; bodrum katta oturuyordu. Veremliydi, öldü zaval i.

Böyle bir yerde oturduguna göre çok fakir olmaliydi.

Hem de nasil! Hepimiz aciyorduk onlara. Bizim elimizden ne gelirdi, bes ayda bize de bes ruble borçlandi. Biz kaldirdik onu; kocam tabutunu yapti.

Bubnova kendi kaldirdigini söyledi ama?

Yalan.

Soyadi neydi?

Dilim dönmeyecek beyim, zor bir addi. Almanca olsa gerek.

Smith mi?

Hayir, baska bir sey. Anna Trifonovna öksüzü yanina aldi; sözde bakacak ona... Ama hiç iyi etmiyor.

. Bir maksadi var galiba?

Kadin söylese mi söylemese mi kararsiz, dalgin,

Kötü yapiyor, dedi. Bize ne... Arkamizdan bir erkek sesi duyuldu : Dilini tutsan iyi edersin!

Kirk yaslarinda, sabahliginin üzerine kaftan giymis, kentli kilikli bir adamdi bu. Konustugum kadinin koca 154

si oldugu bel iydi. Yan gözle beni süzerek,

Söylecek bir seyi yoktur size karimin, bayim, dedi. Bizi ilgilendirmez bu... Yürü içeri bakalim!

Al ahaismarladik bayim, tabutçuyuz biz. Meslegimizle ilgili bir iginiz olursa seve seve yardim ederiz size...Baska hiç bir isimiz olamaz sizinle...

Düsünceli, son derece heyecanli çiktim sokaga. Hiç bir sey yapamiyordum... Burayi böyle birakip gitmek de gelmiyordu içimden. ™te yandan, tabutçunun bazi sözleri de pek sasirtmisti beni. Kötü

bir seyler dönüyordu ortada, hissediyordum bunu.

Basim önümde, dalgin dalgin yürürken birisinin beni adimla çagirdigini duydum. Gözlerimi kaldirdim, ayakta güç duran, üstübasi temiz ama paltosu yirtik pirtik, kasketi kirli, sarhos bir adam duruyordu karsimda. Yüzü hiç de yabanci gelmemisti bana. Yüzüne saskin saskin baktigimi görünce göz kirpti, manali manali,

Ne o, tanimadin mi? dedi.

V

Oo! Sen miydin Masloboyev! diye haykirdim. Eski lise arkadasimi birden tanimistim.

Ne tesadüf!

Evet, dedi, ne tesadüf! Alti yildir karsilasmamistik. Daha dogrusu karsilastik da ekselans hazretleri bakmak lütfunda bulunmamisti bize. Ekselans, general oldunuz tabiŒ... yani edebiyat general erinden!..

Böyle söylerken alayli alayli gülümsüyordu. Sözünü kestim : Saçmalama Masloboyev! Bir kere, edebiyat generali bile olsa, generale benzer yanim yok benim; sonra,.

izninle sunu söyleyeyim ki, evet iki üç kere sokakta karsilastik seninle, ama kaçtin benden, pesinden kosacak degildim her halde. Ne düsünüyorum

biliyor musun? Sarhos olmasaydin simdi de seslenmezdin bana. ™yle degil mi? Ama neyse, gene de merhaba! Seni gördügüme çok çok sevindim kardesim.

Dogru! Sey... bu durumum... seni mahcup etmiyor ya? Neyse canim, sormaya degmez bunu; önemli degil. Ne akil i bir çocuktun okuldayken, Vanya! hiç unutmam o günleri. Hatirliyor musun?

benim yüzümden sopa yemistin bir keresinde. Ele vermemistin beni; ben de tesekkür edecek yerde, bir hafta dalga geçmistim seninle. €ok temiz yürekliydin! Merhaba canim kardesim, merhaba! (™püstük.) Hayat degil benimki, yuvarlanip gidiyoruz iste... o tatli günlerimizi unutmadim hala. Unutamiyor insan! Sen ne alemdesin bakalim?

Ben de senin gibi...

içkinin verdigi duygululukla uzun uzun bakti yüzüme. Zaten temiz yürekli bir insandi. Sonra acikli bir sesle,

Hayir Vanya, dedi, benim gibi degilsin sen! Okudum Vanya, okudum, okudum!.. Bak Vanya'cigim, gel seninle biraz konusalim! Acelen var mi ?

Var; dogrusunu söyleyeyim, hem çok acelem var. Iyisi mi bak ne yapalim, nerede oturuyorsun?

Söylemesine söyleyecegim, ama iyisi bu degil. Ne yapsak iyi olur söyleyeyim mi?

Söyle.

Durdugumuz yerden on adim ötedeki bir tabelayi gösterdi.

Iste! Gördün mü? Pastane ve lokanta, yani lokanta, ama iyi bir yerdir. Aklina kötü bir sey gelmesin diye önceden söyleyeyim, çok temiz bir lokantadir; hele votkasina diyecek yok!Kiev'den yayan gelmis derler 156

ya, o cinsten iste! Kaç kere içtim, biliyorum; zaten kötü bir sey çikaramazlar bana burada. Filip Filipiç'i bilirler. Filip Filipiç derler bana. Ne oldu? Niçin burusturdun yüzünü. Birak da sözümü

bitireyim. Simdi saat tam on biri çeyrek geçiyor, demin baktim; tam on ikiye yirmi bes kala birakirim seni. Bu arada birkaç kadeh atariz. Eski bir arkadasin için yirmi dakikacik... geliyor musun?

Yirmi dakikayi geçmeyecekse gelirim; çünkü çok sikisik durumdayim kardescagizim, acele isim var...

Hadi öyleyse. Ama önce sunu söyleyeyim: yüzünden düsen bin parça oluyor, canin birseye sikkin, ne dersin?

™yle.

Nasil anladim! Insanin içini yüzünden anlama bilimiyle ugrasiyorum artik ben. Hadi yürü, konusalim biraz. Yirmi dakikaya neler sigdirmam ki ben: bir semaverin dibini kurutur, arkasindan kayin, yaban kerevizi, turunç, parfait amour likörlerinden birer kadeh yuvarlar, yetmezse baska bir sey daha bulurum... Durmadan içiyorum dostum! Yalniz bayram günleri kiliseye giderken ayigim.

istersen içme sen. Yanimda bulunman yeter bana. içersen çok daha iyi olur tabiŒ. Hadi! Iki laf edelim, on yil sonra görüsmek üzere ayriliriz gene. Senin dengin degilim ben Vanyacigim!

Birak gevezeligi de yürü. Yirmi dakika sonra giderim.

Lokanta ikinci kattaydi. Yukariya dar, ahsap bir merdivenden çikiliyordu. Merdivende zil zurna sarhos iki adamla karsilastik. Bizi görünce sal anarak yana çekildiler.

Sarhoslardan biri henüz çok genç, biyiklari terlememis, son derece ahmak yüzlü bir delikanliydi.

Sik, ama biraz gülünç giyimliydi: sanki üzerindeki giysi baskasinindi; parmaklarinda pahali taslardan yüzükler vardi ;

157

kravatinda gene pahali bir igne parliyordu. Pek tuhaf bir biçimde taranmis basinin tepesinde bir tutam saç dimdik duruyordu. Hep siritiyor, kikir kikir

gülüyordu. Arkadasi ise sisman, göbekli, dazlak kafali, el i yaslarinda bir adamdi. €içek bozugu, sarhos yüzünün ortasindaki dügmeyi andiran burnunun üzerine bir gözlük oturtulmustu. Giyimine önem vermedigi ilk bakista bel i oluyordu. Onun da kravatinda oldukça büyük bir igne vardi. Yüzünde hirçin, heyecanli bir ifade dikkati çekiyordu. Kalin bir yag tabakasinin arasinda nokta kadar kalmis çirkin, hirs dolu gözleri kuskuyla bakiyorlardi. Masloboyev'i tanidiklari bel iydi; sisko bizi görünce bir an burusturdu yüzünü, genç olani ise pis pis gülümsedi. Kasketini çikardi. Masloboyev'e siritarak, Kusura bakmayin Filip Filipiç, diye mirildandi.

Hayrola?

Kabahatimiz var... sey... Mitroska içerde oturuyor. Alçagin biridir o Filip Filipiç.

Ne oldu?

™yle ya... Geçen hafta Mitroska'nin yüzünden bir yerde beyin suratina(basiyla arkadasim gösterdi)yogurt çalmislar... kih, kih!

Arkadasi, cani sikilarak dirsegiyle dürttü onu.

Birkaç sise içemez misiniz bizimle Filip Filipiç?

Hayir, dedi Masloboyev, simdi olmaz, isim var.

Kih! Benim de sizinle bir isim vardi... Arkadasi gene dirsegiyle dürttü onu.

Baska zaman, baska zaman!

Masloboyev'de, onlarin yüzüne bakmak istemiyormus gibi bir hal vardi. Ama bir uçtan öbür uca uzanan çesit çesit mezelerle, böreklerle, renk renk içki siseleriyle donatilmis tezgahin bulundugu birinci salona girdigimizde bir köseye çekti beni.

Gençolani taninmis tüccar Sizobrühov'un oglu 158

dur, dedi. Babasindan kalan yarim milyonu tüketmeye çalisiyor. Paris'e gitti, orada yedigi paranin haddi hesabi yok, belki de uyutmuslardir onu...

Sonra amcasindan bir miras kaldi, Paris'ten döndü

simdi, gerisini de burada bitirmeye çalisiyor. Bir yil sonra avuç avuç dilenmeye baslayacak, farkinda degil. Kaz kafalinin teki... hep birinci sinif lokantalarda, bodrum meyhanelerinde geçiriyor günlerini, aktristlerle düsüp kalkiyor. Geçenlerde de tutmus, atli muhafizliga kabulü için dilekçe vermis. Yasli olaninin adi Arhipov'dur. O da tüccar mi, bir yerde kahya mi ne... Bir ara sarapçilikla ugrasmis, düzenbazin, namussuzun teki... simdilik Sizobrühov'a yardakçilik ediyor. Ne hinoglu hindir! Iki kere iflas etmis, içi çifit çarsisi, sapik bir adamdir. Dalavereli bir is yüzünden mahkemeye de düsmüs, ama kurtarmis paçayi. Onu burada gördügüme bir bakima sevindim; bekliyordum onu... Anlasilan Sizobrühov'u soymakla mesgul bu günlerde. Bilmedigi delik yoktur, bu yüzden gençlerin isine yarar. €oktan beri ona dis biliyorum. Mitroska da öyle... Su pencerenin dibinde ayakta duran kibar giyimli, çingene suratli delikanlidir Mitroska. At hirsizinin tekidir, buradaki bütün süvarilerle ahbapligi vardir. ™yle namussuzdur ki, gözlerinin önünde kalp parayi basar, gördügün halde alir bozarsin bastigi banknotu. Gerçi kadife kaftan giyiyor, mil iyetçi bir Rustan farksizdir (yakisiyor da bu, kerataya) ama su anda frak giydir ona, al Ingiliz kulübüne götür, ünlü kont, söz gelimi, Dümbelekof diye tanit, hiç kimse aklinin ucundan geçirmez kont olmadigini, yutarlar. Briç

oynar, bir kont gibi kibar konusur... Sonu kötü ya bakalim... Iste bu Mitroska da dis biliyor simdi siskoya. Iyice yolamadigi, eski arkadasi Sizobrühov'u aldi elinden çünkü. Burada bulustuklarina göre ortada bir isler dönüyor demektir. Arhipov'la Sizobrühov'un buralarda dolastiklari, bir isler pesinde olduklari haberini bana Mitros

159

ka'nin yetistirttiginden kuskum yok. Mitroska'nin Arhipov'a olan öfkesinden yararlanmak istiyorum; çünkü benim de kendime göre düsüncelerim var. Buraya da onun için geldim sayilir zaten.

Mitroska'ya bel i etmek istemiyorum; sen de bakma ona. Buradan çiktigimiz zaman pe1 simizden kosacak, istedigim seyi söyleyecektir bana... Simdi su odaya geçelim Vanya.

Garsona döndü :

Ne istedigimi bilirsin tabiŒ Stepan.

Bilirim,

Getirecek misin?

Elbette efendim.

Hadi bakalim. Otur Vanya. Niçin öyle bakiyorsun yüzüme? Farkindayim,gözlerini ayirmiyorsun benden. Sasiyor musun? Sasma. Insanin basina her sey gelir hayatta... çocuklugundaözel ikle beraberceCornelius Nepos'u ezberledigimiz günlerdeaklinin ucundan geçmeyen seyler gelir basina... Bak Vanya, suna inan: gerçi yolunu kaybetti Masloboyev, ama yüregi o zamanki gibi temizdir gene; sadece kosul ar degisti. Yüzüm kara olmasina karadir, ama herkesinki de en az benimki kadar karadir. Doktor olmak istedim, Rus dili ögretmenligine adayligimi koydum, Gogol üzerine bilimsel bir yazi dösendim, altin arayiciligi yapacak oldum, evlenmeye kalkistim... bir yuvasi olsun kim istemez, evim tamtakir oldugu halde razi oldu kiz. Dügün günü giymek için bir çift kundura ödünç aldim birisinden;benimkilerin dibi çikali bir buçuk yil oluyordu çünkü... Sonunda evlenme isimiz suya düstü. O bir ögretmenle evlendi, ben de büroda çalismaya basladim. Büro dedimse öyle vizir vizir isleyen, büyük bir yer gelmesin aklina... Isler degismisti artik. Yil ar geçti aradan, çalismadan bol bol para kazaniyorum:rüsvet aliyor, gerçekleri savunuyorum.Koyuna karsi kurt, kurda karsi koyunum.Kendime göre 160

prensiplerim var: söz gelimi, bir çiçekle bahar olmayacagina inanir, isimi ona göre tutarim. Daha çok kisisel, ayak takimi isi benimki... anliyorsun ya?

Detektif falan misin?

Yo... detektif sayilmam pek. Ama bir bakima resmŒ bir is sayilir, ama daha çok gönül ü çalisirim.

Anlayacagin, votkaiçerim Vanya.Votka yerine aklimi içmedigim için de gelecegimi biliyorum. Isim bitti benim artik, arabi istedigin kadar ov, beyaz

olur mu hiç! Bir sey söyleyecegim sana Vanya: içimde dürüst bir yan kalmamis olsaydi gelmezdim yanina. Haklisin, çok gördüm seni, yanina gelmek istedim, ama cesaret edemedim, sonraya birakiyordum hep. Senin dengin degilim ben.

Sarhos oldugum için senden kaçmadigimi dogru söyledin. Birakalim beni artik. Senden söz edelim biraz. Okudum canim, ben de okudum! ilk yapitini, diyorum sevgili dostum. Okuyunca az kaldi dürüst bir insan oluveriyordum! Az kalmisti, ama vaz geçtim, namussuz olarak kalmayi yegledim. Iste böyle...

Uzun uzun anlatti. Içki gittikçe daha çok vuruyordu basina. Duygulanmisti, ha agladi ha aglayacakti. Masloboyev öteden beri hos, ama içten pazarlikli, kurnaz, uyanik, anasinin gözü bir çocuktu. Ama aslinda temiz yürekliydi. Yolunu yitirmis bir insan... Rus toplumunda böyleleri çoktur.

Genel ikle, büyük yetenekleri olan kimselerdir bunlar; ama akintiya kapilmislardir bir kere; üstelik, bazi yönleri zayif oldugundan bile bile, vicdanlarinin gösterdiginin tam tersini yaparlar; göz göre göre sürüklenirler uçuruma. Masloboyev üstelik bir de içkiye vermisti kendini.

Simdi bir sey daha söyleyecegim sana, diye devam ediyordu. Ününün yildirim hiziyla her yana nasil yayildigini duydum; sonra seninle ilgili bir çok elestiri yazisi okudum(okudum ya; artik hiç bir sey okumadi

gimi mi saniyordun); aradan bir zaman geçince sokakta gördüm seni, ayaginda eski bir potin vardi, sapkan burus burustu; çok sey anlatti bana senin, bu durumun. Simdi dergilere mi yaziyorsun?

Evet Masloboyev.

Hamal ik yapiyorsun yani.

Ona benzer bir sey.

Bak ne diyecegini kardesim: içmek daha iyi val ahi! Kafayi çekip kanepeme uzaniyorum(çok güzeldir kanepem, yaylan bile var), hayal ere birakiyorum kendimi. Söz gelimi Homer, ya da Dante, Barbaros oldugumu düsünüyorum. Oysa sen Dante ya da Barbaros oldugunu hayal edemezsin; çünkü bir kere, kendin bir seyler olmak istiyorsun; sonra, yasaktir sana böyle düsünceler, bir hamalsin çünkü. Benim hayal erim var, seninse gerçeklerin. Bak Vanya, açikça, kardesçe bir sey söyleyecegim sana, dinle beni (dinlemezsen çok gücenirim), paraya ihtiyacin var mi? Bol param var. Burusturma yüzünü öyle. Kabul et verecegim parayi, seni çalistiran o yayincilara ne kadar borcun varsa hepsini ver, kes onlarla hesabini, seni bir yil bakacak parayi vereyim sana, otur büyük bir roman yaz! Ne dersin?

Bak Masloboyev! Bu kardesçe düsüncen için minnettarini sana, ama simdi bir cevap veremem...

sebebini de söyleyemeyecegim, anlatmasi uzun sürer. Birtakim durumlar var. Ama söz veriyorum, sonra her seyi anlatacagim sana. Teklifine çok çok tesekkürler. Sana ugrayacagim, söz veriyorum, sik sik ugrayacagim hem. Benimle açik, içtenlikle konustun, ben de, benden daha tecrübeli oldugunu sandigim bir konuda akil danisacagim sana.

Smith'le torununun hikayesini, pastaneden baslaya

EzilenlerP : 11162

rak sonuna kadar anlattim ona. Ben anlatirken, gözlerinde olayi biliyormus gibi bir ifadenin dikkatimi çekmesi sasirtmisti beni. Kuskumu açtim ona.

Hayir, dedi, ama Smith adinda bir ihtiyarin pastanede öldügünü duymustum. Ama madam Bubnova'yla ilgili bazi seyler biliyorum. Iki ay önce rüsvet almistim ondan. Je prends mon bien ou je le trouve... (1) Moliere'e bir bu bakimdan benzerim. Gerçi yüz ruble almistim ondan ya, daha o gün kendi kendime, cadalozdan bes yüz ruble almaya karar vermistim. Ne Al ahin belasidir!

Karanlik islerle ugrasiyor. Hele bazan öyle korkunç seyler yapiyor ki! Lütfen DonKisot sanma beni.

Belki benim payima da bir seyler düser diye ilgileniyorum; demin Sizobrühov'u görünce bunun için o kadar sevinmistim iste. Birisi getirdi buraya Sizobrühov'u, Siskodan baskasi olamaz bu.Siskonun ne çesit islerle ugrastigim bildigim için... Neyse, onu da bir punduna getirip enselerim! Bu küçük kizin hikayesini ögrendigim iyi oldu; baska bir ipucu buldum simdi. Bazi özel isler de yapiyorum ben Vanya. ™yle kimselerle tanistim ki! Geçenlerde bir prensin kirli bir isini yakaladim... bir is ki sorma! Hiç kimse beklemezdi ondan bunu. istersen evli bir kadinin marifetlerinden söz ederim sana? Sen gel bana Vanya, öyle seyler anlatacagim ki sana yazsan hiç kimse inanmaz....

Bir önseziyle sözünü kestim :

Soyadi neydi o prensin?

Ne yapacaksin? Valkonski.

Pyotr Valkonski mi?

Evet. Taniyor musun onu ?

Uzaktan.

(1)Moliere'nin çok kul andigi bir söz : "Elimegeçen firsati kaçirmam."

Kalkarak,

Bu Prensle ilgili bazi seyler ögrenmek için birkaç kere gelecegim sana Masloboyev, dedim. €ok meraklandirdin beni.

Hay hay dostum, istedigin zaman buyur. Masal anlatmasini severim ama her seyin bir sinin var. .

anlarsin ya! Yoksa kredimizi, itibarimiziticarŒ itibarimizi yanikaybederiz.

Sinin asmayiz biz de. Heyecanlanmistim. Kaçmadi gözünden bu.

Simdi sana anlattigim hikayeye ne dersin? diye sordum. Bir sey düsündüm mü?

Anlattigin hikaye mi? Bir dakika bekle, hesabi verip geliyorum.

Büfeye gitti, orada tesadüfenmis gibi, herkesin senli benli bir tavirla Mitroska dedigi kaftanli delikanliyla yan yana geldi. Masloboyev onunla, bana söylediginden biraz daha yakin dosttu gibime geldi. Hiç degilse, ilk kez konusmadiklari bel iydi. Gösterisli bir delikanliydi Mitroska.

Kaftaniyla, kirmizi ipek gömlegiyle, güzel yüz çizgileriyle; gençlik, cesaret dolu siyah gözleriyle dikkati hemen üzerine çekiyordu. Hareketlerinde yapmacik bir kabadayilik vardi; ama simdi basi pek kalabalikmis, önemli islerle ugrasiyormus gibi bir tavir takinmaya çalistigi bel iydi. Masloboyev yanima dönünce,

Vanya, dedi, bu aksam üstü saat yedide ugra bana, belki bir seyler söylerim sana. Görüyorsun ya, yalniz basima bir ise yaramiyorum. Eskiden yariyordum,ama geçti artik benden,islerden uzaklastim,içkiye verdim kendimi. Ama eski ahbaplarim var; onlardan bazi seyler ögrenebilirim.

Bu alanda usta olan kimseleresorarim. Gerçi bos bir zamanimda, yani ayikken ben de bir seyler yaparim... tabiŒ gene tanidiklarin yardimiyla...Isin asliniögreniriz... Neyse,simdilik bu kadar yeter! .Iste164

sana adresim: Sestilavoçnaya... Artik bogazim kurudu Vanya. Birkaç kadeh yuvarlayip dogru eve gidecegim. Söyle bir uzanayim. Gelirsen Aleksandra Semyonovna'yla tanistiririm seni; zaman olursa siirden falan söz ederiz.

Ya Prensten?

Ondan da.

Gelirim belki, gelecegim, gelecegim...

VI

Anna Andreyevna sabirsizlikla bekliyordu beni. Dün aksam Natasa'nin mektubu üzerine söylediklerim son derece meraklandirmisti onu; çok daha

erken, saat onda bekliyormus beni.

™gleyin saat ikide geldigim zaman zaval i kadin sabirsizliktan kivraniyordu. Üstelik, dünden beri içini dolduran yeni umutlarindan, Nikolay Sergeiç'tendün aksamdan beri hastalanmis, ama ona karsi çok iyi davraniyormussöz etmek istiyordu bana. Oldukça soguk karsiladi beni, "Niçin geldin?

Her gün ne diye damlarsin buraya?" der gibi bir ilgisizlik vardi davranislarinda. Geç geldim diye kizmisti. Ama acelem vardi benim; kisaca dün aksam Natasa'nin evinde olanlari anlattim. Prensin ziyaretini, Natasa'ya yaptigi teklifi duyunca kadincagizin yüzü güldü birden. O andaki sevincini anlatamam: kendini kaybetti, haç çikardi, agladi, tasvirin önünde yerlere kadar egildi, boynuma atildi; hemen Nikolay Sergeiç'e kosup mutlu haberi vermek istedi.

Ugradigi hakaretler, küçük düsürülmeler hasta. etti onu. Natasa'nin gururunun kurtuldugunu ögrenince her seyi unutacaktir.

Zor vazgeçirdim onu. Zaval i kadincagiz yirmi bes yili

beraber yasadigi kocasini hala tanimamisti. Benimle hemen Natasa'ya gelmek de istedi. Bu hareketinin Nikolay Sergeiç'i kizdiracagini, isleri berbat edecegini anlattim. Sonunda yatisti, ama gereksiz sorularla uzun süre oyaladi beni, habire konustu. "Bu kadar sevinçliyken dört duvar arasinda bir basima mi kalayim?" diyordu. Natasa'nin beni sabirsizlikla bekledigini söyleyerek nihayet izin kopardim ondan. Kadincagiz pespese birkaç kere kutsadi beni, Natasa'ya en iyi dileklerini iletmemi söyledi; önemli bir sey olmazsa aksam muhakkak ona ugramami tembihlediginde, bu istegini kesinlikle reddedince aglamakli oldu. Bu gelisimde Nikolay Sergeiç'i görmedim: bütün gece bas agrisindan, atesten sizlanmis, simdi odasinda uyuyordu.

Natasa da sabirsizlikla bekliyordu beni. Içeri girdigimde her zamanki gibi kol arini önünde kavusturmus, odanin içinde dalgin dalgin dolasiyordu. Simdi bile onu düsündügüm zamanlar fakir odasinda yalniz, terk edilmis,

bekleyen, kol arini gögsünün üzerinde kavusturmus, basi önünde, odanin içinde gayesiz, bir asagi bir yukari dolasirken gelir gözlerimin önüne.

Dolasmasina devam ederek alçak sesle, niçin bu kadar geç kaldigimi sordu. Basimdan geçenleri kisaca anlattim; ama dinlemiyordu beni sanki. Büyük bir endisesi oldugu bel iydi.

Ne var ne yok? diye sordum.

Hiç, dedi.

Ama ses tonundan bir seylerin oldugunu, beni sabirsizlikla bunu anlatmak için bekledigini anlamistim.. Ama her zaman oldugu gibi simdi degil, ben gitmeye hazirlanirken anlatacakti.

Adetiydi bu. Alismistim ben de, bekliyordum.

Dün aksamki olaydan söz etmeye basladik. Yasli Prensin ikimiz üzerinde de ayni izlenimi birakmis olma 166

si sasirtmisti beni: Natasa da hiç hoslanmamisti ondan; hele simdi dününden daha çok nefret ediyordu. Dünkü ziyaretini enine boyuna konusmamizdan sonra Natasa birden, Bak sana bir sey söyleyeyim Vanya, dedi, denemisimdir: birisinden baslangiçta hoslanmazsam, bu, ondan sonra hoslanacagima delildir. Her zaman öyle olmustur.

insal ah Natasa. Her seyi düsündüm tasindim, sonunda su karara vardim: Prens ne kadar kötü

niyetli olursa olsun, evlenmenize karsi durmayacaktir.

Natasa odanin ortasinda durdu, gözlerimin içine soguk soguk bakti. Yüzü degismisti; dudaklari bile hafiften titriyordu. Gururlu bir saskinlikla,

Böyle bir durumda nasil kurnazlik edebilir... yalan söyler? diye sordu.

Aceleyle dogruladim onu :

Haklisin, haklisin!

Yalan söylemiyordu her halde. Bence olamaz böyle bir sey. Kurnazlik etmesi için bir sebep yok ortada. Hem benimle bu derece eglenmesi için çok degersiz olmaliyim gözünde... Bir insani bu kadar küçümsemek olur mu?

Dogru! dedim.

Ama içimden söyle düsünüyordum: "Zaval i yavrum, hep aklinda bu galiba, belki benden bile çok kusku ediyorsun."

Ah, dedi, bir an önce dönmesini öyle istiyorum ki! Geç saatlere kadar oturacakmis burada, artik o zaman... Her seyi yüz üstü birakip gittigine göre çok önemli bir is olsa gerek. Bir seyler duymadin mi bu konuda Vanya?

Hayir. Ne isi oldugunu Tanri bilir. Para pesindedir hep. Burada bir yer almaya hazirlandigini duydum. isten anlamayiz biz, Natasa.

™yle. Alyosa, dün aksam bir mektup aldigini söylüyordu.

Bir haberdir. Alyosa geldi mi?

Geldi.

Erken mi?

Saat on ikide: sabahlari geç kalkar zaten. Biraz oturdu.Katerina Fyodorovna'nin yanina yol adim onu. Baska türlü olmaz Vanya.

Kendi istemiyor muydu ?

Hayir...

Natasa bir sey daha söylemek istedi, ama vazgeçti. Yüzüne bakiyor, bekliyordum. Üzgündü. Bir seyler soracaktim, ama kendisine soru sorulmasini sevmedigi için sustum.

Sonunda, dudaklarini hafifçe bükerek,

€ok tuhaf bir çocuk bu Alyosa, dedi. Sanki yüzüme bakmamaya çalisiyordu.

Neden? Bir sey mi oldu?

Yoo, bir sey olmadi; hatta bana karsi sevimliydi... Yalniz...

Bütün üzüntüsü, endiseleri bitti artik, dedim.

Natasa uzun uzun bakti gözlerimin içine. Belki söyle cevap vermek istiyordu: "Eskiden de pek üzüldügü, endiselendigi yoktu zaten"; ama benim söyledigimin de ayni anlama geldigini sezinleyince yüzünü eksitti.

Ama hemen neseli, sevimli tavrini takindi gene. Pek uysaldi nedense. Bir saatten fazla oturdum.

€ok endiseliydi. Prensten korkuyordu. Bazi sorularindan, dün aksamki ziyaretinden sonra Prensin buradan nasil bir izlenimle ayrildigini bilmeyi çok istedigini anlamistim. Girebilmis miydi gözüne?

Sevincini biraz fazla bel i etmemis miydi? Fazla mi çekingen davranmisti? Yoksa gereginden çabuk mu indirmisti yelkenleri suya? Aklina kötü bir sey gelmis miydi Prensin? Için için alay mi etmisti 168

onunla yoksa? Küçümsemis miydi onu?.. Bu düsünceler yanaklarim kipkirmizi yapmisti.

Kötü bir insanin senin için ne düsündügü nasiloluyor da bu kadar ilgilendiriyor seni? dedim. Ne düsünürse düsünsün!

Niçin kötü olsun?

Natasa vesveseliydi ya, temiz yürekli içtendi. Kuskulu olusu sagligindan geliyordu. Magrurdu, ama onunki soylu bir gururdu; herkesten üstün gördügü bir insanin onunla alay etmesine dayanamazdi. Asagilik bir insanin onu küçümsemesine ise küçümsemeyle karsilik verirdi. Ama kutsal saydigi bir seyle alay edilincealay eden nasil bir insan olursa olsunyüregi sizlardi, Irade zayifligindan degildi bu. Dünyayi tanimamasi, insanlara alisik olmamasi, içe kapanikliligiydi bunun nedeni. Dis dünyayla hemen hiç

iliskisi olmamisti. Ona belki de babasindan geçmis, son derece iyi yürekli, temiz ruhlu insanlara vergi bir özel igi daha vardi: karsisindaki insani oldugundan daha iyi görmek için adeta zorlardi kendini; iyi yanlarini gözünde büyütürdü. Böyle insanlarin sonra hayal kirikligina ugramalari kötü olur... hele kabahatin kendilerinde oldugunu sezinlerlerse istiraplari daha da artar. "Niçin verebileceklerinden çok sey bekledim onlardan?" diye kara kara düsünürler. Bu çesit insanlar sik sik ugrarlar böyle hayal kirikligina. Köselerine çekilip insanlardan uzaklasmalari en iyisidir. Dikkat ettim, köselerini o kadar severler ki, zamanla yabanilesirler orada.

Ne var ki, Natasa çok hakarete ugramis, kara günler geçirmisti. Yarali bir insandi o artik, bu bakimdan, sözlerimde onu yeren yanlar varsa suç onun degildi.

Acelem vardi, gitmek için kalktim. Gitmeye hazirlandigimi görüncegeldigimden beri bana karsi hiç

yakinlik göstermedigi, hatta her zamankinden daha bir so

guk davrandigi haldeaz kaldi aglayacakti. Sevgiyle öptü beni, gözlerimin içine uzun uzun bakti.

Beni dinle, dedi, bugün Alyosa pek tuhafti, öyle ki sastim. €ok neseli, mutluydu, ama pek zipir, yilisik bir hali vardi, aynanin karsisinda kiritti durdu. Eski çekingenligi yoktu... Üstelik çok az oturdu. Düsün bir kere, bir kutu seker getirmis bana.

Seker mi? Iyi ya, yerinde, içten bir davranis. Dogrusu ikiniz de pek ömürsünüz! Simdi de birbirinizin yüzünden gizli duygularinizi anlamaya çalisiyorsunuz(oysa bir sey de anladiginiz yok!) Alyosa'ya kizilmaz bunun için. Eskisi gibi neseli, uçandir... Ya sen, ya sen Natasa!

Natasa ses tonunu degistirip, Alyosa'dan yakinmak ya da önemli bir konuda ne düsündügümü

sormak için yanima geldigindehatirlarim . gülümseyerek, içini rahatlatacak bir seyler söyleyeyim diye yalvarir gibi bakardi gözlerimin içine. Ama gene hatirlarim, böyle anlarda elimde olmadan sert bir tavir takinirdim hemen, onu payliyormus gibi konusmaya baslardim. Iyi de olurdu hani.

Sertligim, ciddŒ tavrim bir üstünlük saglardi bana; bilindigi gibi, insanlar bazan azarlanmaya, paylanmaya büyük bir ihtiyaç duyarlar içlerinde. Natasa böyle zamanlarda çogunlukla avunmus, rahatlamis ayrilirdi yanimdan.

Bir eli omuzumda, ötekiyle elimi sikiyor, gözlerimin içine bakarak gülümsüyordu.

Hayir, sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, diye devam etti, biraz az duygulanmis gibi geldi bana...

Üstünde pek marŒ (1) hali vardi... hani evleneli on yil oldugu halde karisina hala kibar davranan kocalar vardir....

(1)Koca (Fransizca)'. 170

€ok erken degil mi henüz?.. Gülüyor, yerinde duramiyordu, ama gene de eski hali yoktu...

Katerina Fyodorovna'nin yanina gitmek için pek acele ediyordu... Bir sey söylerken dinlemiyordu beni, ya dakibarlar takimina özgü onu bir türlü vazgeçiremedigim o kötü aliskanligiylabaska bir seyden açiyordu. Anlayacagin, her zamankinden degisikti... hatta soguktu sanki... Neler saçmaliyorum ben de! Sizlanmaya basladim mi susmam artik! Ah Vanya, ne bencil, ne yetinmek bilmez insanlariz bizler! Anliyorum! Karsimizdakinin yüzünde en küçük bir degisikligi affedenleyiz, ama niçin olmustur bu degisiklik, orasini düsünmeyiz! Demin sitem etmekte hakliydin bana Vanya!

Bütün kabahat bende! Kendi kendime üzüntü yaratiyor, sonra da ah vah ediyorum... Tesekkür ederim Vanya, içimi rahatlattin. Ah, ne olur bugün gelse gene! Nerde! Darilmistir belki de!

Hayretle,

Kavga mi ettiniz yoksa? diye haykirdim.

Yok canim! Biraz üzgündüm, o da neseliyken birden düsüncelere daldi, giderken de biraz soguk vedalasti benimle gibime geldi. Neyse, çagirtirim onu... Sen de gel aksama Vanya.

Olur, isimi bitirebilirsem tabiŒ.

Ne isi bu ?

Dert aldim basima! Ama gelebilecegimi saniyorum.

VII

Saat tam yedide Masloboyev'deydim. Sestilavoçnaya'da küçük bir evin üç odali, kasvetli, ama iyi döseli bir dairesinde oturuyordu. Ama asiri bir derbederlik çarpi 171

yordu göze. €ok sade, ama hos giyimli, tertemiz, gözlerinin içi gülen, on dokuz yaslarinda bir kiz açti bana kapiyi. Masloboyev'in beni tanistiracagini söyledigi Aleksandra Semyonovna'nin bu genç

kiz oldugunu hemen anlamistim. Adimi sordu; söyleyince, Masloboyev'in beni bekledigini, ama simdi odasinda uyudugunu söyledi, fakat gene de oraya götürdü beni. Masloboyev son derece güzel, yumusak bu koltuga uzanmis, pis paltosunu üzerine örtmüs, eski bir deri yastigi basinin altina almis, uyuyordu. Uykusu çok hafifmis; içeri girdigimizde hemen seslendi bana, A!Sen miydin? Bekliyordum. Simdi seni görüyordum düsümde, sözde gelmissin, beni uyandirmaya çalisiyordun. Vakit tamam demek. Gidelim.

Nereye gidecegiz?

O kadina.

Hangi kadina? Niçin?

Madam Bubnova'ya baskin yapacagiz. Aleksandra Semyonovna'ya döndü; parmak uçlarini birlestirip öperek devam etti :

Ne dilberdir bilsen!

Aleksandra Semyonovna, onun bu haline biraz kizmasi gerekirmis gibi bir tavirla, . Baslama gene!

diye çikisti.

Tanismiyorsunuz degil mi Vanya? Tanistirayim: Aleksandra Semyonovna, edebiyat generalini sana tanistirayim. Isteyen, yilda ancak bir kere görebilir onu, baska zamanlar parayla...

Buldun aptali, eglen bakalim. Sözlerine kulak asmayin lütfen, hep alay eder benimle böyle. Niçin general

oluyormusum?

Bu general baska general. Siz de beyefendi, aptal sanmayin bizi lütfen, göründügümüz kadar akilsiz degilizdir.172

Bakmayin ona siz! Kibar insanlarin yaninda hep böyle rezil eder beni utanmaz! Bir kerecik tiyatroya götürse bari.

Evinizde birseyi sevecektinizAleksandrovna Semyonovna... Unutmadiniz ya neyi seveceginizi?

Adini unuttunuz mu? Hani söylemistim size.

Unutmadim tabiŒ. Saçma bir sey.

Peki söyleyin bakalim, neydi?

Konustugumuzun yaninda rezil mi olacagim! Kötü bir anlami vardir belki. Söylersem dilini kurusun.

™yleyse unuttunuz demektir.

Hiç de unutmadim.Söylüyorum iste: Penatlari!(1) Penatlarimizi sevecekmisim!.. Penat diye bir sey yoktur belki de. Hem ne diye sevmeliyim onlari ? Her zaman saçmalar iste böyle!

Ama madam Bubnova'nin evinde...

Bubnova'nin da senin de caniniz çiksin!

Aleksandra Semyonovna öfkeyle kosarak çikti odadan.

Hadiartik,gidelim! Al ahaismarladik Aleksandra Semyonovna!

€iktik.

™nce su arabaya binelim, Vanya. Ha söyle. Senden ayrildiktan sonra bir seyler daha ögrendim; hem tahmine dayanmiyor bu seferkiler,hepsi de gerçek.Senin arkandan birsaatdahakaldimVasilyevski'de. OSisko yok mu, o sisko... ne namussuz, igrenç, düzenbaz, çirkef herifin biridir! Sapik birtakim zevkleri vardir. Bubnova olacak karida bu çesit marifetleriyle ünsalmis. Geçen gün temiz bir aile kizi yüzünden az kalsin yakayi ele veriyormus. Su yetim kiza giydirdigi ipek entariler

(1)Eski Roma'lilarda evi koruyan tanrilar(E.A.)

(sabahleyin anlattin ya) aklima takildi; çünkü bir seyler çalinmisti kulagima. Senden ayrildiktan sonra tesadüfen bazi seyler ögrendim; sanirim hepsi de dogru. Kaç yasinda bu kiz?

On üç sularinda gösteriyor.

Boyuna bakilirsa daha küçük, degil mi? Kan gerektigi yerde on bir, gerektigi yerde de on bes diyecektir yasini. Zaval i kizin koruyucusu, arayip sorani olmadigi için de...

Dogru mu bu?

Ne saniyordun ya? Madam Bubnova acidigindan yetini bir kizi yanina alacak kadinlardan degildir.

Sisko oraya dadandigina göre is tamamdir. Bu sabah görüsmüsler. €enesi düsük Sizobrühov'a da evli bir dilber vaadetmisler, yüksek rütbeli bir subay karisi. Sefih tüccar ogul ari böyle seylere pek düskün olurlar;il e rütbe isterler...Latin gramerindeki gibi, hatirliyor musun:anlam, sözcügün aldigi ekten önemlidir. Hala sarhosum galiba. Bubnova'nin o kadar cesareti yoktur. Polisi de uyutmak istiyor; avucunu yalar! Gidip ödünü patlatacagim, bilir beni, eski yaptiklarimdan hatirlar... Iste böyle, anlarsin ya?

Sasirmistim. Bütün bu duyduklarim al ak bul ak etmisti beni. Geç kalacagiz dŒye korkuyor, habire arabaciyi sikistiriyordum. Masloboyev,

Korkma, tedbirimizi aldik, diyordu. Mitroska orada. Sizobrühov paradan olacak, sisko namussuzu da sopa yiyecek. ™yle kararlastirdik. Bubnova da benim payima düstü... Ona dersini ben verecegim...

Gelip lokantanin önünde durduk, ama Mitroska denilen adam yoktu görünürlerde. Arabaciya bizi lokantanin önünde beklemesini söyleyip Bubnova'nin evine yol andik. Mitroska dis kapinin yaninda bizi bekliyordu. Evin pencerelerinde isik vardi; Sizobrühov'un sarhos 174

kahkahalari çinlatiyordu her yani. Mitroska,

On bes dakikadan beri içerdeler, dedi, tam zamaninda geldiniz.

Nasil girecegiz içeri? dedim. Masloboyev :

Konuk gibi. Beni de Mitroska'yi da taniyor. Gerçi kapiyi bacayi kilitlemislerdir ya, bize açarlar.

Avlu kapisini hafifçe tiklatti. Kapici açti, Mitroska'ya göz kirpti. Sessizce girdik. içerdekilerin bir seyden haberi yoktu. Kapici merdivenden çikardi bizi, kapiyi çaldi. Içerden seslendiler; yalniz oldugunu, "bir is için" geldigini söyledi. Açildi kapi, hep birden girdik. Kapici saklandi. Elinde kandil e hole çikan sarhos, üstü basi perisan Bubnova,

Kimsiniz siz? diye sordu. Masloboyev,

Kim mi? dedi. Nasil olur Anna Trifonovna, degerli konuklarinizi tanimadiniz mi? Bizden baska kim olabilir?.. Filip Filipiç.

Ah, siz miydiniz Filip Filipiç! Degerli konuklarim... Hangi rüzgar atti böyle... sey... bu yandan buyrun.

Kadin saskina dönmüstü.

Orada ne var canim? Bölmenin arkasina mi alacaksiniz bizi? Olmaz, daha iyi bir yerde agirlamalisiniz bizi. Soguk bir sey içecegiz. Maser'ler (1) yok mu?

Bubnova birden toparladi kendini.

Böyle degerli konuklar için yoktan var ederim r €in'den getirtirim.

™nce sunu sorayim Anna Trifonovna'cigim: Sizobrühov burada mi?

(1)Mach,re(Fransizca) : Cicim.,

Bu... burada.

€ok iyi, onu ariyordum da... Bana haber vermeden alem yapiyor demek namussuz?

Sizi unuttugunu sanmani Filip Filipiç. Hep birisini bekliyordu, sizdiniz belki de bekledigi.

Masloboyev kapiyi itti, sardunya saksilari dizili iki penceresi olan, küçük bir odaya girdik. Odada hasir sandalyeler, igrenç bir piyano vardi; her sey gerektigi gibiydi... Ama biz daha holde konusurken Mitroska ortadan kaybolmustu. Sonra ögrendim, içeri girmemisti bile, kapinin arkasinda beklemisti. Sabahleyin Bubnova'nin omuzu üzerinden bakan yüzü boyali, perisan kilikli kadin dostuydu, kapiyi o açmisti.

Sizobrühov yuvarlak, beyaz örtülü masanin yanindaki maun taklidi, bir kanapede oturuyordu.

Masanin üzerinde iki sise sarap, ucuz cinsinden bir sise rom, ayrica seker, baharatli börek, findik fistik dolu tabaklar vardi. Sizobrühov'un karsisinda yüzü çiçek bozugu, siyah tafta bir entari giymis, bakir bilezik, igneler takmis, kirklik, igrenç bir yaratik oturuyordu. Üst subay karisi dedikleri bu olmaliydi; tabiŒ subay karisi oldugu yalandi. Sizobrühov sarhostu; pek mutlu görünüyordu.

Sisko arkadasi yoktu odada.

Masloboyev olanca sesiyle,

Kal eslik bu! diye gürledi. Bir de Düsso'ya(1) davet edersin adami!

Sizobrühov bizi karsilamak için mutlu bir yüzle yerinden dogrularak, Bu ne sürpriz Filip Filipiç! dedi.

içiyor musun ?

Kusura bakmayin.

(1)O zamanlar Petersburg'un en lüks lokantasi (E.A.).176

™zür dilemeyi birak da konuklarini masaya buyur et. Seninle oturup eglenmeye geldik. Bir arkadasimi da getirdim!

Masloboyev "arkadasim" derken beni göstermisti.

Tanistigimiza sevindim efendim... ™ksürdü Sizobrühov, Masloboyev, Sarap diye bunu mu içiyorsunuz? dedi. Eksi lahana tursusuna benziyor.

Estagfurul ah.

Demek ki Düsso'nun kapisindan içeri adim atamazsin sen; bir de tutmus, beni davet ediyorsun!

Karsida oturan kokona söze karisti :

Paris'te bulundugundan söz ediyordu demin, yalandi hepsi anlasilan!

Kusura bakmayin ama Fedosya Titisna, bulundum Paris'te.

Senin gibi köylünün ne isi var Paris'te.

Gittim iste. Karp Vasilyeviç'le neler yaptik orada! Tanirsiniz degil mi Karp Vasilyeviç'i?

Bana ne senin Karp Vasilyeviç'inden?

™yle iste... Politika bu. Bir gece madam Joubert adindaki kadinin evinde bir Ingiliz trüma'si (1) da kirmistik.

Ne kirdiniz ne?

Trüma. Hani duvarda tavandan dösemeye kadar uzanan aynalar oluyor ya, onlardan iste. Karp Vasilyeviç zil zurna sarhos olmustu, madam Joubert'le Rusça konusmaya baslamasin mi bir ara...

Tam trümanin yanindaydilar.Dirsegini aynaya dayadi birden.Joubert kari bagiriyordu (kendi dilinde tabiŒ): "Trüma yedi yüz franktir (frank dedikleri bizim yirmi beslik degerinde bir pa (1)Trumeau : Iki pencere arasina duvara konulan boy aynasi.

fadir), kiracaksin!" Karp Vasilyeviç siritarak bana bakiyordu. Kargi kanepede oturuyordum; yanimda da bir dilber... ama bunun gibi suratsiz degildi, süslü püslü, güzel bir parçaydi... Karp Vasilyeviç bagiriyordu bana karsidan: "Stepan Terentiç, hey Stepan Terentiç! Yari yariya var misin?" "Varim" deyince yumrugunu trümanin ortasina indirdigi gibi sangir!.. Koca ayna tuzla buz oldu. Joubert kari "Haydut herif, burasini ne sandin sen!" diye bagirarak üzerine saldirdi. Gene kendi dilinde konusuyordu tabiŒ. Karp Vasilyeviç "Al su parayi, ne istersem yaparim ben", dedi, çikarip bes yüz el i frank saydi kadina. El isini pazarlikla düstüler.

Tam bu anda, bizim bulundugumuz odadan iki üç kapi ötede bir yerden korkunç bir çiglik duyuldu.

irkildim, ben de bir çiglik attim. Helena'nin sesiydi bu. Yüregimi hoplatan bu acikli çigligin pesinden bagrismalar, küfürler duyuldu; gürültüler oldu, samar sesleri evin içini çinlatti. Mitroska görevini yapiyordu galiba. Birden ardina kadar açildi kapi, Helena perisan bir durumda daldi içeri. Üzerinde paramparça olmus, beyaz ipek bir entari vardi; saçi basi karmakarisikti. Kapinin tam karsisinda, ayakta duruyordum. Dogru bana kostu, kucakladi. Herkes ayaga firlamis, odanin içi ana baba gününe dönmüstü. Helena'nin arkasindan Mitroska gözüktü kapida. Sisko düsmanini iyice hirpalamis, saçindan sürüyerek getirmisti. Odanin içine firlatti onu. Sonra gülümseyerek, Iste! dedi. Alin!

Masloboyev sakin bir tavirla yanima geldi, omuzuma dokunarak, Simdi beni dinle, dedi, kizi al, disarda bekleyen arabaya binip senin eve götür. Burda sana göre is kalmadi artik. Yarin da geri kalan isleri tamamlariz.

EzilenlerF : 12178

Söyledigini hemen yaptim. Helena'yi, kolundan tuttugum gibi, bu çirkef kuyusundan çikardim.

Arkamizdan neler oldu bilmiyorum. Durdurmaya kalkisan olmadi bizi: ev sahibesi saskin bir durumdaydi. Her sey o kadar çabuk olup bitmisti ki, kendini toparlamaya firsat bulamadan çikmistik. Arabaci bekliyordu bizi; yirmi dakika sonra benim evdeydik.

Helena yan baygin bir durumdaydi. Entarisinin dügmelerini çözüp çiplak bedenine su serptikten sonra kanepeye yatirdim. Atesi çikmisti, sayikliyordu. Solgun yüzüne, kani çekilmis dudaklarina; kabartilmis, yana taranmis karmakarisik saçlarina, süsüne, entarisinin surasinda burasinda kalmis pembe fiyonglarina uzun uzun baktim... kizcagizin sapik niyetler için kul anilmak istendiginden kuskum kalmamisti artik. Zaval i! Gittikçe kötülesiyordu durumu. Bir an ayrilmiyordum yanindan; Natasa'ya gitmekten de vazgeçmistim. Helena arada bir uzun kirpiklerini kaldiriyor, tanimaya çalisiyor gibi yüzüme uzun uzun bakiyordu. €ok geç, saat gecenin ikisinde uyuyabildi ancak. Ben de yerde uyuyakalmisim...

VIII

Sabahleyin çok erken uyandim. Sabaha kadar hemen her yarim saatte bir uyanmis, zaval i konugumun yanina yaklasmis, soluk alisini dikkatle dinlemistim. Atesi vardi, sayikliyordu. Ama sabaha dogru deliksiz bir uykuya daldi. "Bu iyiye isaret" diye geçirdim içimden. Sabahleyin kalkinca, zaval i uyanmadan gidip bir doktor çagirmaya karar verdim. Iyi yürekli, bekar, yasli bir doktor taniyordum. Ben beni bildim bileli Vladimir köprüsü yakininda bir evde Alman hizmetçisiyle beraber otu

179

rurdu. Dogru ona kostum. Saat onda gelecegine söz verdi. Saat sekizdi daha.Dönüste Masloboyev'e ugramayi çok istedim, ama vazgeçtim:dünkü yorgunluklahala uyuyordu belki; sonra Helena uyanabilir, benim evimde yalniz oldugunu anlayinca korkabilirdi. Hasta hasta, buraya nasil, ne zaman geldigini unutmus olabilirdi.

Tam ben odaya girerken uyandi. Yanina gittim, alçak sesle, kendisini nasil hissettigini sordum.

Cevap i vermedi, ama anlamli, siyah gözleriyle uzun uzun bakti yüzüme. Bakisindan onun her seyi anladigini, suurunun I yerinde oldugunu sezinledim. Soruma cevap vermeyisi l belki de her zamanki huyundandi. Dün de evvelsi gün debazi sorularima cevap vermemis, saskinlik, garip bir merak, anlasilmazlikla, gurur dolu, inatçi bakisini gözleri1 min içine dikmisti. Simdi de bir sogukluk, bir kusku vardi bakisinda. Atesi var mi diye bakmak için elimi alnina koyacak oldum, ama küçücük eliyle sessizce itti kolumu, yüzünü duvara döndü. Rahatsiz etmemek için çe| kildim.

Büyük bir bakir çaydanligim vardi. Semaver yerine j kul aniyordum onu, içinde su da kaynattigim oluyordu. Odunum vardi; kapici bir kerede bes günlük odunumu j birden getiriyordu. Sobayi yaktim, gidip su aldim, çaydanligi koydum.€ay takimlarimi masaya yerlestirdim. Helena dönmüs, merakla beni izliyordu. Bir sey isteyip istemedigini sordum. Gene sirtim döndü, cevap vermedi.

"Niçin kiziyor bana acaba? diye düsünüyordum. Ne tuhaf bir kiz!"

Bizim yasli doktor, söyledigi gibi tam saat onda geldi. Almanlara vergi o asiri dikkatle iyice bir muayene etti Helena'yi; tehlikeli bir durumun olmadigini, hastanin sadece üsüttügünü söyleyerek ümit verdi bana. Sonra, "Hastanin baska, devamli bir hastaliginin daha ol 180

dügünü saniyorum, diye devam etti, kalp atislari pek düzensiz. Bunun için özel bir muayeneden geçirilmesi gerekmektedir. Simdilik bir tehlike söz konusu degildir hasta için". Gerekli oldugundan degil de, daha çok adet yerini bulsun diye bir surupla birkaç toz yazdi ona; hemen arkasindan sorguya çekti beni: "Neniz oluyor sizin bu kiz? Ne isi var evinizde?" Bir yandan da odanin içinde merakla göz gezdiriyordu. €enesi çok düsüktü.

Helena da sasirtmisti onu. Nabzina bakarken elini itmis, dilini göstermek istememisti. Sorularina hiç cevap vermiyor, gözlerini kirpmadan boynundaki kocaman Stanislav nisanina bakiyordu. "Basi çok agriyor galiba, dedi ihtiyar, bakisi çok tuhaf" Helena'nin basindan geçenleri ona anlatmayi gereksiz buldum, sadece hikayesinin uzun oldugunu söylemekle yetindim.

Giderken,

Bir sey olursa haber verin bana, dedi. Simdilik bir tehlike yok.

Aksama kadar Helena'nin yanindan ayrilmamaya, hatta tamamen iyilesinceye kadar onu elimden geldigince yalniz birakmamaya karar vermistim. Ama Natasa'yla Anna Andreyevna'nin beni bosu bosuna beklememeleri için, hiç degilse Natasa'yi, bugün ona ugrayamayacagimdan mektupla haberdar etmeye karar verdim. Anna Andreyevna'ya yazamazdim. Natasa'nin hastaligini ona mektupla bildirmemden sonra, kendisine bir daha mektup yazmamami söylemisti. "Hem mektubunu görünce bizimki de surat asiyor, demisti. Zaval im mektupta ne yazdigini çok merak ediyor, ama sormayi yediremiyor gururuna. Bütün gün yüzünden düsen bin parça oluyor. Hem mektuplarin canimi sikmaktan baska bir seye de yaramiyor ki. Üç bes satir karalayip yol uyorsun.

Sorup her seyi ayrintisiyla ögrenmek istiyorum, ama yoksun". Bu yüzden yalniz Natasa'ya yazdim; ilaçlari ismarlamak

için eczaneye gittigimde mektubu da postaya attim.

Bu arada Helena gene uyumustu. Uykuda hafiften inliyor, irkiliyordu. Doktor yanilmamisti: basi çok agriyordu. Zaman zaman bagirarak uyaniyordu. Kendisine gösterdigim ilgi ona agir geliyormus gibi bana tuhaf tuhaf bakiyordu. Dogrusunu söyleyeyim, çok üzüyordu beni bu.

Saat on birde Masloboyev geldi. Telasli, sanki biraz dalgindi. Ancak bir dakika kaldi. Pek acele ediyordu. Odayi gözden geçirdikten sonra,

Vanya, dedi, evinin öyle ahim sahim olmadigini tahminediyordum,ama dogrususeni böylebirsandigin içinde bulacagimi hiç düsünmemistim. ™yle ya, ev degil bir sandiktir bu. Hadi diyelim ki önemi yok bunun; isin en kötü yani, baskalarinin dertleriyle ugrasmaktan yazmaya zaman ayiramaman... Dün Bubnova'ya giderken arabada düsündüm bunu. Yaradilis yönünden de sosyal durum yönünden de kendileri dogru dürüst bir sey yapmadiklari haldebaskalarina ögütveren insanlardanim ben. Simdi beni dinle: yarin ya da öbür gün ugrarim sana belki; ama sen pazar sabahi muhakkak gel bana. Sanirim o zamana kadar bu kiz sorunu bir sonuca baglanir. Bu kez ciddŒ konusacagim seninle, çünkü birisinin sikiya almasi gerekiyor seni. Böyle yürümez bu.

Dün üzerinde durmamistim, simdi açiklayacagim.Söyler misin, benden ödünç para almayi kendin için gurur kirici bir sey mi saniyorsun? Sözünü kestim :

Dur simdi, kavgaya baslama! Iyisi mi dün bizden sonra ne yaptiniz, onu anlat.

Ne olacak, her sey gayet iyi sonuçlandi, amaca eristik, anlarsin ya? Simdi hiç zamanim yok.

Sadece kapidan, ugrayip çok acelem oldugunu, seninle ugrasamiyacagimi söylemekistedim.

Ha,iyi kiaklima geldi:kizi 182

bir yere mi yerlestireceksin yoksa burada mi kalacak? Düsünüp bir karar vermek gerekiyor çünkü.

Dogrusu bilmiyorum henüz, beraber bir karar verelim diye seni bekliyordum. Söz gelimi, ne sifatla yanimda alakoyabilirim onu?

O da mi dert, hizmetçi olarak...

Yalniz biraz alçak sesle konus. Gerçi hasta, ama aklibasinda; senigörünce birdenürperdidemin,gözümden kaçmadi. Dün aksami hatirladi demek...

Helena'nin nasil bir kiz oldugunu, dikkatimi çeken özel iklerini anlattim Masloboyev'e. Sözlerim pek ilgilendirdi onu. Kizi belki de bir eve yerlestirecegimi ekledim; kisaca benim ihtiyarlardan söz ettim. Sasirmistim: Masloboyev'in Natasa olayindan haberi vardi. Bunu nereden bildigini sordugumda,

™yle biliyorum iste. Bir isi incelerken kulagima çalinmisti. Prens Valkonski'yi tanidigimi söylemistim ya sana. Kizi ihtiyarlarin yanina vermekle iyi edersin. €ünkü yük olur sana. Sonra su var: bir kimlik cüzdani gerek ona. Ben hal ederim bu isi, sen merak etme. Hosça kal. Sik sik ugra bana. Uyuyor mu simdi?

Galiba.

Masloboyev'i yeni yolcu etmistim ki, Helena seslendi bana.

Kimdi o? diye sordu.

Sesi titriyordu ama hep o soguk, magrurbaska sözcük bulamiyorumbakisiydi üzerimdeki.

Masloboyev, dedim.

Onu Bubnova'nin elinden Masloboyev'in yardimiyla kurtardigimi, Bubnova'nin ondan çok korktugunu anlattim. Hatirladigi seylerden olacak, Helena'nin yüzü birden kizardi. Heyecanla gözlerimin içine bakarak,

Bubnova buraya gelemez, degil mi? diye sordu. Kuskusunun yersiz oldugunu anlattim. Sustu,sica

. 183

cik parmaklariyla elime dokundu, ama akli basina gelmis gibi birden çekti elini. "Benden bu derece nefret etmesine imkan yok", diye düsünüyordum. Huyuydu belki bu... belki de zaval i o kadar aci çekmisti ki, artik hiçkimseye inanamiyordu.

Söylenilen saatte ilaçlari almaya çiktim. Dönüste de, I bazan aksam yemegimi yedigim bir lokanta vardi yolumun üzerinde, oraya ugradim. Sahibi tanirdi beni, parasini sonra vermek üzere bir seyler verirdi bana. Evden çikarken sefertasini yanima almistim.Lokantadan Helena için bir porsiyon tavuklu çorba aldim. Ama içmedi. Oldugu gibi sobanin üzerine koydum tasi.

ilacim verdikten sonra isimin basina oturdum. Uyuyor saniyordum, farkina varmadan ona bakinca, yatagin içinde hafifçe dogrulmus, beni seyrettigini gördüm. Farkina varmamis gibi davrandim.

Sonunda uyudu. Sakin, sayiklamadan, inlemeden uyumasina sevindim. Düsünceye daldim: bugün ona ugramadim diye gücenebilirdi Natasa, hatta onun için en gerekli oldugum böyle bir zamanda bu denli ilgisizligim çok üzerdi onu. Hem benini yapmam gereken bazi seyler de olabilirdi; mahsus gitmiyordum sanki...

Anna Andreyevna'ya gelince, yarin ona kendimi nasil affettirecegimi bilmiyordum. Kara kara düsünüyordum, birden kararimi verdim: gidip ikisini de görecektim. Iki saatte dönebilirdim.

Uyuyordu Helena, çiktigimi duymazdi. Yerimden firladim, paltomu omuzlanma attim, sapkami aldim, tam çikiyordum ki Helena seslendi arkamdan. Sasirmistim: uyuyor numarasi mi yapiyordu yoksa?

Sirasi gelmisken söyleyeyim: gerçi benimle konusmak istemiyor gibi bir tavir takiniyordu ama bana sik sik seslenisi, bazi seyleri sorusu tam tersini gösteriyordu. Dogrusu hosuma da gitmiyor degildi bu.184

Yanina gittim.

Kimin evine birakacaksiniz beni? diye sordu.

Sorularini genel ikle böyle birdenbire, hiç beklemedigim anlarda sorardi. Ne sordugunu bir an kavrayamamistim.

Demin o adama, beni bir eve yerlestirmek istediginizi söylüyordunuz. Hiç bir yere gitmem ben.

Üzerine egildim: gene atesi çikmis, fenalasmisti. Yatistirmaya çalistim; benim yanimda kalmak isterse onu hiç bir yere vermeyecegimi söyledim. Paltomu, sapkami çikardim. Böyle bir durumda yalniz birakamazdim onu.

Gitmekten vazgeçtigimi anlayarak,

Hayir, hayir, dedi, gidin! Uyumak istiyorum, hemen uyuyacagim.

Hayretle,

Yalniz nasil kalirsin? diye sordum. Zaten en geç iki saat sonra dönecektim...

Hadi gidin. Belki bir yil iyilesemem, bir yil çikmayacak misiniz evden ?

Gülümsemeye çalisti. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme. Yüregini saran iyi bir duyguyla cenklesiyordu sanki. Zaval i! Bütün yabaniligine, soguk görünmeye çalismasina ragmen iyi yürekliligini, duygululugunu gizleyemiyordu.

™nce Anna Andreyevna'ya gittim. Tedirgin bir sabirsizlikla bekliyordu beni; bir sürü sitem etti. €ok endiseliydi: Nikolay Sergeiç yemekten sonra çikip gitmisti evden; nereye gittigini bilmiyordu. Yasli kadinin dayanamayip, kocasina her seyidaima oldugu gibiüstü kapali anlattigim anlamistim.

Kendisi de saklamiyordu bunu zaten: böylesine bir mutlulugu onunla paylasmadan edememis; Nikolay Sergeiçyasli kadinin deyimiylesuratini asmis, agzini açmamis, karisinin sorularim bile cevapsiz birakmis,

yemekten sonra da alip basim gitmis. Anna Andreyevna korkudan titriyor, Ni 185

kolay Sergeiç gelene kadar beklemem için yalvariyordu. Kalamayacagimi, belki yarin bile gelmeyecegimi, simdi de bunu haber vermek için ugradigimi söyledim. Az kaldi kavga edecektik.

Aglamaya baglamisti; agzina geleni söyledi. Tam kapidan çikiyordum ki birden boynuma atildi, siki siki kucakladi, ona, "zaval i, kimsesiz bir kadina" kizmamami, sözlerinden alinmamami söyledi.

Natasa'yi, bekledigimin tani tersine gene yalniz buldum. €ok tuhaftir, beni gördügüne baska zamanlar oldugu kadar sevinmedi gibime geldi. Ugramama cani sikilmisti sanki. Alyosa'nin gelip gelmedigini sordugumda "TabiŒ, dedi, çok oturmadi". Dalgin dalgin ekledi : Bu aksam gelecek, söz verdi.Peki, dün aksam geldi mi? Natasa çabuk çabuk konusarak, Hahayir, dedi. Birakmamislar onu. Senin isler nasil, Vanya?

Alyosa konusunu kapamak istedigini anlamistim. Dikkatle baktim yüzüne: çok heyecanliydi.

Duygularini anlamak amaciyla yüzüne dikkatli dikkatli baktigimi farkedince birden öfkeyle bakti gözlerimin içine, bakisi yakti beni sanki... "Gene bir derdi var, diye düsündüm, ama açilmak istemiyor bana".

islerimin nasil oldugu sorusuna karsilik olarak Helena olayini ayrintilariyla anlattim. €ok ilgilendi anlattiklarimla, hatta sasirdi.

Aman Al ahim! diye haykirdi. Hasta hasta, yalniz, nasil birakabildin onu evde?

Bugün gelmemek niyetinde oldugumu, ama bana kizacagini, belki bir yardimima ihtiyaci olabilecegini düsünerek bir ugramaya karar verdigimi söyledim.

Natasa bir seyler düsünerek,Yardimina ihtiyacim var galiba Vanya, dedi, ama 186

bunu baska bir zamana biraksak daha iyi olur. Bizimkilere ugradin mi? Anlattim.

Evet, dedi. Bu olanlari babamin nasil karsilayacagini Tanri bilir ancak. Hos, karsilayacagi bir sey de yok ya ortada...

Yok mu? Böylesine bir degisiklik!

Yaa, öyle... Nereye gitti gene acaba? O keresinde bana geldigini sanmistiniz. Bak Vanya, ugrayabilirsen yarin bir ara ugra bana. Belki bir seyler anlatirim sana... Üzmek istemiyorum seni; simdi eve, konugunun yanina gitsen iyi edersin. Yanindan ayrilali iki saati geçiyor çünkü.

Dogru.Hosça kal Natasa.Bugün nasildisana karsi?

Kim, Alyosa mi? eh iste... Merakina sasiyorum Vanya.

Al ahaismarladik dostum.

Güle güle.

Elimi önemsemez bir tavirla sikti, gözlerini kaçirdi benden. Biraz sasirmis ayrildim ondan. Kendi kendime "Düsünceli olmakta hakli. Durumu hiç de iç açici degil galiba. Yarin ben sormadan her seyi bir bir anlatir", diye düsünüyordum.

Eve son derece üzgün döndüm; kapidan adimimi atar atmaz sasirarak durakladim. içerisi karanlikti. Helena'yi sedirde, derin düsüncelere dalmis, basi önüne egik oturur gördüm. Bana bakmadi bile. Kendinde degildi sanki. Yanina gittim; bir seyler mirildaniyordu kendi kendine.

"Sayikliyor mu yoksa?" diye geçirdim içimden.

Yanina oturdum, kolumu omuzuna koydum. . '

Helena, dedim, ne oluyor sana yavrum? Basini kaldirmadan,

Ben buradan... diye mirildandi, onun yanma gitsem daha iyi olacak.

Sasirmistim.

Nereye? dedim. Kimin yanina?

Bubnova'nin. Ona çok borçlu oldugumu, annemi kendi parasiyla kaldirdigini söylüyordu...Anneme beddua etmesini istemiyorum... Onun yaninda çalisip borcumuzun hepsini ödemek istiyorum. O

zaman kendim ayrilirim yanindan. Simdi gene oraya dönecegim.

Kendine gel Helena, dedim, onun yanina gidemezsin. ™ldürür seni...

Helena heyecanli bir sesle,

™ldürsün varsin, dedi, istedigi kadar eziyet etsin! Benden çok daha iyi durumda olanlar bile çekiyorlar eziyet. Bir dilenci söyledi bunu bana. Yoksulum ben, yoksul olarak da kalmak istiyorum.

™mrümün sonuna kadar yoksul kalacagim, ölürken böyle kalmami söyledi annem. €alisacagim...

Bu entariyi istemiyorum...

Yarin yenisini alacagim sana. Kitaplarini da getirecegim. Burada kalacaksin hep. istemezsen hiç

kimseye vermem seni. Üzülme artik...

Bir eve hizmetçi girecegim.

Peki yavrum, nasil istersen öyle olsun! Simdi yat da uyu!

Ama gözleri yasardi zaval inin, hüngür hüngür aglamaya basladi. Ne yapacagimi sasirmistim; gidip bir bardak su aldim, sakaklarini, basini elimle isladim. Sonunda bitkin bir durumda sedirin üzerine yigildi; gene bir titreme nöbeti geldi. Ne bulduysam örttüm üzerine, sardim sarmaladim; uyudu. Ama ikide bir siçriyor, uyanip gene daliyordu. Gerçi çok

dolasmamistim o gün, ama müthis yorgun düsmüstüm gene de; bir an önce yatmak istiyordum. Kafamin içi karmakarisikti. Bir ses bu kizla çok ugrasacagimi, basima çok isler açacagini fisildi 188

yordu kulagima. Amadaha çok Natasa'nindurumuna üzülüyordum. Düsünüyorum da, o ugursuz gece yataga girdigimdeki kadar berbat bir ruhsal durumda oldugumu pek hatirlamiyorum.

IX

Sabahleyin çok, geç, saat onda uyandim. Hastaydim. Basim hem dönüyor, hem agriyordu.

Helena'nin yatagina baktim, bostu. Tam o anda yan odadan birtakim sesler geldi kulagima: birisi yerleri süpürüyordu sanki. €ikip baktim. Helena bir elinde süpürge, ötekiyle o geceden beri üzerinden çikarmadigi süslü entarisinin etegini tutarak odayi süpürüyordu. Sobanin yanina yigili odunlar köseye güzelce yerlestirilmis, masa temizlenmis, çaydanlik yikanmisti. Kisacasi, Helena göreve baslamisti...

Bak Helena, diye bagirdim, kim söyledi sana yerleri süpürmeni? istemiyorum, hastasin sen.

Hizmetçi mi geldin evime?

Dogrulup yüzüme bakti.

Peki kim süpürecek buralari? Hasta degilim artik.

Ama is yapasin diye almadim seni yanima Helena. Bubnova gibi, yedigin ekmegi haketmedigini söyleyerek sana bagirip çagiracagimdan korkuyorsan yaniliyorsun. Hem bu igrenç süpürgeyi de nereden buldun? Süpürgem yoktu benim.

Ben getirdim. Dedem buradayken evini ben süpürürdüm. O zamandan sobanin altinda kalmis.

Odama düsünceli döndüm. Yaniliyordum belki; ama konukseverligim ona agir geliyor, yanimda bedavadan kalmadigini bana göstermek istiyor

saniyordum. "Eger 189

öyleyse çektigi istiraplar ruhunda derin izler birakmis demektir!" diye düsündüm. iki dakika sonra Helena girdi içeri, hiç bir sey söylemeden geçip sedirde dünkü yerme oturdu. Gözlerini ayirmiyordu benden. Bu arada ben suyu kaynattim, çayi demledim, bir fincani doldurup bir parça beyaz ekmekle ona verdim. Sessizce aldi. Yirmi dört saattir hiç bir sey yememisti.

Eteginde kocaman bir çamur lekesi görünce,

Bak, dedim, süpürürken güzel elbiseni de kirletmissin.

Bakindi, elindeki fincani birakip ipek entarisinin etegini sogukkanlilikla tuttu, bir çekiste boydan boya yirtti. Sasirmistim. Sonra basini kaldirip dik dik bakti gözlerimin içine. Yüzü bembeyaz olmustu.

Ne yapiyorsun Helena? diye bagirdim. Kizcagizin aklini yitirdiginden kuskum yoktu. Heyecandan tikanacak gibi oluyordu.

Güzel degil bu entari, dedi. Niçin güzel dediniz? Birden ayaga firladi.

istemiyorum onu! diye bagirmaya basladi. Yirtacagim onu! Bana entari vermesini istemedim Bubnova'dan. Zorla süsledi beni, Bir tanesini yirtmistim, bunu da yirtacagim! Paramparça edecegim! Yirtacagim!..

™fkeyle saldirdi zaval i entarisine. Bir dakika sonra giyilecek hali kalmamisti. Yüzü bembeyazdi, ayakta zor duruyordu. Böylesine bir öfkeyi saskinlikla seyrediyordum. Ben de ona karsi bir suç

islemisim gibi meydan okurcasina bakiyordu gözlerimin içine. Ama ne yapmamin gerektigini biliyordum artik.

. Hemen o sabah yeni bir entari alacaktim ona. Bu yabani, yüregi nefret dolu yaratigi iyilikle etkilemeliydim. ™mründe hiç iyi insan görmemis gibi bakiyordu yüzüme. Gene böyle bir entarisini yirttigi için yedigi sopaya ragmen, simdi bunu da parça parça ettigine göre 190

o aksamki olayin verdigi dehsetten hala kurtulamadigi anlasiliyordu.

Bit pazarinda ucuz, güzel bir entari bulabilirdim. Ne yazik ki hiç param yoktu. Aksam yattigimda o gün, para alacagimi umdugum bir yere ugramaya karar vermistim. Orasi da bit pazari yolu üzerindeydi. Sapkami aldim. Helena gözlerini ayirmiyordu benden, bir sey bekliyordu sanki.

Dün de önceki gün de oldugu gibi disardan kapiyi kilitlemek için anahtari aldigimi görünce, Gene kapayacak misiniz beni buraya? diye sordu.

Yanina gittim,

Yavrum,dedim, gücenmeböyle yaptigim için. Belki bir gelen olur diye kilitliyorum kapiyi. Hastasin, korkarsin belki. Hem kimin gelecegi de bel i olmaz ki, bakarsin Bubnova gelir...

Mahsus söylemistim böyle. Aslinda ona güvenmedigim için kilitliyordum kapiyi. Beni birakip kaçacak gibime geliyordu. Bir süre ihtiyati elden birakmamaya karar vermistim. Helena susuyordu. €ikarken kapiyi kilitledim.

Büyük bir kitabi üç yildan beri parça parça çikaran bir yayin evi sahibi taniyordum. Paraya acele ihtiyacim oldugu zamanlar gider biraz is alirdim ondan.Dürüst bir insandi, iyi para verirdi. Ona gittim, bir haftaya kadar derleme bir makale hazirlamaya söz vererek yirmi bes ruble avans aldim.

Romanimdan zaman ayirarak bunu yetistirebilecegimi umuyordum. €ok sikistigim zamanlar sik sik bas vurdugum bir yoldu bu.

Parayi alip dogru bit pazarina yol andim. Eski püskü giyecekler satan tanidigim yasli bir kadin vardi orada. Hemen buldum onu. Helena'nin boyunu söyledim, açik renk, yeni sayilabilecektopu topu bir kere yikamis

ti belkibasma bir entari çikardi, inanilmaz derecede az bir para istedi. Yanina bir de basörtü aldim.

Parayi verirken Helena'ya onu soguktan koruyacak manto gibi bir seyin de gerekli oldugunu düsündüm. Havalar sogumustu, üstünde basinda yoktu.

Ama manto isini bir dahakisefereerteledim.Helenaöylesinealingan, gururluydu ki! Bit pazarindaki en sade, en gösterissiz entariyi seçtigim halde, bu alisverisimi nasil karsilayacagini bile bilmiyordum. Gene de ona iki çift pamuklu, bir çift yün çorap almadan edemedim. Hastaligim, odanin da çok soguk oldugunu bahane edebilirdim. iç çamasirina da ihtiyaci vardi. Ama bunu da onunla iyice tanisincaya kadar ertelemistim. Sonra karyolasinin önüne germesi için eski bir de perde aldim.

Gerekli, Helena'nin da çok hosuna gidecegini sandigim bir seydi bu.

Eve döndügümde saat bir olmustu. Kapiyi usulca açtim; öyle ki, geldigimi duymadi Helena.

Masanin basinda ayakta duruyor, kitaplarimi, kagitlarimi karistiriyordu. Geldigimi duyunca baktigi kitabi aceleyle kapadi, hemen uzaklasti masanin yanindan. Yüzü kipkirmizi olmustu. Kitaba bir göz attim: ilk romanimdi bu. Kapaginda adim yaziyordu.

Siz yokken birisi çaldi kapiyi, dedi.

Kapiyi kilitledigim için sitem etmek istiyordu bana sanki.

Doktor olmasin, dedim, seslenmedin mi?

Hayir.

Bir sey söylemedim, getirdigim bohçayi açtim, aldigim entariyi çikardim. Yanina giderek, Al Helena, dedim, bu kilikta dolasamazsin. Her güne giymen için, son derece ucuz bir entari aldim sana. Üzülmene degmez, topu topu bir ruble yirmi köpek. Güle güle giyin.

Entariyi yanina biraktim. Yüzü kipkirmizi olmustu, 192

bir süre gözlerini kirpmadan bakti yüzüme.

Sasirmisti. Ayni zamanda çok utaniyor gibi geldi bana. Ama bakisinda yumusak, duygulu bir parilti belirdi. Bir sey söylemedigini görünce masaya döndüm. Bu hareketim besbel i sasirtmisti onu.

Ama büyük çaba sarfederek tutuyordu kendini, basi önünde oturuyordu.

Basimin dönmesi,agrisi da gittikçe artiyordu.Temiz havanin hiç faydasi olmamisti. Natasa'ya da ugra. mam gerekiyordu. Dünden beri çok merak ediyordum onu. Birden Helena bana seslendi gibime geldi. Döndüm.

Basi öte yanda kanepenin kumasini çekistirerek,

Artik disari çikarken kilitlemeyin kapiyi,dedi, birakip kaçmam sizi...

Pekala Helena, kabul. Ama ya bir yabanci gelirse? Kim bilir, kim gelir?

™yleyse anahtari bana birakin, içerden kilitleyeyim kapiyi; bir gelen olursa "evde yok" derim.

"Bundan kolay ne var?" der gibi kurnaz kurnaz yüzüme bakiyordu. Cevap vermeme birakmadan,

€amasirlarinizi kim yikar sisin? diye sordu.

Alt katta, bir kadin oturuyor, o.

€amasir yikamak gelir elimden. Dün yemegi nereden aldiniz peki?

Lokantadan.

Yemek de pisiririm.Yemekleriniziben pisirecegim artik.

Yeter Helena; ne yemek yapabilirsin ki sen! Bos konusuyorsun...

Helena sustu, basini önüne egdi. Böyle söylememden alinmisti galiba. En azindan en dakika geçti aradan; ikimiz de susuyorduk. Basim kaldirmadan,

€orba, dedi. Sasirmistim.

Ne çorbasi? diye sordum.

€orbayapabilirim.Annemhastaykençorbasini hep ben yapardim. Pazara da çikardim.

Gidip yanina, kanepeye oturdum.

Bak Helena, dedim, gururuna öyle düskünsün ki! Içimden geldigi gibi davraniyorum sana karsi.

Yapayalniz kalmissin dünyada, kimsen yok. Yardim etmek istiyorum sana. Benim durumum kötü

olsa sen yardim ederdin bana. Ama sen böyle düsünmüyorsun. En basit bir armaganimi bile kabul etmek gücüne gidiyor. Hemen karsiliginivermekistiyorsun. Sankiben Bubnova'yimda yaptigimi basina kakiyorum... Eger öyleyse çok ayip dogrusu...

Cevap vermedi, dudaklari titriyordu. Besbel i bir sey söylemek istiyordu, ama tuttu kendini, söylemedi. Natasa'ya gitmek için kalktim. Bu keresinde anahtari Helena'ya biraktim, bir gelen olursa, seslenip kim oldugunu sormasini tembihledim. Natasa'nin basindan çok kötü bir olayin geçtiginden kuskum yoktu; ama her zaman oldugu gibi, zamani gelinceye kadar benden saklayacakti bunu. Ne olursa olsun, bir dakikaligina ugrayacaktim ona; canini sikmaktan korkuyordum.

Gittim. Gene isteksiz, sert bir bakisla karsiladi beni. Hemen kalkmaliydim, ama ayaklarim hareket etmiyordu.

Bir dakikacik kalacagim, Natasa, dedim;küçük kizi ne yapsam acaba diye soracaktim sana da...

Aceleyle Helena'nin durumunu anlattim. Natasa agzini açmadan dinliyordu beni.

Ne akil vereyim sana bilmem ki Vanya, dedi. Bel i ki çok garip bir kiz bu. €ok istirap çekmis, hakarete ugramis olsa gerek. Birak hastaligi geçsin bari. Bizimkilerin yanina mi vermek istiyorsun onu?

Benden dünyada ayrilmayacagini söylüyor. Hem ihtiyarlarinonunasil karsilayacagini da bilmiyorum. €ekingen bir sesle ekledim :

Daha sen nasilsin Natasa? Dün hasta gibiydin! Dalgin dalgin, Evet... dedi, bugün de tuhaf bir agri var basimda. Bizimkilerden hiç kimseyi görmedin mi?

Görmedim. Yarin ugrayacagim onlara. Yarin cumartesi, degil mi?..

Niçin sordun?

Prens gelecek ya...

Ne olmus gelecekse? Biliyorum.

Hayir, laf olsun diye söyledim...

Natasa karsimda durmus, gözlerimin içine bakiyordu. Bakisinda tuhaf bir inat, bir kararlilik vardi.

Son derece heyecanli oldugu bel iydi.

Sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, dedi,beni yalniz biraksan çok iyi olacak; canimi sikiyorsun...

Oturdugum koltuktan kalktim, büyük bir hayretle baktim yüzüne. Dehset içinde.

Natasa! diye bagirdim. Ne oldu sana?

Hiç! Yarin her seyi, her seyi ögreneceksin, simdi yalniz kalmak istiyorum. Duydun mu Vanya, hemen git simdi. Seni karsimda görmeye dayanamiyorum!

Bari su kadarini söyle...

Her seyi yarin ögreneceksin, her seyi! Tanrim! Hadi, gidiyor musun?

€iktim. ™ylesine saskindim ki, kendimi bilmiyordum. Holde Mavra yetisti arkamdan.

Ne oldu, kizdi mi gene? diye sordu. Yanina girmeye korkuyorum.

Evet. Neyi var?

Neyi olacak, bizimki evvelsi günden beri yok görünürlerde.

195

Hayret içinde,

Nasil olur? dedim. Dün bana, sabahleyin geldigini, aksama gene ugrayacagini söylemisti...

Ne aksami, sabahleyin bile ugramadi! Söyledim ya, evvelsi günden beri görünmüyor. Sahi öyle mi söyledi sana?

Evet. Mavra düsünceli,

™yleyse gelmedigini söylemek istemedi demektir. Bu da iyi!

Peki ne olacak simdi? diye bagirdim. Mavra kol arini iki yana açarak devam etti : Bilmem! Kizcagiza nasil yardim etmeli! Dün iki kere o herife yol ayacak oldu beni, sonra vazgeçti.

Bu gün konusmak istemiyor benimle. Sen gidip görsen onu nasil olurdu acaba? Buradan ayrilamam ben.

Deli gibi indim merdivenleri. Mavra seslendi arkamdan :

Aksama gelecek misin?

Sokak kapisindan çikarken,

Bu orada bel i olacak, diye bagirdim. Belki de haber almaya önce sana gelirim. TabiŒ basima bir hal gelmezse.

Yüregim sikisiyordu.

X

Dogru Alyosa'ya gittim. Malaya Morska'ya sokaginda, babasinin evinde kaliyordu. Yalniz basina yasadigi halde oldukça genisti Prensin evi. Alyosa'nin iki güzel odasi vardi. €ok seyrek giderdim oha; yanilmiyorsam, sözünü ettigim ziyaretimden önce bir kere gitmistim. O 196

bana daha sik gelirdi. ™zel ikle önceleri, Natasa'yla beraber yasamaya basladigi ilk zamanlar hemen her gün ugrardi.

Evde yoktu. Dogru onun odasina gittim, söyle bir mektup yazip biraktim :

" Alyosa, siz aklinizi yitirdiniz galiba. Sali aksami babaniz Natasa'dan, kariniz olmayi kabul etmesini diledi; ben de oradaydim, buna nasil sevindiginizi gördüm. Simdi bu yaptiginiz biraz garip kaçmiyor mu? Natasa'nin durumunu hiç düsünmüyor musunuz? Gelecekte kariniz olacak bir insana böyle davranmanizin yersiz, düsüncesizce bir hareket oldugunu hatirlatirim size. Böyle bir uyarmada bulunmaya hakkim olmadigini biliyorum, ama umurumda degil.

Not: Bu mektuptan Natasa'nin haberi yok. Ona ugramadiginizi bile gizledi benden".

Yazdigim puslayi bir zarfa koydum, agzini kapayip masanin üzerine biraktim. Usak soruma, Aleksey Petroviç'in eve hiç ugramadigi, her gece sabaha karsi geldigi cevabini verdi.

Eve zor attim kendimi. Basim dönüyor, dizlerim titriyordu. Kapi açikti. Nikolay Sergeiç Ihmenev beni bekliyordu. Masanin yaninda oturmus, hayretle Helena'ya bakiyordu. Kiz da, agzini açip bir sey söylemedigi halde, en az onun kadar saskin, ihtiyari süzüyordu. "O da yadirgamistir kizi", diye geçirdim içimden.

Nerelerdesin be kardesim, bir saattir bekliyorum seni.

Ihtiyar, odaya göz gezdirirken hiç bel i etmeden Helena'yi göstererek devam etti : Dogrusu, böyle bir durumla karsilasacagimi hiç aklima getirmemistim.

Bakislarinda hayret vardi. Ama daha dikkatli bakinca bunun hayret degil de endise, keder oldugunu far

197

kettim. Yüzü her zamankinden daha bir solgundu.

Telasli telasli,

Otur bakalim, otur, diye devam etti. Acelem var; bu halin ne senin böyle? Yüzünde renk kalmamis.

Hastayim biraz. Sabahtan beri basim dönüyor.

Bak, böyle seyleri önemsememeye gelmez. Üsüttün mü?

Hayir, sinirlerim bozuk. Bazan olur bana bu. Siz nasilsiniz, Nikolay Sergeiç? Pek iyi görünmüyorsunuz'.

Iyiyim, iyiyim! Biraz çabuk yürüdüm, ondan olacak. Bir mesele var da... Otur.

Bir sandalye çekip masada tam karsisina oturdum. Ihtiyar hafifçe bana dogru uzanip alçak sesle, Kiza bakma, baska seyden söz ediyormusuz gibi davran. Nereden geldi bu çocuk?

Sonra her seyi anlatacagim size Nikolay Sergeiç. Kimsesiz, yetim bir kizdir bu; eskiden burada oturan, pastanede ölen Smith'in torunu.

Yaa, torunu varmis demek!€ok tuhaf bir kiz ! ™yle bakiyor ki insaninyüzüne!Açik söyleyeyim,bes dakika daha gecikseydin kalkip gidecektim. Zorla açtirdim ona kapiyi; geldim geleli de agzini açmadi.Insana pek benzemiyor.Söylesene nereden buldun onu? Anladim: öldügünü bilmeden dedesine gelmistir.

Evet. Perisan bir haldeydi. Ihtiyar, ölürken onu hatirlamisti.

Him! Torunu da dedesi gibi. Sonra bütün bunlari anlatirsin bana. Belki bizim de bir yardimimiz dokunur. Durumu söyledigin kadar kötüyse... Vanya, simdi söylesen de gitse artik, seninle önemli seylerden söz edecegiz çünkü.

Gidecek yeri yok ki. Burada kaliyor.

ihtiyara dilim döndügü kadar anlattim durumu, daha çocuk oldugu için onun yaninda konusmamizin sakin 198

casi olmadigini ekledim.

Haklisin... ™yle ya, çocuktur daha. Dogrusu sasirttin beni Vanya. Burada kaliyor demek, Tanrim!

ihtiyar hayretle birkaç kere bakti Helena'ya. Kizcagiz, kendisinden söz edildigini anlamis, basi önünde, sessiz oturuyor, kanepenin kumasini çekistiriyordu. Pazardan aldigim yeni entarisini giymisti. Tam üzerine göreydi. Saçlaribelki de yeni entarisinin serefineher zamankinden daha bir özenle taranmisti. Bakislarindaki o yabanilik olmasa tatli, cana yakin bir kiz olurdu.

Ihtiyar devam etti :

Kisa ve açik olarak söyleyecegim, Vanya; konu su... çok önemli, karisik bir mesele bu...

Basi önünde, dalgin, magrur bir tavirla oturuyordu; acele ettigi, "kisa ve açik" anlatmak istedigi halde nereden baslayacagini bir türlü kestiremiyordu. "Bakalim ne çikacak altindan", diye geçirdim içimden.

Bak Vanya, çok önemli bir dilegim var senden. Ama önce... görüyorum ki önce bazi açiklamalarda bulunmaliyim... son derece önemli durum...

™ksürdü, yan gözle yüzüme bakti; yüzü kizardi. Beceriksizligine kizdi, kizinca verdi kararini.

Açiklayacak bir durum yok ortada zaten! Sen de biliyorsun. Kisaca, Prensi düel oya çagirmak istiyor, senden de bu isle ilgilenmeni, düel o tanigim

olmani istiyorum.

Sandalyenin arkaligina yaslanip hayretle baktim yüzüne.

Ne bakiyorsun yüzüme öyle! Aklimi kaçirmadim korkma!

Ama bir dakika Nikolay Sergeiç! Niçin? Maksadiniz ne? Hem sonra nasil olur...

ihtiyar bagirarak kesti sözümü :

Niçin mi? Maksadim mi ne? Bu güzel iste!..

Peki, peki, ne söyleyeceginizi biliyorum. Ama bu hareketiniz ne kazandiracak size?Sonra düel o da nereden çikti? Dogrusu hiç bir sey anlamadim.

Anlamayacagini biliyordum zaten. Dinle beni: davamiz sona erdi (yani bu günlerde erecek; sadece birkaç önemsiz formalite kaldi); suçlu olduguma karar verildi. On bin ruble cezaya çarptirildim. Ihmenevka karsilar bu parayi. Orayi satar, o asagilik herifin parasini çalarim suratina, çekilirim, bir yana.Alnim açik dolasabilirim artik. Sonra "Sayin Prens, derim, iki yil gururumla oynadiniz, ailemin onurunu bir paralik ettiniz; hepsine katlandim! O zaman düel oya çagiramadim sizi. Ah seni gidi kurnaz, diyebilirdiniz, mahkemenin er geç beni hakli bulacagini bildigin için, para cezasindan kurtulmak amaciyla öldürmek istiyorsun beni! Hayir, önce dava sona ersin hele, sonra istersen çagir düel oya. Sayin Prens, dava, karara baglandi artik; paranizi da aldiniz; artik bir engel kalmadi ortada, buyurun simdi çarpisalim". Mesele bu iste Vanya. Ne dersin, öcümü, her seyin, her seyin öcünü almaya hakkim yok mu?

Gözlerinin içi parliyordu. Hiç bir sey söylemeden uzun uzun baktim yüzüne. Gizli düsüncelerini sezinlemeye çalisiyordum. Sonunda, birbirimizi anlamamiz için gerekli olan seyi söylemeye karar vermistim,

Bakin Nikolay Sergeiç, dedim, benimle tamamen içten konusabilir misiniz?

Elbette.

Açik söyleyin: Prensi düel oya sadece öç almak için mi çagiriyorsunuz, yoksa baska bir amaciniz daha var mi?

Vanya, dedi, bilirsin ki karsimdakinin bazi konulara dokunmasindan hoslanmam. Ama simdi hos görecegim seni, çünkü bu noktaya deginmeden geçemiyecegimizi anladin hemen. Evet, bir amacim daha var. Sudur bu 200

amacim: kizimi mahvolmaktan kurtarmak, son olaylarin onu ittigi felaket yolundan çekip çikarmak istiyorum.

Benim sordugum da bu zaten, düel o etmekle nasil kurtaracaksiniz onu?

Simdi orada hazirlanan planlarin hepsini bozacagim böylelikle. Beni dinle: babalik damarimin kabardigini, duygulandigim için böyle bir karar verdigimi sanma. Yanilirsin! Içimi kimseye açmam ben. Sen de ögrenemeyeceksin bunu. Kizim beni birakip dostuyla kaçti; ebediyen çikarip attim onu kalbimden, hem de o aksam... anliyor musun? Onun resminin üzerine kapanip agladigimi gördün, ama bu onu affetmek istedigim anlamina gelmez. O anda bile affetmemistim onu.

Kaybettigim mutluluga, bos hayal erime agliyordum, yoksa ona degil. Belki sik sik agliyorumdur; bunu itiraf etmekten utanmam; yavrumu eskiden dünyada her seyden çok sevdigimi itiraf etmekten utanmadigim gibi... Bütün bunlar simdiki davranisimla uzlasmiyor belki. Söyle diyebilirsin bana: "Artik evladiniz oldugunu kabul etmiyorsaniz, hiç bir seyiyle ilgilenmiyorsaniz ne diye orada hazirlanan planlara engel olmaya kalkisiyorsunuz?" Cevap vereyim: bir kere, asagilik, alçak bir insanin ortalikta istedigi gibi at oynatmasina engel olmak istiyorum. Sonra, en olagan bir duygudur bu. O artik benim kizim olmasa bile zayif, arkasiz, aldatilmis, uçuruma sürüklenmis bir insandir. Olaya dogrudan karisamam, ama Prensi düel oya çagirarak kazilan kuyuya bir zaval inin düsmesini önleyebilirim. ™ldürülürsem ya da kanim akarsa bunu hiçe sayar, katilimin ogluyla evlenmek içinhatirlar misin, okumayi yeni ögrendiginde bir kitap vardi bizde, onu okurdun; babasinin cesedi üzerinden saltanat arabasiyla geçen bir kralin kizindan söz ederdievet, o da o kral kizi gibi, katilimin

ogluyla evlenmek için benim cesedimi çigneyip geçer mi dersin? Hem is düel oya kadar vardiktan sonra

201

bizim soylu Prens ailesi de istemez zaten bu evliligi. Anlayacagin, birlesmelerini istemiyorum, bütün gücümle engel olmaya çalisacagini buna. Simdi anladin mi beni?

Hayir. Natasa'nin iyiligini istiyorsaniz evlenmesine, lekelenen adinin temize çikmasina niçin engel olacaksiniz? Daha gençtir, alnina sürülen lekenin silinmesi çok önemlidir onun için.

Sosyetede ne derlersedesinler, umursamamali! Onun için en büyük lekenin bu asagilik aileden birisiyle evlenmek oldugunu anlamasi gerek. Soylu bir gururla sirt çevirmelidir sosyeteye.O

zaman belki ben de uzatirini ona elimi; ondan sonra görürüz bakalim kim çamur siçratabilirmis yavruma!

Ihtiyarin bu çilginca düsüncesi sasirtmisti beni. Ama onun kendinde olmadigim, heyecandan böyle konustugunu anlamakta gecikmedim.

Olmayacak bir sey bu, dedim, üstelik zalimce de... Kizinizdan, kendisini dünyaya getirirken ona belki de vermediginiz bir güç göstermesini istiyorsunuz. Prenses olmak istedigi için mi evlenecek saniyorsunuz? Hayir, seviyor; ask bu; kader... Sonra, ondan sosyetenin ne diyecegini umursamamasini istiyorsunuz, oysa kendiniz aman ne di

yecelder diye korkudan tir tir titriyorsunuz. Prens hakaret etti size, kizinizla oglunun çocukluklarindan yararlanarak bir prens ailesine akraba olmak için dolap çevirmekle suçladi sizi.

Simdi, Prensin kizinizdan ogluyla evlenmesini istemesinden sonra Natasa'nin bu istegi geri çevirmesinin eski iftiralarin haksiz oldugunu kesinlikle gösterecegi kanisindasiniz. Iste bunun için çalisiyorsunuz. Prensin düsüncesi önemli sizce. Yanildigini itiraf etmesini istiyorsunuz.

Onunla alay etmek, öcünüzü almak çabasindasiniz, bunun için kizinizin mutlulugunu feda ediyorsunuz.

Bencil ik degil de nedir bu? 202

Ihtiyar, kaslarini çatmis, hiç bir sey söylemeden öyle oturuyordu. Neden sonra, Yanlis düsünüyorsun Vanya, diye mirildandi.Gözleri sulanmisti.Yemin ederim ki yaniliyorsun.

Dogruldu, sapkasini alirken devam etti :

Neyse, bos ver; içimi açamam sana, yalniz su kadarim söyleyeyim, kizimin mutlulugundan söz ettin. Ortada mutluluk falan olmadigini kesinlikle biliyorum; hem ben karismasam da gerçeklesmeyecektir bu evlilik.

Merak içinde,

™yle mi? diye haykirdim. Nasil oluyor da bu kadar kesin konusuyorsunuz ? Bir seyler biliyorsunuz galiba?

Hayir, sizlerin bildiginizden ayrica bir bildigim yok. Ne var ki bu ugursuz tilki durup dururken böyle bir karar vermezdi. Hepsi numaradir bunlarin. Hiç kuskum yok, unutma bu sözlerimi. Hadi tutalim ki evlendiler, o alçak bir seyler düsünerek,ne düsündügünü hiç kimse bilmez onunrazi oldu evlenmelerine diyelim; simdi sen söyle: bu evlilik mutlu eder mi onu? Küçük görecekler onu, hakaret edecekler...Oglan daha simdiden sögüdü ondan, evlenince de hakaret etmeye,küçümsemeye baslayacak; bu durumda berikinin sevgisi yavas yavas sönecek; kiskançlik, istirap, cehennem azabi, ayrilik, belki bir cinayet... hayir Vanya! Orada bir seyler basarmak için ugrasiyorsunuzdur belki de, ama uyaririm seni, iyi düsün, sonra is isten geçmis olur... Hosça kal!

Durdurdum onu.

Bakin Nikolay Sergeiç, dedim, söyle yapalim: bekleyelim. Bu isle yakindan ilgilenen sadece siz degilsiniz, inanin buna. Belki de kendiliginden,söz gelimi, düel o gibi uygunsuz yol ara bas vurmadan düzelir isler. En iyisi

beklemektir bence! Sonra izninizle sunu da söyleyeyim, bu düsündügünüzü yapmak da imkansizdir. Pren

203

sin düel o çagrinizi kabul edecegini nasil oluyor da düsünebiliyorsunuz !

Kabul etmez mi yani? Agzindan çikani kulagin duyuyor mu senin!

Yemin ederim ki kabul etmeyecektir; herkesin hak verecegi bir bahane bulacaktir; bunu ukalaca bir kibirle yapacak, sizi iyice küçük düsürecektir...

Insaf et Vanya, insaf! Ne söyleyecegimi sasirttin! Nasil kabul etmez? Hayir Vanya, bir ozan gibi düsünüyorsun sen; evet, tam bir ozan gibi! Ne yani, benimle düel o etmeyi kendisi için bir küçüklük mü sayacak? Ondan asagi yanini yok benim. Hakarete ugramis bir babayim; sen de bir Rus yazari... saygideger bir insan sayilirsin, düel o tanigi olabilecek kadar degerin var, hem...

hem... Daha ne istedigini anlayamiyorum dogrusu...

Göreceksiniz. ™yle bahaneler bulup öne sürecek ki,onunla çarpismanizinimkansizoldugunu herkesten önce siz kabul edeceksiniz...

Him... Pekala oglum, senin dedigin olsun! Bekleyecegim, bir zamana kadar tabiŒ. Bakalim zaman ne gösterecek. Bak ne diyecegim ama: bu konusmamizi ona da Anna Andreyevna'ya da anlatmayacagina söz ver bana.

Söz veriyorum.

Sonra, bundan böyle bu konuyu ne olursun açma bana Vanya.

Olur, söz veriyorum, açmayacagim.

Son bir dilegim daha var: bizde caninin sikildigim biliyorum ama, elinden gelirse biraz daha sik ugra bize. Zaval i Anna Andreyevna öyle çok seviyor ki seni... senin gelmedigin günler ™yle üzülüyor ki... anliyorsun degil mi?

Elimi kuvvetlice sikti. Isteklerini yapacagima içtenlikle söz verdim.204

Simdi bir önemli dilegim daha kaldi Vanya: paran var mi ?

Sasirmistim,

Param mi ? dedin.

Evet, paran (ihtiyarin yüzü kipkirmizi olmustu, basim önüne egdi); oturdugun yere bakiyorum da...

pek perisan bir durumun var... özel ikle bu son günlerde bazi önemli giderlerin olabilecegini düsünerek... al yavrum, simdilik yüz el i ruble sana...

Yüz el i ruble mi? Hem de simdilik! Davayi kaybetmemis miydiniz?

Görüyorum ki hiç anlamiyorsun beni Vanya! Bazi önemli giderlerin olabilir diyorum, anla bunu.

Para bir çok durumlarda insanin serbest karar vermesine yardim eder. Belki su anda ihtiyacin yoktur, ama ilerde olmayacagini nereden biliyorsun. Her ihtimale karsi al bu parayi. Ancak bu kadar bulabildim.Harcayamazsanoldugu gibi geri verirsin. Simdilik Al ahaismarladik!Yüzünde renk kalmamis! €ok hastasin...

Diretmedim, aldim parayi. Bu yüz el i rubleyi bana niçin verdigi bel iydi.

Zor ayakta duruyorum, dedim.

Dikkat et kendine Vanya'cigim, dikkat et! Bugün disari çikma. Hasta oldugunu söylerim Anna Andreyevna'ya. Doktor ister misin? Yarin ugrar bakarim nasilsin diye. Gelmeye çalisirim. Ayaga kalkacak durumum olursa muhakkak gelecegim.Simdi hemen yatsan iyi edersin... Hadi hosça kal.

Al ahaismarladik küçük...arkasini döndü! Bak Vanya, al su bes rubleyi de, kiz için bu. Ama parayi benim verdigimi söyleme ona, bir seyler al, çorap, çamasir falan... az mi ihtiyaci var, baksana!

Al ahaismarladik yavrum...

205

Asagi kapiya kadar geçirdim onu. Kapiciyi yiyecek bir seyler almaya yol ayacaktim. Helena ögle yemegini hala yememisti.

XI

Yukari çiktigimda basim birden döndü, odanin ortasina yigildim. Sadece Helena'nin çigligini hatirliyorum. El erini birbirine vurarak tutmak için bana dogru atildi. Sonrasini hatirlamiyorum...

Kendime geldigimde yatagimdaydim. Sonra Helena anlatti, biraz sonra yemegi getiren kapiciyla yataga yerlestirmisler beni...

Birkaç kere ayilir gibi oldum, her keresinde Helena'nin üzerime egilen endiseli yüzünü gördüm.

Ama bütün bunlari hayal meyal hatirliyorum. Zaval i kizin sevimli yüzü silik bir resim gibi kalmis bel egimde. Bana su içiriyor, yatagimi düzeltiyor, ya da karsimda üzgün, ürkek oturuyor, küçücük parmaklariyla saçlarimi arkaya yatiriyordu. Hatirliyorum, bir keresinde de usulca öptü

yanagimdan. Gece yarisinda birden uyandigimda, yatagimin yanina çekilmis sehpanin üzerinde yanan mumun isiginda Helena'nin yastigina basini koymus, solgun duduklari yari açik, eli sicacik yanaginin altinda, misil misil uyudugunu gördüm. Ama ancak sabaha dogru kendime gelebildim.

Mum bitmek üzereydi, sökmek üzere olan safagin kizil isigi duvara vurmustu. Helena masanin yanindaki sandalyede, yorgun basini masanin üzerinde yatik duran sol kolunun üzerine koymus, uyuyordu. Hatirliyorum, uykuda bile çocuklarda hiç görülmeyen bir hüzün ifadesiyle kapli çocuk yüzünü, soluk dudaklarini, uzun kirpiklerini; iki yanda gelisigüzel baglanmis, uzun, gür, simsiyah saçlarim uzun uzun seyrettim. ™teki kolu be206

nim yastigimin üzerindeydi. Bu ciliz eli usulca öptüm; ama zaval i çocuk uyanmadi; soluk dudaklarinda bir gülümseme belirdi sanki. Bir süre baktim ona, sonra huzur dolu, derin bir uykuya daldim. Taa öglene kadar uyudum. Uyandigimda tamamen iyilesmis hissediyordum kendimi.

Yalniz kol arimda ve bacaklarimdaki dermansizlik hastaliktan daha yeni kurtuldugumu bel i ediyordu. Sinir bozuklugunun sebep oldugu bu çesit nöbetler daha önce de gelmisti bana.

€ogunlukla yirmi dört saat sonra bir seyim kalmazdi; ama çok sarsardi beni bu yirmi dört saat.

Neredeyse öglen olacakti. Gözüme ilk çarpan, kösede bir ipe gerilmis, dün bit pazarindan aldigim perde oldu Helena kendine o köseyi ayirmisti. Sobanin yaninda oturmus, çay kaynatiyordu.

Uyandigimi görünce neseyle gülümsedi, hemen yanima geldi. Elinden tutarak, Yavrum, dedim, bütün gece ugrastin benimle. Senin bu kadar iyi yürekli oldugunu bilmiyordum.

içten, utangaç bir muziplikle,

Sizinle ugrastigimi nereden biliyorsunuz?dedi; belki bütün gece uyudum.

Kendi söylediginden utanarak kizardi.

Arada uyanip gördüm. Ancak sabaha karsi uyudun. ..

Bu konu ona agir geliyormus gibi (dürüst, temiz yürekli insanlar, onlari övdükleri zaman sikilirlar),

€ay istiyor musunuz? dedi.

istiyorum. ™gle yemegi yedin mi sen dün?Aksam yedim. Kapici getirmisti.

€ayi yanima getirip, yatagimin kenarina otururken ekledi : Ama konusmayin artik, yatin; daha tamamen iyilesmediniz.

Yatayim mi? Neyse, hava kararincaya kadar ya

tayim bari, sonra çikarim. Bir yere gitmem gerek Lenoç

ka.

™yle mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama

mi?

Hayir, ona degil.

Buna sevindim iste. Dün sinirlerinizi o bozdu. ™yleyse onun kizina gideceksiniz?

Kizi oldugunu nereden biliyorsun? Helena basini önüne egdi.

Dün bütün konustuklarinizi dinledim. Kaslarini çatmisti.

€ok kötü ruhlu bir ihtiyar o, diye ekledi.

Taniyor musun onu yoksa? Tam tersine, son derece temiz yüreklidir.

Helena heyecanla,

Hayir, hayir, diye karsilik verdi, kötü, hain bir adamdir o; duydum konustuklarinizi.

Ne duydun bakalim?

Kizini affetmek istemiyor...

Ama seviyor onu. Kizi suçludur; ama o gene de aci çekiyor onun için, ugrasiyor...

Peki niçin affetmiyor? Artik affetse bile kizi gitmesin ona.

Nasil? Nedenmis o? Helena iyice heyecanlanmisti.

Kizinin sevgisine layik degil de ondan. Babasina dönmektense gidip dilensin, o da kizinin dilendigini görüp aci çeksin.

Gözlerinin içi alev alev yaniyordu. Yanaklari al al olmustu. "Bosuna böyle konusmuyor galiba" diye geçirdim içimden. Kisa bir sessizlikten sonra,

Onun evinemiyerlestirmekistiyordunuzbeni? diye sordu.

Evet Helena. 208

Olmaz, bir ailenin yanina hizmetçi girerim, daha

iyi.

Ne biçim konusuyorsun Lenoçka?Saçmaliyorsun: hangi ailenin yanma gireceksin?

Rastgele bir köylü ailesinin yanina...

Basini önüne iyice egmis, sözlerimi sabirsizlikla cevaplandiriyordu. ™fkeli oldugu bel iydi.

Gülümseyerek,

Köylü senin gibi hizmetçiyi ne yapsin? dedim.

Ben de bir bey evine girerim.

Bu huyunla barinabilir misin orada?

Barinirim.

™fkelendikçe daha sert cevaplar veriyordu.

. Zaten sen dayanamazsin.

Dayanirim. Bana bagirip çagirsalar, azarlasalar inadima ses çikarmam. Dögseler de, agzimi açip bir sey söylemem; öldürseler bile aglamam. Bu daha çok kizdirir onlari, hirslarindan çatlarlar.

Ne diyorsun Helena! Ne büyük bir hinç var yüreginde; üstelik ne kadar da gururlusun! Hayatta çok istirap çekmis olmalisin...

Kalkip büyük masanin yanina gittim. Helena yatagin kenarinda oturuyordu hala; basi önünde, dalgin dalgin yatagin çarsafiyla oynuyordu. "Sözlerime mi kizdi acaba?" diye düsündüm.

Masanin yaninda ayakta dururken, derleme yazim için dün getirdigim kitaplari bir sey düsünmeden söyle karistirmaya basladim, sonra okumaya daldim. Sik sik olur bana bu: bir göz gezdirmek için açtigim bir kitaba kendimi kaptirip her seyi unuturum.

Helena sessizce masaya yaklasip, dudaklarinda ürkek bir gülümseme, Durmadan ne yaziyorsunuz öyle? diye sordu.

€esitli seyler, Lenoçka. Bu yazdiklarima karsilik para veriyorlar bana.

Dilekçe falan mi yaziyorsunuz?

Hayir, dilekçe degil.

Dilim döndügünce, birtakim insanlarin basindan geçen olaylari yazdigimi, bunlarin sonra roman ya da hikaye denilen kitaplar olarak basildigini anlattim. Büyük bir dikkatle dinliyordu beni.

Hep olmus seyleri mi yaziyorsunuz?

Hayir, uyduruyorum.

Niçin yalan yaziyorsunuz?

Al su kitabi oku; bakmistin ona zaten.Okuma biliyorsun, degil mi?

Biliyorum.

Oku görürsün. Ben yazdim bu kitabi.

Siz mi? Okuyacagim onu...

Bana bir seyler söylemek istiyordu, ama söyleyemiyordu; çok heyecanliydi. Sorularinin altinda bir seyler gizliydi. Sonunda çikardi agzindan baklayi :

Bunun için çok para veriyorlar mi size?

Bel iolmaz.Bazan çok verirler...yazamadigim zamanlar da hiç vermezler. Güç bir istir bu Lenoçka.

Demek zengin degilsiniz?

Hayir, degilim.

™yleyse ben de çalisip size yardim edecegim...

€abuk bir göz atti bana, yüzü kizardi, basim önüne egdi, bana dogru iki adim atip birden boynuma sarildi, basini gögsüme bastirdi. Sasirmistim.

__. Sizi seviyorum... dedi, gururlu degilim ben. Dün

gururlu oldugumu söylediniz. Hayir, hayir... yaniliyorsunuz... seviyorum sizi. Dünyada bir tek siz seviyorsunuz beni...

EzilenlerF : 14 210

Sonunu getiremedi, hiçkira hiçkira aglamaya baslamisti. Dünkü nöbet sirasindaki gibi agliyordu.

™nümde yere diz çöktü, el erimi, ayaklarimi öpmeye basladi...

Yalniz siz seviyorsunuz beni !..diye tekrar edip duruyordu, yalniz siz, yalniz...

Bacaklarima sarilmis, birakmiyordu. Bunca zamandir içinde sakladigi duygulari birden disari tasmisti. Kendini son ana kadar tutan kalbinin bu tuhaf inadini anliyordum. Kendini birden sevgiye, duygululuga, gözyaslarina birakmisti...

Bir sinir buhrani gelinceye kadar agladi. Bacaklarima doladigi kol arini zorla çözdüm. Ayaga kaldirdim onu, götürüp sedire yatirdim. El eriyle yüzünü kapayip, bana bakmaktan utaniyormus gibi yüzünü yastiga gömmüs., küçücük avucunun içinde kuvvetlice siktigi elimi kalbinin üzerine bastirarak usun süre hiçkira hiçkira agladi.

Yavas yavas sakinlesti, ama hala kaldirmiyordu yüzünü. Iki kere kaydi gözleri bana, bakislarinda derin bir yumusaklik, ürkek bir duygululuk vardi. Sonunda yüzü kizararak gülümsedi.

Nasil, açildin mi biraz Lenoçka, benim duygulu, hasta yavrum!

Küçücük yüzünü hala benden saklamaya çalisarak,

. Lenoçka demeyin bana... diye fisildadi.

Lenoçka demeyeyim mi? Neden?

Nel i deyin.

Nel i mi? Niçin? Olur, bu da hos bir isim. ™yleyse bundan böyle Nel i diyecegim sana.

Annem Nel i derdi bana... Ondan baska hiç kimse bu adla çagirmamistir beni... Zaten ben de istemem... Ama siz çagirin; istiyorum... ™lünceye kadar sevecegim sizi, ölünceye kadar...

"Seven, magrur çocuk, diye geçirdim içimden; sana... Nel i demek hakkini kazanmak için ne çok ugrastim". A

211artik kazanmistim kalbini, kuskum yoktu bundan. Iyice sakinlesmesini bekledikten sonra,Bak Nel i, dedim, seni hayatta yalniz annenin sevdigini söylüyorsun. Deden sevmiyor muydu?

Sevmiyordu...

Ama onun için aglamistin, hatirliyor musun, asagi merdivende...

Bir an düsündü.

Hayir, sevmiyordu... €ok kötüydü o. Yüzünü bir istirap ifadesi kapladi.

Ama akli basinda degildi ki, Nel i; hos görmelisin. ™lürken deli gibiydi. Anlatmistim sana nasil öldügünü.

Evet. Ama son bir ay öyleydi. Bütün gün otururdu burada, ben gelmesem günlerce bir sey yemeden, içmeden öyle dururdu. Eskiden çok daha iyiydi.

Ne zaman yani?

Annem ölmeden önce.

Demek ki yiyecegini içeceginisen getiriyordun Nel i?

Evet.

. Nereden aliyordun? Bubnova'dan mi?

Titrek bir sesle,

Hayir, Bubnova'danbir sey almadim ben,dedi.

. Nereden aliyordun öyleyse? Paran yoktu.

Nel i cevap vermedi, yüzü kipkirmizi olmustu; sonra uzun uzun bakti yüzüme.

. Dileniyordum... Bes köpek toplayinca ekmekle enfiye alip götürüyordum ona...

O da göz yumuyordu buna demek! Nel i! Nel i!

™nceleri ondan gizli dileniyordum.Sonra, söyledim, kendi yol amaya basladi beni...Köprüde duruyor, gelip geçenlerden para dileniyordum, o da yakinlarimda dolasiyordu hep.

kol uyordu;birisinin bana para verdi 212

gini görünce, aldigim parayi ondan saklayacakmisim, onun için dilenmiyormusum gibi üzerime atilip parayi aliyordu elimden.

Aci aci gülümsedi.

Annem öldükten sonra geldi ona bu hal er diye ekledi. Onu kaybetmek deliye döndürdü onu.

Demek ki çok seviyordu anneni.Niçin beraber oturmazdi sizinle?

Hayir, sevmezdi...

Helena güç isitilir bir sesle,

Dünkü ihtiyar adam gibi haindi o da... diye fisildadi. Affetmiyordu annemi...

Yüzü gittikçe beyazlasiyordu.

Içim ürperdi birden. Bütün bir roman canlanivermisti hayalimde. Bodrum katta, tabutçunun yaninda ölen yoksul bir kadin ve arkada biraktigi, arada bir annesini lanetleyen dedesini görmeye giden yetini kizi; pastanede köpeginin pesinden ölen deli ihtiyar!..

Nel i bir sey hatirlayarak birden gülümsedi.

. Azorka annemindi, dedi. Dedem eskiden çok severmis annemi; annem onu birakip gidince Azorka da onda kalmis. Azorka'yi bunun için seviyordu o kadar...

Nel i soguk bir sesle ekledi:

Annemi affetmedi, köpek ölünce kendisi deöldü.

Gülümsemesi kaybolmustu. Bir an bekledikten sonra,Nel i, dedim, deden eskiden ne is yapardi?

€ok zenginmis... Ne is yaptigini bilmiyorum. Bir fabrikasi varmis... Annem anlatirdi. Küçük oldugum için önceleri her seyi söylemezdi bana.Kucagina

alip sever oksar, "Biricik, sanssiz yavrum benim, derdi, zamani gelince ögreneceksin her seyi". Hep "biricik, sanssiz yavrum" derdi bana. Bazi geceler uyudugumu sanarak (mahsus uyumaz, uyuyormus gibi yapardim) basucumda ag

lardi, öperdi beni, "biricik, sanssiz yavrum benim" derdi.

Neydi annenin hastaligi?

Verem. Alti hafta olacak öleli.

Dedenin zengin oldugu zamani hatirliyor musun?

O zaman dünyada yoktum. Annem ben daha dogmadan birakip kaçmis dedemi.

Kiminle?

Nel i bir an düsündükten sonra düsünceli,Bilmiyorum, diye fisildadi. Yurt disina kaçmislar, ben de orada dogmusum.

Yurt disina mi? Nereye?

isviçre'ye. Her yeri gördüm; Italya'yi, Paris'i. Sasirmistim.

Hatirliyor musun Nel i bu gördügün yerleri?€ogunu hatirliyorum.

Rusçayi bu kadar güzel nasil ögrendin Nel i?

Annem daha oralarda ögretmeye baslamisti bana. Rustu o; annesi Rus, dedem de Rustan farksiz bir Ingilizdi. Bir buçuk yil önce annemle buraya geldigimizde de adamakil i ögrendim.

Annemin hastaligi iyice ilerlemisti. Durumumuz gün geçtikçe kötülesiyordu. Annem hep agliyordu.

™nceleri burada çok aradi dedemi; ona karsi suçlu oldugunu söylüyor, hiçkira hiçkira agliyordu!..

Dedemin yoksul düstügünü ögrenince daha çok aglamaya basladi. Sik sik mektup yaziyordu ona, ama dedem cevap vermiyordu.

Annen niçin döndü buraya? Babasi burada diye mi?

Bilmiyorum. Orada öyle iyiydi ki durumumuz!gözleri parladiAnnemle beraber yalniz yasiyorduk.

Bir arkadasi, sizin gibi iyi yürekli bir dostu vardi. Daha buradayken tanisiyorlarmis. Ama öldü

orada, annem de döndü... 214

Annen dedeni birakip onunla mi kaçmisti?

Hayir. Annem baska birisiyle kaçmis, ama sonra adam birakmis onu...

Kimle kaçmis?

Nel i yüzüme bakti, bir sey söylemedi. Annesinin kimle kaçtigim, babasinin kim oldugunu bildigi bel iydi. Onun adini bana bile söylemek agir geliyordu ona...

Sorularimla canini sikmak istemiyordum. €abuk heyecanlanan, ama duygularini saklayabilen tuhaf huylu; cana yakin, ama gururlu bir kizdi bu. Beraber kaldigimiz sürece beni en az ölen annesi kadar sevdigi haldeonu hatirladikça hala aglamakli olurduevet, beni de en az o kadar yürekten sevdigi halde pek seyrek açiliyordu bana; o günden sonra da geçmisi üzerine pek konusmadi benimle. Israrla saklaniyordu benden. Ama o gün birkaç saatarada bir hiçkiriklarla aglamaya baslayarakonu en çok heyecanlandiran, üzen anilarini anlatti bana; o korkunç seyleri hiç unutmayacagim. Ama onun asil hikayesi ilerdedir...

Korkunç seyler anlatmisti o gün: mutlulugunu yitirmis, terkedilmis bu hasta, herkesin sirt çevirdigi, son güvenecegi insanin, bir zamanlar gücendirdigi babasinin, dayanilmaz istiraplar içinde aklini yitiren babasinin

da tanimak istemedigi zaval i kadinin hikayesi... Tüm umutlarini yitirmis; soguk, çamurlu Petersburg sokaklarimla daha çocuk sayilan kiziyla dilenen; sonra rutubetli bir bodrumda aylarca ölümle pençelesen kadinin; onu hayata gözlerini kapayana kadar affetmemis, akli basina ancak son anda gelip de kizini affetmeye kosunca, dünyada en çok sevdigi insanin soguk cesediyle karsilasan bir babanin hikayesiydi bu... Aklini yitirmis bir ihtiyarla, onu anlayan, çok küçük oldugu halde hayati, rahat, huzur içinde yasamis bir insandan daha iyi bilen torunu arasindaki esrarli, güç anlasilir iliskilerin tuhaf hi

kayesiydi... Kisiyi karamsarliga düsüren bir hikaye... Kasvetli Petersburg gögü altinda, koskoca kentin karanlik ara sokaklarinda; çilgin bir yasayisin sürüp gittigi, bencil iklerin, çikarlarin çarpistigi, gizli cinayetlerin islendigi, cehennemden farksiz kenar mahal elerinde yasanmis yüzlerce, binlerce hikayeden biri... Ama sonra anlatacagim bunu...Ü€ÜNCÜ B™LÜM

I

S ular çoktan kararmis, aksam olmustu; hüzün dolukabustan ancak o zaman uyandim, durumu düsündüm.

Nel i, dedim, hastasin, sinirlerin bozuk, ama ne yazik ki seni aglarken birakip gitmek zorundayim.

Yavrum benim! Affet beni; annen gibi mutsuz, hakarete ugramis, terkedilmis, babasinca lanetlenmis bir insanin yanina gittigimi düsün... Bekliyor beni. Zaten bu anlattiklarindan sonra karsi konulmaz bir kuvvet oraya çekiyor beni; öyle ki, onu simdi, su anda görmezsem dayanamam...

Söylediklerimi Nel i anladi mi anlamadi mi, bilmiyorum. Biraz önce anlattiklari, yeni geçirdigim hastalik perisan etmisti beni. Natasa'ya kostum. Oraya vardigimda iyice geç olmus, saat sekizi geçmisti.

Natasa'nin oturdugu evin önünde bir kupa arabasi duruyordu. "Prens gelmis" diye düsündüm.

Avluya geçtim; merdivenden çikmaya baslamistim ki, benden bir kat üstte birisinin karanlikta el yordamiyla yukari çiktigim duydum. Yavas yavas, dikkatle adim atisindan ya 217

banci oldugu bel iydi. ™nce Prens sandim onu; ama biraz sonra kuskuya düstüm. Yabanci durmadan homurdaniyor, söyleniyor, agzini gittikçe bozuyordu. Evet, merdiven dar, pis, dik ve zifiri karanlikti; ama yabancinin üçüncü katta savurmaya basladigi küfürleri Prensin edebilecegini düsünemezdim: adam bir arabaci gibi kaba küfürler ediyordu. Ama üçüncü kattan sonra yavas yavas aydinlanmaya baslamisti merdiven; Natasa'nin kapisinda küçük bir kandil yaniyordu.

Yukarda yetistim yabanciya; onun Prens oldugunu görünce çok sasirdim. Galiba bu beklenmedik karsilasmadan hiç hoslanmamisti, Ilk anda taniyamadi beni; ama yakindan bakinca yüzü birden degisti; az önceki hasin, öfke dolu bakisi tatlilasti, sevinçle iki elini birden uzatti bana.

Aa, siz miydiniz! Neredeyse yere diz çöküp hayatimi kurtarmasi için Tanriya yalvarmaya baslayacaktim. Küfürlerimi duydunuz mu?

Içten bir kahkaha atti. Ama birden ciddilesti, üzgün, basini sal ayarak, Alyosa Natalya Nikolayevna'yi böyle bir yerde oturtuyor demek! dedi. ™nemsiz gibi görünen bazi seyler insanin ne mal oldugunu iste böyle çikarir ortaya. Korkuyorum onun adina. Iyi yürekli, temiz bir çocuktur, ama bir de gelin suna bakin: delicesine sevdigi bir insanin böyle bir mezbelede oturmasina göz yumuyor.

€ingiragin ipini ararken,

Kizcagizin "bazan yiyecek ekmek bile bulamadigini duydum, diye fisildadi. Bu çocugun gelecegini, daha önemlisi, onunla evlendikten sonra Anna Nikolayevna'nin çekeceklerini düsündükçe basim çatlayacak gibi oluyor...

€ingiragin ipini bir türlü bulamamanin verdigi can sikintisi arasinda Natalya diyecegine Anna dediginin farkina varmadi. €ingirak yoktu zaten Natasa'nin kapisin 218

da Kilit takilan halkayi oynattim, Mavra hemen açti kapiyi, endiseli bir yüzle karsiladi bizi. Daracik antreden tahta bir bölmeyle ayrilan mutfagin aralik kapisindan içerde birtakim hazirliklar gözüme ilisti: her ey tertemizdi ; soba yaniyordu; masaya yeni yemek takimlari konulmustu. Bizi bekledikleri bel iydi. Mavra paltolarimizi almaya kostu.

Alyosa burada mi ? diye sordum. Esrarli bir sesle,

Gelmedi, diye fisildadi.

Natasa'nin yanma girdik. Odasinda özel bir hazirlik: yoktu; her zamanki gibiydi. Zaten daima derlitoplu, temiz tutardi odasini. Natasa kapida karsiladi bizi. Onu birden o kadar zayif, rengini o kadar solukoysa ölününkilerini andiran yanaklarinda bir pembelik bir an dolasip kaybolmustubuldum ki, sasirdim. Gözlerinde garip pariltilar vardi. Susuyordu; saklayamadigi bir telas, heyecanla elini Prense uzatti. Bana bakmadi bile. Bir sey söylemeden ayakta bekliyordum.

Prens içten, neseli bir tavirla,

Iste geldim! dedi. Birkaç saat önce döndüm, (Natasa'nin elini saygiyla öptü.)O günden beri hiç

çikmadiniz aklimdan;hep sizi düsündüm!Heran gözlerimin önündeydüi z...Neyse,sonra bolbolkonusuruz bunlari! ™nce sunu söyleyeyim, bakiyorum benim haylaz gelmemis daha...

Natasa kizarip bozararak kesti sözünü Prensin :

Kusura bakmazsaniz Ivan Petroviç'e bir sey söylemek istiyorum Prens. Vanya, gel benimle... bir sey söyleyecegim sana...

Kolumdan tutup bölmenin arkasina götürdü beni. En uzak köseye çekti, Vanya, diye fisildadi, affedecek misin beni?

Birak simdi Natasa, ne oluyorsun! ;

Hayir Vanya, hayir, fazlasiyla affettin beni, ama sabrin da bir sonu, bir siniri vardir. Biliyorum, bana olan sevgin hiç bir zaman sönmeyecektir, ama nankör oldugumusöyleyebilirsin bir gün; dün de önceki gün de nankörlük ettim sana; bencil ik, hainlik ettim...

Birden aglamaya basladi, yüzünü gögsüme bastirdi. Yatistirmaya çalistim onu : Yeter artik Natasa. Bütün gece çok hastaydim: simdi bile zor ayakta duruyorum. Dün aksam da bugün de onun için gelemedim; gücendim de gelmedim saniyorsun ama... Canim benim, sevgili dostum, içini bilmiyor muyum saniyorsun!

Gözyaslari arasindan gülümsedi, elimi bütün gücüyle sikarak, Iyi öyleyse... dedi, demek her zamanki gibi affettin. Gerisini sonraya birakalim. Anlatacak çok seyim varsana Vanya. Simdi içeri geçelim...

Hemen, Natasa;gelir gelmez yalniz biraktik onu...

Neler olacak göreceksin simdi, diye fisildadi. Her seyi biliyorum; içime dogdu hepsi. Bütün suç

onda. Bu aksam çok sey bel i olacak Gidelim!

Neden söz ettigini anlayamamistim, ama sorup ögrenecek zaman yoktu. Natasa güleç bir yüzle çikti Prensin yanina. Odanin ortasinda hala sapkasi elinde duruyordu. Natasa içten bir tavirla özür diledi ondan, sapkasini aldi, bir sandalye çekti ona, üçümüz de küçük masaya oturduk. Prens, Benim haylazdan söz ediyordum, diye devam etti, ancak bir dakikacik görebildim onu o da sokakta... kontes Zinaida Fyodorovna'ya gitmek üzere arabasina biniyordu. €ok acele ediyordu; düsünün bir kere, dört gündür ayri oldugumuz halde arabadan inip de eve gelmedi benimle.

Sanirim onun simdi burada olmamasinin suçu be 220

nimdir Natalya Nikolayevna; oraya gitmesinden yararlanayim dedim, bugün Kontese ugrayamayacagim için bir is verdim ona. Neredeyse gelir.

Natasa, Prense bakarak içten bir tavirla,

Bugün gelecegini söyledi size galiba? diyesordu.

Prens hayretle bakti Natasa'ya.

Ne demek galiba? Nasil sorabiliyorsunuz bunu? Ama anladim: kiziyorsunuz ona. Dogrusu haklisiniz, herkesten sonra gelmesi çok ayip.Ama gene söylüyorum, bütün suç bende. Ona da kizmayin. O kadar derin düsünemez, akli bir karis yakardadir. Savunmuyorum onu ama birtakim durumlardan ötürü bu aralik Kontesin eviyle, bazi tanidiklarimizla iliskilerini kesmemesi, hatta ortalarda daha sik görünmesi gerekiyor. Dizinizin dibinden ayrilmiyordur tabiŒ; sanirim dört gündür gidip bir kimsenin hatirini sormamistir. Yalniz bundan böyle bazi islerim için onu sizden iki saatligine, en çok iki saatligine alirsam kusuruma bakmayiniz. Eminim, o aksamdan bu yana Prens K. nin evine bir kerecik olsun ayak basmamistir. Ne yazik ki soramadim ona demin!

Natasa'ya baktim. Prensi, dudaklarinda yari alayli bir gülümsemeyle dinliyordu. Ama berikinin konusmasi içten, yapmaciksizdi. Görünüste kusku etmeye imkan yoktu ondan.

Natasa, kendisi için son derece olagan bir seyden söz ediyormus gibi sakin, Onun siz gittiniz gideli bana hiç ugramadigindan gerçekten haberiniz yok mu? diye sordu.

Prens büyük bir hayretle,

Nasil? dedi. Hiç mi ugramadi? Ne diyorsunuz!

Sali aksami geç vakit gelmistiniz bana; devrisi sabah ugradi, yarim saat kalip gitti. O günden beri de hiç görmedim onu.

221

Prensin saskinligi gittikçe artiyordu.

Olur sey degil! Oysa ben, yaninizdan ayrilmayacagini saniyordum. Kusura bakmayin ama çok tuhaf bir durum bu...inanilacak gibi degil.

Ama gerçek... €ok yazik, ben de sizi bekliyor, onun nerede oldugunu sizden ögrenebilecegimi saniyordum.

Hay Al ah! Neredeyse gelir! Dogrusu, sözleriniz çok sasirtti beni, öyle ki... ne yalan söyleyeyim, ondan her seyi beklerdim, ama bunu... bu kadarini aklimin ucundan geçirmezdim!

Ne kadar da sastiniz öyle! Oysa ben sasmak söyle dursun, bunun böyle olacagini önceden bildiginizi saniyordum.

Biliyor muydum? Ben mi? Ama inanin, Natalya Nikolayevna, ancak bir dakika gördüm onu, hiç

kimseye de bir sey sormadim. Bana inanmiyor gibi bir tavir takinmaniz çok sasirtti teni.

Bir bana bir Natasa'ya bakarak konusuyordu. Natasa kesti sözünü : Al ah saklasin... dogruyu söylediginize bütün kalbimle inaniyorum.

Prensin gözlerinin içine bakarak öyle bir gülümsedi ki, adam ürperdi, bozuldu.

Açik söyleyin, dedi.

Açik söyleyecek bir sey yok ki. Zaten açik konusuyorum. Oglunuzun ne kadar havai, unutkan oldugunu bilirsiniz. Tamamen serbest birakilinca kapiliverdi.

Ama böyle kapilmak olmaz, bunda bir is var. Gelince anlasilir durum. Ama beni en çok sasirtan, burada bulunmadigim halde, bir suçum olduguna inanir gibi bir tavir takinmanizdir. Görüyorum ki çok kiziyorsunuz ona Natalya Nikolayevna... anliyorum sizi! Haklisiniz...

Yüzünde sinirli bir gülümsemeyle bana döndü : 222 _

Benim de var kabahatim, hemen gelmemeliydim buraya, öyle degil mi?

Natasa'nin yüzü kizardi. Prens agirbasli bir tavirla devani ediyordu : Birakin sözümü bitireyim Natalya Nikolayevna, kabul ediyorum, suçluyum,ama yalniz su yönden: tanismamizin hemen devrisi günü gittim;yaradilisinizda sezinledigim kuskuculugunuz benim üzerime olan düsüncelerinizi, birtakim olaylarin da yardimiyla, degistirdi... Gitmeseydim daha yakindan tanirdiniz beni;Alyosa da gemi aziya alamazdi. Gelince ona neler söyleyecegimi göreceksiniz,

Yani benden bikmasi için çalisacaksiniz... Sizin gibi zeki bir insanin, böyle bir hareketin bana faydasi olacagini içtenlikle düsünmesine imkan yoktur.

Onun sizden bikmasini istedigimi mi ima ediyorsunuz? Ama hakaret ediyorsunuz bana Natalya Nikolayevna.

Kimle konusursam konusayim, elimden geldigince az imali söz kul anirim; belki bugün siz de anlarsiniz bunu. Hakaret etmek istemiyorum size; hem ne diye kalkisayim böyle bir seye, nasil olsa ne dersem diyeyim alinmazsiniz sözlerimden. Bundan hiç kuskum yok, karsilikli iliskilerimizianliyorumçünkü:ciddiyealmisolamazsiniz bu iliskileri, degil mi? Ama sizi gerçekten gücendirdiysemev sahipligi görevimi yerine getirmek için...hemen özür dilemeye hazirim.

Gerçi Natasa, dudaklarinda alayci bir gülümsemeyle söylüyordu bunlari, ama onu o andaki kadar heyecanli, sinirli hiç görmemistim. Son üç gündür ne istiraplar çektigini ancak simdi anliyordum.

Her seyi bildigi, anladigi üzerine söyledigi esrarli sözler korkutuyordu beni; Prensle ilgiydi söyledikleri. Düsüncelerini degistirmis, onu bir düsman olarak görüyordu karsisinda, bel iy 223

di bu. Alyosa'nin kendini geri çekmesinde Prensin parmagi oldugundan kuskulaniyordu; belki de bazi seyler biliyordu. Birden parlamalarindan korkuyordum. Natasa açiktan açiga alay ediyordu...

Aralarindaki iliskileri Prensin ciddiye almis olamayacagi, ev sahibi olarak özür dilemeye hazir oldugu üzerine söyledigi son sözlerindeki ve bu aksam ona açik konustugunu gösterecegine dair verdigi tehdit dolu vaatteki açik alayi Prens hissetmemis olamazdi. Yüzü degismisti, ama tutuyordu kendini. Natasa'nin söylediklerindeki gizli anlami farketmemis gibi davrandi, sakayla geçistirdi. Gülerek,

™zür mü dileyeceksiniz, dedi, Tanri korusun! Böyle bir seyi aklimin ucundan geçirmedim. Zaten kadinlarin benden özür dilemelerini istemek adetim degildir. Ilk görüsmemizde nasil bir insan oldugumu az çok anlatmistim size; bu yüzden, simdi söyleyeceklerim gücendirmeyecektir sizi sanirimzaten kadinlar için genel olarak söyleyecegim bunu.

Gülümseyerek bana döndü,

Sanirim siz de benim gibi düsünüyorsunuz, diye devam etti. Kadinlarin bir özel igine dikkat ettim:suç üstü yakalanan bir kadin o anda özür dilemekten, suçunu kabul etmektense sonra günlerce ugrasip gönlünüzü almayi, kendilerini affettirmeyi yegliyorlar. Bunun için, sözlerinizden alinmis olsam bile, simdi özür dilemenizi istemezdim sizden: sonra, hatanizi anladiginiz,gönlümü

almak istediginiz zaman bunu yapmaniz daha isime gelir... O kadar iyi yürekli, temiz, içten bir kizsiniz ki, pisman oldugunuz zaman özür dilemeniz çok hos olacak, hissediyorum bunu... ™zür dilemeyi birakin da simdi, söyleyin bana: size karsi sandiginizdan daha içten davrandigimi bugün neyle ispat edebilirim size?

Natasa'nin yüzü kizardi. Bana da, Prensin bu ceva224

binda bir hafiflik,umursamazlik,kibirli bir alay var gibi gelmisti.

Natasa Prensin gözlerinin içine dik dik bakarak,

Bana karsi içten oldugunuzu mu ispat etmek istiyorsunuz? diye sordu.

Evet.

™yleyse su dilegimi yerine getirin.

Getirecegime simdiden söz veriyorum.

Alyosa'ya bugün de yarin da benden hiç söz etmeyin. Beni unuttu diye en küçük bir sitemde bulunmayin ona; azarlamayin da. Durumun farkina varmamasi için aramizda hiç bir sey geçmemis gibi davranacagim. Yaptiginin farkinda olmamasini istiyorum.Söz veriyor

. musunuz bana?

Elbette. Izninizle günü da söyleyeyim, böyle bir durumda sizin kadar iyi düsünen bir insan görmedim... Hah, Alyosa geldi galiba.

Gerçekten de antrede bir gürültü olmustu. Natasa ürperdi, bir seye hazirlandi sanki. Prens ciddŒ

bir tavirla oturuyor, olacaklari bekliyordu. Gözleri hep Natasa'daydi. Kapi açildi, Alyosa daldi içeri.

//

Neseden, sevinçten parlayan bir yüzle gerçekten bir dalisti bu. Dört gündür pek mutlu oldugu, bizlere bir haber vermek için sabirsizlandigi bel iydi. Yüksek sesle, iste geldim! dedi. Oysa en önce benim gelmem gerekirdi. Ama simdi her seyi ögreneceksiniz, simdi! Demin hiç konusamadik babacigim, o kadar çok söyleyecegim var ki sana! Bana döndü,Ancak keyfi yerinde oldugu zamanlar ona sen dememe izin verir, inanin ki 225

baska zaman yasaktir bana bu! Hem nasil yasaklar bunu biliyor musunuz, kendisi siz demeye baslar bana. Ama bundan böyle keyfinin daima yerinde

olmasini istiyorum, bunun için de elimden geleni yapacagim! Bu son dört gün içinde tamamen, evet tamamen degistim, her seyi anlatacagim size. Ama sonra. Simdi önemli olani... iste o! iste gene o! Natasa, melegim benim, merhaba canim! Natasa'nin yanina oturup elini hararetle öptü.

™yle özledim ki seni! Ama ne yaparsin ki gelemedim! Firsat yoktu. Sevgilim! Biraz zayiflamissin sanki, rengin solmus...

Cosmus, Natasa'nin el erini durmadan öpüyor, o güzelim gözleriyle, bakmaya doyamiyormus gibi yüzüne bakiyordu. Natasa'nin yüzüne bir göz attim, ikimizin de ayni seyi düsündügümüzü

anladim: suçsuzdu Alyosa. Zaten hiç bir zaman suçlu olamazdi bu saf çocuk. Damarlarindaki bütün kan basina akin etmis gibi yüzü birden kipkirmizi oldu Natasa'nin. Gözlerinin içi parladi, magrur bir tavirla Prense bakti. Sogukkanli, kisik bir sesle, Ama bunca zaman... nerelerdeydin? dedi.

Sik sik soluyordu. Tanrim, ne çok seviyordu bu çocugu!

Sana karsi suçlu gibi oldugum yan da budur zaten; gibi de ne demek! Suçluyum tabi , ben de biliyorum bunu; bilerek geldim buraya. Katya dün de bugün de, bir kadinin böylesine bir ilgisizligiaffedemiyecegini söylüyordu (sali günü burada olanlari biliyor; devrisi gün hepsini anlatmistim ona). Bahse girdik onunla; ben, bu kadinin Natasa oldugunu, dünyada onun ayarinda belki de ancak bir kadinin bulunabilecegini, bunun da Katya oldugunu söyledim; buraya gelirken kazanacagimi da biliyor

EzilenlerF : 15226

dum tabi . Senin gibi bir melek affetmeden durabilir mi. hiç ? "Gelmediyse firsat bulamamistir da ondan gelmemistir; yoksa bana olan sevgisi söndü demek degildir bu" benim Natasa'm böyle düsünür iste! Sana olan sevgim söner mi hiç? Olabilir mi böyle bir sey? Her an aklimda, kalbimdeydin. Ama gene de suçluyum! Her seyi ögrendiginde en önce sen hak vereceksin bana!

Hemen anlatacagim hepsini, sizlere içimi dökmeye ihtiyacim var; zaten bunun için geldim. Yarini dakika bos zamanim oldu bugün hemen sana

kosup bir kerecik öpmek istiyordum, gene firsat olmadi: Katya çok önemli bazi isler için acele çagirtti beni. Baba, beni arabaya binerken gördügünde ikinci kere gidiyordum Katya'ya: gene mektupla çagirmisti beni. Bu günlerde pek sik mektuplasiyoruz. Ivan Petroviç, puslanizi ancak dün gece okuyabildim; çok haklisiniz. Ama elden ne gelir! "Yarin aksam gider, anlatirim durumu", diye düsündüm; bu aksam sana gelmek zorundaydim çünkü Natasa.

Ne puslasi bu? diye sordu Natasa.

Bana ugramis, evde bulamadi tabiŒ, bir mektup birakmis, sana gelmiyorum diye güzelce haslamis..€ok hakli. Dün oldu bu.

Natasa bana bakti. Prens,

Sabahtan aksama kadar Katerina Fyodorovna'nin yaranda kalacak zaman bulduguna göre... diye basladi.

Alyosa kesti sözünü :

Biliyorum, biliyorum ne söyleyecegini. "Katya'da.: ne isin vardi, diyeceksin, önce buraya gelmeliydin". Yerden göge kadar haklisin; önce buraya gelmeliydim! Ama hayatta öyle beklenmedik olaylar vardir ki, her seyi bir anda karmakarisik,altüst ederler. iste benim basima, da bu çesit olaylar geldi. Söyledim ya size, bu dört gün içinde tamamen degistim, bambaska bir Alyosa oldum;

basimdan önemli olaylar geçmese degisir miydim bu kadar?

Natasa, Alyosa'nin heyecanina gülümseyerek,

Hay Al ah, anlatsana neler geldi basina! Meraktan çatlayacagiz! dedi.

Aslinda pek gülünç bir hali vardi Alyosa'nin: €abuk çabuk konusuyor, sözcükler birbiri ardindan düzensiz, bir gürültü gibi dökülüyordu agzindan. Konusmak, durmadan konusmak, anlatmak istiyordu. Ama anlatirken

Natasa'nin elini de birakmiyor, öpmeye doyamiyormus gibi ikide bir dudaklarina götürüyordu...

™nemli olan da basima gelenler zaten, diye devani etti. Ah dostlarim! Neler gördüm, neler yaptim, kimlerle tanistim bilseniz!™nce Katya'dan söz edeyim size: Bulunmaz bir kizdir o! Simdiye kadar hiç mi hiç tanimiyor

musum onu! Natasa, hatirliyor musun sali günü ne heyecanla söz etmistim sana ondan; düsün ki o zaman bile tanimiyormusum onu iyice! Son ana kadar gizledi benden nasil bir insan oldugunu.

Ama artik biliyoruz, taniyoruz birbirimizi. Senli benli konusuyoruz. Ama bastan baslayayim: Ah Natasa, burada olanlari çarsamba günü ona anlattigim zaman senin için söylediklerini duymaliydin bir!.. Simdi hatirladim: €arsamba sabahi sana geldigimde ne budalaca hareket ettim!

Sevinçle karsiladin beni, degisen durumumuzun verdigi mutluluktan gözlerinin içi gülüyordu; uzun uzun konusmak istiyordun benimle; bir yönden üzgün oldugun halde gülmek geliyordu içinden.

Ben de kasildikça kasiliyordum! Ah ne aptalim! Budala! Yakinda bir koca, ciddi bir aile reisi olacagim diye kendimi agirdan salmak istiyordum... ama kime yapiyordum bunu... sana! Ah, kim bilir ne alay ettin benimle o zaman! Hakettim dogrusu!

Prens söze karismadan oturuyor, alayli bir gülümsemeyle Alyosa'ya bakiyordu. Oglunun böylesine gülünç bir 228

duruma düsmesine seviniyordu sanki. O aksam hep onun hareketlerini izledim; sonunda, her ne kadar oglunu çok sevdigini söylüyorlarsa da, aslinda onu hiç sevmedigi sanisina vardim.

Alyosa durmadan anlatiyordu:

Senden ayrildiktan sonra Katya'ya gittim. Ancak o sabah birbirimizi iyice tanidigimizi söylemistim sanirim. €ok tuhaf oldu bu... Nasil oldugunu hatirlamiyorum bile... Birkaç heyecanli söz, gizlenmeyenbirkaç duygu, açikça söylenen birkaç düsünce ömrümüzün sonuna kadar bagladi bizi.

Tanimalisin onu Natasa! Seni nasil anlatti bana, davranislarini nasil yorumladi bilemezsin!

Benim için ne degerli bir insan oldugunu açikladi! Sonra kendi düsüncelerini, dünya görüsünü

anlatti. ™ylesine agirbasli, duygulu bir kiz ki! Görevlerimizden, insanliga hizmet etmenin borcumuz oldugundan söz etti. Konusmaya dalmisiz, bes alti saat geçmis aradan. Sonunda ölünceye kadar dost olarak kalacagimiza, daima beraber çalisacagimiza ant içtik.

Prens hayretle,

Neye çalisacaksiniz? diye sordu. Alyosa magrur bir tavirla karsilik verdi:

€ok degistim ben, baba, bütün bunlarin seni sasirtmasi olagandir; bendeki bu degisikligi yadirgayacagini biliyordum zaten. Hepiniz törelere, katilasmis birtakim kural ara siki siki bagli insanlarsiniz; yeni, çiçegi burnunda her seyi kuskuyla,alayla,tepkiylekarsiliyorsunuz. Ama üç dört gün önce tanidigin Alyosa degilim artik ben. Degistim! Dünyada herkesin gözünün içine cesaretle bakabiliyorum. Dogru olduguna inandigim düsüncemi sonuna kadar savunmaktan yilmam; böyle olduktan sonra dürüst bir insan sayilirini. Bu da yeter bana. Ne derseniz deyin, kendimden eminim ben.

Prens alayli alayli,

Yaa! dedi.

Natasa endiseyle bizleri süzüyordu. Alyosa için korktugu bel iydi. Konusurken heyecanlanmasinin iyi sonuç vermedigim bilirdi. Bizlerin, özel ikle babasinin yaninda Alyosanin küçük düsmesini istemiyordu.

Neler söylüyorsun Alyosa! dedi. Felsefe yapmaya basladin; birisi ögretti sana bunlari galiba...

anlatmana devam etsen daha iyi olur.

Alyosa,

Anlatiyorum ya! diye haykirdi. Dinle: Katya'nin iki uzak akrabasi var; kuzenleri mi ne oluyor...

birinin adi Levinka, ötekininki Borinka... biri üniversitede okuyor, öteki de öyle bir delikanli iste, Katya görüsüyor onlarla; ikisi de çok iyi insanlar! Kontesin yanina hiç ugramiyorlar. Katya'yla kisinin görevleri ve öteki seyler üzerine konusmamizdan sonra onlardan söz etti bana, tanismam için bir mektup verdi; evlerine kostum. Hemen o aksam canciger arkadas olduk. On iki kisi toplanmisti orada: Üniversite ögrencileri, subaylar, sanatçilar; bir de yazar vardi... hepsi taniyorlar sizi Ivan Petroviç, yani yapitlarinizi okumuslar, gelecekte çok sey bekliyorlar sizden. ™yle dediler.

Ahbap oldugumuzu söyledim, sizi onlara tanistirmaya söz verdim. Hepsi kardesçe karsiladilar beni, bagirlarina bastilar. ™nce, yakindaevlenecegimi söyledim onlara; evli barkli bir insanimsim gibi davrandilar bana. Taa tepede, besinci katta oturuyorlar. Sik sik, özel ikle sali günleri Levinka'yla Borinka'nin evinde toplaniyorlar. Aydin düsünceli gençler hepsi de; insanligi çok seviyorlar. Toplumumuzun durumundan, geleceginden, bilimlerden, edebiyattan söz ettik.

™ylesine hos, içten konusuyorduk ki... Bir lise ögrencisi de geliyor oraya. Birbirlerine öyle iyi davraniyorlar ki! Böylesini hiç görmedim simdiye kadar! Zaten nereye gittim, ne gördüm ki! Yalniz sen böyle seylerden biraz söz ederdin bana Natasa. Ah Natasa, muhakkak tanismalisin sen onlarla; Katya230

tanisiyor. Ondan heyecanla söz ediyorlar; Katya Levinka'yla Borinka'ya, servetini istedigi gibi kul anacak yasa gelir gelmez önce, toplum yararina bir milyon ruble bagislayacagini söyledi.

Prens,

TabiŒ bu bir milyonu Levinka'yla Borinka'nin toplulugu gerekli yerlere harcayacaklar, degil mi?

diye sordu.

Alyosa heyecanla bagirdi :

Hayir, hayir; ayip böyle konusman baba! Ne düsündügünü tahmin ediyorum! Bu bir milyonun nasil kul anilacagi konusu görüsülüp karara baglandi bile. ™nce egitim konusu ele alinacak...

Prens, dudaklarinda hep o alayli gülümsemesi,Evet, dedi, gerçekten hiç tanimiyormusum Katerina Fyodorovna'yi.€ok sey beklerdim ondan,ama bu kadarini...

Alyosa babasinin sözünü kesti:

Beklemezdin! Neyini yadirgadin bu kadar? Alistiginiz dünya görüsünden biraz ayrilmasini mi? Bir milyon rublenin bagislanmasi mi seni bu kadar sasirtan? ™yle mi? Ya baskasinin sirtindan geçinmek istemiyorsa Katya? Bu milyonlari yemek baskasinin sirtindan geçinmektir.€ünkü (yeni ögrendim bunu). Yurduna faydali olmak, topluma gücünün yettigince bir seyler vermek istiyor.

Topluma bir seyler vermenin iyiliklerinden bir zaman sizler de söz ederdiniz; ama bu bir seyler milyon olunca is degisiyor, degil rni? ™yleyse, o kadarinandigim sagduyu neye dayaniyor? Niçin öyle bakiyorsun bana baba? Karsinda bir soytari, budala var sanki! Budala olsam ne çikar! Bu konuda Katya'nin ne söyledigini bir duymaliydin Natasa: Önemli olan akil degil, onu güden yaradilis,yürek,soyluduygular,bilgidir". Budalalik üzerine Bezmigin'in çok hos bir sözü var.

Bezmigin Levinka'yla

231

Borinka'nin bir tanidigidir; dogrusu, kafasi çalisan, zeki bir genç! Dün söz arasinda söyle dedi:

"Budala oldugunu anlayan bir insan budalaliktan kurtulmustur artik!" Ne dogru, degil mi! Sik sik böyle anlamli sözler söyler. Her sözünde derin bir anlam vardir.

Gerçekten de çok dogru! dedi Prens.

Hep alayindasin isin. Amasenden de,senino sosyete kibarlarinin hiç birinden de böyle bir söz duymadim simdiye kadar. Sosyetede herkes saklar bu çesit düsüncelerini; suya sabuna dokunmak istemezler! Hepsi de kendilerini eskiden beri süregelen birtakim düsüncelere, kaliplara uydurmak çabasindadirlar.Oysa düsüncelerimizi bu denli zorlamak hiç de iyi degildir. Bir de hayalci derler bize! Dün bana söylediklerini dinleseydin bir...

Natasa,

Neler düsünüyor, nelerden söz ediyorsunuz bakalim? dedi. Biraz açiklasana Alyosa, söylediklerinden buraya kadar hiç bir sey anlamadim.

Kisiyi basariya, iyilige, sevgiye götüren her seyden söz ediyoruz. Günümüzün sorunlarindan açtigimizda kendiliginden oraya geliyor söz. Basindan, yeni devrimlerden, insanlik sevgisinden, toplum için çalisanlardan söz ediyor, bunlar üzerinde konusuyor, okuyoruz. Kendi aramizda içten olmaya, düsüncelerimizi hiç "çekinmeden birbirimize açmaya yemin ettik. Amaca ulasmanin tek yolu içtenliktir. ™zel ikle Bezmigin ugrasiyor bunun için.. Katya'ya anlattim, o da hak verdi onun bu çabasina. Bezmigin'in önderliginde, ömrümüzün sonuna kadar dürüst olacagimiza, bizim için ne söylerlerse, ne düsünürlerse umursamadan, heyecanimizdan, tutkularimizdan, hatalarimizdan utanmadan dogru bildigimiz yolda yürüyecegimize ant içtik. Baskalarinin seni saymasini istiyorsan önce kendini say; yalniz bu, kendi kendini sayman, baskalarinin seni saymasina yetecektir.

Bezmigin söylüyor bu 232

nü; Katya da ayni düsünceyi paylasiyor. Simdilik toplaniyoruz, herkes kisisel düsüncelerini anlatiyor,kendini topluluga tanitiyor... Prens endiseyle,

Saçma! diye bagirdi. Bu Bezmigin de kim oluyor? Hayir, en kisa zamanda önüne geçilmeli bunun...

Neyin ? dedi Alyosa. Ben de bunlari senin yaninda ne diye anlatiyorum biliyor musun baba?

€ünkü seni de grubumuza almak istiyorum. Söz verdimonlara. Gülüyorsun, biliyordum zaten gülecegini! Ama sonuna kadar dinle söyleyeceklerimi!Iyi yüreklisin,soylu bir ruhun var, anlayacaksin onlari. Tanimiyorsun bu gençleri, hiç görmedin onlari, dinlemedin. Tutalim ki her seylerini biliyorsun, bilmedigin yoktur çünkü; ama görmedin onlari, aralarina katilmadin, bu yüzden düsüncelerinde yanilabilirsin! Gerçegi bildigini saniyorsun, o kadar! Evet, karis aralarina, dinle onlari, o zaman senin de bizden olacaginainaniyorum! Seni öylesine baglandigin çevrende mahvolmaktan, zararli düsüncelerinden kurtarmak için elimden gelen her seyi yapmaya kararliyim.

Prens, alayli bir gülümsemeyle dinliyordu. Bakisla, rinda nefret vardi. Natasa gizleyemedigi bir tiksintiyle bakiyordu ona. Prens de farketmisti bunu, ama farkinda degilmis gibi davraniyordu.

Alyosa sözünü bitirince Prens kahkahayla gülmeye basladi. Hatta katiliyormus gibi sandalyenin arkaligina birakti kendini. Ama bu kahkahalar yapmacikti. Oglunu daha bir küçük düsürmek için böyle güldügü bel iydi. Alyosa gerçekten kirilmisti; yüzünü derin bir hüzün kapladi. Ama babasinin nesesinin geçmesini sabirla bekliyordu. Içli bir sesle,

Baba, dedi, niçin alay ediyorsun benimle? Açik yüreklilikle geldim sana.Söylediklerimin saçma oldugu kanisindaysan alay edecegine aydinlat beni.Hemalay edecek ne var ortada? Soylu, iyi duygular edinmem mi?

Yanilsam, yanlis yolda bulunsam, birkaç kere söyledigin gibi bir aptal olsam da içtenim ya...

Yanilmak onursuzluk demek degildir. Yüce düsünceleri seviyorum. Varsin yanlis olsunlar, ama özleri kutsaldir. Dedim sana, sen de çevrendeki bütün kibarlar da beni gerçege götürecek, pesinden sürükleyecek böyle bir sey söylemediniz bana. Yalanla onlarin dediklerini, daha güzel seyler söyle bana, senin pesinden geleyim, ama alay etme benimle, çok üzülüyorum çünkü.

Alyosa pek içten, agir basli bir tavirla konusuyordu. Natasa ilgiyle bakiyordu ona. Prens hayretle dinledi, Alyosa sözünü bitirdiginde tavrim birden degistirdi.

Kalbini kirmak istemedim yavrum, dedi,yanlis anladin beni, oysa aciyorum sana. Hayattaönemli bir adim atmak üzeresin, bu çesit çocukluklari birakmalisin artik. Benim düsüncemi sorarsan böyledir. Elimde olmadan güldüm, yoksa seninle alay etmek degildi amacim.

Alyosa son derece üzgün, devam ediyordu:

Niçin öyle geldi bana? Niçin uzun zamandan beri bana bir babanin ogluna baktigi gibi degil de düsmanca, soguk bir alayla bakiyormussun gibime geliyor hep? Niçin senin yerinde olsam oglumla, senin benimle su anda ettigin gibi onu küçük düsürecek biçimde alay etmezdim diye geçiyor içimden? Bak, açik konusalim, aramizda anlasilmayan bir sey kalmasin. Gerçegi oldugu gibi söylemek istiyorum: Odaya girer girmez aranizda soguk bir havanin estigini anladim; burada böyle bulacagimi hiç sanmiyordum sizi. Yaniliyor muyum? Yanilmiyorsam, herkes duygularini anlatsa daha iyi olmaz mi? Açik yüreklilik çok belayi defeder!

Prens,

Devam et Alyosa, devam et! dedi. önerdigin çok iyi bir sey.

Natasa'ya bakarak ekledi:234

™nce bundan baslamamiz gerekiyordu belki de.

Alyosa,

Tamamen açik konusacagim için kizma bana. Sen istiyorsun bunu, kendin söyledin. Dinle.

Natasa'yla evlenmeme razi oldun; bu mutlulugu bagisladin bize, alçakgönül ülük ettin. Bu soylu davranisim hepimiz sevgiyle karsiladik. Peki niçin gizli bir haz duyarak durmadan, gülünç bir çocuk oldugumu, koca olamayacagimi ima ediyorsun bana? Sonra, Natasa'nin gözünde beni küçük

düsürmeye, bir paralik etmeye çalisiyorsun sanki. Benim gülünç bir yanimi baskalarina göstermeyi basardigin zamanlar pek seviniyorsun; eskiden beri de simdi de böyle bu. Nedense bizlere evlenmemizin pek gülünç, anlamsiz, budalaca bir sey oldugunu, birbirimizin esi olmadigimizi ispat etmeye çalisiyor bir halin var. Dogrusu, evlenecegimize inanmiyorsun sanki; bir saka, eglenceli bir oyun, bir komedi olarak görüyor gibisin bunu... Sadece bugünkü sözlerin üzerine söylemiyorum bunlari. Sali gecesi eve döndügümde beni sasirtan, hatta üzen çok tuhaf sözler duydum senden. €arsamba günü giderken de, simdiki durumumuz üzerine birkaç imali söz kul andin; ondan söz ettin. Gerçi saygisizca, onu küçük düsürücü bir söz edis degildi bu,ama gene de öyle konusmamistemezdim;biraz hafif, önemsemez, soguk bir ifaden vardi...Anlatamam bunu, ama yüregim sezinliyor... Yanildigimisöyle bana. Beni de... onu da inandir buna, içimiz rahat etsin; onu da üzdün çünkü. Odaya girer girmez yüzlerinizden anladim...

Alyosa cosmus, kararli bir tavirla konusuyordu. Natasa, gözlerinde gurur pariltilari, yüzü kipkirmizi, heyecanla dinliyordu; Alyosa konusurken kendi kendine üç kere "Evet, dogru!" diye mirildanmisti.

Prens yüzünü eksitti,

Sana neler söyledigimi su anda hatirlayamam tabiŒ, yavrum, dedi; ama sözlerimi böyle anlaman çok tu

haf. Yanildigini ispat etmek için ne istersen yapmaya hazirim. Simdi gülmeme gelince, bunda da anlasilmayacak bir yan yok. Sunu söyleyeyim ki, acimi gizlemek için isi sakaya bogmaya çalisiyordum.Yakindaevlenecegini düsündükçe bir tuhaf oluyorum; anlamsiz, kusura bakma ama gülünç bir sey geliyor bana bu. Güldüm diye sitem ediyorsun bana, oysa sendin gülmeme sebep olan. Bende de var kabahat: Belki son zamanlarda yeterince ilgilenemedim seninle; bu yüzden marifetlerini ancak simdi ögreniyorum... Natalya Nikolayevna'ylakuracaginiz yuvanin gelecegini düsündükçeürperiyorum simdi: Acele ettim, yaradilislarinizin birbirine hiç uymadigini geç anladim.

Her çesit sevgi söner zamanla, ama yaradilislar arasindaki uyusmazlik devam eder. Gelecegini birak, yalniz sunu düsün yeter sana: Gerçekten dürüst bir insansan, yaninda Natalya Nikolayevna'yi da uçuruma sürüklemezsin! Insan sevgisinden, soylu inançlardan, tanistigin iyi insanlardan uzun uzun söz ettin;simdi de sor bakalim Ivan Petroviç'e; demin su igrenç

merdivenden dördüncü kata çiktigimizda kapinin önünde, düsüp kolumuzu bacagimizi kirmadigimizasükrettiktensonra ne söyledim ona, ögren! Biliyor musun su anda ne düsünüyorum?

Natalya Nikolayevna'yi bu kadar seviyorsun da onun böyle bir mezbelelikte oturmasina gönlün nasil razi oluyor, sasiyorum! Elinde imkan yoksa, üzerine aldigin sorumluluklarin altindan kalkamayacaksan evlenmeye de, üzerine her hangi bir sorumluluk almaya da hakkin olmadigini anlaman gerekirdi. Sadece sevgi yetmez her seye. Kisi kendi yaratir sevgiyi. Sense söyle düsünüyorsun: "Istirap da çeksen yanimda ol yeter"... ama bencil bir düsüncedir bu! Bir yanda insanliga beslenen yüce sevgiden söz etmek, toplumsal sorunlarla yakindan ilgilenmek; öte yanda sevginin kuyusunu kazmak... akil almaz bir sey bu! Sözümü kesmeyin Natasa Nikolayevna, birakin bitireyim. 236

söyleyeceklerimi; içim kan agliyor, hem bu benim babalik görevimdir. Alyosa, son günlerde kendini yüce, güzel, dürüst duygulara kaptirdigini söyledin; benim çevremde bu çesit tutkular yok, her sey kuru, kupkuru diye sitem ettin bana. Bak hele: Yüce, güzel duygulara kapilmak; arkasindan, sali günü burada olanlardan sonra, senin için dünyada en degerli varlik olmasi gereken insani dört gün arayip sormamak! Katerina Fyodorovna'yla, Natalya Nikolayevna'nin seni her suçunu affedecek kadar sevdigi üzerine bahse girdigini de itiraf ettin. Peki ama ondan böylesine bir sevgi beklemeye, üstelik böyle bir bahse girmeye ne hakkin var? Bu dört gün içinde Natalya Nikolayevna'nin aklina ne kötü seylerin gelmesine sebep oldugunu düsündün mü hiç ?

Yoksa, yeni birtakim düsüncelere kapilman en önemli sorumlulugunu unutmak hakkini mi kazandirdi sana? Sözümü tutmadigim için bagislayin beni Natalya Nikolayevna. Ama bu is verdigim sözden önemlidir: Sirasi gelince siz de anlayacaksiniz bunu... Alyosa, buraya geldigimde Natalya

Nikolayevna'yi istiraplar içinde kivranir buldugumu biliyor musun? Hayatindanki en mutlu günleri olmasi gereken bu dört günü ona zehir ettigin yüzündeki derin istirap ifadesinden bel iydi.

Bir yanda böyle davranislarin, öte yanda bir sürü laf... haksiz miyim? Kendin tepeden tirnaga suçluyken beni nasil suçlayabiliyorsun ?

Prens magrur bir tavirla bitirdi sözünü. Konusmasini pek begenmisti. Alyosa, Natasa'nin istirap çektigini duyunca aci bir kederle bakti ona. Ama Natasa vermisti kararini.

Birak Alyosa, dedi, üzülme, senden çok daha suçlu olanlar var. Otur da babana söyleyeceklerimi dinle. Bu is bitmeli artik!

Prens atildi:

Rica ederim konusun Natalya Nikolayevna! Iki

237

saattir birtakim esrarli sözler dinliyorum. Can sikmaya basladi artik; dogrusunu söyleyeyim, böyle karsilanmayi beklemiyordum burada.

Olabilir; çünkü güzel sözlerinizle gözlerimizi boyayarak gizli niyetlerinizi sezinlememize engel olabileceginizi umuyordunuz. Neyiaçiklayayim size? Zaten her seyi biliyorsunuz. Alyosa haklidir.

Bizi ayirmak istiyorsunuz. O aksamdan sonra burada olacaklari ezbere biliyordunuz. Bana da evlenmemize de ciddi gözle bakmadiginizi söyledim sise saten. Alay ediyorsunuz bizimle, oynuyorsunuz; gizli niyetleriniz var. Ne yapmak istediginiz ortada. Alyosa evlilik isimizi eglenceli bir oyun olarak gördügünüzü söylerken hakliydi. Oglunuzu azarlayacaginiza kutlamaniz gerekirdi;çünkü bilmeyerek tani sizin istediginizibelki daha bile çogunuyapti.

Saskinliktan donup kalmistim. Bu aksam bir patirdi kopacagi içime dogmustu zaten. Ama Natasa'nin bu denli açik konusmasi, tavirlarmdaki gizlemedigi küçümseme çok sasirtmisti beni.

"Gerçekten bŒr seyler biliyordu demek, diye düsünüyordum, dananin kuyrugunu koparmayi koymustu aklina. Yüzüne kargi haykirmak için belki de sabirsizlikla bekliyordu Prensi".

Prensin rengi uçmustu. Alyosa'nin yüzünde saf bir korku, aci bir bekleyis vardi. Prens, Ne söylediginizin farkinda misiniz siz! diye bagirdi. Agzinizdan çikani kulaginiz duysun... bir sey anlamadim söylediklerinizden.

Natasa,

Yaa! dedi. Iki sözcükten anlamadiniz demek! Alyosa da ben debu konuda hiç konusmadigimiz, hatta görüsmedigimiz haldeevet o da ben de bir anlamisiz sŒzi! Bizimle igrenç, asagilik bir oyun oynadiginizin o da farkina varmis! Sizi seven, size bütün varligiyla inanan Alyosa varmis bunun farkina! Ona karsi biraz daha dik _ 238

katli, biraz daha kurnazca davranmayi gerekli görmediniz; anlayamayacagini sandiniz. Ama hassas, ince, çabuk etkilenen bir yüregi vardir onun; söyledigi gibi, sözleriniz, tavirlarimiz içinde yer etti...

Prens, beni tanik tutuyormus gibi, son derece saskin bir tavirla bana döndü. Pek sinirli, öfkeli oldugu bel iydi,

Hiç bir sey, hiç bir sey anlamiyorum! dedi. Sonra Natasa'ya döndü: Kuskucu bir insansiniz siz; sinirleriniz de bozuk... Aslinda, KaterinaFyodorovna'yikiskaniyorsunuz; bu yüzden herkesi, en basta da beni... suçluyorsunuz; izninizle sunu söyleyeyim ki, çok tuhaf bir insansiniz... Bu çesit olaylara alisik degilimdir; oglumun gelecegi söz konusu olmasaydi bir dakika kalmazdim burada... Gene de durumu açiklamanizi bekliyorum.

Her seyi bildiginiz halde, iki sözcükle yaptigim açiklamayi anlamamakta diretiyorsunuz demek!

Daha açik konusmami mi istiyorsunuz?

Evet.

Natasa, gözleri öfkeden parlayarak,

Pekala, diye bagirdi, dinleyin öyleyse, her seyi, her seyi anlatacagim!

m

Natasa ayaga kalkmisheyecandan farkinda degildi bununöyle konusuyordu. Prens önce oturdugu yerden dinliyordu, sonra o da ayaga kalkti. Durum fazlasiyla ciddilesmisti. Natasa, Sali günü söylediklerinizi hatirlayin, diye devam etti. Paraya, yükselmeye, sosyetede önemli bir yere ihti

239

yaciniz oldugunu söylüyordunuz; hatirliyor musunuz?

Hatirliyorum.

Paralari cebe indirmek,kaçirdiginizimkanlari tekrar elde edebilmek için sali günüburaya geldiniz; emel erinize erismekte size yardimci olacagim düsünerek bu evlenme isini attiniz ortaya.

Natasa! diye bagirdim, sözlerine dikkat et! Prens, gururu çok incinmis bir tavirla, Para! Imkan! diye mirildandi.

Alyosa üzüntüden bitmis, bir seyanlamadan öyle bakiyordu. Natasaya iyice sinirlenmisti.

Hayir, hayir, kesmeyin sözümü, dedi, hepsini söyleyecegime yemin ettim. Kendiniz de biliyorsunuzdur, Alyosa dinlemiyordu sözünüzü. Onu benden geri çekmek için tam alti ay ugrastiniz. Bir türlü boyun egmiyordu. Birden artik samanin kalmadiginin farkinavardiniz.

Oglunuzu serbest birakirsaniz Katerina Fyodorovna'yi da, paralari daözel ikle paralari... üç

milyonluk drahoma vardi ortadakaçiracaktiniz. Tek kurtulus umudunuz kalmisti: Alyosa, onun için seçtiginiz kizi severse belki de uzaklasirdi benden...

Alyosa elem dolu bir sesle,

Natasa, Natasa! diye bagirdi. Neler söylüyorsun! Natasa, Alyosa'ninbagirmasinabakmadandevam ediyordu:

Düsündügünüz gibi yaptiniz, ama o da bir sonuç vermedi! Ben olmasam her sey düzelecekti! Size umut veren bir durum daha vardi: Tecrübeli, kurnaz bir insan oldugunuz için, Alyosa'nin bazan benden bikar gibi oldugunu farketmistiniz. ™yle ya, kimi zaman bana karsi pek ilgisiz oldugu, dört bes gün yanima ugramadigi gözünüzden kaçmis olamaz. Belki iyice sogur dabirakir diye umutlaniyordunuz;Alyosa'nin sali günkü ani hareketi iyice sasirtti sizi. Ne yapacaktiniz simdi!.. 240

Prens,

Bir dakika, diye haykirdi, tam tersine, bu olay... Natasa sert bir sesle kesti Prensin sözünü: O aksam "Simdi ne yapayim ben?" diye düsündünüz, söyle karar verdiniz: Oglunuzun benimle evlenmesinetabiŒ gerçekten degil, onu yatistirmak için sözderazi olacaktiniz. Dügünü istediginiz kadar uzak bir tarihe atabilirdiniz; öte yandan, yeni ask filizlenmeye baslamisti; farkindaydiniz bunun. Iste bütün planinizi bu yeni ask üzerine kurmustunuz.

Prens kendi kendine konusuyormus gibi,

Romanlar, hep su romanlar, diye mirildandi; yalnizlik, hayale düskünlük, roman okumak...

Natasa, Prensin söyledigini duymadan, onun ne dedigine dikkat bile etmeden, gittikçe heyecanlanarak,

Evet, bütün planinizi bu yeni ask üzerine kurmus" tunuz, diye tekrar etti. Hem bu askin sizi basariya ulastirma sansi da çoktu! €ünkü Alyosa Katerina Fyodorovna'ya taa bastan, onun ne denli iyi bir kiz oldugunu henüz bilmezken tutulmustu! Alyosa o gece bu kiza onu sevemeyecegini, çünkü görevi, baska birisine olan sevgisi bunu ona yasakladigini açiklayinca kiz öylesine soylu davraniyor;ona da, sevdigi erkegi elinden alan kadina da öylesine içten bir ilgi gösteriyor, onlari öylesine yürekten affediyor ki genç kizi zaten begenen Alyosa onun ruh güzel igi karsisinda büyüleniyor!..

Buraya gelince hep Katerina Fyodorovna'dan söz etti. Devrisi gün bu soylu kizihiç

degilse minnet duygusundantekrar görmek için önüne geçilmez bir istek duyacakti elbette. Hem ne diye gitmesindi oraya? ™yle ya, eski sevgilisinin üzüntüsü geçmisti nasil olsa, onun için kesin karar verilmisti, ömrünün sonuna kadar beraber olacaklardi;birdakikacik da... Natasa bu bir dakikacigi kiskanacak kadar nankör müydü ? Bu bir dakikadan sonra hiç farkinda olmadan bir gün 241

aldi Natasa'dan, sonra bir gün daha, bir daha... Bu dört gün içinde kizin bilmedigi yanlarini ögrendi: Temiz, duygulu, bir çocuk kadar içtendi; huylan da o kadar uyusuyordu ki... Dost, kardes olacaklarina yemin ediyorlar. ™lünceye kadar ayrilmayacaklarina söz veriyorlar birbirine. Bes alti saat süren bir konusmanin" sonucunda yepyeni duygular tadiyor Alyosa'nin ruhu, yüregi heyecanla doluyor... Bunlari bildiginiz için "bir zaman gelecek eski askini bu yeni duygulariyla karsilastiracaktir, diye düsünüyordunuz; eski sevgilisiyle aralarindaki iliskilerin çekici bir yani kalmamistir artik onun için; kiz hep surat asiyor, bir seyler yapmasini istiyor; kiskaniyor, sitem ediyor; agliyor... Arada bir yüzüne gülse, sakalassa bile, karsisindaki bir çocukmus gibi yapiyor bunu... Bikmaya basladi artik, kaniksadi..."

Gözyaslari bosaldi birden, bogazinda bir sey dügümlenmis gibi sustu; ama toparladi kendini: Sonra mi ne oldu? Her seyi zamana biraktiniz; nasil olsa hemen evlenmeyecektik; daha çok zamaniniz vardi, her sey degisebilirdi... Bir yandan imalarinizla bir yandan da telkinlerinizle amaciniza erismeye çalisacaktiniz... Iftiralarinizla su can sikici Natasa'yi küçük düsürebilirdiniz...

sonucun ne olacagi bilinmezdi, ama zafer sizindi! Alyosa! Suçlama beni canim! Askini anlamadigimi, degerini bilmedigimi söyleme. Su anda bile beni sevdigini, sözlerimi belki de anlamadigini biliyorum. Böyle konusmakla çok çok kötü yaptigimin da farkindayim. Bunlarin hepsini görüyor, seni de gün geçtikçe daha çok seviyorsam elimden ne gelir... çildirasiya...

çildirasiya seviyorum seni!..

El erini yüzüne kapadi, kendini kanepenin üzerine atip hiçkira hiçkira aglamaya basladi. Alyosa bir çiglik

atarak kostu yanina. Natasa aglayinca hemen o da aglamaya baslardi.

Natasa'nin bu aglamasi Prens'in isine çok yaramisti tabiŒ: Natasa'nin heyecanini, sert ithamlarini bir kiskançlik nöbetine, hakarete ugramis askinin sebep oldugu sinir bozukluguna, hatta hastaliga vermek o kadar yadirganmayacakti simdi. Kiza yakinlik göstermesi bile olagandi bu durumda.

Üzülmeyin Natalya Nikolayevna, dedi, öfke, yalnizlik sinirlerinizi bozmus... Onun bu düsüncesizce davranisi hasta etmis sizi... Durmayin üzerinde, çocukluguna verin. ™nemli olan, sizin de söylediginiz gibi, sali günkü olaydir; onun size ne denli bagli oldugunu ispata yeter bu, ama siz...

Natasa aci aci aglayarak kesti Prens'in sözündü:

Ah, böyle söylemeyin, hiç degilse su anda iskence etmeyin bana! Içime dogmustu bunlar! Onun beni artik eskisi gibi sevmedigini bilmiyor muyum saniyorsunuz... Burada... su odada yalniz basima...terkedilmis, beklerken her seyi uzun uzun düsündüm. Ne yapabilirdim, elimden ne gelirdi!Seni suçlamiyorum Alyosa...Niçin kandirmaya ugrasiyorsunuz beni? Kendi kendimi kandirmaya çalismadim mi saniyorsunuz?... Ah, hem de kaç kere, kaç kare! Sesindeki en küçük bir degisiklikten az mi anlam çikarmaya çalistim? Yüzünden, gözlerinden ruhunu okumaya az mi ugrastim?.. Her sey bitti artik, her sey... Ah, ne bedbaht bir insanim!..

Alyosa önünde yere diz çökmüs, agliyordu. Hiçkiriklari arasindan, Evet, evet, bütün suç bende! diye tekrar ediyordu. Her sey benim basimin altindan çikti!...

Hayir, kendini suçlu görme Alyosa... baskalarindadir suç... Düsmanlarimizda! Bütün suç onlarda Prens biraz sabirsiz,

Söyler misiniz, bütün bu... suçlari neye dayanarak bana yüklüyorsunuz? dedi. Hepsi sizin uydurmaniz...

Natasa birden ayaga firlayarak,

Uydurmam mi! diye bagirdi. Demek öyle ha, riyakar adam! Sali günü buraya geldiginizde baska bir niyetiniz olamazdi! Vicdan azabini dindirmek, kendini daha bir rahatlikla Katya'ya vermesini saglamak için oglunuzu yatistirmaniz gerekiyordu; yoksa hep beni hatirlayacak, isteklerinize boyun egmeyecekti; öte yandan, beklemek caniniza tak demisti. Yalan mi söylüyorum?

Prens alayli alayli gülümseyerek,

Dogrusunu söyleyeyim, sizi aldatmak isteseydim gerçekten de böyle düsünürdüm; çok...

zekisiniz; ama iddialarinizi ispat etmelisiniz, yoksa bir insan için böyle seyler söylemek...

ispat mi? Alyosa'yi benden sogutmak için yaptiklarinizdan daha güzel delil mi olur? Birtakim çikarlar ugruna ogluna görevlerini unutturmaya, sevdigi insani yüz üstü birakmaya çalisan bir baba! Demin oturdugum evin merdiveninin kötülügünden dem vuruyordunuz yanilmiyorsam!

Parasizliktan, açliktan ayrilmak zorunda kalalim diye Alyosa'nin ayligini kesen siz degil misiniz?

Sizin yüzünüzden oturuyorum burada, bir de kalkmissiniz oglunuza sitem ediyorsunuz; iki yüzlü

bir insansiniz siz! O aksam birdenbire nasil da degistiniz o kadar? Niçin birden o kadar hoslandiniz benden? Dört gündür su odanin içinde dolasiyor, düsünüyorum;her seyi enine boyuna düsündüm; her sözünüzü, yüzünüzün her ifadesini ölçtüm biçtim, sonunda hareketlerinizin yapmacik, alay dolu oldugunu anladim; çirkin bir oyun oynuyordunuz bizimle... Zaten çoktan taniyorum sizi! Yaninizdan geldigi zamanlar Alyosa'nin yüzünden, ona

söylediklerinizin, kafasina sokmaya çalistiginiz düsüncelerin hepsini anlardim; üzerindeki etkinizi çok iyi ögrenmistim artik!

Hayir, aidata_ 244

mazsiniz beni! Belki baska hesaplariniz vardir, en önemli olani söylememis olabilirim, ama degismez! Beni aldatmaya çalisiyordunuz ya, ha sunun için ha bunun için, orasi önemli degil!

Bunu yüzünüze karsi söylemek istiyordum!

Hepsi bu kadar mi? Bütün deliliniz bu mu? Ama düsünün bir kere, sali aksami size yaptigim teklifle kendimi baglamis olmadim mi? Bu kadar düsüncesiz hareket etmis olabilir miyim?

Neyle baglamissiniz kendinizi? Neyle? Sizce beni aldatmanin ne anlami olabilir? Her hangi bir kizin gururuyla oynamanin bir önemi olabilir mi sizin için! ™yle ya, zaval i bir kaçak, babasinin lanetledigi, kimsesiz, kendini rezil etmis, ahlaksiz bir kizim ben! Bu oyun size küçücük de olsa bir çikar saglayabilecekse böyle bir zaval iyi düsünmeye deger mi!

Natalya Nikolayevna, kendinizi ne duruma düsürdügünüzün farkinda misiniz? Il e de size hakaret etmis olayim istiyorsunuz. Ama bu öylesine agir bir hakaret ki, bunda israr etmenizi birakin, böyle bir seyi nasil düsünebildiginize de sasiyorum dogrusu. Kusura bakmayin ama bunu bu kadar kolaylikla düsünebilmek için insanin pek piskin olmasi gerek. Böyle konusmaya hakkim var sanirim; oglumu bana karsi kiskirtiyorsunuz çünkü. Su anda sizden yana çikip bana bas kaldirmiyorsa da için için dis biliyordur...

Alyosa,

Hayir baba, diye bagirdi, bas kaldirmiyorum sana, çünkü ona hakaret etmedigine, bir insana böyle hakaret edilemeyecegine inaniyorum!

Duyuyor musunuz? diye haykirdi Prens.

Natasa, bütün suç bende, babami suçlama. Günah, korkunç bir sey bu!

Natasa,

245

Duydun mu Vanya? diye bagirdi. Bana karsi çikmaya basladi bile!

Prens,

Yeter! dedi. Bir son verelim artik bu can sikici konusmaya. Bu çilgin kiskançliginiz sizi bana bambaska bir yaninizdan tanitti. Uyardiniz beni. Acele etmisiz, evet evet gerçekten çok acele etmisiz. Bana nasil hakaret ettiginizin bile farkinda degilsiniz; bunu umursadiginiz da yok ya...

Acele ettik... acele ettik... sözümü tutmam gerekir tabiŒ, ama... bir babayim ben de, oglumun mutlu olmasini isterim...

Natasa kendini kaybederek,

Sözünüzden dönüyorsunuzdemek! diye bagirdi. Firsata sevinmissinizdir! Ama sunu bilesiniz ki, iki gün önce burada kendi kendime bir karar verdim ben, simdi hepinizin yaninda da tekrar ediyorum bunu : Alyosa'yla evlenmekten vazgeçtim!

Yani onu gene huzursuz etmek, duygulandirmak, demin söylediginiz gibi

"sorumluluklarini"hatirlatmak, böylece onu tekrar kendinize baglamak istiyorsunuz demektir bu...

Demin siz öyle demiyor muydunuz? Ama yeter artik; zamana birakalim... Sizinle konusup anlasmak için daha bir sakin oldugunuz zamani bekleyecegim. iliskilerimizi tamamen kesmeyecegimizi umarim. Belki de, zamanla daha iyi anlarsiniz beni. Oysa buraya gelirken, ailenizle ilgili bazi niyetlerimden söz etmeyi düsünüyordum size; görecektiniz ki... ama yeter artik!

Yanima gelerek devani etti :

Ivan Petroviç! Simdiye kadar sizinle tanismayi çok istiyordum; hele simdi büyük bir mutluluk verecektir bana dostlugunuz. Umarim anliyorsunuzdur

beni. Birkaç gün sonra gelecegim size; izin verirseniz tabiŒ.

™ne hafifçe egilerek kabul ettigimi belirttim. Ondan kaçamayacagimi anlamistim. Elimi sikti, hiç

bir sey söy 246

lemeden Natasa'yi selamladi, gururu incinmis bir insan tavriyla çikti.

IV

Birkaç dakika hiç konusmadik. Natasa üzgün, bitik, düsünceli oturuyordu. Bütün heyecani, canliligi bir anda sönmüstü. Donuk bakislarini tam karsisinda bir noktaya dikmis, Alyosa'nin eli elinde, hareketsiz öyle duruyordu. Alyosa sessiz sessiz agliyor, arada bir basini kaldirip ürkek, merak dolu bakislarla Natasa'nin yüzüne bakiyordu.

Sonunda çekingen bir tavirla Natasa'yi yatistirmaya basladi. Kizmamasi için yalvariyordu ona, bütün suçu kendi üzerine aliyordu. Babasini temize çikarmayi çok istedigi bel iydi. Birkaç kere söz etti bundan, ama Natasa'yi tekrar kizdirmaktan korktugu için açik söyleyemiyordu. Natasa'yi eskisi gibi sevdigine, ölünceye kadar da sevecegine yeminler ediyor; Katya'yi bir kizkardes, sevimli, iyi yürekli bir kizkardes olarak sevdigini söylüyordu. "Onu birakmam büyük kabalik olur, diyordu.

Katya'yi tanisan sen de çok seversin onu, hiç ayrilmak istemezsin ondan; o zaman bu tatsizliklar da biter". Bu düsünce pek hosuna gitmisti. Yalari söylemiyordu zaval i. Natasa'nin endisesini anlamiyordu; onun demin babasina söylediklerinin de farkinda degildi. Bildigi, onlarin bozustuklariydi, bu da çok üzüyordu onu. Natasa,

Babana öyle davrandigim için gücendin mi bana? diye sordu.

Delikanli derin bir üzüntü içinde cevap verdi:

Bütün suç bendeyken, her sey benim basimin altindan çikmisken gücenebilir miyim hiç? Seni böylesine bir öfkeye ben saldim; sinirlerin bozuk oldugu için onu 247

suçladin, çünkü beni temize çikarmak istiyordun; her zaman benden yana olursun zaten, oysa degmem ben buna. Bir suçlu bulmak gerekiyordu, o çikti karsina... Ama hiç suçu yoktur onun, hiç!

Alyosa heyecanlanmis, sesini yükseltmisti.Adamcagiz ne için geldi buraya, ne buldu!

Natasa'nin elemli, sitemli baktigini görünce yutkundu.

Peki, peki, bir daha söylemeyecegim, dedi, affet... Bütün suç bende!

Natasa son derece üzgün,

Evet Alyosa, diye mirildandi.Aramizdan kara kedi gibi geçti baban, bütün dünyamizi yikti. Bu güne kadar herkesten çok bana inanirdin; simdi bir kusku düsürdü içine, beni suçlu buluyorsun; kalbinin yarisini aldi benden. Karakedi geçti aramizdan.

Böyle söyleme Natasa. Niçin "Karakedi" diyorsun?

Sahte bir iyi yüreklilikle, yapmacik bir büyüklükle kendine bagladi seni; simdi de her gün biraz daha sogutacak seni benden.

Alyosa iyice heyecanlanmisti,

Yemin ederim ki yaniliyorsun Natasa! diye bagirdi. "Acele ettik" derken çok sinirliydi. Göreceksin, yarin ya da birkaç gün sonra yatisacaktir. Hem evlenmememiz için diretecek kadar kizmissa da önemli degil; sana yemin ederim ki, ne derse desin, dinlemem onu. O kadar da zayif degilim...

Kim yardim eder bize biliyor musun?Birden sevinçle yükseltmisti sesini.Katya yardim eder! Sen de görürsün onun ne iyi bir kiz oldugunu! Senin rakiben olup olmadigini, bizi ayirmak isteyip istemedigini anlayacaksin!Evlendiginin devrisi günüsevgisi sönen erkeklerden oldugumu nasil dilin vardi da söyleyebildin demin? Yüregime isledi busözün!Hayir, yaniliyorsun, 248

Katya'ya sik sik gittiysem...

Yeter artik Alyosa, istedigin zaman gidebilirsin ona. Demin söyledigim bu degildi benim. Yanlis anladin. Kime istersen ona git, mutlu ol. Kalbinden, bana vereceginden daha çok sevgi isteyemem...

Mavra girdi içeri.

€ayi getireyim mi artik? Iki saattir kayniyor semaver; on bir oldu saat.

Kaba, sert bir tavirla sormustu bunu; caninin çok sikkin oldugu, Natasa'ya kizdigi bel iydi. Salidan bu yana pek heyecanliydi, çok sevdigi hanimi evleniyordu... ™teki kiracilara, komsulara, kapiciya yetistirmisti haberi; dükkana her gittiginde oradakilere hep haniminin yakinda evleneceginden söz etmisti. Büyük bir adam olan, general ige kadar yükselmis, ayrica son derece varlikli Prens'in gelip hanimina, ogluyla evlenmesi için yalvardigini, bunu "kulaklariyla" duydugunu kurula kurula anlatmis durmustu. Gelgelelim, birden isler sarpa sarmisti simdi, Prens çay bile içmeden, öfkeyle çikip gitmisti. Bütün suç hanimindaydi tabiŒ. Onun Prens'le nasil bagira bagira konustugunu duymustu mutfaktan. Natasa,

Getir bakalim, dedi.

Yiyecek bir seyler de getireyim mi? Natasa bozuldu.

Getir. Mavra,

Dünden beri oturmadik, bir sürü sey hazirladik, diye söylendi. Sarap almak için taa Nevski'ye gittim, simdi de...

Kapiyi öfkeyle çarparak çikti. Natasa'nin yüzü kizardi, tuhaf tuhaf bakiyordu bana. Mavra semaverle yiyecekleri getirdi; av eti, balik, iki sise iyi cins Yeliseyev sarabi vardi. "Bu kadar seyi kime hazirlamislar acaba?"

diye geçirdim içimden. Natasa masaya yaklasti. Benden bile sikildigi bel iydi.

Iste böyle garip bir insanim benVanya, dedi. Olacaklari önceden bildigim halde gene de bir umut vardi içimde. Alyosa gelip özür diler, belki barisiriz;

kuskularimin asilsiz oldugu anlasilir, inandirirlar beni... diye umutlaniyordum; onun için hazirlattim bunlari... Olur ki oturur, geç saatlere kadar konusuruz diye düsündüm...

Zaval i Natasa! Bunu söylerken yüzü öyle kizarmisti ki! Alyosa birden heyecanlandi.

Gördün mü ya Natasa! diye bagirdi, Iki saat öncesine kadar kuskularina kendinde inanmiyormussun! Evet, düzeltmek gerek durumu. Bütün suç bende, her seyi de ben düzeltecegim. Natasa, izin ver hemen simdi babama gideyim! Görmeliyim onu; gururu incindi, hakarete ugradi. Avutmaliyim, hep kendi düsüncelerimi söyleyecegim ona, sadece kendi düsüncelerimi; seni karistirmayacagim. Her sey düzelecek...Seni birakiponun yanina kosmak istedigim için gücenme. Yanilirsin öyle düsünürsen;aciyorum ona;görürsün, suçsuz oldugunu zamani gelecek sen de anlayacaksin...Yarin sabah gün dogar dogmaz gelecegim buraya, gece geç saate kadar yaninda kalacagim, Katya'ya gitmeyecegim.

Natasa kalmasini istemedi ondan, hatta gitmesinin daha iyi olacagini söyledi. Alyosa'nin simdi kendini zorlayarak günlerce yaninda kalacagindan, bile bile kendine eziyet edeceginden korkuyordu. Yalniz Alyosa'dan babasina onun adina bir sey söylememesini istedi, onu yolcu ederken neseyle gülümsemeye çalisti. Alyosa kapidan çikarken birden döndü, Natasa'nin yanina gitti, iki elini avuçlarinin içine aldi, yanina oturdu. Derin bir sevgiyle yüzüne bakiyordu.

Natasa, sevgilim, melegim benim, gücenme bana, hiç bir zaman bozusmayalim. Bundan böyle birbirimizin 250

her dedigine inanacagimiza söz verelim. Bak simdi ne anlatacagim sana canim: Neden oldugunu hatirlamiyorum. Kavgaliydik bir keresinde. Kabahatli bendim. Konusmuyorduk. ™zür dilemek istemiyordum senden, ama öte yandan da çok üzülüyordum. Kentte suraya buraya gidiyor, sokaklarda avare avare dolasiyor, arkadaslarima ugruyordum, ama içim kan agliyordu... Birden aklima ya hasta olur da ölürsen, diye geldi. Büyük bir umutsuzluga düstüm, seni kaybettim sandim. Gittikçe karariyordu içim. Sözde mezarinin üzerine kapanip kederimden öyle kalmis hayal ediyordum kendimi. Mezarini öpüyor, sana sesleniyor, seni karsimda bir anlik bile olsa

diriltmesi, bir mucize göstermesi için. Tanriya yakariyordum. Kosup kucakliyordum seni, bagrima basiyor, öpüyordum. Seni o anda eskisi gibi bir kerecik daha kucaklasani mutluluktan ölürüm saniyordum.

Böyle hayal görürken birden söyle düsünüyordum kendi kendime: "Onu bana bir an göstermesi için yakariyorum Tanriya, oysa alti aydir beraberiz; kaç kere kavga ettik, kaç gün konusmadik birbirimizle!" Günlerce dargin durduk, mutlulugumuzun degerini bilmedik; simdi de tutmus mezarindan disari çagiriyordum seni; bir dakika için hayatimi vermeye hazirdim!.. Daha fazla dayanamadim, kostum sana, sen de beni bekliyordun; hatirliyorum, öyle bastirdim seni ki gögsüme, gerçekten kaybedecektim seni sanki. Natasa! Bundan böyle hiç bozusmayacagiz!

Dayanamiyorum! Tanrim, seni birakabilir miyim hiç!

Natasa agliyordu. Kucaklastilar; Alyosa, onu hiç birakmayacagina bir kere daha yemin etti. Sonra babasinin yanina kostu. Her seyi yoluna koyacagina, düzeltecegine kesinlikle inaniyordu.

Natasa elimi sinirli sinirli sikarak,

Her sey bitti artik! dedi. Her sey mahvoldu! Seviyor beni, hiç de sönmeyecek bu sevgisi; ama Katya'yi

251

da seviyor, bir zaman sonra onu benden çok sevecek. TabiŒ bu alçak Prens de firsati kaçirmayip...

Natasa! Prens'in dürüst davranmadigina ben de inaniyorum, ama...

Ona söylediklerimin hepsini dogru bulmuyorsun, degil mi! Yüzünden anlamistim zaten. Ama biraz sabret, hakli miyim haksiz miyim görürsün! Hem ben genel konustum, kim bilir daha ne domuzluklar vardir kafasinin içinde! Korkunç bir adamdir o! Dört gün dolastim durdum bu odanin içinde, hep düsündüm. Evet, Alyosa'nin durulmasini; istedigi gibi yasamasini engel iyen üzüntüsünden, bana olan sevgisinin verdigisorumlulukduygusundan kurtulmasini saglamakti asil amaci. Bu

evlilige razi olmasinin bir nedeni daha vardi: Aramiza sokulup iyi yürekliligiyle,içtenligiyle Alyosa'nin gözünü boyayacakti. Evet Vanya, bu böyledir! Alyosa çok saftir; benim için üzülmezdi artik. Söyle düsünürdü: "Natasa karim olacak, ömrümüzün sonuna kadar beraber yasayacagiz". Elinde olmadan Katya'yla daha çok ilgilenirdi bu durumda. Bel i ki Prens bu Katya denen kizi çok iyi anlamis; tam Alyosa'nin aradigi kiz oldugunu, onu benim elimden alabilecegini sezinlemis. Ah Vanya! Simdi bütün umudum sende : Seninle dost olmayi istedigine göre, gene bir seyler düsünüyor demektir. Bu firsatikaçirma canim, ne olur Kontes'e yaklasmaya çalis. Su Katya'yla tanis, incele onu, nasil bir kiz oldugunu ögren bana. Senin düsüncen önemli benim için. Senin gibi hiç kimse anlayamaz beni; ne istedigimi de iyi bilirsin.

Sonra, aralarindaki dostluk derecesini, iliskileri, nelerden sözettiklerini de ögren. ™zel ikle Katya'yi incele, Katya'yi... Bir kere daha ispat et bana sevgili; biricik dostum Vanya, bir kere daha ispat et bana dostlugunu! Artik bütün umudum sende!.. 252

Eve döndügümde saat gecenin biri olmustu. Nel i uykulu bir yüzle açti kapiyi. Beni görünce gülümsedi, gözlerinin içi güldü. Uyuyakaldi diye kendi kendine kizdi. Ben gelinceye kadar uyumamak istiyormus zaval i. Birisinin beni aradigini, oturup uzun süre bekledigini, masanin üzerine bir pusla biraktigim söyledi. Masloboyev'dendi pusla. Yarin saat on ikide evine çagiriyordu beni. Nel i'ye bir seyler soracaktim, ama sabaha biraktim, gidip yatmasini söyledim. Zaval i zaten bekleye bekleye yorulmus, ancak ben gelmeden yarim saat önce dalmisti.

V

Sabahleyin Nel i Masloboyev'in ziyareti üzerine oldukça ilginç seyler anlatti. Masloboyev'in gece gece beni aramasi pek garipti: Evde olmayacagimi biliyordu; çok iyi hatirliyordum, son görüsmemizde cumartesi aksami evde bulunmayacagimi söylemistim ona. Nel i, önce kapiyi açmak istemedigini söylüyordu: €ünkü saat sekizmis geldiginde, korkmus. Ama Masloboyev razi etmis onu açmaya; bana bir puslayla haber birakmazsa yarin basima bir is açilacagini söylemis.

Içeri girince hemen bir pusla yazip masanin üzerine birakmis, sonra Nel i'nin yanina kanepeye oturmus. "Hemen ayaga kalktim, diye anlatiyordu kiz, konusmak istemedim onunla; çok korkmustum. Bubnova'dan söz etmeye basladi; kadinin sinirden çatladigini, artik beni yanina almaya cesaret edemiyecegini söyledi, sonra seni ögdü. Yakin dost oldugunuzu, sizi taa küçüklükten tanidigini anlatti. O zaman konusmaya basladim onunla. Cebinden seker çikardi, uzatti bana, istemedim; beni iyi bir insan olduguna inandirmak için dil dökmeye basladi, sarki söyleyebildigini, güzel dans ettigini

söyledi; ayaga firlayip oynamaya basladi. Gülesim geldi. Sonra, biraz daha oturup sizi bekleyecegini söyledi; ondan korkmamam, yanina oturmam için yalvardi. Oturdum; ama canim konusmak istemiyordu onunla. Annemle dedemi tanidigini söyleyince konusmaya basladim.

Bunun üzerine çok oturdu".

Neler konustunuz?

Annemden Bubnova'dan... dedemden. Iki saat oturdu.

Neler konustuklarini söylemek istemiyordu sanki. Ben de, Masloboyev'den ögrenebilecegimi düsünerek sormuyordum. Masloboyev'in Nel i'yi yalniz görmek için mahsus ben yokken geldigi kanisindaydim. "Niçin acaba?" diye soruyordum kendi kendime.

Masloboyev'in verdigi sekerleri gösterdi bana Nel i. Bunlar kirmizi yesil kagitli, en adi cinsindenbelki de rastgele bir mahal e bakkalindan almisti onlari Masloboyevüç akide sekeriydi.

Nel i sekerleri bana gösterirken gülümsedi.

Niçin yemedin onlari? diye sordum. Kaslarini çatarak cevap verdi : Istemiyorum. Almadim bile, kendi kanepenin üzerine birakti...

O gün çok yere gidecektim. Kalktim. Giderken sordum Nel i'ye: Yalniz sikiliyor musun?

Hem sikiliyorum, hemsikilmiyorum. Sikiliyorum, çünkü uzun zaman olmuyorsunuz evde.

Yüzüme öyle tatli, sevgi dolu gözlerle bakiyordu ki! O sabah hep öyle bakmisti bana; neseli, cana yakin bir hali vardi; ayni zamanda bir seyden utaniyor, hatta canimi sikmaktan, sevgimi kaybetmekten, agzindan bir sey kaçirmaktan korkuyordu sanki.

Gülümseyerek, 254

Peki niçin sikilmiyorsun? diye sordum. "Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum" diyorsun.

Bu çocuga giderek daha çok isiniyordum. Gülümseyerek,

Bunu ben bilirim, dedi.

Nedense gene utanmisti. Kapida konusuyorduk. Basi önünde, karsimda duruyordu. Bir eli omuzumda, ötekiyle ceketimin kolunu çekistiriyordu.

Sir midir bu? diye sordum.

Tatli bakisim yüzüme kaldirarak alçak sesle,

Yoo... dedi, önemli degil zaten, siz yokken kitabinizi okuyorum...

Kipkirmizi olmustu.

Demek öyle! dedim. Nasil, begeniyor musun bari?

Yüzüne karsi ögülen bir yazarin mahcuplugunu duyuyordum. O anda onu öpebilmeye neler vermezdim! Ama olmazdi; Nel i kisa bir sessizlikten sonra, son derece üzgün, Niçin, niçin öldü o? diye sordu.

Yüzüme bir kere daha bakip basim önüne egdi gene.

Kim? dedim.

Kim olacak, o delikanli, veremli... kitaptaki iste.

Ne yapalim, ölmesi gerekiyordu, öldü. Isitilir isitilmez bir sesle, Hiç de gerekmiyordu, dedi.

Birden somurttu, basini iyice önüne egdi. Aradan bir dakika geçti. Kolumu çekelemeye devam ederek,

Peki ya o kiz... dedesiyle o kiz ne olacaklar? diye fisildadi. Hayatlarinin sonuna kadar beraber mi yasayacaklar? Yoksul uktan kurtulacaklar mi?

Kizcagiza iyi bir sey söyleyemedigim için gerçekten çok üzgün, Hayir Nel i, dedim, kiz uzak bir kente gidip ora

255

da bir toprak sahibiyle evlenecek, ihtiyar da yalniz kalacak.

Demek... demek öyle! ™f, ne hainsiniz! Artik okumayacagim kitabinizi.

™fkeyle itti kolumu, dönüp masanin yanina gitti, yüzü duvara dogru, basi önünde, öyle kösede durdu. Büyük bir üzüntü içindeymis gibi sik sik soluyordu; yüzü kipkirmizi olmustu. Yanina gittim.

Kizdin mi Nel i? Orada yazilanlar dogru degil ki! Hepsi uydurma;kizacak ne var!€ok duygulu bir kizsin!

Kizmadim, dedi.

Sevgi dolu, isildayan bakisini gözlerimin içine dikti; sonra birden elimi yakaladi, yüzünü gögsüme bastirip, nedense aglamaya basladi. Ama ayni zamanda gülüyordu da; hem gülüyor hem agliyordu. Benim de içimden gülmek geldi. Ama yüzünü bir türlü göstermek istemiyordu bana; basim gögsümden ayirmak istedikçe diretiyor, gittikçe daha çok gülüyordu.

Bu duygulu durus bitti sonunda. Vedalastik; acele ediyordum. Nel i, yüzü pespembe, hala utangaç, gözlerinin içi isil isil, merdivenin basina kadar

kostu arkamdan; çabuk dönmemi söyledi.

™glene kadar, belki daha erken dönecegime söz verdim.

™nce ihtiyarlara gittim. Ikisi de keyifsizdi. Hele Anna Andreyevna iyice hastaydi. Nikolay Sergeiç

odasinda oturuyordu. Geldigimi duymustu, ama her zamanki gibi, Anna Andreyevna'yla konusacaklarimizi konusalim diye on bes dakika sonra yanimiza gelecegini biliyordum. Yasli kadini fazla üzmemek için dün aksamki olayi elimden geldigince yumusatarak anlattim, ama gerçegi gizlemedim tabiŒ. Anna Andreyevna'ninüzülmekle beraberevlilik isinin suya düstügü

haberini sogukkanlilikla karsilamasi sasirtti beni. 256 .

Bunu bekliyordum zaten Vanya, dedi. Arkanizdan uzun uzun düsündüm, bu isin olmayacagi sonucuna vardim. Ulu Tanrinin katinda haketmedik bu mutlulugu; hem adam da alçagin biri; iyilik beklemek aptal ik olur ondan... Dile kolay, hiçten yere on bin rublemizi aliyor; hakli oldugumuzu bile bile aliyor. Elimizde avucumuzda bir sey birakmayacak... Ihmenevka'yi satiyorlar.

Natasa'cigim onlara inanmamakla akil ilik etmis.

Sesini alçaltarak devam etti :

Hem ne var biliyor musun Vanya, bizim ki hiç istemiyordu bu evliligi! Arada bir "istemiyorum" diye kaçiriyordu agzindan. ™nceleri nazlaniyor sandim; ama hayir, gerçekten istemiyor. Peki kizim, yavrum ne olacak simdi? Babasi istemez onu. Peki Alyosa olacak herif ne diyor?

Anna Andreyevna daha bir sürü seyler sordu, cevaplarimiher zaman oldugu gibiah vahlarla karsiladi, sizlandi. Son günlerde saskin bir hali oldugu kaçmamisti gözümden zaten. Her yeni haber sarsiyordu onu. Natasa'nin üzüntüsü sinirlerini de sagligini da bozmustu.

Nikolay Sergeiç sirtinda sabahligi, ayaklarinda terligiyle geldi. Üsüttügünden yakindi. Sevgi dolu bakislarini karisindan ayirmiyordu; orada kaldigim sürece her hizmetine bir dadi gibi kostu; gözlerinin içine bakiyor, hatta ondan korkuyordu sanki. Bakislarinda sefkat vardi. Karisini kaybedecegi endisesi düsmüstü içine; onu kaybederse kendisinin de artik yasayamayacagini hissediyordu.

Bir saat kadar oturdum orada. €ikarken Nikolay Sergeiç dis kapiya kadar geldi benimle, Nel i'yi sordu. Onu kizinin yerine yanlarina almaya kararli görünüyordu. Anna Andreyevna'yi buna nasil razi edebilecegini bilmiyordu. Kiz üzerine yeni bir sey ögrenip ögrenmedigimi özel bir ilgiyle soruyordu. Kisaca anlattim. Sözlerim pek

etkilemisti onu. Kararli bir sesle,

Daha konusuruz, dedi, simdilik... neyse, ben gelirim sana, biraz iyileseyim, gelirim. O zaman kararimizi veririz..

Saat tam on ikide Masloboyev'deydim. Içeri girdigimde karsima ilk çikan Prens olunca pek sasirdim. Antrede paltosunu giyiyordu; Masloboyev de telasli telasli yardim ediyordu ona, bastonunu tutuyordu. Tatistiklarini biliyordum, ama bu karsilasma gene de saskina çevirmisti beni.

Prens beni görünce heyecanlanir gibi oldu.

Oo, siz miydiniz! dedi. Ne tesadüf! Ben de bay Masloboyev'le tanistiginizi demin ögrendim. Sizinle karsilastigima sevindim, hem çok sevindim. Sizi görmeyi çok istiyordum;ilk firsatta gelmeyi düsünüyorum size, izin veriyor musunuz? Sizden bir dilegim var:Yardim edin bana, ortadaki durumu açiklayin. Dün aksamki olaydan söz ettigimi anlamissinizdirsanirim...Taniyorlar sizi orada, seviyorlar; olaylari ta bastan beri izliyorsunuz; etkiniz var...Simdi gitmeyip, sizinle konusamadigim için çok. üzgünüm... Bazi acele islerim var! Ama birkaç güne kadar, belki de daha erken, ugrayacagim size. Simdilik...

Elimi biraz fazla hararetle sikti, Masloboyev'e göz kirptiktan sonra çikti. Odaya girince, Al ahaskina söylesene... diye basladim. Masloboyevaceleylesapkasinialipdisariçikarken sözümü agzima tikadi:

Bosuna ugrasma, söylemem, isim var, ben kaçiyorum, zaten geç kaldim!..

Saat on ikide gelmemi yazan sen degil miydin?

Ne olmus yazdiysam? Dün ben sana yazdim, bu

EzilenlerF: 17 258

gün de bana yazdilar; hem de nasil... basim döndü. Ne is! Bekliyorlar beni. Kusura bakma Vanya.

Seni bosuna buraya kadar yordugum için istersen güzel bir sopa çek bana. Yalniz lütfen biraz çabuk tut elini! Bekletme, çok isim var, bekliyorlar. . .

Niçin sopa çekecekmisim sana? Isin çikmissa git: tabiŒ, herkesin acele isi çikabilir. Yalniz...

Masloboyev holeçikiyorduben de pesindenpaltosunu giyerken kesti sözümü : Yalnizi falan yok, söylemem. Seninle de isim var; çok önemli bir is bu; zaten bunun için gelmeni istedim; seni yakindan ilgilendiren bir is... Simdi ayak üstü anlatamayacagim, bugün saat tam yedide, ne erken ne geç, tam saat yedide bana gelecegine söz ver. Evde olacagim..

Kararsiz,

Bugün mü? dedim, bu aksam bir yere...

Aksam gidecegin yere simdi git, aksama da bana gel. Sana neler anlatacagimi bir bilsen Vanya.

Peki, peki. Ne yalan söyleyeyim, meraklandirdin beni.

Bu arada sokaga çikmis, yaya kaldirimda duruyorduk. Israrla bir kere daha sordu : Geleceksin degil mi?

Dedim ya gelecegim diye.

Söz ver bana.

™f, can siktin artik! Peki, söz veriyorum.

€ok güzel. Ne yana gidiyorsun? Sagi göstererek,

Bu yana, dedim. O da solu göstererek,

Ben bu yana, dedi. Al ahaismarladik Vanya! Unutma, tam saat yedide.

Arkasindan bakarken "Tuhaf sey" diye düsündüm. Aksam Natasa'ya gitmekniyetindeydim.

Maslobo

259

yev'e söz verdigim için simdi gitsem iyi olur, diye düsündüm. Alyosa'yi orada bulacagimdan kuskum yoktu. Gerçekten de oradaydi; beni görünce pek sevindi.

Natasa'ya karsi son derece candan, sevimli davraniyordu; benim aralarina katilmam iyice neselendirmisti onu. Natasa da onunla beraber söyleyip gülüyordu ya, bunu zoraki yaptigi bel iydi.

Benzi uçuktu; hiç uyuyamamisti gece.

Alyosabesbel i Natasa'yi gülümsetmek içinhabire konusuyor, bir sürü seyler anlatiyordu, ama Katya'yla babasindan hiç söz etmiyordu nedense. Dünkü, Natasa'yla babasini baristirma denemesi iyi sonuç vermemise benziyordu. Bir ara Mavra'ya bir sey söylemek için disari çiktiginda Natasa aceleyle fisildadi bana:

Bir sey söyleyeyim mi sana? Buradan gitmeye can atiyor, ama çekiniyor. Ben de söyleyemiyorum git diye; o zaman belki mahsus gitmez de cani sikildigi halde kalir yanimda, iyice sogur benden belki... Ne yapsam ki?

Tanrim, kendi kendinizi ne durumlara sokuyorsunuz! Ikiniz de çok vesveselisiniz, biribirinizi kol uyorsunuz. Oturup açik açik konussaniz olmaz mi! Bu durum belki gerçekten de sogutur onu senden.

Natasa dehset içinde,

Ne yapayim? dedi.

Dur, ben simdi hal ederim...

€amurlanmis çizmemi Mavra'ya temizletmek bahanesiyle mutfaga gittim. Natasa arkamdan, Dikkatli ol Vanya! diye seslendi.

Mutfaga girdigimde, Alyosa beni bekliyormus gibi yanima kostu.

Ivan Petroviç, sevgilidostum, ne yapsam ben? Bir akil verin bana: DünKatya'ya söz vermistim, bu saatte orada olacaktim. Gitmesem olmaz! Natasa'yi çok seviyorum onun için kendimi atese atmaya hazirim; ama260

siz de kabul edersiniz ki öte yani da tamamen birakmak olmaz...

Ne duruyorsunuz, gidin...

Ya Natasa? Üzülür sonra. Yardim edin bana Ivan Petroviç...

Bence gidin daha iyi. Sizi ne çok sevdigini biliyorsunuz;sonra yaninda sikiliyorsunuz,kendinizi zorlayarak kaliyorsunuz sanir. Gitmeniz çok daha iyi olur. Simdi girelim içeri, ben yardim ederim size.

Ne iyisiniz Ivan Petroviç! Içeri girdik ; bir dakika sonra, Demin babanizi gördüm, dedim. Zaval i korkuyla,

Nerede? diye haykirdi.

Sokakta karsilastik. Bir dakika kadar konustuk; gene dost olmamizi söyledi. Nerede oldugunuzu bilip bilmedigimi sordu. Sizi görmeyi çok istiyordu ; bir sey söyleyecekti galiba.

Sözü nereye getirmek istedigimi anlayan Natasa,

Ah Alyosa, diye bagirdi, git gözük ona.

Peki ama... nerede bulabilirim onu? Evde midir acaba?

Sanmam. Yanilmiyorsam Kontes'e gidiyordu, öyle bir sey söyledi çünkü.

Alyosa, elemli elemli Natasa'ya bakarak saf bir tavirla,

Sey... ne yapsam simdi? diye mirildandi. Natasa,

Ah Alyosa, dedi, ne yapsam ne demek! Ben üzülmeyeyim diye oraya hiç gitmemek niyetinde misin yoksa? €ocukluk etme. Bir kere, yakisik almaz; sonra, Katya'ya kabalik etmis olursun.Arkadassiniz,insanarkadaslik baglarim böyle koparip atar mi hiç? Hem seni bu kadar kiskandigimi sanirsan üzülürüm. Git, hemen git,

ben istiyorum! Babani da bekletme.

Alyosa hem sevinç hem pismanlik içinde,

Ah, sen bir meleksin Natasa! diye bagirdi. Küçük parmagina degmem inan ki! ™yle iyisin ki, oysa ben... ben... Bak sana gerçegi söyleyeyim! Gitmeme yardim etmesi için demin mutfakta Ivan Petroviç'e ben yalvardim. O da bunu uydurdu. Ama gücenme bana Natasa'cigim ! Düsündügün kadar suçlu degilim;çünkü dünyadaki bütün varliklardan bin kat çok seviyorum seni; yeni bir karar verdim kendi kendime : Katya'ya her seyi, durumumuzu, dün aksam burada olanlari anlatacagim.

Kurtulusumuz için bir seyler düsünür, çok seviyor bizi çünkü...

Natasa gülümsedi.

Hadi git. Bir seysöyleyeyim mi sana Alyosa, Katya'yla tanismayi ben de çok isterdim. Nasil yapariz bunu?

Alyosa'nin sevinci sonsuzdu Hemen iki genç kizi nasil tanistirabilecegi üzerine düsüncelerini siralamaya basladi. Ona bakilirsa çok kolaydi bu:

Katya bir yolunu bulurdu. Heyecanli heyecanli anlatiyordu. Iki saat sonra Katya'nin cevabini getirecegine, gece geç vakte kadar da oturacagina söz verdi. Natasa onu yolcu ederken,

Sahi gelecek misin? diye sordu.

Kuskun mu var bundan ? Hosça kal Natasa'cigim, melegim benim, biricik sevgilim! Hosça kal Vanya! Aman Al ahim, yanlislikla Vanya dedim size, bakin Ivan Petroviç, sizi öyle seviyorum ki...

niçin senlibenli konusmuyoruz sizinle? Bundan böyle sen diyelim birbirimize.

Olur.

Hele sükür! Belki yüz kere düsündüm bunu, ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum size.

Bakin, hala siz diyorum. Dogrusu, birisine sen demek hiç de kolay bir sey degil. Yanilmiyorsam Tolstoy'un bir romaninda çok hos anlatilir bu : Iki kisi birbirine sen demeye karar 262

verirler;ama bir türlü beceremezler bunu, konusurken içinde sahis zamiri olmayan cümleler kul anirlar hep. Ah Natasa! Bir gün "€ocukluk ve Ilk Gençlik" i okuyalim seninle, çok hos bir kitaptir! Natasa gülümseyerek,

Peki, peki, dedi, hadi simdi git! Sevinçten çenen düstü...

Al ahaismarladik! Iki saat sonra buradayim! Alyosa Natasa'nin elini öptü, aceleyle çikti. Natasa, Gördün ya Vanya, gördün ya! diye mirildandi. Gözlerinden yaslar bosaldi. Iki saat kaldim yaninda; avutmaya çalistim onu, sonunda oldukça rahatladi içi. Endiselerinde hakliydi tabiŒ. Onun durumunu düsündükçe yüregim sizliyordu; korkuyordum. Ama elimden ne gelirdi!

Alyosa'yi da tuhaf buluyordum: Natasa'ya olan sevgisi azalmamisti; hatta duydugu pismanliktan, üzüntüden belki de çogalmis, güçlenmisti. Ne var ki yeni aski da giderek yüregini sarmaktaydi.

Sonuç neye varacak, kestirmek imkansizdi. Katya'yi ben de çok merak ediyordum. Onunla tanisacagima bir kere daha söz verdim Natasa'ya.

Sonunda neselenir gibi oldu. Bu arada ona Nel i'yle aramizda geçenleri, Masloboyev'i, Bubnova'yi, Masloboyev'in evinde Prens'le bugünkü karsilasmami, saat yedide oraya gidecegimi de anlattim. Bunlarla çok yakindan ilgilendi. ihtiyarlari kisa geçtim, Ihmenev'in beni ziyaretinden simdilik söz etmedim. Nikolay Sergeiç'in Prensle düel oya hazirlandigi haberi sarsabilirdi onu.

Prens'in Masloboyev'le iliskisi; durumda anlasilmayacak bir yerolmadigi halde, Prens'in benimle dost olmayi böylesine israrla istemesi Natasa'nin da tuhafina gitmisti.

263

Saat üçte eve döndüm. Nel i o küçücük, güleç yüzüyle karsiladi beni...

VI

Saat tam yedide Masloboyev'deydim. Beni görünce sevinç çigliklari atti, boynuma sarildi.

€akirkeyif oldugu, bel iydi. Ama beni en çok sasirtan, ben gelecegim diye evde yapilan hazirlikti.

€ok hos, pahali cinsinden bir yaygiyla örtülü yuvarlak masada güzel, bakir bir semaver kayniyordu. Kristal, gümüs ve fagfur çay takimi piril pirildi. Baska bir çesit, ama gene de en az birincisi kadar agir bir örtüsü olan öteki masada tabak tabak, sekerlemeler, Kiev reçel eri, kurabiyeler ve pastalar, marmelat, pestil, Fransiz reçel eri, jöle, portakal, elma, findik fistik vardi...

kisacasi bir manav dükkaninda bulunan çesitlerin hepsinden yigilmisti masanin üzerine.

Bembeyaz bir örtüsü olan üçüncü bir masada da akla gelebilecek her çesit mezeler siralanmisti: Havyar, peynir, ciger ezmesi, salam, jambon, balik, kristal sürahilerde en iyi cinsinden; renk renk votka... Kösedeki, gene

bembeyaz bir örtüyle örtülü küçük masada da içinde sampanya siseleri bulunan iki küçük kova vardi. Kanepenin yanindaki masanin üzerinde üç güzel sise çarpiyordu göze : Suaternes, LafŒte,, bir de konyak sisesi. Yeliseyev'den alindiklari, çok pahali olduklari bel iydi. €ay masasinin basinda Aleksandra Semyonovna oturuyordu; sade, ama özenerek giyinmisr kendine yakistirmisti. Güzel oldugunun farkindaydi, bunun için de biraz kuruluyordu.

Yerinden hafifçe dogrularak, magrur bir tavirla karsiladi beni. Körpe yüzünde bir nese, sevinç

isiltisi vardi. Masloboyev'in üzerinde zengin bir sabahlik, temiz, sik bir gömlek; ayaklarinda €in isi, güzel terlikler vardi. Gömleginin çok sik dikilmis dügme264

leri son modoydi. Saçlari da modaya göre ortadan ayrilarak özenle taranmis, pomatlanmisti.

Saskinliktan odanin ortasinda kalakalmis, agzim açik; bir Masloboyev'e, bir zevkten gözlerinin içi gülen Aleksandra Semyonovna'ya bakiyordum. Sonunda endiseyle, Ne o Masloboyev? diye bagirdim.Toplantin mi var bu gece?

Masloboyev pek ciddiydi.

Yoo. Yalniz sen varsin.

Pekisunlarne? (Mezelerigösteriyordum.) Bir alay doyar bunlarla!

Masloboyev,

En önemlisini unuttun dedi, doyurduktan baska susuzlugunu giderecek seylerimiz.de var!

Bütün bunlari yalniz benim için mi hazirladin?

Senle Aleksandra Semyonovna için. O istedi. Aleksandra Semyonovna yüzü kizararak, Bak hele!diye bagirdi. Tahmin etmistim zaten! Konuk agirlamak da suç mu yani!

Ama yüzündeki mutluluk ifadesi kaybolmamisti. Masloboyev devam ediyordu: Sabahtan beri, düsün bir kere, bu aksam senin gelecegini ögrendi ögreneli oturmadi hiç, telas içinde saga sola kostu durdu...

Bu da yalan iste! Hiç de sabahtanberi degil... dün aksamdan beri heyecanliyim. Dün gece geldiginde bu aksam bize buyuracaklarini söylemistin...

Yanlis duymussunuz.

Hiç de yanlis duymadim, öyle dedin. Yalan söylemem ben. Hem ne diye agirlamayacakmisiz konugumuzu? Kapimizi çalan yok zaten, oysa neyimiz eksik! Bizim de insan gibi yasamayi bildigimizi görsün herkes.

Masloboyev,

265

Daha önemlisi, sizin ne denli üstün, becerikli bir ev hanimioldugunuzu ögrensin,diye ekledi.Pekiama benim günahim ne, dostlarim! Hol anda bezinden bir gömlek geçirdiler sirtima, kol dügmeleri taktilar; €in isi terlikler, sabahlik giydirdiler... oturup saçlarimi taradi, po~ matladi.

bergamot muydu neydi... krembrüle dedigi bir de koku sürmek istedi ama o kadarina dayanamadim artik, bas kaldirdim, kocaligimi gösterdim...

Aleksandra Semyonovna kipkirmizi kesilmistiHiç de bergamot degildi; kristal sisede en iyi cinsinden Fransiz pomadi sürdüm saçina! Siz hak verin Ivan Petroviç, ne dansa, ne tiyatroya yol ar beni, sadece giyecek alir; ama ne yapayim ben giyecegi? Süslenip püsleniyor, odanin içinde yalniz basima bir asagi bir yukari dolasip duruyorum. Geçen gün yalvar yakar, tiyatroya gitmeye razi ettim. Hazirlaniyorduk, ignemi takmak için odama gittim bir ara, dönünce içki dolabinin basinda buldum onu, pes pese yuvarliyordu kadehleri... biraz sonra tamam oldu tabiŒ.

Gidemedik, kaldik. Hiç kimse gelmiyor evimize, hiç kimse, hiç kimse. Yalniz sabahlari birtakim adamlar geliyor, beni de öteki odaya yol uyorlar. Oysa semaverimiz, çay takimimiz, güzel güzel fincanlarimiz var... hepsi de

hediye. Yiyecek de getiriyorlar; disardan sadece sarapla pomadi, bir de bazi mezeleri aliyoruz. Sözgelimi, sizin için pestil, jambon, seker aldik... Bari birisi gelip ilgilense bizimle! Bir yildir hep kibar bir konuk gelse de esyalarimizi göstersek agirlasak, övse bizi, tanidiklarina anlatsa diye düsünürüm. Bu aptali bosuna süslemis, saçlarim pomatlamisim, degmez buna; pasakli gezmekten hoslaniyor. Sirtindaki sabahligi görüyor musunuz, hediyedir.

Böyle bir sabahlik giyecek surat var mi onda, siz söyleyin! Zikkimlanmaktan baska düsündügü

yok. Görürsünüz simdi, çaydan önce votka sunacaktir size.

Hay aklinla bin yasayasin!Birkaç kadeh likör 266

atistiralim da içimiz aydinlansin; rahat rahat öteki içkilere geçelim.

Demedim mi!

Üzülmeyin Sasenka, sagliginiza bir kadeh de konyakli çay içeriz.

Aleksandra Semyonovna el erini birbirine vurarak,

Oldu! diye bagirdi. Evvelsi gün bir tüccar, kutusu alti ruble olan Hint çayi getirmisti, onu da konyakla içmek istiyor. Ona bakmayin siz Ivan Petroviç, simdi doldururum fincaninizi...

göreceksiniz ne güzel çay oldugunu!

Semaver'in basinda telasli telasli bir seyler yapiyordu.

Beni gece geç saate kadar tutmak niyetinde olduklari bel iydi. Aleksandra Semyonovna bütün bir yil konuk beklemisti, simdi de acisini benden çikarmaya hazirlaniyordu. Benim hesapta yoktu bu.

Yerime otururken,

Bak Masloboyev, dedim, konukluga gelmedim ben buraya, is için geldim; bir seyler anlatacaktin...

Isin de sirasi var, dostça söylemenin de.

Hayir canini, öyle düsünme. Sekiz buçuga kadar oturur, kalkarim. Isim var, söz verdim...

Sanmam. insaf et, neler söylüyorsun? Aleksandra Semyonovna'ya yaptiginin farkindamisin?

Yüzüne bak bir, bembeyaz kesildi. Bosuna mi o kadar süsledi beni, saçimi pomatladi; hem de bergamot... düsün biraz!

Hep isin sakasindasin Masloboyev.Aleksandra Semyonovna'ya söz veriyorum, gelecek hafta,sözgelimi cuma günü aksam yemegine konugunuz olacagim;ama simdi verilmis bir sözüm var Masloboyev, daha dogrusu bir yere gitmek zorundayim. Simdi su bana anlatacaklarina geçsen iyi olur...

Aleksandra Semyonovna misk gibi kokan bir fincan

çayi önüme koyarken aglamakli bir sesle,

Ancak sekiz buçuga kadar mi oturacaksiniz? dedi.

Masloboyev atildi öteden:

Üzmeyin tatli caninizi Sasenka, bos konusuyor. Kalacak. Söylesene bana Vanya, nereye gidiyorsun böyle ikide bir? Ne isler pesindesin? ™grenebilir miyim? Her gün bir yerlere gittigini, çalismadigini biliyorum...

Ne yapacaksin nereye gittigimi? Ama belki sonra, anlatirim. ™nce sen sunu söylesene bana, dün aksam evde olmayacagimi bile bilesöylemistim sana bir yere gidecegiminiçin geldin?

Sonra hatirladim söyledigini, unutmustum. Birtakim haberler verecektim sana; daha çok da Aleksandra Semyonovna zorladi. "Bak, bir dostun oldu, niçin çagirmiyorsun onu?" diyordu. Dört gündür basimin etini yiyor. Su bergamot yüzünden de hani yok mu ya, öteki dünyada kirk günahimi bagislarlar galiba... Dogrusu benim de aklim yatmadi degil buna: Eski bir

arkadasimla söyle güzel bir aksam geçirmek hiç de fena olmazdi. Kurnazlik ettim: Gelmezsen durum kötüye varir, diye yazdim.

Bir daha böyle yapmamasini, dogru haber birakmasini söyledim. Ne var ki gene de bir kusku vardi içimde.

Peki ögleyin nereye gittin öyle aceleyle?

Evet, o zaman gerçekten önemli bir isim vardi, yalan söylemek adetim degildir.

Prensle mi?

Aleksandra Semyonovna tatli bir sesle,

€ayimiz hosunuza gitti mi? diye sordu.

€ayini öveyim diye deminden beri bekliyordu meger, anlayamamistim, __ €ok güzel, Aleksandra Semyonovna, çok çok güzel! dedim. Böyle çay hiç içmemistim.268

Zaval inin yüzü sevinçten kipkirmizi oldu, bir fincan daha doldurmaya kostu. Masloboyev, Ah o Prens! diye haykirdi. Ne hinoglu hindir bilmezsin... alçak herifin biri! Bak ne diyecegim sana Vanya: Gerçi ben de alçagim, ama onun gibi olmaktan utanç duyarim! Ama açmayayimagzimi...tutayim çenemi! Onun için sana söyleyebilecegim tek sey de budur zaten.

Oysa ben onun üzerine bilgi almak için gelmistim sana. Neyse, sonra konusuruz bunu. Simdi söyle bakalim, dün ben yokken niçin seker verdin Helena'ya, karsisinda dans ettin? Sonra, bir buçuk saat ne konustun onunla?

Masloboyev birden Aleksandra Semyonovna'ya dönerek açikladi: Helena dedigi, Ivan Petroviç'in evinde kalan on iki, belki de on bir yaslarinda küçük bir kizdir.

Sonra bana döndü, Aleksandra Semyonovna'yi göstererek,

Suna bak hele Vanya, diye ekledi,adini ilk kez duydugu bir kiza seker verdigimi duyunca nasil mosmor kesildi yüzü birden, gördün mü? Odanin içinde tabanca patlamis gibi nasil irkildi...gözlerinde simsekler çakti. Saklamayin iste Aleksandra Semyonovna! Kiskaniyorsunuz beni! Helena'nin on bir yasinda bir kizcagiz oldugunu söylemeseydim o saat saçlarima yapismisti, bergamot bile kurtaramazdi beni!

Simdi de kurtaramayacak!

Aleksandra Semyonovna çayi birakip yanimiza kostu, Masloboyev'in basini çekmesine firsat vermeden saçina yapisti.

Al sana, al bakalim! Konugumuzun yaninda kiskanç oldugumu söylemenin cezasi bu iste! Hele bir daha söyle!

Aleksandra Semyonovna'nin yüzü kipkirmizi olmustu; sakayla karisik hayli yakti Masloboyev'in canini..

269

Sonra bana dönerek, ciddi bir tavirla ekledi:

Hiç utanmadan böyle seyler söyler! Masloboyev saçlarini düzeltirken,

€ektigimi görüyorsun Vanya! dedi. Bunun üzerine birer votka içmek gerek!

Kosarak içki masasina gidiyordu ki Aleksandra Semyonovna ondan önce davrandi. Kosup kadehi kendi doldurdu, Masloboyev'e verdi, hatta gülümseyerek yanagim oksadi. Beriki magrur bir tavirla göz kirpti bana, dilini sapirdatti, bir dikiste kadehteki içkinin hepsini içti. Sonra yanima geldi, otururken,

Sekerlere gelince, diye basladi, nasil söylesem sana; evvelsi gün sarhosken bir mahal e bakkalindan almistim onlari. Belki de amacim yurt ekonomisine yardim etmekti... kesin olarak bilmiyorum. Sadece zil zurna sarhos, çamuruniçineyuvarlandigimi, saçimi basimiyolarak bes para etmez, ise yaramaz bir adam olduguma agladigimi hatirliyorum. Sekerleriunutmustum tabiŒ,cebimde kalmislar; dün aksam senin evde üzerlerine oturunca

hatirladim. Dans etmeme gelince, bunun sebebi de sarhoslugum... dün de çekmistim kafayi; sarhos oldugum zamanlar keyfim yerindeyse bazan oynarim öyle. Hepsi bu kadar iste; önemsiz baska sebepler de var tabiŒ: Bir kere, acimistim bu zaval i yetim kiza; sonra, benle konusmak istemiyor, sanki kiziyordu bana. Neselendireyim diye oynadim, seker ikram ettim.

Sakin kizin agzindan bir seyler almak için yapmis olmayasin bunlari ? itiraf et: Evde olmadigimi bile bile ugradin; Helena'yla yalniz konusmak, ondan bir seyler ögrenmek istiyordun. Bir buçuk saat konusmussunuz; annesini tanidigini söylemis, birtakim sorular sormussun.

Masloboyev gözlerini kisti, kurnaz kurnaz gülümsedi.

Niyetim ondan bir sey ögrenmek olsaydi, dogrusu 270

akil ica hareket etmis olurdum, dedi. Hayir Vanya, yaniliyorsun. Hos firsat çikinca insan merak ettigi seyleri sorar; ama düsündügün gibi bir niyetim yoktu. Simdi beni dinle garip dostum, gerçi her zamanki gibi sarhosum gene, ama sunu unutma ki Filip seni kötü bir maksatla aldatmaz, yani kötü bir...

Peki, tutalim ki yoktu kötü maksadin.

Yoktu tabi . Birak simdi su isi; içelim! Kadehini diktikten sonra devam etti: Zaten sözünü etmeye degmez. Bubnova denen karinin kiza sahip çikmaya hiç bir hakki yokmus; her seyi ögrendim. Evlatlik edinmek için dilekçe bile vermemis. Kizin annesi kendisine borçlu ölünce o da tutmus kizi almis. Gerçi cadi, azgin bir kadindir Bubnova, ama bütün saçi uzunlar gibi akli kisadir. ™len kadinin kimlik cüzdani tamam, temiz de. Helena senin yaninda kalabilir. Dogru dürüst bir ailenin yanina girip okusa,egitilse daha iyi olurdu tabiŒŒ. Ama simdilik sende kalsin.

™nemi yok bunun; ben yoluna koyarim isleri: Bubnova parmagini oynatamaz. Kizin ölen annesi üzerine kesin bir sey ögrenemedim. Dul oldugunu, bir de soyadinin Zaltsman oldugunu biliyorum.

Evet. Nel i de söylemisti.Masloboyev ciddi bir tavirla,

Burasi tamam, dedi, simdi beni dinle Vanya, bir dilegim olacak senden. Kirma beni. Sik sik nerelere gittigini, ne islerin oldugunu elinden geldigince ayrintilariyla anlat bana. Gerçi birtakim seyler biliyorum ama daha ayrintili bilmem gerekiyor.

Masloboyev'in bu ciddiyeti sasirtmistibeni, hatta endiseye kapildim.

Ne oldu? dedim. Niçin ögrenmek istiyorsun bunu? ™yle ciddi soruyorsun ki...

Bak Vanya, kisaca söyleyeyim: Sana iyilik etmek:

271

istiyorum. Unutma ki dostum, kurnazlik etseydim ciddi tavirlar takinmadan da ögrenebilirdim senden ögrenmek istediklerimi. Oysa sen durup dururken kuskulaniyorsun benden, seni uyutmaya çalistigimi saniyorsun. Demin seker konusu... kaçmadi gözümden. Ciddi konusuyorsam bu kendim için degil, senin içindir. Gel inan bana, gerçegi açik açik, ayrintilariyla anlat...

Ne yardimindan söz ediyorsun deminden beri Al ahim seversen? Beni dinle Masloboyev; niçin Prens üzerine bilgi vermeye yanasmiyorsun bana? Benim istedigim bu... Bundan daha iyi yardim edemezsin bana.

Prens üzerine ha! Him...™yleyse açik söyleyeyim : Ben de Prens için soruyorum sana.

Nasil?

Anlatayim: Prensin seninle pek ilgilendigini farkettim nasilsa. Hatta bir keresinde seni sordu bana.

Seninle tanistigimizi nereden bildigini söylemeyecegim, üstüne vazife degil. Yalniz sunu söyleyeyim, koru kendini Prens denen bu adamdan. Namussuz, bencil herifin biridir. Seninle ilgilendigini farkedince bir kusku düstü içime. Ama pek az sey biliyorum henüz; durumu anlayabilmem için de senden ögrenmek istiyorum... Bugün biraz da bu amaçla çagirdim seni.

™nemli dedigim is buydu iste, oldugu gibi anlattim sana.

Prensten niçin sakinmam gerektigini de söyleyecek misin?

Pekala... Vanya, bazi özel islerialirini üzerime ben. Müsterilerimin banagüvenmesiçenemi tutmama baglidir. Nasil anlatirim sana her seyi? Üstü kapali, çok üstü kapali konusayim, sen anla... bunu da sirf sana onun ne alçagin biri oldugunu göstermek için yapacagim. Ama önce sen söyle...

Kendi kendime düsündüm, islerimi Masloboyev'den saklamamamin bir sakincasi olmadigi sonucuna vardim. 272

Natasa'nin durumunda gizlenecek bir yan yoktu; üstelik Masloboyev'in bir yardimi da dokunabilirdi. Anlatirken bazi noktalari atladim tabiŒ. Masloboyev özel ikle Prensle ilgili yerleri asin bir dikkatle dinliyordu; sik sik duruyordu, bir çok seyi yeni bastan soruyor, daha ayrintili anlatmami istiyordu. Yarim saat kadar sürdü anlatmam. Masloboyev, Him! dedi, akil i bir kiz bu. Prens üzerine düsünceleri tam dogru olmasa bile, karsisindaki adamin ne mal oldugunu bastan anlayip ona göre hareketetmesi iyi. Aferin Natalya Nikolayevna'ya! Onun sagligina içiyorum! (Bir kadeh daha devirdi.) insanin böyle bir adamin kazdigi kuyuya düsmemesi için sadece akil i olmasi yetmez, kalbi de olmali. Aldatmamis onu kalbi. Davayi kaybetti sayilir: Prens diretecek, Alyosa da birakacaktir onu. Yalniz Ihmenev'e çok acidim... su alçaga on bin ruble verecek! Davasiyla kim ilgilendi acaba? Kendiha! Yazik Œ Böyledir hep bu tezcanli, soylu kisiler!

Halk bes para etmez onlarin gözünde! Prense karsi baska türlü davranmak gerekirdi. Ihmenev'e öyle bir avukatbulurdum ki sorma gitsin!...

™fkeyle bir yumruk indirdi masaya.

Simdi sira sende, dedim, Prensi anlatacaktin...

Bir Prens'tirtutturmusgidiyorsun. Anlatacak bir sey yok zaten; herifin sözünü etmekistemiyorum.

Ilerde basina bir is açilmasin diye bu alçaktan sakinmani söyledim sana, hepsi o kadar. Onun yaninda olan herkes tehlikededir. Sana söyleyecegim, tetik dur. Oysa sana birtakim büyük sirlar açacagimi saniyordun, degil mi? Romanci oldugun nasil bel i! Alçak için baska ne söylenir? Alçak

alçaktir...Sana onun bir marifetinianlatayim; tabiŒ yerini, kisileri, zamani belirtmeden... Yalniz memur ayligiyla geçinmek zorunda oldugu ilk gençliginde zengin bir tüccar kiziyla evlendigini biliyorsundur. Sonra peri

san etmis bu zaval iyi... neyse, önemli olan bu tüccar kizi degil zaten, böyle daha çok marifetleri var. Al sana bir daha: Avrupa'ya gitmis. Orada...

Dur Masloboyev, hangi gidisinden söz ediyorsun? Hangi yilda?

Tam doksan dokuz yil üç ay önce. Orada bir adamin kizini kandirip Paris'e götürmüs. ™yle de becermis ki bunu! Kizin babasi fabrikatör muymus, yoksa bir fabrikaya ortak miymis, orasini pek bilemiyorum. Bunlar öteki ögrendiklerimden çikardigimsonuçlardir.Prens bu adami da kafese koymus, fabrikaya girmeyi basarmis. Adamin agzindan girip burnundan çikmis, hayli para almis ondan. Adam verdigi paralara karsilik birtakim kagitlar imzalatmis ona. Oysa Prens, bizde oldugu gibi senetsiz sepetsiz almayi, yani kisacasi iç etmeyi istermis. Ihtiyarin güzel mi güzel bir kizi, kizin da Schil er'in kardeslerinden, yani ozan bir sevgilisi varmis. Delikanli ayni zamanda tüccarmis da; yani tam bir Alman... Pfefferkuhen miymis ne...

Soyadiydi Pfefferkuhen tabiŒ?

Ne bileyim ben, belki Pfefferkuhen degil de baska bir seydi, önemi yok bunun zaten. Prens adamin kizma sokulmaya baslamis bu kez. Kizcagizi deli gibi asik etmis kendine. Iki sey gerekliymis onun için: Bir, kizi avucunun içine almak; iki, aldigi paralara karsilik ihtiyara imzalayip verdigi kagitlar. Ihtiyarin bütün dolaplarinin anahtarlari kizda dururmus. Babasi kizini canindan çok severmis; o kadar ki, kocaya vermek istemiyormus onu. Ciddi söylüyorum. Kiziyla evlenecek erkegi kiskanir, kizindan ayrilmayi düsünmezmis. Pfefferkuhen'i de kovmus; tuhaf bir Ingilizmis...

Ingiliz mi? Nerede olmus bu anlattiklarin?

Ingiliz dedimse, Ingiliz degildi tabiŒ; isimleri degistirerek söylüyorum. Anlattiklarimin nerede oldugunu mu soruyorsun, belki SantafedeBogoto kentinde, belki de Krakov'da; ama en akla yatkini Nassou Fürstentum'unda... (1) hani Zelter suyu siselerinin üzerinde Nassau yazilidir ya, iste orada. Yeter mi sana bu kadari? Prens sonunda kandirmis kizi, Paris'e kaçirmis. Kiz Prens'in israriyla babasinin birtakim kagitlarini da yanina almis. Böyle asklar da var iste Vanya! Aman Al ahim! Ama kiz iyi, dürüst bir kizmis! Belki de kagitlarin öneminden haberi yoktu. Tek endisesi varmis: Babasinin onu lanetlemesi. Prens bunun da kolayini bulmus: Kiza, onunla evlenecegi üzerine imzali bir kagit vermis. Kaçip bir süre Paris'te kalacaklarina, ihtiyarin öfkesi geçince de karikoca olarak geri döneceklerine, üçü beraber ömürlerinin sonuna kadar mutlu yasayacaklarina inandirmis zaval iyi. Kiz kaçmis, ihtiyar da lanetlemis onu, arkasindan da iflas etmis. Frauenmilh de isi gücü birakip kizin pesinden Paris'e gitmis; çok seviyormus çünkü.

. Dur hele! Kim bu Frauenmilh?

Sey... neydi adi canim? Feyerbah... yo yo... Pfefferkuhen! Prens evlenemezdi tabiŒ bu kizla; öyle ya. kontes Hlestova ne derdi sonra; baron Pomoykin ne düsünürdü? Kizcagizi aldatmaktan baska yapacagi bir sey yokmus. Aldatmis da... ama alçakça. Zaval iya bir dayak atmadigi kalmis.

Sonra mahsus Pfefferkuhen'i dadandirmis evlerine; saf delikanliyla kizin dostluklari ilerlemis. Her aksam basbasa dertlesip aglasiyorlarmis. Prens bile bile yalniz birakiyormus onlari. Bir gece geç

vakit gelmis eve, kizla Pfefferkuhen'i basbasa bulmus; onlari suç üstü yakaladigini iddia ederek ikisini de kapi disari et

Prenslik(Almanca)

mis; sabahleyin de kendisi kalkip Londra'ya gitmis. Kadin da gebeymis; evden kovulduktan birkaç

gün sonra bir kiz dogurmus... yani kiz degil de oglan, evet evet, bir oglan dogurmus, adini da Volodya koymuslar. Pfefferkuhen evlat edinmis çocugu. Kadin Pfefferkuhen'le beraber yasamaya baslamis. Adamin eskiden biriktirdigi biraz parasi varmis. Beraberce Isviçre'yi, Italya'yi dolasmislar... anlayacagin, siir dolu yerlerde bulunmuslar hep. ™yle olmasini da olagan karsilamali. Kadin habire agliyor, Pfefferkuhen de içleniyormus; yil ar böyle geçmis, kiz büyümüs.

Prensin keyfi yerindeymis, yalniz bir düsüncesi varmis: kadina verdigi imzali kagidi geri alamamismis. Ayrilirken kadin "Alçak herif, diye bagirmis yüzüne karsi. Soydun sogana çevirdin beni, onurumu bir paralik ettin, simdi de birakip kaçiyorsun. Hosça kal! Ama kagidi geri vermeyecegim sana. Seninle evlenmek yol arini arayacagim için degil, bu kagittan pek korktugun için saklayacagim onu. ™lünceye kadar bende kalacak". Kisacasi, bagirip çagiriyor, agzina geleni söylüyormus; ama Prensin orali oldugu yokmus. Böyle alçaklar, karsilarindaki iyi yürekli, soylu bir insansa çok daha rahat olurlar. Saf olduklarindan kolayca aldatilabilirler. Sonra, yasalardan yardim beklemeyi kendileri için bir küçüklük sayarlar. Sözgelimi bu kadini alalim ele: kagittan yararlanmayi yakistiramamis kendine de saklamis onu. Zaten Prensin de kuskusu yokmus bundan, kadinin kagidi gidip gerekli yere vermektense ölmeye razi olacagini biliyormus. Bu yüzden de bir zamana kadar rahatmis içi. Kadin onun pis suratina tükürmüs ama Volodya da kucaginda kalmis; ölse çocugun hali nice olurdu? Bunu kimsenin düsündügü yokmus tabiŒ.

Brudersaft da avutmaya çalisiyormus onu; beraberce Schil er'i okuyorlarmis. Günün birinde Brudersaft durup dururken tahtali köyü boylamis... 276

Yani Pfefferkuhen?

Her neyse iste! Kadin da...

Dur! Kaç yil dolasmislar?

Tam iki yüz yil. Kadin da Krakov'a dönmüs. Babasi kabul etmemis onu, lanetlemis; bir zaman sonra da zaval i ölmüs; Prens bunu duyunca

sevincinden göklere uçmus.Onlar ermis muradina biz çikalim kerevetine... içelim Vanya'cigim, içelim!

Yanilmiyorsam Prensin bu isiyleilgileniyorsun, Masloboyev.

Bu çok mu lazim sana?

Ama anlamadigim bir sey var: senin elinden ne gelir bu konuda?

Bunda anlasilmayacak ne var? Kadin on yil ik bir ayriliktan sonra yabanci bir adla dönmüstüMadrid'e; Bruderstaf'in, ihtiyarin durumunu, kadinin gerçekten dönüp dönmedigini, çocugun ne oldugunu, kadinin öldügü haberinindogrulukderecesini,kagidinkimde kaldigini v.b.

ögrenmesi gerekiyordu. ™grenmek istedigi öyle seyler vardi ki! €ok igrenç bir heriftir bu, Vanya, sakin kendini ondan ; Masloboyev'in de bir alçak oldugunu hiç bir zaman getirmeaklina!Gerçi alçaktir (bencealçak olmayan insan yoktur) ama sana karsi alçaklik etmez. €ok sarhosum, biliyorum, ama gene de dinle beni: günün birinde, Masloboyev'in sana oyun oynadigi (lütfen bu oyun oynamak sosunu unutma) kuskusuna kapilirsan,bunu senin kötülügünü düsünerek yapmadigina inan. Masloboyev senin iyiligini düsünüyordur yüzde yüz.Kuskulara kaptirma kendini, gel Masloboyev'in kendisine kardesçe, açik açik sor durumu. Simdi bir kadeh içer misin?

Hayir.

™yleyse bir seyler ye.

Hayir Masloboyev, kusura bakma...

Hadi git öyleyse, saat dokuza çeyrek var, kibirli

sey... Geç kaldin.

Aleksandra Semyonovna aglamakli bir sesle,

Nasil? Ne dedin ne? Patlayana kadar içtin, simdi de konugumuzu kovuyorsun ha! diye bagirdi.

Her zaman böyledir iste.

Biz onunla uyusanlayiz Aleksandra Semyonovna! Basbasa kalalim daha iyi. Bu generaldir! Hayir Vanya, saçmaladim; sen general degilsin, ben alçagim! Bak su halime, neye benziyorum? Senin yaninda kaç paralik degerim olabilir. Bagisla beni Vanya, kusuruma bakma, birak dökeyim içimi...

Boynuma sarildi, hüngür hüngür aglamaya basladi. Kalktim. Aleksandra Semyonovna pek üzgün, Aman Al ahim! dedi. Oysa yemek hazirlamistik size! Cuma günü gelecek misiniz bari?

Gelecegim Aleksandra Semyonovna,söz veriyorum.

Ondan... böyle sarhos oldu diye tiksindiniz belki de. Sakin tiksinmeyin Ivan Petroviç; iyi, çok iyi bir insandir; sizi de çok seviyor! Son zamanlarda gece gündüz hep sizden söz ediyor. Kitaplarinizi aldi bana; ama "okuyamadim daha; yarin baslayacagim. Geleceginiz günü dört gözle bekleyecegim! Insan yüzü gördügüm yok; hiç kimse bize oturmaya gelmiyor. Her seyimiz var, ama gelen gidenimiz yok. Deminden beri konusmanizi dinliyorum, öyle hosuma gitti ki... Cumaya görüsürüz...

VII

€abuk adimlarla eve dogru yürüyordum; Masloboyev'in anlattiklari çok sasirtmisti beni. Neler neler geliyordu aklima... Aksine, evde de beni elektrik çarpmis gi 278

bi sarsan bir olayla karsilastim.

Oturdugum evin tam karsisinda bir sokak feneri vardi. Avlu kapisindan giriyordum ki, fenerin dibinde duran tuhaf bir yaratik bana dogru atildi. ™yle ki, korkudan bagirdim. Dehsete kapilmis, zangir zangir titreyen, aklim yitirmis gibi bir kiz çocuguydu bu; aci aci haykirarak koluma yapisti.

Ürperdim. Nel i'ydi!

Nel i! Ne oldu sana? diye bagirdim. Ne isin var burada?

O... yukarda... bizim evde...

Kim? Hadi beraber çikalim yukari.

Olmaz, olmaz! O gidinceye kadar merdiven basinda beklerim ben... içeri girmem.

içimde tuhaf bir önsezi, yukari çiktim, kapiyi açtim.....

karsimdaki Prensti. Masanin basina oturmus, romanimi okuyordu. Okumasa bile, önünde açik duruyordu. Beni görünce sevinçle,

Ivan Petroviç!diye haykirdi. Nihayet gelebildiniz! Biraz daha bekleyip gidecektim. Bir saattir buradayim. Kontesin devamli israrlarina dayanamadim, bu aksam sizi oraya götürecegime söz verdim.Sizinle tanismayi çok istiyor! Bana vaadetmistiniz; ben de buna güvenerek, sizi bir yere gitmeden evde bulmak, alip Kontesegötürmekiçin erkengeldim.Hizmetçiniz evde olmadiginizisöyleyince nekadarüzüldüm bilemezsiniz. Elden ne gelirdi! Bu aksam oraya sizinle gidecegime sözvermistim; oturup on bes dakika bekleyeyim dedim. Hala bitmedi bu on bes dakika: romaniniza dalmisim. Ivan Petroviç! Yüce bir sey bu! Böyle bir eserden sonra anlarlar artik degerinizi!Aglaya aglaya bir hal oldum! Evet, agladim, oysa pek aglamam ben...

Sizinle gelmemi istiyorsunuz ama bilmem ki... Dogrusunu söyleyeyim, simdi... seve seve gelirdim, ama...

Al ah askina gelin! Sonra halim nice olur benim? Bir buçuk saattir bekliyorum sizi!.. Üstelik sizinle muhakkak konusmaliyim... ne üzerine oldugunu anliyorsunuz, degil mi? Bütün bu isleri benden iyi biliyorsunuz... Belki de bir karara variriz sizinle, düsünün bir kere! Al ah askina kirmayin beni!

Eninde sonunda oraya nasil olsa gidecegimi düsündüm. Natasa o anda yalniz basina oturuyor, beni bekliyor olsa bile bir an önce Katya'yla tanismami o istemisti. Hem Alyosa da yanindaydi belki... Sonra, ona Katya'yla ilgili haber götürmedikçe Natasa'nin içinin rahat etmeyecegini de biliyordum; gitmeye karar verdim. Ama Nel i düsündürüyordu beni.

Biraz bekleyin, dedim.

Disari çiktim. Nel i merdivenin basinda, karanlik bir köseye sinmis, kipirdamadan duruyordu.

Niçin içeri gelmek istemiyorsun Nel i? Ne yapti sana? Ne söyledi?

Hiç... girmem içeri, girmem... korkuyorum... Ne kadar yalvardiysam olmadi. Ben Prensle çikinca arkamizdan içeri girip kapiyi kilitleyecegine söz verdi.

Kim gelirse, ne derse desin, açma kapiyi Nel i.

Onunla mi gideceksiniz?

Evet.

Ürperdi, Prensle gitmeyeyim diye yalvaracakmis gibi kolumdan tuttu, ama bir sey söylemedi. Onu sorguya çekmeye karar vermistim.

içeri girip, Prensten özür diledikten sonra giyinmeye basladim. O kadar uzun boylu hazirlanmamin gereksiz oldugunu söylüyordu. Ama beni yukardan asagi süzdükten sonra, Daha iyice bir sey giyseniz fena olmazdi, diye ekledi. Sosyeteninkati kural arini bilirsiniz...

kisiistese

kurtulamaz onlardan. 280

Fragim oldugunu görünce can sikintisi geçti.

Toplumumuz hiç bir zaman bu denli olgun olmayacaktir, diye ekledi.

€iktik. Ama merdivenin yarisinda onu birakip geri döndüm, arkamizdan hemen içeri giren Nel i'yle bir kere daha vedalastim. €ok heyecanliydi. Yüzü mosmor olmustu. Onu yalniz birakmak istemiyordu canim, korkuyordum.

Merdivenleri inerken Prens,

€ok tuhaf bir hizmetçiniz var, dedi. Hizmetçinizdi degil mi o küçük kiz?

Hayir... sey... simdilik öyle yanimda kaliyor.

Tuhaf bir kiz. Deli her halde. Düsünün bir kere, önce güzel güzel cevaplar veriyordu bana, ama ne zaman ki isikta yüzümü yakindan gördü birden üzerime atildi; bagiriyor, zangir zangir titriyordu, koluma yapismisti... bir seyler söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu. Dogrusu korktum. Elinden kurtulup kaçmak istiyordum, ama, neyse ki o kaçti. Sasirmistim. Nasil geçinebiliyorsunuz; onunla?

Sarali zaval i... dedim.

Simdi anlasildi! Bayilmalari da varsa olagan...

Birden bütün bu olaylar birbirine bagli gibi geldi bana: Masloboyev'in dün benim evde olmadigimi bile bile gelmesi, bugün ona ugramami yazmasi, sarhos halinde istemeye istemeye anlattiklari, bana oyun ederse bunu benim kötülügümü düsünerek yapmadigina inanmam için israri, nihayet, Prensin beni bir buçuk saat beklemesioysa benim Masloboyev'de oldugumu biliyordu belki de,Nel i'nin disari kaçmasi... evet, bu olaylar bagliydi birbirine. Düsünmek gerekti.

Avlu kapisinda Prensin kupa arabasi bekliyordu. Binip yola koyulduk.

VIII

Yolumuz pek uzak degildi. Torgoviy köprüsüne kadar gidecektik. ™nceleri hiç konusmadik.

Benimle nereden konusmaya baslayacagini merak ediyordum. Agzimi arayacak, beni yoklayacak, dolambaçli yol arla benden bilgi edinecek saniyordum. Ama hiç de öyle olmadi, dogrudan dogruya konuya girdi.

Ivan Petroviç, diye basladi, bu günlerdeaklimdan hiç çikmayan bir durumla karsi karsiyayim. Bunu önce sizinle konusmak, düsüncenizi ögrenmek istiyorum: kazandigim davadan vazgeçmeye, tartisma konusu on bin rubleyi Ihmenev'e birakmaya karar verdim. Nasil hareket etmeliyim?

"Nasil hareket etmenin gerektigini bilmemene imkan yok, diye geçirdim içimden. Alay mi ediyorsun benimle?"

Elimden geldigince saf bir tavirla,

Bilmem ki Prens, dedim, baska bir konuda, yani Natalya Nikolayevna'yla ilgili istediginiz bütün bilgiyi verebilirim size, ama sözünü ettiginiz seyi hiç kusku yok ki siz benden iyi bilirsiniz.

Hayir, hayir, bilmiyorum. Siz sik sik görüsüyorsunuz onlarla; belki Natalya Nikolayevna bile bu konuda düsündüklerini bir çok kereler söylemistir size.Benim için çok önemli bu. Yardim edebilirsiniz bana; güç durumdayim. ™teki isler nasil sonuçlanirsa sonuçlansinne demek istedigimi anliyorsunuz tabiŒbu parayi almamaya kararliyim. Ama bunu nasil yapmaliyim, beni düsündüren bu iste. ihtiyar gururuna düskün, inatçidir; benim bu iyi niyetimden alinir, paralari yüzüme firlatir belki... 282

Sormama izin verin, bu parayi kimin sayiyorsunuz: kendinizin mi onun mu?

Davayi ben kazandigima göre benim demektir.

Ama hakçasi?

Prens, benim böyle çekinmeden, açik açik sormamdan biraz gücenmis gibi, TabiŒ benimdir, dedi. Galiba bu isinaslimpek bilmiyorsunuz. ihtiyari, beni bile bile aldatmakla suçlamiyorum; inanin hiç bir zaman da suçlamadim. Bu çirkin iddiayi kendi atti ortaya. Suçu islerle gerektigi gibi ilgilenmemek, görevini yapmamaktir. Oysa aramizda bir anlasma vardi. Hem sunu da bilmenizi isterim, bunun da o kadar önemi yok; asil önemli olan, o zaman

birbirimize ettigimizhakaretlerdir. On binrubleyiönemsemezdim bile belki; sanirim, aramizdaki tartismanin niçin, nasil basladigini biliyorsunuzdur. Kabulediyorum, kuskucu, hatta belki haksizdim (tabiŒ o zaman), ama bunun farkina varamadim, ugradigim hakaretin etkisi altinda firsati kaçirmayip mahkemeye verdim.Bu yaptigimidürüst bir hareket saymayabilirsiniz. Kendimi temize çikarmaya çalismayacagim; sadece su kadar söyleyecegim size: öfkeye kapilmak, gururunun incinmesi sonucu uygunsuz bir sey yapmak kisinin dürüst olmadigina delil degildir; tam tersine, en olagan, insanca bir tepkidir. Sonra sunu da itiraf edeyim, o zamanlar Ihmenev'i pek az taniyordum; bu yüzden, Alyosa'yla kizi üzerine çikarilan söylentilere inandim, benim güvenimi kötüye kul andiginin da dogru oldugunu sandim... Ama artik birakalim bunu.™nemli olan,simdi ne yapmamingerektigidir. Bir yandan dava açmakta hakli oldugumu söylerken bir yandan da parayi almazsam bu, on bin rubleyi ona bagisladigim anlamina gelecek. Buna Natalya Nikolayevna'nin durumunu da eklerseniz... Muhakkak yüzüme firlatir parayi...

283

Bakin, firlatir diye kendiniz söylüyorsunuz, demek "ki dürüst bir insan sayiyorsunuz onu; bu durumda paranizi çaldigina inanmamaniz gerekir. ™yleyse ne diye gidip haksiz oldugunuzu söylemiyorsunuz kendisine? Dürüst bir davranis olurdu bu; hem Ihmenev de parasini geri almaya razi olurdu belki.

Him... parasini demek! önemli olan bu iste. Bir de benim durumumu düsünün ama. Gidip davada haksiz oldugumu söyleyecegim ona. Ya "Haksiz oldugunu biliyordun da ne diye verdin mahkemeye?" derse? Ya her önüne gelen bu soruyu sorarsa bana? Zaten hakliyim; parami çaldigini hiç bir zaman iddia etmedim; ama islerimle ilgilenmediginden iyi bir yönetici olmadigindan yakindim, simdi de bundan kuskum yok. Bu para benimdir, bunun aksini söylemek kendi kendime iftira etmek gibi geliyor bana. Hem hakareti bile bile üzerine aldi ihtiyar; siz de simdi gidip ondan özür dilememi istiyorsunuz. Bu kadari fazla.

Bence iki kisi barismak istiyorsa...

Bunun kolay bir sey oldugunu mu saniyorsunuz?

Evet.

Hayir, bazan çok güçtür, üstelik...

Üstelik arada daha baska engel er de var degil mi? Iste bu konuda sizinle ayni fikirdeyim Prens.

Natalya Nikolayevna'yla oglunuz arasindaki durumu Ihmenev'lerinistedigi biçimde yoluna koymaniz gerekiyor. Dava konusunu da içtenlikle ancak o zaman konusabilirsiniz Ihmenev'le.

Henüzhiçbir seydüzelmemisken yapacaginiz tek sey var: davada haksiz oldugunuzu itiraf etmek; hatta, gerekiyorsa bunu herkesin önünde açiklamak... ben böyle düsünüyorum iste. Açik konusuyorum, çünkü bu konuda ne düsündügümü siz sordunuz;sanirim, yalan söylememi istemezdiniz. Bu durum size sunu sormakcesaretiniveriyor bana:on binrubleyiIhme 284

nev'e geri vermeyi niçin istiyorsunuz? Kendinizi hakli görüyorsaniz ne diye vereceksiniz ona parayi? Merakimi bagislayin, ama öteki durumlarla o kadar yakin iliskisi var ki bunun...

Prens, sorumu duymamis gibi,

Ne dersiniz? diye sordu, hiç bir sey söylemeden parayi Ihmenev'e versem kabul etmez mi?

Etmez!

™fkeden titremeye baslamistim. Bu küstahça soru, adam yüzüme tükürmüs gibi sinirlerimi bir anda ayaga kaldirmisti. Canimi sikan bir sey daha vardi: duymamis gibi davranip, soruma cevap vermedenona böyle seyler soracak kadar ileri gitmememi hatirlatmak istiyormus gibikibirli bir tavirla sözümü kesmisti. Sosyetede olanlara özgü bu kibirli tavirdan nefret ederdim; Alyosa'yi da bu aliskanliktan vazgeçirmek için çok ugrasmistim.

"Etmez!" diye bagirmama Prens sakin sakin karsilik verdi : Him... çok heyecanlisiniz, ama hayatta bazi seyler sizin düsündügünüz gibi

olmaz.Sanirim bu konuda Natalya Nikolayevna da bir yol gösterebilir bize.Bir sorun bakalim.

Kabaca cevap verdim :

Gösteremez. Demin dinlemek lütfunda bulunmadiniz beni, sözümü kestiniz. Parayi özür dilemeden verirseniz Natalya Nikolayevna, on bin rubleyi babasina kizinin karsiligi; ona da Alyosa'yi elinden almaniza karsilik verdiginizi düsünecektir...

Prens gülümsedi. (Niçin gülümsemisti acaba?)

Him... akliniza neler geliyor Ivan Petroviç. Daha çok konusacaklarim var sizinle. Simdilik yeter bu kadar, zamanim yok. Yalniz sunu unutmamanizi dileyecegim: durum dogrudan dogruya Natalya Nikolayevna'yla onun

gelecegiyle ilgilidir; her sey biraz da sizinle verecegimiz karara baglidir. €ok gereklisiniz bu konuda, sonra anlayacaksiniz... Bu bakimdan, benden ne kadar hoslanmasaniz da, Natalya Nikolayevna'nin dostu oldugunuz sürece benimle konusmaktan kaçamazsiniz. Geldik... a bientot (1).

IX

Kontesin evi pek güzeldi. Odalar sade olmakla beraber hos, zevkle dösenmisti. Gene de her seyde bir igretilik hissediliyordu. Bu, gösteris için bir sürü esyayla doldurulmus, varlikli bir ailenin devamli olarak oturdugu bir evden çok, geçici bir süre için oturulmak üzere oldukça sade dösenmis uygun bir daireydi. Kontesin yazin Simbirsk ilindeki harap, iki kere ipotek edilmis çiftligine gidecegi, Prensin de ona yol arkadasligi edecegi söylentileri dolasiyordu. Bu söylentileri duymus, kendi kendime canim sikilarak düsünüyordum: Katya Kontesle gidince Alyosa'nin tutumu ne olacakti acaba? Natasa'yla bu konuyu konusmamistim daha; korkuyordum. Yalniz bazi hal erinden bu söylentilerin onun kulagina kadar geldigini sezinlemistim. Ama bana açilmiyor, için için istirap çekiyordu.

Kontes çok iyi karsiladi beni, içtenlikle elimi sikti; beni evinde görmeyi çoktan beri istedigini söyledi. €evresinde toplandigimizdört kisiydik: Kontes, ben, Prens, bir de diplomat tavirli, saçlari hafif pomatlanmis,

(1)Yakinda görüsürüz (Fransizca); burada: konusmamiza yakinda devam ederiz. 286

yakasinda nisaniyla, yüksek sosyeteden oldugu bel i orta yasli bir beyçok güzel gümüs semaverden çaylarimizi Kontes kendi dolduruyordu. Diplomat tavirli beye özel bir saygi gösteriyorlardi. Kontes, Avrupa'dan döndükten sonra, umdugu gibi yüksek kisilerle iliski kurmayi basaramamisti Petersburg'da. O aksamki konuktan baska hiç kimse aksamlari oturmaya gelmiyordu ona. Gözlerimle Katerina Fyodorovna'yi aradim; öteki odada Alyosa'yla beraberdi.

Ama geldigimizi duyunca hemen yanimiza çikti. Prens saygiyla öptü elini; Kontes beni gösterdi.

Prens hemen tanistirdi bizi. Sabirsiz bir dikkatle inceliyordum onu: beyazlar giyinmis, kisa boylu, yüzünde sakin, durgun bir ifade olan, Alyosa'nin dedigi gibi masmavi gözlü, sadece gençlik güzel igi olan narhi yapili, sarisin bir kizdi bu. €ok çok güzel bir kizla karsilasacagimi bekliyordum, hayal kirikligina ugramistim. Yuvarlak yüzünün çizgileri düzgün, sade bir biçimde taranmis gür saçlari gerçekten güzel, bakisi sakindi. Sokakta karsilassam basimi çevirip bakmazdim bile. Ama ilk anda böyle düsünmüstüm. O aksam sonra daha yakindan inceledim Katya'yi. Yalnizca, elimi sikarken gözlerimin içine hiç bir sey söylemeden garip, israrli, içten bir dikkatle uzun uzun bakmasi sasirmama yetmisti; nedense elimde olmadan gülümsedim. Karsimdakinin temiz ruhlu bir insan oldugunu hemen anlamistim tabiŒ. Kontes gözünü ayirmiyordu ondan. Katya elimi siktiktan sonra tuhaf bir acelecilikle odanin öte kösesine gitti, Alyosa'nin yanina oturdu. Alyosa benimle tokalasirken "Az kalacagim burada, sonra hemen oraya gidecegim" diye fisildadi.

"Diplomat"soyadini bilmedigim için böyle söz edecegim ondanagirbasli, magrur bir tavirla anlatiyordu. Kontes de büyük bir dikkatle dinliyordu. Prens, diplomatin sözlerini onayliyor gibi, yaltaklanarak gülüm

süyordu; konusmaci, besbel i ona deger verdiginden, sik sik dönüp bakiyordu yüzüne. Bana çayimi vermis, bir yanda rahat birakmislardi. Bu çok hosuma gitmisti. Elimden geldigince Kontesi de inceliyordum. Ilk bakista istemiyerek begendim onu. Belki genç sayilmazdi, ama bana en çok yirmi sekizinde gibi geldi. Yüzü hala taptazeydi; ilk gençliginde çok güzel olsa gerekti. Siyah saçlari oldukça gürdü; bakisi son derece içten, ama biraz oynak, muzipti. Ne var ki, nedense simdi kendini tuttugu bel iydi. Bakisinda ayrica zeka, iyi yüreklilik, nese pariltilari da vardi. Onun biraz havai yaradilisli, eglenceye düskün, içten ama bencil bir insan oldugunu anlamistim. Prensin etkisi büyüktü üzerinde. Aralarinda gizli bir iliskinin oldugunu biliyordum. Avrupa'dayken sevistiklerini, Prensin Kontesi pek kiskanmadigini da duymustum. Ama onlari geçmisteki iliskilerinden baska esrarli, birtakim çikarlara dayanan bazi durumlarin da birbirine bagladigini saniyordumsimdi de öyle düsünüyorum.Aralarinda bir seyler vardi... Prensin son zamanlarda ondan biktigini, ama iliskilerini kesmedigini de biliyordum. Katya üzerine kurulan planlar bagliyordu onlari birbirine belki de. Bu niyeti yüzünden Prens, Kontesin çok istemesine ragmen evlenmiyordu bile onunla. Oysa kadin, evlenirlerse üvey kizinin Alyosa'yla evlenmesi konusunda ona yardimci olacagim da vaadetmis. Bunu, Alyosa'nin bana anlattiklarindan çikariyordum. Gene onun anlattiklarindan Prensin, avucunun içine iyice aldigi Kontesten nedense çekindigini de biliyordum. Alyosa bile farketmisti bunu. Sonralari, Prensin kontesi baska biriyle evlendirmeyi çok istedigini, hatta onu Simbirsk'e, sirf ona orada bir koca bulmak umuduyla götürdügünü duydum.

Bir yanda oturmus dinliyor, Katerina Fyodorovna'yla basbasa konusma firsatini nasil yaratabilecegimi düsünüyordum. Dimlomat, Kontesin son günlerdeki durum, 288

yeni devrimler, onlarin korkmasi için ortada bir neden olup olmadigi üzerine sordugu sorulari cevaplandiriyordu. Adam agirbasli, magrur bir tavirla anlatiyor, sözü uzattikça uzatiyordu. Güzel konusuyor, düsüncesini ustalikla açikliyordu ya, savundugu görüs igrençti. Bu devrimlerin, degisikliklerin en kisa zamanda beklenen ürünü verecegini; bu ürünleri görünce sagduyunun baskin çikacagini, toplumda (tabiŒ hepsinde degil)

yepyeni bir ruhun dogacagini, yanlis yoldan gidildiginin anlasilip gene geriye dönülecegini iddia ediyordu. Bu tecrübeninaci da olsatoplumumuza çok yararli olacagini, çünkü mutlu geçmise nasil baglanmamizin gerektigini bize ögretecegini; bu basibozuklugun bir an önce bardagi tasirmasinin daha iyi bile olacagini söylüyordu. "Bizsiz olmaz, diye bagladi sözünü, bizsiz hiç bir toplum ayakta duramamistir. Biz bir sey kaybetmeyiz, hatta kazaniriz. Yüze yüze karaya çikariz; o anda elimizdeki bayrakta söyle yazar: Pire ça va, minem ça est (1)". Prens, dudaklarinda bu düsünceye katildigini bel i eden igrenç bir gülümseme, dinliyordu. Diplomat pek keyifliydi. O anda az kaldi itiraz edecek kadar budalalasacaktim, içim içimi yiyordu. Prensin çirkin bakisi durdurdu beni. Hafifçe, benden yana dönmüs, heyecanli bir çikis yapmami bekliyormus gibi tuhaf tuhaf yüzüme bakiyordu. Kendimi küçük düsürmem için böyle bir atilis yapmami belki de istiyordu. Üstelik diplomatin itirazimi anlamayacagindan, hatta beni adam yerine koymayacagindan da kuskum yoktu. Onlarin yaninda oturmaktan tiksiniyordum; Alyosa kurtardi beni.

Sessizce yanima geldi, omuzuma dokunup, biraz konusmak için çagirdi. Onu Katya'nin yol adigini anlamis

Ne denli kötü olursa o denli iyi(Fransizca).

tim. Yanilmamisim. Bir dakika sonra genç kizla yan yana oturuyorduk. ™nce "ne biçim seysin sen böyle" der gibi bakti yüzüme; konusmaya nereden baslayacagimizi bir an kestiremedik. Bununla beraber, onun bir baslayinca belki sabaha kadar konusacagi inanci vardi içimde. Alyosa'nin "bes alti saat konustuk", dedigi geldi aklima. Alyosa yanimizda oturuyor, baslamamizi heyecanla bekliyordu. Gülümseyerek bize bakip,

Niçin konusmuyorsunuz? diye sordu. .Katya,

Ah Alyosa, ne seysin...dedi, baslayacagiz iste. Sizinle konusmak istedigim o kadar çok sey var ki Ivan Petroviç, söze nereden baslayayim bilemiyorum. €ok geç tanistik, daha erken tanimaliydik birbirimizi; zaten ben sizi hanidir taniyorum. Sizi görmeyi öyle istiyordum ki! Hatta mektup yazmayi düsünüyordum size...

Elimde olmadan gülümseyerek,

Ne üzerine? diye sordum. CiddŒ bir tavirla cevap verdi :

Yazacak çok sey vardi. Sözgelimi, Alyosa Natalya Nikolayevna'nin böyle bir zamanda onu yalniz biraktigi için hiç gücenmedigini söylüyor, bunun dogru olup olmadigini sormak istiyordum size.

Sonra, Alyosa'nin bu yaptigi olacak sey mi yani? Söyler misin, ne isin var simdi burada?

Ah, simdi, simdi gidiyorum. Bir dakika kalip nasil konustugunuza baktiktan sonra gidecegimi söylemistim zaten.

Bakacak ne var bunda, oturuyoruz iste, görmüyor musun?

Bana döndü, yüzü kizararak Alyosa'yi gösterdi,

Her zaman böyledir, diye ekledi. "Bir dakika, bir

EzilenlerF : 19 290

dakikacik kalacagim" der, bir türlü kalkmak bilmez, bakarsin gece yarisi olmus. O saatten sonra oraya da gidemez tabiŒ. "Natasa kizmaz, dedi, çok iyidir o". Iste böyle düsünüyor! Dogru mu bu simdi? dürüst bir davranis mi?

Alyosa acikli bir sesle,

Gitmesine gidecegim, dedi, ama sizin yaninizda kalmayi da o kadar istiyorum ki...

Ne yapacaksin yanimizda? Hem bizim de yalniz konusmamiz gereken çok konu var. Bak Alyosa, gücenme; Ivan Petroviç'le yalniz konusmamiz gerekiyor... anla beni.

™yle gerekiyorsa giderim tabiŒ... gücenecek ne var bunda. Gider bir dakikacik Levinka'da oturur, sonra oraya geçerim.Sapkasini aldi. Bana

döndü.Bakin ne diyecegim, Ivan Petroviç, babamin Ihmenev'lerle arasindaki dava sonucu kazandigi parayi almayacagini duydunuz mu?

Duydum; kendisi söyledi bana.

Ne soylu bir hareket, degil mi? Oysa Katya hiç de öyle düsünmüyor. Bu konuyu da konusun onunla .Hosça kal Katya, hem yalvaririm Natasa'yi sevdigimden kusku etme. Niçin hepiniz sitem edersiniz bana durmadan?... Onu ne kadar sevdigimi biliyor, güveni de sonsuzdur bana; bundan kuskun yok. Onu bütün kalbimle seviyorum. Ama bu sevginin nasil bir sevgi oldugunu bilmiyorum.

™yle seviyorum iste. Suçlu gibi ikide bir sorguya çekmeyin beni. Ivan Petroviç geldi iste, sor ona bakalim; Natasa'nin kiskanç, beni çok sevdigi halde son derece bencil oldugunu, benim için fedakarlik etmeye yanasmadigim o dadogrulayacaktir.

Kulaklarima inanamiyordum, hayretle,

Nasil? diye sordum.

Katya el erini birbirine vurarak adeta haykirdi:

Neler söylüyorsun Alyosa?

Sasilacak ne var bu söyledigimde?IvanPetroviç biliyor. Hep yaninda olmami istiyor. Gerçi açiga vurmuyor istegini, ama bel i...

Katya'nin yüzü öfkeden kipkirmizi olmustu.

Utanmiyor musun, utanmiyor musun böyle konusmaya? dedi.

Utanacak ne var bunda ? €ok tuhaf bir kizsin Katya! Onun sandigindan çok seviyorum onu, o da beni benim sevdigim gibi gerçek bir sevgiyle sevseydi haz duydugumseylerdengeri çekmeyeçalismazdibeni. Evet, kendisi söylüyor gitmemi, ama yüzünden bunu istemeye istemeye yaptigi bel i oluyor; söylemese daha iyi bu durumda.

Katya öfkeden parlayan gözlerini gene bana çevirdi.

Hayir, hayir, bunda bir is var! diye bagirdi. Itiraf et Alyosa, hemen simdi itiraf et, bütün bunlari baban söyledi sana, degil mi? Bugün soktu aklina! Lütfen yalan söylemeye kalkisma: hemen anlarim çünkü! ™yle degil mi?

Alyosa bozulmustu.

Evet, o söyledi, dedi, bundan ne çikar? Bugün çok dostça konustu benimle, hep ögdü onu, öyle ki, sasirdim kaldim: o kadar hakaret etti ona, gene de ögüyordu onu.

Siz de inandiniz, dedi. Her seyini size vermisken; simdi biledaha bugünhep sizi düsünüyor, aman caninizsikilmasin,Katerina Fyodorovna'yla görüsmekten yoksun kalmayasiniz diye elinden geleni yapiyorken siz böyle düsünebiliyorsunuz demek!Bugün kendisi söyledi bunu bana.Nasil oldu dainanabildiniz bu iftiralara! Utanmadiniz mi?

Katya, karsisinda toplum için zararli bir insan var 292

mis gibi kolunu sal ayarak,

Nankör! dedi. Utanmak nedir bilmez zaten! Alyosa aglamakli bir sesle, Sizinki de fazla oldu artik!diye söylendi. Hep böylesin Katya! Benim için iyi dediginiduymadim ki hiç... Ivan Petroviç'i birak zaten! Natasa'yi sevmedigimi saniyorsunuz. Bencil oldugunu kötü

maksatla söylemedim. Beni çok sevdigini, ölçüyü kaçirdigini, bunun da hem beni hem onu üzdügünü söylemek istedim. Babama gelince,istese bilehiç bir zaman kandiramaz beni. Kanmam.

Natasa'nin bencil oldugunu kötü anlamda söylemedi; anladim ama. Ayni demin anlattigim gibi söylüyordu: beni o kadar çok seviyor ki, sonu bencil ige variyor, bu yüzden hem o üzülüyor hem ben; zamanla daha da artacak bu üzüntüm... Haksizmiyani; benimiyiligimidüsünerek söylüyordu; hem bunda Natasa'yi küçük düsüren bir yan da yok. Tam tersine, onun bana karsi sonsuz bir sevgi besledigini...

Ama Katya sözünü bitirtmedi Alyosa'ya, Heyecanla sitem etmeye basladi ona. Babasinin, sirf Natasa'yla aralarina sogukluk sokmak için kizcagizi ögdügünü, iyi yürekli gözükerek onu aldattigim delil er göstererek ispat etmeye çalisiyordu. Natasa'nin onu nasil sevdigini, bu yaptiklarini ancak böyle bütün varligiyla seven bir insanin bagislayabilecegim, gerçek bencilin o, Alyosa oldugunu saydi döktü. Katya'nin sözleri yavas yavas etkisini gösterdi; derin bir keder, pismanlik kapladi benligini. Basi önünde, hiç cevap vermeden, bitik, yüzünde bir istirap ifadesi, yanimizda öyle oturuyordu. Ama Katya'nin ona acidigi yoktu. Asiri bir merakla dinliyordum anlattiklarini. Bu tuhaf kizi bir an önce daha yakindan tanimak istiyordum. Henüz çocuktu, ama inanç dolu, iyiye, hakliya yürekten bagli, tuhaf bir çocuk... Onun çocuk oldugu söylenebilirse, o halde günümüz ailelerinde pek

çok rastlanan düsünen, çocuklardandi... Kafasinin çalistigi bel iydi. Bu düsünen, küçücük basin içinde neler oldugu; orada çocuksu düsünceler, kavramlarla yasanmis izlenimlerin, gözlemlerin (Katya yasiyordu artik çünkü) nasil karsilastiklari; henüz yasamadigi, kitaplardan edindigi, ama onu çok sasirtmisbelki onlari da yasanmis saniyordudüsüncelerin de ötekiler arasina katilisi dikkate, incelenmeye degerdi dogrusu. O aksam, yaninda kaldigim sürece ve sonraki görüsmelerimizde bu kizi oldukça iyi inceledim saniyorum. Duygulu, heyecan dolu bir yüregi vardi.

Gerçegi her seyin üstünde tuttugu için kimi zaman sogukkanli olmayi önemsemez, hayatta uyulmasi gereken bazi kural ari kör inanç sayar; atak yaradilisli bütün insanlar gibi bu yaniyla ögünürdü. Bu ona ayrica bir çekicilik veriyordu. Düsünmeyi, gerçegi arayip bulmayi çok seviyordu ya, öylesine içten, çocuksu bir hali vardi ki, insan hemen isiniyordu ona. Levinka'yla Borinka'yi hatirladim; genç kizin onlarla iliski kurmasi olagandi. €ok tuhafti: ilk bakista bana hiç bir özel igi yok gibi görünen yüzü o aksam giderek daha bir güzel, çekici gelmisti. Bu çocuksu saflikla yan yana olan düsünen bir kadinin agirbasliligi; bu, gerçege duyulan asiri susamislik, inançlarina siki sikiya baglilik... bütün bunlar genç kizin yüzüne içten, yüce, ruhsal bir güzel ik veriyordu. Onu yeni taniyan kimse, yüzeyde kalan, ilgisiz bir bakisin sezinleyemeyecegi bu güzel igin insanin içine

yavas yavas isledigini zamanla anliyordu. Alyosa'nin ona, "sonunda deli gibi tutulacagindan kuskum yoktu artik. Delikanli düsünmekten, kafa yormaktan pek hoslanmazdi ya, onun yerine düsünenleri, hatta bir sey isteyenleri severdi... kendini Katya'nin el erine birakmisti... Temiz bir yüregi vardi; dürüst, güzel olan her seyin etkisine hemen kaptirirdi kendini. Katya da çocuksu içtenligiyle kendine baglamisti onu. irade gücü hiç yoktu; oysa genç 294

kiz heyecanli, inanç dolu, güçlüydü. Alyosa da onu yönetebilecek, hatta buyrugu altina alabilecek bir insana baglanabilirdi ancak. Bu yaniyla önceleri Natasa bir ölçüde baglamisti onu kendine; ne var ki Katya çok daha sansliydi ondan... hala çocuktu çünkü, uzun süre de çocuk kalacaga benziyordu. Onun bu çocuksu safligi, parlak zekasi, öte yandan mantiginin sesini dinlemektense duygularinin etkisi altinda kalmasi Alyosa'ya daha yakindi. O da hissediyordu bunu, bu yüzden Katya'ya giderek daha çok baglaniyordu. Basbasa konusurlarken ciddŒ, "toplumsal" sorunlarin yaninda oyuncaklardan da söz ettiklerine eminim. Gerçi Katya da sik sik sitem ediyordu Alyosa'ya, avucunun içine iyice almisti onu, ama delikanlinin kendini Katya'nin yaninda Natasa'nin yaninda oldugundan çok daha rahat hissettigi bel iydi, Ikisi daha bir denktiler, önemli olan da buydu.

Alyosa ayaga kalkip sapkasini aldi, elini genç kiza uzatarak, Pekala Katya, pekala, dedi, yeter artik; zaten her zaman sen haklisin, ben de haksiz. €ünkü

senin ruhun benimkinden temiz... Simdi hem ona, hem de Levinka'ya ugrarim...

Levinka'yla bir isin yok. Sözümü dinledigin zamanlar pek sevimli oluyorsun.

Alyosa mahzun bir tavirla,

Sen herkesten bin kat sevimlisin, dedi. Ivan, Petroviç, bir sey söylemek istiyorum size.

Odanin bir kösesine çekildik.

Bugün bir alçaklik ettim, diye fisildadi. €ok büyük suçum var. ™gleden sonra Aleksandrovna adinda güzel mi güzel bir Fransiz kadiniyla tanistirdi beni,babam. Sey... hoslandim ondan, ve...

neyse iste; ne burada ne Natasa'ninyanindakalmayayüzümvar. Al ahaismarladik Ivan Petroviç.

295

Gelip tekrar yanma oturdugumda Katya,

€ok iyi, temiz bir çocuktur, dedi, ama bunun üzerinde sonra uzun uzun konusacagiz. ™nce anlasmamiz gerek: sizce Prens nasil bir insan?

€ok kötü...

Bence de. ™yleyse bunda anlastik. Simdi gelelim Natalya Nikolayevna'ya...Biliyor musunuz Ivan Petroviç, dört gözle bekliyordum sizi. Her seyi ögrenebilirim sizden, simdiye kadar Alyosa'nin anlattiklarindan bir seyler çikarmaya çalisiyordum. Bilgi alacagim baska kimse de yoktu. ™nce sunu söyleyin bana (en önemli olan budur): ne dersiniz, sizce Alyosa'yla Natasa mutlu olacaklar mi? Nasil hareket edecegim konusunda son kararimi vermem için bunu bilmem gerekiyor.

. Bunu kesin olarak nasil söyleyebilirim?.. Katya sözümü kesti : Kesin olarak söylemeyin, ne düsündügünüzü söyleyin yeter. €ünkü çok zeki bir insansiniz.

Bence mutlu olamazlar.

Niçin?

Birbirinin dengi degildirler.

Ben de öyle düsünüyorum!

Genç kiz derin bir keder içinde kol arini önünde kavusturdu.

Daha açik anlatin, dedi. Bakin, Natasa'yi görmeyi çok istiyorum; çünkü konusacagimiz çok sey var. Sanirim her sey ikimizin verecegi karara bagli. Simdilik hep hayalimde canlandiriyorum onu: çok akil i, agirbasli, dürüst, son derece güzel olsa gerek. ™yle, degil mi?

™yle.

Bundan kuskum yoktu zaten. Peki nasil oldu da Alyosa gibi bir çocugu sevebildi ? Bunun nedenini açiklayin bana, bunu çok düsünüyorum.

Bu açiklanamaz Katerina Fyodorovna. Kisinin ni 296

çin, nasil sevdigini hiç kimse bilmez. Evet, bir çocuktur Alyosa. ™yle ama, bir çocugun nasil sevildigini biliyor musunuz? (Yüzümden ayirmadigi ciddŒ, sabirsiz, merak dolu gözlerine baktikça içim bir hos oluyordu.) Natasa, çocukluktan uzak oldugu ölçüde çok sevebilir Alyosa'yi, diye devam ettim. Dürüst, içten, pek safbazan yakisir ona bu safligibir çocuktur Alyosa. Natasa belki de... nasil söylesem? acimaya benzer bir duyguyla sevmis olabilir onu. Soylu bir yürek aciyarak da sevebilir... Size bu konuda hiç bir seyi açiklayamayacagimi hissediyorum; üstelik ben soracagim size: siz seviyor musunuz onu?

Hiç çekinmeden, cesaretle sormustum bu soruyu; aceleciligimin onun temiz, çocuk ruhunu incitmeyecegini hissetmistim.

Gözlerimin içine tatli tatli bakarak,

Val ahi bilmiyorum henüz, dedi, sanirim çok seviyorum...

Gördünüz mü ya. Onu niçin sevdiginizi Siz söyleyebilir misiniz?

Bir an düsündükten sonra cevap verdi :

Yalan dolani yok; gözlerimin içine bakarak bir sey anlatmasi çok hosuma gidiyor... Bakin Ivan Petroviç, ben bir kizim, sizse erkeksiniz; size böyle seyleri anlatmam dogru mudur acaba?

Bunda kötü ne var ki?

Dogru. Kötü bir sey yok bunda. Ama onlar (gözleriyle, semaverin bulundugu masada oturanlari gösterdi) duysalar kinarlardi beni. Haklari var mi sizce?

Yok! Kalbiniz kötü bir sey yaptiginizi söylemiyor size, öyleyse...

Besbel i, konusmamizi elinden geldigince uzatmak istegiyle kesti sözümü

Ben de öyle yaparim her zaman; içime bir davra

297

nisimin kötü oldugu kuskusu düserse hemen kalbime bakarim, o rahatsa ben de rahat olurum.

Insanin daima böyle yapmasi gerekir. Sizinle, kendi kendimle konusuyormus gibi açik, içten konusuyorum; çünkü, çok iyi bir insansiniz; sonra, Alyosa daha ortaya çikmadan Natasa'yla aranizda geçenleri biliyorum; dinlerken aglamistim.

Kim anlatti bunu size?

TabiŒ Alyosa. Anlatirken iki gözü iki çesme agliyordu. O hali pek hosuma gitmisti. Bana kalirsa o sizi, sizin onu sevdiginizden çok seviyor Ivan Petroviç. Iste bu huyuna bayiliyorum onun. Sizinle böyle açik, içten konusmamin ikinci nedeni de çok zeki, bana akil verebilecek bir insan olmanizdir.

Benim size akil verebilecek kadar zeki oldugumu nereden biliyorsunuz?

Katya bir an düsündü.

Bel i! dedi. ™nemli olan bu degil zaten; esas konumuza gelelim. Yol gösterin bana Ivan Petroviç: Natasa'nin rakibesi oldugumu hissediyorum artik; ne yapsam, nasil hareket etsem? Mutlu olup olmayacaklarini da bunun için sordum size. Gece gündüz hep bunu düsünüyorum. Perisan bir durumumuz var, perisan! Alyosa'nin Natasa'ya olan sevgisi iyice söndü, gün geçtikçe bana daha çok baglaniyor. ™yle degil mi?

Galiba.

Ama Natasa'ya söyledikleri de yalan degil. Artik onu sevmediginin farkinda degil; bence Natasa farkindadir bunun. Ne istirap çekiyordur kizcagiz!

Ne yapmak istiyorsunuz Katerina Fyodorovna? Genç kiz ciddŒ bir tavirla cevap verdi :

"Bir sürü düsünce var kafamin içinde; hangisini seçecegimi bilmiyorum. Sizi de bunun için sabirsizlikla bekliyordum zaten: karari siz verin. Siz her seyi benden çok daha iyi biliyorsunuz.

Simdi bir tanrisiniz siz benim 298

için. Dinleyin, önceleri söyle düsünüyordum: birbirlerini seviyorlar, mutlu olacaklarsa benim kendimi feda etmem, onlarin mutluluklarina yardimci olmam gerek. Nasil?

Kendinizi feda ettiginizi biliyorum.

Evet, öyle oldu, ama sonralari Alyosa sik sik buraya gelmeye, beni sevmeye baslayinca kendimi feda etsem mi etmesem mi diye düsünmeye basladim. €ok kötü Mr sey bu, degil mi?

Son derece olagandir... dedim,hiç bir suçunuz yok.

Sanmam; çok iyi yüreklioldugunuz için böyle söylüyorsunuz. Kalbimin hiç de temiz olmadigini saniyorum. Temiz olsaydi, nasil hareket edecegime karar verirdim. Ama birakalim bunu simdi!

Sonra Prensten, mamran'dan, (1) Alyosa'nin kendisinden aralarindaki iliskiler üzerine daha çok bilgi topladim, birbirinin dengi olmadiklarini anladim; siz de ayni seyi söylüyorsunuz. Bu kez kararsizligim iyice artti... Mutlu olamayacaklarsa ayrilsalar daha iyi olur bence. ™nce sizden her seyi ayrintilariyla ögrenmeyi,sonra da Natasa'ya gidip beraberce bir karar vermeyi koydum aklima.

Ama nasil bir karar vereceksiniz, önemli olan da bu zaten!

Söyle diyecegim ona: "Alyosa'yi dünyada her seyden çok sevdiginize göre, mutlu olmasini yürekten istemeniz gerekir, öyleyse ayrilmalisiniz ondan."

Güzel ama bunu duyunca Natasa'nin ne hale girecegini düsündünüz mü hiç. Sonra, söylediginizi kabul etse bile, Alyosa'dan ayrilmaya gücü yetecek mi bakalim?

Benim düsündügüm de buzaten,hem...hem... Birden aglamaya basladi. Dudaklari titreyerek, (1)Anne(Fransizca)

Natasa'ya ne kadar acidigimi bilemezsiniz, diye fisildadi.

Ne söyleyebilirdim! Susuyordum. Katya'ya bakarken benim de içimden aglamak geliyordu. Ne tatli bir çocuktu! Alyosa'yi kendisinin mutlu edebilecegine nereden böylesine inandigini sormadim artik.

Biraz sakinlestikten sonra, deminkinden daha bir mahzun,

Müzik sever misiniz? diye sordu. Sasirmistim.

Severim, dedim.

Zaman olsaydi Beethoven'in üçüncü konçertosunu çalardim size. Son günlerde hep onu çaliyorum, Içimdeki... duygulari o kadar güzel dile getiriyor ki... Sanki benim için bestelemis onu Beethowen.Neyse bir daha geldiginizde çalarim, simdi konusmamiz gerek.

Natasa'yla onun görüsmesini nasil saglayabilecegimiz üzerine konusmaya basladik. Katya, hareketlerinin devamli kontrol altinda bulundugunu; üvey annesi iyi yürekli bir kadin oldugu, onu da sevdigi halde, Natasa'yla tanismasina dünyada izin vermeyecegini; bu yüzden, kurnazlik etmeyi aklina koydugunu söyledi. Sabahlari araba gezintisine çogu zaman Kontesle beraber çikarmis. Bazan kontes gelmez, Fransiz mürebbiyeyi katarmis yanina. Mürebbiye de hastaymis simdi. Basi agridigi zamanlar böyle yaparmis Kontes; bu yüzden, basinin, agriyacagi zamani beklemek

gerekiyormus. Yasli mürebbiye çok iyi yürekli oldugu için, onu kandirmak kolaymis.

Kisacasi, Natasa'yla görüsecekleri günü önceden kararlastirmak imkansizdi.

Natasa'ylatanistiginizapismanolmayacaksiniz, dedim. O da sizinle tanismayi çok istiyordu;hiç

degilse, Alyosa'yi kime biraktigini görmesi bakimindan sizinle tanismasi iyi olacak.Bunun için üzmeyinkendinizi;300

zamanla her sey düzelir. Yakinda köye gidiyorsunuz galiba?

Evet, bir aya kadar gidecegiz.Bunu daha çok Prensin istedigini biliyorum.

Ne dersiniz, Alyosa da gelecek mi sizinle? Katya gözlerimin içine uzun uzun bakti.

Ben de bunu merak ediyorum! diye mirildandi. Sanirim gelecek!

™yle.

Tanrim, bunun sonu neye varacak acaba?Beni dinleyin Ivan Petroviç. Her seyi yazacagim size; çok çok yazacagim. Görüyorsunuz ya,simdidensikmaya basladim caninizi. Sik sik gelecek misiniz bize?

Bilmiyorum Katerina Fyodorovna: duruma bagli. Belki bir daha hiç gelmem.

Niçin?

Bir çok nedenleri olabilir bunun. Sonra Prensle aramizdaki iliskiler de önemli.

Katya kararli bir sesle,

Ugursuz adam, dedi. Bakin Ivan Petroviç, ben size gelsem nasil olur?

Sizce?

Genç kiz gülümsedi.

Bence iyi olur. Bir gün ziyaret etmek isterim sizi... Sunu söyleyeyim ki, sizi saydigim kadar seviyorum da... Insan çok sey ögrenebilir sizden. Seviyorum sizi... Bunu söylemem ayip degil mi?

Neden ayip olsun? Ben de öz kizkardesimgibi seviyorum sizi.

Dostum olmak istiyor musunuz?TabiŒ, tabiŒ istiyorum! dedim.

Gene çay masasinda oturanlari gösterdi.

Onlar olsa muhakkak ayip derler, genç bir kiza böyle konusmanin yakismayacagini söylerlerdi.

301

Sirasi gelmisken sunu da söyleyeyim, bol bol konusalim diye Prens bu kadar uzun süre mahsus basbasa birakmisti bizi galiba. Katya,

Prensin paralarima göz diktigini çok iyi biliyorum, diye devam etti. Beni çocuk saniyorlar; yüzüme karsi bile söylüyorlar bunu. Oysa ben hiç de çocuk olmadigim kanisindayim. €ok tuhaf insanlardir bunlar: kendilerinin farki yok çocuktan. Nedir bu telaslari?

Sormayi unuttum,Katerina Fyodorovna:Alyosa'nin sik sik gittigi Levinka'yla Borinka kimin nesidirler?

Uzak akrabalarim. €ok zeki, dürüst çocukturlar, ama biraz fazla konusurlar... Ikisini de yakindan tanirim...

Gülümsedi.

Onlara bir milyon ruble vereceginiz dogru mu?

Gördünüz mü, bu milyon lafini agizlarindan düsürdükleri yok, can sikmaya basladi artik. Yararli bir is için seve seve yardim ederim tabiŒ, ne yapacagim bu kadar parayi! Ama bu yardimi ne zaman yapacagim bel i degil; oysa onlar gece gündüz, bagislayacagim parayi nereye harcayacaklari

üzerine tartisip duruyorlar... bir kavga etmedikleri kaliyor. €ok tuhaf dogrusu. €ok telasli çocuklar.

Ama gene de iyidirler...dürüst, zekidirler, Okuyorlar. Ne de olsa, baskalari gibi basibos yasamaktan çok daha iyi bir sey bu. ™yle degil mi?

Uzun uzun konustuk. Hemen bütün hayatini anlatti bana; benim anlattiklarimi da büyük bir dikkatle dinledi. Daha çok Natasa'yla Alyosa'dan söz edeyim istiyordu. Prens yanimiza gelip, artik geç oldugunu söylediginde saat on ikiydi. Kalktik. Katya elimi kuvvetlice sikti, gözlerimin içine manali manali bakti. Kontes, sik sik gelmemi diledi.Burada tuhaf, belki de pek yersiz bir açiklama yap 302

madan geçemiyecegim. Katya'yla üç saatlik konusmamizin sonunda içimde garip, ama kesin bir inanç yer etmisti: onun, kadin erkek iliskilerinden bile habersiz, saf bir çocuk oldugu inanciydi bu.

Birtakim düsüncelerine, çok önemli bazi seylerden söz ederken takindigi ciddŒ tavra pek gülünç

bir hava veriyordu bu durum...

X

Arabasina bindigimiz zaman Prens,

Bakin ne diyecegim Ivan Petroviç, dedi, beraberce bir seyler yesek, ha? Ne dersiniz?

Kararsiz,

Bilmem ki Prens, diye cevap verdim, gece yatmadan önce bir sey yemek adetim degildir de...

Gözlerimin içine kurnaz kurnaz bakarak ekledi :

Hem yer hem konusuruz.

Açikti! "Benimle konusmak istiyor, diye geçirdim içimden, benim de istedigim bu zaten". Razi oldum.

Anlastik. Büyük Rihtim caddesinde B. ye gidiyoruz.

Biraz sasirmistim,

Lokantaya mi? diye sordum.

Evet. Ne öldü? Aksam yemeklerini çogunlukla disarda yerim ben. Sizi davet etmeme izin vermez misiniz?

Gece yemek yemedigimi söyledim size.

Bir kerelik yemekten bir sey çikmaz. Hem davet ediyorum sizi...

Yani "yediklerinin parasini ben verecegim"; benŒ davet ettigini mahsus belirttiginden kuskum yok. Razi oldum, ama lokantada hesabimi kendim ödemeye kararliydim. Lokantanin önünde indik arabadan; Prens ayri bir oda tuttu; zevkle, ustalikla yapilmis birkaç çesit yemek söyledi. Yemekler de, istedigi sarap gibi en pahali çesitin

303

dendi. Benim gücüm yetmezdi onlarin parasini ödemeye. Listeye bakip, bir yarim dag tavuguyla bir kadeh Lafite sarabi ismarladim. Prens köpürdü.

Benimle yemek istemiyorsunuz demek!€ok garip bir davranis bu. Pardon, mon ami, (1) ama bu yaptiginiz...asiri bir kibir. Gurur degil, düpedüz kibir bu. Bahse girerim, bunun altindan sinif farki sorunu çikacak, inanin ki kiriyorsunuz beni.

Ama ben diretiyordum.

Nasil isterseniz, dedi. Zorlamam sizi... Ivan Petroviç, sizinle dostça konusabilir miyim?

Lütfen.

Bence bu kadar alinganlik zararlidir size. Zaten sizin gibilerin huyudur bu! Bir edebiyatçisiniz, dünyayi görüp tanimaniz gerek, oysa siz her seyden uzaklasiyorsunuz. Dag tavugundan söz etmiyorum;bizim çevremize gösterdiginiz asiri soguklugun zararli oldugunu belirtmek istiyorum.

€ok sey kaybetmenizden baskahiç degilse yükselme sansinizi yok ediyorsunuzromanlarinizda, hikayelerinizde anlattiginiz kontlarin, prenslerin yasantilarina, zengin salonlara yabanci kaliyorsunuz... ben de neler diyorum? Siz yoksul ari, küçük memurlari, kavgaci subaylari, birtakim soyguncular, kaybolan kaputlari anlatiyorsunuz... biliyorum, hepsini biliyorum.

Ama yaniliyorsunuz Prens; "yüksek sosyete" nize girmiyorsam, bu orada canimin sikildigindan, bir de yapacak isim olmadigindandir! Hem hiç girmiyorum da denemez...

Evet, Prens R. ye yilda bir kere ugruyorsunuz; görmüstüm sizi orada. Yilin geri kalan zamaninda da gururunuzla basbasa, tavan aralarinda çürüyorsunuz. Oysa (1)Kusura bakmayin dostum(Fransizca). 304

sizinkilerin hepsi de böyle yapmiyor... ™yle serüven arayanlar var ki igreniyor insan...

Prens, lütfen kapatalim bu konuyu, tavan arasindan da bir daha söz etmeyelim.

Ah, gördünüz mü, gene alindiniz. Oysa sizinle dostça konusmama izin vermistiniz. Ama suç

bende, dostlugunuzu kazanacak hiç bir sey yapmadim çünkü. Güzel saraptir. Tadin bir kere.

Kendi sisesinden bardagimi yarisina kadar doldurdu.

Bakin Ivan Petroviç, birisinin dostlugunu zorla kazanmaya çalismanin çirkin bir hareket oldugunu bilmez degilim. Ne var ki, düsündügünüz gibi çevremizde herkes küçük görmez sizleri. Su anda yanimda beni

sevdiginizden degil de, sizinle konusmaya söz verdigim için oturdugunuzu da biliyorum. Yaniliyor muyum?

Gülümsedim. O da öfkeyle gülümsedi.

Bir bayanin durumuyla yakindanilgilendiginiz, onu savunmayi üzerinize aldiginiz için buradasiniz.

™yle degil mi?

Sabirsizlikla kestim sözünü :

™yle.

Prensin, karsisindakinin az da olsa ona ihtiyaci oldugunu görünce bunu hemen asiga vuran insanlardan oldugunu anlamistim. Benim de ihtiyacim vardi ona simdi. Anlatmak niyetinde oldugu seyleri sonuna kadar dinlemeden bir yere gidemezdim; o da biliyordu bunu. Küstah, alayci bir tavir takinmisti.

Yanilmiyorsunuz Prens, diye ekledim, sizi dinlemekiçin geldim,yoksa val ahioturmazdim... çokgeç

oldu çünkü.

Aslinda söyle demek istiyordum: "Yoksa val ahi oturmazdim sizinle bir masada"; ama degistirdim sözümü. Bunu korkumdan degil, yere batasica su yufka yü

rekliligimden, kibarligimdan yapmistim. Haketse bile, bir insanin yüzüne karsi hakaret etmek gelmezdi elimden. Saniyorum Prens de farketmisti bunu; benim bu zayifligim ona haz veriyormus, bakisiyla bana "Ne o, söyleyemiyor musun, degistirdin lafi degil mi!" der gibi gözlerimin içine bakiyordu. Evet, yüzde yüz öyleydi; çünkü sözümü bitirince bir kahkaha atti, dizimi oksadi.

Gözlerinde su ifadeyi okudum: "Güldürüyorsun adami canim". Içimden "Hele dur!" diye geçirdim.

Yüksek sesle,

Bugün keyfim pek yerinde! dedi, sebebini de bilmiyorum. Evet dostum, evet, evet! Ben de bu bayan üzerine konusmak istiyorum sizinle. Konusup isi bir karara baglamak gerek; umarim bu kez anlarsiniz beni. On bin ruble, su altmislik bebekten, himbil babadan söz etmistim size... Neyse!

Birakalim simdi bunlari. Laf olsun diye söylemistim! Hahaha! ™yle ya, edebiyatçisiniz, anlamaniz gerekirdi...

Hayretle bakiyordum yüzüne. Sarhos olamazdi.

Bu kiza gelince, inanin ki saygim var ona, hatta begeniyorum, seviyorum onu; birazcik kaprisli, o kadar;ama atalarimizin dedigi gibi "gülü seven dikenine katlanir"... diken acitir, ama bu acinin da bir tadi vardir; gerçi aptaldir benim Aleksey ya, agzinin tadini bildigi için hos görüyorum onu.

Anlayacaginiz,bu kizlar hosuma gidiyor;hem(dudaklarinimanali manalibüktü) kendime göre bazi düsüncelerim var. Bunu sonra anlatacagim size...

Prens! Beni dinleyin Prens! diye bagirdim. Sizdeki bu anŒ degisikligin sebebini anlayamadim, ama... bu konuyu kapatin, lütfen!

Gene heyecanlandiniz! Pekala... kapatiyorum, ka , patiyorum!Yalniz bir sey sormak istiyorum size dos

EzilenlerF : 20 306

tüm: çok mu deger veriyorsunuz bu kiza? Kaba bir sabirsizlikla cevap verdim :

€ok.

Pis pis siritarak, gözlerini kisti.

TabiŒ... tabiŒ seviyorsunuzda?dedi.

Ileri gidiyorsunuz! diye bagirdim.

Peki, peki, bir daha söylemem! Kizmayin! Bugün pek sinirlisiniz. Oysa ben de uzun zamandan beri bu ka dar keyifli olmamistim. Sampanyaiçseniz! Ne dersiniz ozan dostum benim?

içmeyecegim, istemiyorum.

Yoo, olmaz! Bu gece arkadaslik etmelisiniz bana. Neseliyim, temiz ruhlu bir insan oldugum için yalniz basima mutlu olamam. Kim bilir, belki de can ciger dost olana kadar içeriz, hahaha! Evet, genç dostum, tanimiyorsunuz beni daha!Tanirsaniz seveceginize eminim. Bu gece sevinci de, üzüntüyü de, gözyasini dagerçi aglayacagimi pek sanmiyorum ya... benimle paylasmanizi istiyorum. Ee, ne dersiniz Ivan Petroviç? Istedigim olmazsa heyecanimin uçup gidecegini,niyetimden vazgeçecegimi, konusmayacagimianliyorsunuz tabi; oysa buraya benden bir seyler isitmek için geldiniz.

Gene küstahça göz kirparak ekledi :

™yle degil mi? Su halde verin kararinizi. Korkmustum.Razioldum. Bir yandan da"Sarhos etmek mi istiyor beni acaba?" diye geçiriyordum içimden. Sirasi gelmisken, Prens için çikarilan, çok eskiden duydugum bir söylentiden söz etmem gerekiyor. Onun,toplum içinde o kadar kibar, agirbasli oldugu haldebazi geceler meyhanelerde içip içip rezalet çikardigini söylüyorlardi...

Korkunç seyler duymustum... Alyosa da babasinin bazan içtigini biliyor, bunu herkesten özel ikle Natasa'dan sakliyormus. Bir keresinde yanimda agzindan bir seyler kaçirmis, ama hemen toparlanmis, sorularima

cevap vermemisti. Zaten o söylemeden de biliyordum bunu; ama itiraf edeyim, önceleri inanamiyordum. Simdi de sonucu merakla bekliyordum.

Sarabi getirdiler; Prens ikimizin de kadehini doldurdu. Sarabi zevkle yudumlarken, Gerçi kabalik etti bana ya, çok sevimli, çok sevimli bir kiz! diye devam etti. Ama bu yaratiklar sadece böyle anlarda sevimlidirler... Beni mahcup ettigini, çamura buladigini saniyordur...hatirliyor musunuz o aksami? Hahaha! Yanaklarinin al al olmasi ne yakismisti ona! Kadinlari tanir misiniz?

Solgun yanaklarinin birden kipkirmizi olmasi bazan pek yakisir onlara; farkettiginiz oldu mu bunu hiç? Aman Al ahim! Gene kizdiniz galiba?

Artik tutamadim kendimi,

Evet, kizdim! diye bagirdim. Natalya Nikolayevna'dan böyle söz etmenizi istemiyorum. Izin vermiyorum!

Oh, oh! Pekala, sizi memnun etmek için degistiriyorum konuyu. Uysal, yumusak huyluyumdur.Sizden söz edelim. Severim sizi, Ivan Petroviç;sizinle ne candan, dostça ilgilendigimi bilemezsiniz...

Sözünü kestim :

Prens, esas konuya gelsek daha iyi olmaz mi?

Yani konumuza demek istiyorsunuz. Siz daha leb demeden leblebiyi anlarim ben, mon ami; ama sizden söz etmekle konumuza çok. yakindan deginmis olacagiz... sözümü agzima tikamazsaniz tabiŒ.Devam ediyorum;hanidir sunu söylemek istiyordum size, degerli dostum Ivan Petroviç:böyle yasamakla kendi kendinizi mahvediyorsunuz! Bu nazik konuya dokunmami bagislayin; sizi sevdigimiçin böylekonusuyorum. Yoksulsunuz, yayinevi sahibinden basilacak bir romana karsilik biraz para alip borçlarinizi ödüyor, geri kalaniyla da alti ay çay ekmek yiyerekgeçinmeye çalisiyor,tavan arasindatitreyerek 308

romaninizin dergide basilmasini bekliyorsunuz. ™yle degil mi?

™yle olsa bile, bu...

€alip çirpmaktan, el ayak öpmekten, rüsvet almaktan, önüne geleni dolandirmaktan v.b. daha saygideger bir seydir. Biliyorum, ne söyleyeceginizibiliyorum kaç kere yazildi bunlar...

™yleyse benim durumumu karistirmamalisiniz. Size nezaket dersi vermek bana düsmez Prens.

Elbette. Ama ne yaparsiniz ki bu ince tele dokunmak zorundayim. Baska türlü olmayacak. Neyse, tavan arasini falan birakalim simdi. Ben de heveslisi degilim zaten böyle konularin; ama bazi durumlarda olur tabi ... (igrenç bir kahkaha atti). Aklimin almadigi ne biliyor musunuz: ikinci adam olmayi bu kadar sevmeniz... Evet, sizin yazarlardan biri bir yerde, hatirladigima göre söyle diyormus: "Kisioglu için en büyük kahramanlik, hayatta ikinci adam olmakla yetinebilmektir..."Tam olmasa bile asagi yukari böyleydi!Bir yerde duymustum.Alyosa nisanlinizi aldi elinizden, biliyorumbunu;siz de Schil er'e yarasir bir duygululukla onlar için didinip duruyorsunuz, neredeyse usaklik edeceksiniz onlara...Bagislayin beni dostum, kendinizi yüce duygulu bir insan olarak gösterme oyununuz da can sikmaya basladi artik... Hala bikmadiniz mi? Ayip val ahi. Sizin yerinizde olsam hirsimdan ölürdüm.€okayip, çok!

™fkeden kendimi kaybederek,

Prens! Buraya hakaret etmek için getirdiniz beni galiba! diye bagirdim.

Ah, hayir dostum;hayir, su anda sadece bir is adamiyim, sizin mutlulugunuzu istiyorum. Kisacasi, islerinizi yoluna koymak, istegim. Ama isi bir yana birakalim simdi, sözümü bitirinceye kadar dinleyin beni; hiç degilse iki dakika heyecanlanmamaya çalisin. Ne dersiniz? Evlen 309

seniz nasil olur? Görüyorsunuz ya baska seyden söz ediyorum... niçin öyle tuhaf tuhaf bakiyorsunuz yüzüme? Sasirdiniz mi?

Yüzüne gerçekten saskinlikla bakarak,

Sözünüzü bitirmenizi bekliyorum, dedim.

Uzun degil zaten. Mutlu olmanizi yürekten isteyen bir dostunuz size genç, güzel, ama... basindan bazi üzücü olaylar geçmis,üstü kapali söylüyorum, ama ne demek istedigimi anliyorsunuzdurNatalya Nikolayevna gibiama hayli yüklü bir drahomasi olan...bir kizla evlenmenizi saglik verse ne diyeceginizi ögrenmek istiyordum... (Yalniz unutmayin, baska, isimizle iliskisi olmayan bir seyden söz ediyorum.) Ne dersiniz?

Siz... siz aklinizi yitirmissiniz, dedim.

Hahaha! Oo! Dövecek misiniz beni yoksa?

Gerçekten de üzerine atilmaya hazirdim. Artik dayanamamistim. Bir sürüngen, ayagimin altinda ezmek istedigim kocaman bir örümcek gibi görüyordum onu karsimda. Benimle alay etmek haz veriyordu ona; avucunun içinde oldugumu sanarak kedinin fareyle oynadigi gibi oynuyordu benimle. Karsimda maskesini çikarmasi, ne denli asagilik, igrenç bir insan oldugunu saklamamasi ona büyük bir haz, iliklerine isleyen bir sehvet duygusu veriyordu sanki (çok iyi anliyordum bunu).

Saskinligim, dehsete kapilmam hosuna gidiyordu. Beni küçümsüyor, alaya aliyordu.

Niyetinin kötü oldugunu ta bastan anlamistim; ama öyle bir durumdaydim ki, ne pahasina olursa olsun boyun egmek zorundaydim. Natasa için yapmaliydim bunu; her seye katlanmaliydim...

çünkü kaderi belki de o anda benim elimdeydi. Ama onun için söylenen bu igrenç sözlere sogukkanlilikla nasil dayanabilirdim! Üstelik, onu dinlemeden yapamayacagimi da biliyordu Prens; hakareti bu yüzden daha da agir geliyordu bana. "Onun da bana ih 310

tiyaci var" diye düsündüm; daha bir sert, agir cevaplar vermeye basladim.

Yüzüme ciddi ciddi bakarak,

Bakin, genç dostum, diye devam etti, böyle olmayacak, gelin anlasalim sizinle. Bazi seyler anlatmak istiyorum size, ama önce beni ne söylersem söyleyeyim, sonuna kadar dinleyeceginize söz vermelisiniz. Canimin

istedigi, hosuma gittigi gibi, daha dogrusu, durumun gerektirdigi biçimdekonusmayi severim.Ne diyorsunuz dostum, sabirli olacak misiniz?

Yüzüme, sert bir itirazda bulunmam için beni kiskirtircasina zehir dolu bir bakisla baktigi halde, tuttum kendimi, cevap vermedim. Kalkip gitmeyecegimi anlamisti, devam etti: Gücenmeyin bana, dostum. Niçin kizdiniz o kadar T Söyleyisime, degil mi! Sizinle nasil konusursam konusayim, baska bir sey söylememibeklemiyordunuztabiŒ; anlamdegismeyecekti...

Küçümsüyorsunuzbeni, degil mi? Bendeki safligi,içtenligi,nasil derler,bonhomie (1) görüyorsunuz.

Her seyi, çocukluk tutkularimi bile itiraf edecegim size. Evet, mon cher, (2) evet, siz de biraz daha bonhomie gösterin, oturup konusalim, sonunda birbirimizi iyice anlayalim. Sasmayin bana: Bütün bu safliklar, Alyosa'nin içli konusmalari, Schil er'vari duygululuk, su Natasa'yla (ama hos bir kizdir da) oglum arasindaki pis iliskinin sözüm ona soylulugu sonunda canimi öyle sikmaya baslamisti ki, içimi dökmek firsati çikinca ister istemez sevindim. ™zel ikle size açilmak istiyordum. Ha, ha, ha!

Sasirtiyorsunuz beni Prens,anlayamiyorum sizi

(1)Temis yüreklilik (Fransizca).

(2)Sevgili dostum(Fransizca).

Takindiginiz bu soytarica tavir, sizden hiç beklenilmeyen bu açik yürekliliginiz...

Ha, ha, ha, yalan degil! €ok hos bir benzetme! Ha, ha, ha! Hovardalik ediyorum dostum, hovardalik ediyorum; seve seve yapiyorum bunu... hos görmelisiniz beni, ozan dostum.

Kadehlerimizi doldururken son derece mutlu, devam etti :

Hadi içelim... Size bir sey söyleyeyim mi dostum, Natasa'nin evindeki o manasiz aksami hatirliyor musunuz, iste o iyice bitirdi beni! Gerçi pek sevimliydi Natasa, ama içimde büthis bir öfkeyle çiktim oradan, unutamiyorum bunu. Unutmak, saklamak da istemiyorum zaten. Elbette bize de gelecek sira, hem de yakin zamanda... ama simdi birakalim bu konuyu. Sonra, sunu da söylemek istiyorum: Bilmediginiz birhuyum vardir benim; bu bayagi, hiç bir ise yaramayan safliklardan, duygululuklardan nefret ederim; masum bir çocuktan farki olmayan böyle Schil er'lere önce onlar gibi içten gözükmek, sonra da birden maskemi çikarip onlari saskina çevirmek çok hosuma gider.

Ne oldu? Bu hazzin igrenç, manasiz, çirkin bir duygu oldugu kanisindasiniz, degil mi?

Elbette.

Içten bir insansiniz. Canimi sikiyorlarsa ne yapayim! Aptalca bir sey bu açik yürekliligim, ama elden ne gelir, huyum kurusun. Hayatimdan bazi bölümler anlatmak istiyorum size. O zaman daha iyi anlayacaksiniz beni; hem ilgileneceksiniz anlatacaklarimla. Evet, gerçekten palyaçolugum üzerimde bugün; ama palyaçolar içten, açik yürekli olur, degil mi?

Bakin Prens, geç oldu, hem...

Efendim? Aman Al ahim, ne kadar da sabirsizsiniz! Ne aceleniz var? Oturalim biraz daha, arkadasça konusalim, hem içelim hem konusalim.Sarhos oldugumu312

saniyorsunuz degil mi? ™nemi yok, böylesi daha iyi. Ha, ha, ha! Val ahi, insan bu çesit dostça konusmalari unutamaz, hatirlayinca içi bir hos olur. €ok hainsiniz Ivan Petroviç! Hiç hassas degilsiniz! Benim gibi bir dostunuzla; bir saatçik oturup konussaniz ne olur yani? Hem isten. söz edecegiz... Bunda anlasilmayacak ne var? Bir de edebiyatçi olacaksiniz! Oysa seve seve dinlemelisiniz beni. Romaninizda bir tip olarak canlandirabilirsiniz, ha, ha, ha! Tanrini, ne açik yürekliyim bugün!

içki basina iyice vurmustu. Yüzü degismis, bir öfke ifadesiyle kaplanmisti. Ignelemek, isirmak, alay etmek istedigi bel iydi. "Sarhos olmasi bir bakima

iyi, diye geçirdim içimden, çenesi açilir".

Ama akli basindaydi. Keyifli keyifli devam ediyordu:

Dostum, saf insanlari sasirtmaktan büyük haz duydugumu söylemekle önemli, belki de yersiz bir itirafta bulundum size. Buna karsilik siz de tuttunuz palyaçoya benzettiniz beni; kahkahayla güldürdünüz. Ama size karsi kaba, belki de içten pazarlikli, kisacasi bir köylü gibi davrandigimi düsünür, beni bunun için azarlarsaniz haksizlik etmis olursunuz. Bir kere, istedigim gibi hareket etmekte serbestim; sonra, evimde degil, sizinleyim... yani" iki arkadas gibi içiyoruz demek istiyorum; son olarak da, kapris yapmaya bayilirim. Biliyor musunuz ki, bir zamanlar kaprisim yüzünden metafizikçi oldum, hayirsever kimselerle is birligi yaptim; asagi yukari sizin simdiki düsüncenizdeydim. Ama çok eskidendi bu, çiçegi burnunda, gencecik bir delikanliydim.

Hatirliyorum, içim soylu duygularla dolu, köyüme gitmistim; tabiŒ sikintidan patliyordum da. O

zaman basima ne geldi, bir bilseniz! Can sikintisindan, güzel güzel kizlarla arkadaslik kurmaya basladim... Yüzünüzü niçin burusturdunuz? Ah, genç dostum benim! Arkadasça konusuyorduk hani! insan içki masasinda içten olur! Tam bir Rus'umdur ben, yurdumu seve 313

rim, içten olmaya da bayilirim, insan daima hayattan zevk almanin yol arini aramali. Yarin öbür gün göçüp gidecegiz bu dünyadan; ™te yanda ne var biliyor muyuz? Neyse, köyde günlerim hep kari kiz pesinde geçiyordu. Hiç unutmam, bir çoban kadin vardi; kocasi yakisikli, arslan gibi bir gençti. Adama agir bir ceza verdim, er olarak yol ayacaktim onu orduya (geçmis yaramazliklarimiz iste, ozanim!) ama olmadi. Köyün saglik yurdunda öldü... Evet, köyüme güzel, tertemiz, yerleri parke döseli, yirmi yatakli bir saglik yurdu yaptirmistim. Yiktirali çok oluyor onu, oysa o zamanlar ögünürdüm onunla: Hayirseverdim; ama köylü delikanliyi karisi için sopayla öldürttüm... Niye gene burusturdunuz yüzünüzü? Mideniz mi bulandi? Soylu duygulariniz incindi, degil mi? Peki, peki, üzülmeyin! Hepsi geçti artik. Romantik olmaya heves sardigim, insanligin velinimeti adini kazanmak, birbirini seven insanlardan kurulu bir toplum yaratmak için çalistigim zamanlarda yaptim bunlari... böylesine bir akintiya kaptirmistim

kendimi iste. Bir yandan da kirbacimi isletiyordum. Artik kul anmiyorum kirbaci; kaslarimi çatmakla yetiniyorum; herkes gibi... devir öyle gerektiriyor... Ama en çok su aptal Ihmenev'e sasiyorum. O köylüye yaptigimi yüzde yüz biliyordu... Ama yaradilistan temiz ruhlu oldugu, o zamanlar beni yürekten sevdigi için söylenenlere inanmadi; yani tam on iki yil, ta ki ucu kendine dokununcaya kadar bütün gücüyle savundu beni. Ha, ha, ha! Aman, hepsi bos sey bunlarin! içelim, genç dostum. Bakin, kadinlari sever misiniz?

Cevap vermedim. Sadece dinliyordum, ikinci siseye baslamisti.

Oysa ben, içki sofrasinda onlardan söz etmeye bayilirim. Buradan çikinca sizi bir mademoisel e Philiberte'yle tanistirsam ister miydiniz, ha? Ne diyorsunuz? Ne 314

oluyor size? Anladim. . yüzüme bakmaktan igreniyorsunuz... him!

Bir an daldi. Ama birden kaldirdi basini, yüzüme tuhaf tuhaf baktiktan sonra devam etti : Bakin, genç ozan dostum, doganin, bilmediginizi sandigim bir sirrim açmak istiyorum size. Beni su anda karsinizda bir günahkar, hatta bir alçak, ahlaksiz, rezil olarak gördügünüzü biliyorum.

Ama bakin ne söyleyecegim size! Imkan olsaydi da (oysa insani yaradilisi el verisli degildir buna, olamaz böyle bir sey) evet, ne diyordum, imkan olsaydi da hepimiz içimizde sakladigimiz bütün kötü seyleri, sadece en yakin dostlarimiza açtiklarimizi degil, bazan kendi kendimize bile itiraf etmekten utandigimiz duygularimizi, anilarimizi açiga vursaydik... dünyayi öylesine igrenç bir koku kaplardi ki, soluk alamaz, bogulurduk. Toplumun koydugu kural ar da bu bakimdan iyidir zaten.

Derin bir anlami vardir bu kural arin... ahlak yönünden yararlidirlar demeyecegim, ama koruyucudurlar, rahatlik verirler kisiogluna; hem böylesi daha da iyidir, çünkü ahlak aslinda rahatligin ta kendisidir, yani rahatlik için düsünülmüstür. Ama görgü kural arindan sonra söz edecegim, simdi karismasin kafam, sonra hatirlatin bana. Kisaca söyleyeyim: Ahlaksizlikla suçluyorsunuz beni, oysa bütün suçum, baskalarindan daha açik yürekli olmam; herkesindemin söyledigim gibikendinden bile sakladigi seyleri açik açik anlatmamdir... Kötü yaptigimin farkindayim, ama su anda

böyle istiyor canim.Alayli alayli gülümsedi.Ama korkmayin, suçlu oldugumu söylediysem özür dileyecegim demek degildir bu; yapmam böyle bir sey. Sunu da unutmayin: Sizin de bu çesit sirlariniz olup olmadigini sorarak mahcup etmeyecegim sizi...

Kibarca, efendice davranacagim. Zaten daima efendice davranirim...

Küçümseyerek yüzüne baktim:

315

Saçmalamaya basladiniz.

Saçmalamaya mi basladim? Ha, ha,ha!Neden söz etmemi isterdiniz acaba? Sizi buraya niçin getirdigimi, niçin durup dururken bu kadar açildigimi merak ediyorsunuzdur, öyle degil mi?

Evet.

Sirasi gelince ögreneceksiniz bunu.

Iki sise içtiniz tabiŒ... içki basiniza vurdu.

Yani sarhos oldum. Belki de öyledir. "Içki basiniza vurdu!" dogrusu daha bir ince söyleyis... Ah çok kibarsiniz! Ama... gene kavgaya basladik galiba; oysa pek ilginç bir konuya geçmistik.Evet,ozan dostum benim, dünyada kadinlardan tatli, hos bir sey yoktur.

Bakin Prens, sirlarinizi, tutkularinizi bana açmak akliniza nereden esti, hala anlayamiyorum...

Him... sirasi gelinceögreneceksiniz dedim ya. içiniz rahat olsun; belirli bir amacim yok zaten; bir ozansiniz, anlarsiniz beni, önceden de söylemistim bunu... Kisinin, maskesini birden indirmesinde; hiç utanmadan, sikilmadan içindeki bütün kötülükleri ortaya döküvermesinde bambaska bir tat var. Bir hikaye anlatacagim size: Pariste deli bir adam varmis; deli oldugu kesinlikle anlasilinca akil hastanesine yatirmislar onu sonra. Herif, babalari tutunca, gönlünü

eglendirmek için evindeanadan dogma çirilçiplak olur, sadece ayakkabilarini çikarmaz, üzerine ta topuklarina kadar uzanan bir pelerin alip ona siki siki sarilir, magrur bir tavirla sokaga çikarmis.

Gören kendihalinde,uzun peleringiymektenhoslanan bir adam sanirmis onu. Ne var ki, issiz bir yerde birisiyle karsilastigi zaman adamin üzerine üzerine gidip tam karsisinda durur, pelerininin önünü açarmis...Bir an öyle durur, sonra gene pelerinine bürünür, hiç bir sey söylemeden, gayet ciddi bir tavirla, donakalan zaval inin saskin bakislari arasinda Hamlet'deki hayalet gibi magrur, çekip316

gidermis. Erkek, kadin, çocuk ayirdigi yokmus. Tek zevki buymus adamin. Hiç beklemedigi bir anda saf bir Schil er'ciyi sapsal astirmak da hemen hemen ayin hazzi verir kisiye.

"Sapsal astirmak"... ne tuhaf bir sözcük? Yeni edebiyatinizda karsilastim onunla.

Adam deliymis, ama siz...

Kötü niyetliyim, degil mi?

Evet.

Prens bir kahkaha atti. Sonra, yüzünde küstah bir ifade,

€ok dogru düsünüyorsunuz canim, diye ekledi. ™fkelenmistim.

Prens, dedim, bizlerden nefret ediyorsunuz, bütün hincinizi da benden aliyorsunuz. Gururunuzden yapiyorsunuz bunu. €ok hainsiniz. Kiziyorsunuz bize; en çok da o aksam olanlar kizdirdi sizi belki.

Beni böylesine küçümsemekle sanirini öcünüzü almis oldunuz; her insanin birbirine göstermek zorunda oldugu en basit nezaket kural arini bile umursadiginiz yok. Karsimda o igrenç maskenizi çikarmakla, tüm ahlaksizliklarinizi ortaya dökmekle, benden utanmaya bile tenezzül etmediginizi açikça belirtmis oldunuz...

Yüzüme kötü kötü bakarak,

Bana niçin söylüyorsunuzbütünbunlari? diye sordu. Gözünüzden bir seyin kaçmadigini göstermek için mi?

Sizi anladigimi bilesiniz diye.

Birden eski geveze, neseli tavrini takindi:

Quel e id,e, mon cher.(1)Kafami karistirdiniz.. Buvons, mon ami, (2) izin verin dolduraym kadehinizi.

(1)Bunu da nereden çikardiniz, canini (Fransizca).

(2)Içelim, dostum (Fransizca).

Oysa çok hos, son derece ilginç bir sey anlatmaya hazirlaniyordum size. Söyle kisaca anlatayim bari. Vaktiyle bir hanimefendi tanimistim; pek genç sayilmazdi, yirmi yediyirmi sekiz yaslarinda vardi. Ama bitirim bir seydi: O ne yüz, o ne endam, o ne yürüyüstü! Bakislari keskin, daima kuru, sertti. Erisilmez, magrur bir kadin tavri vardi.Soguk mu soguktu. Ahlak temizligiyle bütün çapkinlarin gözünü korkutmustu. €evresinde ahlak kural arina onun kadar bagli tek kisi daha yoktu. ™teki kadinlarin suçlarini birakin, en küçük bir kabahatlerini bile bagislamaz, hemen damgayi basardi. €evresinde pek sayilir, sevilirdi. En magrur, en titiz kocakarilar bile severlerdi onu, hatta yaltaklanirlardi.Karsisindakini bir ortaçag manastirinin basrahibesine yarasir duygusuz, donuk bakislarla süzerdi. Sosyetenin genç bayanlari onun bu bakisindan, amansiz hükümlerinden tir tir titrerlerdi. Bir sözü, bir imasi o zamana kadar sevilen, sayilan bir kimseyi mahvederdi.

Sosyetede öylesine önemli bir yeri vardi; erkekler bile korkardi ondan. Zaten yaslaninca da kendi kabuguna çekildi; magrur, çatik kasli, çevresindekileri devamli olarak yeren huysuz bir sey oldu...

Inanir misiniz, aslinda ondan daha rezil bir kadin gelmemistir yeryüzüne. Güvenini kazanmayibasarmistim... Anlayacaginiz, gizli, esrarli asigiydim. Iliskilerimiz öylesine ustalikla düzenlenmisti ki, hizmetçileri bile kuskulanamazlardi bir seyden. Hanimin pek cici bir Fransiz oda hizmetçisi

vardi, yalniz o biliyordu sirrimizi, ama ona güvenebilirdik; oyunumuza, o da katiliyordu çünkü... nasil katildigini simdilik anlatmayacagim.Bizim hanim Marki de Sade'ye (1)tas çikartacak kadar sehvetdüskünüydü. Ama aramizdaki iliskinin en güçlü, en iç giciklayici hazzi (1)Bir Fransiz erotik yazar. 318

onun gizliliginde, baskalarina söylenen yalandaydi. Kontes'in sosyetede savunucusu oldugu yüce, kutsal ahlak kural ariyla edilen bu alay, bu için için atilan seytanca kahkaha, daima saygi duyulmasi gereken seyleri bile bile ayaklar altina almakta gösterilen bu inat... en atesli bir hayalin bile kapsayamayacagi bu sinirsiz çilginlik... tattigimiz hazzi güçlendiren bunlardi iste. Evet, insan kiliginda bir seytandi bu kadin, ama gözkamastirici bir seytan... Onu hatirladikça tüylerim hala diken diken olur. Sevismemizin en atesli aninda birden çildirmis gibi kahkahalarla gülmeye baslardi; bu kahkahalari anlar, ben de basardim kahkahayi ...Aradan uzun yil ar geçtigi halde, hatirladikça hala solugum kesilir gibi oluyor. Bir yil sonra sepetledi beni, baskasini aldi yerime.

Istesem bile bir zararim dokunamazdi ona. Kim inanirdi bana? ™ylesine soylu bir hanimefendiden beklenir miydi böyle bir sey? Ne diyorsunuz genç dostum?

Prensin bu anlattiklarini tiksinerek dinlemistim.

Igrenç! dedim.

Baska türlü bir cevap verseydiniz genç dostluktan atardim sizi! Böyle söyleyeceginizi biliyordum zaten. Ha, ha, ha! Zamanla anlarsiniz mon ami,, birkaç firin ekmek daha yemeniz gerek. Ama ozan dediginiz sizin gibi olmaz dogrusu; bu kadin hayati anliyor, yasamasini biliyordu.

Bunun için isi böylesine bir hayvanliga vardirmak mi gerekiyor?

Ne gibi?

O kadinla sizin yaptiginiz hayvanliktir.

Buna hayvanlik diyorsunuz demek... hala gem altinda oldugunuzu gösteriyor bu! Oysa ben, kisinin özgürlügü tadabilmesi için... neyse, gelin daha anlasilir bir dil e konusalim mon ami... kabul edin ki saçma bir sey bu.

Peki saçma olmayan ne?

Kisilik... ben. Her sey, evren bile benim için ya

319

ratilmistir. Bakin dostum, dünyada hala mutlu olunabilecegine inananlardanim. Inançlarin en güzelidir bu, çünkü buna inanmayan yasama gücünü yitirir, kendi kendini zehirlemek zorunda kalir. Isittigime göre budalanin biri öyle yapmis. Felsefeye öylesine dalmis ki, her seyi, kisioglunun koydugu en olagan kural ari bile paramparça etmis, sonra bakmis ki yaninda yöresinde bir sey kalmamis; dünyanin hiçlik üzerine kuruldugunu, kisioglu için tutulacak en iyi yolun siyanür içmek oldugunu buyurmus. Siz bunun Hamlet'e yarasir sonsuz bir umutsuzluk, bizlerin hiç bir zaman akil erdiremeyecegimiz yüce bir davranis oldugunu söylersiniz. Ama siz de ozansiniz, bense basit bir insanim; bunun için konuya en pratik açidan bakilmasi gerektigi görüsünü savunurum. Sözgelimi, ben kendimi tüm baglardan, zorunluluklardan kurtarali çok oluyor. Yalnizca kendi çikarim söz konusu oldugu zaman kendimi zorunlu hissederim. Ama siz böyle düsünemezsiniz tabiŒ. Eliniz kolunuz bagli çünkü, duygulariniz körelmis... Yüce düsüncelerden, soylu davranislardan baska bir endiseniz yok. Ama siz ne söylerseniz kabul etmeye hazirim dostum. Gelgelelim, kisioglunun fazilet dedigi her seyin temelinde bir bencil igin bulundugunu kesinlikle biliyorsam ne yapayim?

Kisi ne denli faziletli olursa o denli bencil esir. Bence insan önce kendini sevmeli... bunu bilir bunu söylerim. Hayat bir ticarettir; parayi bos yere saga sola savurmaya gelmez, kendi zevkiniz için harcayin onu, yakinlariniza karsi görevlerinizi yerine getirin... il e de ögrenmek istiyorsaniz, benim hayat felsefem budur isteaslinda daha da ileri giderim, para vermeden zevk almaya çalisirim.Ülküm falan yoktur, olmasini da istemem; hiç özenmedim böyle bir seye. Kisi ülküsüz de güzel, hos bir hayat sürebilir... en somme, (1) si

(1) Sözün kisasi(Fransizca).320

yanür içmek zorunda kalmadigima seviniyorum. Birazcik daha faziletli olsaydim belki o aptal filozof gibi (Alman'di muhakkak) ben de içecektim siyanür. Ama olmaz! Hayat o kadar güzel ki!

Sosyetede önemli bir yerim olmasini, yükselmeyi, yüksek oynamayi (kumara bayilirim) seviyorum.

Hele kadinlari... her çesit kadin kabulümdür; degisiklik olsun diye asagi tabakadan kadinlarla bile yatip kalkarim... Ha, ha, ha! Su anda öyle tiksiniyorsunuz ki benden; yüzünüzden bel i!

Haklisiniz.

Tutalim ki siz de haklisiniz,ama kabul edin ki çirkef siyanürden daha iyidir. ™yle degil mi ?

Hayir, siyanür daha iyidir.

™yle degil mi diye mahsus sordum size; cevabinizin bana haz verecegini biliyordum. Hayir, dostum: insanlari gerçekten seviyorsaniz, akil i olanlarin benim haz duydugum seyleri benimsemelerini dileyin.. Akil i bir insan dünyada çirkefin içinde yasar, ya da can sikintisindan intihar eder, o zaman da dünya aptal ara kalir tabiŒ. Onlar mutlu olur! Bir atasözü bile vardir: Keyif aptal arindir, derler. Hem biliyor musunuz, akilsizlarla beraber yasamaktan, onlara kafa sal amaktan daha hos bir sey yoktur; akil inin isine de gelir bu! Kör inançlara deger verdigime, birtakim kural ara uyduguma, yükselmek için didindigime bakmayin siz benim; bos, anlamsiz bir toplumda yasadigimin farkindayim; bu toplumda keyfim yerindeyken kafa sal arim ona, savunucusu oldugumu belirtmekten geri kalmam, ama sirasi gelince en önce ben birakip kaçarim onu. Yeni dünya görüsünüzü, düsüncelerinizi biliyorum, ama hiç bir zaman dert edinmedim onlari kendime, adetim degildir zaten bir seyi dert edinmek. Vicdan azabi nedir bilmem. €ikarima olan her seyi kabul ederim. €oktur benim gibiler, keyfimiz de yerindedir. Dünyada her sey mahvolabilir, sadece bizim kilimiz incinmez. Dün

ya kurulali beri variz. Dünya altüst olsa da biz gene üstte kaliriz. Bizim gibilerin ne kadar çok yasadiklarina bakin, yeter size. Gerçekten çok uzun ömürlü oluruz; hiç dikkatinizi çekti mi bu?

Seksen, doksan yasina kadar yasariz. Demek ki doga da bizden yana, ha, ha, ha! Doksan yasina kadar yasamaya kararliyim. ™lümü sevmiyorum, korkuyorum ondan. Nasil ölecegim, kim bilir?

Ama yeri mi simdi bunun! O asagilik filozof getirdi bunlari aklima. Felsefe de neymis! Buvons, mon cher! Ne güzel, kizlardan açmistik... Aa, nereye!

Gidiyorum, geç oldu...

Birakin canim! Ben her seyimi anlattim size, hala dost kabul etmiyorsunuz beni. Keh, keh, keh!

Sevmesini bilmiyorsunuz siz, ozan dostum. Durun, bir sise daha içecegim...

Üçüncüyü mü?

Evet. Fazilete gelince, benim genç müridim (sizi bu güzel adla çagirmama izin verin: Kim bilir, bakarsiniz bir gün ögütlerim yarar size)... evet, ne diyordum, fazilete gelince "bir insan ne denli faziletliyse o denli bencildir", demistim size. Bunun üzerine çok hos bir hikaye anlatacagim size: Vaktiyle bir kiz sevmistim. Içtendim. €ok seyini feda etti benim ugruma...

Kendimi tutmayi gerekli bulmuyordum artik. Kaba bir tavirla, Soyup sogana çevirdiginiz kizdan söz ediyorsunuz galiba? diye sordum.

Prens irkildi, yüzü degisti, alev saçan gözlerini yüzüme dikti; bakisinda saskinlik, çilgin bir öfke vardi. Kendi kendine konusuyormus gibi,

Durun, dedi, durun biraz düsüneyim.Gerçekten sarhosum, düsünemiyorum...

Sustu, kaçacagimdan korkuyormus gibi elimi birakmadan, hep o öfkeli bakisiyla süzüyordu beni.

O anda, hiç kimsenin bilmedigi bu kiz olayini benim nereden ögrendigimi, bunda onun için bir tehlikenin söz konusu olup olmadigini anlamaya çalistigindan kuskum yok. ™yle bir dakika kadar bakti yüzüme, sonra yüzü birden degisti; gene deminki alayli, sarhos ifade parladi gözlerinde.

Kahkahayi basti :

Ha, ha, ha! Taleyran, bu kadar olur! Evet, onu soyup sogana çevirdigimi yüzüme karsi haykirinca gerçekten de donup kalmistim. Nasil da bagirip çagiriyor, küfürler savuruyordu! Gözüpek... çilgin bir kadindi! Simdi de beni dinleyin: Bir kere, söylediginiz gibi hiç de soymadim onu. Bütün parasini kendi vermisti bana, benim paramdi artik... Tutalim ki, en iyi fraginizi bana verdiniz (bunu söylerken, üç yil önce terzi Ivan Skornyagin'e diktirdigim hayli biçimsiz, tek fragima bakiyordu), te sekkür ettim, giyiyorum onu, bir yil sonra aramiz bozuldu, kavga ettik, verdiginiz fragi geri istiyorsunuz, oysa ben eskitip attim onu... Verilen bir sey geri istenir mi? Sonra, paranin benim olduguna bakmaz, geri verirdim onu, ama siz de kabul edersiniz ki ha deyince bulamazdim o kadar parayi. Demin de söyledim, duygulu, Schil er'ci insanlardan nefret ederim... ayrilmamizin sebebi de buydu zaten. Karsima dikilip (zaten benim olan) parayi bana bagisladigini nasil da kiritarak haykirdigini görmeliydiniz. Tepem atti, ama gene de yerinde bir karar verdim: Parayi geri verirsem onu belki de mutsuz edecegimi düsündüm. Benim yüzümden bedbaht olmak, ömrü

boyunca bana lanet okumak zevkinden yoksun ederdim onu sonra. Inanin ki dostum, bu çesit bir bedbahtlikta, kisinin kendini hakli, dürüst görmesinin; ona kötülük eden insanin alçak oldugunu söylemeye hak kazandigina inanmasinin verdigi yüce bir haz vardir. Nefret dolu bu 323

haz daha çok Schil er'cilerde görülür... anlayacaginiz, yiyecek bir lokma ekmegi bile olmasa, kendini mutlu hissedecegini biliyordum. Onu bu mutluluktan yoksun etmek istemedim, para yol amadim ona. Böylece benim kuralim tam olarak ispat edilmis oluyor: Kisioglunun faziletleri büyüdükçe, çogaldikça bencil igi de o ölçüde igrençlesir... Anlayamiyor musunuz bunu yoksa?

Ama... yakalayacaktiniz beni, degil mi? ha, ha, ha!.. Hadi itiraf edin, yakalamak istiyordunuz beni!.. Ah sizi gidi Taleyran! Kalktim.

Hosça kalin!

O igrenç sesini birden degistirdi, ciddi bir tavirla,

Bir dakika! diye bagirdi. Son birkaç söz daha... Bakin, anlattiklarimdan, çikarimi ne pahasina olursa olsun elimden kaçirmaya yanasmayacagimi kesinlikle anlamissinizdir sanirim. Parayi severim; ihtiyacim da vardir ona. Katerina Fyodorovna'nin parasi çok; babasi on yil sarap tekelciligi yapti. Üç milyonu var; çok isime yarayacak bu para. Alyosa'yla Katya tam birbirinin dengidir: Ikisi de son derece aptal; benim istedigim de bu zaten. Bir an ™nce evlenmelerini bunun için istiyorum. Iki üç hafta sonra Kontes'le Katya köye gidiyorlar. Alyosa da onlarla gitmeli.Natalya Nikolayevna'yiuyarin,duygulu, Schil er'vari sahneler olmasin, banakarsi gelmesin.Kindar, hainimdir; dedigimi yaparim. Ondan korkmam, her sey benim istedigim gibi olacak; bu uyarmami sirf onu düsündügüm için yapiyorum. Aptal ik etmesin, aklini basi:na toplasin. Yoksa kötü olur onun için, çok kötü olur. ™püp de basina koysun, mahkemeye vermedim onu. Su:nu bilesiniz ki ozan dostum, yasalar aile huzurunun koruyucusudurlar;evladin baba sözüdinlemesini buyurur, evlada anababaya olan kutsalgörevleriniunutturan kimseleri de hos görmezler. Sonra, düsünün ki sözü geçen bir insanim, oysa o zaval inin biri... hem... ona neler ya 324

pabilecegimi anlayamiyor musunuz ? Ama yapmadim, çünkü bu zamana kadar akli basinda hareket etti. Sasirmayin: Alti aydir her an her hareketi en dikkatli gözlerce izleniyordu, her seyi bütün ayrintilariyla biliyorum. Alyosa'nin onu birakmasini bunun için sogukkanlilikla bekliyordum; oglum biraz da eglensin dedim. Bekledigim an gelmek üzere simdi. Onun gözünde iyi bir baba olarak kaldim, benim için daima böyle düsünmesi gerek. Ha, ha, ha! Alyosa'yla simdiye kadar evlenmedigi için o aksam nasil iltifatlar yagdiriyordum ona! Oysa bilmek isterdim nasil evlenecegini! O aksam onu ziyaret etmeme gelince: Aralarindaki iliskinin sona ermesi gerekiyordu artik, sirf bunun için geldim. Hem durumu kendim görüp ögrenmek istedim... Yeter mi size bu kadar bilgi? Belki daha bir seyler ögrenmek istersiniz: Sizi buraya niçin getirdigimi, her seyi açik açik söylemek varken

karsinizda niçin bu kadar hokkabazlik ettigimi, içimi döktügümü merak ediyorsunuzdur belki?

Evet.

Kendimi tutuyor, dikkatle dinliyordum. Baska bir cevap veremezdim.

Kafanizin bizim iki aptalinkinden daha iyi çalistigini, durumu daha iyi kavradiginizi gördügüm için.

Benim nasil bir insan oldugumu anlayabilir, bir sürü tahminler yürütebilirdiniz;ama sizi bunca zahmetten kurtarmak istedim, karsinizda kimin bulundugunu size açik açik anlatmaya karar verdim. Böylesi daha iyi oldu. Anlayin beni, mon ami. Nasil bir insan oldugumu biliyorsunuz artik, onu da sevdiginize göre, birtakim tatsiz durumlarla karsilasmamasiiçin elinizden geleniyapacaginizi umarim. Sizin sözünüzü dinler.Yoksa is açilir basina. Sonra, sizinle böyle açik konusmamin üçüncü bir sebebi var... (anladiniz tabiŒ ne oldugunu)evet,gerçekten de bütün bu serüveni biraz alaya almak, hem bunu size kar

si yapmak istedi canim...

Heyecandan zangir zangir titreyerek,

istediginiz de oldu, dedim. ™fkenizi,bizleri ne denli küçük gördügünüzü bu açik konusmanizla en iyi biçimde göstermis oldunuz. Itiraflarinizin sizi benim karsimda küçük düsüreceginden korkmadiginiz gibi, utanmadiniz bile benden... Gerçekten de anlattiginiz pelerinli deliye çok benziyordunuz. Adam yerine koymadiniz beni..

O da kalkti.

€ok dogru anlamissiniz genç dostum, dedi, anlamissiniz, bosuna degilmisedebiyatçiliginiz...Umarim dostça ayriliriz. Dostlugumuzun onuruna içmeyecek miyiz?

Sarhossunuz, sirf bunun için hakettiginiz cevabi vermeyecegim...

Gene üç nokta; nasil bir cevap hakettigimi söylemediniz, ha, ha, ha! Hesabinizi ödememe izin vermezsiniz saniyorum.

Üzülmeyin, kendim öderim.

Elbette ödersiniz. Yolumuz da ayri galiba?

Evet.

Hosça kalin, ozan dostum. Umarim anladiniz beni...

Dönüp, hafif yalpa vurarak çikti. Usagi arabaya binmesine yardim etti. Ben kendi yoluma gittim.

Gecenin üçüydü. Yagmur yagiyordu, zifiri bir karanlik vardi...D™RDÜNCÜ B™LÜM

I

™fkemi anlatmayacagini. Olacaklari önceden kestirdigim halde, gene de sasirmistim. Tüm igrençligini bir anda sermisti gözlerimin önüne. Hatirliyorum, duygularim pek belirsiz, bulanikti: Sanki bir seyin altinda eziliyor, boguluyordum; kapkara bir iç sikintisi giderek doluyordu kalbime.

Natasa için korkuyordum. €ok istirap çekecegini biliyor; ona nasil yardimci olabilecegimi, olaylarin onu yikmamasi için neler yapmam gerektigini düsünüyordum. Sonuç bel iydi artik, ayrilacaklardi.

Her seyin bitmesine çok az kalmisti!

Yagmurun altinda eve kadar nasil yürüdügümü bilmiyorum. Saat üçtü. Kapiya daha bir kere vurmustum ki, içerden bir inleme duydum, anahtar aceleyle çevrildi. Nel i hiç yatmamis, kapinin dibinde beni beklemisti sanki. Isik yaniyordu. Nel i'nin yüzünü görünce ürperdim. Gözlerinde hummali pariltilar, bakisinda vahsi bir ifade vardi; tanimamisti beni sanki. Atesler içinde yaniyordu.

Egilerek kucakladim onu.

Nel i, neyin var, hasta misin?

Bir seyden korkuyormus gibi sokuldu bana; kesik kesik bir seyler mirildandi. Bunlari bir an önce söylemek

için dört gözle beklemisti beni sanki. Ama ne dedigi anlasilmiyordu; sayikliyordu.

Hemen yataga götürdüm. Korkuyormus, onu birisinden korumam için yalvariyormus gibi sokuluyordu bana; yatagina uzandiktan sonra bile, onu birakip gene gidecegim korkusuyla kolumdan tutuyordu. Sinirlerim o kadar bozuktu ki, onun bu halini görünce aglamaya basladim.

Ben de hastaydim. Agladigimi farkedince, bir seyi anlamaya çalisiyormus gibi dikkatli dikkatli bakmaya basladi yüzüme. Kendini çok zorladigi bel iydi. Yavas yavas ifa: deye benzer bir sey belirdi yüzünde. Sara nöbetlerinden sonra çogunlukla bir sey düsünemez, anlasilir bir dil e konusamazdi. Simdi de öyle olmustu: Kendini çok zorladigi halde derdini anlatamayinca kolunu uzatti, gözyaslarimi sildi, sonra boynuma sarildi,kendine dogru çekti beni, öptü...

Besbel i, ben yokken nöbet gelmisti ona. Hem de kapinin yaninda dururken... Nöbet geçince de uzun süre gelememisti kendine. Böyle anlarda insan gerçekle hayali birbirine karistirir. Bir kabus görmüs olmaliydi. Tam o" sirada benim gelecegimi, kapiyi çalacagimi düsündü; kapinin dibinde yerde yatarken heyecanla beni bekliyordu; geldigimi duyunca aceleyle dogruldu.

"Peki ama kapinin yaninda ne isi vardi?" diye düsününce birden kürklü mantosunun üzerinde oldugunu farkettim. (Ara sira bana ugrayip, veresiye esya satan yasli kadindan bir manto almistim ona.) Sasirmistim, Demek ki bir yere gidecekti, tam kapidan çikarken nöbet gelmisti. Nereye gitmek istiyordu acaba? Gitmeye hazirlanirken de kendinde degil miydi acaba?

Atesi düsmek bilmiyordu. Biraz sonra gene kaybetti kendini. Bana geleli beri bu üçüncü nöbetti.

Ilk ikisini kolay atlatmisti; oysa simdi sitmaya yakalanmisti sanki. Basucunda yarim saat bekledikten sonra sedire bir san 328

dalye dayayip, beni çagirinca hemen uyanayim diye, soyunmadan yanina uzandim. Isigi söndürmemistim. Uykuya dalincaya kadar birkaç kere basimi kaldirip baktim ona. Yüzü

bembeyazdi. Dudaklari atesten çatlak çatlakti; düsünce bir yere vurmus olacak, üst dudagi kanamisti. Yüzündeki korku, istirap ifadesiuykuda bile atamiyordu onu içindenbir an kaybolmuyordu. Fenalasirsa sabahleyin ilk is doktora gidecektim. Sitmaya yakalanacagindan korkuyordum.

Nefretle "Prens korkuttu onu" diye geçirdim içimden; suratina parayi firlatan kadini hatirladim.

II

Iki hafta geçti aradan; Nel i yavas yavas iyilesiyordu. Atesi düsmüstü ya, hala hastaydi. Nisanin sonlarinda, güzel, günesli bir günde kalkti yataktan. Paskalyaya bir hafta vardi.

Zaval i kiz! Hikayeme eski düzende devam edemiyecegini artik. Bu anlattigim olaylarin üzerinden çok zaman geçti; ama Nel i'nin o soluk, zayif yüzünü; yalniz kaldigimizda yattigi yerden bana, aklindan geçenleri anlamami istiyormus gibi uzun uzun bakisini hatirladikça hala içim sizlar, bir tuhaf olurum. Ne düsündügünü anlamadigimi, saskinligimin geçmedigini görünce dudaklarinda hafif bir gülümseme belirir, ince, kuru parmakli, ates gibi yanan elini içtenlikle bana dogru uzatirdi... Artik her sey geçti, her sey ögrenildi; ama ben bu hasta, bitmis, ezilmis küçük kalbin sirrini hala bilmiyorum.

Hikayemden uzaklasacagimin farkindayim, ama su anda yalniz Nel i'yi düsünmek istiyorum. €ok tuhaftir: Simdi hastane ranzasinda, bir zamanlar öylesine sevdi 329

gim herkesçe terkedilmis, yalniz basima yatarken geçmisi düsündükçe bazan aklima, o zaman dikkatimi çekmemis, üzerinde durmadigim birtakim

küçük ayrintilar geliyor, birden bambaska bir önem kazaniyorlar, simdiye kadar anlayamadigim bazi seyleri anlatiyorlar bana.

Nel i'nin hastaliginin ilk dört gününde doktorla ben çok korku çektik, ama besinci gün doktor disari çagirdi beni, korkulacak bir seyin olmadigini, kizin iyilesecegini söyledi. Bu, Nel i'nin ilk hastaliginda çagirdigim, boynundaki kocaman Stanislav nisaniyla onu pek sasirtan, tanidigim iyi kalpli, babacan, yasli doktordu.

Sevinçle,Korkacak hiç bir sey kalmadi demek? diye sordum.

Evet, iyilesecek,ama kisa bir zamansonra da. ölecek.

Bu söz saskina çevirmisti beni.

™lecek mi? diye bagirdim. Niçin?

Evet, günleri sayilidir. Hastanin kalbinde dogustan organik bir aksaklik var; en küçük bir kötü

durumda gene yataga düsecek. Belki gene atlatir, ama sonra gene hastalanacak, sonu ölümdür.

Kurtulmasina en küçük bir umut yok mu? Hayir, doktor, olamaz bu!

. Olur. Ama hasta her çesit heyecandan uzak, huzur, mutluluk dolu bir hayat sürerse ölümden bir zaman için uzak olabilir, hatta hiç umulmadik... tuhaf, akil almaz olaylar görülmüstür... sözün kisasi, hasta çok sayida uygun kosulun bir araya gelmesiyle kurtulabilir belki, ama kesinlikle kurtulus hiç bir zaman için yoktur.

Tanrim, ne yapsam ben simdi?

™gütlerimi dinleyecek, hastayi her çesit heyecandan uzak tutacak, ilacini zamaninda almasina dikkat edeceksiniz. Kizin sinirli, heyecanli bir yaradilisi var, çok da. 330

alayci. Ilacini zamaninda almak istemeyebilir, demin oldugu gibi.

Evet doktor. Gerçekten çok tuhaf bir kiz, ama ben hastaligina veriyorum bunu. Dün pek usluydu; bugün de ilacim ona verirken farkinda degilmis gibi kolunu bir sal adi, kasigi düsürdü elimden.Yeni bir paket tozuaçip kasiga bosaltiyordum ki, kutuyu birden kapti, yere firlatti, sonra da aglamaya basladi...

Bir an düsündükten sonra ekledim:

Aglamasi ilaci almak istemediginden degildi galiba...

Him! Sinirlerinin bozuklugu bunun sebebi. Basindan geçen felaketlerin bir sonucu(Nel i'nin hikayesinin bir çok yerlerini açik açik, ayrintilariyla anlatmistim doktora, duygulanmisti). Zaten bu yüzden hasta oldu zaval i. Simdilik ilacini düzenli almasina dikkat etmemiz gerekiyor. Bir kere daha konusacagim onunla, doktor sözü dinlemesini... yani ilacim almasini söyleyecegim.

Mutfaktan çiktik (doktorla orada konusuyorduk), ihtiyar hastanin yanina gitti. Nel i konusmalarimizi duymustu galiba; basini yastiktan kaldirmis; bizden yana kulak kabartiyordu. Aralik kalmis kapidan görmüstüm bunu; biz odaya girince yaramazi yataga gömülmüs bulduk. Alayli alayli gülümseyerek yüzümüze bakiyordu. Dört gün içinde çok zayiflamisti zaval i; gözleri çukura kaçmisti; atesi bir türlü düsmüyordu. Petersburg'daki Almanlarin en iyi yüreklisi olan doktoru pek sasirtan muzip bakislari, yaramaz hal eri yadirganiyordu artik.

Ihtiyar ciddi bir tavirla, ama sesini elinden geldigince yumusatarak, verdigi tozun önemini, onun iyilesmesine yardim edecegini, ilacini zamaninda almasinin gerektigini tatli bir dil e anlatti. Nel i hafifçe dogruldu, birden kolunu kasiga çarptibilmeden çarpmis gibi davranmis 331

ti,gene döktü ilaci. Bunu mahsus yaptigini biliyordum. Ihtiyar sakin sakin,

€ok dikkatsizsiniz, dedi, hiç iyi bir sey degil bu. Hem öyle saniyorum ki mahsus döktünüz ilaci, ayip, yakismaz size. Ama... olsun varsin, bir paket

daha açiveririz.

Nel i doktorun gözlerinin içine bakarak gülmeye basladi.

Beriki basim sal iyordu. Yeni bir paket açarken,

Ayip bu yaptiginiz, çok ayip, diyordu. Nel i gene gülmemek için kendini zorlayarak, Kizmayin, dedi, içecegim...Seviyor musunuz beni?

Yaramazlikyapmazsanizçokseverim.

€ok mu?

Evet, çok.

Ya simdi sevmiyor musunuz?

Simdi de seviyorum.

Sizi öpmek istersem siz de beni öper misiniz?

Tabi . Ama bunu haketmelisiniz.

Nel i gene tutamadi kendini, gülmeye basladi. Doktor, son derece ciddi, fisildadi bana:

. Hasta aslinda sen yaratilisadir, ama simdi nesesi sinirden...

Nel i bitkin sesiyle, birden,

Pekala, içecegim ilacimi, diye bagirdi, ama siz de, büyüdügüm zaman evleneceksiniz benimle, tamam mi?

Bu bulusu bel i ki pek hosuna gitmisti. Biraz sasiran doktorun verecegi cevabi beklerken gözleri isil isil parliyor, gülmemek için kendini tuttugundan dudaklari titriyordu.

Kizin bu yeni sakasina elinde olmadan gülümseyen

doktor,

Iyi, akil i uslu bir kiz olursaniz, dedi, bir de... 332

Nel i sözünü gesti :

Bir de ilacimi zamaninda alirsam, degil mi?

Evet!

Doktor gene fisildadi bana:

€ok iyi yürekli bir kiz, çok da akil i, ama dogrusu... su evlenmek isini nereden çikardi anlayamadim...

Kasigi doldurup gene götürdü Nel i'ye. Kiz bu kez kurnazlik etmeye bile kalkismadi, kasiga asagidan yukari hizla vurdugu gibi ilaci adamcagin yüzüne, gömlegine bosaltti. Nel i kahkahayla gülüyordu, ama önceki gibi çocuksu, sen kahkahalar degildi bunlar. Yüzünden sert, hain bir ifade gelip geçti. Benimle göz göze gelmekten kaçiniyor, sadece doktora bakiyor, huzursuz oldugu besbel i alayci tavriyla "gülünç" ihtiyarin ne yapacagim bekliyordu.

Doktor mendilini çikarip yüzüyle gömlegini temizlerken,

O! dedi, gene mi... Ne sanssizlik! Neyse... bir paket daha açabiliriz.

Nel i'yi çok sasirtmisti bu. Kizmamizi, bagirip çagirmamizi bekliyordu; hemen aglamaya baslamak, sinir krizi gelmis gibi hiçkirmak, ilaci gene bir vurusta dökmek, hatta eline geçirdigi bir seyi kirmak böylece sizlayan yüreciginin atesini söndürmek için belki bilinçsiz olarak istiyordu bile. Bu çesit kaprisler sadece hastalarda ya da Nel i'de görülmez. Içimde, birisinin bana hakaret etmesi ya da gücenebilecegim bir sey söylemesi istegiyle odamda "bir asagi bir yukari dolastigim çok olmustur.

Böyle durumlarda "bosalan" kadinlar aci aci aglarlar, duygulu olanlarina sinir buhrani bile gelir.

Son derece olagan bir durumdur bu; çogunlukla insanin içinde hiç kimsenin bilmedigi, istedigi halde kimseye açamadigi bir keder bulundugu zamanlar görülür.

Ama alaya alinan ihtiyarin kötü bir sözcük söyleme

333

yip, ona üçüncü kere ilaç hazirlarken gösterdigi meleklere vergi iyi yüreklilik Nel i'yi bir anda durultmustu. Gülmesi kesildi, yüzü kizardi, gözleri nemlendi; bana bakti, hemen kaçirdi bakisini.

Doktor ilaci götürdü ona. Sessizce, ürkek ürkek içti hepsini; sonra doktorun kirmizi, tombul elini tuttu, basini yavasça kaldirip yüzüne bakti.

Siz... kizdiniz... çok kötü bir ki... diye basladi. Ama sözünün sonunu getiremedi; yorgani basina çe kip hüngür hüngür aglamaya basladi.

Ah yavrum, aglamayin. . ™nemi yok bunun... Sinirleriniz bozuk biraz, hepsi o kadar; su için.

Ama Nel i'nin dinledigi yoktu. Ihtiyar ha agladi ha aglayacakti. .

Kendinize gelin... diye devam etti, üzülmeyin. Iyi bir kiz olursaniz evlenecegim sizinle...

Yorganin altindan hiçkiriklarla kesilen tiz, sinirli, çok iyi tanidigim bir kahkaha duyuldu.

Ilacimi da alirsam tabi ! Doktor aglamakli,

Iyi, temiz bir kiz, dedi. Zaval i yavru!

O günden sonra doktorla Nel i arasinda tuhaf bir yakinlik basladi. Bana karsi da giderek aksilesiyordu. Bunu neye verecegimi bilmiyordum; bu degisikligin onda birdenbire olmasi sasirtiyordu beni. Hastaliginin ilk günlerinde bana son derece düskündü, bakmaya doyamiyormus gibi gözlerini ayirmiyordu yüzümden; elimi sicacik avucuna aliyor, yanina oturtuyordu beni; canimin sikkin, üzüntülü oldugumu farkederse, kendi

acilarini unutmaya çalisarak benimle sakalasiyor, neselenmem için çirpiniyordu. Geceleri çalismami, ya da oturup onu beklememi istemiyor, sözünü dinlemedigimi görünce üzülüyordu. Bazan telasli bir hali oluyordu, niçin canimin sikildigini, neler düsündügümü ögrenmek için soru yagmuruna tutuyordu beni. Ama tuhaftir, söz Natasa'dan açilinca hemen susu 334

yor, ya da konuyu degistiriyordu. Natasa'dan söz etmeyi sevmedigi bel iydi, bu durum çok sasirtiyordu beni. Eve döndügüm zamanlar seviniyor, bir yere gitmek için sapkami aldigim zamanlarsa mahzun mahzun bakiyordu yüzüme.

Hastaliginin dördüncü günü gece geç saate kadar Natasa'nin yanindaydim. Konusacak çok seyimiz vardi. Evden çikarken Nel i'ye çabuk dönecegiminiyetim öyleydisöylemistim. Natasa'da otururken Nel i'yi hiç merak etmiyordum: Yalniz degildi. Bir ara bana ugrayan Masloboyev'den Nel i'nin hasta oldugunu, çok zorluk çektigimi duyan Aleksandra Semyonovna yanindaydi. Tanrim, iyi yürekli kadin bir seyler yapabilmek için nasil paraliyordu kendini! Masloboyev'e, Bu durumda yemege de gelemezbize!.. demis. Ah Tanrim! Yalniz basina ne yapiyor acaba zaval i!

Elimizden gelen iyiligi yapmaliyiz ona. Bu firsattan yararlanmaliyiz.

Kocaman bir bohça hazirlayip, bir paytona atladigi gibi hemen bize gelmis. Bana yardim etmek için geldigini söyleyerek bohçayi açti. Neler çikmadi içinden: Hastaya, suruplar, reçel er, piliç, tavuk,hasta iyilesmeye yüz tutarsa yer diyeelma, portakal, (doktor izin verirse hastaya yedirmek için) Kiev reçel eri; hastane donatiyormus gibi yatak takimlari, iç çamasirlari, peçeteler, sargi, pansuman bezi...

Bir acelesi varmis gibi çabuk çabuk konusarak,

Her seyi getirdim, dedi, bekar oldugunuz için sizde bulunmaz diye düsündüm. Bulunsa bile bir tane olur... Filip Filipiç söyledi... Ne duruyorsunuz, çabuk tutun elinizi biraz! Yapilacak isleri söyleyin bana. Kiz nasil? Kendinde mi? Ah, böyle çok rahatsiz yatar, yastigim düzeltmeliyiz, basi biraz daha alçak olmali; hem basinin altina, deri bir yastik koysak iyi olurdu... Serin tutar basini.

Ah,,

335

ne aptalim ben de! Getirmeyi nasil oldu da akil edemedim! Hemen gidip alirim... Ates de getireyim mi? Bizim kocakariyi yol arim size. Tanidigim yasli bir kadin var. Kadin bir yardimciniz yok... Simdi ne yapsak? Bu da nedir? Ot... doktor verdi degil mi? Kaynatip suyunu içmek için olacak. Hemen gidip yakayim atesi.

Ama yatistirdim onu; umdugu kadar çok isin olmadidigini ögrenince sasirdi, kederlendi. Ne var ki hevesi gene de kirilmadi. Hemen Nel i'yle ilgilenmeye basladi, çok faydasi dokundu bana... Her gün ugradi. Telasli bir hali vardi. Hep "Filip Filipiç böyle yapmami söyledi" diyordu. Nel i'den çok hoslanmisti. iki kizkardes gibi seviyorlardi birbirini. Bence Aleksandra Semyonovna da en azindan Nel i kadar çocuktu. Hasta kizcagizi eglendirmek, neselendirmek için hikayeler anlatiyordu ona. O

kadar anlasmislardi ki, Aleksandra Semyonovna eve giderken Nel i aglamakli oluyordu. Oysa Aleksandra Semyonovna ilk geldigi gün benim hasta kiz pek sasirmis, hattaniçin geldigini hemen anladigindansurat asmis, aksilesmisti. Aleksandra Semyonovna gidince, cani sikkin sormustu : Ne diye geldi bu kadin?

Sana yardim etmek için, Nel i.

Aman... Niçinmis? Benim bir iyiligim dokunmadi ki ona.

Temiz yürekli insanlar iyilik yapmak için kendilerine iyilik yapilmasini beklemezler Nel i. Ihtiyaci olan kimselere seve seve yardim ederler. Dünyada iyiinsan çoktur Nel i. Senin sanssizligin, ihtiyacin oldugu zaman onlarla karsilasmamanda.

Nel i sustu, masama oturdum. Ama on bes dakika sonra su istemek bahanesiyle çagirdi benisesi pek zayif çikmistiyanina gidince birden kucakladi beni, basini gögsüme dayadi, uzun süre öyle durdu. Devrisi gün Alek 336

sandra Semyonovna geldiginde tatli birgülümsemeyle, ama bir seyden utaniyormus gibi karsiladi onu.

III

Iste o gün gece geç saate kadar Natasa'da oturdum. Eve geldigimde Nel i uyuyordu. Aleksandra Semyonovna'nin da çok uykusu vardi, ama hastanin basucunda oturmus, beni beklemisti.

Nel i'nin önceleri pek neseli oldugunu, hatta kahkahalarla güldügünü söyledi; ama benim gelmedigimi görünce sesi kesilmis, düsüncelere dalmis. Aleksandra Semyonovna söyle diyordu:

"Sonra basinin agridigindan yakindi, hiçkira hiçkira aglamaya basladi; ne yapacagimi sasirdim kaldim. Bir ara Natalya Nikolayevna'yi sordu bana, ama tanimiyorum ki Natalya Nikolayevna'yi...

sorularina cevap veremedim tabiŒ; gene aglamaya basladi, öyle aglaya aglaya da uyudu. Hadi Al ahaismarladik Ivan Petroviç. Simdi biraz daha iyi... eve gitmeliyim, Filip Filipiç geç kalma demisti. Saklamayacagim sizden, bu aksam iki saatligine yol amisti beni, bu saate kadar izinsiz kaldim. Ama siz merak etmeyin beni; kizmaz... Yalniz bir sey var... Ah, sevgili Ivan Petroviç, ne yapsam, son günlerde kör kütük sarhos geliyor eve hep! ™nemli isleri var, benimle konusmuyor bile, durmadan düsünüyor; farkindayim; ama aksamlari gene sarhos... Hep aklim evde: Dönmüsse kim yatiracak onu? Hadi hosça kalin, ben gidiyorum. Al ahaismarladik Ivan Petroviç.

Baktim da, çok kitabiniz var; galiba hepsi de akil i insanlarin okuyacagi seyler. €ok aptalimdir... bu yasa geldim, bir tek kitap bile okumadim... Neyse, yarin görüsürüz..."

Sabahleyin pek keyifsiz uyandi Nel i, sorularima cevap vermek istemiyordu. Bana kizmisti sanki.

Yalniz,

kaçamak bakislarini birkaç kere yakaladim üzerimde; bu bakislarinda gizli bir iç acisi, bana çekinmeden baktigi zamanlardaki bakisinda bulunmayan bir sevgi vardi. Yukarda anlattigim ilaç

içme yüzünden doktorla arasinda geçen olay da o gün olmustu. Sasirip kalmistim dogrusu.

Nedense Nel i degismisti bana karsi. Tuhafligi, kaprisleri, bana olan nefreti, benden ayrildigi güne, romanimizin bütün dügümlerini çözen olaya kadar sürdü. Ama bunu sonra anlatacagim.

Bana karsi eskisi gibi iyi, candan davrandigi anlar da oluyordu. Sanki daha bir fazla seviyordu beni böyle anlarda, çogunlukla aglamaya basliyordu. Ama biraz sonra gene aksilesiyor, gene kötü

kötü bakiyordu bana, doktorun yaninda oldugu gibi huysuzluk ediyor, bir hareketinden hoslanmadigimi görünce kahkahalarla gülmeye basliyor, sonunda çogunlukla agliyordu.

Aleksandra Semyonovna'yla bile atismisti bir keresinde, ondan yardim istemedigini söylemisti.

Aleksandra Semyonovna'nin yaninda ona sitem edince kizdi, içinde birikmis tüm öfkeyle karsi geldi bana, ama sonra birden sustu, tam iki gün hiç konusmadi benimle, ilaç almak, hatta yemek yemek, su içmek istemedi. Yalniz ihtiyar doktorun sözünü dinliyordu.

Ilaç olayindan sonra doktorla ikisinin arasinda tuhaf bir yakinligin basladigim söylemistim. Nel i çok seviyordu ihtiyari, her zamanbiraz önce somurtan o degilmis gibigüler yüzle karsiliyordu onu.

Ihtiyar da her gün ugramaya baslamisti, bazan günde iki kere geliyordu. Nel i iyilesmeye, yavas yavas yataktan kalkmaya baslayinca bile onun kahkahalarim, sakalarim duymadan bir gün edemiyordu adamcagiz; öylesine büyülenmisti. Egitici, resimli kitaplar getiriyordu ona. Hatta bir tanesini

parayla almisti. Daha sonra tatlilar, güzel kutularda sekerler getirmeye basladi. Böyle zamanlarda, yas günü eglencesine geliyormus gibi magrur bir tavirla girerdi içeri, Nel i hemen anlardi armaganla geldigini. Doktor, getirdigi seyi göstermez, kurnaz kurnaz gülümseyerek Nel i'nin yanina oturur; akil i uslu bir kizin iyi armaganlar hakettigini söylerdi. Bunu söylerken Nel i'ye öylesine içten bakardi ki, kahkahalarla gülen kisin bakislarinda elinde olmadan sevgi pariltilari belirirdi. Ihtiyar sonunda magrur bir tavirla ayaga kalkar, seker kutusunu Nel i'ye uzatir, her keresinde de "Benim cici nisanlima" diye eklerdi. O anda hiç kusku yok ki Nel i'den mutlu hissediyordu kendini.

Sonra konusmaya basliyorlardi; bir doktor olarak bir sürü ögütler veriyordu Nel i'ye. Ders verir gibi,

Kisi önce sagligina dikkat etmelidir, diyordu. Bunun üç faydasi vardir: Bir, ölmez; iki, sagligim yitirmez; üç, bunlarin sonucunda mutlu olur. Sevgili Nel i, sizi üzen birtakim seyler varsa, unutmaya çalismalisiniz onlari, hiç akliniza getirmemelisiniz. Yoksa...o zaman hep iyi, neseli seyler düsünün...

Nel i soruyordu:

Iyi, neseli dediginiz nedir? Doktoru sasirtiyordu bu soru.

Sey iste canim... sözgelimi, sizin yasiniza yarasan bir oyun düsünün; ya da... buna benzer bir sey...

Oyun oynamak istemiyorum ben, diyordu Nel i, oyun oynamaktan hoslanmiyorum. Yeni yeni giysiler seviyorum.

Yeni giysiler mi? Him! Bu iyi degil iste. Kisi kendisinin olan seylerle yetinmesini bilmelidr.Ama...yeni giysi sevmek de... ayip degil tabiŒ.

Sizinle evlendigimiz zaman bana yeni giysiler alacak misiniz?

339

Doktor elinde olmadan kaslarim çatarak,

Bu da nereden çikti simdi? diyordu.

Nel i muzip muzip gülümsüyordu. Hatta bir keresindegaliba farkina varmadangülümseyerek bana da bakmisti. Doktor,

Ama sey... iyi bir ev kadim olursaniz alirim tabiŒ, diye devam ediyordu.

Evlendigimiz zaman da her gün ilaç içecek miyim?

Doktorun yüzü yavas yavas gülmeye basliyordu.

Arada bir içmen gerekir belki.

Nel i kahkahayla gülmeye basliyordu. Ihtiyar da gülüyor, sevgiyle bakiyordu ona. Sonra bana dönerek,

€ok zeki! diyordu. Ama gene dekaprisli, hodbin... sinirleri hala düzelmemis.

Ihtiyar hakliydi. Nel i'yi bir türlü anlayamiyordum. Ona karsi büyük bir suç islemisim gibi, hiç

konusmak istemiyordu benimle. €ok üzüyordu beni bu durum. Canim sikilmaya baslamisti artik, hatta bir gün ben de konusmadim onunla, ama devrisi gün yaptigimdan utandim... Sik sik agliyordu, onu susturmak, avutmak için ne yapacagimi bilemiyordum. Ama bir keresinde konustu benimle.

Bir aksam üzeri eve döndügümde yastigin altina aceleyle bir kitap sakladigini gördüm. Ben yokken masamin üzerinden alip okudugu romanimdi bu. Niçin saklamisti onu benden? "Utaniyor sanki" diye geçirdim içimden, ama renk vermedim. On bes dakika sonra bir is için mutfaga gitmemden yararlanarak aceleyle firladi, kitabi eski yerine koydu; döndügümde masamin üzerindeydi... Iki dakika sonra yanina çagirdi beni, sesinde heyecana benzer bir sey vardi. Dört gündür ilk kez konusuyordu benimle. Titrek bir sesle,

Siz... bugün...Natasa'yagitmeyecek misiniz? diye sordu. 340

Gidecegim Nel i; bugün muhakkak görmeliyim onu.

Nel i bir süre sustu, sonra gene o zayif, titrek sesiyle,

€ok mu...seviyorsunuz onu? dedi.

Evet Nel i, çok seviyorum,

Ben de çok seviyorum onu, diye fisildadi.

Gene sustu. Biraz sonra yüzüme ürkek ürkek bakarak,

Ona gitmek, onun yaninda kalmak istiyorum, dedi.

Sasirmistim.

Olmaz Nel i, dedim. Benim yanimda niçin kalmak istemiyorsun ?

Yüzü birden kipkirmizi kesildi.

Niçin olmazmis? Onun babasinin yanina gitmem için beni kandirmaya çalisan siz degil miydiniz?..

Hizmetçisi var mi Natasa'nin?

Var.

Yol versin ona; ben görürümbütün hizmetini. Karsilik istemeden her isiniyapacagim... Sevecegim onu, yemegini pisirecegim. ™yle söyleyin kendisine.

€ok tuhafsin Nel i! Hem onu çok yanlis tanimissin: Seni hizmetçi almaya razi olacagini mi saniyorsun? Alsa alsa küçük kiz kardesi gibi alir seni.

O zaman istemem. Istemem...

Neden?

Nel i cevap vermedi. Dudaklari titriyordu: Ha agladi ha aglayacakti. Biraz sonra, Peki, sevdigi adam birakiyor mu onu? diye sordu.

Sasirmistim.

Nereden biliyorsun bunu sen Nel i? dedim.

Siz anlatmistiniz ya...evvelki sabah Aleksandra

341

Semyonovna'nin kocasi geldigindeona da sordum: Her seyi anlatti bana.

Masloboyev mi geldi buraya ? Nel i basim önüne egerek cevap verdi: Evet.

Bana niçin söylemedin bunu?

Iste...

Bir an düsündüm. Ne dolaplar çeviriyordu acaba su Masloboyev. Gidip görmeliydim onu.

Hem Alyosa'nin Natasa'yibirakmasindan sana ne Nel i?

Basini kaldirmadan,

Siz çok seviyorsunuz onu, dedi, yalniz kalirsa evlenirsiniz onunla.

Hayir Nel i, benim onu sevdigim gibi o beni sevmiyor... sonra ben... Hayir Nel i, olamaz böyle bir sey.

Nel i basini kaldirip yüzüme bakmadan alçak sesle,

Hizmetçi gibi her isinize kosardim, diye fisildadi, keyfinizce, mutlu yasardiniz.

Içim sizliyordu, "Nesi var bu kizin, Tanrini, nesi var?" diye soruyordum kendi kendime. Nel i sustu, o aksam bir daha hiç konusmadi benimle. Sonra Aleksandra Semyonovna söyledi, arkamdan geç

saatlere kadar aglamis, öyle aglaya aglaya da uyumus. Gece uyku arasinda sik sik bir seyler sayikladi...

Ama o günden sonra daha bir kapandi içine, benimle hiç mi hiç konusmamaya basladi. Evet, sevgi dolu kaçamak birkaç bakisim yakalamistim üzerimde, amabu zayifligina kiziyormus gibigiderek mahzunlasiyor, hatta doktora bilezaval i ihtiyari pek üzüyordu busoguk davraniyordu.

™te yandan, gün geçtikçe iyilesiyordu, doktor a,çik havada birkaç dakika dolasmasina bile izin vermisti. Havalar pek güzel gidiyordu. O yil hayli geçe rastlayan paskalya yortusundan önceki Kutsal Haf342

ladaydik. Sabahleyin erkenden çikmistim evden, Natasa'yi görmeliydim; ama Nel i'yi biraz dolastirmak için erken dönecektim eve; hem yaninda kimse yoktu.

Ama evde beni nasil çarpici bir olayin bekledigini anlatamam. Aceleyle dönmüstüm. Anahtar kapinin disindaydi. Girdim: Kimsecikler yoktu. Elim ayagim tutulmustu. Masanin üzerinde bir kagit parçasi ilisti gözüme. Kursun kalemle, iri iri söyle yazilmisti kagida:

"Sizi birakip kaçiyorum, bir daha da hiç dönmeyecegim. Ama çok seviyorum sizi.

Nel i'niz"

Dehset içinde bir çiglik attim, kosarak çiktim evden.

IV

Sokaga yeni çikmis, ne yapsam, nereye gitsem diye düsünüyordum ki kapinin önünde duran bir payton ilisti gözüme. Aleksandra Semyonovna iniyordu içinden; bir kere daha kaçmasindan korkuyormus gibi, Nel i'nin elinden siki siki tutmustu. Yanlarina kostum.

Nel i, ne oldu sana! diye bagirdim. Nereye gittin? Niçin gittin?

Aleksandra Semyonovna kus civiltisina benzeyen ince sesiyle, Durun, dedi, acele etmeyin.™nce içeri girelim, her seyi ögreneceksiniz.

Yolda çabuk çabuk konusarak fisildadi bana:

™yle seyler anlatacagim ki size Ivan Petroviç, küçük dilinizi yutacaksiniz... Hele bir girelim içeri...

€ok önemli haberleri oldugu yüzünden bel iydi. Yukari çiktigimizda, . Hadi sen yat Nel i, dedi, hemen yataga gir; çok

343

yorgunsun... hasta hasta o kadar yolu kostun, hadi yat canim. Biz de mutfaga geçelim, rahat uyusun kiz.

Ardindan gitmem için göz kirpti bana. Ama Nel i yatmamisti; yataginda oturmus, el erini yüzüne örtmüs, öyle duruyordu.

Disari çiktik, Aleksandra Semyonovna hemen anlatti bana durumu. Sonra daha ayrintilariyla ögrendim olaylari. Söyle olmustu:

Benim eve dönmemden iki saat önce Nel i bana yazdigi puslayi masanin üzerine biraktiktan sonra dogru ihtiyar doktora kosmustu. Adresini biliyordu. Doktor, onu görünce donup kaldigini söylüyordu, "gözlerine inanamamis". Sözlerini bitirirken "onu gerçekten gördügüme simdi bile inanmiyorum, hiç bir zaman da inanamam buna", diye ekledi. Oysa Nel i'nin ona gittigi dogruydu.

Kiz içeri girip, ihtiyar kendini daha toparlayamadan boynuna atildiginda doktor çalisma odasinda koltuguna oturmus, sirtinda sabahligi, keyifli keyifli kahvesini içiyormus. Nel i, boynuna sarilip yanaklarini, el erini öpmüs, aglamaya baslamis; biribirini tutmaz sözcüklerle onu yanina almasi için yalvarmis; benimle artik yasayamayacagini, evden kaçtigini, çok istirap çektigini, bir daha onunla alay etmeyecegini, yeni giysi istemeyecegini, akil i uslu bir kiz olacagini, çok okuyacagini,

"gömleklerini yikayip ütülemesini" ögrenecegini (hiç kusku yok ki yoldabelki de çok öncedendüsünmüstü bütün bunlari) nihayet, gerekirse her gün ilaç içecegini söylemis. Evlenme konusununsa bir saka oldugunu eklemis, ihtiyar Alman, agzi açik, sigarasini tuttugu sag eli havada, öyle kalakalmis. Sigarasinin söndügünün bile farkina varmamis. Biraz kendine

gelince, Matmazel, demis, anladigim kadariyla sizi yanima almami istiyorsunuz. Ama olamaz bu!

Gördügünüz gibi, fakirim, param yok... Hem böyle birdenbire... Korkunç344

bir sey bu! Sonra, yanilmiyorsam evinizden kaçtiniz. €ok ayip... Hem su da var, yalniz iyi havalarda büyügünüzle dolasmaniza izin vermistim, oysa siz evden kaçiyorsunuz... ilacinizi içmiyorsunuz. Aklim almiyor dogrusu...

Nel i sözünü bitirtmemis ona. Gene aglamaya, yalvarip yakarmaya baslamis, ama hiç birinin faydasi olmamis. Ihtiyar giderek daha sasiriyormus. Sonunda Nel i "Tanrim!" diye bagirarak çikmis odadan. Doktor olanlari bana anlatirken sözlerini söyle bitirdi: "O gün aksama kadar gelemedim kendime... gece de ilaç içtim..."

Nel i oradan Masloboyev'lere kosmus. ™nceden onlarin adresini de ögrenmis, güç de olsa bulmus evlerini. Masloboyev evdeymis. Nel i'nin onlarla kalmak istedigini duyunca Aleksandra Semyonovna el erini birbirine vurmus. Bunu niçin istedigini, onu üzen seyin ne oldugunu, benden kaçmasinin sebebini sormus. Nel i cevap vermemis, kendini sandalyenin üzerine atmis.

Aleksandra Semyonovna Öyle agliyordu, öyle agliyordu ki, ölecek sandim", diye anlatiyordu. Nel i onu hizmetçilige, hiç degilse asçiliga kabul etmeleri için yalvariyor, "yerleri süpürürüm, çamasir yikamasini ögerenirim" diyormus. (Bu çamasir yikama konusuna, pek umut bagliyor, nedense bunu çok önemli sayiyordu.) Aleksandra Semyonovna, Nel i'yi yanlarinda alakoymak, durumu da bana bildirmek daha iyi olur demis. Ama Filip Filipiç kesinlikle karsi durmus bu düsünceye, kaçagi hemen geri götürmesini buyurmus. Yolda Aleksandra Semyonovna kucaklamis Nel i'yi, öpmüs; kiz bu kez nedense daha çok aglamaya baslamis. Onu görünce Aleksandra Semyonovna da aglamis. Yol boyunca hep aglamislar. Aleksandra Semyonovna hiçkiriklar arasindan, Niçin, niçin onun yaninda kalmakistemiyorsun Nel i? diye sormus. Eziyor mu seni?

Hayir, ezmiyor.

Neden öyleyse?

Nel i, sinir krizi gelmis gibi hüngür hüngür aglayarak,

Iste... istemiyorum onun yaninda kalmak... demis, yasayamam artik orada... hep huysuzluk ediyorum ona... ama o çok iyi... sizin yaninizda huysuzluk etmem... çalisirim.

Niçin huysuzluk ediyorsun Nel i?

Iste...

Aleksandra Semyonavna gözyaslarini silerek,

Ondan ögrenebildigim tek sey bu "iste" oldu, diye bagladi sözünü. Ne zaval i bir çocuk! Sar'adan mi öyle dersiniz Ivan Petroviç?

Nel i'nin yanma girdik; yüzünü yastiga gömmüs, agliyordu. ™nünde yere diz çöktüm, el erini tutup öpmeye basladim. Hizla çekti el erini, daha çok agladi. Ne söyleyecegimi bilemiyordum. Tam bu anda ihtiyar Ihmenev girdi içeri. Hepimizi yukardan asagi süzdükten sonra, Merhaba Ivan, dedi, bir is için geldim sana.

Beni yere diz çökmüs görünce sasirmisti. Son günlerde hastaydi. Yüzü bembeyazdi, zayiflamisti, ama birisine gösteris yapiyormus gibi, hastaligini umursamiyor, Anna Andreyevna'nin yalvarip yakarmalarina aldirmadan, yatmiyor, isleri için oraya buraya kosturup duruyordu.

Aleksandra Semyonovna ihtiyarin yüzüne dikkatli dikkatli bakarak, Simdilik hosça kalin, dedi. Filip Filipiç erken dönmemi söylemisti. Islerim var da... Neyse, aksam üzeri gene ugrarim size, iki saat kahrim.

Ihmenev, besbel i akli baska bir yerde,

Kim bu? diye fisildadi. Anlattim.

Him... Sana bir is için geldim Ivan...346

Niçin geldigini biliyor, bana gelmesini bekliyordum zaten. Nel i'yle, benimle konusmak, kizi benden istemek için gelmisti. Anna Andreyevna yetim kizi eve almaya sonunda razi olmustu. Onu kandirmak için çok ugrasmistim; annesi dedesince lanetlenen bu kimsesiz kizin durumunun Nikolay Sergeiç'in duygularini degistirecegini söylemistim. Planimi öylesine güzel, heyecanli anlatmistim ki, kizi bir an önce gidip getirmesi için kocasini bu kez o sikistirmaya baslamisti.

Ihtiyar dünden hazirdi böyle bir seye: Anna Andreyevna'sini sevindirmek istiyordu, sonra bazi düsünceleri vardi... Ama ilerde daha ayrintilarina inerek anlatacagim bütün bunlari...

Nel i'nin ihtiyari daha ilk görüsünde sevmedigini söylemistim. Sonralari, Ihmenev'in adi edilince kizin gözlerinde bir nefret pariltisi dikkatimi çekmeye basladi. Ihtiyar dogrudan dogruya konuya girdi. Hala yüzünü yastiga gömmüs, öyle duran Nel i'nin yanina gitti, elini tuttu, Kizimiz olarak evimize gelmek ister misin? diye sordu. Bir kizim vardi, canimdan, dünyada her seyden çok severdim onu, ama yok artik o. ™ldü. Evimde ve .. kalbimde onun yerini almak ister misin?

Ihtiyarin atesten kupkuru, kizarmis gözlerinde yaslar parliyordu.

Nel i basini kaldirmadan,

Hayir, istemem, diye karsilik verdi.

Peki ama niçin, yavrum? Hiç kimsen yok. Ivan'in yaninda temel i kalamazsin, oysa benim evim sicak bir yuva olacaktir sana.

Nel i basini kaldirdi, yatakta ihtiyarin karsisina oturarak : Istemiyorum, çünkü siz hain, kalpsiz bir insansiniz! dedi. Evet, kalp diye bir sey yok sizde! Ben de kalp

sizim, hem herkesten kalpsiz... ama siz benden de kalpsizsiniz...

Kizin yüzü bembeyaz olmustu, gözlerinin içinde tuhaf pariltilar vardi. Güçlü bir duygunun etkisiyle olacak, titreyen dudaklari bile beyazlasmis, büzülmüstü. Ihtiyar saskin saskin bakiyordu ona.

Evet, benden kalpsizsiniz, öz kizinizi affetmek istemiyorsunuz çünkü. Onu temel i unutmak için baskasinin çocugunu almak istiyorsunuz yaniniza... insan öz evladini unutabilir mi hiç?

Sevebileceginizi mi saniyorsunuz beni? Yüzüme her bakisinizda benim bir yabanci oldugumu, kalbinizden söküp attiginiz kizinizi hatirlayacaksiniz... kötü bir insansiniz çünkü. Kötü insanlarin yaninda yasamak istemem ben, istemem, istemem!..

Nel i hiçkirdi, bana bir an bakti.

Yarin degil öbür gün paskalyadir... o gün herkes öpüsür, kucaklasir, barisir... bütün kusurlar unutulur... Ama siz... evet yalniz siz... Ah ne hain bir insansiniz! Gidin buradan!

Hüngür hüngür aglamaya baslamisti. Bu söylevi besbel i, ihtiyar onu bir kere daha evine götürmek isterse söylemek için önceden hazirlamis, ezberlemisti. Ihmenev sasirip kalmis, yüzü bembeyaz olmustu. Içinin sizladigi bel iydi. Nel i birden çilgin bir öfkeyle, Hem niçin, niçin herkes bu kadar düsünür beni, üzerime düser? anlamiyorum. Istemem, hiç kimse ilgilenmesin benimle, istemem! Dilenecegim ben!

Kendimi tutamadim,

Nel i, ne oluyor sana? diye haykirdim.

Ama karismam öfkesini büsbütün körükledi. Hiçkira hiçkira aglamaya basladi: Evet, burada kalmaktansa gider sokaklarda dilenirim daha iyi! Annem de dilenirdi benim, ölürken yoksul olmami, dilenmemi vasiyet etmisti bana, "ama, demisti, 348

yalniz..." Dilenmek ayip degildir, bir kimseden dilenmeyecegim ki... insanin herkesten dilenmesinde utanilacak bir sey yok; bir dilenci kadin öyle söylemisti. Daha küçügüm, baska ne gelir elimden... Herkesten

dilenecegim ben de. Ama burada durmam, durmam... kötü bir kizim ben, ne kadar kalpsiz oldugumu görüyor musunuz!

Nel i birden masanin üzerindeki çay fincanini kaptigi gibi yere firlatti. Gözlerimin içine meydan okurcasina bakarak,

Kirildi iste, dedi. Topu topu iki fincaniniz vardi, öbürünü de kiracagim... O zaman çayi neyle içeceksiniz bakalim!

€ildirmisti sanki, ama bu öfkenin ona haz verdigi; bunun kötü, ayip bir sey oldugunu bile bile, kendini daha sonraki çilginliklara hazirladigi bel iydi. Ihtiyar, Hasta bu, Vanya, dedi, eger hasta degilse. . dogrusu çok tuhaf. Hadi hosça kal!

Sapkasini aldi, elimi sikti. Perisan bir durumdaydi. Nel i çok agir konusmustu. ™fkelenmistim.

Yalniz kalinca,

€ok hamsin Nel i! diye bagirdim. Utanmadin mi, hiç utanmadin mi! Evet, kötü, kalpsiz bir kizsin sen!

™yle oldugum gibi, sapkasiz kostum ihtiyarin pesinden. Onu kapiya kadar geçirmek, avunmasi için bir seyler söylemek niyetindeydim. Merdivenleri kosarak inerken Nel i'nin siteminden bembeyaz olmus yüzü gözlerimin önündeydi. Yetistim arkasindan.. Aci aci gülümseyerek, Zaval i kizin kendi derdi basindan askin, dedi, inan buna Ivan; bir de ben üzerine üzerine gittim.

Yarasini destim. Aç tokun halinden anlamaz derler; ben sunu ekleyecegim buna, aç da açin halinden her zaman anlamaz. Hadi hosça kal!

Baska bir sey söyleyecek oldum, ihtiyar kolunu sal adi.

Beni birak artik, dedi. Bak da kiz kaçmasin. Sonra tuhaf bir öfkeyle ekledi:

™yleye benzer.

Bastonuyla kaldirim taslarina vura vura, hizli adimlarla uzaklasti yanimdan.

O anda içine dogan seyin gerçeklesecegini biliyor muydu acaba?

Yukari çiktigimda Nel i'nin gene evde olmadigini görünce ne denli büyük bir dehsete kapilmistim!

Disari kostum, komsularin kapilarini çalip Nel i'yi sordum. Onun beni birakip gene kaçtigina bir türlü inanamiyordum. Hem nasil kaçmis olabilirdi? Evet bir avlu kapisi vardi. Biz ihtiyarla konusurken yanimizdan geçmesi gerekiyordu. Ama onun, merdivende saklanip ben eve döndükten sonra kaçmis olabilecegi düsüncesi aklima gelince büyük bir umutsuzluga kapildim.

Ama çok uzaga gittigini sanmiyordum.

Telasla disari kostum. Ne olur ne olmaz diye kapiyi açik birakmistim.

™nce Masloboyev'lere gittim. Evde kimsecikler yoktu. Ne Masloboyev ne de Aleksandra Semyonovna vardi. Bir pusla birakarak yeni felaketten haberdar ettim onlari, Nel i gelirse durumu hemen bana bildirmelerini yazdim; hemen doktora gittim. O da yoktu evde. Hizmetçisi Nel i'nin sabahkinden baska bir kere daha gelmedigini söyledi. Simdi ne yapacaktim? Bubnova'nin evine kostum, tabutçunun karisindan ev sahibesinin bir is yüzünden iki gündür karakolda oldugunu, Nel i'nin de o samandan beri oralarda hiç görünmedigini ögrendim. Yorgun, bitkin bir durumda gene Masloboyev'lere kostum. Gene ayni cevap: Gelen giden olmamisti; kendileri de dönmemisti daha. Puslam masanin üzerinde duruyordu. Ne yapmaliydim?_ 350

™lesiye üzgün, bitmis, gece geç saat eve dönüyordum. O aksam Natasa'ya gitmem gerekiyordu; sabahleyin çagirmisti beni. Oysa bütün gün agzima bir lokma bir sey koymamistim. Nel i'yi düsündükçe fena oluyordum. "Nedir bu? diye düsünüyordum. Hastaliginin tuhaf bir sonucu mu acaba? Aklim mi kaçirdi yoksa? Tanrim! Nerede o simdi, nerede arasam onu?"

Kendi kendime böyle sordugum onda V. köprüsünde, birkaç adim önümde birden Nel i'yi gördüm.

Sokak fenerinin dibinde duruyor, beni görmüyordu. Ona dogru kosmak geldi içimden, ama durdum. Sasirmistim. "Ne yapiyor orada acaba?" diye düsündüm. Onu artik kaybetmeyecegime emin oldugum için durup beklemeye karar verdim. On dakika izledim hareketlerini, öyle dikiliyor, gelip geçenlere bakiyordu. Iyi giyimli bir ihtiyar görünce yanina gitti. Adani cebinden bir sey çikarip ona uzatti, durmadan geçti. Nel i öne egilerek saygilarim belirtti, O anda hissettiklerimi anlatamam. Yüregime dayanilmaz bir aci gelip saplanmisti... Benim için çok degerli, sevdigim, üzerine titredigim bir yaratik gözlerimin önünde ayaklar altina alinmis, çamura bulanmisti sanki.

Gözyaslarini birden bosandi.

Evet, o anda çok öfkeli oldugum halde zaval i Nel i için agliyordum: Ihtiyaci oldugundan dilenmiyordu; sokaga atilmis, kaderiyle basbasa birakilmis degildi. Ona eziyet eden insanlardan degil, gözünün içine bakan, onu seven dostlarindan kaçmisti. Bu davranisiyla birisine eziyet etmek, göz dagi vermek istiyor, ögünüyordu sanki! Ama ruhunda esrarli bir degisiklik oluyordu...

Evet, ihtiyar hakliydi; hakarete ugramis, ezilmisti bu çocuk, yarasi öyle kolay kolay onacak çesidinden degildi. O da bu yarayi bizlere olan güvensizligiyle mahsus desiyordu. Duydugu aci, deyim yerindeyse, bu istirap bencil igi haz veriyordu ona sanki. Acilarini böyle körüklemesini, duy 351

dugu hazzi anliyordum: Ezilen, gururu incinen, kaderin sil esini yiyen insanlarin çoguna bunlarin bir haksizlik oldugunu bilmek özel bir haz verir. Ama Nel i hangi haksizliktan yakinabilirdi?

Kaprisleriyle, tuhaf çikislariyla bizleri sasirtmak, korkutmak istiyor, ögünüyordu sanki... Ama hayir!

Yalnizdi simdi, hiç birimiz görmüyorduk dilendigini. Yoksa dilenmek miydi ona haz veren? Ne yapacakti sadakayi, parayi ne yapacakti?

Ihtiyarin verdigini aldiktan sonra köprüyü geçti, vitrini iyice aydinlatilmis bir magazanin önünde durdu. Kazandigi paralari saymaya koyuldu. On

adim ötesinde duruyordum. €ok para vardi elinde; sabahtan beri dilendigi bel iydi. Paralari avucunda siki siki tutarak sokagi geçti, küçük bir dükkana girdi. Hemen dükkanin ardina kadar açik kapisina yaklastim, Nel i ne yapacak diye baktim.

Avucundaki paralari tezgahin üzerine koymus, sabahleyin Ihmenev'le bana ne denli kötü bir kiz oldugunu göstermek için kirdigi çay fincanina benzeyen bir fincana bakiyordu. On bes köpek degerinde bir fincandi bu; belki daha bile ucuzdu. Adam fincani kagida sarip Nel i'ye verdi. Kiz mutlu bir yüzle, çabuk çabuk yürüyerek çikti dükkandan. Tam önümden geçerken, Nel i! diye seslendim, Nel i!

Ürperdi, yüzüme bakti, fincan elinden kayip yere düstü, kirildi. Yüzü bembeyazdi; ama yüzümden her seyi gördügümü, bildigimi anlayinca kizardi. Dayanilmaz, istirap dolu bir utangaçlik vardi bu kizarmada. Elinden tutup eve götürdüm onu; uzak degildi ev. Yolda hiç konusmadik. Içeri girince sandalyeye çöktüm. Nel i karsimda dalgin, üzgün ayakta duruyor, önüne bakiyordu. Yüzü her zamanki gibi renksizdi. Basini kaldirip bana bakamiyordu.

Nel i, dedim, dileniyor muydun?

Evet! diye fisildadi. 352

Basini daha da egdi önüne.

Bana sabahleyin kirdigin çay fincaninin aynisini almak için mi yaptin bunu?

Evet...

Bu fincan için sitem mi ettim sana, bagirip çagirdim mi? Bu yaptiginin ne kadar kötü, haince bir sey oldugunu anlamiyor musun Nel i? Yakisir mi sana? Hiç utanmiyor musun? Yoksa...

isitilir isitilmez bir sesle,

Utaniyorum... diye fisildadi.

Yanagindan asagi iri bir gözyasi tanesi yuvarlandi.

Utaniyorsun demek... dedim. Sevgili Nel i, sana karsi suçluysam affet beni, barisalim.

Basini kaldirip yüzüme bakti, gözlerinden yaslar bosandi, boynuma atildi.

Tam bu anda Aleksandra Semyonovna daldi içeri.

Ne o? Burada mi? Gene ha? Ah Nel i, ah! Ne oluyor sana? Neyse canim, evde olsun da... nerede buldunuz onu Ivan Petroviç?

Soru sormamasi için göz kirptim Aleksandra Semyonovna'ya, anladi beni. Hala aci aci aglayan Nel i'yle tatli tatli vedalastim; iyi yürekli Aleksandra Semyonovna'ya ben dönünceye kadar bir yere gitmemesini tembihledim, Natasa'ya kostum. €ok geç kalmistim, onun için acele ediyordum.

O aksam kaderimiz bel i olacakti: Natasa'yla konusacak çok seyimiz vardi; ama ben gene de sözü

Nel i'ye getirdim, her seyi ayrintilariyla anlattim. Natasa'yi pek ilgilendirmis, hatta sasirtmisti anlattiklarim. Bir an düsündükten sonra,

Bak ne diyecegim Vanya, dedi, bana öyle geliyor ki seviyor seni bu kiz.

Sasirma sirasi simdi bendeydi.Ne... nasil?

Kadinca bir sevgiyle...

Saçmalama Natasa! Daha çocuktur!

Neredeyse on dört yasinda bir çocuk... Bu hirçinligi onu anlamamandan, belki kendi kendini bile anlamamasindandir ...€ocuksu, ama sön derece ciddi, istirap dolu bir hirçinliktir bu. Isin en önemli yani da: Seni benden kiskaniyor. Beni çok sevdigin için evde hep benden söz ediyor,beni düsünüyor,merak ediyorsundur; tabiŒ bu yüzdenonunla gereginceilgilenemiyorsun.Budurumu farkettigi için cani sikiliyordur. Belki

de seninle konusmak, duygularini sana açmak istiyor, ama bunu basaramiyor, utaniyor, ne istedigini bilemiyor... bir firsat bekliyordur. Oysa sen, bu firsati ona verecegine kaçiyorsun ondan, hasta hasta yalniz birakiyorsun onu, bana gelip sabahtan aksama kadar kaliyorsun.Arkandan agliyordur... seni ariyordur... hele onu anlamaman istirabini bir kat daha dayanilmaz yapiyordur. Bak, böyle bir anda bile benim için yalniz biraktin onu. Görürsün, yarin gene hastalanacak. Nasil birakabildin onu? €abuk kos yanina...

Birakmasina birakmazdim, ama...

Ben çagirmistim seni, degil mi? Simdi de git diyorum.

Peki, gidecegim, ama bu söylediklerinin hiç birine inanmiyorum.

Yadirgamakta haklisin. Ama kizin basindan geçenleri düsün, o zaman anlarsin. Benim, senin gibi bir çocukluk devresi geçirmedi o...

Gene de geç döndüm eve. Aleksandra Semyonovna Nel i'nin o aksamki gibi durmadan agladigini,

"öyle aglaya aglaya Uyuyakaldi" gini söyledi. "Ben gideyim artik, Ivan Petroviç, Filip Filipiç erken gel demisti. Zaval i bekliyordur beni".

EzilenlerF: 23 354

Tesekkür ettim, Nel i'nin basucuna oturdum. Böyle bir anda onu yalniz biraktigim için kendi kendimden utaniyordum. Basucunda gece geç saatlere kadar oturdum, düsündüm... Ne ugursuz günlerdi onlar!

Ama önce su iki haftada olanlari anlatmaliyim...

V

Prensle B. lokantasinda yedigim o yemekten sonra birkaç gün hep Natasa'yi merak ettim. Her an

"Su Al ahin belasi Prens Natasa'ya ne yapacak, nasil öç alacak ondan acaba?" diye soruyordum kendi kendime. Kafamin içi karmakarisikti.

Düsüne düsüne, Prensin tehditlerinin kuru siki olmadigi, Alyosa'yla iliskisini kesmedigi sürece Natasa'nin basini belaya sokabilecegi sonucuna vardim. "Kisiligi olmayan, kindar, kötü ruhlu, çikarci bir adamdir", diye düsünüyordum. Kendisine edilen hakareti kolay kolay unutamaz, ilk firsatta öcünü alirdi. Bir noktayi açik açik söylemisti bana: Alyosa'yla Natasa'nin ayrilmalarini kesinlikle istiyor, benden de "duygulu, Schil er'varŒ bir olay olmamasi için Natasa'yi bu ayriliga hazirlamami" bekliyordu. En çok üzerinde durdugu konu Alyosa'nin onu iyi, sevimli bir baba saymakta devam etmesiydi tabiŒ; sonra Katya'nin paralarini ele geçirmek için bu çok önemliydi. Böylece bana Natasa'yi yakin olan ayriliga hazirlamak kaliyordu. Oysa Natasa'da tuhaf bir degisiklik dikkatimi çekiyordu son günlerde: benimle eskisi gibi içten degildi artik; hatta güvenmiyordu bana sanki. Avutmaya çalismam sadece aci veriyordu ona; sorularim canini sikmaya, hatta sinirini bozmaya baslamisti. Bazan ben yaninda otururken odanin içinde kol arini önünde kavusturmus, dalgin, benim var 355

ligimi bile unutmus gibi bir asagi bir yukari dolasiyordu. Arada göz göze geldigimiz olursa (bakislarim bile kaçirmaya baslamisti benden) yüzünü bir can sikintisi ifadesi kapliyor, hemen öte yana çeviriyordu basini. Onun da ayrilmayi düsündügünü, planlar kurdugunu biliyordum. Istirap duymadan, yüregi sizlamadan düsünebilir miydi bunu? Alyosa'dan ayrilmaya kararli oldugundan kuskum yoktu. Ama hüzün dolu umutsuzlugu gene de üzüyor, korkutuyordu beni. Bu konuda onunla konusmaya, onu avutmaya cesaret edemiyor, dehset içinde sonucu bekliyordum.

Onun bana karsi sogukluguna gelince, bu durum beni huzursuz ediyor, üzüyordu ama, Natasa'min duygularina inancim sonsuzdu: çok kederli, sinirli oldugunun farkindaydim. Her çesit ilgi sadece canini sikiyor, öfkelendiriyordu onu. Böyle durumlarda özel ikle yakinlarimizin, içimizi bilen dostlarimizin ilgisi daha bir agir gelir bize. Ama sonunda Natasa'nin gene bana gelecegini, iç

huzurunu gene benim kalbimde arayacagim çok iyi biliyordum.

Prensle aramda geçen konusmadan hiç söz etmemistim ona tabiŒ: anlatacaklarim onu daha da heyecanlandirmaktan, üzmekten baska bir seye yaramazdi. Yalnizca, söz arasinda Kontesin evine Prensle gittigimi, bu adamin çok alçak, hain olduguna kuskum kalmadigini söyledim. Natasa bu

konuda hiç bir sey sormadi bana; buna çok sevindim. Ama Katya üzerine anlattiklarimi büyük bir dikkatle dinledi. Sözlerimi bitirince Katya üzerine de bir sey söylemedi, ama soluk yüzü hafiften kizardi. O gün yaninda kaldigim sürece pek heyecanliydi. Katya'nin bende biraktigi izlenimi saklamadim ondan. Niçin saklayacaktim. Nasil olsa anlardi bunu, kizardi sonra. Bunun için elimden geldigince ayrintilariyla, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalisarakonun 356

bu durumda bir sey sormasinin güç olacagini biliyordum: sevgilisini elinden alan bir kizin üstünlüklerini sogukkanlilikla sorabilir mi insan?evet, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalisarak anlattim.

Prensin Alyosa'yi Katya'yla birlikte köye götürecegini Natasa'nin bilmedigini saniyor, bunu ona nasil açacagimi düsünüyordum. Ama durumu alistira alistira anlatmaya çalisirken Natasa sözümü

kesip, onu avutmaya bosuna ugrasmamami, her seyi bes gündür bildigini söyleyince sasirip kaldim.

Tanrim!diyehaykirdim, kimsöyledibunusana?

Alyosa.

Nasil? Alyosa mi?Evet, her seyi göze aldim Vanya.

Bunu söylerken gözlerinin içinde öyle bir ifade vardi ki, bu konuyu kapamak istedigini hemen anladim.

Alyosa sik sik ugruyordu Natasa'ya, ama ancak bir dakika kalip gidiyordu. Yalniz bir keresinde birkaç saat kalmisti; ama o zaman da ben yoktum, Içeri çogunlukla üzgün giriyor, Natasa'ya ürkek ürkek bakiyordu; ama Natasa öylesine içten, iyi karsiliyordu onu ki, biraz sonra her seyi unutup gülmeye basliyordu Alyosa. Bana da sik sik, hemen her gün ugruyordu. Dogrusu çok üzülüyor, istirap çekiyordu; bir an yalniz kalamiyor, avunmak için bana kosuyordu.

Ne söyleyebilirdim ona? Soguk oldugumu, onunla ilgilenmedigimi, hatta ona kizdigimi söyleyerek sitem ediyordu bana. Üzülüyor, agliyor, Katya'ya

kosuyor, orada avunuyordu.

Natasa bana bu yolculuktan haberdar oldugunu söyledigi gün (Prensle konusmamin üzerinden bir hafta geçmisti) Alyosa son derece üzgün, bana geldi, boynuma sarildi, bebek gibi hüngür hüngür aglamaya basladi. Ben

susuyor, ne diyecegini bekliyordum.

Asagilik, adi bir insanim ben, Vanya, diye basladi. Kendi kendimden kurtar beni. Alçak, igrenç bir insan oldugumdan degil, benim yüzümden Natasa mutsuz olacagi için agliyorum. Evet, mutsuz edecegim onu... Vanya, sevgili dostum, söyle bana, benim yerime sen karar ver, hangisini daha çok seviyorum? Katya'yi mi Natasa'yi mi?

Bunu ben bilemem, dedim, sen daha iyi bilirsin...

Hayir Vanya, anlamadin; sana böyle bir soru soracak kadar budala degilim. Sasirip kaldim. Kendi kendime soruyorum busoruyu, amabircevapveremiyorum. Sen disardan baktigin için daha iyi görebilirsin... Bilmesen bile, düsünceni söyle.

Bence Katya'yi daha çok seviyorsun.

™yle mi saniyorsun?! Hayir, hayir! Yaniliyorsun! Natasa'ya olan sevgim sinirsizdir. Ondan dünyada ayri yasayamam, birakamam onu; Katya'ya da söyledim bunu, o da benimle ayni düsüncede. Neden susuyorsun? Gördüm, gülümsedin. Simdiki gibi... çok üzgün oldugum zamanlar beni avutacak ne söyledin ki bana, simdi söyleyeceksin ! Al ahaismarladik!

Kosarak çikti gitti. Konusmamizi sessizce dinleyen Nel i sasirip kalmisti. Hala geçmemisti hastaligi, hep yatiyor, devamli olarak ilaç aliyordu. Bana geldigi zamanlar hiç konusmazdi onunla Alyosa, hatta hiç ilgilenmezdi.

iki saat sonra Alyosa gene geldi. Gülüyordu. Gene boynuma sarildi.

Her sey tamam!diye haykirdi. Bütün kuskular kalkti ortadan artik. Sizden çikinca dogru Natasa'ya gittim: sinirlerim bozuktu, onu görmeden

edemezdim. Içeri girer girmez önünde yere kapanip ayaklarini öptüm: yapmaliydim bunu, yoksa üzüntümden ölürdüm. Hiç bir sey söylemeden kucakladi beni, aglamaya bagladi.Katya'yi 358

ondan çok sevdigimi açik açik söyledim kendisine...

Ne dedi?

Hiç bir sey demedi, sadece oksadi beni, yatistirmaya çalisti; beni, bunu ona söyleyen beni! insana huzur vermesini biliyor Natasa, Ivan Petroviç! Ah, uzun uzun agladim, içimi döktüm ona. Katya'yi çok sevdigimi açik açik söyledim, ama kimi seversem seveyim onsuz, Natasa'siz yasayamayacagimi,ölecegimi de ekledim.Evet Vanya, onsuz bir gün yasayamam ben, biliyorum!

bunun için hemen evlenmeye karar verdik. Ama kutsal hafta oldugundan evlenemiyoruz,köyden dönüsteevlenecegiz. Yani haziranin birinde...Babam sesçikarmayacaktir, bundan kuskum yok.Katya'ya gelince, önemli degil!.. Natasa'siz yapamam ben... Evlenir, onun, Katya'nin yanina gideriz...

Zaval i Natasa! Bu çocugu avutmak, onunla oturup anlattiklarini dinlemek, bu saf bencilin içini rahatlatmak için ona yakinda evlenebileceklerini söylemek kim bilir ne agir gelmistir ona!..

Gerçekten de birkaç gün rahatlamisti Alyosa. Zayif yüregi bu üzüntüye yalniz basina dayanamayacagi için kosuyordu Natasa'ya zaten. Ama ayrilik zamani yaklasinca gene telaslandi, gene bana kosup içini döktü. Son günlerde Natasa'ya öylesine baglanmisti ki, degil bir buçuk ay, bir gün bile ayrilamiyordu ondan. Son ana kadar bir bucuk ay için ayrilacaklarina, dönüste hemen evleneceklerine içtenlikle inaniyordu. Natasa'ya gelince, kaderinin artik tamamen degismekte oldugunu, Alyosa'nin ona bir daha hiç dönmeyecegini, öyle olmasinin da gerektigini biliyordu.

Sonunda ayrilik günü geldi çatti. Natasa hastaydi. Benzi uçuk, bakislari donuk, dudaklari kupkuruydu. Arada bir kendi kendine bir seyler mirildaniyor, seyrek olarak da basini kaldirip gözlerimin içine dikkatli dikkatli bakiyordu. Aglamiyor, sorularima cevap vermiyordu. O

daya giren Alyosa'nin çin çin öten sesi duyuldugunda kuru bir yaprak gibi titredi. Yüzü bir anda kipkirmizi oldu, aceleyle Alyosa'nin yanina gitti; heyecanla kucakladi onu, öptü, gülümsedi...

Alyosa dikkatli dikkatli bakiyordu Natasa'nin gözlerinin içine; arada bir endiseyle hasta olup olmadigini soruyor, köyde çok kalmayacagini, dönünce hemen evleneceklerini söyleyerek avutmaya çalisiyordu onu. Natasa'nin kendini tutmak, gözyaslarini bastirmak için insanüstü bir güç harcadigi bel iydi. Alyosa'nin yaninda aglamak istemiyordu.

Bir ara Alyosa, o yokken sikinti çekmesin diye Natasa'ya yeterince para birakmasi gerektigini, babasinin ona yol için çok para verecegini vaadettigini söylemis, Natasa hemen çatmisti kaslarini.

Yalniz kaldigimizda Natasa'ya, bende onun için yüz el i ruble oldugunu söyledim. Bu paranin nereden çiktigini sormadi. Alyosa'nin gidisinden iki, Natasa'yla Katya'nin ilk ve son görüsmelerinden bir gün önce olmustu bu. Katya Alyosa'yla bir pusla yol amis, Natasa'dan yarin onu ziyaret etmesine izin yermesini dilemisti; bir iki satir da bana yazmistir benim de orada bulunmami istiyordu.

Basim çok kalabalik oldugu halde, saat on ikide (Katya'nin görüsme için önerdigi saatti bu) Natasa'da olmaya karar vermistim. Nel i'den baska, son günlerde Ihmenev'lerle de ugrasiyordum...

Iki hafta önce tasinmaya baglamistim onlara. Bir sabah Anna Andreyevna önemli, son derece önemli bir is için çagirtmisti beni. Gidince yalniz bulmustum onu evde: heyecandan tir tir titreyerek, dehset içinde odada bir asagi bir yukari dolasiyor, Nikolay Sergeiç'in dönüsünü

bekliyordu. Geçen her anin çok degerli oldugu bel iydi ya, gene de ne olup bittigini uzun süre ögrenemedim ondan. Gereksiz, durumla uzaktan yakindan ilgisi olmayan bir sürü sitemdenhiç

ugramadigimdan, onla

ri yetim gibi bir yana ittigimden, kederleriyle basbasa biraktigimdan uzun uzun yakindisonra Nikolay Sergeiç'in son üç gündür "anlatilmaz" bir telas, heyecan içinde oldugunu söyledi.

Eski Nikolay Sergeiç degil sanki, diyordu. Hummaya yakalanmis gibi. Geceleri usulca kalkiyor yataktan, tasvirin önünde diz çöküp dua ediyor, uykuda sayikliyor, uyanik oldugu anlarda ise yari deli gibi: dün sofraya oturmustuk, önündeki kasigi görmedi; bir sey soruyorsun ona, hiç ilgisi olmayan cevaplar veriyor. Sik sik bir yerlere gidiyor; "Isim var, diyor, avukati görmem gerek". Bu sabah odasina kapandi, "dava için istenen bir kagit yazacagim" dedi. Önündeki kasigi göremezken kagit mi yazacaksin?" diye geçirdim içimden. Kapidaki delikten baktim, dogru, bir seyler yaziyor, ama bir yandan da agliyordu. "Is kagidi da böyle mi yazilirmis ki!" dedim kendi kendime, Belki de bizim Ihmenevka için üzülüyordu. Tam ben böyle düsünürken birden firladi yerinden, kalemi masanin üzerine firlatti, yüzü kizardi, gözleri parladi, sapkasini kaptigi gibi disari çikti. "Biraz sonra dönecegim Anna Andreyevna", dedi. O gidince ben de dogru masasinin yanina vardim. Masasinin üzeri her zaman davayla ilgili kagitlarla doludur, dokundurtmaz onlara beni.

Kaç kere yalvarmisimdir ona "birak da bir düzene koyayim sunlari, masanin tozunu alayim" diye.

Hemen kizar ben böyle söyleyince. Buraya, Petersburg'a geleli çok sinirli oldu. Biraz önce yazdigi kagidi aramaya koyuldum masanin üzerinde. Kagidi yanina almadigini, kalkarken öteki kagitlarin altina soktugunu görmüstüm. Bak anam babam, Ivan Petroviç, ne buldum orada...

Yarisina kadar karmakarisik bir elyazisiyla doldurulmusöyle ki bazi yerleri okunmuyordubir dosya kagidi uzatti bana.

361

Zaval i ihtiyar! Daha ilk satirdan kime, niçin yazdigi bel iydi. Natasa'ya, sevgili Natasa'sina mektuptu bu. Sefkat, sevgi dolu sözlerle kizini affettigini bildiriyor, onu eve çagiriyordu. Aceleyle yazilmis, bir çok yerine mürekkep bulasmis mektubun bazi satirlari okunmuyordu. Ama ihtiyari kaleme sarilmaya zorlayan taskin duygu apaçik bel iydi. Biraz sonra yerini baska

bir duyguya birakmisti bu: ihtiyar kizma sitem etmeye, suçunu yüzüne vurmaya basliyor, inadini öfkeyle hatirlatiyor, duygusuz bir kiz oldugunu, annesine babasina yaptigini belki de bir kere düsünmedigini söylüyordu. Gururu yüzünden onu cezalandirmakla, lanetlemekle tehdit ediyor; mektubunu, hemen eve dönmesini, ancak o zaman, "aile yuvasinda" yeni bir hayata basladiktan sonra onu affedebilecegini söyleyerek bitiriyordu. ilk satirlarda gösterdigi coskunluktan biraz sonra utandigi, gururunun incinmesinden istirap duydugu bel iydi; mektubunu öfkeyle, tehditler savurarak bitirmesi bu yüzdendi. Yasli kadin kol arini gögsünün üzerinde kavusturmus, karsimda ayakta duruyor, ne söyleyecegimi bekliyordu.

Düsüncelerimi açik açik söyledim :

Ihtiyarin Natasa'siz yasamaya gücü kalmadi artik, dedim; görürsünüz, yakinda affedecek onu; tabiŒ gene de duruma bagli... Davanin böyle sonuçlanmasi zaval inin sinirlerini çok bozdu, gururunu incitti. Bu durumda kendisine bir can yoldasi aramasi olagandi; tabiŒ dünyada en çok sevdigi insani, Natasa'yi daha çok hatirlamaya basladi bu yüzden... Sonra, Alyosa'nin onu yakinda birakacagini da duymustur, devamli olarak ilgileniyor Natasa'yla çünkü. Kizinin durumunu anlamis, onun simdi tesel iye ne denli muhtaç oldugunu hissetmis olabilir. Ama gururuyla oynandigina inandigi için yenememistir kendi kendini. Ilk adimi Natasa'nin atmayacagini; onlari belki aklina bile getirmedigini, barismak ihti 362

yaci duymadigini düsünmüs de olabilir. Evet, yüzde yüz böyle düsündü, mektubun sonunu da bunun için getirmedi. Bu durum, eskisinden daha etkili olacak hakaretlerin dogmasina sebep olacaktir belki de...

Yasli kadin aglayarak dinliyordu beni. Hemen Natasa'ya gitmem gerektigini, geç kaldigimi söyleyince birden ürperdi, en önemli olani unuttugunu söyledi. Mektubu kagitlarin arasindan çikarirken bir kaza olmus, mürekkep sisesini devirmis. Gerçekten de kagidin bir kösesi mürekkeplenmisti. Yasli kadin, kocasinin bu lekeden o yokken kagitlarinin karistirildigini, Anna Andreyevna'nin mektubu okudugunu anlayacagindan korkuyordu. Hakliydi da: Nikolay Sergeiç

sirrini ögrendigimizi anlarsa utancindan, öfkesinden inadini sürdürür. Natasa'yi affetmemek için diretirdi.

Ama durumu söyle bir düsündükten sonra üzülmemegini söyledim yasli kadina. "Masadan kalkarken o kadar heyecanliydi ki, bu ayrintilari hatirlayamaz bile, dedim, mektubu kendi mürekkepledi sanir". Anna Andreyevna'yi böylece avuttuktan sonra mektubu dikkatle eski yerine koyduk. Tam çikarken aklima yasli kadinla Nel i konusunu ciddŒ olarak konusmak geldi. Ölen annesi tipki Natasa gibi babasinca lanetlenen kimsesiz, zaval i kizin basindan geçen acikli olaylar Nikolay Sergeiç'i yumusatabilir belki, dedim. Böyle bir duygulanmaya hazirdir zaten; kizinin özlemi gururunu yavas yavas kirmaya basladi. Simdi son bir itis gerek ki, Nel i olabilir hu". Yasli kadin büyük bir dikkatle dinliyordu beni. Heyecandan, umuttan yüzüne bir canlilik gelmisti. Simdiye kadar bunu ona niçin söylemedim diye sitem etmeye basladi bana. Nel i'yle ilgili bir sürü sorular sordu; kocasina simdi Nel i'yi almasi için kendisinin yalvaracagim söyledi. Nel i'yi yürekten sevmeye baslamisti; hasta oldugu için üzülüyordu. Kilere kosup bir kutu reçel getir 363

di, "bunu ona götür" dedi. Doktor param olmadigini düsünerek yirmi ruble vermek istedi bana, almayinca çok us–ldü; ancak Nel i'nin giyecege ihtiyaci oldugunu söyledigimde rahatladi; kosup sandiginda "yetimcik" için bir seyler aramaya koyuldu.

O sandigin içindekileri bir bir disari çikarirken ben de Natasa'ya gittim. Merdivenleri döne döne çikarken Natasa'nin kapisinda bir adam gördüm. Kapiyi çalmaya hazirlaniyordu, beni görünce durdu. Bir anlik kararsizliktan sonra aceleyle asagi inmeye basladi. Natasa'nin katina çikan son basamakta karsilastim onunla. Bunun Ihmenev oldugunu gördügüm andaki saskinligimi anlatamam. Merdiven gündüzleri bile pek karanlik olurdu. Bana yol vermek için sirtim duvara yasladi; yüzümden ayirmadigi bakisindaki tuhaf parilti hala aklimdadir. Yüzü kipkirmizi olmaliydi.

Sasirmis, heyecanlanmisti. €atlak bir sesle,

Sen miydin Vanya? dedi. Bir tanidigi ariyordum da... katip... hep su isler... geçenlerde buraya bir yere... tasinmisti... anlasilan burada degil. Yanlis geldim. Hadi hosça kal.

€abuk çabuk inmeye basladi basamaklari.

Zamani gelinceye kadar Natasa'ya bu karsilasmadan söz etmemeye karar verdim, ama Alyosa köye gidince hemen söyleyecektim. O siralar çok sinirli, üzgündü, bu olayin önemini geregi gibi kavrayamazdi. Erkendi daha.

O gün Ihmenev'lere gitmeyi çok istedigim halde, gitmedim. Ihtiyarin benden sikilacagini düsünüyordum; hatta merdivenlerdeki karsilasmamizdan sonra mahsus kosup geldigimden de kuskulanabilirdi. Iki gün sonra ugradim onlara. Ihtiyar üzgündü, ama oldukça serbest bir tavirla karsiladi beni, hep islerinden söz etti.

Bir ara durup dururken, son derece önemsemez bir 364

tavirlaama gözlerini benden kaçirarak,

™nceki gün kime gidiyordun öyle? dedi. Hani merdivende karsilasmistik.

Ben de gözlerimi kaçirarak cevap verdim :

Bir arkadasima.

™yle mi! Ben de katip Astafyev'i ariyordum;o evi göstermislerdi...meger orada oturmuyormus..._

Hep su islerim... sana anlatmistim galiba, senatoda verilen karar...

Durmadan anlatiyordu. islerinden söz etmeye baslayinca yüzü kizarmisti bile. Anna Andreyevna'yakadincagizi sevindirmek içino gün her seyi anlatmis; ama ihtiyarin yüzüne dikkatli bakmamasi, renk vermemesi, imali konusmamasi; kisacasi, kocasinin bu hareketinden haberdar oldugunu bel i etmemesi için yalvarmistim. Kadincagiz o kadar sevindi ki, önce inanmadi bana.

Yetim kiz konusunu Nikolay Sergeiç'e ima ettigini, ama kocasinin önceleri o kadar istedigi halde, hiç ses çikarmadigini söyledi. Yarin Anna Andreyevna'nin, kocasina yetim kizi eve almasini dogrudan dogruya söylemesine karar verdik. Ama devrisi gün ikimiz de çok heyecan, korku çektik.

Ihmenev sabahleyin, onun isiyle ilgilenen memuru görmüstü. Memur, Prensi gördügünü, Prensin

"bazi ailevŒ durumlardan ötürü" Ihmenevka'ya el koymakla beraber, on bin rubleyi almamak niyetinde oldugunu söylemis, ihtiyar, memurdan dogru bana kosmus. Son derece sinirliydi, gözleri parliyordu. Nedense disari, merdiven basina çagirdi beni, hemen gidip Prensi onun adina düel oya çagirmam için yalvarmaya basladi. ™ylesine sasirmistim ki, uzun süre hiç bir sey düsünemedim. Yatistirmak istedim onu. Ama ihtiyar birden öfkelendi, fenalasti. Bir bardak su getirmek için içeri kostum; geri döndügünde Ihmenev'in yerinde yel er esiyordu.

Devrisi gün evine gittim, yoktu. Üç gün gören olmadi onu.

Üçüncü gün her seyi ögrendik. Benden dogru Prensin evine gitmis; onu evde bulamayinca bir pusla birakmis. Memura söylediklerinden haberdar oldugunu, bunu kendisi için büyük bir hakaret, Prensi de asagilik bir insan saydigini, bu yüzden onu düel oya çagirdigini yaziyor; bu çagrisini kabul etmezse onu rezil edecegi tehdidini savuruyordu.

Anna Andreyevna ihtiyarin eve çok heyecanli döndügünü, hemen vurup kafayi yattigini söylüyordu. Karisina karsi pek yumusak davranmis, ama sorularina kisa kisa cevaplar vermis; büyük bir heyecan içinde bir sey bekledigi bel iymis. Devrisi gün postadan bir mektup gelmis.

Ihtiyar bu mektubu okuyunca bir çiglik atmis, basini el erinin arasina almis. Anna Andreyevna'nin yüregi korkudan duracak gibi vuruyormus. Nikolay Sergeiç sapkasiyla bastonunu kaptigi gibi çikip gitmis.

Mektup Prensten geliyordu. Kisa kesin bir dil e Ihmenev'e, memura söyledigi sözler için hiç

kimseye hesap vermek zorunda olmadigini bildiriyordu, Ihmenev'in davayi kaybetmesine üzüldügünü; ama davayi kaybeden bir insanin öfkesinden, davayi kazanani düel oya çagirmasinin hiç de iyi bir hareket olmadigini da yaziyordu. "Rezil etme" konusundaysa, Prens Ihmenev'in bunu kendine dert

edinmemesini, böyle bir seyin olamayacagini; çünkü mektubunu gerekli yere hemen verecegini, durumdan haberdar edilen polisin her halde kisinin güvenligini, huzurunu saglamak için tedbir alacagini söylüyordu.

Ihmenev elinde mektupla dogru Prense kosmustu. Gene evde yoktu Prens. Ama ihtiyar, usaktan onun o saatte kont N. nin evinde olabilecegini ögrenmis; hiç düsünmeden oraya kosmus.

Merdivenleri çikarken kontun kapicisi durdurmus onu. €ilgin bir öfkenin etkisinde olan366

ihtiyar bastonuyla vurmus kapiciya. Bunun üzerine hemen yakalamislar adamcagizi, disari çikarip polise vermisler, polis de karakola götürmüs. Durumu konta bildirmisler. O sirada orada bulunan Prens, çapkin ihtiyara bunun su Ihmenev, adi geçen Natalya Nikolayevna'nin babasi oldugunu anlatinca (Prens bu çesit islerde çok hizmet etmisti konta) soylu ihtiyar sadece gülmüs, hemen yumusamis: Ihmenev'in serbest birakilmasi için emir vermis; ama bizim ihtiyari ancak iki gün sonra birakmislar; (besbel i Prensin istegiyle) serbest birakirlarken de konta onu affetmesi için Prensin yalvardigini söylemisler.

Ihtiyar eve dönmüs, deli gibiymis, hemen yataga girmis, bir saat kadar hiç kipirdamadan yatmis; sonra kalkmis, magrur bir tavirlaAnna Andreyevna'yi dehsete düsürmüs bukizim ölünceye kadar lanetledigini, baba hakkini haram ettigini söylemis.

Anna Andreyevna perisan bir haldeydi, ihtiyara hizmet etmek gerekiyordu, oysa kadincagiz bir gün bir gece hiç uyumamis, kocasinin basina sirkeye bastirilmis havlular, buz koymustu.

Ihmenev'in atesi vardi, sayikliyordu. Gecenin üçünde ayrildim onlardan. Devrisi sabah da Ihmenev bana gelmis, Nel i'yi alip götürmek istemisti. Nel i'yle aralarinda geçen olayi yukarda anlattim; ihtiyari iyice sarsmisti bu. Eve dönünce gene yatmis. Bütün bunlar kutsal cumada, Katya'yla Natasa'nin görüsecekleri gün olmustu; Katya'yla Alyosa bir gün sonra gideceklerdi Petersburg'dan. Görüsmelerinde ben de bulundum. Sabahleyin erken, ihtiyarin bana gelmesinden, Nel i'nin birinci kaçisindan önce görüstüler.

VI

Alyosa görüsmeden bir saat önce geldi, Natasa'ya ha

367

ber verdi. Ben de tam Katya'nin kupa arabasi evin kapisinda durdugu anda geldim. Katya'nin yaninda yasli Fransiz kadin vardi; genç kizla buraya gelmeye, onu Natasa'nin yanina birakmaya ancak uzun yalvarmalardan sonraKatya'nin yukari Alyosa'yla çikmasi sartiylarazi olmustu. Kendisi asagida, arabanin içinde kaldi. Katya beni yanina çagirdi; arabadan çikmadan, Alyosa'yi asagi çagirmami söyledi. Içeri girdigimde Natasa da Alyosa da agliyorlardi. Katya'nin geldigini duyunca hemen ayaga firladi Natasa, gözyaslarini sildi, heyecan içinde kapinin karsisinda durdu. O sabah bastan asagi beyazlar giyinmisti. Koyu kahverengi saçlarini düz taramis, arkasinda topuz yapmisti. Bu saç biçimini pek severdim. Odada yalniz kaldigimizi görünce benim de gidip konuklari karsilamami söyledi. '

Merdivenleri çikarken Katya bana,

Bugüne kadar gelemedim,dedi. Hepgözetliyorlar beni. Iki haftadir yalvariyorum madame Albert'e.

Ya siz, Ivan Petroviç,ya siz!bir kere ugramadiniz bana. Mektup yazmak da istemedim size, mektupta her sey anlatilamiyor çünkü. Oysa öyle istiyordum ki sizi görmeyi... Tanrim, kalbim duracakmis gibi çarpiyor...

Merdiven dikdir, dedim.

Sey... evet, çok dik... ne diyorsunuz, sizce kizacak mi bana Natasa?

Hayir.

™yle ya...kizmaz tabiŒ; ben de ne diye soruyorum bunu sanki; simdi kendim görürüm...

Koluna girmistim, merdiveni çikmasina yardim ediyordum. Yüzü bembeyaz olmustu, korktugu bel iydi. Son dönemeçte soluk almak için

durdu, ama bana söyle bir bakinca yürüdü, çabuk çabuk çikmaya basladi basamaklari. 368

Natasa'nin kapisinin önünde bir kere daha durdu,

Içeri girip, buraya hiç çekinmeden gelecek kadar ona güvendigimi söyleyecegim...diye fisildadi.Ben de bosuna konusuyorum; Natasa'nin dünyanin en iyi yürekli insani oldugunu biliyorum. ™yledir, degil mi?

Ürkek, suçlu gibi, gözlerini Natasa'dan ayirmadan girdi içeri. Onu görünce Natasa hemen gülümsedi. O zaman Katya aceleyle gitti yanina, kol arindan tuttu, dolgun dudaklarini uzatip dudaklarindan öptü. Sonra, Natasa'ya hiç bir sey söylemeden Alyosa'ya döndü, ciddŒ, hatta sert bir tavirla bizi yarim saat yalniz birakmasini söyledi.

Gücenme bana, Alyosa, diye ekledi, senin duymaman gereken konusacagim o kadar önemli seyler var ki Natasa'yla. Hak ver bana da çik disari. Siz kalin Ivan Petroviç. Konusmamizi dinlemelisiniz.

Alyosa çiktiktan sonra Natasa'ya döndü :

Oturalim; ben sizin karsiniza oturacagim.™nce biraz seyretmek istiyorum sizi.

Natasa'nin tam karsisina oturdu, birkaç saniye gözlerini kirpmadan bakti ona. Natasa elinde olmadan gülümsedi. Katya,

Resminizi görmüstüm, dedi, Alyosa göstermisti...Resmime benziyor muyum bari?

Katya kararli, agirbasli bir tavirla,

Siz daha güzelsiniz, diye cevap verdi. Ben de öyle tahmin ediyordum zaten.

Sahi mi? Ben de sizden gözlerimi ayiramiyorum. ™yle güzelsiniz ki!

Katya titreyen eliyle Natasa'nin elini tuttu.

Yok canim! Güzel ik kim ben kim!.. Canim kardesim benim!

Sonra gene sustular. Birbirinin yüzüne bakmaya basladilar. Sessizligi Katya bozdu.

369

Bak melegim, yarim saatimiz var; madame Albert'i buna bile zor razi ettim, oysa konusacak o kadar sey var ki... Sunu ögrenmek istiyorum... daha dogrusu ögrenmek zorundayim... açik açik soracagim: Alyosa'yi çok mu seviyorsunuz?

Evet, çok!

Katya ürkek bir fisiltiyla,

™yleyse... dedi, onu çok seviyorsaniz... mutlu olmasini da istiyorsunuz demektir...

Evet, istiyorum...

Güzel... simdi su var: ben mutlu edebilecek miyim onu? Sonra, böyle konusmaya hakkim var mi acaba? çünkü onu elinizden aliyorum. Eger sizinle mutlu olacagi kanisindaysaniz, eger simdi buna karar verirsek, o zaman... o zaman...

Natasa basini önüne egerek alçak sesle,

Karar verildi sevgili Katya, dedi, kendiniz de biliyorsunuz verildigini.

Konusmakta güçlük çektigi bel iydi. Katya'nin, Alyosa'yi ikisinden hangisinin daha mutlu edecegi üzerine uzun bir konusmaya hazirlandigi anlasiliyordu. Ama Natasa'nin sorusu, artik kesin kararin verildigini, konusacak bir seyin olmadigini ona anlatti, Natasa'nin eli hala avucunun içinde, güzel dudaklarim yarim açmis, saskinlikla yüzüne bakiyordu. Natasa birden, Siz de çok mu seviyorsunuz onu? diye sordu.

Evet.Size sunu sormak için geldim daha çok: söyler misiniz, niçin bu kadar çok seviyorsunuz onu?

Natasa,

Bilmiyorum, dedi.

Sesinde elemli bir sabirsizlik vardi sanki. Katya,

Sizce akil i midir? diye sordu.

EzilenlerF : 24 370

Hayir. Sebebini bilmeden seviyorum onu.

Ben de. Sanki aciyorum ona. Natasa,

Ben de öyle, dedi. Katya,

Simdi neyapsa!diye haykirdi.Benim içinsizi nasil birakabildi, aklim almiyor! Sizi gördükten sonra daha da sasirtti beni bu!

Natasa hiç bir sey söylemeden önüne bakiyordu. Katya bir an sustu, birden ayaga kalkip sessizce kucakladi Natasa'yi. Birbirine sarilarak aglamaya baslamislardi. Katya Natasa'nin koltugunun kenarina oturmus, el erini öpüyordu. Aglayarak,

Sizi ne kadar sevdigimi bir bilseniz! dedi.Kizkardes olacagiz sizinle, her zaman yazacagiz birbirimize... ölünceye kadar sevecegim sizi... öyle sevecegim, öyle sevecegim ki...

Natasa,

Haziranda olacak dügünümüzden söz etti mi size?

Etti. Sizin de razi oldugunuzu söyledi. Onu avutmak için öyle söylediniz bunu, degil mi?

Elbette.

Anlamistim zaten. €ok sevecegim onu Natasa, her seyi de hemen yazacagim size. Yakinda evlenecegiz galiba, gidis o gidis. Onlar da hep öyle söylüyor. Sevgili Natasa'cik, simdi... evinize döneceksiniz tabiŒ, degil mi?

Natasa cevap vermedi, sessizce öptü Katya'yi.

Mutlu olun! dedi.Siz... siz de...

Tam bu anda kapi açildi, Alyosa girdi içeri. Artik bekleyememisti. Katya'yla Natasa'yi birbirine sarilmis, aglar görünce bitkin bir durumda ikisinin birden ayaklarina kapandi. Natasa, 371

Neden, neden agliyorsun ? dedi, benden ayrildigin için mi? €ok kalmayacaksin ki! Haziranda geliyorsun.

Katya gözyaslari arasindan aceleyle,

Dügününüz de o zaman olacak, diye ekledi.

Ama senden bir gün ayrilamam ben Natasa, bir gün ayrilamam! Sensiz ölürüm... benim için simdi ne kadar degerli oldugunu bilmiyorsun! ™zel ikle simdi!..

Natasa birden canlanarak,

Bak nasil yap Alyosa, dedi, Kontes Moskova'da biraz kalacak, degil mi?

Katya atildi :

Evet, bir hafta kalacagiz Moskova'da.

Bir hafta mi! Bu güzel iste: yarin onlarla Moskova'ya gider, hemen dönersin; bir günlük yol zaten.

Moskova'dan hareket edecekleri zaman yetisirsin onlara.

Katya, Natasa'ya manali manali bakarak,

€ok hos... diye haykirdi, dört gün daha beraber kalirsiniz.

Bu yeni düsünce karsisinda Alyosa'nin sevincini anlatamam. Birden geçmisti üzüntüsü, yüzü

sevinçten isil isil olmustu. Natasa'yi kucakladi, Katya'nin el erini öptü, benim boynuma atildi.

Natasa aci bir gülümsemeyle bakiyordu ona, ama Katya bu kadarina dayanamadi. Parlayan bakislarini bana dogrulttu, Natasa'yi kucakladi, gitmek için ayaga kalkti. Tam bu anda da kapici geldi, Fransiz madamin artik görüsmeye son verilmesini istedigini, yarim saatin doldugunu söyledigini haber verdi.

Natasa kalkti. Iki kiz da ayakta karsilikli, el ele duruyor, bakislariyla çok seyler anlatmak istiyor gibi birbirinin gözünün içine bakiyorlardi. Katya,

Bir daha hiç görüsemeyecegiz, dedi. Natasa:

Evet, Katya.

™yleyse vedalasalim. 372

Kucaklastilar. Katya aceleyle,

Lanetlemeyin beni, diye fisildadi. Bense... daima... inanin ki... mutlu olacak...

Alyosa'nin kolunu tutarak ekledi:

Gidelim Alyosa, götür beni.

Onlar çikinca Natasa heyecanli, üzgün,

Vanya! dedi, sen de git onlarla... geri gelme sakin: Alyosa aksama kadar burada kalacak, saat sekizde gidecek. Ondan sonra yalniz olacagim... Saat dokuzda gel. Lütfen!

Saat dokuzda Nel i'yi (çay fincanini kirmasindan sonra) Aleksandra Semyonovna'yla birakip Natasa'ya geldigimde yalnizdi, sabirsizlikla beni bekliyordu. Mavra semaveri getirdi. Natasa bardagimi doldurdu, kanepeye oturdu beni de yanina çagirdi. Yüzüme dikkatli dikkatli bakarak,o bakisini hiç unutmayacagim,

Iste her sey bitti artik, dedi. Elimi sikarak ekledi:

Askimiz da sona erdi. Alti ay! Bütün bir ömür boyu unutulmayacak bir alti ay...

Eli simsicakti. Siki siki giyinip yatmasini söyledim.

Simdi, Vanya'cigim, simdi sevgili dostum. Birak da içimi dökeyim biraz, geçmisi hatirlayayim...

Perisan bir durumdayim... Yarin son kez görecegim onu, saat onda... son kez!

Natasa, hastasin, atesin çikacak simdi,kendine acimaz misin sen!...

__ Bos ver! Alyosa'nin arkasindan yarim saattir burada seni beklerken neler düsündüm biliyor musun Vanya? Onu sevip sevmedigimi, bizim bu sevgimizin ne biçim bir sevgi oldugunu soruyordum kendi kendime. Bunu ancak simdi düsünmem tuhafina mi gitti Vanya?

Üzülme Natasa...

373

Bak Vanya: onu bir dengini gibi, bir kadinin erkegi sevdigi duyguyla sevmedigimi anladim. Bir annenin oglunu sevdigi gibi seviyordum onu... ™yle saniyorum ki, iki insan birbirinin dengi olarak sevemezler birbirini, sen ne dersin?

Endiseyle bakiyordum ona, fenalasacagindan korkuyordum. Sanki bir sey dürtüyordu onu, durmadan konusmak istiyordu; arada bir sözleri birbirini tutmuyor; ne söyledigi anlasilmiyordu.

Büyük bir korku içindeydim. Natasa devam ediyordu:

Benimdi o. Daha ilk karsilasmamizda benim olmasi, hiç kimseye bakmamasi, benden baska hiç

tanimamasi istegine kapilmistim... Katya demin çok güzel söyledi: onu severken bir yandan da aciyordum ona sanki... Yalniz kaldigim zamanlar onun mutlu olmasi istegi yakardi içimi, istirap verirdi bana. Yüzüne (yüzünün ifadesini bilirsin Vanya) bakinca yüregim sizlardi; hiç kimsemin yüzünde böyle bir ifade yoktur. Hele gülümsedigi zamanlar... sirtimdan dogru bir ürperti sarardi bedenimi... Dogru söylüyorum Vanya!...

Natasa, beni dinle...

Kisiligi olmadigini, diye kesti sözümü, çocuk gibi saf oldugunu söylediler, sen de bunu söyleyenlerdensin, biliyorum. Inanir misin... en çok da bu yanini seviyordum. Ne var ki, yalnizca bunu sevdigimi de bilmiyorum. Anlayacagin, oldugu gibi seviyordum onu; kim bilir, kisilik sahibi, kafasi çalisan bir insan olsaydi belki de bu kadar sevmezdim. Bak Vanya, bir itirafta bulunacagim sana: hatirliyor musun, üç ay önce bir kavgamiz vardi...su, adi da neydi...Minna'ya gitmisti de, bunu duyunca kizmistim; inanir misin bir yandan da hoslanmistim bu davranisindan...sebebini bilmiyorum... onun da büyükler gibi, onlara katilarak Minna'lara falan gitmesi hosuma gitmisti sanki!Ben...O kavgamiz, sonra374

375

onu affetmem ne büyük haz vermisti bana. . . Ah Vanya'cigim!

Natasa yüzüme bakip tuhaf tuhaf gülümsedi. Sonra, geçmis günleri düsünüyor gibi daldi.

Dudaklarinda tatli bir gülümseme, uzun süre öyle durdu.

Onu affetmekten çok hoslaniyordum Vanya, diye devam etti. Bak ne diyecegim sana: günlerce yanima ugramadigi zamanlar su odanin içinde aglayarakdolasir, ama bazan söyle düsünürdüm:

"Bana karsi ne kadar suçlu olursa o kadar iyi..." evet Vanya! Onu küçük bir çocuk olarak hayal ederdim hep; sözde basini kucagima koyar, ben de saçlarini usul usul oksardim... Yanimda olmadigi zamanlar hep böyle düsünürdüm onu...

Sesine birden bir canlilik geldi :

Bak Vanya, su Katya ne tatli bir kiz, degil mi? Natasa'nin bunlari mahsus anlattigini, yarasini des mekten tuhaf bir haz duydugunu anlamistim. €ok istirap çekmis insanlarda görülür bu hal.

Bence Katya mutlu edebilir onu, diye devam etti. Kisilik sahibi bir kiz. . . kendinden de emin.

Alyosa'yla nasil agirbasli konustugunu gördün. Büyümüs de küçülmüs sanki. Oysa kendisi çocuk daha! Tatli, çok tatli bir kiz! Ah! varsin mutlu olsunlar! Varsin mutlu olsunlar, olsunlar!..

Birden gözyaslari bosandi, hiçkira hiçkira aglamaya basladi. Tam yarim saat gelemedi kendine, hep agladi.

Melek ruhlu Natasa! O kadar üzgün oldugu halde, biraz sakinlestigini, daha dogrusu yoruldugunu görünce onu biraz oyalamak için Nel i'den söz ettigimde gene de ilgilenebildi anlattiklarimla... O

gece çok geç ayrildik; uyuyuncaya kadar bekledim basucunda, çikarken de Mavra'ya hasta haniminin yanindan sabaha kadar ayrilmamasini siki siki tembihledim.

Eve dönerken yolda kendi kendime,

Ah, çabuk bitsin bu istiraplar! diyordum. Bir an önce bitsin! Bitsin de nasil biterse bitsin!

Sabahleyin saat onda Natasa'daydim. Vedalasmak için gelen Alyosa'yla ayni anda girdik içeri. O

ani anlatmayacagim, hatirlamak istemiyorum... Natasa kendini tutmaya, neseli, sogukkanli gözükmeye karar vermisti sanki, ama olmuyordu. Alyosa'yi heyecandan titreyerek kucakladi, sikti.

Az konusuyordu onunla, ama istirap dolu, durgun bakislarini yüzünden ayirmiyordu. Delikanlinin anlattiklarini yutarcasina dinliyordu, ama söylediklerinin hiç birini anlamadigi bel iydi. Hatirliyorum, Alyosa onu

affetmesi; ihanetini, Katya'yi sevmesini bagislamasi için yalvariyordu... Onun sözleri de karmakarisikti, hiçkiriklar bogazinda dügümleniyordu. Arada bir "kendini toparlayip Natasa'yi avutmaya çalisiyordu: "Bir ay, en çok bes hafta sonra buradayim, diyordu. Yazin gelince dügünümüz olacak; babam da kabul edecek o zaman evlenmemizi. Hem yarin degil öbür gün Moskova'dan dönecegim, dört gün hiç ayrilmayacagiz birbirimizden; sadece bir gün için ayriliyoruz surada..."

Ne tuhaftir, dogru söyledigine, bir gün sonra Moskova'dan dönecegine içtenlikle inaniyordu...

™yleyse ne diye aglayip sizlaniyordu?

Sonunda on bir oldu saat. Alyosa'yi gitmeye zor razi ettim. Moskova treni saat tam on ikide kalkiyordu. Bir saat kalmisti. Natasa sonra, Alyosa'ya son kez bakisini hatirlamadigini söyledi bana. Ben hatirliyorum: kapida gözlerinin içine bakarak kutsadi onu, öptü. sonra el eriyle yüzünü

kapayip içeri kostu. Alyosa'yi ta arabasina kadar götürmem gerekti; yoksa geri dönüp Natasa'nin yanina kosacakti. Merdivenleri inerken,

Bütün umudum sizde, dedi. Sevgili Vanya! Sana karsi suçluyum, sevgini ne yaparsam yapayim hakedemem, ama ölünceye dek kardes olalim seninle: sev onu,376

yalniz birakma, her seyi elinden geldigince ayrintilariyla, uzun uzun yaz bana. ™bür gün burada olacagim, muhakkak dönecegim Moskova'dan! Ondan sonra yazarsin!

Natasa'nin yanina dönerken yüregim küt küt vuruyordu. Odanin ortasinda, kol arini önünde kavusturmus, ayakta duruyor, yüzüme sasirmis gibi bakiyordu, tanimamisti beni sanki. Saçlari karismis, bir yana dökülmüstü; bakisi donuk, anlamsizdi. Korkudan ne yapacagini bilemeyen Mavra kapinin yaninda dikiliyor, dehset içinde hanimina bakiyordu.

Natasa'nin gözleri birden parladi.Aaa! Sen misin! Sen ha! diye haykirdi. Yalniz sen kaldin. Nefret ediyordun ondan zaten! Onu sevdigim için

kiziyordun... Gene yanimdasin! Ne o? Beni lanetleyen, evlatliktan atan babama dönmem için kandirmaya mi çalisacaksin beni gene? Avutacaksin!

Biliyordum bunu zaten; iki aydir farkindayim!., istemiyorum, istemiyorum ! Ben de onlari lanetliyorum!.. Git artik, seni karsimda görmeye dayanamiyorum! Git, git!

Natasa'nin sinirlerinin çok bozuk oldugunu, beni karsisinda görünce daha da öfkelendigini anlamistim. €iksam iyi olacak diye geçirdim içimden. Merdivenin en üst basamagina oturup beklemeye koyuldum. Arada bir ayaga kalkip kapiyi açiyor, Mavra'yi çagirip soruyordum, Mavra agliyordu.

Aradan yarim saat geçti. Bu yarim saat içinde çektiklerimi anlatamam. Yüregim duracak gibi çarpiyor, sizliyordu. Birden kapi açildi, Natasa sapkasini, pelerinini giymis, kosarak disari çikti.

Kendinde degildi sanki; sonra kendisi anlatti bana: o anda kosarak nereye, niçin gittigini hatirlamiyordu.

Yerimden kalkip saklanacak zamani . bulamadim; birden gördü beni, sasirmis gibi oldugu yerde durdu. Son

ra söyle anlatiyordu: "O anda hain, kalpsiz bir insan oldugum; seni, dünyada biricik dostumu, kardesimi kurtaricimi kovabilecegim geldi aklima! Ama seni kovdugum halde merdivende oturdugunu, gitmeyip tekrar çagirmami bekledigini görünce... Tanrim! O andaki duygularimi anlatamam sana Vanya! Yüregime bir ok saplandi sanki..."

Kol arini bana dogru uzatarak,

Vanya! Vanya! diye bagirdi. Buradasin ha!.. Kucagima düstü, içeri götürdüm onu.Bayilmisti.

"Ne yapmali! diye düsündüm. Sitma nöbeti gelecek biraz sonra; besbel i bu".

Doktora kosmaya karar verdim; hastaligi önlemek gerekiyordu. Acele etmeliydim. Bizim ihtiyar Alman ikiye kadar çogunlukla evde olurdu. Mavra'ya Natasa'yi bir an, bir saniye yalniz birakmamasi, bir yere gitmesine izin vermemesi için yalvararak doktora kostum. Tanri yardim etti bana: birazcik geç kalsaydim ihtiyari evde bulamayacaktim. Sokakta karsilastim onunla. Daha ne oldu ne bitti anlayamadan hemen kiraladigim arabaya bindirdim onu, Natasa'ya yol andik.

Evet, Tanri yardim ediyordu bana! Ben yokken Natasa'nin evinde öyle bir olay olmustu ki, doktorla ben tam zamaninda yetismeseydik kizcagiz ölürdü... Benim arkamdan on bes dakika sonra Prens gelmis. Alyosa'yla Katya'yi, Kontesi yolcu ettikten sonra tren istasyonundan dogru Natasa'ya kosmus. Bu ziyareti yapmaya besbel i çok eskiden karar vermisti. Natasa Prensi gördügüne önce hiç bile sasirmadigini söylüyordu. "Kafam durmustu" diyordu.

Prens gelip Natasa'nin karsisina oturmus, yüzüne açiyormus gibi bakarak, derin bir soluk almis, Sevgili küçük hanim, diye baslamis, kederinizi anliyorum; bu anda ne denli üzgün olacaginizi bildigimden 378

sizi ziyaret etmeyi bir görev bildim. Hiç olmazsa sunu düsünerek avunun: Alyosa'yi birakmakla onun mutlu olmasini sagladiniz. Ama bunu siz benden iyi anlarsiniz, çünkü davranisinizin soylulugu...

Natasa "Oturmus dinliyordum onu, diye anlatiyordu, ama dogrusu önceleri ne dedigini arilamiyordum. Hatirladigim tek sey, yüzüne dik dik bakmam... Elimi avucunun içine alip sikmaya basladi. Anlasilan bu ona büyük bir haz veriyordu. ™ylesine kendimde degildim ki, elimi çekmeyi bile akil edemiyordum".

Prens,

Alyosa'yla evlenirseniz sonralari sizden nefret edecegini anladiniz, diye devam ediyormus; bunu anlayip kesin kararinizi verebilecek kadar akil ica davrandiniz... ama sizi ögmek için gelmedim buraya. Benden daha içten yakin bir dostu kendinize hiç bir yerde bulamiyacaginizi size söylemeye geldim. Sizin için çok üzülüyorum. Elimde olmadan karistim bu islere...

daha dogrusu görevimi yaptim. Soylu yüreginiz bunu anlar, benimle baristirir sizi... inanin ki ben sizden çok üzüldüm!

Yeter artik, demis Natasa. Rahat birakin beni.

Elbette hemen gidiyorum, ama sizi kizim gibi seviyorum, arada sirada ziyaretinize gelmeme izin verin. Bundan böyle bir baba bilin beni kendinize, size yardimci olabilmem için firsat verin bana.

Natasa gene sözünü kesmis :

Hiç bir sey istemiyorum sizden, birakin beni.

Biliyorum, gururlusunuz... Ama ben içten konusuyorum. Simdi ne yapmak niyetindesiniz ?

Babanizla annenizle barisacak misiniz? En iyisi öyle olurdu, ama babaniz hain, kalpsiz bir insandir... böyle konustugum için bagislayin beni.Evinize dönerseniz yaptiginiz her gün basiniza kakilacak orada,azar isiteceksiniz... Sizin hiç kimsenin agzinin kokusunu çekmedenyasamaniz gere

itiyor; simdi de benim görevim, kutsal borcum size böyle bir hayati saglamak, yardimciniz olmaktir.

Alyosa sizi yalniz birakmamam, dostunuz olmam için yalvardi bana. Zaten benden baska dostlariniz, sizi yürekten seven yakinlariniz da var. Size Kont N. yi tanistirmama izin verirsiniz sanirim. €ok iyi yürekli bir insandir; akrabamiz sayilir, hatta ailemizin velinimeti de diyebilirim.

Alyosa'ya büyük iyilikleri dokundu. Alyosa çok sever sayar onu. Nüfuzludur; yasli oldugu için sizin gibi bir kizi evine kabul etmesinin hiç bir sakincasi olamaz. Sizden söz ettim ona. Size iyilikleri dokunabilir. akrabasi kadinlardan birinin yaninda yer bulabilir size. Bizim isi anlatali çok oluyor ona, yakindan ilgilendi, son derece iyi yürekli oldugu için simdi her görüsmemizde soruyor...

sizinle tanismak istedigini söylüyor... €ok temiz ruhlu, iyi saygideger bir ihtiyardir, inanin bana! eli de açiktir, karsisindaki insanin degerine göre hareket eder. Hatta geçenlerde bir olayda babaniza karsi pek soylu davrandi...

Natasa deli gibi kalkmis yerinden. Prensin niyetini anlamisti.

Defolun buradan, hemen defolun! diye bagirmis.

Ama Kontun babaniza da yardimi dokunabilecegini unutuyorsunuz.

Natasa hep bagiriyormus :

Babam sizden gelecek hiç bir iyiligi kabul etmez. Defolup gidiyor musunuz buradan!

Prens biraz telasli, çevresine bakinarak,

Tanrim, demis, ne kadar sabirsiz, kuskucusunuz! Cebinden büyük bir deste para çikararak devam etmis :

Gene de size, bana bu akli verenKontla benim dostlugumuzun bir delili olarak bunu birakmama sanirim izin verirsiniz. On bin ruble var burada.
380

Natasa'nin öfkeyle yerinden firladigini görünce,

Bir dakika, demis, sözlerimi sabirla sonuna kadar dinleyin, babanizin davayi kaybettigini biliyorsunuz. Bu on bin ruble...

Natasa,

Defolun! diye haykirmis,defolun! Ne asagilik, igrenç bir insan oldugunuzu biliyorum artik!..

Prens, yüzü bembeyaz, ayaga kalkmis.

Besbel i durumu incelemek için gelmisti; herkesin; biraktigi, hayatta yapayalniz kalmis Natasa'ya bu on bin rubleyle etki edebilecegini

saniyordu... Bu çesit igrenç islerde çapkin ihtiyar kont N. ye çok hizmetleri olmustu. Ama Natasa'dan nefret ediyordu, istediginin olmadigini görünce hiç

degilse bir sey yapmadan gitmemek için ham bir hazla ona hakaret etmeye basladi. Hakaretinin etkisini bir an önce görmek için sabirsizlanarak,

Böyle birden heyecanlanmaniz olmadi ste canim, demis, hiç iyi degil bu davranisiniz. Size iyilik etmek istiyorlar, burnunuzu havaya dikiyorsunuz...Oysa bana minnettar olmalisiniz; bastan çikardiginiz bir gencin babasiolarak siziislahaneye attirabilirdim,ama yapmadim bunu... hehehe!

O sirada biz girdik içeri. Mutfaktayken erkek sesi duyunca doktoru bir an durdurmus, Prensin son sözlerini duymustum. Pesinden igrenç bir kahkaha, Natasa'nin umutsuz haykirisi duyuldu: "Ah Tanrim!" Tam o anda kapiyi açtim, Prensin üzerine saldirdim.

Yüzüne tukurdum, var gücümle bir tokat yapistirdim suratina Bana karsilik verecekti, ama iki kisi oldugumuzu görünce, önce masanin üzerindeki paralari kaparak kaçti. Evet, yapti bunu, gördüm.

Mutfakta masanin üzerinden aldigim merdaneyi pesinden firlattim... Odaya döndügümde Natasa'yi doktorun kol arinda sinir

buhrani içinde çirpinir buldum. Yatistirmak için uzun süre ugrastik onu. Sonunda yatagina yatirdik.

Sayikliyordu sanki.

Dehset içinde,

Doktor! dedim. Ne oluyor ona?

Durun biraz, hastaligin gidisini incelemeden bir sey söyleyemem... ama durum kötü galiba. Atesi çikacaga benzer... Biz tedbirimizi almaliyiz gene...

Ama aklima baska bir sey gelmisti o anda. Doktora Natasa'nin yaninda iki üç saat kalmasi, onu hiç yalniz birakmamasi için yalvardim. Söz verdi bana; ben de kalkip eve kostum.

Nel i kösede yüzü asik, üzgün oturuyor, tuhaf tuhaf bana bakiyordu. Benim görünüsüm de tuhafti galiba,

Nel i, dedim, melegim! Bizi, hepimizi kurtarmak ister misin?

Kizcagiz sasirmisti.

Nel i! Artik bütün umudum sende! Bir baba var: gördün onu, taniyorsun. Kizini lanetledi, dün de gelip senden kizinin yerini almani istedi. Simdi bu kizi, Natasa'yi (sevdigini söylüyordu onu!) o genç, ugruna baba evinden kaçtigi, sevdigi genç birakip gitti. Bu genç o Prensin ogludur;Prensi hatirlayacaksin:geçenlerde buraya gelmisti de korkmustun ondan, sonra da hasta olmustun...

Taniyorsun onu degil mi? €ok kötü bir insandir!

Nel i ürperdi, yüzü bembeyaz oldu.

Taniyorum.

Evet, çok kötü bir insandir. Oglu Natasa'yla evlenmek istedi diye nefret ediyor kizcagizdan. Alyosa gitti bugün, oglunu yolcu eder etmez dogru Natasa'nin evine kosmus, hakaret etti ona, islahhaneye attirmakla gözdagi verdi; alay etti zaval iyla. Anliyor musun Nel i?

Nel i'nin siyah gözleri parliyordu, basim önüne egdi. isitilir isitilmez bir sesle, 382

Anliyorum, diye fisildadi.

Simdi yapayalniz kaldi Natasa, hasta da. Bizim doktoru biraktim yanma, sana kostum. Dinle beni Nel i: beraber Natasa'nin babasina gidelim;sevmiyorsun onu, biliyorum, gitmek istemedin ona, ama simdi beraber gidelim. Simdi kizlarinin yerini almak istedigini söyleyecegim onlara, ihtiyar hasta yatiyor, çünkü Natasa'yi lanetledi, birkaç gün önce de

Alyosa'nin babasi çok kötü oynadi gururuyla. Kizinin adini anmak istemiyor, ama seviyor onu Nel i, seviyor, barismak istiyor onunla; kesinlikle biliyorum bunu! Evet, istiyor!.. Duydun mu Nel i?.. istiyor!

Nel i gene fisildayarak,

Duydum, dedi.

Konusurken agliyordum. Ürkek ürkek bakiyordu bana Nel i.

Söylediklerime inaniyor musun?

inaniyorum.

™yleyse seni götürürüm oraya, oturturum, kucaklarlar seni, oksar, severler, sormaya baslarlar.

Konusmayi öyle bir yere getiririm ki, geçmisini, anneni, dedeni sorarlar sana. Her seyi bana anlattigin gibi onlara da anlat Nel i. O kötü adamin anneni nasil birakip gittigini, onun Bubnova'nin bodrumunda nasil öldügünü, sokaklarda annenle nasil dilendiginizi; ölürken sana ne dedigini hep anlat... Dedeni anlatmayi da unutma. Anneni affetmedigini, annen ölüm dösegindeyken onu çagirmak için seni yol ayisini, ama dedenin gene gelmekistemeyisini, sonra olanlari... anlat. Hiç

bir sey atlama! Sen anlatirken ihtiyar bunlari kendi içinde hissedecektir. Alyosa'nin bugüngittigini,Natasa'ninyapayalniz,kimsesizkaldigini biliyordur.Her seyi biliyor...Nel i! kurtar Natasa'yi! Gelecek misin?

Nel i gögüs geçirerek,

Evet, dedi.

Yüzüme tuhaf tuhaf bakiyordu; siteme benzer bir sey vardi bu bakista, ta içimde hissettim bunu.

Ama niyetimden vazgeçemezdim. Düsündügüm seyin yararli olacagina umudum vardi. Nel i'nin elinden tuttum, çiktik. ™gleden sonra saat üç olmustu. Yavas yavas bulutlar kapliyordu gökyüzünü. Son günlerde havalar pek sicak gitmisti, ama simdi uzaklardan ilkbaharin pek erken gelen gökgürültüleri duyuluyordu. Rüzgar sokaklarda toz bulutlarim öteye beriye savuruyordu.

Bir paytona bindik. Yol boyunca hiç konusmadi Nel i, yalniz arada bir hep o tuhaf, esrarli bakisiyla süzüyordu beni. Gögsü inip kalkiyordu. Faytonda fazla sarsilmasin diye tutuyordum onu; küçücük kalbi avucumun içinde disari firlayacak gibi vuruyordu.

VII

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Sonunda gelebildik. Ihtiyarlarin yanina girerken yüregim duracak sandim. Yanlarindan nasil ayrilacagimi bilmiyordum, ama bildigim bir sey vardi: Natasa'yi affettirmeden, aradaki buzlari kirmadan çikmayacaktim bu evden.

Saat dört olmustu, ihtiyarlar, her zamanki gibi yalniz oturuyorlardi. Nikolay Sergeiç hastaydi. Benzi uçuk, bitkin bir durumda, basinda havlu, kanepesine uzanmisti. Anna Andreyevna onun hemen yaninda oturuyor, arada bir sirkeye batirilmis bezle sakaklarini ovuyor, endiseyle yüzüne bakiyordu. Yasli kadinin bu bakisi ihtiyarin canini sikiyor, hatta kizdiriyordu onu. Ihmenev susuyor, zaval i kadin da bir sey sormaya cesaret edemiyordu. AnŒ gelisimiz ikisini de sasirtti. Anna Andreyev 384

na benim Nel i'yle geldigimi görünce nedense birden korktu; ilk anda bize, kendisini suçlu hissediyormus gibi bakti, içeri girer girmez,

Iste Nel i'mi getirdim size, dedim. Kendi kendine düsünmüs tasinmis, sizinle oturmaya karar vermis. Kabul edin onu, sevin...

ihtiyar kuskuyla bakti bana; sadece bu bakisindan onun her seyiyani Natasa'nin yapayalniz birakildigini belki de hakarete ugradiginibildigi bel iydi. Böyle birdenbire çikagelmemizin sirrini bilmeyi çok istiyor, soru dolu bakislarim benim de Nel i'nin de üzerimizden ayirmiyordu. Nel i elimi avucunun içinde var gücüyle sikarak titriyor, hep önüne bakiyor; arada bir,

kapana sikistirilmis küçük bir yabani hayvan gibi çevresinde ürkek ürkek göz gezdiriyordu. Ama Anna Andreyevna çabuk toparladi kendini: kosup Nel i'yi kucakladi, yanaklarindan öptü, sevdi, elini tutup yanina oturttu. Nel i tuhaf bir merakla yan yan bakiyordu ona.

Yasli kadin Nel i'yi oksayip yanina oturttuktan sonra ne yapacagim bilemiyordu artik, saf saf yüzüme bakmaya basladi. ihtiyargaliba Nel i'yi niçin getirdigimi anlamistikaslarini çatti. Caninin sikildigini, alninin burustugunu farkettigimi görünce elini basina götürdü, kisaca, Basim agriyor, dedi.

Hepimiz susuyorduk; nasil baslayacagimi düsünüyordum. Odanin içi lostu; kara bulutlar iyice kaplamisti gökyüzünü, uzaklarda bir yerde gök gürledi.

ihtiyar,

Bu bahar gök çok erken gürlemeye basladi, dedi. Hele otuz yedide, hiç unutmam, bizim oralarda daha da erken baslamisti.

Anna Andreyevna gögüs geçirdi. €ekingen,

Semaveri koyalim mi? diye sordu.

385

Ama cevap veren olmadi ona, o da gene Nel i'ye döndü :

Adin neydi senin yavrum?

Nel i bitkin bir sesle söyledi adini, basim iyice önüne egdi. ihtiyar dik dik ona bakiyordu. Anna Andreyevna canli bir sesle,

Helena demek bu galiba? diye sordu. Nel i,

Evet, dedi.

Gene bir sessizlik oldu. Biraz sonra Nikolay Sergeiç,

Praskovya Andreyevna'nin kizkardesinin de bir yegeni vardi, dedi, adi Helena'ydi, ona da Nel i derlerdi. Hatirliyorum.

Gene Anna Andreyevna atildi :

Annen, baban, kimin kimsen yok mu senin yavrum?

Nel i çekingen,

Yok, diye fisildadi.

Duymustum ben de, duymustum. Annen öleli çok oluyor mu?

Hayir.

Yasli kadin, kiza sefkat dolu gözlerle bakarak, içli bir sesle, Yetim yavrum benim, dedi.

Nikolay Sergeiç parmaklariyla masaya sabirsiz sabirsiz vuruyordu. Yasli kadinin ürkek sorulari devam ediyordu :

Annen Rus degil miydi? ™yle söylemistiniz galiba Ivan Petroviç?

Nel i, beni yardima çagiriyormus gibi, siyah gözleriyle bakti yüzüme. Soluk alisi bir tuhaflasmisti.

EzilenlerF : 25 386

Dedesi Ingiliz, ama annesi Rus'tu Anna Andreyevna, diye basladim, daha çok Rus sayilirdi. Nel i yurt disinda dogmus.

Annesi babasiyla yurt disinda miyasiyorlarmis yani ?

Nel i'nin yüzü birden kipkirmizi oldu. Anna Andreyevna baltayi tasa vurdugunu anladi, kocasinin öfkeli bakisi altinda ürperdi. Nikolay Sergeiç sert sert bakti ona, sonra basini pencereden yana çevirdi. Birden karisina dönerek,

Alçak, adi herifin biri aldatmis annesini, dedi. Kadincagiz babasini birakip onunla kaçmis, babasinin paralarini sevgilisine vermis; adam da paralari elde edince tekmeyi yapistirmis ona, yüzüstü birakip kaçmis...Iyi yürekli bir arkadasi yardim etmis ona, ölünceye kadar yalniz birakmamis. O arkadasi da ölünce yapayalniz kalmis, iki yil önce buraya, babasinin yanina dönmüs. ™yleydi degil mi Vanya?

Nel i heyecandan zangir zangir titreyerek ayaga, kalkti, kapiya dogru yürüdü. Ihtiyar, nihayet ona elini uzatarak,

Gel buraya Nel i,dedi. Gel otur yanima!..Ha. Söyle...

Kizin üzerine egilerek alnindan öptü, saçlarim oksamaya basladi. Nel i titriyor... ama tutuyordu kendini. Anna Andreyevna kocasinin yetim kizi oksayisim umutla, heyecanla seyrediyordu. Ihtiyar, Nel i'nin saçlarini oksamaya devam ederek, heyecanla

Annenialçakahlaksizbir herifinmahvettigini biliyorum Nel i, dedi,ama babasini sevdigini, saydigini da biliyorum...

Bize tas atmadan da edememisti. Renksiz yüzünü hafif bir pembelik kaplamisti; bizimle göz göze gelmemeye çalisiyordu.

387

Nel i de hiç kimsenin yüzüne bakmamaya çalisarak ürkek, ama kararli bir tavirla, Annem dedemi, onun onu sevdiginden çok severdi, dedi.

Ihtiyar, çocuksu bir acelecilikle, ama bu sabirsizli.gindan utanmis gibi, kisaca, Nereden biliyorsun? diye sordu.Biliyorum... Annemin yüzünü görmek istemiyordu... kovuyordu onu...

Nikolay Sergeiç'in bir sey söylemek, söz gelisi "kizini kabahatli bulmus" diye bir karsilik vermek istedigi bel iydi. Ama bir sey söylemedi bize bakarak sustu.

™zel ikle bu konu üzerine konusmaya devam etmeyi isteyen Anna Andreyevna, Deden sizi kabul etmedigine göre nerede kaliyordunuz? diye

sordu.

Buraya dönünce uzun süre aradik dedemi, ama bir türlü bulamadik. Annem dedemin eskiden çok varlikli oldugunu, bir fabrika kurmayi düsündügünü söylüyordu. "Sonra o adam dedemin bütün parasini almis...Annem anlatti bunlari bana...

Ihtiyar,

Him... dedi.

Nel i gittikçe heyecanlaniyor, Nikolay Sergeiç'e itiraz etmek istiyor gibi, ama Anna Andreyevna'ya dönerek,

Annem haksiz oldugunu da saklayamazdi benden, diye devam etti, dedeme karsi büyük suç

isledigini, dünyada dedemden baska kimsesi kalmadigini söylerdi. Anlatirken aglardi... Buraya gelirken yolda "Affetmeyecek beni, diyordu, belki seni görür, kani kaynar da affeder". Annem çok severdi beni, bunlari anlatirken yanaklarimdan, gözlerimden öperdi; ama dedeme gitmekten çok korkardi. Dedem için dua etmeyi ögretirdi bana, kendi de 388

her gün durmadan dua ederdi. Genç kizliginda dedemle birbirini nasil sevdiklerini anlatirdi.

Dedem canindan çok severmis onu. Annem piyano çalarmis ona, aksamlari kitap okurmus, dedem de öpermis onu, hediyeler alirmis... çok çok hediyeler alirmis anneme. Hatta annemin bir yas gününde aralarinda kavga çikmis. Dedem aldigi hediyeyi annemin bilmedigini saniyormus, oysa annem çoktan biliyormus... Anneni bir çift küpe istermis, dedem o yas günü bir bros alacagim söylemis ona, aldigi hediyeyi verirken annem kutudakinin bros degil de küpe oldugunu bildigini söyleyince dedem kizmis, yarim gün konusmamis annemle, sonra gelip öpmüs onu, özür dilemis...

Nel i heyecanli heyecanli anlatiyordu, renksiz yanaklari kizarmisti bile.

Annesinin Nel i'ye eski mutlu günlerinden çok söz ettigi; karanlik bodrum kösesinde, hayatta baglandigi tek varlik olan kizini bagrina basip, bu anlattigi seylerin onun hasta kalbinde ne gibi etkileri olacagini düsünmeden ona her seyi aci aci aglayarak anlattigi bel iydi.

Ama kendini heyecana kaptiran Nel i sanki birden kendine geldi, çevresine bakinarak sustu, ihtiyar kaslarini çatti, gene parmaklariyla masaya vurmaya basladi; Anna Andreyevna'nin gözleri yasarmisti, sessizce mendiliyle sildi yaslarim. Nel i alçak sesle devam ediyordu : Buraya geldigimizdeannem çok hastaydi, gögsü çok agriyordu. Dedemi ne kadar aradiysak bulamadik, bir bodrum katina yerlestik.

Anna Andreyevna,

Hasta hasta bodrum katma, öyle mi? diye haykirdi.

Evet... Annem yoksuldu. Nel i gene yükseltti sesini :

Annem yoksul ugun degil de zengin olup baskalarina hakaret etmenin günah oldugunu söylerdi...

Tanri

böylelerini cezalandirirmis.

ihtiyar, sessiz oturmak istemiyormus gibi,

Vasilyevski'de oturuyordunuz degil mi? diye sordu.

Sonra bana dönüp umursamaz bir tavirla ekledi :

Bubnova'nin bodrumunda...

Nel i,

Hayir, orda degil... dedi. ™nce Mesçanskaya'da oturuyorduk.Bir an sustuktan sonra devam etti Orasiçokkaranlik, rutubetliydi.Anneminhastaligi

yice ilerledi.Ama o zamanlar yürüyebiliyordu.

€amasirlarim yikiyordum, o da hep agliyordu. Bizimle ayni bodrumda yasli bir yüzbasi karisiyla emekli bir memur kaliyordu. Memurheraksamsarhosgelirdi,bagiripçagirirdi.€ok korkuyordu ondan.

Annem yatagina alirdi beni, kucaklardi, kendi de zangir zangir titrerdi, memur durmadan bagirirdi, küfürler savunurdu.Bir keresinde yüzbasi karisini dögmek istedi, kadin ihtiyar oldugu için hep bastonla gezerdi. Annem kadina acidi, ondan yana çikti; memur anneme de vurdu, ben de memura...

Nel i sustu. Anilari heyecanlandirmisti onu. gözleri parlamaya baslamisti.

Nel i'nin anlattiklariyla yakindan ilgilenen Anna Andreyevnakiz ona bakarak anlatiyordu zaten, Tanrim! diye haykirdi. Nel i devam ediyordu:

O zaman annem disari çikti, beni de yanina aldi. Gündüzdü. Aksama kadar sokaklarda dolastik, annem durmadan agliyordu, el ele yürüyorduk... €ok yorulmustum. Bütün gün agzimiza bir lokma bir sey koymamistik. Annem hep kendi kendine konusuyor, bana da "Fakir ol Nel i, diyordu, ben öldükten sonra hiç kimsenin sözüne kulak asma. Hiç kimsesin yanina gitme;yalniz basina, yoksul uk içinde yasa, çalis; is bulamazsan dilen,.390

;ama onlara gitme". Hava kararmisti, büyük bir sokagi karsidan karsiya geçiyorduk, annem birden

"Azorka! Azorka!" diye bagirdi... tüyleri dökülmüs, kocaman bir köpek kosarak geldi yanimiza, ince sesiyle ulumaya basladi, annemin üzerine üzerine atladi. Ama annem korkmustu, yüzü bembeyaz olmustu; bir çiglik atip bastonlu, hep önüne bakan, uzun boylu bir ihtiyarin ayaklarina kapandi.

Dedemdi bu ihtiyar; öyle zayif, eski püskü giyimliydi ki! Dedemi hayatimda ilk kez görüyordum.

Dedem de çok korkmustu; yüzü bembeyazdi. Annemin ayaklarina kapandigini görünce bir tekmeyle itti onu, bastonuyla yere vurdu, çabuk adimlarla uzaklasti yanimizdan. Azorka hala ayrilmiyordu annemden, aci

aci uluyordu, sonra kostu, dedemin paltosunun eteginden yapisip geri döndürmeye çalisti, ama dedem bastonuyla vurdu ona. Hayvan gene bizim yanimiza kosuyordu ki dedem çagirdi onu, zaval i köpek öyle aci aci uluyarak gitti dedemin arkasindan. Annemse ölü gibi hareketsiz yatiyordu yerde; kalabalik toplandi basimiza, polis geldi. Ben bagira bagira agliyor, annemi kaldirmaya çalisiyordum. Sonunda dogruldu, çevremizde toplananlara bakti, uzaklastik oradan. Eve götürdüm onu. Herkes arkamizdan bakip bakip basini sal iyordu...

Nel i soluk almak, kendini toparlamak için sustu. Yüzünde renk yoktu, ama bakislarinda bir kararlilik vardi. Nihayet her seyi anlatmaya karar verdigi bel iydi. O anda meydan okur gibi bir tavri vardi.

Nikolay Sergeiç sinirli, çatlak bir sesle,

Tabi , dedi, deden annenin ona ettiginin karsiligini verdi...

Nel i sert bir sesle kesti ihtiyarin sözünü:

Annem de ayni seyi söylüyordu.Eve giderken yolda hep "Senin dedendir o, Nel i, diyordu, ona karsi bü

yük bir suç isledim, o da lanetledi beni, simdi de cezami çekiyorum; o aksam da, ondan sonraki birkaç gün de hep böyle söyledi. Kendi dedigini anlamiyordu sanki..

ihtiyar susuyordu. Sessiz sessiz aglamaya devam eden Anna Andreyevna, O oturdugunuz bodrumdan nasil tasindiniz sonra? diye sordu.

Annem o gece çok hastalandi, yüzbasinin karisi da Bubnova'nin bodrum katinda bir yer bulmus, üçümüz oraya tasindik. Annem orada üç hafta kalkamadi yataktan, hep ben baktim ona. Paramiz bitmisti, yüzbasinin karisiyla Ivan Aleksandriç yardim etti bize.

Bodrumkatindaoturantabutçu...diye açikladim.

Annem biraz iyilesip de odanin içinde dolasmaya, basladigi zaman Azorka'yi anlatti bana.

Nel i bir an sustu, ihtiyar, konu degisti, artik Azorka'dan söz edilecek diye sevinmisti sanki.

Oturdugu koltuktayüzünü saklamak istiyor gibiöne daha da egilerek, , Neyin nesiymis Azorka? diye sordu.

Her an, dedemden söz ediyordu bana, uykudayken bile onu sayikliyordu. Yavas yavas iyilesmeye baslayinca konustugumuz tek konu dedemdi, eskiden nasil yasadigini gözleri yasli, anlatirdi...iste o siralar bir gün Azorka'yi, hayvani boynuna bagladiklari bir iple çeke çeke nehre bogmaya götüren çocuklarin elinden parayla almis... Dedem çocuklara katila katila gülüyormusHayvan, bagi çözülünce kaçmis gitmis. Annem aglamaya baslamis; dedemi çok üzmüs anneminaglamasi, Azorka'yi yakalayip getirene yüz ruble verecegini söylemisÜç gün sonra getirmisler Azorka'yi, dedem de çikarmis yüz ruble vermis getirene; o günden sonra da pek isinmis hayvana. Hele annem o kadar seviyormus ki, gece yatagina ali 392

yormus. Annemin anlattigina göre Azorka gezginci artistlerin köpegiymis, salta durur, sirtinda bir sey tasir, tüfekle oyunlar yaparmis, daha bir çok marifetleri varmis... Annem kaçtiktan sonra dedem köpegi birakmamis, yanindan hiç ayirmazmis onu; annem Azorka'yi görünce dedemin de oralarda bir yerde oldugunu hemen anlamis...

Ihtiyar, Nel i'nin Azorka üzerine baska seyler anlatacagini umuyor olmaliydi ki, gittikçe asiyordu yüzünü. Artik hiç bir sey sormuyordu. Anna Andreyevna,

Ondan sonra hiç görmediniz mi dedenizi? diyesordu.

Gördüm. Annem biraz iyilesince çikmaya baslamistim sokaga, bir gün sokakta karsilastim onunla.

Ekmek almak için bakkala gitmistim: Birden Azorka'yi gördüm karsimda, yanindaki adami tanidim hemen, dedemdi bu. Yana çekilip duvara yapistim. Dedem yüzüme bakti, bakti... öyle korkunçtu ki yüzü... ödüm koptu; geçip

gitti yanimdan. Azorka tanimisti beni, yanimda atlayip ziplamaya, el erimi yalamaya basladi. Eve dogru çabuk çabuk yürümeye basladim; arkama baktim, dedem dükkana giriyordu. Nerede oturdugumuzu soracak, diye düsündüm, daha çok korktum, evde anneme,gene hasta olmasin diyehiç bir sey söylemedim. Devrisi gün, basim agriyor deyip bakkala gitmedim, öbür gün gittim, hiç kimseyle karsilasmadim. €ok korkuyordum, kosa kosa gidip geldim. Birkaç gün sonra gene bakkala giderken kösede birden onunla karsilastim;Azorka da yanindaydi.Hemen öte sokaga kostum, oradaki dükkana girdim; tam çikarken gene onu gördüm karsimda, dona kaldim... Yüzüme hep öyle dik dik bakiyordu, sonra basimi oksadi, elimden tuttu, yürüdük; Azorka da kuyruk sal aya sal aya arkamizdan geliyordu. O anda dedemin rahat yürüyemedigini, bacaklarinin titredigini, bastonuna dayana dayana adim atabildigini farkettim. Kösedeki çörek, elma sekeri satan

adamin yanina götürdü beni. Horoz sekeri, çörek, karamela, elma sekeri aldi bana; para kesesini çikarirken el eri çok titriyordu, bir beslik düsürdü yere, hemen aldim parayi yerden, ona uzattim, almadi, bana verdi;onu. Sekerleri de verdi bana, gene basimi oksadi, hiç bir sey söylemeden dönüp uzaklasti yanimdan. Eve dönüp olanlari anlattim anneme. ™nce inanmadi, sonra çok sevindi, o aksam geç saatlere kadar bir sürü sorular sordu, öptü beni, agladi; dedemden korkmamami, beni sevdigi için evimizinçevresindedolastiginisöyledi. Dedeme sokulmami, onunla konusmami tembihledi. Dedemin hep aksam üzerleri geldigini söyledigim halde, devrisi gün öglene kadar birkaç kere yol adi beni bakkala. Kendi de beni uzaktan izliyor, köse baslarinda saklanip kol uyordu, ama dedem birkaç gün gelmedi. O günler yagmur yagdigi için de annem üsüttü, gene yataga düstü. Dedem bir hafta sonra geldi ancak, gene seker, çörek aldi bana, gene bir sey söylemedi. Arkasindan gizli gizli izledim onu; nerede oturdugunu ögrenip anneme söylemeye karar vermistim. Dedem beni görmesin diye karsi kaldirimdan, uzaktan izliyordum.. O

zamanlar, sonra öldügü evde oturmuyordu. €ok uzakta, Grohovaya sokaginda büyük bir evin dördüncü katina girdi. Her seyi ögrenip eve hayli geç döndüm. Annem nerede oldugumu bilmedigi için çok merak etmis. Anlatinca gene çok sevindi, devrisi gün hemen dedeme gitmeye karar verdi;

ama sonra düsününce korkmayabasladi, üç günü korku içinde geçirdi;gitmekten vazgeçti. Üçüncü

günü yanma çagirdi beni, "Nel i, dedi, dedene gitmek istiyorum ama hastayim, ayaklarim tutmuyor, bir mektup yazdim, götür ona ver bu mektubu. Mektubu nasil okuduguna, ne dedigine çok dikkat et Nel i, sonra gelip bana anlatacaksin. Ayaklarina kapan, anneniaffetmesi için yalvar ona..." Annem hem konusuyor hem agliyordu, çok çok öptü beni, haç çikararak kutsadi, tasvirŒn önünde ya 394

mina diz çöktürdü, dua etti, çok hasta oldugu halde avlu kapisina kadar yolcu etti beni, geri dönüp baktim, hala orada durup arkamdan bakiyordu...

Dedemin oturduga daireye gittim, kapi kilitli degil

di, açip içeri girdim. Dedem masada oturmus, patatesle ekmek yiyordu, Azorka da yere uzanmis, kuyrugunu sal ayarak onu seyrediyordu. Dedemin oturdugu yer de hiç iyi degildi, pencereler alçak, küçük, içerisi karanlikti; esya diye bir masayla bir sandalye vardi. Yalniz basina yasiyordu.

Beni görünce birden korktu, titremeye basladi. Ben de korkmustum, hiç bir sey söylemeden masanin yanma gittim, mektubu biraktim. Dedem mektubu görünce birden kizdi, ayaga firladi, bastonunu kapip bana sal adi, ama vurmadi, disari atti beni. Daha iki basamak inmemistim ki kapiyi açti gene, mektubu bana atti. Açmamisti bile onu. Eve gelip her seyi anlattim. Annem yeniden

yataga düstü...

VIII

Tam o anda oldukça siddetli bir gökgürültüsü duyuldu, iri yagmur taneleri camlara vurmaya basladi; hava iyice kararmisti. Yasli kadin korkudan haç çikardi. Hepimiz birden susmustuk.

ihtiyar pencereden disari bakarak,

Simdi geçer, dedi.

Sonra ayaga kalkti, odanin içinde bir asagi bir yukari dolasmaya basladi. Nel i yan gözle ona bakiyordu. Kizcagiz çok heyecanliydi.Farkindaydim;ama nedense benimle göz göze gelmekten kaçiniyordu. Ihtiyar gene koltuguna otururken,

Eee, sonra? dedi.

395

Nel i ürkek ürkek bakindi çevresine.

Dedeni ondan sonra bir daha görmedin mi?

Gördüm...

Anna Andreyevna atildi hemen:

Evet, evet! Hadi anlat yavrum, anlat? Nel i,

Üç hafta hiç görmedim onu, diye basladi. Kis bastirincaya kadar... Kar yagmisti. Dedemi gene ayni yerde görünce çok sevindim... çünkü gelmiyor diye annem çok üzülüyordu.Karsilasinca, ondan kaçtigimi görsün diye mahsus karsi kaldirima kostum. Arkama baktim, dedem çabuk çabuk geliyordu pesimden,sonra kosmaya basladi, "Nel i, Nel i!" diye sesleniyordubana. Azorka da arkasindaydi. Acidim ona, durdum. Gelip elimden tuttu, yürüdük;agladigimi görünce durdu, yüzüme bakip egildi, yanagimdan öptü. Pabuçlarimin eski oldugunu görünce baska pabucum olup olmadigini sordu. Hemen annemin hiç parasi olmadigini, ev sahibimizin acidigindan bize yemek verdigini söyledim. Dedem hiç bir sey söylemedi, çarsiya götürüp bir çift pabuç aldi bana, hemen orada giydirdi; sonra evine, Grohovaya'ya götürdü, dükkandan börekle seker aldi bana, evine gidince oturttu, böregi yememi söyledi, ben yerken seyretti beni. sonra sekerleri verdi. Azorka da ön ayaklarini masanin üzerine koymus, bana bakiyordu, böregimden bir parça da ona verdim, dedem gülümsedi. Sonra alip yanina oturttu beni, basimi oksadi, sorular sordu: "Bir yerde okuyor musun? Neler biliyorsun?" Anlattim ona. Her gün saat üçte ona gelmemi, bana ders verecegini söyledi. Sonra pencereye dönmemi, haber verinceye kadar geri bakmamami emretti. ™yle dururken sessizce

döndüm,baktim.Yastiginin içinden para çikariyordu. Dört gümüs rubleydi bu.

Sonra parayi bana getirdi, "Bu yalniz senindir", dedi.Aliyordum ki, sonra düsündüm, söylesöyledim:"Yalniz benimse al 396

mam". Dedem birden kizdi, "Nasil istersen öyle olsun, hadi al," dedi. €ikarken öpmedi beni... Eve gelince anneme her seyi oldugu gibi anlattim. Annemin durumu gittikçe kötülesiyordu. Tabutçuya gelip giden bir üniversite ögrencisi vardi. Annemin hastaligiyla o ilgileniyordu, ilaç veriyordu ona.

Ben de sik sik gidiyordum dedeme. Annem öyle istiyordu. Dedem Yeni Kutsal kitapla bir de cografya kitabi almisti. Onlardan ögretiyordu bana. Bazan da dünyadaki ülkelerden, bu ülkelerde yasayan insanlardan, denizlerden, eski insanlardan, isa'nin insanlari nasil bagisladigindan söz ediyordu. Ben bir sey sorunca da pek seviniyordu. O seviniyor diye ben de sik sik sorular sormaya baslamistim ona. Tanridan uzun uzun söz ediyordu. Bazan da ders yapmiyor, Azorka'yla oynuyorduk: Azorka pek seviyordu beni. Sopa üzerinden atlamayi ögretmistim ona, dedemin hosuna gidiyordu bu, basimi oksuyordu. Dedem çok seyrek gülüyordu. Konusurken birden susuyordu. Gören uyuyor, derdi, ama gözleri açikti... Hava kararincaya kadar öyle oturuyordu.

Karanlikta çok korkunç oluyordu... Bazan geldigimde sandalyesinde oturur buluyordum onu. Derin düsüncelere dalmis oluyordu, ne dersem duymuyordu. Azorka da yaninda yatiyordu.

Bekliyordum, biraz sonra öksürüyordum; dedem hala bakmiyordu. Biraz daha durup gidiyordum.

Annem de evde dört gözle beklerdi beni. Yataginin yanina oturur, dedemin orada olanlari uzun uzun anlatirdim ona. Bana ne dersleri verdigini, neler anlattigini, neler yaptigini büyük bir dikkatle dinlerdi. Azorka'yi sopanin üzerinden atlattigimi anlatinca gülümsüyor, anlattiklarimi bir kere daha anlattiriyordu bana, sonra dua ediyordu. Annemin dedemi o kadar sevdigi halde dedemin onu hiç

sevmedigini biliyordum. Dedemin yanindayken mahsus annemden söz ediyordum. O hep surati asik, dinliyordu beni, hiç bir sey söylemiyordu. Bir gün annemin onu o kadar sevdigi, hep 397

ondan söz ettigi halde, onun annemi niçin hiç sormadigini sordum. Dedem kizdi, kovdu beni.

Gitmedim, kapinin disinda bekledim. Biraz sonra açti kapiyi, içeri çagirdi. Ama hiç konusmuyordu benimle, çok kizgindi. Sonra Tanrinin Yasalarini okumaya basladigimizda gene sordum: "Isa birbirinizi sevin, birbirinizin suçlarini affedin dedigi halde siz niçin affetmiyorsunuz anenemi?"

Birden köpürdü, bunlari bana annemin söyledigini bagirdi, kolumdan tutup disari atti, bir daha onun evine gelmememi söyledi. Ben de zaten bir daha gelmeyecegimi söyledim, çikip gittim...

Devrisi gün o evden çikmis zaten... Nikolay Sergeiç pencereden yana dönerek, Yagmurun çabuk geçecegini söylemistim, dedi, bakin, günes çikti... gördün mü Vanya?

Anna Andreyevna asiri bir saskinlikla bakiyordu ona, o ana kadar uysal, sessiz yasli kadinin gözlerinde birden bir nefret pariltisi belirmisti. Nel i'yi sessizce tuttu elinden, kucagina oturttu.

Bana anlat yavrum, dedi, ben dinliyorum seni... Varsin kalpsizler...

Sözünün sonunu getiremedi, aglamaya basladi. Nel i korku içinde, sasirmis, bana bakti. Ihtiyar da bakti bana, omuz silkecek oldu, ama birden arkasini döndü.

Devam et Nel i, dedim.

__ Üç gün gitmedim dedeme. Annem de bu ara iyice

fenalasmisti. Paramiz hiç kalmamisti, ilaç alacak paramiz da yoktu. Günlerdir agzimiza bir lokma ekmek de koymamistik. Ev sahipleri vermiyordu artik: Onlarin da parasi kalmamisti. Üstelik hep onlarin yemegini yiyoruz diye sitem etmeye baslamislardi bize. Üçüncü gün

sabahleyin kalktim, giyinmeye basladim. Annem nereye gidecegimisordu. Dedeme, para istemeye, dedim. Sevindi.

Anneme dedemin beni evinden kovdugunu, bir daha oraya gitmek istemedigimi söylemistim. €ok yalvarmisti bana ama ka 398

rarimdan dönmemistim. Gittim... dedem evini degistirmisti. Yeni evini aramaya koyuldum. Beni görünce küplere bindi. Annemin çok hasta oldugunu, ilaç almak için el i köpege ihtiyacimiz oldugunu, kaç gündüragzimiza bir lokma yiyecek koymadigimizi söyledim. Dedem kolumdan: tuttugu gibi disari firlatti beni, arkamdan da kapiyi kilitledi. Beni disari atarken, merdivende oturacagimi, para verinceye kadar merdivende bekleyecegimi söylemistim ona. Oturdum merdivene. Biraz sonra kapiyi açti benim orada oturdugumu görünce gene kapadi. Aradan uzun zaman geçtikten sonra gene açti, beni gene orada görünce; gene kapadi. Sonra birkaç kere daha açip kapadi. Sonunda Azorka'yla çikti, kapiyi kilitledi, bir sey söylemeden, geçti yanimdan. Ben de bir sey söylemedim, hava kararincaya kadar öyle oturdum orada. Anna Aleksandrovna, Yavrum... diye haykirdi, soguk degil miydi? Demek merdivende oturdun ha...

Nel i,

Mantom vardi, dedi.

Manto olsun... Zaval im, ne kadar aci çekmissin!... Peki deden olacak adam ne yapti ?

Nel i'nin dudaklari titremeye baslamisti, ama büyük; çaba harcayarak tutuyordu kendini.

Iyice karanlik olmustu geldiginde. Görmedigi içini çarpti bana. Birden "Kim o?" diye bagirdi.

Benim, dedim. Beni çoktan gitmis saniyordu galiba, sasirdi, karsimda bir süre kalakaldi. Birden bastonunu yere vura vura kostu, kapiyi açti, bir dakika sonra getirip bir avuç beslik atti yere. "Al, diye bagirdi, bütün param bu. Annene de onu lanetledigimi söyle." Içeri girip gene kilitledi kapiyi.

Paralar merdivenden asagiyuvarlanmisti.Karanlikta aramaya basladim onlari. Dedem paralan karanlikta bulamadigimi anlamis olacak, biraz sonra elinde mumla disa 399

ri çikti, hemen topladim yerlere yuvarlanan paralari. Dedem de yardim etti bana, hepsinin yetmis köpek olacagini söyleyerek içeri girdi. Eve gelip paralari anneme verdim, "durumu gittikçe kötülesiyordu. Ben de bütün gece hastaydim; devrisi gün atesim çikti. Ama aklima koymustum...

dedeme çok kiziyordum çünkü. Annem uyuyunca disari çiktim, dedeme gidiyordum, ama gitmedim. köprüde durdum. O sirada o adam geçti...

Arhipov'u söylüyor, Nikolay Sergeiç, dedim. Tüccarla Bubnova'nin evine gelen,patakladigimiz adam... "Nel i'yi ilk kez o zaman görmüs... Devam et Nel i.

Durdurdum onu. bir ruble istedim. Yüzüme bakip "Bir ruble mi?" diye sordu. "Evet," dedim. O

zaman güldü. "Benimle gel", dedi. O sirada yanimizdan altin çerçeveli gözlügü olan yasli bir adam geçiyordu. Konusmamizi duymustu. Durdu, niçin il e de bir ruble istedigimi, bu kadar parayi ne yapacagimi sordu. Annemin hasta oldugunu, ilaç almak için bir ruble gerektigini söyledim. Nerede oturdugumuzu sordu, adresimizi yazdi, sonra çikarip kagit bir ruble verdi bana. O adamsa, ihtiyarin yanimiza geldigim görünce kaçmisti. Bir dükkana gidip parayi bozdurdum, otuz köpegini bir kagida sarip annem için ayirdim, geri kalan yetmis köpegi de avucumda sikip dedeme yol andim. Kapiyi açip içeri girdim, esikte durup paralari dedemin suratina dogru firlattim. Hepsi yere düstü... "Alin paralarinizi, sizin paraniza ihtiyaci yok annemin, lanetliyorsunuz onu çünkü."

Kapiyi hizla çekip çiktim, kosarak eve geldim.

Kizin gözleri parliyor, içten bir meydan okumayla ihtiyara bakiyordu. Anna Andreyevna Nikolay Sergeiç'e "bakmadan, Nel i'yi bagrina basarak,

Iyi ettin, dedi, çok iyi ettin ona. Deden hain, kalpsiz adamin biriymis...

Nikolay Sergeiç, 400

Himm... diye mirildandi. Anna Andreyevna sabirsiz,

Sonra, anlatsana sonra ne oldu? diye sordu.

Artik hiç gitmiyordum dedeme, o da bana gelmiyordu.

Peki annenin durumu nasildi? Ah zaval ilar, zaval ilar.

Nel i titrek bir sesle devam etti:

Annem gittikçe fenalasiyordu. Artik pek seyrek kalkabiliyordu yataktan. Paramiz bitmisti; ben de yüzbasinin karisiyla çikiyordum artik. Yüzbasinin karisi evleri dolasir,sokakta üstü

basidüzgüninsanlaridurdurur, onlardan para dilenirdi. Dilenci olmadigini söylerdi bana. Yüzbasinin karisinin, ayni zamanda yoksul olduklarini gösteren yazili kagitlari varmis elinde. Bu kagitlari gösterir, öyle para dilenirdi. Sonra, kisinin herkesten dilenmesinde utanilacak bir yanolmadigini söylerdi bana. Ben de onunla beraber çikardim, topladigimiz parayla geçinirdik. Annem bunu duydu:Kiracilar yüzbasinin karisinin dilenci oldugunu söylemisler ona. Ev sahibimiz Bubnova beni dilendirmektense onun yaninavermesini söyledi anneme. Daha önce de birkaç kere anneme para yardimi yapmak istemis, annem almayinca, "Amma da gururlusunuz" demis, bu kez yemek yol amisti. Annemden beni isteyince annem vermedi, agladi, korktu. Bubnova hakaret etmeye basladi ona. Sarhostu günkü. Benim zaten dilencilik ettigimi, yüzbasinin karisiyla kapi kapi dolasip sadaka dilendigimi söyledi. Hemen o gece de yüzbasinin karsini kovdu evden. Annem bunu duyunca aglamaya basladi, birden firladi yataktan, giyindi. "elimden tuttu, disari götürüyordu. Ivan Aleksandroviç durdurmak istedi onu, ama dinlemedi, çiktik. Annem zor yürüyordu. ikide bir duruyor, oturup dinleniyordu, ben de tutuyordum onu. Annem dedeme gittigini söylüyordu. Ge 401

ce geç oldugu halde, "Dedene götür beni", diyordu. Birden büyük bir caddeye çiktik. Bir evin önünde bir kupa arabasi duruyordu. Giren çikan çoktu eve. Pencerelerde isik vardi. Müzik çaliyordu içerde. Annem durdu,

kolumdan tuttu: "Nel i, dedi, ömrün boyunca yoksul ol, ama seni çagiran varlikli bir insanin yanma gitme. Orada iyi yasayabilirsin, güzel güzel giysilerin olabilir, ben istemiyorum bunu. Kötü, hain insanlardir onlar, sana vasiyetim su olsun : Yoksul ol, çalis, dilen, ama seni yanina almak isteyen birisi olursa gitme, istemiyorum size gelmem de..."

Nel i, heyecandan titreyen sesiyleyüzü kipkirmizi olmustu, Hastayken annem söyledi bunu bana, ölünceye kadar dinleyecegim sözünü, diye ekledi.

€alisacagim. Sizin yaniniza da çalismak, hizmetçilik etmek için geldim, kiziniz olmak istemiyorum, Anna Andreyevna Nel i'yi siki siki kucaklayarak,

Yeter, yeter artik yavrum! diyebagirdi. Bunu söylerken hastaydi annen.

Ihtiyar sert bir sesle,

Akli basinda degildi, dedi.

Nel i ihtiyara dönerek ayni sertlikle cevap verdi :

Olsun varsin! Akli basinda olmasa bile, öyle vasiyet etti bana, yapacagim söyledigini,ömrümün sonuna kadar yoksul olacagim. Bunu bana söylerken bayilmisti bile...

Anna Andreyevna,

Tanrim! diye haykirdi. Hasta hasta kis günü sokakta. ..

Polise vermek istediler bizi, ama bir adam girdi araya, nerede oturdugumuzu sordu, on ruble verdi bana, annemi kendi arabasiyla eve götürmemi söyledi.

Ondan sonra bir daha yataktan kalkmadi annem, üç

hafta sonra da öldü.

Anna Andreyevna,

Peki ya babasi? diye haykirdi. Affetti mi onu? Nel i kendini tutmaya çalisarak, Affetmedi! ™lmeden bir hafta önce yanma çagirdi beni annem "Nel i, dedi, dedene bir kere daha git, gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç gün sonra ölecegimi, seni yetim birakacagimi söyle ona. ™lmek istemedigimi de ekle..." Gidip dedemin kapisini çaldim, açti, beni görür görmez yüzüme kapamak istedikapiyi, ama iki elimle engel oldum ona, "Annem ölüyor, diye bagirdim, sizi görmek istiyor, gidelim!.." Ama itti beni, kapiyi kapadi. Eve döndüm, annemin yaninauzandim, hiç

bir sey söylemedim ona... Annem sarildi bana, o da hiç bir sey sormadi...

Nikolay Sergeiç masaya dayanarak ayaga kalkti, hepimizi tuhaf bir bakisla süzdü, dizlerinde derman kalmamis gibi koltuguna yigildi gene.

. ™lmeden bir gün önce ise yanina çagirdi beni annem, elimden tutup, "Bugün ölecegim Nel i,"

dedi, daha bir seyler söylemek istiyordu, ama söyleyemedi. Gözlerinin içine bakiyordum, sanki görmüyordu beni, sadece elimi avucunda sikiyordu. Yavasça çektim elimi, evden çiktim, kosarak dedeme gittim. Beni görünce birden ayaga kalkti, korkmus gibi yüzü bembeyaz oldu. Titremeye basladi. Elinden tutup Ölüyor", dedim. Birden heyecanlandi ; bastonunu kapip arkamdan kostu, sapkasini bile unutmustu, oysa çok soguktu disarisi. Ben aldim sapkasini, merdivenleri inerken basina giydirdim. Acele ediyordum, annem ölmeden yetismemiz için bir araba tutmasini söyledim, ama cebinde olup olacagi yedi köpek vardi. Arabacilari durduruyor, pazarliga girisiyordu, ama arabacilar söyledigi fiyata sadece gülüyorlardi. Azorka'ya da gülüyorlardi, çünkü hayvan sokaklarda bizimle beraber kosuyordu. Dedem yorulmustu, sik sik soluyordu, ama dur 403

muyor, acele ediyordu. Birden yere yuvarlandi, sapkasi düstü basindan. Kaldirdim onu, gene giydirdim sapkasini, koluna girdim, yürümeye basladik. Eve geldigimizde gece yarasi olmak üzereydi.. Annem ölmüstü. Dedem onu görünce el erini birbirine vurdu, titremeye basladi, basina dikildi. Hiç bir sey söylemiyordu. O zaman annemin yanina gittim, dedemi

kolundan tutup "Gör iste, hain, kalpsiz, merhametsiz adam!.. diye bagirdim. Gör!" Dedem bir çiglik atip yere yuvarlandi...

Nel i Anna Andreyevna'nin kucagindan kurtulup ayaga firladi; yüzü bembeyaz, odanin ortasinda durdu. Dehset içindeydi. Ama Anna Andreyevna ona dogru atildi, gene kucakladi onu, heyecanla bagirdi:

Ben, ben olacagini senin annen simdi Nel i, sen de benim kizini! Alip basimizi gidelim buradan, bu insafsiz insanlarin yanindan! Varsin herkesle alay etsinler, Tanri cezalarini verir... Gidelim Nel i, gidelim buradan!..

Yasli kadini o zamana kadar böyle bir durumda hiç görmemistim. Hem onun bir gün bu kadar heyecanlanacagini da aklimin ucundan geçirmezdim. Nikolay Sergeiç koltugunda hafifçe dogruldu, sonra ayaga kalkti, kesik kesik bir sesle,

Nereye gidiyorsun Anna Andreyevna? diye sordu. Yasli kadin bagirarak cevap verdi : Onun yanina.

Nel i'yi elinden tutarak kapiya dogru yürüdü.

Dur, dur, bekle!..

Bekleyecek bir sey yok, hain adani! Ben de o da çok bekledik... hadi hosça kal.

Anna Andreyevna böyle cevap verdikten sonra dönüp kocasina bakti, bakmasiyla donup kalmasi bir oldu: Nikolay Sergeiç sapkasini giymis; güçsüz, titreyen el eriyle paltosunu sirtina geçirmeye çalisiyordu. Anna Andreyevna böylesine bir mutluluga inanamiyormus gibi kocasina404

kuskuyla bakarak el erini duaediyorgibi birlestirdi önünde: Sen... Sen de mi geliyorsun? diye haykirdi. Ihtiyar bagrindan kopan bir iniltiyle, Natasa, Natasa'm nerede? dedi. Nerede o? Kizim nerede? Natasa'mi verin bana! Nerede o, nerede?

Ona uzattigim koltuk degnegini kapip kapiya kostu. Anna Andreyevna, Affetti, Affetti! diye bagiriyordu.

Ama ihtiyar kapiya kadar gitmemisti ki, kapi birden açildi, Natasa daldi içeri. Gözlerinin içi parliyordu, yüzü bembeyazdi. Iliklerine kadar islanmisti. Basörtüsü omuzlarina kaymis, karmakarisik saçlarinda yagmur taneleri parliyordu. Kosarak girdi içeri, babasini görünce ayaklarina kapandi, kol arini uzatti ona.

IX

Ihmenev, Natasa'yi kaldirmis, kucaklamisti bile.

€ocuk gibi kucagina aldi onu, koltuguna götürdü, oturttu, bu kez o önünde yere kapandi. El erini, ayaklarini öpüyordu. Onu, kizini, Natasa'sini yeniden yaninda gördügüne inanamiyormus gibi acele acele öpüyor, kucakliyordu onu; seyretmeye doyamiyordu! Anna, Andreyevna Natasa'nin basini gögsüne bastirdi, bir sey söylemeden öyle kaldi. Ihtiyar, Natasa'nin el erini tutup soluk, zayif ama güzel yüzüne, nemli gözlerine tutulmus gibi bakarken heyecanli heyecanli, Yavrum!... hayatim!... Her seyim!... diyordu. Biricik kizim!

Bir an susup Natasa'nin yüzünü tatli tatli seyrettikten sonra, hala yere diz çökmüs, bir durumda bizlere dönerek çocuksu bir gülümsemeyle, çabuk çabuk konusarak, 405

Zayifladigim söylemislerdi bana! dedi. Zayif olmasina zayif, yüzünde de renk kalmamis, ama baksaniza gene de ne güzel!...

Yüregini parçalayacakgibi olan bir sizi yüzünden ,bir an sustuktan sonra, Böyle eskisinden de güzel! diye ekledi. Natasa,

Kalkin baba! dedi. Hadi kalkin artik. Ben de sizi öpmek istiyorum!..

Ihtiyar sevgiyle kucakladi kizini.

Oh yavrum! Duydun mu Annuska, duydun mu ne diyor? Hayir Natasa, hayir, beni affettigini kalbim anlayincaya kadar yatacagim ayaklarinindibinde. Kendimi sana affettirmem çok güç çünkü! Seni evlatliktan attim, lanetledim... duyuyor musun Natasa, lanetledim. .

yapabildim bunu! Ya sen Natasa, ya sen... seni lanetledigime inandin! Inandin buna degil mi, inanabildin? Inanmamaliydin!

Hiç inanmamaliydin! €ok insafsizsin! Niçin gelmedin bana?Seni nasil karsilayacagimibilmiyor muydun? Ah Natasa, eskiden seni nasil sevdigimi biliyorsun! Kaçtiktan sonra eskisinden yüzkat, bin kat daha çok sevmeye basladim! Yüregim sevginle doluydu! Ruhumu, kalbimi parça parça ederek ayaklarinin altina serebilirdim... Ah canim!

Natasa, mutluluktan bitkin, zayif bir sesle,™yleyse dudaklarimdan öpün beni, zalim babam benim; annem gibi yanaklarimdan öpün!

Ihtiyar, kiziyla uzun uzun kucaklastiktan sonra,

Gözlerinden de, dedi. Gözlerinden de!Hatirliyor musun eskiden nasil öperdimgözlerinden? Oh Natasa! Düsünde hiç gördün mü bizi? Ben seni hemen hemen her gece görüyordum düsümde.

Her gecegeliyordun bana, basini gögsüme dayiyordun, agliyordum. Bir keresinde de küçüklük halinle geldin. Hatirliyor musun, on yasinday 406

dm daha, piyano çalmaya yeni baslamistin... iste o halinle. Eteklerin kisa kisaydi, cicili biciliydi pabuçlarin, el erin pamuk gibi... O zamanlar ne güzeldi el eri, degil mi Annuska? Gelip dizime oturdun, kucakladin beni... Ah ne yaramazsin sen Natasa! Demek seni lanetledigimi, gelirsen kapiyi yüzüne kapayacagimi sandin ha!... Dogru, Ben... bak Natasa: Sik sik geliyordum sana ben, annen de bilmiyordu bunu, hiç kimse bilmiyordu. Pencerenin dibinde durup bekliyordum.

Oturdugun evin avlu kapisinin önünde bazan saatlerce bekledigim oluyordu ! €ikarsan hiç

olmazsa uzaktan göreyim seni diye... Aksamlari çogunlukla isik oluyordu pencerende; ah Natasa, pencerendeki isigi, gölgeni görebilmek, seni kutsamak için kaç gece bekledim karsi kaldirimda!

Sen de beni kutsuyor muydun? Hiç düsünüyor muydun beni? Pencerenin dibinde bekledigimi hissediyor muydu o küçük kalbin? Soguk geceler kaç

kere çiktim yukari, tatli sesini duyabilir miyim diye kapini dinledim! Gülüsünü duymak istiyordum... Lanetledim ha! Inan ki c gece affetmek için geldim sana, ama kapidan döndüm... Ah Natasa!

ihtiyar ayaga kalkti, Natasa'yi da kaldirdi, kucakladi, bagrina basti.

Gene burada, gene kalbimin içinde! diye bagirdi. Ah Tanrim, sana sükürler olsun. Gazabin için de nimetlerin için de sükürler olsun sana!... Deminki yagmurdan, gök gürültülerinden sonra simdi piril piril parlayan günesin için de!... Su mutlulugum için sükürler sana! Ah! Varsin hakarete ugramis, ezilmis, onurlari bir paralik edilmis olalim, gene beraberiz ya... Varsin bize hakaret edenler gülsünler arkamizdan! Istedikleri kadar çamur atsinlar bize! Korkma Natasa... El ele yürüyecegiz seninle, söyle söyleyecegim onlara: "Biricik kizimdir bu benim, masum yavrumdur; hakaret ettiniz ona, küçük düsürdü

nüz, ama ben seviyorum onu, hayatimin sonuna kadar da kutsayacagim."

Natasa babasinin kol ari arasindan elini bana uzatarak,

Vanya, Vanya!... dedi.

Ah! O anda beni hatirlayisini, yanina çagirisini hiç unutmayacagim!

Ihtiyar, çevresine bakinarak,

Nel i nerede? dedi. Anna Andreyevna,

Nerede o? diye haykirdi, yavrum! Tabi , hiç ilgilenmedik ki onunla!...

Nel i odada yoktu, sessizce yatak odasina geçmisti. Hepimiz oraya gittik. Kösede, kapinin arkasina saklanmis, ürkek ürkek bakiyordu bize. Ihtiyar onu kucaklamak isteyerek, Nel i, dedi, ne oldu sana yavrum?

Kiz dalgin dalgin bakiyordu Nikolay Sergeiç'e. Sayiklar gibi, Annem, dedi, annem nerede? dedi. Titreyen kol arini bize dogru uzatarak, gene, Annem,

benim annem nerede? diye haykirdi. Korkunç bir çiglik atarak yere yuvarlandi... 408

B Œ T l S

SON ANILAR

Haziranin ortalari. Sicak, bogucu bir gün, kentte kalmak pek güç: toz, kireç, onarilan evler, kizgin taslar, rutubet... Ama alin size mutlu bir haber! Uzaklarda bir yerde gök gürledi; gökyüzü yavas yavas bulutlarla kaplandi. Hafif bir rüzgar kentin toz bulutlarini önüne katip götürüyor. Birkaç iri yagmur tanesi düstü yere. Arkasindan gök delindi sanki, bardaktan bosanircasina yagmur yagmaya basladi. Yarim saat sonra yagmur durup gene günes çiktiginda küçük odamin penceresini açtim, temiz havayi hasta cigerlerime çektim. Kalemi kaldirip atmayi, isi gücü birakip Vasilyevski'de bizimkilere gitmeyi öyle istiyordu ki canim. €ok istedigim halde, yendim bu istegimi, gene kagidin üzerine egildim. Ne pahasina olursa olsun bitirmeliydim elimdeki isi! Yayinevi sahibi öyle emretmisti, yoksa para vermezdi bana. Bekliyorlardi beni orada. Aksama serbest, rüzgar gibi özgür olacaktim. Iki gün iki gece çalisarak uzun öykümün üç buçuk formasini yazmamin mükafati olacakti bu aksam...

Iste sonunda bitti isim; kalemi birakiyorum elimden, ayaga kalkiyorum, sirtimla gögsüm agriyor, basim dönüyor. Sinirlerimin çok bozuk oldugunu biliyorum; yasli doktorumun son sözleri çinliyor kulagimda: "Hayir, hayir, insan sinirleri böyle bir çalismaya dayanamaz, olmaz bukadar!" Ama pekala oluyor iste! Basini fena halde dönüyor. Ayakta zor duruyorum. Ama mutluyum, yüregim öyle hafif ki! ™ykümü bitirdim artik. Yayin evi sahibi, ona çok borçlu oldugum halde, kitabi elinde görünce hiç degilse biraz para verecektir bana... en azindan el i ruble 409

verir gene; oysa çoktan beri bu kadar parayi bir arada görmedim! ™zgürlük ve para!,. Sapkami kaptim, eserimi koltugumun altina aldim, saygideger Aleksandr Petroviç'imi evde yakalamak için aceleyle çiktim.

Tam çikarken yakaladim onu. O da edebi olmayan, ama hayli karli bir isi henüz bitirmisti. Iki saattir çalisma odasinda beraber oturdugu marsik gibi kara bir Yahudiyi nihayet sepetledikten sonra içtenlikle sikti elimi; o tatli,

kalin sesiyle sagligimi sordu. €ok iyi bir insandi; ne yalan söyleyeyim, çok sey borçluydum ona. Edebiyat dünyasinda bir yayin evi sahibi olmaktan ileri gidemediyse kabahat onda mi... Edebiyata yayin evi sahibinin de gerektigini zamaninda anlamis, kendini bu yola adamisti. Gurur duymaliydi bundan.

™ykünün bittigini ögrenince tatli tatli gülümsedi; derginin gelecek sayisinin simdiden hazir olmasi sevindirmisti onu. Benim kirk yilda bir kere bir isi zamaninda bitirdigimi söyleyerek hos bir nükte yapti. Söz verdigi el i rubleyi bana sunmak için kasasina gitti, ama bu arada muhaliflerin kalin bir dergisini de uzatti bana. Derginin elestiri sayfasinda son romanim üzerine iki satirlik bir yazi vardi.

Baktim, "Kopyaci"nin yazisiydi bu. Yermesine yermiyordu beni, ama ögmüyordu da; gene de sevinmistim. "Kopyaci" eserlerimin "ter koktugu"nu söylüyordu. Yazilarimin, romanlarimin üzerinde o kadar çalisiyormusum ki, insana bikkinlik geliyormus.

Yayin evi sahibi de ben de kahkahalarla güldük. Bundan önceki öykümü iki gecede, sonuncununsa üç buçuk formasini iki gün iki gecede tamamladigimi bilse, beni yapit üzerinde fazla çalismakla suçlayan "Kopyaci"nin kim bilir ne diyecegini söyledim.

Ama sizde de kabahat var, Ivan Petroviç. Basta 410

elinizi çok yavas tutuyorsunuz, sonra geceleri çalismaniz gerekiyor.

Elbette iyi bir insandir Aleksandr Petroviç, ama bir zayif yani vardir: Koflugunu kendisi gibi bilen kimselere karsi, özel ikle edebiyat dalindaki bilgisiyle övünür. Ama edebiyat üzerine tartismaya girecek zamanim yoktu onunla, parami alip sapkami basima koydum. Aleksandr Petroviç

Ostrova'ya gidiyordu. Benim de Vasilyevski'ye gidecegimi ögrenince arabasiyla seve seve götürmek istedi beni.

Yeni bir kupa arabasi aldim, dedi, görmediniz onu degil mi? €ok hos bir sey.

Disari çiktik. Yeni arabasi gerçekten de çok hostu. Aleksandr Petroviç yeni arabasiyla tanidiklarini bir yerlere götürmeye bayiliyordu nedense.

Yolda Aleksandr Petroviç edebiyat konusuna birkaç kere daha döndü. Benden hiç sikilmaz, düsüncelerine deger verdigi, güvendigi birtakim edebiyatçilardan duydugu seyleri kendi düsüncesiymis gibi tekrar ederdi. Pek garip seyler söyledigi de olurdu. Bazan baskalarinin düsüncelerini yanlis yerde öne sürer saçmalardi. Sessizce dinliyordum onu, kisioglunun tutkularinin ne denli çesitli, sinirsiz oldugunu düsünüyordum kendi kendime. "Adam kazanacagi, kadar para kazanmis, diye geçiriyordum içimden, ama yetmiyor ona bu, iyi bir edebiyatçinin, yayincinin, elestirmenin ününe erismek istiyor."

Üç gün önce benden duydugu bir düsünceyi simdi bana satmaya çakisiyordu; oysa o zaman karsi durmustu bana. €ok unutkandi, arkadaslari, onu taniyan herkes bilirdi bunu. Arabasinda ne mutluydu, ne keyifli oturuyordu... Bilimsel bir tartismadaydi, yumusak, tok sesi bilim kokuyordu.

Yavas yavas isi ilericilige döktü; edebiyatimizda hiç bir zaman içtenligin olamayacagini, herkesin

"birbirini girtlaklamaya çalistigini" söyledi. Bana öy 411

le geliyor ki Aleksandr Petroviç her dürüst, içten edebiyatçiyi, bu özel iklerinden ötürü aptal olmasa bile hiç degilse saf saymaktadir.

Ama artik dinlemiyordum onu. Vasilyevski'de indirdi beni, bizimkilere kostum. iste on üçüncü

sokak, iste onlarin küçücük evleri. Anna Andreyevna beni görünce isaret parmagini gösteriyor bana, elini kolunu sal ayarak, gürültü etmeyeyim diye "sist" diyor. Aceleyle, Nel i simdi uyudu, diye fisildiyor. Yavrum!Ne olur gürültü etme! Zaval im çok hasta. Korku içindeyiz. Doktor simdilik korkacak bir seyin olmadigini söylüyor. Senin o doktorun dedigine de inanilmaz ya... Sende utanmak diye bir sey yok mu Ivan Petroviç? iki gündür nerelerdeydin?..

Iki gün gelemeyecegimi söylemistim size Anna Andreyevna, diye fisildadim. Elimdeki isi bitirmem gerekiyordu...

Bugün yemege gelecektin hani? Niçin gelmedin? Nel i zaval im yataktan kalkti, koltuga oturttuk onu, sofraya getirdik. "Sizinle beraber ben de bekleyecegim Vanya'yi", dedi. Ama bizim Vanya efendi gelmediler... Neredeyse alti olacak saat! Nerelerde sürtüyordun? Ah sizi gidi çapkinlar!

™yle üzüldü ki kizcagiz... nasil yatistirdigimi bir ben bilirim... Tatli bir uykuya daldi yavrucugum.

Üstelik Nikolay Sergeiç de kente indi bugün, ne yana kosacagimi sasirdim... €aya gelecek. Bir ise giriyor, Ivan Petroviç, ama Perm'de olusuna canim çok sikiliyor...

Natasa nerede?

Bahçede, bahçede, yavrum.Yanina git... O da baska bir türlü... Anlayamadim gitti... Ah Ivan Petroviç, çok fenayim! Iyi oldugunu söylüyor ama gel de inan... Git yanina Vanya, derdinin ne oldugunu ögrenmeye çalis, sonra anlatirsin bana... Duydun mu?

Anna Andreyevna'yi duydugum yoktu artik, bahçeye 412

kostum. Küçük, uzunluguyla genisligi yirmi adim kadar olan bir bahçeydi bu. Yemyesildi, içinde üç

yasli, gür agaç, birkaç yayin fidani, leylak ve hanimel eri, bir kösede ahududuyla iki sira çilek vardi. Kivrintili iki yol bahçeyi enine, boyuna kesiyordu.Ihmenev pek seviyordu burasini.

"Bahçemde yakinda mantar da yetisecek," diyordu. Hele Nel i bayiliyordu oraya. Tekerlekli koltuguna koyup gezdiriyorlardi onu bu küçücük bahçede. Evin gözbebegiydi Nel i. Natasa sevinçle karsiladi beni, kol arini uzatti... Ne kadar zayiflamisti, renk kalmamisti yüzünde! O da yeni kalkmisti yataktan.

Tamamen bitirdin mi Vanya? diye sordu.

Evet, tamamen! Artik serbestim bu aksam.

Hele sükür! Aceleye gelmedi ya?Bozmasaydin sakin!

Elimden geleni yaptim. Ama önemli olan bu degil. Böyle siki çalisinca sinirlerimde tuhaf bir gerilme oluyor, daha iyi düsünebiliyor, daha canli, yürekten hissediyor, hatta anlatisima daha iyi hakim olabiliyorum, Iyi oldu..,

Ah Vanya, ah!

Natasa'nin son zamanlarda benim edebiyat dalindaki basarilarim ve ünümle pek ilgilendigi kaçmiyordu gözümden. Bir yildir yazdigim her seyi tekrar tekrar okuyor, üzerinde çalistigim eserimi sik sik soruyor, benimle ilgili her elestiri yazisini inceden inceye okuyor, bazilarina kiziyor, yükselmemi çok istiyordu. Sasirtiyordu beni bu durum.

Kendini harciyorsun, Vanya, çok yoruyorsun kendini, böyle giderse sagligini da yitireceksin. Bak, S... iki yilda bir uzun öykü yaziyor, hele N... on yilda ancak bir roman bitirdi. Ama yazdiklari nasil, görüyorsun...oya gibi islenmis! En küçük bir savrukluk yok.

™yle ama onlarin paradan yana sikintilari yok, zamaninda yetistirmek zorunda degil er romani, ama ben

posta beygiriyim! Hep saçma bunlarin hepsi! Bos ver Natasa. Yeni bir sey var mi?

€ok. Bir kere, mektup aldim ondan...

Gene mi?

Evet.

Natasa Alyosa'dan gelen mektubu verdi bana. Ayrildiklarindan beri üçüncü mektuptu bu.

Birincisini Moskova'dan yazmisti. €ok heyecanli bir mektuptu. Ayrilirlarken kararlastirdiklari gibi Moskova'dan Petersburg'a dönemeyecegini yaziyordu. Ikinci mektupta birkaç güne kadar gelecegini, hemen evleneceklerini, buna hiç bir kuvvetin engel olamayacagini bildiriyordu. Ama mektubun havasindan onun umutsuzluk içinde kivrandigini, Katya'ya kendini iyice kaptirdigini, artik kendine güveni kalmadigim anlamak çok kolaydi. ™te yandan ona yalniz Katya'nin güç

verdigini, yalniz onun yaninda tesel i buldugunu söylüyordu. Üçüncü mektubunu büyük bir merakla açtim.

Iki sayfalik mektup acele yazilmisti ve birbirini tutmaz, karisik cümlelerle, mürekkep ve gözyasi lekeleriyle doluydu. Alyosa mektubunun basinda Natasa'dan ayrilmak zorunda oldugunu bildiriyor, onu unutmasi için yalvariyordu. Birlesmelerinin imkansizligini ispat etmeye; yan etkilerin, düsmanlarin güçlülügünü, böylesinin daha iyi oldugunu yaziyordu. Mutlu olamayacaklarini, çünkü

birbirinin dengi olmadiklarini öne sürüyordu. Ama dayanamiyor, öne sürdügü delil eri, düsünceleri birden yana itip mektubunun yarisinda Natasa'ya karsi suçlu oldugunu itiraf ediyor, "Ben mahvolmus bir insanim, diyordu. Köye gelen babamin isteklerine karsi duramiyorum." €ektigi istirabi anlatamadigini söylüyor; Natasa'yi mutlu edecek gücü kendinde buldugunu itiraf ediyor; birden, birbirinin dengi olduklarim ispat etmek için dil dökmeye basliyor; babasinin gösterdigi delil eri öfkeyle, nefretle 414

çürütmeye çalisiyor; umutsuzluk içinde, evlenirlerse ne denli mutlu olacaklarini anlatiyor, kendine, yüreksizligine lanet okuyor... "Elveda!" diyerek bitiriyordu mektubunu. Mektubu yazarken Alyosa'nin çok istirap çektigi bel iydi, besbel i kendinde degildi zaval i. Gözlerim yasarmisti...

Natasa bir mektup daha uzatti bana. Katya'dan geliyordu bu. Iki mektup da ayni zarfta gelmisti, ama Katya'ninki ayrica kapatilmisti. Genç kiz birkaç satirla Alyosa'nin gerçekten de çok üzüldügünü, durmadan agladigini, umutsuzluk içinde kivrandigini, hatta kederinden hastalandigini, ama onun yaninda bulundugunu, Alyosa'nin mutlu olacagini yaziyordu. Katya ayni zamanda Natasa'nin, Alyosa'nin üzüntüsünün çabuk geçecegini, kolay kolay avunabilecegini düsünmemesini yaziyordu. "Hiç bir zaman unutmayacaktir

sizi, diyordu, istese de unutamaz zaten, öyle bir kalbi var. Size olan sevgisi sinirsizdir, ömrünün sonuna kadar da sevecek sizi. Size olan sevgisi bir gün sönerse, bir gün sizi hatirlayinca içi sizlamazsa o zaman benim ona olan sevgim de söner..."

Iki mektubu da geri verdim Natasa'ya. Birbirimizin gözünün içine baktik, hiç bir sey söylemedik, ilk iki mektupta da böyle olmustu; aramizda sözlesmis gibi geçmisten hiç söz etmiyorduk artik. €ok istirap çekiyordu, farkindaydim, ama bana bile açilmak istemiyordu. Baba evine döndükten sonra üç hafta atesler içinde yatmis simdi biraz düzelmisti. Hayatimizda yakinda olacak degisiklikten, ihtiyarin is buldugunu bildigimiz halde kisa bir zaman sonra ayrilacagimizdan da çok az söz ediyorduk. Gene de benimle öylesine yakindan ilgileniyor, içten oluyor, her seyimi öylesine önemsiyordu; kendim üzerine anlattigim her seyi öylesine büyük bir dikkatle dinliyordu ki önceleri üzüyordu beni bu durum: Geçmiste ona yaptigim iyiliklerin karsiligim vermek istiyor saniyordum.

Ama çabuk kurtuldum bu kuskularimdan: Bambaska düsünceleri 415

oldugunu, beni dogrudan dogruya sevdigini, çok sevdigini, bensiz yasayamayacagim, benimle ilgili her seyin onun için çok önemli oldugunu anlamakta gecikmedim. Sanirim hiç bir kizkardes erkek kardesini Natasa'nin beni sevdigi kadar sevmemistir. Yaklasan ayrilik gününü düsündükçe yüreginin sizladigini biliyordum. Benim de onsuz yasayamayacagimi o biliyordu. Gelecekteki durumdan uzun uzun söz ettigimiz halde bunu hiç karistirmiyorduk...

Nikolay Sergeiç'i sordum. Natasa,

Sanirim biraz sonra gelir, dedi, çaya yetisecegini söylemisti.

Hep isi için mi ugrasiyor?

Evet. Artik yüzde yüz bu. Bugün bosu bosuna gitti.

Natasa bir an düsündükten sonra dalgin,

Yarin da gitse pekala olurdu, diye ekledi.

Niçin gitti öyleyse?

Mektup aldigim için...Gene bir an sustu.Beni o kadar takti ki aklina, Vanya, fena oluyorum artik.

Düslerinde bile hep beni görüyor galiba. Üstelik, ne yapiyorum, ne ediyorum, bir derdim var mi?

Durmadan bunlari düsündügünden de kuskum yok.Birazcik üzüntülü görse beni bitiyor, perisan oluyor. Bazan üzüntüsünü yenip neseli gözükmeye çalistigi, bizleri güldürmeye çalistigi oluyor, ama beceremiyor... Annem bile kanmiyor onun bu hal erine, gögüs geçiriyor... Ne zaval i kadin su annem...Natasa gülümsedi.Yüregi çok temiz! Bugün mektubu aldigim zaman nedense birden isi çikti babamin; benimle göz göze gelmemek için tabi .

Natasa basini önüne egdi, elimi sikarak,

Onu kendimden de, dünyadaki her seyden de çok seviyorum Vanya, diye ekledi, senden bile...416

Tekrar konusmaya baslayincaya kadar iki kere dolastik bahçeyi, Bugün Masloboyev geldi, dedi, dün de gelmisti.

™yle mi, son zamanlarda nedense biraz fazla gelip gitmeye basladi.

Niçin geldigini söylesem sasarsin! Annemin güveni sonsuz ona. Yasalari falan öyle iyi bildigine inaniyor ki, yapamayacagi isin olamayacagikanisinda. Bu son günlerde neyi takti aklina biliyor musun? Prenses olamadim diye pek üzülüyor. Gece gündüz hep bunu düsünüyor zaval i. Sanirim her seyi anlatti Masloboyev'e. Babamla konusmaya korkuyor bu konuyu,Masloboyev'in yasalar yoluyla bir seyler yapabilecegini saniyor. Masloboyev de umut veriyor ona.

Natasa gülümseyerek ekledi:

O da sarapla agirliyor onu.

™yledir o yaramaz, dedim. Nereden biliyorsun bunu?

Annem agzindan kaçirdi... daha dogrusu ima etti...

Ya Nel i nasil? Natasa sitemli,

Sasiyorum sana Vanya, dedi, deminden beri sormadin onu.

Evde herkes titriyordu Nel i'nin üzerine. Natasa çok seviyordu onu. Nel i de sonunda bütün kalbiyle baglanmisti ona. Zaval i çocuk! Bir gün böyle candan insanlarla karsilasacagini, böylesine bir sevgi görecegini hiç ummuyordu. Kati yüreginin giderek yumusadigini, hepimize içten davrandigim görmek pek sevindiriyordu beni. Eski inadi, hirçinligi, güvensizligi gitmis, çevresini kusatan sevgiye heyecanla karsilik veriyordu. Ama basta uzun süre direnmisti, gözyaslarini saklamisti bizden, sonunda birakmisti kendini. Natasa'yla ihtiyari çok seviyordu Bana 417

öylesine düskün olmustu ki, birkaç gün görünmeyecek olsam hastaligi agirlasiyordu. Son zamanlarda iyice bosladigim öykümü bitirmek için iki günlük izin almam hayli güç olmustu ondan.

Duygularini açik açik bel i etmekten hala sikiliyordu...

Hepimiz pek merak ediyorduk durumunu. Hiç konusulmadigi halde, onun Ihmenev'lerin evinde kalmasina karar verilmisti. Oysa yolculuk yaklasiyordu, kizcagizin durumu da gün geçtikçe kötüye gidiyordu. Ihtiyarlara geldigimizden, Nikolay Sergeiç'in Natasa'yla baristigi günden beri hastaydi.

Ben de ne diyorum yani? Eskiden beri hastaydi aslinda. Hastaligi ta bastan bu yana sinsi sinsi ilerlemekteydi, son zamanlardaysa hizini arttirmisti. Hastaliginin ne oldugunu kesin olarak söyleyemiyecegim. Nöbetler eskisinden daha sik geliyordu simdi. Ama anlasilmaz bir güçsüzlük, bitkinlik, devamli ates öylesine perisan etmisti ki onu son günlerde ayaga kalkamiyordu. €ok tuhaftir: Hastaligi ilerledikçe bize karsi daha bir içten, yumusak oluyordu. Üç gün önce yataginin yanindan geçerken kolumdan tutmus, çekmisti beni. Odada ikimizden baska kimse yoktu. Yüzü

ates gibi yaniyordu (çok zayiflamisti), gözlerinin içi parliyordu. Heyecanla bana dogru uzandi, kol arini boynuma doladi, sevgiyle öptü. Sonra

Natasa'yi istedi; gidip çagirdim onu; yanma oturttu Natasa'ya uzun uzun bakti yüzüne...

Sizi seyretmek istedi canim, dedi. Dün düsümde gördüm sizi, bu gece de görecegim... sik sik görüyorum sizi düsümde... her gece...

Bir seyler söylemek istiyordu ama duygulanmisti, söyleyemiyordu. Ama kendisi de anlayamiyordu duygularini, onlari nasil söyleyecegini bilemiyordu...

Benden sonra hemen hemen en çok Nikolay Sergeiç'i

Ezilenler F : 27 418

seviyordu. Sunu da söylemeliyim ki, Nikolay Sergeiç de en az Natasa kadar seviyordu onu.

Nel i'yi neselendirmesini, güldürmesini pek güzel beceriyordu. Kizin odasina girer girmez kahkahalar duyulmaya basliyordu içerden. Hasta kizcagiz neselenerek ihtiyarla sakalasiyor, çesitli maskaraliklar yapiyor, gördügü düsleri anlatiyordu ona; her zaman bir seyler buluyor, ihtiyari konusturtuyor, anlattirtiyordu. Ihmenev "küçük kizi Nel i"yi o kadar sevi yor, ondan o kadar hoslaniyordu ki, her gün biraz daha baglaniyordu ona.

Bir keresinde gece uykusuna yatmasi için onu kutsadiktan sonra yanindan çikarken,

€ektigimiz istiraplara karsilik Tanri yol adi onu bize. demisti bana.

Aksamlari toplandigimiz zamanlar (Masloboyev bile hemen her aksam geliyordu. Ihmenev'leri yürekten seven ihtiyar doktor da geliyordu bazi aksamlar.) Nel i'yi tekerlekli koltuguyla salona çikariyor, yuvarlak masanin basina, yanimiza oturtuyorduk. Balkon kapisini açiyorduk. Batmak üzere olan günesin kizil isinlari yemyesil, küçük bahçeye görkemli bir görünüm veriyordu. Taptaze bir yesil ik, yeni açmis leylak kokusu doluyordu içeri. Nel i koltugunda oturur, hepimizi sevgi dolu bakislarla süzer, konusmalarimizi dinlerdi. "Bazan farkina varmadan o da heyecanlanir, söze karisirdi... Ama böyle anlarda endiseye kapilirdik, çünkü anilari arasinda

dokunulmamasi gereken konular vardi. Ben de Natasa da Ihmenev'ler de onu o gün hayat hikayesini anlatmaya zorladigimiz için kendimizi suçlu hissediyorduk. Doktor özel ikle bu çesit konusmalara karsiydi; bu yüzden daha çok baska seylerden açmaya çalisiyorduk. Böyle durumlarda Nel i niyetimizi anladigini bize bel i etmemeye çalisiyor, doktorla ya da Niklolay Sergeiç'le sakalasmaya basliyordu...

Bu arada durumu da gittikçebozulmaktaydi.€ok

duygulu olmustu. Yürek atislari düzensizdi. Doktor, ölümünün belki de beklenenden çok erken olacagini söylemisti bana.

Heyecanlandirmamak için Ihmenev'lere söylememistim bunu. Nikolay Sergeiç onun yolda iyilesecegine inaniyordu.

Natasa babasinin sesini duyunca,

Babam da geldi iste, dedi. Hadi içeri girelim Vanya.

Nikolay Sergeiç içeri girerken her zamanki gibi yüksek sesle konusmaya baslamisti. Anna Andreyevna susmasi için el kol sal amaya basladi ona. Ihtiyar hemen alçaltti sesini; Natasa'yla beni görünce, fisiltiyla o günkü gezilerinin sonucunu anlatti: Isi olmustu. €ok sevinçliydi. El erini ogusturarak,

Iki haftaya kadar gidebiliriz, dedi.

Endiseyle Natasa'ya bir göz atti. Ama kizi gülümseyerek karsilik verdi ona, boynuna sarildi; ihtiyarin kus kulari bir anda dagildi. Bu kez sevinçli, devam etti: Gidelim daha iyi buradan! Ama senden ayrilmak güç Vanya... (Sunu dasöyleyeyim ki, onlarla gelmemi bir kere bile istememisti benden; oysa Natasa'yi sevdigimi bilmeseydi yalvarirdi...) Ne yaparsiniz! Sikiliyorum burada Vanya. Yer degisikligi hepimizi hayata yeniden baglayacaktir...

Gene kizina bakarak ekledi:

Yani her seyin degismesi!

inaniyordu buna, inandigi için de mutluydu. Ama Andreyevna, Ya Nel i ne olacak? diye sordu.

Nel i mi? Hiç... ne olacak... hastaligi öyle önemli bir sey degil ki, o zamana kadar iyilesir. Simdi biraz 420

daha iyi hem; öyle degil mi Vanya?

Korkmustu sanki, kuskusundan onu ben kurtaracakmisim gibi endiseyle bakiyordu yüzüme.

Durumu nasil? diye devam etti. iyiuyuyabildi mi? Nöbet falan gelmedi degil mi? Simdi uyuyor mu?

Bak ne diyecegim Anna Andreyevna, masayi balkona çikaralim, semaveri getirsinler, biraz sonra konuklarimiz da gelirler, orada oturalim bu aksam, Nel i'yi de oraya çikaralim... €ok iyi olur.

Uyanmistir belki? Gidip bir bakayim.

Anna Andreyevna'nin gene elini kolunu sal adigim görünce,

Korkma uyandirmam onu, kapidan bir bakacagim o kadar.

Ama Nel i uyanmisti. On bes dakika sonra her zamanki gibi yuvarlak masaya oturmus, aksam çayimizi içiyorduk.

Nel i'yi tekerlekli koltuguyla çikarmislardi gene. Doktor, biraz sonra da Masloboyev geldiler. Nel i için büyük bir demet leylak getirmisti... ama tedirgin, üzgün bir hali vardi.

Sirasi gelmisken söyleyeyim: Masloboyev hemen her gün ugruyordu. Herkesin, özel ikle Anna Andreyevna'nin onu çok sevdigini söylemistim; ama Aleksandra Semyonovna'dan açik açik hiç

söz etmiyorduk aramizda; Masloboyev de adini hiç etmiyordu. Anna Andreyevna henüz evlenmediklerini benden ögrenince, onu eve

alamayacaklarina karar vermisti. Bu konularda pek titizlik gösteriyordu. Ne var ki, Natasa'nin basindan böyle bir olay geçmeseydi belki de daha bir hos görürdü...

O aksam Nel i pek üzgün, hatta endiseliydi Sanki kötü bir düs görmüs de hep onu düsünüyordu.

Ama Masloboyev'in hediyesine çok sevinmisti; önündeki bardaga konan çiçeklere gözlerinin içi gülerek bakiyordu, ihtiyar,

421

€ok mu seversin sen çiçegi Nel i? dedi. Dur hele! Yarin... neyse, yarin görürsün!..

Severim, annemi çiçekle karsiladigimizi hatirliyorum. Oradaydik, (yurt disina orasi diyordu), annem bir keresinde bir ay çok hastaydi. Henri'yle karar vermistik, annem bir aydir hiç çikmadigi yatak odasindan çikacagi gün bütün odalari çiçekle bezeyecektik. Bezedik. Annem aksamdan, devrisi gün sabah kahvaltisini bizimle edece gini söylemisti. Daha gün agarmadan kalktik. Henri bir sürü çiçek getirdi; bütün evi yesil yapraklarla, çiçeklerle donattik. Sarmasiklar, adini bilmedigim genis yaprakli, iri, beyaz çiçekler, nergisler... Nergisi çok severim. Sonra gül er, öyle güzel gül er vardi ki... Hepsini çelenk yaptik duvarlara astik, saksilara koyup odanin her yerine yerlestirdik, annemin oturacagi koltugun üzerine gül er serpistirdik; annem yatak odasindan çikinca sasirdi, çok sevindi; Henri mutluydu...

O aksam Nel i pek bitkin, duyguluydu. Doktor endiseyle süzüyordu onu. Ama durmadan konusmak istiyordu kizcagiz. Oradaki hayatini, geçmis günleri uzun uzun anlatti; kesmiyorduk sözünü. Orada annesiyle, Henri'yle çok gezmisler. Her seyi açik seçik hatirliyordu. Masmavi gökyüzünden, yakinindan geçtigi ya da gördügü buz, kar kapli, yüksek daglardan, çaglayanlardan heyecanla söz ediyordu, italya'nin göl erini, ovalarini, çiçeklerini, agaçlarim, esmer tenli, siyah gözlü köylülerini, giysilerini unutamamisti. Baslarindan geçen olaylari, gördügü kimseleri hep hatirliyordu. Sonra büyük kentleri, saraylari, renk renk isiklarla birdenbire aydinlanan, kubbeli, büyük kiliseyi, üzerinde masmavi bir gök, önünde masmavi bir deniz olan sicak güney kentini... O

zamana dek Nel i anilarim hiç bu kadar ayrintilariyla anlatmamisti bize, Heyecanla dinliyorduk onu. Bambaska anilarindan haberdardik o aksama kadar: Kendisinin ve annesinin basina çok 422

isler açan bir sürü yarideli, hain insanlarla dolu, donuk günesli, zengin yapilari daima çamurlu, havasi pis, kasvetli bir kentle ilgiliydi bu anilari. Rutubetli, havasiz bir bodrumda kasvetli bir aksam annesinin yataginda birbirine sarilmis, geçmisi, ölen Henry'yi, baska ülkelerin mucizelerini konusmalari geldi gözlerimin önüne... Nel i'nin annesiz, yalniz basina Bubnova'nin insafsizca attigi dayaklara, kötü yola sürüklemesine karsi durusunu düsündüm...

Ama sonunda fenalasti Nel i, alip götürdüler onu. Kizi bu kadar konusturdular, heyecanlandirdilar diye ihtiyar çok üzüldü, hatta kizdi. Nel i bayilmisti. Bu bayilmalari son zamanlarda birkaç kere tekrarlanmisti. Kendine gelince beni görmek istedi. Bana gizli olarak bir sey söylemek istiyordu. O

kadar yalvardi ki, bu kez istegini yapmamizi doktor söyledi. Odada yalniz biraktilar bizi. Nel i, Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, onlarla gidecegimi saniyorlar; ama gitmeyecegim,gidemem çünkü, senin yaninda kalacagim. Bunu söylemek istiyordum sana.

Kandirmaya çalistim onu. Ihmenev'lerin onu çok sevdiklerini, öz kizlarindan ayirmadiklarini söyledim. Onlardan ayrilirsa son derece üzüleceklerini anlatmaya çalistim.

Oysa benim yanimda hiç rahat edemezsin. Gerçi ben de çok seviyorum seni, ama ayrilmak zorundayiz.

Nel i diretiyordu:

Hayir, olmaz! Annemi sik sik düsümde görüyorum, onlarla gitmememi, burada kalmami söylüyor.

Dedemi yalniz birakmakla büyük günahisledigimi aglaya aglaya tekrar ediyor. Burada kalmak, dedemle ilgilenmek istiyorum Vanya.

Sasirmistim.

Deden öldü ama Nel i, dedim.

Bir an düsündü, yüzüme dik dik bakti.

423

Dedemin nasil öldügünü bir kere daha anlatsana bana Vanya. Her seyi anlat, en küçük bir ayrintiyi atlama.

Nel i'nin bu istegi sasirtmisti beni, ama gene de her seyi en küçük ayrintisina kadar anlattim.

Sayikladigindan, ya da nöbetten sonra suurunun tam yerine gelmediginden kuskulaniyordum.

Anlattiklarimi büyük bir dikkatle, parlayan gözlerini benden ayirmadan dinledi. Hava kararmak üzereydi. Beni sonuna kadar dinledikten sonra bir an düsündü, Hayir Vanya, dedi, ölmedi o. Annem sik sik söz ediyor bana ondan, dün ona "Dedem öldü,"

deyince çok kizdi, aglamaya basladi, hayir, dedi Ölmedi deden, sana mahsus öyle söylüyorlar, eskiden seninle yaptigimiz gibi dileniyor;seninle onu ilk kez gördügümüz,ayaklarina kapandigim, Azorka'nin benitanidigiyerde dolasiyor hep..."

Düstür bu Nel i, dedim.

Ben de biliyordum düs oldugunu, onun için de hiç kimseye söylemedim.Yalniz sana söylemekistiyordum. Ama bugün senin gelmenden sonra uykuya dalinca düsümde dedemi gördüm. Evinde oturuyor, beni bekliyordu, öyle zayiflamisti ki! Azorka'yla beraber iki gündür hiç bir sey yemedigini söyledi, kizdi bana, sitem etti. Enfiyesinin de kalmadigim, tütünsüz yasayamayacagini söyledi. Annem öldükten sonragerçekten de bir keresinde söylemisti bana ayni seyi. €ok hastaydi, söyleneni anla miyordu. Bugün bana bunu söyleyince gidip köprüde dilenmeyi, topladigim parayla ona ekmek, haslanmis patates, tütün almayi koydum aklimaSonra kendimi

dilenirken gördüm. Dedem çevremde dolasiyor, arada bir yanima gelip avucumdaki paralari aliyordu. "Bu ekmek için, diyordu, simdi de tütün için dilen." Gelen geçen bana para verdikçe o gelip elimden aliyorduonlari. Nasil olsa 424

onun için dilendigimi, paralari ondan saklamak niyetinde olmadigimi söylüyorum. "Hayir, diyordu, çalarsin paralarimi; Bubnova hirsiz oldugunu söyledi, zaten evime de onun için sokmuyorum seni.

Deminki besligi ne yaptin?" Bana inanmiyor diye aglamaya basladim; o beni dinlemeyip habire bagiriyordu: "Bir besligi çaldin!" Hemen orada, köprünün üstünde dövmeye basladi beni, çok hizli vuruyordu. Aglamaya basladim... Iste bunun için onun ölmedigine, bir yerlerde yalniz basina dolastigina, beni bekledigine inaniyorum Vanya...

Onu inandirmak için gene bir sürü seyler anlattim, sonunda inanir gibi oldu. Uyumaktan korktugunu, çünkü düsünde dedesini gördügünü söyledi. Sonunda sevgiyle kucakladi beni...

Küçücük yüzünü yüzüme bastirarak,

Ne olursa olsun senden ayrilamam Vanya! dedi. Dedem olmasa da birakmazdim seni.

Nel i'ye gelen nöbet evde herkesi ürkütmüstü. Sayiklamalarinin hepsini anlattim doktora, kizin hastaligi üzerine son düsüncesini sordum. Bir an düsündükten sonra, Simdilik hiç bir sey bel i degil, dedi, durumunu inceliyor, anlamaya çalisiyorum, ama... simdilik hiç

bir sey söylenemez. Iyilesmesine imkan yok. ™lecek. Siz istediniz diye durumu söylemiyorum onlara, ama çok üzülüyorum, yarin bir konsultasyon yapmayidüsünüyorum. Belki bir seyler olur.

Ama çok aciyorum zaval iya, öz kizim gibi sevmistim onu... Ne sevimliydi! Cin gibi de zekiydi !

Nikolay Sergeiç büyük bir heyecan içindeydi.

Bak ne düsündüm Vanya, çiçegi çok seviyor. Ne yapalim biliyor musun? Henri'yle annesine yaptiklari çi, çekli karsilamanin aynisini yarin uyaninca biz ona yapalim... Anlatirken nasil heyecanlanmisti...

Heyecanlandi ama iyi degil ki heyecanlanmasi..

425

Iyi heyecanlar baskadir! Benim tecrübeme güven Vanya, iyi heyecanin zarari yoktur.Hatta iyilesmesine yardim eder...

Kisacasi, bu düsünce ihtiyarin o kadar hosuna gitmisti ki, cosmustu. Vazgeçirmek imkansizdi onu.

Doktorun ne dedigini sordum, adamcagiz daha bir sey söylemeye firsat bulamadan Ihmenev sapkasini kaptigi gibi aklina koydugu seyi yapmak için çikip gitti. Kapidan çikarken bana, Su yakinlarda bir bahçe var, diye seslendi, çok güzel bir bahçe. Bahçivanlar çiçek de satiyorlar, ucuza alabiliriz oradan. Hem çok ucuza!. Sen Anna Andreyevna'yi yola getirmeye çalis, yoksa bosuna para harciyoruz diye kizar... Hadi bakalim... Evet! Sonra bak ne diyecegim sana Vanya: Ne isin var evde? Yazman bitti nasil olsa, evde ne yapacaksin? Tavan arasindaki odanda yat gene. Yatagin oldugu gibi duruyor. Fransiz krali gibi güzel bir uyku çekersin orada. Ne diyorsun, kalacak misin? Sabahleyin erkenden kalkariz, saat sekizde getirirler çiçekleri, odayi güzel bir donatiriz. Natasa da yardim eder bize: Zevki senden benden iyidir... Kabul mü? Kalacak misin?

Kalmama karar verdik. Ihtiyar düzenledi isleri. Doktorla Masloboyev iyi geceler deyip gittiler, Ihmenevler'de erkenden, saat on birde yatilirdi. Giderken pek düsünceliydi Masloboyev, bir sey söylemek istiyordu bana, ama söylemedi, bir dahaki görüsmemize birakti, ihtiyarlara iyi geceler deyip tavan arasindaki odama çikarken onu gene karsimda görünce sasirdim. Küçük masaya oturmus, önündeki bir kitabi karistirirken beni bekliyordu.

Yoldan geldim Vanya, dedi, iyisi mi simdi anlatayim. Otursana. Büyük bir aksilik oldu, canim öyle sikiliyor ki...

Hayrola?

__ Senin alçak Prens geçen hafta kizdirdi beni, hem426

öyle kizdirdi ki, sinirim hala geçmedi.

Ne oldu? Prensle iliskin devam ediyor mu yoksa?

Bir sey varmis gibi hemen telaslanirsin sen de, "ne oldu?" dersin. Senin de benim Aleksandrovna Semyonovna'dan, bütün öteki karilardan farkin yok Vanya... Karilardan nefret ederim!... €eneleri durmaz hiç, "ne oldune var?" diye sormaya baslarlar hemen.

Peki, peki, kizma.

Kizdigim falan yok. insan her seyi heyecanlanmadan karsilamali, büyütmemeli...söylemek istedigim bu iste.

Hala bana kiziyormus gibi bir süre sustu. Bekliyordum.

Bak Vanya, diye bagladi, yeni bir iz buldum... aslinda bulmadim da birtakim kuskularim var... yani bazi durumlar Nel i'nin... belki de... Kisaca söyleyecegim, Nel i'nin Prens'in kizi oldugunu saniyorum.

Ne diyorsun!

Masloboyev öfkeyle sal adi kolunu.

Hemen "Ne diyorsun!" diye bögürme. Adam gibi konusmasinibilmezmisin sen!

Kesinolarakbiliyorum dedim mi, akilsiz! Prensin tanikli delil i kizioldugunu söyledim mi? Söyledim mi söylemedim mi?..

Büyük bir heyecanla kestim sözünü:

Bak canim, ne olur kizma, bagirma da, açik açik anlat bana. Seni dinliyorum. Bunun ne kadar önemli bir sey oldugunu, sonuçlarini düsün. .

Sonuçlariymis... neyin sonuçlari? Delil erin nerede? Bu isler böyle yürütülmez; aramizda kalsin sana söylediklerim. Bunu sana niçin anlattigimi da sonra söylerim. Böyle gerekiyordu. Sus ve dinle, bütün bunlarin sir oldugunu da unutma... Durum su. Daha kisin, Smith daha ölmeden, Prens Varsova'dan döner dönmezilgilenmeye baslamisti bu isle. Anlayacagin geçen yildan baslamisti.

. 427

Ama yanlis iz üzerindeydi. Daha dogrusu izi kaybetmisti. Paris'te Smith'in kizini yüzüstü biraktigi günden beri devamli olarak izliyordu onu, demin sözü edilen Henri'yle yasadigim biliyordu, bir kizi oldugundan, kadinin hastaligindan da haberdardi; sözün kisasi her seyi biliyordu, ama birden kaybetmisti izi. Henri'nin ölümünden hemen sonra olmustu bu; kadin kiziyla beraber Petersburg'a gelmisti. Hangi adla dönerse dönsün, kolaylikla bulabilirdi onu Petersburg'da tabiŒ. Ne var ki, yurt disindaki adam lari yanlis bilgi vermislerdi ona: Kadinin kiziyla beraber Almanya'nin küçük bir kentinde oldugu haberini yol amislardi. Oysa onlar da yanilmislardi, baskasiydi o. Aradan bir yil belki de daha çok zaman geçti böyle. Bir yil sonra kuskulanmaya baslamis Prens: Bazi olaylardan sözü edilen kadinin o olmadigini sezinlemis. Simdi bir soru vardi kafasinin içinde: Smith'in kizi neredeydi? Durup dururken, sakin Petersburg'da olmasin? diye düsünmüs. Bu arada baska isler pesinde oldugu için resmi yoldan gidememis, böylece benimle tanisti. Birisi salik vermis beni ona, bu islerden iyi anlar falan demis... Durumu anlatti bana, ama pek üstü kapali anlatti namussuz.

€elismelere düstü, ayni olayi birkaç türlü anlatti... Ama yalancinin mumu yatsiya kadar yanar derler. TabiŒ saflik numarasi yaptim, Prense yürekten bagli göründüm. Her zaman oldugu gibi davrandim, bu arada doganin yasalarina da uydum (doganin bir yasasidir bu çünkü), önce söyle düsündüm: Bana söylenen seyin asli astari var miydi? Sonra: Bana söylenenin altinda gizli baska bir durum daha var miydi? ™yle ya, bana yaptirmak istedigi isin altinda bir is daha vardiysa kazik yemis olurdum, bunu o ozan kafanla sen de anlayabilirsin saniyorum... çünkü bakarsin bana söyledigi is bir rubleliktir de, onun altindaki dört ruble eder, adam bir tasla iki kus vururken biz de hava aliriz. Bir rubleye dört rublelik is yapacak kadar 428

enayi degilim. Durumu yavas yavas kavramaya ve birtakim izler bulmaya basladim. Birini ondan, birini bu isle hiç ilgisi olmayan birisinden ögrendim; üçüncüsünü de kendi aklimla buldum. Niçin böyle hareket etmeyi uygun buldugumu soracaksindir simdi. Söyleyeyim: Prensi pek bir telasli görmüstüm çünkü, korkuyordu. Korkmasinin sebebi neydi? Bir kizi babasindan ayirmis, alip yurt disina götürmüs, kadin gebeyken de birakmisti onu. Bunda ne vardi? Hos bir çapkinlik örneginden baska neydi bu? Prens gibi bir insanin korkmamasi gerekirdi böyle bir serüvenden. Ama korktugu bel iydi... Beni kuskulandiran bu oldu iste. Henri'nin yardimiyla çok ilginç izler buldum, Vanya.

Adam hayat ta degil tabiŒ, ama burada bir kuzeni var. Kadin Alman bir firinciyla evli, gelgelelim sisko kocasina, göz açip kapayana kadar peydayladiklari sekiz çocuga ragmen on bes yildan beri seviyormus Henri'yi. Uzun ugrasmalardan sonra çok önemli bir sey ögrendim bu kadindan: Henri devamli olarak mektup yazarmis ona, Almancaymis tabi bu mektuplar; günlük de tutarmis, ölmeden önce birtakim kagitlarini ona yol amis. Salak kari mektuplarin öneminden habersiz tabiŒ, sadece mehtap, Mein lieber Augüstcfien, Wieland üzerine yazdiklariyla ilgilenmis Henri'nin. Ben gerekli bilgiyi aldim mektuplardan, artik yeni bir iz üzerindeyim. Sözgelisi, Smith'in kizi üzerine bazi seyler, babasinin ne kadar parasini çaldigim ve Prensin parayi kizcagizin elinden aldigim ögrendim. Sonra bir sürü heyecanli, üstü kapali söz arasinda gerçegi gördüm: yani, Vanya, el e tutulur hiç bir sey yoktu bu mektuplarda. Aptal Henri sakliyordu, ancak ima ediyordu, ama ben bu imalari birlestirerek büyük gerçegi buldum: Prens. Smith'in kiziyla evliydi! Nerede, burada Ptersburg'da mi, Avrupa'da mi evlendiler, belgeler neredeydi? Hiç biri bilinmiyordu bunlarin. Anlayacagin, sikintidan patliyordum Vanya. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gece gündüz hep

bu bilmecelerdi kafamda. Sonunda Smith'i buldum, ama sanssizliga bak ki, tam o sirada oluverdi adam. Konusamadim bile onunla. Sonra bir rastlantiyla, Vasilyevski'de benim için kusku çekici bir kadinin öldügünü ögrendim, durumu inceleyince yeni bir iz bulmus oldum. Hemen Vasilyevski'ye kostum; o gün seninle karsilasmistik, hatirliyor musun?

Hayli sey ögrenmistim. Kisacasi, Nel i'nin çok yardimi oldu bana... Sözünü kestim:

Beni dinle, sence Nel i biliyor mu?..

Neyi?

Prensin kizi oldugunu.

Masloboyev yüzüme tuhaf bir öfkeyle bakarak,

Sen biliyorsun ya, dedi, ne diye böyle bos seyleri sorarsin? Isin yok galiba! ™nemliolan bu degil hem, Prensin sadece kizi degil, mesru kizi oldugunu da biliyor. Düsünebiliyor musun?

Olamaz! diye haykirdim.

Basta ben de "Olamaz" dedim kendi kendime, simdi bile bazan "Olamaz!" diyorum. Gelgelelim, olabilirmis, olmus bile.

Bagirmaya devam ediyordum :

Hayir Masloboyev, yaniliyorsun, Nel i'ninbunu bilmesini birak, zaten mesru bir evlat olamaz.

Annesinin elinde her hangi bir belge bulunsaydi böylesine bir sefalete katlanir miydi, sonra, kizini yapayalniz birakir miydi? Kes artik! Olamaz bu.

Ben de senin gibi düsünüyordum, hala kurcaliyor kafami bu. Ama su da var ki, Smith'in kizi deli bozugun biriydi. Dünyada onun kadar sivri akil i kadina az rastlanir. Romantizmin, asiri aptal igin sonucu...Sunu düsün yeter: Ta bastanberiyeryüzündekibir cenneti, melekleri hayal etmisti; bütün kalbiyle sevdi, inandi. Sonra erkeginin ona olan sevgisi söndügü için degil de yanildigi, 430

öylesine güvendigi insan onu birakabildigi; melek bel edigi yaratik çamur çiktigi, onu asagiladigi için aklini kaybetti. Duygulu, çilgin ruhu dayanamadi bu degisiklige. Üstelik alnina sürülen leke...

bu lekenin ne oldugunu anliyorsun sanirim! Dehsetle, gururla, nefretle uzaklasti adamdan. Bütün baglari koparip attigi gibi, elindeki delil eri de yok etti. Babasinin oldugunu unuttugu parayi elinden alan, onu aldatan insani ruh soyluluguyla ezmek, hirsiz sayabilmek, ömrünün sonuna kadar onu küçümsemek hakkini elde etmek için istemedi. Resmen ayrilmamislardi, ama de facto (1) ayriydilar, öyleyken gelip yardim isteyebilir miydi ondan? Sunu da unutma ki deliydi kadin, ölüm döseginde Nel i'ye "Gitme onlara, demis". Sürünse de gitmesini istemiyordu kizinin onlara; "Kim çagirirsa gitme"... Kizini çagiracaklarim biliyordu demek, böylece bir kere daha öc almak istiyordu.

Anlayacagin, yemek yerine intikam hirsiydi kadini besleyen. €ok sey ögrendim Nel i'den, Vanya, hala ögreniyorum. Annesi hastaydi, veremli hastalarin daha bir sinirli, huysuz olduklari bilinir; ama sunu da biliyorum ki, kadin Prense bir mektup yazdi... Bubnova'nin evindeki bir dostumdan ögrendim bunu, evet Prens'in kendisine...

Mektup mu? diye haykirdim. Prensin eline geçmis mi bu mektup?

™nemli olan da burasi zaten, bilmiyorum. Deli kadin, dostumla (hatirlarsin, boyali bir kiz vardi hani, simdi akil hastanesinde yatiyor) kafa kafaya vermis, onunla yol ayacakmis mektubu,yazmis,amasonra vazgeçmis, mektubu vermisken geri almis onu; ölmeden üç hafta önce oluyor bu... €ok önemli bir durum: Bir kere yol amaya karar verdikten sonra, vazgeçmis olsa bile baska bir zaman yol ayabilirdi demektir. Sonra yol ayip yol amadigi
(1)Gerçekte(Latince).

ni bilmiyorum iste; ne var ki, yol amadigini gösteren bazi belirtiler var ortada; öyle olsaydi Prens onun Petersburg'da bulundugunu kesinlikle bilirdi. ™ldügüne de sevinirdi tabiŒ!

Evet, hatirladim, Alyosa onu pek sevindiren bir mektup aldigini söylemisti. Ama bu daha geçenlerde olmus, topu topu iki ay önce. Peki sonra, Prensle senin isler ne oldu?

Ne olacak? Düsün bir kere: Yüzde yüz eminim, ama elimde delil yok... ne kadar ugrastiysam en küçük bir delil bulamadim. Durum kritikti! Yurt disiyla iliski kurmam gerekiyordu, ama nereyle ?

Bilmiyordum. Prensle bir çatismaya girmemin, onu birtakim imali sözlerle, bildiklerimden daha çok sey biliyormus numarasi yapmakla korkutmamin gerektigini anlamistim tabiŒ...

Sonra?

Kuru gürültüye pabuç birakmadi;ama gene de korktu,hala korku içinde.Birkaç kere bulustuk,nasil alttan aliyor görsen! Bir keresindearkadasça açilacak oldu bana. Benim her seyi bildigimi saniyordu o zaman. €ok hos, duygulu, içtenlikle anlatiyordu, ama söylediklerinin hepsi yalandi tabiŒ, hayasizca yalansöylüyordu. Benden ne denli korktugunu o zaman anladim iste. €ok safmisim da kurnazlik etmeye kalkisiyormusum gibi görünüyordum ona. Beceriksizce korkutmaya çalisiyordum, tabiŒ bile bile yapiyordum bunu. Mahsustan çam deviriyor, göz dagi veriyordum.

Niyetim kendimi ona saf bel etip agzindan söz almakti. Ama farkinavardialçak! Baska bir keresinde sarhos numarasi yaptim, gene sökmedi: €ok kurnaz namussuz! Bilmemanlatabildim mi Vanya, bir kere benden ne kadar korktugunu ögrenmem gerekiyordu;sonra, gerçekten bildigimden çok sey biliyor gözükmeliydim ona...

Sonunda ne oldu? 432

Hiç. Delil gerekliydi, ama benimelimde yoktu böyle bir sey. Ne var ki, benim bir gürültü

çikarabilecegimi de anlamisti. Rezaletti korktugu tek sey, çünkü birtakim iliskiler kurmak üzereydi burada. Evleniyor, biliyor musun?

Hayir...

Gelecek yil! Evlenecegi kimseyi daha geçen yildan kestirdi gözüne. Kiz o zaman on dördündeydi, simdi on besinde tabiŒ, zaval i okul önlügüyle

dolasiyor daha. Kizin anasi babasi seviniyorlar!

Karisinin ölümü onun için ne denli önemliydi, anliyor musun simdi? Kizin babasi general... para istedigin kadar! Senle bana düsmez böylesi Vanya...

Masloboyev yumrugunu masaya öfkeyle indirerek,

Yalniz bir aptal igimi hazmedemiyorum, diye bagirdi, namussuz herif iki hafta önce aldatti beni...

Nasil?

Basbayagi...Elimde delil olmadigininfarkina vardigini sezinliyordum; is ne kadar uzarsa güçsüzlügümü o kadar anlayacagini düsündügüm için iki bine razi oldum.

Aldin mi iki bini?..

Hem de gümüs iki bin... Dislerimi gicirdata gicirdata aldim. Böyle bir isin ücreti iki bin miydi!

Küçüldüm o anda. Samar yemis gibi duruyordum karsisinda; "Masloboyev, dedi, eski iyiliklerinizin karsiligini vermedim henüz(oysa konustugumuz gibi, yüz el i ruble vermisti), simdi de gidiyorum; su iki bini alin. Umarim isimiz bitti artik." "Tamamen bitti artik, Prens" dedim; ama yüzüne bakamiyordum. Bana "€ok bu para ama içimden koptu, senin gibi enayiye veriyorum"

dergibilerden baktigini düsünüyordum. Disari nasil çiktigimi hatirlamiyorum.

Ama senin bu yaptigin düpedüz alçaklik Masloboyev! diye haykirdim. Nel i'yi düsün!

433

Alçaklik da söz mü, canilik, rezil ik... Bu... bu... anlatacak söz bulamiyorum!

Tanrim! Hiç degilse Nel i'ye biraz yardim etmesi gerekirdi!

Elbette. Ama nasil zorlarsin buna onu? Korkutmakla mi? Korkmaz: Para aldim ondan. Iki bin rubleye bana satti korkusunu! Artik niçin korksun?

Umutsuzca,

Nel i'nin isi de böylece kapandi mi yani? diye bagirdim.

Masloboyev ürperdi, heyecanli bir sesle,

Asla! dedi. Birakmam bunu ona! Yeni bir is açacagim basina Vanya, kararimi verdim! Iki bin ruble aldiysam ne olmus? Al ah belasini versin. Ugradigim hakarete sayarim, namussuz çok fena tongaya bastirdi beni çünkü, alay etti benimle. Tongaya bastirdigi yetmemis gibi bir de alay etti!

Hayir, alaya gelemem ben... Simdi ise Nel i'den baslayacagim Vanya.Bazidurumlardan, esrar perdesini onun yardimiyla kaldirabilecegimi saniyorum. Her seyi biliyor o, her seyi... Annesi anlatti ona. Hastayken, sayiklarken anlatmis olabilir. Içini dökecegi kimsesi yoktu, kizma döktü,Masloboyev keyifli keyifli ogusturdu el erini.Belki bazi delil er de bulabiliriz. Buraya niçin bu kadar sik geldigimi anliyor musun simdi Vanya? ™nce, seni sevdigimden,bunu söylemeye lüzum yok zaten; sonra, Nel i'yi inceliyorum. Vanya'cigim, istesen de istemesen de yardim etmek zorundasin bana, çünkü Nel i'yi etkileyebiliyorsun.

Edecegim, diye haykirdim,Masloboyev umarim önce kendi çikarim degil de Nel i'yi, zaval i, mutsuz bir yetimi düsünerek hareket edeceksindir...

Kimin çikarini düsünerekhareket edecegimden sana ne! ™nemli olan bir seyler yapmis olmak!

Elbette önce yetim kizi düsünecegim!Ama birazcik da kendimi EzilenlerF : 28 434

düsünürsem sakin gücenme! Yoksul bir insanim ben, yoksul ari hor görmemeli. Hakkimi yedigi yetmemis gibi tuttu bir de alay etti benimle. Böyle bir madrabazin cezasini vermemeli miyim sence? Morgenfri!

Devrisi günkü çiçek bayramimiz olmadi. Nel i fenalasmisti, yatagindan kalkamadi.

Yattigi odadan bir daha hiç çikamadi.

Iki hafta sonra öldü. Bu iki hafta içinde kendinde degildi, o tuhaf hayal erinden bir an kurtulamadi.

Aklini az da olsa yitirmisti sanki. ™lünceye kadar dedesinin onu çagirdigina, gelmiyor diye ona kizdigina, bastonuyla yere vurarak gidip dilenmesini, ekmekle tütün parasi bulmasini söyledigine inandi. Uykudayken birden aglamaya basliyor, hemen uyanip, düsünde annesini gördügünü

söylüyordu.

Arada bir kendine geliyordu. Bir keresinde yalnizdik odada: Bana dogru uzandi, bir deri bir kemik kalmis, ates gibi yanan eliyle elimi tuttu.

Vanya, dedi, ben ölünce Natasa'yla evlen.

Bunu çoktan beri düsündügü bel iydi. Gözlerinin içine bakarak sessizce gülümsedim.

Gülümsedigimi görünce o da gülümsedi, zayif parmagini beni tehdit eder gibi, muzip bir tavirla sal adi, yüzümü gözümü öpmeye basladi...

™lümünden üç gün önce nefis bir yaz aksami perdeyi kaldirip pencereyi açmamizi istedi. Küçük bahçeye bakiyordu bu pencere. Disardaki yesil ige, batmak üzere olan günese uzun uzun baktiktan sonra birden bizi yalniz birakmalarim istedi. €ok bitkin oldugu için zayif bir sesle, Vanya, dedi, yakinda ölecegim. Hem de çok yakinda... Beni unutmamani istiyorum. Hatira olarak sunu birakiyorum sana. (Boynuna haçla beraber asili muska gibi, beze sarili irice bir seyi gösterdi.) ™lürken annem birakmisti bunu bana. Ben ölünce al onu, aç, içinde yazilanlari oku.

Bunu senden baskasina vermemelerini söyleye

cegim. Ben öldükten sonra ona git, öldügümü, ama onu affetmedigimi söyle, incil'i okudugumu, orada "Bütün düsmanlarinizi affedin" diye yazdigi halde gene affetmedigimi de söyle. "Annem ölürken onu lanetle dedi bana diyor, de, kendim için degil, annem için lanetliyorum onu " Annemin nasil öldügünü, Bubnova'nin evindeki yasayisimi anlat; beni orada ne durumda buldugunu da anlat, her seyi, her seyi ögrensin... Onun yanina gitmektense Bubnova'nin evinde kalmaya razi oldugumu da söyle...

Nel i bunlari söyleyince yüzü kireç gibi bembeyaz oldu, yüregi öyle hizli çarpmaya basladi ki, basini yastiga koydu, iki dakika hiç bir sey söyleyemedi. Sonunda bitkin bir sesle,

€agir onlari Vanya, dedi, vedalasmak istiyorum hepsiyle. Elveda Vanya!...

Son kere sevgiyle kucakladi beni, sikti, sikti. Bizimkiler girdi içeri. Kizcagizin ölmek üzere olduguna akil erdiremiyordu ihtiyar. Son ana kadar hepimizle cenklesiyor, Nel i'nin iyilesecegini söylüyordu. Üzüntüden büsbütün zayiflamisti, gece gündüz hastanin basucunda oturuyordu. ..

Son geceler hiç. uyumadi. Nel i'nin en küçük bir istegini yapmak için çirpiniyor; bazan disari çiktiginda içli içli agliyor, ama bir dakika sonra gene umutlaniyor, Nel i'nin muhakkak iyilesecegini söylüyordu. Odayi çiçeklerle donatmisti. Bir keresinde Nel i'cigine kirmizi beyaz gül erden kocaman bir demet getirmisti... Hem çok uzak bir yere sirf bu gül eri almak için gitmisti. Bütün bunlar Nel i'yi çok heyecanlandiriyordu. Herkesten gelen böylesine bir sevgiyi karsiliksiz birakamiyordu. O vedalasma aksami ihtiyar bir türlü ebediyen vedalasmak istemedi onunla. Nel i gülümsedi, uyuyuncaya kadar neseli görünmeye çalisti, hatta sakalasti ihtiyarla... Odalarimiza çekilirken umutlanmistik bile, ama devrisi günü konusamiyordu. iki gün sonra da öldü. 436

Ihtiyarin tabutu çiçeklerle bezeyisini, kizin kuru, ölü yüzüne, donuk gülümseyisine, gögsünün üzerine çaprazlama konmus kol arina bakisim hiç unutamam. ™len öz kiziymis gibi agliyordu.

Natasa, ben, hepimiz avutmaya çalisiyorduk onu, ama dinmiyordu aglamasi. Nel i'nin ölümünden sonra agir hasta oldu.

™lünün boynundan çikarilan küçük torbacigi Anna Andreyevna'nin kendisi verdi bana. Nel i'nin annesinin Prense mektubu vardi içinde. Nel i öldügü gün okudum onu. Prensi lanetle aniyor, onu hiç bir zaman affetmeyecegini söylüyor, çektiklerini anlatiyor, Nel i'yi bekleyen korkunç günlerden söz ediyor, hiç olmazsa çocuk için bir seyler yapmasi için yalvariyordu. "Sizin evladinizdir o, diye yaziyordu, sizin kizinizdir, öz "kiziniz oldugunu sis de biliyorsunuz. Ben öldükten sonra size gelmesini, bu mektubu vermesini söyledim ona. Nel i'mi yüzüstü birakmazsaniz orada affederim sizi belki, yüce yargi günü Tanri'nin tahtinin önünde yere kapanir, günahlarinizi bagislamasi için yalvaririm. Bu mektupta neler yazdigimi biliyor Nel i. Okudum ona. Her seyi anlattim, her seyi, biliyor, her seyi... "

Ama annesinin dedigini yapmamisti Nel i. Her seyi bildigi halde gitmedi Prense, onunla barismadan öldü.

Nel i'yi topraga verip eve döndükten sonra Natasa'yla bahçeye çiktik. Günesli, güzel bir gündü. Bir hafta sonra gideceklerdi. Natasa tuhaf bir bakisla uzun uzun bakti gözlerimin içine.

Vanya, dedi, Vanya, bir düstü bu!

Düs olan ne?

Hepsi, hepsi. Bir yildanberi olan her sey. Ah Vanya, ne diye senin mutlulugunu da mahvettim!

Ömrümüzün sonuna kadar mutlu olabilirdik seninle!" demek istedigini okudum gözlerinde.

BiTTi ALTIN

KITAPLAR

YAYINEVI

ALTIN KLASIKLER

RUS EDEBIYATI

EZILENLER

Tam metin, Rusça aslindan dilimize çeviren :

Ergin ALTAY

01 0103 70

EZILENLER, ALTIN KLASIKLER dizisinin 14. kitabi olarak ilk defa Aralik 1969 da yayimlandi.

Kapak resmini Ayhan Erer'in hazirladigi bu kitap, As Basimevi'nde basildi.

"EZILENLER" ÜZERINE

Dostoyevski'nin EZILENLER'i sonradan yazdigi nice ünlü romanlarinin ilk tohumlarini tasir.

Buradaki kahramanlar onun dünyasini yansitan en gerçek kisilerdir. Bütün elestirmenlerin sözbirligiyle vardiklari yargi, yazarin en gerçekçi romaninin EZILENLER oldugudur.

Roman ilk defa 1861'de Dostoyevski'nin erkek kardesiyle birlikte yayinladiklari "Zaman" adli dergide tefrika edilmistir. Bu dergi Michael Dostoyevski'nin ölümü üzerine kapanmis, sonralari baska adla yeniden yayinlanmaya baslamistir.

Romandaki tiplerin en ilgi çekicisi, askini, mutlulugunu baskalari ugruna harcayan Natasa'dir.

Natasa, ailesi, sevgilisi ve kendisi arasinda denge kurmaga çalisan ama bütün Dostoyevski kahramanlari gibi ruh buhranlari içinde eriyip giden bir kizdir. Romanin anlaticisi Ivan Petroviç'in (Vanya) karakterinde romancinin kendi hayatindan kesitler bulmak mümkündür. Gerçekten de kahramanin yazarlik serüveni ve elestirmenle olan iliskileri bize Dostoyevski'nin Bielinski'yle olan bagintilarini hatirlatmaktadir. Yukarida romanin yazarin en gerçekçi eseri oldugu yargisini verirken dayandigimiz bir tesbit de; ünlü Prensin, iki yüzlülüklerini, düzenbazliklarini, ahlaksizliklarini yansitmasidir. Devrim öncesi Rus toplumunun en tipik kisileridir bunlar. Para ve söhret için yapamayacaklari sey yoktur.Dostoyevski buna EZILENLER adim verirken romandaki kisilerim yalniz yoksul uklarini

degil onlarin bu asagilanmadan ötürü duyduklari manevi bunalimi da vermistir. Zenginlikten sonra, rutubetli bir odada can verecek hale düsen Smith, bu odada eserini yaratmaya çalisan Petroviç bir toplumun düzensizliginin, aksakliginin asagi kattaki insanlar üzerinde yaptigi yikintilarin temsilcisidirler.

Kimi elestirmenlere göre bu roman, yazarin bati etkisinde kaldigini belirten eserleri arasinda sayilmalidir. Gerçekten de duygululuk yönünden bazi sayfalar Dickens'i andirir, daha ileri giderek söyliyelim, Prensin gayrimesru çocugu Nel y, uzaktan uzaga Oliver Twist'i hatirlatir.

Ayrica yazarin ünlü BUDALA'sinin kaynagim ve nasil olustugunu merak edenler mutlaka EZILENLER'i okumak zorundadirlar. €ünkü Prens Miskin'in, karakter çizgileri yavas yavas EZILENLER'de belirmege baslar.

EZILENLER'in bir özel igi de Dostoyevski'nin burada tabiat tasvirleri yapmasidir. Tasvirler daha ilk sayfada baslar. Yazarin diger romanlarinda yapilan bu tür tasvirler ancak bir "haleti ruhiye"yi vermek amaciyla yapilmistir. Halbuki burada dogrudan dogruya tabiat tasvir edilmistir.

EZILENLER'deki kisiler bir toplumun çürüyüsünün ilgi çekici destanidir. Yazar burada sonradan kendini adadigi gibi ruhi gerçeklere degil, somut gerçeklere egilmistir.

Natasa, Prens, Vanya ve hele hele hayatinin yönünü bir türlü bulamayan Alyosa çok sevimli, gerçek tiplerdir ama bunun yaninda da büyük trajedi kahramanlaridir.

EZILENLER, Dostoyevski'nin romanciligi ve onun roman kahramanlari hakkinda bildiklerinize yeni görüs açilari getirecek önemli bir romandir.

BIRINCI B™LÜM

I

Geçen yilin 22 mart aksaminda garip bir olay geçti basimdan.Bütün gün dolasmis, kendime bir daire aramistim.Oturdugum yer pek rutubetliydi, bu yüzden kötü kötü öksürmeye baslamistim.

Daha sonbaharda koymustum aklima oradan çikmayi, ama ilk bahara kadar uzamisti.

Sabahtan beri dolastigim halde istedigim gibi bir yer bulamamistim bir oda bile olsa, ayri bir daire olsun istiyordum; sonra, genistabiŒ kirasi da azolmaliydi. Dar yerde kisinin düsüncelerinin de daraldigim anlamistim. Yazacagim öyküleri düsünürken odanin içinde bir asagi bir yukari dolasmayi severdim. Sirasi gelmisken söyleyeyim: Eserlerimi yazmaktan çok onlar üzerinde düsünmek, hayal kurmak hosuma gitmistir daima. Dogrusu, tembel igimden degildir bu. Peki ama nedendir öyleyse?

Daha sabahleyin pek iyi hissetmiyordum kendimi, aksam üzeri ise oldukça fenalasmistim, titriyordum. Üstelik, bütün gün ayaktaydim, yorulmustum. Hava kararmaya basladiginda Voznesenski caddesinden geçiyordum. Petersburg'un mart günesine, özel ikle gurupunatabiŒ

açik, dondurucu soguk bir aksambayilirim. Her yani 10

kizil bir isik kaplar birden. Evler alev alev yanmaya baslar sanki. Boz, sari, kirliyesil renklerinin kasvetli görünümü bir anda kaybolur. Kisinin içi aydinlanir sanki; ürperir ya da biri dirsegiyle dürtmüs gibi irkilirsin. Yepyeni duygular doldurur içini... Bir günes isininin kisinin ruhunda yaratabilecegi degisiklik öyle büyüktür ki!

Gelgelelim, biraz sonra bu günes isini yok olmustu; dondurucu soguk burnumun ucunu sizlatiyordu; hava iyice kararmisti; dükkanlarin pencerelerinden gaz lambalarinin ölgün isigi siziyordu disari. Mil er'in pastahanesinin önünden geçiyordum ki, yildirim çarpmis gibi durdum birden, pastahanenin bulundugu yana bakmaya basladim. Içimde, olaganüstü bir sey olacakmis, gibi bir his vardi. Tam o anda karsi kaldirimda yaninda köpegiyle yasli bir adam ilisti gözüme.

Anlayamadigim, tuhaf bir duygunun kalbimi hizli hizli çarptirmaya basladigi bugünmüs gibi hatirimda.

Mistik bir insan degilimdir; batil inançlarim yoktur, fala inanmam. Bununla beraber, herkes gibi benim basimdan da garip birkaç olay geçmistir. Sözgelimi, bu ihtiyari alalim: Onunla karsilastigimda b aksam tuhaf bir

seyin olacagi niçin dogmustu içime? Üstelik hastaydim da; insan hastayken duygulari daima yaniltici olur.

Yasli adam bitkin adimlarla,bacaklarini hiç bükmeden, degnek gibi öne atiyorduikibüklüm, elindeki bastonu yere hafifçe vurarak pastahaneye dogru yavas yavas yürüyordu. ™mrümde böylesine garip biçimli bir insan görmemistim. Daha önce de, Mil er'in pastanesinde onunla her karsilasmamda tuhaf bir duyguya kapilirdim. Uzun boyu, kambur sirti, seksenlik ölgün yüzü, lime lime paltosu; ancak ense kisminda aktan çok saribeyaz bir tutam saç kalem çiplak basindaki, kul anilacak yeri kalmamis, yirmi yil ik, yuvarlak kenarli sapkasi; sanki düsünülmeden yapilan, kurulmus bir zemberek yardimiyla

11

sürdürülüyormusa benzeyen hareketleri...Bütün bunlar ilk bakista elinde olmadan sasirtiyordu insani. Dogrusu, yasi böylesine geçkin bir ihtiyari yapayalniz, yardimcisiz görmek pek tuhafti; üstelik, bakicilarindan kaçmis bir deliyi de andirmiyor degildi hani. Asiri derecede siskaligi da garibime gidiyordu: Beden diye bir sey yoktu onda sanki,iskeletinin üzerinesadece birderi yapistirilmis gibiydi. €evresi mosmor, iri, ama fersiz gözleri hiç bir sey görmedigi haldebunu kesinlikle biliyorumdaima karsiya bakardi. Yüzünüze baka baka, önünde kimse yokmus gibi üzerinize üzerinize yürürdü. Birkaç kere tanik oldum buna. Mil er'in pastahanesinde son zamanlarda gözükmeye baslamisti. Nereden geldigini kimse bilmiyordu. Köpegi daima yanindaydi. Pastahane müsterilerinden konusan yoktu onunla. O da konusmuyordu kimseyle zaten. Kaldirimda durmus, merakli gözlerle ona bakarken "Niçin Mil er'in pastahanesine dadandi bu adam? diyedüsünüyordum,neisiolabilirorada?" Hastaligimin, yorgunlugumun sonucu, anlasilmaz bir can sikintisi sarmisti içimi. Kendi kendime devam ediyordum: "Niyeti ne acaba? Ne düsünüyor? Bakalim düsünüyor mu hem? Yüzü bir sey ifade etmekten çok uzak... ™ylesine ölgün ki!Ondan bir parçaymis gibi yanindan hiç ayrilmayan su köpegi de nereden bulmus? Ne kadar da benziyorlar

birbirine!"

Bu zaval i köpek de seksen yasinda olmaliydi; evet evet, muhakkak o da seksen yasindaydi. Bir kere, hiç bir köpegin gösteremiyecegi kadar yasli gösteriyordu; sonra, niçin onu ilk gördügüm an, bu köpegin öteki köpeklere benzemeyen, olaganüstü bir köpek oldugunu geçirdim aklimdan?

Yüzdeyüz büyülü, esrarli bir yani bulundugunu; belki de köpek kiliginda bir Mefisto oldugunu; kaderinin birtakim bilinmez, gizli baglarla sahibinin kaderine baglandigim düsündüm? Onu görseniz, son 12

kez yirmi yil önce bir seyler yedigini siz de kabul ederdiniz. Sahibi gibi bir deri bir kemikti. Hemen hemen hiç tüy kalmamisti üzerinde; arkasinda bir sopa gibi sarkan, daima bacaklarinin arasina sikistirdigi kuyrugu da çiplakti. Koca kulakli basini hiç kaldirmaz, dalgin dalgin önüne bakardi hep.

™mrümde onun kadar igrenç bir köpek görmedim. Adam önde, köpek arkada yürürlerdi daima; hayvanin burnu, yapisik gibi, sahibinin paltosunun eteginden ayrilmazdi. Yürüyüsleri de, görünümleri de her adimda söyle söylerdi sanki :

Yasliyiz Tanrim, yasliyiz, öyle yasliyiz ki!

Hatirliyorum, bir keresinde "sakin ihtiyarla köpegi, Gavarni'nin resimledigi Hoffman'in masal ari kitabinin sayfalarindan siyrilip yeryüzünde dolasmaya baslayan varliklar olmasin?" diye geçirmistim içimden. Karsiya geçip, ihtiyarin arkasindan ben de girdim pastahaneye.

Ihtiyari herkes pek garipsiyordu pastahanede; bu istenmeyen konuk kapidan girince, tezgahin arkasinda ayakta duran Mil er de surat asmaya baslamisti son zamanlarda. Bir kere, bu acayip ihtiyar ne bir sey yiyor, ne de içiyordu. içeri girince dogru kösedeki sobanin yanina gidiyor, her zaman ayni sandalyeye çöküyordu. Sobanin yanindaki yerinde baska biri oturuyorsa, adamin karsisinda bir süre saskin saskin ayakta durduktan sonra cani sikilmis gibi öteki köseye, pencerenin dibine geçiyordu. Orada kendine bir sandalye buluyor, yavasça oturuyor, sapkasini çikarip hemen yanina yere koyuyor, bastonunu da sapkasinin yanina biraktiktan sonra sandalyenin arkaligina yaslanip üç dört saat öyle hareketsiz kaliyordu. Eline gazete falan almazdi; agzindan bir sözcük çiktigi da yoktu. Gözlerini iyice açmis, donuk bakislarla önüne bakardi hep; öyle ki, o anda hiç bir sey görmedigine,

isitmedigine bahse girilebilirdi. Köpek de oldugu yerde iki üç kere döndükten sonra, usulca sahibinin bacaklarinin di

13

binde boyluboyunea yere uzaniyor, basini çizmelerinin arasina sokup derin bir gögüs geçirdikten sonra öyle kaliyor, ölmüs gibi hiç kipirdamiyordu. Sanki bu iki yaratik sabahtan beri bir yerde ölü

olarak yatiyorlardi da, günes batar batmaz, sirf Mil er'in pastahanesine gelmek, orada hiç

kimsenin bilmedigi, esrarli bir görevi yerine getirmek için canlaniveriyorlardi, ihtiyar, üç dört saat oturduktan sonra nihayet kalkiyor, sapkasiyla bastonunu alip evine gidiyordu. Köpek de dogruluyor, her zamanki gibi kuyrugunu bacaklari arasina sikistiriyor, basim önüne sarkitiyor, agir adimlarla sahibinin pesi sira yürüyordu. Pastahaneye gelenler zamanla uzaklasmaya baslamislardi ihtiyardan; igreniyormus gibi yakininda bile oturmuyorlardi. Oysa ihtiyar hiç bir seyin farkinda degildi.

Bu pastahanenin müsterileri daha çok Almandi. Voznesenski caddesinde oturan ne kadar çilingir, firinci, boyaci, sapkaci, kosumcu kisacasi, saygi deger Alman varsa hepsi buraya gelirdi. Mil er'in pastahanesinde içten bir hava eserdi çogunlukla. Patron sik sik tanidik müsterilerinin masasina oturur,onlarla beraber birkaç kadeh punç yuvarlardi. Dükkan sahibinin çocuklari, köpekleri de giderlerdi bazan müsterilerin yanina; müsteriler onlari sever, oksarlardi. Herkes birbirini tanir, sayardi. Müsteriler Almaa gazetelerini okumaya daldiklarinda salondan bir kapiyla ayrilan patronun dairesinden, Mil er'in tipki beyaz bir fareye benzeyen, saçlari bukleli, sa, risin büyük kizinin akordsuz bir piyanoda çaldigi Augustin'im (1) duyulurdu. Bu valsi seve seve dinlerdi herkes. Her ayin ilk günlerinde Mil er'in pastahanesine gider, oraya gelen Rus dergilerini okurdum.

(1)O siralar Alman, küçük, esnafi arasinda peksevilenbir sarki:"Mein lieber Augustin" ("Benini sevgili Augustin'im.") 14

Içerigirdigimdeihtiyarpencerenindibinde oturuyordu; köpegi de ayaklarinin dibindekiyerini almisti.

Hiç bir sey söylemeden geçip köseye oturdum. "isim falan yokken, böylesine hastayken, bir an önce eve gidip çayimi içtikten sonra yatmam gerekiyorken niçin girdim buraya? diye soruyordum kendi kendime. Gerçekten de su ihtiyari seyretmek için mi geldim acaba?" Canim sikilmaya baslamisti. Disarda onu gördügüm zaman ruhuma dolan o tuhaf duyguyu hatirlayarak "Bana ne ondan? diye geçirdim içimden. Bütün bu soguk Almanlardan bana ne? Bu tuhaf duygum nereden geliyor? Son zamanlarda benligimi saran; yasamama,son öykümü okuyan usta elestirmenin söyledigi gibihayati açik seçik görmeme engel olan bu ucuz, incir çekirdeginidoldurmayan seylerden duydugum endisenin sebebi nedir?" Böyle düsündügüm, kendi kendime sitem ettigim halde kalkip gitmiyordum. Bu arada iyice fenalasmistim, sicacik yerden disari çikmayi hiç

istemiyordu canim artik. Bir Frankfurt gazetesi aldim elime, iki satir okuyunca daldim. Almanlarin engel oldugu yoktu bana.Onlar gazetelerini okuyor, sadece arada, yarim saatte bir alçak sesle yeni haberler, ünlü Alman mizahçisi Safir'in nükteleri üzerine kisa kisa konusuyorlar; sonra, bir kat dahaçogalmis ulusal bir gururla okumaya daliyorlardi gene.

Yarim saat sonra uyandigimda zangir zangir titriyordum. Artik eve gitmek zorundaydim. Tani bu sirada salonda geçen sessiz bir olay bir kere daha beni gitmekten alakoydu. Ihtiyarin oturduktan sonra gözlerini karsisindaki bir seye dikip, kalkincaya kadar bakislarini oradan bir daha ayirmadigini yukarda söylemistim. Anlamsiz bir israrla bir yere dikilen bu donuk bakisin bana yöneltildigi aksamlar da olmustu: Içimi son derece kötü, hatta dayanilmaz bir duygu kaplardi, elden geldigince çabuk yerimi degistirirdim. Bu keresinde ihtiyarin 15

kurbani, kentimize yeni gelmis, Adam Ivaniç Sultz adinda, Mil er'in yakin dostubunu sonra ögrendimama ihtiyari da müsterilerin çogunu da tanimayan, dis görünüsü pek hos, sert kolali yakalari kalkik, yüzü kipkirmizi zi, sismanca, Riga tüccarlarindan ufak tefek bir Almandi.

"Darfbarbier" i (1) büyük bir hazla okur, bir yandan da punçunu yudumlarken birden basim kaldirip ihtiyarin, durgun bakislarini ona diktigini farketti. Bu sasirtti onu. "Soylu" bütün Almanlar gibi Adam Ivaniç da utangaç, duygulu bir insandi. Yüzüne böyle saygisizca, dik dik bakilmasi

tuhafina gitmisti, sikilmisti. ™fkesini tutup, saygisizadamdan gözlerini kaçirdi,kendi kendinebir seylerhomurdanarak yüzünü gazeteyle kapadi. Ne var ki sabredemedi, iki dakika sonra basini uzatip gazetesinin üstünden merakla bakti: Ihtiyarin anlamsiz bakisi hala ona yönelmisti. Adam Ivaniç gene bir sey söylemedi. Basini üçüncü kez uzattiginda yüzü birden kipkirmizi oldu. Kendini, gururunu savunmaya, soylukisilerin yaninda güzel kentiRiga'nin adininlekelenmesine engelolmayakendisini Riga'nin temsilcisi sayiyordu besbel ikarar vermisti. Elindeki gazeteyi sinirli bir hareketle masanin üzerine firlatipgazetinin raptiyeyle tutturuldugu çita gürültüyle çarpti masayapunçtan, gururundan yüzü kipkirmizi, içi alev alev yanan küçük gözlerini zaval i ihtiyara dikti.Sanki Almanla rakibi, bakislarinin manyetik gücüyle birbirini yenmeye çalisiyorlardi. €itanin masaya çarpmasindan çikan sesle Adam Ivaniç'in tuhaf durusu bütün müsterilerin dikkatini çekmisti. Hepsi el erindeki gazeteleri birakmis, magrur, sessiz bir merakla iki rakibe bakiyorlardi.

Pek gülünç bir sahneydi bu. Gelgelelim, Adam Ivaniç'in bakislarindaki manyatik gücün (1)"Köy berberi"O zamanlar çikan bir Alman gazetesi.16

hiç bir etkisi olmamisti. Ihtiyar, öfkeden, kuduran bay Sultz'a gene öyle dalgin dalgin bakiyordu.

Akli baska yerlerdeymis gibi, herkesin onunla ilgilendiginin bile farkinda degildi. Sonunda sabri tükendi Adam Ivaniç'in. Sert, çin çin öten bir sesle, Almanca, Niçin öyle dikkatli dikkatli bakiyorsunuz bana bayim? diye bagirdi..

Ama rakibi onun ne söyledigini anlamiyormus, sesini duymuyormus gibi susmaya devam ediyordu. Adam Ivaniç bu kez Rusça sormaya karar vermisti. Bir kat daha öfkeli bir sesle, Size sormak niçin böyle dik bakiyor bana? diye haykirdi.

Ayaga firlayarak devam etti :

Beni tanirlar sarayda, sizi tanimazlar!

Ama ihtiyarin kipirdandigi bile yoktu. Almanlar nefretle homurdanmaya baslamisti. Mil er de gelmisti gürültüye. Durumu ögrenince ihtiyarin sagir

oldugunu düsünerek kulagina iyice egildi.

Müsterisinin yüzüne dik dik bakarak yüksek sesle,

Bay Sultz ona bakmamanizi rica ediyor, diye bagirdi.

Ihtiyar birden Mil er'e bakti, o ana kadar durgun olan yüzünde endiseli bir düsünce, bir heyecan ifadesi belirdi. Telaslandi, inleyerek egildi, aceleyle sapkasini, bastonunu aldi; aci bir gülümsemeyleyanlislikla oturdugu yerden kavulan bir zaval inin sinik gülümsemesiydi buayaga kalkti, disari çikmaya hazirlandi. Zaval i, çökmüs ihtiyarin bu uslu, ezik aceleciliginde öylesine acikli, insanin içini burkan bir sey vardi ki, basta Adam Ivaniç olmak üzere bütün müsterilerin düsüncesi bir anda degismisti. Ihtiyarin, birisine hakaret etmek söyle dursun, bir dilenci gibi her yerden kovulabilecegini bildigi bel iydi.

17

Mil er iyi yürekli, duygulu bir insandi. Ihtiyarin sirtini oksayarak, Hayir, hayir, dedi, oturun! Aber (1) ger (2) Sultz sadece ona dikkatli dikkatli bakmamanizi rica etmisti. Sarayda tanirlar onu.

Gelgelelim, zaval i ihtiyar gene anlamadi, daha da telaslandi; sapkasinin içinden düsen eski, delik desik, açik mavi mendilini egilip aldi; basi ön ayaklari arasinda, hiç kipirdamadan yerde yatan köpeginehayvan belbel i derin bir uykuya dalmistiseslenmeye basladi. Titrek, bitik bir sesle, Azorka, Azorka! dedi. Azorka!

Azorka'ninkipirdadigiyoktu.Ihtiyar,canisikkin,

Azorka, Azorka, diye tekrar etti.

Bastonuyla dürttü köpegi, ama Azorka kipirdamiyordu. Elinden bastonu düstü ihtiyarin. €ömelip yere diz çöktü, Azorkanin basini el erinin arasina aldi. Zaval i Azorka! ™lmüstü. Zaval i hayvan, sahibinin ayaklari dibinde belki yasliliktan, belki de açliktan, sessizce ölmüstü. Ihtiyar saskin saskin, Azorka'nin öldügünü anlayamiyormus gibi bir dakika kadar öyle bakti yüzüne; sonra yavasça egildi emektar dostuna dogru, solgun yüzünü

hayvanin sogumus basina dayadi. Bir dakika çit çikmadi salonda. Hepimiz duygulanmistik... Sonunda dogruldu ihtiyar. Yüzü

bembeyazdi, sitma nöbeti gelmis gibi titriyordu. Yufka yürekli Mil er, onu tesel i etmek istegiyle, Doldurmak saman bu köpegin içini, dedi. Iyice saman doldurmak. Fyodor Karloviç Kriger ustasidir bu isin.

Bastonu yerden alip ihtiyara verirken ekledi:

(1)ama (Almanca)

(2)bay (Almanca)

EzilenlerF : 2 18

Fyodor KarloviçKriger çokiyi hayvan doldurmak.

™ne çikan bay Kriger alçakgönül ü bir tavirla,

Evet, ben çok iyi doldurmak hayvan.

Bu, tepesinde tutam tutam kizil saçli, gaga burnunun üzerinde gözlügüyle, zayif, uzun boylu, görünüste iyi yürekli bir Almandi. Aklina gelen düsünceden cosan Mil er, Her çesit hayvani doldurmakta çok kabiliyetlidir Fyodor Karloviç Kriger, diye ekledi.

Bay Kriger atildi gene:

Evet, her çesit hayvani doldurmakta çok kabiliyetliyimdir.

Coskun bir cömertlik içinde devam etti:

Hem köpeginizi parasiz dolduracagim size.

Adam Ivaniç Sultz, yüzü bir kat daha kizarmis, ihtiyarin ugradigi felakete kendisinin sebep oldugu inanciyla,

Hayir, hayir!diye haykirdi, emeginizin karsiligim ben verecek size.

Ihtiyar bütün bu konusmalari dinliyordu ya, bir sey anlamadigi bel iydi; zangir zangir titriyordu.

Garip müsterisinin gitmeye hazirlandigim gören Mil er,

Bir dakika! diye bagirdi. Bir kadeh nefis konyagimizi için!

Konyagi getirdiler. Ihtiyar, çabuk bir hareketle aldi kadehi, ama el eri titriyordu, agzina götürecegine yarisini döktü, bir damla içmeden tepsiye geri koydu. Sonra Azorka'yi oldugu yerde birakip tuhaf, o anda pek yadirganan bir gülümsemeyle çabuk çabuk kapiya yürüdü. Herkes sasirmisti. Almanlar birbirinin yüzüne bakarak,

Schwerenot! Was für eme Geschichte! (1)diye mirildandilar.

(1)Felaket! ise bakin!

___ 19 ___

Ben ihtiyarin arkasindan kostum. Pastahaneden birkaç adim ötede, sagda dar, iki yaninda kocaman kocaman evler olan, karanlik bir ara sokak vardi. Içimde bir ses ihtiyarin o sokaga saptigini söylüyordu bana. Sokaga girince sagdan ikinci ev yeni yapiliyordu, disi kalaslarla çevriliydi. Evin önündeki tahta perde sokagin neredeyse ortasina kadar çikiyordu. Yayalar için tahta perde boyunca bir sira kalas dösenmisti. Tahta perdeyle evin arasinda kalan karanlik bir kösede buldum ihtiyari. Kaldirima oturmus, dirseklerini dizlerine dayayip basini el eri arasina almisti. Yanina oturdum. Nereden baslayacagimi bilemeden,

Bakin, dedim, Azorka için üzülmeyin. Gelin evinize götüreyim sizi. Geçsin artik üzüntünüz. Gidip bir araba çagirayim. Nerede oturuyorsunuz?

Ihtiyar cevap vermiyordu. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gelip geçen yoktu sokaktan. Birden koluma yapisti. Kisik, isitilir isitilmez bir sesle,

Soluk alamiyorum! dedi, soluk alamiyorum! Ayaga kalktim, zorla onu da kaldirirken, Evinizegötüreyimsizi! diye bagirdim. Birkaç bardak çay içip

yatmalisiniz... Simdi bir araba getiriyorum. Doktor da çagiracagim... tanidigim bir doktor var...

Daha neler söyledigimi hatirlamiyorum. Ayaga kalkacak oldu, ama dogrulur dogrulmaz gene yere çöktü, hep o kisik, boguk sesiyle bir seyler mirildanmaya basladi. Üzerine iyice egilip dinledim.

Vasilyevskiadasinda, diyordu. Altinci sokak... altinci sokak...

Sesi kesildi.

Vasilyevski'de mi oturuyorsunuz? Ama o yana gitmiyordunuz;pastahaneden çikinca sola dönmeniz gerekirdi Vasilyevski'ye gitmek için, oysa siz soga döndünüz. Simdi bir arabayla götürürüm sizi... 20

Ihtiyar kipirdamiyordu. Elini tutup kaldirdim, birakinca ölününki gibi düstü. Egilip yüzüne baktim, parmagimin ucuyla dokundum... ihtiyar ölmüstü. Düs görüyordum sanki.

Bu serüven hayli ugrastirdi beni, o arada sitmam da kendiliginden geçti. Ihtiyarin evini bulduk.

Vasilyevski adasinda degil, öldügü yerden birkaç adim ötedeki Klugen'in evinin besinci, çati katinda küçük bir antreyle son derece basik, pencere diye duvarlarinda üç deligi bulunan büyük odali ayri bir dairede oturuyormus. €ok yoksul oldugu bel iydi. Bir masa, iki sandalyeyle, tas gibi sert, her yanindan pamuklan firlamis, eski mi eski bir kanepesindenmeger o da ev sahibininmisbaska esyasi yoktu. Sobanin uzun zamandan beri yanmadigi bel iydi; muma falan da rastlanilmadi. Ihtiyarin, pastaneye sirf sicak, isik yanan bir yerde oturmak için geldigi kanisindaydim. Masanin üzerinde bos bir toprak çanakla kupkuru bir ekmek kabugu vardi. Bir köpek bile para bulunmadi. Zaval iyi gömmek için degismeklik fanilasi bile yoktu; birisi kendi fanilasini verdi de onu giydirdik. Ihtiyarin bu kosul ar altinda yalniz yasayamiyacagi, birisinin seyrek de olsa ona yardima geldigi bel iydi. Masanin gözünden kimlik cüzdani çikti. Rahmetli, Yeremiya Smith adinda, yetmis sekiz yasinda, Rus uyruklu bir yabanciydi. Makinist oldugu anlasiliyordu. Masanin üzerinde iki kitap vardi: Kisa bir cografya kitabiyla, kursun kalemle bir çok yerine isaret konulmus Incil'in Rusçasi. Bu iki kitabi

ben aldim. Evde oturan öteki kiracilara, ev sahibine sorduk, hiç kimsenin bir sey bildigi yoktu. €ok kalabalikti evin içi; fabrika ustalari, pansiyon olarak oturan Alman kadinlari bütün odalari doldurmuslardi. Kibar bir kimse olan evin yöneticisi de eski kiracisi üzerine, çati katinda alti ruble kirayla oturdugundan, son iki aydir bir köpek vermediginden, bu nedenle onu kapi disari et

21

meleri gerektiginden baska pek bir bilgi veremedi. "Ihtiyarin gelip gideni var miydi?" diye sorduk, bu konuda da kimse bir sey bilmiyordu. Koskocaman evdi, böyle yerlere girip çikan çok oldugu için bilinmezmis. Bir seyler ögrenebilecegimiz evin bes yil ik kapacisi da, yerine daha kiracilarin yarisini tanimayan genç yegenini birakip iki hafta önce izinle köyüne gitmisti. Bütün bu sorusturmalarin nereye vardigini kesin olarak bilmiyorum; sonunda topraga verdiler ihtiyari. O

günlerde öteki islerim arasinda bir gün de Vasilyevski adasina, altinci sokaga gidip geldim. Oraya varinca kendi kendime güldüm: Olaganüstü hiç bir yani olmayan sira sira evlerden baska ne görebilirdim altinci sokakta? "Peki ama, diye düsünüyordum, ihtiyar ölürken niçin Vasilyevski adasi altinci sokaktan söz etti? Sayikliyor muydu acaba?"

Smith'ten bosalan daire hosuma gitmisti. Baskasina kiralamamasini, daireyi benim tuttugumu yöneticiye söylidim. Odanin tavani gerçi pek basiktiöyle ki, önceleri basim vuracak sanmistimama istedigim kadar genisti ya! Zaten kisa zamanda alistim. Ayda alti rubleye bundan iyisi de bulunamazdi. Dairemin ayri olmasi pek hosuma gitmisti. Simdi bir hizmetçi bulmaktaydi is, yalniz basima yapamazdim çünkü. Kapici, hiç olmazsa günde bir kere ugrayip en gerekli isleri yapmaya söz verdi basta. Ihtiyar için birisinin gelecegini saniyordum. Oysa öleli bes gün olmustu, gelen giden yoktu.

II

O siralar dergilerde çalisiyor, ufak tefek yazilar yaziyordum; günün birinde büyük bir eser verecegimden hiç kuskum yoktu. Büyük bir roman üzerinde çalisiyor 22

dum; ama sonunda hastaneye düstüm... yakinda ölürüm herhalde. Sonum yaklastigina göre anilarimi yazmasam da pekala olurdu ya...

Hayatimin su aci son yili geliyor aklima. Her seyi yazmak istiyorum, kendime bu ugrasi bulmasaydim sanirim can sikintisindan ölürdüm. Bütün bu olaylar bazan. öylesine heyecanlandiriyor, öylesine üzüyor ki beni! Kelimeler kalemimin ucundan kagida dökülürlerken daha bir huzur verici, daha bir olagan biçime girecek, hayale, kabusa daha az benziyecekler saniyorum. Yazmak beni avutacak, içimdeki atesi söndürecek, eski yazarlik damarimi kabartacak; anilarimi, aci hayal erimi bir ise, ugrasa döndürecektir... Evet, çok iyi düsündüm bunu. Üstelik saglik memuruna da bir miras birakmis olurum; hiç degilse kisin pencerelerini kagitlar.

Gelgelelim, nedense ortasindan basladim hikayeme. Her seyi yazmaya karar verdigime göre bastan baslamaliyim. ™yle olsun. Zaten pek uzun sürmeyecektir kendimi tanitmam.

Buradan uzak ...skiy ilinde dogmusum. Ben küçükken ölen annemle babam iyi birer insan olmaliydilar. Acidigi için beni evine alan söyle böyle varlikli toprak sahibi Nikolay Sergeyiç

Ihmenev'in yaninda büyüdüm. Tek çocugu olan Natasa benden üç yas küçüktü. Agabeykardes gibiydik onunla. Ah sevgili çocuklugum! Yirmi bes yasinda, son günlerimi yasiyorken aklimda sadece senin olman; heyecanla, coskunlukla sadece seni anmam ne garip aslinda! O zamanlar ne maviydi gökyüzü, Petersburg günesine hiç benzemezdi günes; yüreklerimiz ne hizli çarpardi!

O zamanlar her yanda göz alabildigine çayirlar, ormanlar vardi; simdiki gibi soguk tas yiginlari karartmazdi insanin içini. Nikolay Sergeyiç'in yönetmeni oldugu Vasilyevski'deki park ne hostu!

Natasa'yla dolasirdik orada. Parkin bitiminde de büyük, los bir koruluk 23

vardi, bir keresinde kaybolmustukiçinde Natasa'yla... Ne güzel, tatli günlerdi! Hayati esrarengiz, çekici bir sey olarak görüyor, onunla tanismaktan hoslaniyorduk. Her "çalinin, agacin arkasinda bizim için esrarli, bilmedigimiz bir insan vardi sanki. Masal dünyasi gerçekle içice

gibiydi. Aksam sisi koyulasip, büyük derenin çakil i kiyisina yapismis gibi duran çalilarin dal arinda küme küme biriktigi zamanlar Natasa'yla ben sahilde el ele durup ürkek bir merakla uzaklara bakar, sisin içinden dogru birisinin "çikip yanimiza gelecegini ya da seslenecegini, böylece dadimizinanlattigimasal arin gerçeklesecegini sanirdik. Aradan uzun zaman geçtikten sonra bir keresinde Natasa'ya, "€ocuk hikayeleri" nin elimize geçtigi, kitabi kapip dogru bahçedeki havuzun yaninda yasli, sik yaprakli mese agacinin altindaki yesil kanepemize kosup oturdugumuz, hemen

"Alphonse ile Dalinde" hikayesini okudugumuz günü hatirlatmistim. Bu hikayeyi hatirladikça hala tuhaf bir burkulma olur içimde; geçen yil ilk iki satirini Natasa'ya ezbere okudugumzaman da aglamamak için güç tutmustum kendimi: "Kahramanim Alphonse Portugal'dedogmustur.

DonRamiro'dur babasinin adi"... Belki de pek budalaca bir seydi bu; kim bilir, Natasa'nin heyecanima öyle tuhaf tuhafgülümsemesinin sebebi de buydu belki. Ama çabuk toparlamisti kendini (çok iyi hatirliyorum bunu), beni avutmak için o da geçmis günlerden açmisti. Biraz sonra kendisi de duygulandi. €ok güzel bir aksamdi o; eskiyi yenibastan yasadik: "Beni il merkezine, yatili okula yol adiklari günüTanrim, ne çok aglamisti o gün!Vasilyevski'den temel i ayrilisimi...Okulu bitirmis,üniversiteyehazirlanmak için Petersburg'a gidiyordum. On yedi yasindaydim, o da on bes. O zamanlar pek biçimsiz oldugumu söylüyor Natasa. ™ylesine uzun boylu, öylesine siskaymisim ki, bana bakinca tutamazmiskendini, gülermis.Ayrilirken 24

çok önemli bir sey söylemek için bir kenara çektim onu; ama birden dilim tutuldu. O anda müthis heyecanli oldugumu hatirliyor Natasa. Konusamadik tabiŒ. Ne söyleyecegimi bilmiyordum.

Söylesem de anlayamazdi beni zaten. Birden bosandim, hiç bir sey söyleyemeden öyle gittim.

€ok sonra, bundan iki yil önce görüstük. Yasli Ihmenev bir dava için gelmisti Petersburg'a. Ben de edebiyat alaninda yeni yeni duyurmaya baslamistim adimi.

III

Nikolay Sergeiç Ihmanev iyi, ama çok eskiden beri yoksul düsmüs bir aileden geliyordu. Grene de yüz el i kölelik, oldukça iyi durumda bir çiftlik kalmisti ona babasindan. Yirmi yasinda süvari subayi olmustu. Isleri iyi gidiyordu, gelgelelim, hizmetinin altinci yilinda bir aksam kumarda varini yogunu kaybetti. O gece sabaha kadar, uyku girmedi gözüne. Devrisi aksam gene gitti oyun salonuna, sahibi oldugu tek seye, atina karsilik bir kart aldi. Kazandi. Arkasindan bir daha, bir daha... Yarim saat sonra köylerinden birini, son sayima göre el i kölelik Ihmenevka'yi geri almisti. Oyuna paydos deyip, devrisi gün de istifasini verdi. Yüz kölesini kaybetmisti. Iki ay sonra tegmen rütbesiyle ayrildi ordudan, küçük köyüne gitti. Bu kumar olayindan söz edilmesini hiç sevmezdi; öyle ki, o kadar iyi yürekli, babacan oldugu halde, birisi kaybettigi yüz köleden açacak olsa, öfkelenir, bozusurdu onunla. Köyde kendini çiftçilige verdi. Otuz bes yasinda soylu ama yoksul bir ailenin kizi olan Anna Andreyevna Sumilova'yla evlendi. Drahomasi bile yoktu Anna Andreyevna'nin, göçmen madam MonReves'in kentte soylu kizlar için açtigi yatili okulda okumustuher zaman övünür

dü bununla; oysa orada ne okudugunu bilen, anlayan da yoktu.Nikolay Sergeiç iyi bir toprak sahibi olmustu. Komsu toprak sahipleri ders aliyorlardiondan. Birkaç yil sonra bes yüz kölelik komsu Besilyevski köyüne Petersburg'dan sahibi prens Pyotr Aleksandroviç Valkonski geldi, Prensin gelisi büyük bir olay olmustu çevrede. Henüz genç sayilirdi; büyük bir rütbesi, önemli iliskileri vardi. Yakisikliydi, varlikliydi, nihayetçevrenin kizlarini, kadinlarini en çok bu yani ilgilendiriyordubekardi. Akrabasi olan valinin il merkezinde onu içtenlikle karsilamasini, kent bayanlarinin "kibarligina hayran kalmalarini" v.s. anlata anlata bitiremiyorlardi. Sözün kisasi, Petersburg yüksek sosyetesinin tasrada pek seyrek gözüken, gözüktüklerinde de büyük ilgi uyandiran üyelerinden biriydi bu. Ne var ki, ihtiyaci olmadigi, kendisinden az da olsa, asagi buldugu kimselere karsi kibar davranmiyordu Prens. Komsu toprak sahiplerini küçümseyip, onlarla tanismak istememesi bir çok düsman kazandirmisti ona. Durup dururken Nikolay Sergeiç'i ziyaret etmesi de bu yüzden sasirtmisti herkesi. En yakin komsusu Nikolay Sergeiç'di oysa.

Ihmenev'lerin evinde büyük bir heyecan yaratti bu ziyaret. Kari koca bayilmislardi genç adama; hele Anna Andreyevna cosmustu. Kisa bir zaman sonra aileden biriymis gibi haber falan vermeden her gün gelip gitmeye baslamisti. Onlari da kendi evine çagiriyor, nükteler savuruyor, gülünç hikayeleranlatiyor, Ihmenev'lerin kötü piyanosunda hem çalip hem söylüyordu. Ihmenevler sasiyorlardi dogrusu: Böylesine candan, böylesine degerli bir insan için kendinibegenmis, kibirli, bencil nasil diyebiliyorlardi komsular? Içten, temiz yürekli, çikarini düsünmeyen, dürüst bir insan olan Nikolay Sergeiç'ten hoslanmis olmaliydi Prens. Kisa bir zaman sonra her sey anlasildi.

Prens, madrabaz, gözü doymaz; ak saçli, gözlüklü, gaga burunlu,utanmazcasina çalan,_ 26

üstelik iskenceyle birkaç köylüyü öldüren çiftlik yöneticisi kahyasi Alman'in isine son vermek için gelmisti Va~ silyevski'ye. Sonunda yakayi ele vermisti Ivan Karloviç.. Yerin dibine girmisti utancindan, Alman dürüstlügünden, uzun uzun söz etti; ama yüz kizartici bir biçimde kovulmasina engel olamadi bütün bu çabalari. Bir yönetmen gerekliydi Prense; bulunmaz bir çiftçi, son derece dürüstbundan hiç kimsenin kuskusu olamazdibir insan olan Nikolay Sergeiç'i seçmisti. Prens, bu isi üzerine almasi için Nikolay Sergeiç'ten teklif bekliyordu galiba; ama olmadi bu, Prens günesli bir sabah dostça, son derece saygili bir tavirla dilegini açti ona. ™nce kabul etmek istemedi Ihmenev, ama hayli dolgun ücret Anna Andreyevna'yi ayartti, genç adamin bir kat daha artan kibarligi da geri kalan kararsizliklari silip süpürdü... Prensin istedigi olmustu. Insanlari iyi tanidigi bel iydi. Görüsmeye baslamalarindan kisa bir zaman sonra Ihmenev'in nasil" bir insan oldugunu, onu parayla degil de gösterecegi içtenlikle, yakinlikla kendine baglayabilecegini, istedigini yaptirabilecegini biliyordu. Gözü kapali, her seyini güvenebilecegi bir kahyaya ihtiyaci vardi; bundan böyle Vasilyevski'ye bir daha gelmek istemiyordu. Ihmenev'i öylesine büyülemisti ki, adamcagiz yürekten inaniyordu dostluguna. Nikolay Sergeiç bizde çok olan son derece temiz yürekli, içten, duygulu bir insandi; böyleleri (bazan Tanri bilir niçin) birisini sevdiler mi bütün varligiyla baglanirlar ona; bu baglilikları bazan gülünç bile kaçar.

Aradan uzun yil ar geçti. Prensin çiftligi gelistikçe gelismisti. Prensle Ihmenev arasindaki iliskiler iyiydi, resmi is mektuplariyla sürdürülüyordu bu iliskiler. Prens Nikolay Sergeiç'in yönetimine hiç

karismiyor, bazan Ihmenev'i sasirtan son derece pratik, uygun ögütler veriyordu ona. Parayi bos yere harcamayi, çarcur etmeyi

27

sevmedigi, hatta elinin siki oldugu anlasiliyordu. Vasilyevski'ye gelisinden bes yil sonra ayni ilde dört yüz kölelik, pek iyi durumda baska bir köyü satin almasi için Nikolay Sergeiç'e vekalet yol adi.

Nikolay Sergeiç mutluydu. Prensin basanlarina, yükselisine, yükselen öz kardesiymig gibi yürekten seviniyordu. Hele Prens bir is konusunda, ona son derece güvendigini bel i edince adamcagiz iyice duygulanmisti. Anlatayim bunun nasil oldugunu... Ama önce, hikayemin bir bakima en önemli kisilerinden olan Prens Valkonski üzerine kisa bir açiklama yapmam gerekiyor.

IV

Dul oldugunu söylemistim. €ok gençken, para için evlenmisti. Moskova'da varini yogunu iyice kaybeden ailesinden hemen hemen hiç bir sey kalmamisti ona, Vasilyevski üstüste birkaç kere ipotek edilmis, borç içindeydi. Moskova'da devlet dairelerinden birinde çalismak zorunda kalan yirmi iki yasindaki Prens'eailesinden bir köpek bile kalmamisti; "eski bir soyun baldiri çiplak evladi"

olarak atilmisti hayata. Bir tüccarin tohuma kaçmis kiziyla evlenmesi onu kurtardi. Tüccar drahoma konusunda aldatti tabiŒ Prensi; ama gene de karisinin parasiyla, ailesinden kalan çiftligi geri alip kurtarabildi. Prensin kismetine çikan tüccar kizinin okuyup yazmasi yoktu, iki sözcügü bir araya getirip konusamazdi; yüzü de pek çirkindi, sadece bir iyi yani vardi: Iyi yürekli, sessizdi.

Prens onun bu yanindan yararlanmasini bildi: Evlenmelerinden bir yil sonra o siralar bir erkek çocuk doguran karisini Moskova'da tüccar babasinin

yanina birakip, ...ski iline gitti.

"Petersburg'daki soylu bir akraba 28

sinin yardimiyla orada oldukça yüksek bir memuriyet edinmisti, Içi yükselmek, parlamak atesiyle yaniyordu. Karisiyla Petersburg'da da Moskova'da da yapamayacagini anladigi için ise tasradan baglamaya karar vermisti. Evliliklerinin ilk yilinda karisina etmedigi iskencenin kalmadigini söylüyorlar. Bu söylenti pek sasirtiyordu Nikolay Sergeiç'i, heyacanla savunuyordu Prens'i, onun böylesine kaba hareket edebilecek bir insan olmadigini söylüyordu. Ama yedi yil sonra nihayet ölmüstü Prenses, dul kalan Prens de hemen Petersburg'a aktardi. Baskentte ilgi bile uyandirmisti.

Bir çok meziyetleri olan, zeki, zevk sahibi, henüz yakisikli, genç sayilan Prens sosyeteye mutluluk arayan, himaye pesinde kosan bir insan degil de, baslibasina bir deger olarak girmisti. Onda gerçekten de insani çeken, baglayan, güçlü bir seyin oldugunu söylüyorlardi. Kadinlarin pek hosuna gidiyordu; sosyete dilberlerinden biriyle iliskisini duymayan, kalmamisti. Soydan gelme, cimrilik derecesine varan eli sikiligina ragmen parayi hiç acimadan harciyor, her önüne gelene kumarda para veriyor, ne kadar çok kaybederse etsin hiç üzülmüyordu. Ama Petersburg'a eglenmek için gelmemisti; yükselmek istiyordu, istedigi de oldu. Onun sosyetedeki basarilarina sasan, akrabasi ünlü kont NainskiPrens karsisina her hangi bir dilekçi olarak çiksaydi yüzüne bile bakmazdi belkionunla ilgilenmis, hatta yedi yasindaki oglunu yetistirmek için evine almisti. Prensin Vasilyevski'ye gelisi, Ihmenev'le tanismasi da bu zamana rastliyor. Sonunda, Kontun araciligiyla elçiliklerden birinde önemli bir yere atanarak yurt disina gitti. Onunla ilgili söylentiler biraz anlasilmaz olmaya bile baslamisti: Yurt disinda basindan kötü bir olay geçtigini söylüyorlardi, ama bunun nasil bir olay oldugunu bilen yoktu. Yalniz, yukarda sözünü ettigim dört yüz kölelik köyü

satin aldigi biliniyor kesinlikle. Uzun zaman sonra önem

29

li bir kimse olarak döndü yurda; Petersburg'da oldukça büyük bir memuriyete getirildi. Ihmenev'de onun yeniden evlenmeye, varlikli,

taninmis bir ailenin kizini almaya hazirlandigi söylentileridolasiyordu.Nikolay Sergeiç sevinçten el erini ogusturarak "Gördünüz mü, diyordu, kodamanlar sinifina giriyor bizimki!" O siralar Petersburg'da üniversitedeydim; hatirliyorum, Ihmenev bana mektup yazip, Prens'in evlenecegi haberinin dogru olup olmadigini arastirmami istemisti. Prense de bir mektup yazmis, beni himayesine almasini dilemisti;amaPrens cevap vermedi bu mektubuna. Sadece, Kontun evinde yeterince yetistirildikten sonra liseye giden Prensinoglunun, on dokuzyasindaögreniminibitirdiginiögrenebildim. Ihmenev'lere bunu yazdim.

Prensin, oglunu çok sevdigini, bir dedigini iki etmedigini, simdiden onun gelecegi için ugrastigini da ekledim. Bütün bu bilgileri Prensin oglunun tanidigi olan ögrenci arkadaslarimdan almistim.

Iste tam o günlerde, güzel bir sabah Nikolay Sergeiç Prensten onu pek sasirtan bir mektup aldi...

Yukarda da söyledigim gibi, Nikolay Sergeiç'le iliskilerini o zamana kadar resmi is mektuplariyla sürdüren Prens simdi son derece içten, dostça bir tavirla aile sirlarim açiyordu ona: Oglundan yakiniyor, kötü davranislarina üzüldügünü yaziyordu. Oglunu temize çikarmak için de ekliyordu:

"Bu yasta bir çocugun ufak tefek hatalari pek önemli sayilmaz tabiŒ aslinda". Ceza olarak bir zaman için köye, Ihmanev'in yanina yol amaya karar vermisti oglunu. Prens, "Dünyanin en iyi yürekli, dürüst insani Nikolay Sergeiç'e, özel ikle Anna Andreyevna'ya" güvendigini yaziyor; onlardan, yaramaz oglunu ailelerine kabul etmelerini, ona biraz akil vermelerini, el erinden gelirse onu sevmelerini, en önemlisi de uslandirmalarini, "insan hayatinda öylesine önemli yeri olan kurtarici kesin ilkeleri ona asilamalarini" diliyordu. Yasli Ih 30

menev tabiŒ dört el e sarildi ise. Genç Prens geldi sonunda; öz çocuklari gibi karsiladilar onu.

Kisa bir zaman sonra Nikolay Sergeiç onu cani gibi seviyordu. Hatta sonralari, Prensle Ihmenev tamamen ayrildiklari zaman, ihtiyar bazan mutlu bir gülümsemeyle anardi Alyosa'siniPrens Aleksey Petroviç'e Alyosa'm

derdi.Gerçekten de pek tatli bir çocuktu bu: Yakisikli, kiz gibi narin yapili, sinirliydi. ™te yandan neseli, temiz yürekli, duyguluydu da... Ihmenev'lerin evinde pek seviliyordu. On dokuz yasinda oldugu halde, çocuklugu hala atamamisti üzerinden. Söylentilere bakilirsa üzerine titreyen babasinin, onu köye niçin sürdügünü anlamak güçtü. Delikanlinin Petersburg'da düzensiz bir hayat yasadigini, çalismak istemedigini, babasinin da bunlara üzüldügünü söylüyorlardi. Nikolay Sergeiç, Alyosa'ya bu konuda hiç bir sey sormadi; Pyotr Aleksandroviç de mektubunda oglunu sürmesinin asil nedeninden söz etmemisti. Bununla beraber birtakim söylentiler dolasiyordu ortalikta: Alyosa'nin bagislanamayacak kadar agir bir yaramazlik yaptigindan, sosyeteden bir bayanla gizli iliskisinden, birisini düel oya çagirdigindan, kumarda büyük bir para kaybettiginden söz ediyorlardi. Baska birisinin parasini yedigi bile söyleniyordu. Prensin, oglunu bir suçu oldugu için degil de birtakim bencil düsünceleri yüzünden köye yol adigini söyleyenler de vardi. Nikolay Sergeiç bu sonuncu söylentiyi nefretle reddediyordu. €ocukluk çaginda Prensi hiç görmemis olan Alyosa da taparcasina seviyordu babasini zaten; ondan söz ederken cosuyor, heyecanlaniyordu. Babasinin etkisi altinda oldugu bel iydi. Alyosa bazan, babasinin da kendisinin de ayni zamanda kur yaptiklari bir kontesten, onun (Alyosa'nin) kadini elde etmesine babasinin çok sinirlendiginden söz ediyordu. Bu hikayeyi daima heyecanla, çocuksu bir içtenlikle, çin çin öten neseli kahkahalar atarak anlatiyordu; ama Nikolay 31

i Sergeiç onu hemen susturuyordu. Alyosa, babasinin evlenmek niyetinde oldugunu da dogruluyordu.

Hemen hemen bir yil olmustu köye sürgün geleli. Belirli zamanlarda saygili, agirbasli mektuplar yaziyordu babasina. Sonunda Vasilyevski'ye o kadar alisti ki, Prens yazin köye geldiginde (Ihmenev'leri daha öncedenhaberdar etmisti) sürgün, köyde kalmasina izin vermesi için yalvarip yakarmaya baslamisti babasina. Köy hayatinin tam ona göre bir hayat oldugunu söylüyordu.

Alyosa'nin verdigi her karar, kapildigi her heves asiri duygululugun , dan, heyecanli yaradilisindan, bazan saçmaliga varan havailiginden, dis etkilere pek çabuk kapilmasindan, iradesinin olmayisindan geliyordu. Ama Prens kuskulu kuskulu dinledi oglunun, bu dilegini...NikolaySergeiç

eski "dostu" nu güç taniyabildi: €ok degismisti Prens Pyotr Aleksandroviç. Nikolay Sergeiç'e karsi pek bir tuhaf davraniyordu; hesaplar gözden geçirilirken igrenç bir titizlik, cimrilik, anlasilmaz bir kusku gösterdi. Bütün bunlar pek üzdü dürüst Ihmenev'i; uzun süre inanmak istemedi. On dört yil önce Vasilyevski'ye gelen Prens degildi bu sanki:Simdi bütün komsulariylaönemli olanlariyla tabiŒtanisti. Nikolay Sergeiç'e hiç gelmiyor, bir usagiymis gibi davraniyordu. Birden acayip bir sey oldu: durup dururken tamamen ayrildilar Prensle Nikolay Sergeiç. Birbirlerine kötü sözler söylediler, Ihmenev öfkeyle çikip gitti Vasilyevski'den, ama olay bununla kapanmadi. €evrede igrenç dedikodulardolasmayabaslamisti. Genç prensin yaradilistan zayif oldugunu sezinleyen Nikolay Sergeiç'in, onun eksikliklerinden yararlanmaya çalistigini; kizi Natasa'nin(osiralar daha on yedisinde olan Natasa'nin) yirmi yasindaki delikanliyi kendine zorla asik ettigini; anasiyla babasininhiç farkinda degilmisler gibi davrandiklari haldebu aski körüklediklerini söylüyorlardi.

Sözde, kurnaz, "ahlaksiz" Natasa, gene .32

onun ugrasmasi sonucu komsu toprak sahiplerinin evlerindeki sayilari hayli kabarik olan kibar kizlardan hiç birini görmek firsatini bulamayan delikanliyi nihayet büyülemisti. Sonra, sevgililerin Vasilyevski'ye on bes verst uzaklikta olan Grigoryev köyünde evlenmeye karar verdiklerini iddia edenler de vardi. "TabiŒ Natasa'nin anne babasindan gizli, diyorlardi. Ama Ihmenev'le karisi her seyi pekala biliyorlar, kizlarini kiskirtiyorlardi". Sözün kisasi, çevrenin kadinli erkekli dedikoducularinin bu olayla uydurup uydurup söylediklerini siralayacak olsak baslibasina bir kitap olurdu. Isin tuhafi, Prens bütün bunlara inanmis, hatta Vasilyevski'ye de sirf Petersburg'dayken aldigi imzasiz bir mektup üzerine gelmisti. Hiç kusku yok ki Nikolay Sergeiç'i birazcik olsun taniyan bir insan bu iftiralarin bir tekine bile inanamazdi; gelgelelim herkese bir seyler olmustu; her kafadan bir ses çikiyor, herkes dudak bükerek basini sal iyor... zaval i ihtiyari kesinlikle suçluyordu. Ihmenev, kizini dedikoduculara karsi savunmaya kalkismayacak kadar gururluydu.

Karisina da komsularina her hangi bir açiklamada bulunmamasini siki siki tembihlemisti. iftiraya ugrayan Natasa'ninsa bir yil sonra bile bir seyden

haberi yoktu: Olaylari büyük bir titizlikle saklamislardi ondan; on iki yasinda bir kiz kadar neseli, safti.

Bu arada kavga da gittikçe kizisiyordu. Yaltakçilar bos durmuyorlardi. Birtakim fitneciler, taniklar çikti ortaya; Prensi Nikolay Sergeiç'in Vasilyevski'yi yil ardan beri hiç de dürüst yönetmedigine inandirmayi sonunda basardilar. Dahasi var: Sözde üç yil önceki koru satisinda Nikolay Sergeiç

on iki bin gümüs rubleyi iç etmis; bu konuda açik seçik, yasalara uygun delil er varmis; üstelik, koruyu satarken Prensten izin falan da almamis, kendi bildigi gibi hareket etmis, mal sahibini her is olup bittikten sonra korunun satilmasina razi etmis, satistan 33

aldigi paranin çogunu da cebe indirmis. Sonradan da anlasildigi gibi, bütün bunlar iftiraydi tabiŒ, ama Prens söylenenlerin hepsine inandi, herkesin içinde Nikolay Sergeiç'in yüzüne karsi "hirsiz"

diye haykirdi. Ihmenev tutamadi kendini, hakarete hakaretle karsilik verdi. Büyük bir rezalet oldu.

Dava hemen basladi. Nikolay Sergeiç birtakim kagitlari saklamadigi; daha önemlisi, ne koruyucusu, ne de bu gibi durumlarda tecrübesi oldugu için dava aleyhine isliyordu. €iftligine haciz kondu. Sinirleri fena halde bozulan ihtiyar, il merkezindeki davayi tecrübeli avukatina birakip, durumu yakindan izlemek için Petersburg'a geldi.. Saniyorum kisa bir zaman sonra Prens, Ihmenev'i bos yere kirdigini anlamisti. Ne var ki, birbirlerine çok agir hakaret etmislerdi, barisamazlardi. Prens davayi kendi lehine çevirmek, yani eski çiftlik kahyasinin elinden son lokmasini almak için bütün gücüyle çalisiyordu.

V

Böylece Petersburg'a tasinmis oldu Ihmenev'ler,, Bunca uzun bir ayriliktan sonra Natasa'yla karsilasmami anlatmaya girismeyecegim. Aradan geçen dört yil içinde bir gün bile unutmamistim onu. Natasa'yi hatirladikça içimi dolduran duygunun ne oldugunu o zamanlar bilmiyordum tabiŒ, ama bu

ikinci bulusmamizdan kisa bir süre sonra, kaderimin onunkine bagli oldugunu anladim.

Basta, gelislerinin ilk günleri aradan geçen dört yilin onu pek az degistirdigini, ayrilmamizdan önceki küçük kiz olarak kaldigini saniyordum. Ama günler geçtikçe onda Ezilenler F: 3 34

yeni, o zamana kadar bilmedigim, sanki benden mahsus saklanmis bir seyler sezinlemeye baslamistim. Gerçek yanlarini benden gizler gibi bir hali vardi... bunlari bir bir sezinlemek ne hostu! Petersburg'a geldiklerinde ihtiyar pek sinirli, huysuzdu. Isleri kötüydü. Durmadan söyleniyor, davayla ilgili kagitlarla ugrasiyordu; bize baktigi yoktu. Anna Andreyevna aklini yitirmis gibi dolasiyordu ortada, neye ugradigini bilmiyordu. Petersburg ürkütmüstü onu. Eski günlerinin, Ihmenevka'nin özlemiyle aglayip sizliyor; gelinlik çaga gelen Natasa'nin gelecegini düsünecek kimse yok diye üzülüyor; içini dökebilecegi baska kimsesi olmadigi için bana tuhaf itiraflarda bulunuyordu.

iste tam o siralarda, onlarin gelisinden biraz önce, edebiyat alanina atildigim ilk romanimi yeni bitirmis, isin acemisi oldugum için eserimi ne yapacagimi, kime verecegimi bilmiyordum.

Ihmenev'lerin evinde hiç söz etmemistim bundan; avare dolastigim, çalismadigim, kendime bir is aramadigim için neredeyse kavga edeceklerdi benimle, Ihtiyar azarliyordu benibeni bir evlat bilerek tabiŒ.Roman yazdigimi onlara söylemekten düpedüz utaniyordum. €alismakta gönlümün olmadigini, roman yazmak istedigimi nasil açabilirdim onlara? Bu yüzden sirasi gelinceye kadar yalan söyledim, var gücümle is aradigima, ama bulamadigima inandirdim onlari, ihtiyarin yalan söyleyip söylemedigimi arastiracak durumu yoktu. Hatirliyorum, bir keresinde Natasa, babasiyla konusmamizi sonuna kadar dinledikten sonra esrarli bir tavirla bir köseye çekti beni; nemli gözlerle, gelecegimi düsünmem için yalvardi, sorular sordu, bir sey ögrenemeyince de, isi avarelige verip kendimi mahvetmeyecegime dair yemin ettirdi bana. Gerçi ne yaptigimi, neyle ugrastigimi açmadim ona, ama yapitimi, ilk romanimi begendigini açiga vuran tek sözcügünün o anda benim için, sonralari e

lestirmenlerden, edebiyattananlayanlardanduydugum övgülerden çok çok degerli oldugunu hatirliyorum. Sonunda çikti romanim. Daha basilmadan çok önce edebiyat dünyasinda hayli gürültü koparmisti. Müsveddelerimi okuyan B. (1) bir çocuk gibi cosmustu. Hayir! Mutlu oldugum anlar olduysa bu, ilk basarimin verdigi sarhosluk dakikalari degil, romanimin müsveddelerini hiç

kimseye okumadan, göstermedenöncekigünlerdi:Coskun umutlar, hayal er, çalisma tutkusuyla geçirdigim uzun geceler mutluydum; yakinlarimmis gibi benimsedigim, gerçekten ayirdedilemeyen, yarattigim kisilerle, hayal erimle beraber geçirdigim geceler...Kahramanlarimla güler, gene onlarla aci çekerdim. Zaval ilar aglarken benim de gözyasi döktügüm olurdu...

ihtiyarlarin, önce pek sastiklari halde, ilk basarima ne çok sevindiklerini anlatamam! Söz gelimi Anna Andreyevna, herkesin öve öve bitiremedigi yazarin o küçücük Vanya olduguna inanamiyor, basini sal iyordu. Ihmenev uzun süre teslim olmadi, romanimla ilgili ilk söylentiler çikmaya basladiginda korktu bile;gelecegimi mahvettigimi, yazarlarinçogunlukla derbeder insanlar olduklarini söylüyordu. Ama ardi kesilmeyen övgüler, dergilerde çikan yazilar; nihayet, düsüncelerine gözü kapali inandigi bazi kimselerden duydugu benimle ilgili iyi sözler, görüsünü

degistirmek zorunda birakti onu. Birden elime para geçtigini görünce, hele bir de insanin edebiyattan ne kadar para kazanabilecegini ögrenince son kuskulari da kayboldu.

içindekikuskulardan kurtuldugu anda kendini tam, coskun bir inanca kaptiran insanlardan olan ihtiyar, mutluluguma bir çocuk gibi sevinerek gelecegim üzerine sinir tanimayan, göz kamas (1)Burada Dostoyevski'nin ilk romani "insanciklar" la devünlü elestirmeni Belinski'den söz ediliyor.

(E.A.) 36

tirici hayal er kurmaya, umutlar beslemeye baslamisti. Her gün baska bir plan kuruyordu; neler neler yoktu bu planlarda! Bana karsi davranislarinda, o zamana kadar olmayan, bambaska bir saygi vardi. Ama kimi zaman, birden gene kuskuya kapildigi, en heyecanli aninda ne söyleyecegini sasirdigi oluyordu.

"Yazar, ozan! Ne tuhaf... Ozanlardan adam olan, rütbe kazanan olmus mudur? Geveze, sapik insanlardir!"

Onun bu çesit kuskulara daha çok hava kararirken kapildigi kaçmamisti gözümden (o mutlu günleri unutabilir miyim hiç!) Bizim ihtiyar, ortalik kararmaya basladiginda nedense daha bir karamsar, duygulu, vesveseli olurdu. Natasa'yla ben bilirdik bunu, önemsemezdik. Hatirliyorum, general Sumarokov'dan, Derjavin'e içinde birkaç köpek bulunan bir enfiye kutusu yol anilmasi olayindan, €ariçenin Lomonosov'u ziyaret edisinden, Puskin'den, Gogol'den söz ederek avutmaya çalisirdim onu.

Bunlari belki de ilk kez duyan ihtiyar,

Biliyorum canim, hepsini biliyorum, derdi. Him ! Bak Vanya, senin su yazdigin seyin manzum olmadigina sevindim. Si r saçmaliktir bence. Itiraza kalkisma hemen, bu ihtiyara güven; kötülügünü istemem senin; evet saçmalik, düpedüz saçmaliktir siir, issiz güçsüzlerin ugrasacagi bir sey! Si r yazmak lise ögrencilerine yakisir... Bu siir belasi var ya, sizin gençligi toptan çildirtacak sonunda... Tutalim ki Puskin büyük bir ozandir, kime ne bundan! Si r degil mi yazdiklari... hava civa yani... Yazdigi bazi seyleri okudum okumasina... Düz yazi baskadir! Yazar okuyucularim egitmek olanagina bile sahiptir burada... ulus sevgisini, ya da erdemi insanlarin içine yerlestirebilir... öyle degil mi? Anlatmak istedigimi anlatamiyorum canim ama anliyorsun beni tabiŒ; seni sevdigim için söylüyorum bunlari.

Romanimi getirdigim gün, çaydan sonra hep beraber

37

yuvarlak masaya oturdugumuzda babacan bir tavirla,

Hadi bakalim oku, dedi. Oku dagörelim neler yazmissin; herkes senden söz ediyor!Görelim bakalim! Kitabi açip, okumaya hazirlandim.Romanim o aksam yeni çikmisti baskidan, bir tanesini kaptigim gibi solugu Ihmanev'lerde almistim.

Romanimi onlara daha önce, editördeki müsveddelerimden okuyamadigim için üzülüyordum.

Natasa üzüntüsünden agliyor, benimle çekisiyor, romanimi ondan önce baskalari okuyor diye sitem ediyordu bana... Ama sonunda masanin basindaydik iste. Ihtiyar son derece ciddi, elestirmeye hazir bir tavir takinmisti. Ince eleyip sik dokumak, "durumu anlamak" istiyordu.

Karisinin da pek magrur bir görünüsü vardi; romanimin okunmasi serefine neredeyse yeni bosörtüsünü takacakti. Sevgili kizi Natasa'ya ne zamandir sonsuz bir sevgiyle baktigimin; onunla konusurken heyecanlandigimin, Natasa'nin da bana eskisinden daha bir içten baktiginin farkindaydi. Evet, nihayet o an; basari, mutluluk ani gelmisti! Yasli kadin, kocasinin beni biraz fazla ögmeye basladiginin, kiziyla bana tuhaf tuhaf baktiginin da farkindaydi... birden ürküttü onu bu: Ne olursa olsun, bir kont, bir prens, hiç degilse dokuzuncu dereceden, kordonlu, genç, yakisikli bir memur bile degildim! Anna Andreyevna yarim seylerle yetinmeyi sevmezdi.

"Göklere çikariyorlar onu, diye geçiriyordu içinden, ama nedenini bilen yok. Yazarmis, ozanmis...

Ne demekmis yazar?"

VI

Bir oturusta okudum onlara romanimi. €aydan hemen sonra baslamistik, kalktigimizda saat gecenin ikisiydi. Ihtiyar basta biraz eksitmisti yüzünü. Yüce, belki kendisinin de anlayamayacagi, ama gene de yüce bir sey 38

3er bekliyordu; oysa çika çika günlük, bildigimiz, çevremizde gördügümüz basit seyler çikmisti karsisina. Kahramanim büyük ya da ilginç, hiç degilse Roslavlev gibi Yuri Miloslavski (1) gibi tarihe geçmis kisiler olsaydi bari; oysa resmŒ giysisinin dügmeleri bile kopuk, zaval i, kisiligi olmayan, hatta aptalca bir memurun öyküsüydü bu; hem öylesine sade, ari bir dil e anlatilmisti ki bunlar... €ok tuhafti! Anna Andreyevna soru dolu bakislarim kocasinin yüzünden ayirmiyordu;bir seye alinmis gibi surat da asiyordu: "Böyle saçmalari basmaya, dinlemeye deger mi? Para verip bunu alanlar da olacak ha!" demek istedigi yüzünden bel iydi. Natasa dikkat kesilmis,dudaklarima, her sözücügü nasil söyledigime bakarak dinliyor, kendi de o güzelim dudaklarini oynatiyordu.

Sonra mi ne oldu? Daha yariya gelmemistim ki, dinleyicilerimin gözlerinden sipir sipir yaslar akmaya baslamisti. Anna Andreyevna agliyor,mirildanmalarindananladigima görekahramanima aciyor, ugradigi felaketlerde ona birazcik olsun yardimci olabilmeyiyürekten istiyordu, ihtiyar ise büyügü, yüceyi bir yanaatmis, "Pek öyle ahim sahim bir sey olmadigi bastan bel iydi zaten, diyordu; basbayagi bir hikaye iste; ama kisinin yüregine isliyor; adam yerine koymadigimiz silik, ezik bir zaval inin da bir insan oldugunu, kardesimizsayildigini duyuyor insan içinde!" Natasa hem agliyor hem dinliyor, arada bir masanin altindan kolumu gizlice var gücüyle sikiyordu. Romanimin okunusu bitti. Natasa ayaga kalkti; yanaklari al al olmustu, gözlerinde yaslar parliyordu; birden elimi yakaladi, öptü, kosarak çikti odadan. Annesiyle babasi bakistilar. Kizinin hareketine sasan Ihmenev,

Böyle duyguludur iste bu kiz, dedi, ama kötü bir

(1)M.N. Zagoskin'in(17891852) ayni adli romanlarinin iki kahramani.

sey degil bu, hatta iyi, çok iyi!

Natasayiayni zamanda nedense beni detemize çikarmak istiyormus gibi karisina kaçamak bir göz atarak,

Iyi kizdir... diye mirildandi.

Gelgelelim Anna Andreyevna, ben okurken heyecanlandigi, duygulandigi halde, söyle söylemek istiyormus, gibi bakiyordu:

"Iyi yazmis, anladik; ama ne diye kendimizi paraliyalim?" v.b.

Biraz sonra döndü Natasa; neseli, mutluydu, yanimdan geçerken gizlice bir çimdik atti bana.

ihtiyar gene "ciddi" tavrini takinip romanimi elestirecek oldu ama sevincinden tutamadi kendini, duygulandi:

Enfes bir sey bu, Vanya, dedi, enfes!Yüregim öyle rahatladi ki sorma! Bu kadarini beklemiyordum senden dogrusu! Yüce, parlak bir sey degil, bel i bu... "Moskova'nin Kurtulusu" vardir bende, Moskova'da yazilmis. Nasil söylesem sana, kitabin yüce, çok yüce bir sey oldugu daha ilk satirindan bel i...Ama biliyor musun Vanya, seninki daha bir basit, anlasilir olmus. En çok hosuma giden yani da anlasilmasi! Insan kahramanlari daha bir yakin hissediyor kendine, sanki olaylar benim basimdan geçmis. ™tekiler gibi yazmis olsaydin, kendin de bir sey anlamazdin yazdigindan. Yalnizdilini biraz düzeltmen gerek: Gerçi ögüyorum seni ya, ne dersen de dilin biraz yavan kaçiyor, yüceligi yok...Ama is isten geçti artik, basildi bir kere. Ikinci baskidadüzeltiriz. Ikinci baski yapar mi dersin romanin? O zaman gene para alirsin... Him!

Anna Andreyevna,

Gerçekten verdiler mi sana o kadar parayi, Ivan Petroviç? diye sordu. Inanamiyorum bir türlü.

Aman Al ahim, artik nelere para veriyorlar! 40

Gittikçe duygulanan ihtiyar,

Sana bir sey söyleyeyim mi Vanya? diye atildi, gerçi bir memuriyet falan degildir bu seninki, ama gene de bir meslek sayilir. Büyükler de okuyacak senin kitaplarini. Gogol'e bilmem ne kadar yil ik baglandigini, Avrupa'ya gönderildigini söylüyorsun.Sana da niçin yapmasinlar ayni seyi? ™yle degil mi? Dahaerken midir dersin ? Bir roman daha, yazmalisin degil mi ? ™yleyse yaz sen de birader, bir an önce yaz!Basariya ulastim diye gevseme hemen. Demir tavinda dövülür!

Kendisinden öylesine emin, öylesine içten konusuyordu ki, sözünü kesmeye, hayal erine set çekmeye kiyamadim.

Bakarsin bir enfiye kutusu verirler sana... Ne diyeceksin? Gönül eri öyle isterse bir sey diyemezsin ki. Tesvik için olur mu olur.

Sol gözünü anlamli anlamli kirparak fisildadi:

Kim bilir, belki saraya bile kabul edilirsin. Olmaz mi yani? Henüz erken mi yoksa?

Anna Andreyevna alinmis gibi atlidi:

Saraya ha! içtenlikle gülümseyerek,

Biraz daha gayret ederseniz general yapacaksiniz beni, dedim.

Ihtiyar da gülümsedi. Pek mutluydu. O aralik bize kahvalti hazirlayan Natasa neseyle, Ekselans yemege buyurmazlar mi acaba? diye seslendi.

Kahkahalarla gülmeye baslayip kostu, babasinin boynuna siki siki sarildi.

Sevgili babacigim, canim babacigim! Ihtiyar duygulanmisti.

Anladik, anladik, pekala! Bilirsin, içimden geldi

41

gi gibi konusurum daima. General olsun olmasin, simdi kahvaltimizi yapalim.

Sevgili kizinin pembelesmis yanagini oksayarakher firsatta oksardi Natasa'nin yanagini, Hani ya çok da duygulusun! diye ekledi. Sonra bana döndü.

Seni sevdigim için söyledim bunlari Vanya. Gerçi general degilsin(general ik çok uzak sana), ama ne olursa olsun, taninmis bir kisisin, bir müel ifsin!

Simdi yazar diyorlar babacigim.

Müel if demiyorlar mi artik? Bilmiyordum. Varsin yazar desinler, asil söylemek istedigim suydu: Roman yazdi diye adami mabeyinci yapmazlar tabiŒböyle buseyi düsünmek saçmalik olurama gene de yükselirsin; atase falan yaparlar seni hiç olmazsa. Sagliginin düzelmesi, ya da bilgini görgünü arttirman için Avrupa'ya, Italya'ya yol arlar belki; para yardimiyaparlar. Yeter ki dürüst ol; parayi, saygiyi onun bunun himmetiyle degil, hakederek kazan...

Anna Andreyevna gülümseyerek,

"Burnun da büyümesin Ivan Petroviç, dedi.

Oldu olacak bir de yildiz taksinlar gögsüne bari, babacigim, ataselik nedir ki!

Koluma bir cimcik daha atti Natasa, Ihtiyar, yanaklari al al olmus, gözleri neseden birer yildiz gibi pirildayan kizina heyecanla bakti.

Bu kiz da hep alay eder benimle!Galiba gene fazla ileri gittim çocuklar;her zaman böyleyimdir zaten... ama sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, pek sade bir görünüsün var...

Aman Al ahim! Kime benzesin istiyorsun babacigim?

Hayir canim, onu söylemek istemedim. Laf ola be ri gele iste. Vanya, öyle bir yüzün var ki... Yani ozanla 42

rinkine hiç benzemiyor demek istiyorum...Duyduguma göre uçuk benizli olurmus ozanlar, saçlarini uzatirlarmis, gözlerinde anlasilmaz bir parilti sezilirmis... Goethe, daha baska ozanlar da öyleymis sözün gelisi... Abbaddonne'de(1)okudum bunu...Gene saçmalamaya basladim galiba, ne dersiniz? Su yaramaz da nasil üzerime üzerime geliyor! Bilgin degilim ben dostlarim, sadece duygularim kuvvetlidir.Yüzün yüz degilmis, olsun varsin,o kadar önemli degildir bu, hele benim için üç kat iyidir de... Onun için söylemiyorum...Sadece dürüst ol yeter Vanya, önce dürüst olmaya bak; gözün yukarlarda olmasin! ™nünde genis bir yol vardir. Dosdogru yürü bu yolda, sana asil söylemek istedigim buydu iste!

Ne güzel günlerdi onlar! Bos zamanlarimi, bütün aksamlarimi onlarda geçiriyordum, ihtiyara edebiyat dünyasindan, nedense birden pek ilgilenmeye basladigi edebiyatçilardan haberler getiriyordum. Ona çok sözünü ettigim B. nin elestiri yazilarini bile okuyordum.Gerçi bir sey anladigi yoktu ama heyecanla ögüyorduonu, "Kuzeyli Ana Ari" da yazan düsmanlarina ates püskürüyordu. Anna Andreyevna gözlerini Natasa'yla benden ayirmiyordu, ama biz gene de birbirimizesöyleyecegimizi söyledik! Natasa'nin, basini önüne egip, yarim açik dudaklari arasindan evet diye

fisildadigini sonunda duymustum. Ihtiyarlar da ögrendi durumu,düsünüptasindilar; Anna Andreyevna basini uzun uzun sal adi durdu. Sasirmisti, ne söyleyecegini bilemiyordu, inanmamisti bana.

Simdi islerin iyi Ivan Petroviç, dedi, ya günün bri nde bozulursa, ya biraksilikolursa?Küçük bir memuriyete girsen nasil olurdu acaba? ihtiyar biraz düsündükten sonra, (DN.A. Polevoy'un(17961846)romantik uzun hikayesi.

_ 43 _

Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, farkindaydim zaten durumun, ne yalan söyleyeyim, hosuma da gitmiyordu degil, senle Natasa... dogrusu çok iyi bir sey bu ! Biliyor musun Vanya, henüz ikiniz de çok gençsiniz; sonra, Anna Andreyevna da hakli. Bekleyelim, bakalim zaman ne gösterecek.

Bir kabiliyet, hatta üstün bir kabiliyet oldugunu kabul edelim... ama ilk basta söyledikleri gibi dahi de degilsin, basbayagi bir kabiliyetsin, o kadar (bugün "Ana An" senin için böyle yaziyor, sabahleyin okudum; çok kötü tanitiyor seni; ne biçim bir gazetedir bu al asen!) Evet! Görüyorsun ya: Kabiliyet insanin gelecegine güvenle bakmasina yetmiyor; ikinizin de elinde avucunda yok. Bir buçuk, hiç degilse bir yil bekleyelim: islerin iyi gider, edebiyat alaninda kendine saglam bir yer yaparsan Natasa senindir; basaramazsan karan sen vereceksin gene!.. Bilirim, dürüstsündür, iyi düsün tasin!..

Böyle karar vermistik. Bir yil sonra bakin neler oldu.

Evet, tam bir yil geçmisti aradan! Güzel bir eylül aksami, bitkin bir durumda benim ihtiyarlarin yanina girdim, sandalyenin üzerine yigildim. Soluk alamiyor, bayilmamak için kendimi zor tutuyordum; öyle ki, beni bu durumda görünce korktular. Ama basimin dönmesinin, yüregimin sikismasinin sebebi, kapilarina on kere gelip, çalmadan geri dönmem degildi... Edebiyat alaninda basari saglayamamam, paraya, üne kavusamamam, "atase" falan olamamam, sagligimin düzelmesi için italya'ya gönderilmekten çok uzak bulunmam da degildi ...insan bazan bir yilda on yil yasayabildigi; Natasa'm da böyle bir yil geçirdigi için bu durumdaydim. Aramizla dipsiz bir uçurum vardi... Hatirliyorum, ihtiyarin

karsisinda oturmus, hiç konusmuyor, sapkamin zaten kirik kenarlarini farkina_ 44

varmadan iyice kiriyordum. Neden bilmem, Natasa'nin çikmasini bekliyordum. Üzerimdeki elbise pek eskiydi, üstelik boldu. Zayiflamis, süzülmüstüm, benzim de uçuktu... gene de ozana benzemiyordum, bir zamanlar babacan Nikolay Sergeiç'in öylesine istedigi yüce piriltilar da yoktu gözlerimde. Anna Andreyevna yüzüme aciyarak bakiyor, içinden söyle geçiriyordu:

"Natasa'yi az kaldi veriyorduk ona, Tanri korudu!" Elem dolu bir seslehala kulagimdadir o sesi,€ay ister miydiniz acaba Ivan Petroviç ? diye sordu (Semaver masanin üzerinde kayniyordu). Daha nasilsiniz bakalim? Pek hasta görünüyorsunuz.

Bugünmüs gibi gözümün önündedir: Böyle söylüyordu ama gözlerinde baska bir endise vardi.

Sogumus çayi önünde, dalgin dalgin oturan kocasinin bakislarindaki kederdi bunun sebebi. Prens Valkonski'ylearalarindaki davanin iyice kötüya gittigini, baslarina baska aksiliklerin de geldigini, bütün bunlarin Nikolay Sergeiç'i hasta ettigini biliyordum. Davanin açilmasina sebep olan genç

Prens bes ay önce bir firsatini bulmus, Ihmenev'lere gelmisti. Alyosa'sini öz oglu gibi seven ihtiyaranmadigi gün yoktu onusevgiyle karsilamisti delikanliyi, Vasilyevski'yi hatirlayan Anna Andreyevna aglamisti. Alyosa o günden sonrababasindan gizlidaha sik gelip gitmeye balsamisti onlara. Dürüst, içi disi bir Nikolay Sergeiç ihtiyatli davranmayi kendisi için küçülme saydigindan, böyle bir seye kalkismiyordu. Soylu gururu, durumu ögrenince Prensin ne diyecegini düsünmeye birakmiyordu onu;düsmaninin yersiz kuskulariniküçümsüyordu. Gelgelelim, onu bekleyen hakaretlere dayanip dayanamayacagini da bilmiyordu. Genç prens hemen her gün gelmeye baslamisti onlara. Ihtiyarlar hoslaniyorlardi ondan. Aksam geç saatlere, hatta geceyarilarina kadar oturuyordu. Sonunda babasi ögrendi her seyi tabiŒ. €irkin

bir dedikodu çikti. Gene ayni konuda, korkunç bir mektupla hakaret etti ona, ogluna da Ihmenev'lere gitmeyi kesinlikle yasakladi. Onlara gidisimden iki hafta önce olmustu bu Ihtiyar perisan bir haldeydi. Nasil üzülmesindi! Hiç bir günahi olmayan, tertemiz Natasa'sini gene bu igrenç iftiraya, bu çamura sokmuslardi. Ayni adam kizini ikinci kere lekeliyordu... Karsiliksiz mi birakacakti bütün bunlari! Bu felaket önce birkaç gün yataga düsürdü onu. Hepsini biliyordum bunlarin. Üç haftadir bitkin bir durumda evde yattigim halde, her seyden bütün ayrintilariyla haberdardim. Bildigim bir sey daha vardi... hayir, hayir!O zamanlar sadece hissediyordum bunu, biliyordum ama inanamiyordum. Onlari Prens olayindan da çok endiselendiren bir seyin oldugunu sezinliyor, içim sizliyordu. Evet, üzülüyor; ögrenmekten, inanmaktan korkuyor; o mesum ani uzaklastirmak için var gücümle çalisiyordum. Oysa simdi onun için gelmistim. O aksam bilmedigim bir kuvvet sürüklemisti beni oraya sanki! Ihtiyar birden kendine gelmis gibi, Evet Vanya, dedi, hasta miydin yoksa? Ne zamandir görünmüyorsun.Sana karsi suçluyum:Epeydir gelip yoklamak istiyordum seni ama olmadi iste...

Gene daldi.

Biraz rahatsizdim, dedim.

Ihtiyar gene bir dakika sonra cevap yerdi:

Him, rahatsizdin demek! Rahatsizdin ha! Kaç kere söyledim sana, uyardim ama dinlemedin ki!

Demek öyle. Evet Vanya'cigim, sanat tanrisi yüzyil ardan beri aç bi laç oturur tavan arasinda, daima da oturacaktir. Böyledir bu!

Evet, hiç iyi degildi ihtiyarin durumu. Kendi yüregi yarali olmasaydi aç sanat tanrisindan bana sözetmezdi. Gözlerimi yüzüne dikmistim: Sapsariydi yüzü; bakislarinda, cevabini bulamadigi bir soru, bir saskinlik vardi. 46

Son derece heyecanli, sinirliydi. Karisi endiseyle bakiyordu ona, basim sal iyordu. Kocasi basini bir an öte yana çevirince, basiyla gizlice onu gösterdi bana.

Endiseli bir sesle sordum Anna Andreyevna'ya:

Natalya Nikolayevna'nin sagligi nasil? Evde mi kendisi ?

Yasli kadin, soruma cevap bulmakta güçlük çekiyormus gibi, Evde, anam babam, evde, dedi.Simdi gelecek. Dile kolay! Üç hafta görmediniz birbirinizi! Son günlerde bir tuhaf oldu, hasta mi iyi mi anlasilmiyor!

Ürkek ürkek kocasina bir göz atti. Nikolay Sergeiç isteksiz isteksiz, Ne olmus ki? dedi. Hiç bir seyi yok. Gayet iyidir. Genç kiz oluyor artik, çocukluktan çikiyor, olagandir bu kadari. Genç kiz kederini, tutkusunu anlamak öyle kolaydegildir.

Anna Andreyevna atildi hemen.

Ne de tutku ya!

Gücenmisti. Ihtiyar karsilik vermedi; parmaklariyla masaya vuruyordu. Dehset içinde, "Aman Al ahim, aralarinda bir sey mi geçti yoksa?" diye soruyordum kendi kendime. Ihmenev gene basladi:

Sizin isler nasil bakalim? B. hala elestiri mi yaziyor?

Evet.

Ihtiyar, kolunu sal ayarak,

Ah Vanya, Vanya! dedi. Elestirinin sirasi mi simdi ?

Kapi açildi, Natasa girdi içeri.

VII

Sapkasi elindeydi, piyanounun üzerine koydu onur

47

sonra benim yanima geldi, bir sey söylemeden elini uzatti. Dudaklari hafifçe kipirdiyordu; bir sey,

"hos geldin" demek istiyordu sanki, ama söylemedi.

Görüsmeyeli üç hafta oluyordu. Korkuyla, saskinlikla bakiyordum yüzüne. Üç haftada ne kadar degismisl ti! Solgun çökük yanaklarim, sitmaliymis gibi kavruk dudaklarini, koyu kirpiklerinin arasindan tutkulu bir kararlilikla, bir heyecan atesiyle parlayan gözlerini görünce yüregim sizladi.

Ama, Tanrim, ne güzeldi! Ne daha önce ne de sonra o ugursuz günkü kadar güzel gördüm onu.

Natasa bu muydu? Surada bir yil önce gözlerini üzerimden, ayirmadan, dudaklarini benimle beraber oynatarak romanimi dinleyen, o aksam kahvaltida öylesine yürekten, mutlu kahkahalar atan; babasiyla, benimle sakalasan genç kiz miydi bu? Simdi oturdugumuz odada basim önüne egerek, yüzü kipkirmizi, bana "evet" diyen Natasa bu muydu?

Aksam ayinine çagiran tok bir çan sesi duyuldu kilisenin kulesinden. Natasa birden ürperdi, annesi haç çikardi.

Ayine gidecektin Natasa, bak çan çaliyor, dedi. Git Natasa'cigim, git yakar Tanriya, kilise suracikta zaten!Biraz hava alirsin hem, yürürsün. Evden çiktigin yok kaç gündür. Baksana, nazar degmis gibi sapsari yüzün.

Natasa yavas yavas konusarak, adeta fisiltiyla,

Belki... gitmem bugün, dedi. Biraz... rahatsizim.

Yüzü çarsaf gibi olmustu. Anna Andreyevna, kizinin yüzüne ürkek ürkek bakarakkorkuyordu ondan sanki,

Gitsen iyi edersin Natasa, dedi. Demin gidecegim diyordun; bak, sapkani da almissin. Tanriya yakar yavrum, sana saglik vermesi için yalvar ona. 48

Ihtiyar da kizinin yüzüne endiseyle bakarak söze karisti:

Hadi git kizim; biraz hava alirsin hem,annen dogru söylüyor. Vanya götürsün seni.

Natasa'nin dudaklarinda aci bir gülümseme belirdi gibime geldi. Piyanonun yanina gitti, sapkasini alip giyindi; el eri titriyordu. Ne yaptiginin farkinda degilmis gibi bilinçsizdi hareketleri. Annesiyle babasi gözlerini ayirmiyorlardi ondan. isitilir isitilmez bir sesle, Al ahaismarladik! dedi.

Uzun yola çikiyormus gibi vedalasiyorsun sen de yavrum! Biraz rüzgar vursun yüzüne bari, yüzünde renk kalmamis. Ah! nasil da unuttum (her seyi unuturum zaten!) bir muska diktim sana; iyi bir dua var içinde melegim; Kiyev'li rahibeden geçen yil ögrenmistim. Faydali bir duadir; yeni diktim onu zaten. Hadi tak bakalim Natasa. Tanri saglik versin sana. Senden baska kimimiz var?

Yasli kadin is kutusundan, Natasa'nin, her zaman koynunda tasidigi küçük altin haçi çikardi; kordelasina bir de muska takilmisti. Haçi kizinin boynuna takip, onu kutsadiktan sonra, Sifa niyetine tasi! dedi. Bir zamanlar uykuya yatirirken hep kutsar, dualar okurdum sana, sen de benimle beraber okurdun. Ama simdi degistin, bu yüzden Tanri da huzur vermiyor sana. Ah Natasa, Natasa! Senin için gece gündüz ettigim anne dualarimin da bir faydasi olmuyor!

Yasli kadin aglamaya baslamisti. Natasa hiç bir sey söylemeden annesinin elini öptü, kapiya dogru yürüyordu ki, birden döndü, babasinin yanina gitti. Gögsü inip kalkiyordu. Ayaklarina kapanarak, tikaniyormus gibi kesik kesik,

. Babacigim! dedi. Kizinizi... Siz de kutsayin.

49

Natasa'nin beklenmedik bu davranisi hepimizi sasirtmisti. Babasi ne söyleyecegini bilemeden birkaç saniye öyle bakti ona. Sonra,

Natasa'cigim, yavrum benim! diye haykirdi, bir tanem, kizim, ne oluyor sana?ihtiyarin gözlerinden yaslar bosalmisti.Nedir seni bu kadar üzen? Gece gündüz durmadan agliyorsun. Farkindayim; geceleri uyumuyorum, kalkip odanin kapisindan dinliyorum!.. Her seyi anlat bana Natasa, hiç bir seyi saklama babacigindan r sonra biz...

Sözünü bitiremedi, kizini omuzlarindan tutup kaldirdi, kucakladi. Natasa babasinin gögsüne yaslandi, basini omuzuna birakti. Heyecanini bastirmaya, gözyaslarini tutmaya çalisarak, Bir sey yok, bir sey yok, diye tekrarliyordu, laf olsun diye söyledim öyle... Biraz rahatsizim da...

Benim kutsadigini gibi Tanri da kutsasin seni yavrucugum, biricik kizim benim!Mutlu olursun insal ah. Ben günahkar kulun dualarinin kabul olmasi için Tanriya yakar.

Yasli kadin hüngür hüngür aglayarak,

Benim dualarim da sana olsun, dedi. Natasa,

Al ahaismarladik! diye fisildadi.

Kapida durdu, bir kere daha bakti onlara, bir sey söylemek istedi ama söyleyemedi, aceleyle çikti.

Kötü bir sey olacagim sezinleyerek arkasindan kostum.

VIII

Basi önünde, hiç konusmadan,bana da bakmadan, çabuk adimlarla yürüyordu. Ne zaman ki sokagi geçip

rihtima çiktik birden durdu, elimi tuttu.

Soluk alamiyorum! diye fisildadi, kalbim sikisiyor... Boguluyorum!

Dehset içinde,

Eve dönelim Natasa! dedim. Bakislarinda sonsuz bir kederle yüzüme bakti.

Onlardan temel i ayrildigimi anlamadin mi Vanya? Bir daha dönmeyecegim eve!

Yüregime bir biçak saplandi sanki. Daha onlara gelirken içime dogmustu bu; belki de o günden çok önce hissediyordum bütün bunlari; ama gene de birden çarpmisti beni Natasa'nin sözleri.

Rihtimda üzgün üzgün yürüyorduk. Bir sey söyleyemiyordum; kendimi kaybetmistim sanki, düsünüyor, duruma bir çözüm yolu bulmaya çalisiyordum. Basim dönüyordu. Aklim almiyordu olanlari! Sonunda konustu Natasa :

Beni suçluyor musun Vanya? Ne söyledigimi bilmeden,

Hayir, ama... Amainanmiyorum, olamaz bu!.. diye kekeledim.

Oldu bile Vanya! Biraktim onlari, sonlarinin ne olacagini da bilmiyorum... Benimkini de bilmiyorum aslinda!..

Ona mi gidiyorsun Natasa? Ona mi?

Evet.

Ama imkansiz bu! diye haykirdim. Natasa, zaval i dostum, bunun imkansiz bir sey oldugunu bilmiyor musun? €ilginliktir senin bu yaptigin. Üzüntülerinden ölür annenle baban, sen de mahvolursun! Biliyor musun bunu Natasa?

Biliyorum, ama ne yaparsin ki elimde degil. Sesinde, ölüme gidiyormus gibi bir umutsuzluk vardi.

51

Eve dön Natasa, is isten geçmeden eve dön, diye yalvarmaya basladim.

™gütlerimin o anda anlamsiz, anlamsiz oldugu kadar da faydasiz oldugunu gördükçe daha bir heyecanla israr

ediyordum :

Babana yaptiginin farkinda misin Natasa? Enine boyuna düsündün mü bunu? Biliyorsun, babasi düsmanidir babanin;Prens hakaret etti babana,

parasini çalmakla suçladi;"hirsiz" diye haykirdi yüzüne karsi. Mahkemeleri devam ediyor... Keske bu kadar olsaydi hepsi! Bu bir sey degil, biliyor musun ki Natasa... (ah, evet hepsini biliyorsun!) Prensin babanla anneni, Alyosa köyde yaninizda kalirken ikinizin arasini yapmakla suçladigini da biliyor musun? Bu iftiranin o zaman babani nasil perisan ettigini düsün bir kere. Iki yilda bak nasil bembeyaz oldu saçlari! Ne yazik ki hepsini biliyorsun bunlarin Natasa! Seni temel i kaybetmelerinin onlar için ne demek oldugunu karistirmiyorum! Her seyisin onlarin, ihtiyarlik günlerinin tek isigisin. Sunu da unutmamalisin ki baban, bu kendini begenmislerin sana iftira ettiklerini saniyor; öcünü alamadi diye üzülüyor!

Alyosa'nin evinize gelip gitmeye baslamasi eski düsmanligi son günlerde iyice kizistirdi. Prens gene hakaret etti babana; bu yeni hakaretin öfkesi ihtiyarin yüregini yakiyorken, iftira sandigi her seyin gerçek oldugunu görüverecek birden!.. Olayi bilenler babanla seni suçlayacak, Prense hak verecek. Düsecekleri durumu düsün bir kere! Baban dayanamaz buna, ölür! Rezalet, yüzkarasi...

Hem de kimin yüzünden? Senin, kizinin, biricik, canindan çok sevdigi kizinin yüzünden! Ya annen? Babandan çok yasamaz o da... Natasa, Natasa! Ne yaptiginin farkinda misin? Geri dön!

Aklim basina topla!

Susuyordu.Sonunda basini kaldirip sitemli sitemli bakti yüzüme. Bakisinda öylesine bir aci, elem vardi ki,52

kanayan kalbinin, bunlari söylemesem de ne denli sizladigini hemen anladim. Verdigi kararin ona neye mal oldugu; yararsiz, bos sözlerimle ona nasil istirap çektirdigim bel iydi; bunlari düsündügüm halde kendimi tutamiyor, konusmaya devam ediyordum : Demin Anna Andreyevna'ya evden belki çikmayacagini... Kiliseye gitmeyecegini kendin söyledin.

Demek ki kalmak istiyordun; demek ki kesin kararini vermedin henüz?

Natasa cevap olarak sadece aci aci gülümsedi. Hem ne diye sormustum bunu? Artik her seyin bittigini, geriye dönüsün olamayacagini görmüyor muydum sanki? Ama ben de kendimde degildim. Yüregimde dayanilmaz

"bir sizi, yüzüne bakarak, ne sordugumu kendim de bilmeden, Sahi bu kadar sevebildin mionu? Diye bagirdim.

Natasa, dudaklarinda ayni aci gülümseme,

Ne cevap verebilirim ki sana Vanya? Dedi. Görüyorsun iste! "Gel" diye buyurdu bana, ben de geldim, burada bekliyorum onu.

Son bir umutla gene yalvarmaya basladim :Ama beni dinle biraz Natasa, bak, isleri baska türlü de yoluna koyabilirsin! Evden kaçmasan da olur. Ne yapacagini ben söylerim sana Natasa'cigim! Her seyi üzerime aliyorum, ben bulusturacagim sizi... Bana birak her seyi... Yeter ki anneni babam yalniz birakma!.. Mektuplarinizi tasiyacagim; ne diye tasimayacakmisim.? Bu yaptigindan iyidir böylesi. Yapabilirim bunu; ikiniz de pisman olmayacaksiniz; görürsün... Sen de mahvolmaktan kurtulacaksin böylelikle Natasa'cigim... Oysa mahvolursun geri dönmezsen! Razi ol Natasa: Her sey tam istediginiz gibi olacak, doya doya seveceksiniz birbirinizi... Babalariniz cenklesmeyi birakinca da (çünkü so

nunda yüzdeyüz barisacaklardir)... O zaman...

Natasa elimisikip, gözyaslari arasindan gülümseyerek,

Yeter Vanya, dedi, birak artik. Iyi yürekli Vanya'm benim! iyi yürekli, dürüst dostum! Kendinden hiç

söz etmiyorsun! Seni birakip baskasini sevdigim halde her seyi bagisladin, yalniz benim mutlulugumu düsünüyorsun. Aramizda mektup tasimak istiyorsun...

Agliyordu.

Beni eskiden de simdi de ne kadar sevdigini biliyorum Vanya. Agzindan kötü bir söz çikmadi bana karsi, hiç suçlamadin beni! Oysa ben, ben... Tanrim, ne çok suçluyum sana karsi Vanya! Geçmis günlerimizi hatirliyor musun? Ah, onu hiç görmeseydim, hiç tanimasaydim ne iyi olurdu!Seninle

güzel güzel geçinip giderdik, benim iyi yürekli, sevgili Vanya'cigim!.. Hayir, sana layik degilim ben!

Görüyorsun ya nasil bir insan oldugumu: Böyle bir anda geçmis mutlu günlerimizi hatirlatiyorum sana, aci çektiriyorum!.. Üç haftadir ugramiyordun bize; ama inan ki, beni lanetledigini, nefretle andigini bir an biledüsünmedim Vanya. Niçingelmediginibiliyordum:Bize engel olmak, karsimizda durarak bizi utandirmak istemiyordun. Acaba bizleri görmek de sana agir gelmeyecek miydi? Ama gelmeni ne çok istiyordum bilemezsin! Beni dinle, gerçi Alyosa'yi çilgin gibi seviyorum, ama bir dost olarak seni belki daha çok seviyorum. Sensiz yasayamayacagimi hissediyor, biliyorum; sen gereklisin bana; kalbine, altin kalbine ihtiyacim var... Ah "Vanya! Ne aci, ne güç günler var önümüzde!

Hiçkira hiçkira agliyordu. Evet, çok aci çekiyordu! Hiçkiriklarini tutarak devam etti : Ah, seni görmeyi ™yle çok istiyordum ki! Ne kadar da zayiflamissin, yüzünde renk kalmamis; sahi hasta miydin Vanya? Niçin simdiye kadar sormadim bu 54

nu? Hep kendimden söz ediyorum. Yayin evleriyle islerin nasil bakalim? Yeni romanin ilerliyor mu?

Simdi romanlarimdan, benden söz etmenin sirasi mi Natasa? Ne önemi var islerimin! Agir aksak gidiyorlar iste; umursadigim yok zaten! Bak ne diyecegim Natasa: Evden kaçmani o mu istedi?

Hayir, o da istedi ama daha çok ben istedim. Dogrusu, ben de o da istedik bunu... Bak canim, her seyi anlatacagim sana: Zengin, taninmis bir ailenin kizini vermek istiyorlar ona. Babasi bu kizla evlendirmeye kararli onubilirsin, pek anasinin gözüdür babasi.Kol ari sivamis, bir daha ele geçmez bu firsati kaçirmamak" için çalisiyor. Ünlü kisilerle akraba olmak, para... Kiz da pek güzelmis diyorlar; iyi ögrenim görmüs, temiz yürekliymis; Alyosa bayiliyor ona... ™te yandan babasi da, bir an önce evlendirebilmek, bir an önce basgöz etmek istiyor onu; bu yüzden ne pahasina olursa olsun ayirmaya kararli bizi. Benden, Alyosa'nin üzerindeki etkimden korkuyor...

Hayretle kestim sözünü :

iliskilerinizden haberdar mi yoksa? Sadece kuskulaniyordu Hani.

Biliyor, her seyi biliyor.

Kim söylemis ona bunu?

Birkaç gün önce Alyosa açti. Babasina her seyi anlatmis.

Tanrim! Su yaptiginiza bakin!Kendisi açmis ! Hem de böyle bir zamanda ha?

Natasa sözümü kesti :

Alyosa'yi kinama Vanya, gülme ona! Baskalarina benzemez o. Biraz makul ol. Senle benim gibi degildir ki. €ocuktur daha; böyle yetistirmisler onu. Ne yaptigini biliyor mu saniyorsun? Simdi yeminle baglandigi bir seye bakarsin bes dakika sonra herhangi bir etkiy 55

le sirt çevirmistir... iradesi zayiftir. Seni sevdigine yeminler ettigi gün gider içtenlikle baskasina da eder ayni yeminleri; sonra da gelir önce sana anlatir bunu. Kötü davranislari vardir elbette, ama bunlar için onu suçla mak olamaz, sadece acinir ona. En büyük fedakarligi seve seve yapar! Ama yeni bir etkiyle karsilasincaya dek: O zaman hemen unutuverir her seyi. Devamli olarak yaninda bulunmazsam beni de unutur. Böyle bir insandir iste!

Ah Natasa, belki de gerçek degildir bütün bunlar, dedikodudur. Böyle bir çocuk evlendirilir mi hiç?

Söyledim ya, babasinin niyeti baska.

Peki, onunla evlendirmek istedikleri kizin çok güzel oldugunu, Alyosa'nin kizdan hoslandigim nereden biliyorsun?

Kendi söyledi.

Yapma! Demek baska birisini sevebilecegini söyledi sana, sonra da böylesine bir fedakarlik yapmani istedi ha?

Hayir Vanya, hayir! Bilmiyorsun nasil bir insan oldugunu; çok az taniyorsun onu; önce yakindan tanimali, sonra davranislarini elestirmelisin.Onun kalbinden daha temiz, saf bir kalp yoktur yeryüzünde! Ne yani? Yalan söylese daha mi iyi? Askina gelince, ondan bir hafta ayri kalsam unutuverir beni, baskasini sever; sonra beni görünce de gene dizimin dibine çöker. Hayir! Her seyi bilmem, benden gizlisinin olmamasi da ayrica iyi; yoksa kuskudan ölürdüm. Evet Vanya! Anladim artik: Devamli olarak, her an, her saniye yaninda bulunmazsam unutur beni, sevgisi söner.

Yaradilisi böyledir; herhangi bir kadin onu kendine asik edebilir. Ne yaparim ben o zaman?

™lürüm... ™lmek de ne ki! ™lmeye çoktan raziyim! Onsuz nasil yasarim! ™lmekten de, her çesit iskenceden de kötüdür onsuz yasamak! Ah Vanya, Van 56

ya! Onun için annemi babami biraktigima göre bunda bir sey var demek! Kararimdan döndürmeye çalisma beni: Her sey bitmistir artik! Her an yaninda olmaliyim; dönemem geri. Bu hareketimle kendimi de baskalarini da mahvettigimi biliyorum... Ah Vanya!Birden titremeye baslamis, sesini yükseltmisti.Ya sevmezse beni! Ya söyledigin gibi, beni aldatiyor, mahsustan öyle içten, dürüst gözüküyor, aslinda kötü, gösterise düskün bir insansa? (Ona böyle bir sey söylememistim.) Burada onu sana karsi savunuyorum. O su anda belki de baska birisinin yaninda, gülüyordur...

Karsindaki bu alçak kiz da her seyini terk etmis, sokaklarda onu ariyor... Ah Vanya!

™ylesine derinden inlemisti ki, içimden bir sey koptu sanki. Natasa'nin kendini akintiya kaptirdigini anlamistim. Asin, kör, delice bir kiskançlik böylesine çilgin bir karar verdirebilirdi ona. Ne var ki benim içimi de yakiyordu kiskançlik kendimi tutamadim, igrenç bir duygu sarmisti benligimi.

Natasa, dedim, yalniz sunu anlamiyorum: Onun hakkinda simdi söylediklerinden sonra nasil sevebiliyorsun "Alyosa'yi ? Saygin yok ona,

seni sevdigine bile inanmiyordun ama gene de yanina kosuyorsun, ugruna her seyini

mahvediyorsun. Nasil açiklarsin bu durumu? ™mrün boyunca istirap çektirecek sana, sen de ona tabiŒ. €ok seviyorsun onu Natasa, gereginden fazla! Böyle bir sevgiye aklim ermez benim.

Natasa'nin yüzü, aci çekiyormus gibi bembeyaz olmustu.

Evet, dedi, deli gibi seviyorum onu. Seni böyle hiç sevmedim Vanya. Aklimi yitirdigimi, gerektigi gibi sevmedigimi ben de biliyorum. Hiç de iyi bir sevgi degil benimkisi... Bak Vanya, eskiden de, en mutlu anlarimizda bile, onun bana istiraptan baska bir sey verme 57

yecegini hissediyordum. Ama bu istirap da beni mutlu ediyorsa elden ne gelir? Gülmek eglenmek için gitmiyorum ki ben ona. Onun yaninda neler çekecegimi bilmiyor muyum saniyorsun? Gerçi beni sevecegine yemin etti, bir çok sey vaadetti; gelgelelim, yalan söylemedigini; söyleyemeyecegini bildigim halde, vaatlerinden hiç birine inanmiyorum, inanmadim da. Onu zorlamak istemedigimi söyledim kendisine. Böylesi daha iyi: Zorlanmaktan hiç kimse hoslanmaz, basta ben... Sirf yaninda olabilmek, yüzüne bakabilmek için kölesi, gönül ü kölesi olmaya can atiyorum! Gözlerimin önünde baskasini sevse de umursamam saniyorum... Ne alçaklik, degil mi Vanya? Yüzüme bakarak sormustu bunu. Gözlerinin içi parliyordu. Bir an sayikliyor sandim.Bu çesit seyleri istemek adiliktir elbette! Elden ne gelir? Adilik oldugunu, beni birakip kaçsa, kovsa, tekmelese bile dünyanin öbür ucuna kadar pesinden kosacagimi kendim söylüyorum. Sen de gelmis, kararimdan döndürmeye çalisiyorsun beni... faydasi olur mu bunun? Dönsem, yarin gene kosarim ona... €agirir çagirmaz kosarim. Bir köpekmisim gibi islik çalacak, seslenecek bana...

Kosarak gidecegim arkasindan... Istirap! Ondan gelecek istiraptan korkum yok! Bana istirap çektirenin O oldugunu bilecegim ya... Ah Vanya, anlatmak çok güç bunu!

"Ya annen baban?" diye geçirdim içimden. Sanki unutmustu onlari.

Natasa, evlenecek misiniz?

Söz verdi, evlenecegiz. Zaten onun için çagirdi beni. Kent disinda gizlice kiydiracagiz nikahimizi.

Ne yaptiginin farkinda degil. Belki nikah nasil kiyilir, onu bile bilmez. Hem nasil koca olacak?

Dogrusu, gülünç bir sey. Evlilik mutsuz edecek onu, yakinmaya baslayacak... Benden yakinmasini istemiyorum. Her seyimi verecegim ona, varsin o hiç bir sey vermesin bana. Evlilik onu mut 58

süz edecekse, ne diye buna sebep olayim?

Hayir, kabus görüyorsun sen Natasa, dedim.. Simdi onun yanina mi gidiyorsun?

Gelip beni buradan alacagim söylemisti; öyle kararlastirmistik...

Natasa bakisim uzaklara dikti, görünürlerde kimsecikler yoktu. ™fkeyle,

. Hala gelmedi! diye bagirdim. Üstelik önce sen geldin!

Natasa sendeler gibi oldu. Yüzü bembeyaz olmustu. Aciaci gülümseyerek, Belki de hiç gelmez, diye mirildandi. Evvelsi günbir mektup yazdi bana, "gelecegine kesin söz vermezsen nikahimizin kiyilmasiniertelemek zorunda kalacagim",, diyordu. Babasi.öteki kiza götürecekmis onu. Iste böyle, pek önemsiz bir seymis gibi rahatlikla haber veriyordu bunu bana...

Ya gerçekten de ona gittiyse Vanya?

Cevap vermedim. Elimi var gücüyle sikti; gözleri parliyordu. isitilir isitilmez bir sesle, Onun yaninda simdi, diye mirildandi. Sirf oraya gidebilmek, sonra da bana haber verdigini, bulusma yerme gelmedigimi söyliyebilmek için gelmeyecegimi umuyordu. Bikti benden artik, kaçmaya basladi... Tanrim ! Deliyim ben! Son görüsmemizde benden biktigini söylemisti, zaten...

Daha ne bekliyorum?

Alyosa'yi rihtimin ta öte ucunda görünce,

Iste geliyor! diye haykirdim.

Natasa ürperdi, bir çiglik atip, elimi birakarak, bize dogru gelmekte olan Alyosa'ya kostu. ™teki de siklastirmisti adimlarim; bir dakika sonra Alyosa'nin kol ari arasindaydi Natasa. Bizden baska kimsecikler yoktu rihtimda. ™püsüyor, gülüsüyorlardi. Natasa, uzun bir ayriliktan sonra bulusmuslar gibi hem gülüyor hem agliyordu. Solgun yanaklari pembelesmisti, heyecandan ti 59

kanacakti neredeyse... Alyosa beni görünce yanima geldi.

IX

Onu daha önce çok kereler gördügüm halde derin bir dikkatle inceliyordum yüzünü; bakisi bana her seyi anlatacak, bu çocugun Natasa'yi nasil büyüledigini; yüreginde, kutsal saydigi her seyi çigneyip geçmesine sebep olan sevgiyi doguran sim açacakmis gibi bakiyordum gözlerinin içine.

El erimden tuttu, kuvvetlice sikti; "candan, temiz bakisi yüregime isledi.

Sirf düsmanim oldugu için onun hakkindaki düsüncelerimde yanildigimi hissettim. Evet, sevmiyordum onu, dogrusunu söyleyeyim, onu taniyanlardan yalniz ben hiç sevememisimdir Alyosa'yi.Bir çok seyinden hoslanmiyordum; göz alici dis görünüsü bilebelki de fazla göz alici oldugundansinirime dokunuyordu. Sonralari, bu konuda da hislerimin etkisi altinda kaldigimianladim. Uzun boylu, ince yapiliydi; uzun yüzü solgundu; içten, dalgin bakisli,açik mavi,iri gözlerinde arada bir yürekten, çocuksu bir nese pariltisi belirirdi. Biçimli, dolgun, pembe dudaklarinin agirbasli bir durusu vardi; ama dudaklarinda birdenbire beliren gülüsü öylesine içten, öylesine temizdi ki, o anda ruhsal durumunuz ne olursa olsun, onun gibi gülümsemek gelirdi içinizden. Giyiminde asiri Mr incelik yoktu, gene de daima zarif giyinirdi; kibarliginin zoraki olmadigi, dogustan geldigi bel iydi. Bu arada birtakim kötü tavirlari, aliskanliklari da yok degildi.

Düsüncesizce, kibirli, kendini begenmiscesine davrandigi da oluyordu. Ne var ki fazlasiyla açik yürekli, içten oldugu için bu hal erinden kendi de yakinirdi. ™yle saniyorum ki bu çocuk hiç bir zamansakadan bi 60

leyalan söyleyemezdi; söylese bile, bunda kötü bir seyin oldugunu aklinin ucundan geçirmezdi.

En asiri bir bencil ik bile,belki de açik yürekli oldugundanhos görülüyordu onda. Gizlisi yoktu.

€abuk kanan, ürkek,, yufka bir yüregi vardi; iradesi falan yoktu. Küçük bir çocugu oldugu gibi onu da aldatmak, gücendirmek günahti, kötü bir seydi sanki. Yasina göre pek safti, hayat üzerine hemen hiç bir bilgisi yoktu; kirk yasina gelse de degismeyecege benzerdi. Bu çesit insanlar ömürlerinin sonuna kadar olgunlasamazlar. Onu görüp de sevmeyecek bir insanin olabilecegini sanmiyorum; çocuk gibi sokulurdu karsisindakine. Natasa dogru söylüyordu: Baskasinin etkisiyle kötü bir sey yapabilirdi; ama bu davranisinin sonucunu görünce, sanirim üzüntüsünden de ölürdü.

Natasa Alyosa'yi avucunun içine alacagina, hatta onu istedigi yöne çekebilecegine inaniyordu.

€ildirasiya sevmenin, sevdigi insana sirf onu sevdigi için istirap çektirmenin hazzini tatmisti bir kere; kendini feda etmek için böylesine sabirsizlanmasinin sebebi belki de buydu. Ama Alyosa'nin gözlerinin içinde ask pariltilari vardi, heyecanli bakiyordu sevdigi genç kizin yüzüne. Natasa magrur bir tavirla bakti bana. O anda her seyi unutmustu: Annesini babasini da, ayrilisini da kuskularini da... Mutluydu.

Vanya! diye haykirdi, ona karsi suçluyum, layik degilim ona!Alyosa, gelmeyecegini sanmistim.O

kötü düsüncelerimi sil at kafandan Vanya, unut.

Alyosa'ya gözlerinde sonsuz bir sevgiyle bakarak ekledi :

Hepsini unutturacagim!

Alyosa gülümsedi, Natasa'nin elini öptü, genç kizin elini birakmadan bana döndü : Beni de suçlamayin. Hanidir bir kardes gibi kucaklamak istiyordum sizi. Sizden çok söz etti bana N

tasa! Simdiye kadar yarim yamalak tanisiyorduk. Yüzü biraz kizararak, alçak sesle, Sizinle dost olacagiz... diye ekledi, bagislayacaksiniz bizi.

™ylesine içten, hos gülümsemisti ki, kendimi tutamadim, ben de gülümsedim. Natasa girdi araya :

Evet, evet Alyosa, dostumuzdur o bizim, kardesimizdir, çoktan affetti bizi, onsuz mutlu olamayiz.

Söylemistim sana zaten...Ah, çok yaramaz çocuklariz biz Alyosa! Ama üçümüz hep beraber olacagiz... Vanya!dudaklari titremeye baslamisti.Simdi onlarin yanina gideceksin, biliyorum;öylesine altin bir kalbin var ki, beniaffedemiyecekleri halde,seni görünce belki biraz yumusayacaklardir. Her seyi, her seyi anlat onlara; öyle anlat ki... Savun beni, kurtar; gerçegi, bu davranisimin nedenlerini anladigin gibi anlat. Dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, bugün yanimda olmasaydin belki de bu karan veremezdim! Koruyucu melegimsin sen benim. Annemle babama durumu, yaptigimi ögrendikleri anda kapilacaklari dehseti hafifletecek biçimde anlatacagina inaniyorum. Ah Tanrim, Tanrim!.. Beni affetmelerinin imkansiz oldugunu bildigimi söyle onlara Vanya. Onlar etse bile Tanri affetmeyecektir. Varsin lanetlesinler beni, ben gene de ömrümün sonuna kadar dua edecegim onlar için. Kalbim daima onlarla beraber olacak! Ah, niçin bu kadar mutsuzuz hepimiz! Niçin, niçin!.. Tanrim! Ne yaptim ben!

Akli basina birden gelmis gibi bagirmisti "Ne yaptim ben!" diye. Dehsetten titriyordu. Yüzünü

el eriyle kapadi. Alyosa kucakladi onu, bir sey söylemeden gögsüne bastirdi. Birkaç dakika süren bir sessizlik oldu. Sitemli sitemli Alyosa'ya bakarak,

Böylesine bir fedakarlik istiyebiliyorsunuz demek

ondan! dedim. 62

Suçlamayin beni! diye tekrar etti. inanin ki, ne denli güçlü olursa olsun, geçicidir bu üsüntüler.

Bundan hiç kuskum yok. Bu dakikalarin geçistirilmesi için insanin biraz iradesi olsun, yeter.

Natasa da ayni seyi söyledi bana. Biliyorsunuz ki bütün bunlarin sebebi aile gururu, anlamsiz birtakim çatismalar, davalardir!.. Ama... (inanin ki bu konuda çok düsündüm) bütün bu saçmaliklara bir son vermenin zamani gelmistir artik. Yeniden birleselim bizler,gerçek mutlulugu ancak o zaman tadacagiz, ihtiyarlar da bizi böyle görünce barisacaklardir. Kim bilir, nikahimiz onlarin barismalarininbaslangici olacaktir belki de! ™yle saniyorum ki baska türlü de olamaz. Siz ne dersiniz?

Natasa'ya bakarak,

Nikahtan söz ediyorsunuz, dedim. Ne zaman evleniyorsunuz ?

Yarin ya da devrisi gün yüzde yüz. Görüyorsunuz ya benim de pek bir sey bildigim yok henüz.

Dogrusunu isterseniz, hiç hazirlik yapmadim. Natasa'nin gelecegini sanmiyordum.Üstelik, babam bugün nisanlim sayilan kiza(evet, evlendirmek istiyorlar beni; Natasa anlatmistir size. Ama ben istemiyorum) götürecekti beni. Bu yüzden hazirlik yapamadim. Ama ne olursa olsun, yarindan sonra kiydiracagiz nikahimizi. ™yle saniyorum, çünkü baska türlü olmaz. Yarin Pskov yolundan gideriz. Yakin köylerden birinde liseden bir arkadasim var. €ok iyi bir insandir, belki tanistiririm sizi.

Ayni köyde bir de papaz var, aslinda kesin olarak bilmiyorum papaz var mi yok mu... ™nceden ögrenmeliydim bunlari, ama olmadi iste... Neyse o kadar önemli degil bu. Kararimizi verdik ya, gerisi kolay. Olmazsa komsu köyden bir papaz çagiririz, degil mi? Yakinda baska köyler de var çünkü! Ne yazik ki bir iki satir yazip durumdan haberdar edemedim arkadasimi. Belki de köyde bile degildir... Ama bu

y

da önemsiz! Kararimizi verdikten sonra her sey kendiliginden olur, öyle degil mi? Yarina, ya da öbür güne kadar yanimda kalacak Natasa. Ayri bir ev tuttum kendime; köyden dönünce orada oturacagiz. Artik babamin evinde kalamam, degil mi? Gelirsiniz bize artik; güzel bir evimiz var.

Arkadaslarim gelip gidecek; aksam yemekleri verecegim...

Saskinlikla, içim burkularak ona bakiyordum. Natasa, Alyosa'yi suçlamamam, onu hosgörmem için bakislariyla yalvariyordu bana. Delikanlinin anlattiklarini dudaklarinda hüzünlü bir gülümsemeyle; ayni zamanda karsisindaki anlamsiz, ama tatli tatli konusan sevimli, neseli bir çocukmus gibi ona sevgiyle bakarak dinliyordu. Kaslarimi çatarak baktim Natasa'ya. Hali pek dokunmustu

bana. Alyosa'ya.

Ya babaniz? Diye sordum. Sizi affedecegine emin

misiniz?

Eminim. Hemen etmez tabiŒ. Ne önemi var bunun? Benim de bir kisiligimin oldugunu gösterecegim ona. "Kisiligin yok, havaisin", diye sitem eder bana daima. Havai olup olmadigimi görür simdi! Aile babasi olmak kolay degildir, biliyorum...çocukluktan çikacagim artik... yani ben de baskalarina benzeyecegim demek istiyorum. .. kendi emegimle geçinecegim. Natasa bunun, hepimiz gibi baskalarinin sirtindan geçinmekten çok daha iyi oldugunu söylüyor. Bana ne iyi seyler anlattigini bir bilseniz! Dünyada aklima gelmezdi bunlar, böyle yetistirmediler beni.

Dogrusunu söylemek gerekirse, havai oldugumu, bir ise yaramadigimi ben de biliyorum. Ama biliyor musunuz, evvelsi gün parlak bir düsünce geldi aklima. Gerçi simdi sirasi degil ama anlatacagim size bunu, çünkü Natasa'nin da duymasini istiyorum, siz de bir akil verirsiniz bize.

Ben de sizin gibi roman yazip dergilere satmak istiyorum. Dergilerin romanlarimi almasinda yar 64

dimci olursunuz bana tabiŒ? Size güvendigim için dün gece sabaha kadar bir roman konusu kurdum kafamda, inanir misiniz, hos bir sey olacaga benzer. Scribe'nin bir komedisinden aldim konuyu... Ama sonra anlatayim bunu size. iyi para getirecek bana bu roman... Para veriyorlar degil mi?

Tutamadim kendimi, gülümsedim.O da benim arkamdan gülümseyerek, Gülüyorsunuz, dedi. Asiri bir içtenlikle ekledi :

Bakin, görünüsüme aldanmayin benim.Aslinda görmüs geçirmis bir insanimdir. Zamanla anlayacaksiniz bunu. Ne diye denemeyeyim? Bakarsiniz bir seyler yaparim... Ama haklisiniz galiba: Gerçek hayat üzerine hiç bilgim yoktur; Natasa da öyle söylüyor. Herkes söylüyor bunu zaten; yazar olmak kim, ben kim? Gülün, gülün, ama düzeltin beni; Natasa için yapacaksiniz bunu, seviyorsunuz onu. Gerçegi söyleyecegim size: Ona layik degilim; hissediyorum bunu. Agir geliyor bana bu, benim neyimi sevdigine de bir türlü akil erdiremiyorum. Her seyimi feda edebilirim onun ugruna! Dogrusu, su ana kadar hiç bir seyden korkmuyordum, ama simdi korkuyorum: ne yapiyoruz biz! Tanrim! Kisi kendisini görevine tamamen verdigi zaman irade gücü

mahsus mu kayboluyor acaba? Hiç olmazsa siz yardim edin bize, sevgili dostumuz! Tek dostumuz sizsiniz artik, baska kimsemiz kalmadi. Yalniz basima ne gelir benim elimden? Size bu kadar güvendigim için bagislayin beni. Sizi çok iyi, kendimden üstün bir insan sayiyorum. Ama düzelecegim, inanin buna, istediginiz gibi olacagim.

Gene elimi sikti, güzel gözlerinde içten, hos bir parilti belirdi. ™ylesine içten uzatmisti elini bana, dostu olduguma öylesine yürekten inaniyordu ki!

Düzelmem için Natasa yardim edecek bana, di

ye. devam etti. Ama kötü bir sey gelmesin akliniza, bizler için üzülmeyin. Bir çok niyetlerim var, para yönünden de hiç sikintimiz olmayacak. Romanim bir ise yaramazsa (dogrusunu isterseniz, roman yazmamin saçmalik oldugunu biliyorum; siz ne diyeceksiniz, onu ögrenmek için açtim bu konuyu), evet romanim bir ise yaramazsa müzik dersleri veririm. Müzik

bilgimden haberiniz yoktu sanirim? Böylesine bir ugrasla geçinmekten utanmayacagim. Bu bakimdan aydin düsünceliyimdir.

Sonra, bir sürü gereksiz esyam, tuvalet takimim... ne isime yarayacak bunlar? Satarim hepsini.

Onlardan alacagim paranin bize ne kadar yetecegini biliyor musunuz?! O da olmazsa son çikar yol olarak devlet hizmetine girerim,Babam buna sevinir bile. Devlet hizmetinde çalismam için her zaman sikistirirdi beni; hasta oldugumu öne sürerek yan çizerdim. (Hem galiba bir yere yazdirmis bile beni.) Evliligin bana yaradigini, gerçekten çalismaya bagladigimi görünce sevinecek, affedecektir beni...

Ama, Aleksey Petroviç, dedim, bu durumda babalariniz arasinda patlak verecek çatismayi düsünebiliyor musunuz? Bu aksam her iki evde de neler olacak, biliyor musunuz?

Sözlerimden yüzü kireç gibi olan Natasa'yi gösterdim ona. Pek insafsiz konusuyordum.

Evet, evet, dedi, haklisiniz, korkunç bir sey bu! Ben de düsündüm ayni seyi, düsündükçe de dehsete kapildim... Ama baska ne gelir elden? €ok haklisiniz, hiç degilse Natasa'nin annesiyle babasi affetmeli bizi! Ah, bilseniz ne kadar severim onlari! ™z anne babamdan farksizdirlar; bunun için üzülüyorum zaten!.. Ah su kavgalar, su dava! Bu saçmaliklardan ne denli nefret ettigimizi bir bilseniz! Nedir kavgalarinin sebebi? Hepimiz bir EzilenlerF: 5_ 66

birimizi seviyoruz ama gene de kavgaliyiz! Barismalar da bitse su is. Ben onlarin yerinde olsam öyle yapardim... Sözleriniz ürküttü beni. Seninle giristigimiz bu is korkunç bir sey, Natasa! Daha önce de söylemistim bunu... Sen istiyorsun... Ama sonunda belki iyi olur, Ivan Petroviç. Ne dersiniz? Nasil olsa barisacaklar bir gün! Biz. baristiralim onlari. Evet, evet, sevgimize karsi koyamayip barisacaklar sonunda... Varsin lanetlesinler bizi ama biz gene de sevecegiz onlari; bir zaman gelecek, dayanamayacaklar artik. Babamin bazan ne iyi yürekli oldugunu bilmezsiniz!

Gerçi çogunlukla çatiktir kaslari ama; bazan öyle iyidir ki! Bugün benimle nasil tatli tatli konustugunu, kandirmaya çalistigini görseydiniz bir! Oysa isteginin tam tersine hareket ediyorum simdi; üzüyor beni bu. Hep su zararli önyargilar! Delilikten baska bir sey degil! Natasa'ya söyle alici gözüyle baksa bir kere, hiç degilse yarim saat konussa onunla! Hemen razi olurdu evlenmemize.

Alyosa böyle söyleyerek sevgi, tutku dolu gözlerle Natasa'ya bakti. Bir anlik sessizlikten sonra devam etti :

Natasa'nin nasil bir kiz oldugunu ögrenince onu ne çok sevecegini; hepsinin ona bayilacagini belki bin kere düsünmüsümdür kendi kendime. Büyük bir haz veriyor bana bu düsünce. Dogrusu, Natasa gibisini görmemislerdir! Oysa babam onun düzenbaz, basit bir kiz oldugu inancinda.

Görevim, sevgilimin gururunu yeniden kazanmasini saglamaktir; yerine getirecegim bu görevimi!

Ah Natasa! Hepsi sevecekler seni, hepsi. (Heyecanlanarak yükseltmisti sesini.) Seni sevmemek elde mi! Gerçi degmem bu sevgiye, Natasa ama sev beni gene de, ben... bilirsin beni iste! Mutlu olmamiz için çok sey istemiyoruz ki! Bu aksamin bize, hepimize mutluluk getirecegine inaniyorum.

Yasasin bu aksam! ™yle degil mi Na

tasa? Ne oluyor sana? Tanrim, ne oluyor sana?

ölü gibi bembeyaz olmustu Natasa'nin yüzü. Alyosa konusurken gözlerini ayirmamisti ondan;ama bakisi giderek daha bir bulaniklasiyor, sabitlesiyor, yüzü beyazlasiyordu. Sonundaartikdinlemeyi kesmistisanki. Alyosa'nin sorusu birden uyandirmisti onu. Kendine geldi, sagina soluna bakindiktan sonra birden bana atildi. Aceleyle, Alyosa'dan sakliyormus gibi cebinden bir mektup çikarip elime tutusturdu. Annesiyle babasina yazilmisti ; bir gün, önceden hazirlandigi bel iydi.Mektubu verdikten sonra, bakislarim kaçirmadan uzun süre gözlerimin içine bakti.

Umutsuzluk vardi bakisinda. O korkunç bakisini ömrümün sonuna kadar unutmayacagim.Ben de dehsete kapilmistim; hareketinin ne denli korkunç oldugunu ancak o anda sezinleyebildigim görüyordum Kendini zorlayip bir sey söylemek istedi bana, hatta bir iki sözcük çikti agzindan, sonra birden kendini kaybetti. Tam düserken tuttum onu. Korkudan Alyosa'nin yüzünde renk kalmamisti:Natasa'nin sakaklarini ovuyor, el erinden, dudaklarindan öpüyordu, iki dakika sonra ayildi Natasa. Biraz ötede, Alyosa'nin geldigi kiralik kupa arabasi duruyordu; çagirdi onu. Natasa, arabaya binerken elimi yakaladiçildirmis gibiydi,bir damla gözyasi parmaklarimi yakti... Araba hareket etti. Uzun uzun baktim arkasindan. O anda bütün mutlulugum uçmus, yüregim paramparça olmustu, içim sizlayarak hissediyordum bunu... Geri dönüp, ayni yoldan ihtiyarlara gittim. Yanlarina nasil girecegimi, onlara ne söyleyecegimi bilmiyordum. Düsüncelerim donmustu sanki, dizlerim titriyordu...

Yasadigim mutlu günlerin hepsi bu kadar iste. Askim böylece sona erdi. Yanda kestigim hikayeme simdidevam edecegim. 68

X

Smith'in ölümünden bes gün sonra ondan bosalan; daireye tasindim. O gün pek sikiliyordu canim.

Hava kötü, soguktu; aksama kadar yagmurla karisik kar yagmisti. Ancak aksam üzeri bir ara günes gözükmüs, yolunu sasiran bir isinibesbel i meraktanodama girmisti. Buraya tasindigima pisman olmaya baslamistim. Oda gerçi genisti ya, tavam pek basik, duvarlari pisti. Birtakim esya oldugu halde bos gibi duruyordu. Havasizdi. Burada sagligimin iyice bozulacagini anlamistim.

yanilmamisim...

Sabahtan öglene kadar kagitlarimla ugrasmis, siraya koymustum. €antam olmadigi için onlari tasinirken bir yastik yüzünün içine doldurmustum. Hepsi burusmus, karismisti. Sonra oturup biraz yazayim demistimo siralar büyük romanim üzerinde çalisiyordum,ama aklim baska yerde oldugu için kendimi yazmaya verememistim...

Kalemi birakmis, pencerenin önünde oturuyordum. Hava kararmak üzereydi, canim gittikçe daha çok sikiliyordu. Kafamin içinde bir sürü düsünce vardi. Sonunda Petersburg'da mahvolup gidecekmisim gibi bir his geçiyordu içimden, ilkbahar yaklasmisti; bu kapaliliktan siyrilsam, kirlarin ormanlarin taze havasini cigerlerime doldursam iyilesirim saniyordum; oysa ne çok oluyordu gitmeyeli oralara!.. Hatirliyorum, "Bir büyüyle son yil arda olan her seyi unutsam, yepyeni bir güçle hayata yeniden baslasam ne iyi olurdu!" diye geçiriyordum içimden. Hala umudumu yitirmemistim. "Beynimi ters yüz edip, yeni bir biçime sokacaklarini, beni iyi edecek 69

lerini bilsem akil hastanesine yatmaya da raziyim", diyordum. Yasamak istiyor, hayata tapiyordum!.. Ama. böyle düsünürken gülümsedigini de aklimda. "Akil hastanesinden çiktiktan sonra ne yapacagini? Gene roman; mi yazacagim yoksa?"

Böyle hayal kurarken hava iyice kararmis, gece olmustu. O aksam Natasa'yla bulusacaktim; bir gün öncesinden mektup yazip çagirmisti beni. Yerimden firlayip hazirlanmaya basladim. Zaten bu sikici yerden kurtulmak, yagmur da kar da yagsa, kendimi sokaga atmak istiyordum.

Üstelik, karanlik bastikça odam daha bir genisliyor, büyüyordu sanki. Her gece odamin her kösesinde Smith'i görecegim saniyordum: pastanede Adam ivanoviç'e oldugu gibi, oturup gözlerini bana dikecek, Azorka da ayaklarinin dibinde yatacak... Iste tam o anda, beni pek sasirtan bir olay oldu.

Bununla beraber, her seyi açik yüreklilikle anlatmaliyim: sinirlerimin bozuklugundan mi, yer degistirmenin verdigi duygululuktan mi, daha yakinda geçirdigim büyük üzüntüden mi neden bilmiyorum, simdi hastaligim nedeniyle geceleri sik sik içine düstügüm, mistik dehset diye ad taktigini ruhsal durum, hava kararmaya baslayalidan beri yavas yavas sarmaktaydi beni. Ne oldugunu' anlayamadigim, ulasilamaz, gerçekte var olmayanbelki de vardir su anda; aklin siraladigi bütün delil erle alay edercesine, bir gerçek, ürkütücü, çirkin, amansiz bir olay olarak çikar kargima bakarsinizevet, ne oldugunu anlayamadigim, ulasilmaz, gerçekte var olmayan bir seyin verdigi dayanilmaz, istirap dolu bir korkuydu bu. Korku, aklimin gösterdigi delil erin hiç birini dinlemeden gün geçtikçe

büyür, güçlenir; öyle ki sonunda, böyle anlarda her zamankinden daha bir açik, dinç olduguhalde, duygulara karsi koyma yetenegini tamamen yiti 70

rir akil. Dinleyen yoktur onu artik, yararsiz bir sey olmustur; bu parçalanma korkulu beklemeyi, kasveti daha da arttirir. Sanirim, ölüden korkan insanlarda da durum bir bakima aynidir. Oysa neden korktugumu bilmemem benim istirabimi daha da arttiriyordu.

Hatirliyorum, arkam kapiya dönük, masanin üzerinden sapkami aliyordum, tam o anda, geri dönünce karsimda Smith'i görecegim hissi uyandi içimde birden: önce usulca kapiyi açacak, esikte durup odanin içine bir göz atacakti; sonra basini öne egerek sessizce içeri girecek, tam önümde durup donuk bakisini gözlerimin içine dikerek, birden gülmeye baslayacakti; dissiz agzini açarak uzun uzun gülüsü bütün bedenini sarsacakti; sesi duyulmayacakti bu gülüsün. Bütün bunlar son derece açik, seçikti kafamin içinde. Hissettiklerimin kesinlikle gerçeklesecegi, hatta gerçeklestigi, arkam kapiya dönükoldugu için bunu göremedigim, kapinin belki de o anda yavas yavas açildigi inanci birden içimi doldurmustu. Hizla dönüp baktim... gerçekten de tipki bir dakika önce hayalimde canlandirdigim gibi sessizce açiliyordu kapi. Seslendim. Cevap veren olmadi; kapi kendiliginden açiliyordu sanki. Birden tuhaf bir yaratik belirdi esikte. Karanlikta seçemedigim birisinin gözleri israrli, sabit bakislarla beni inceliyordu. Sirtimdan dogru soguk bir ürperti geçti.

Asil beni korkutan, gelenin bir kiz çocugu olmasiydi. Kapida Smith'i görseydim bu kadar korkmazdim belki. Bu saatte tanimadigim bir çocugun ne isi vardi odamda?

Kapiyi, içeri girmekten korkuyormus gibi usulca açtigini söylemistim. Esikte durup saskin bakislarla uzun uzun inceledi beni. Sonra bana dogru yavasça iki adim atti, karsimda durdu. Hala konusmuyordu. Daha yakindan görüyordum onu simdi. Kisa boylu, ciliz, agir bir hastaliktan yeni kurtulmus gibi soluk benizli,iri, siyah

71

gözlerinin parlakligi bu yüzden daha bir dikkati çekiyorduon iki on üç yaslarinda bir kizdi bu.

Aksam sogugundan titreyen gögsünü örttügü eski atkisini sol eliyle tutuyordu. Üstü basi dökülüyordu. Gür, siyah saçlarinin tarak yüzü görmedigi bel iydi. Birbirimizin yüzüne bakarak iki dakika öyle ayakta durduk.

Gögsü ya da bogazi agriyornius gibi, güç isitilir bi" sesle, Dedem nerede? diye sordu.

Bütün korkum bir anda kaybolmustu. Smith'i soruyorlardi. Onunla ilgili bir iz çikmisti karsima sonunda. Kendimi toparlayamadan,

Deden mi? dedim, öldü deden!

Böyle söyledigime o anda pisman olmustum. Bir dakika daha hareketsiz durdu, sonra birden, sinir krizi gelmis gibi zangir zangir titremeye basladi. Düsmesin diye kolundan tuttum. Birkaç dakika sonra düzeldi biraz ama istirabini benden gizlemek için sarfettigi çabanin farkindaydim.

Affet beni küçük, dedim, affet! Ne olur kusuruma bakma! ™yle söyledim sana ya, belki de deden degildi ölen... zaval i yavrum!.. Kimi ariyorsun? Burada oturan ihtiyari mi?

Kendini zorlayarak, endiseyle bakti yüzüme.

Evet.

Soyadi Smith miydi?

Eevet!

™yleyse oydu... ölen dedendi öyleyse... Ama sen üzülme gene yavrum. Niçin bugüne kadar ugramadin hiç T Nereden geliyorsun? Dün topraga verdiler onu; birdenbire öldü... Torunusun demek?

€abuk çabuk sordugum karmakarisik sorularima cevap vermiyordu. Sessizce döndü, kapiya dogru yürüdü. ™ylesine sasirmistim ki, durdurmuyordum onu, baska bir 72

seyler sormuyordum. Kapida bir kere daha durdu, yarim geri dönerek, Azorka da öldü mü? diye sordu.

Evet, Azorka da öldü.

Bu sorusu pek tuhafima gitmisti: köpegin de ihtiyarla beraber ölecegini, ölmek zorunda oldugunu biliyordu sanki.

Kiz, benden bu cevabi alinca sessizce disari çikti, ardasindan kapiyi dikkatlice kapadi.

Bir dakika sonra pesinden kostum. Onu biraktigim için kendi kendime kiziyordum! ™ylesine sessiz çikip gitmisti ki, merdiven basindaki kapiyi açtigini duymamistim. Merdivenleri henüz inmemistir diye düsünüp yukarda durarak asagiya kulak kabarttim. Ama ses seda yoktu. Sadece alt katlardan bir kapi sesi duyuldu, genederin bir sessizlik kapladi evin içini.

Aceleyle inmeye basladim basamaklari. Merdiven benim dairemden, yani besinci kattan dördüncü

kata dönerek iniyor, ordan asagi düzlesiyordu. Küçük küçük daireli apartmanlarda çogunlukla oldugu gibi daima karanlik, pis bir merdivendi bu. Ben inerken ise zifiri karanlikti. El yordamiyla dördüncü kata inince birden durdum. Sahanlikta birisi benden gizleniyor gibi geldi bana. El erimle sagi solu arastirmaya koyuldum. Kiz çocugu tam kösedey di, yüzünü duvara dönmüs, sessiz sessiz agliyordu.

Bak, dedim, neden korkuyorsun? Ben korkuttum seni; kabahat bende. Deden ölürken senden söz etti; son sözleriydi bunlar... Birtakim kitaplar kaldi bende; senin olsalar gerek. Adin ne senin?

Nerede oturuyorsun? Dedenaltinci sokakta dedi...

Ama cümlemin sonunu getiremedim. Nerede oturdugunu bildigimden korkmus gibi, bir çiglik atti; siska, kemikli koluyla itti beni, merdivenden asagi kostu. Ben de "pesinden. Ayak seslerini duyuyordum. Birden kesildi ses.

Sokaga çiktigimda görünürlerde yoktu. Voznesenski caddesine kadar kostuktan sonra, aramamin bos oldugunu, anladim: Yoktu kiz. "Belki de merdivenlerden inerken, bir köseye saklanmistir", diye düsündüm.

XI

Ama caddenin çamurlu yaya kaldiriminda daha birkaç adim atmistim ki, basini önüne egmis,pek dalgin oldugu bel iydiçabuk adimlarla yürüyen birisiyle karsilastim. Bunun ihtiyar Ihmenev oldugunu farkedince sasardim. Benim için beklenilmeyen karsilasmalarla dolu bir aksamdi bu.

ihtiyarin üç gün önce hastalanip yataga düstügünü biliyordum. Simdi de böyle bir havada sokakta karsima çikmisti. Üstelik, eskiden aksamlari hemen hiç çikmazdi sokaga; Natasa'nin kaçmasindan sonra, yani bes alti aydan beri ise büsbütün kül kedisi olmustu. Nihayet, derdini paylasabilecegi bir dostunu bulmus bir insan gibi pek sevinmisti beni gördügüne. Koluma yapisip, nereye gittigimi bile sormadan pesisira sürükledi beni. Son derece telasli, sabirsizdi. Kendi kendime "Nereye gidiyordu acaba?" diye sordum. Bunu ona sormak gereksizdi,Son zamanlarda çok kuskulu olmustu; bazan en basit bir sorudan ya da sözden almiyordu.

Yan gözle süzüyordum onu: Yüzünde renk yoktu; son bes alti aydir iyice zayiflamisti; sakali bir haftalikti. Uzamis ak saclari burus burus sapkasinin altindan tasmis, eski paltosunun yakasini örtmüstü. Onun kimi zaman daldigini; sözgelimi, odada yalniz olmadigini unuttugunu, elini kolunu sal ayarak kendi kendine konustugunu daha önce de farketmistim. Acinacak bir durumu vardi.

Ee, ne var ne yok Vanya? diye basladi. Nereye 74

böyle? Ben de söyle bir dolasayim dedim; baziislerim var da... Nasilsin bakalim?

Siz iyi misiniz? Daha geçen gün hastaydiniz, simdi de bu havada disari çikmissiniz.

Beni duymuyormus gibi soruma cevap vermedi.

Anna Andreyevna nasil? diye sordum.

iyi, iyi... O da biraz keyifsiz. Seni merak ediyor; "niçin ugramiyor acaba?" diyordu bugün. Bize gidiyordun galiba, Vanya? Hayir mi?

Kuskuyla yüzüme bakarak,

Bir yere gidiyorsan engel olmayayim, dedi. Ihtiyar öylesine hassas olmustu ki, onlara gitmedi gimi söyleyecek olsam gücenir, hemen uzaklasirdi yanimdan. Geç kalacagimi, Natasa'ya gidemeyecegimi bile bile, Anna Andreyevna'nin nasil oldugunu ögrenmek için onlara gittigimi söyledim, inandirdim buna onu. içi rahatlayan ihtiyar,

€ok hos, dedi, bu iyi oldu iste...

Bir seyi söylemek istemiyor gibi birden sustu, daldi. "Uzun süren bir dalginliktan sonrabes dakika geçmisti aradankendine gelmis gibi,

Bu iyi oldu iste! diye tekrarladi. Him... Bak Vanya, daima öz oglumuz gibi sevimsizdir seni; Anna Andreyevna'yla bana... bir erkek evlat... vermedi Tanri... ama onun yerine seni yol adi... her zaman böyle düsündüm.

Karim da... evet! Sen de daima iyi bir evlat gibi sevdinsaydin bizi. Anna Andreyevna'yla ben herzaman dua ederiz senin için... Tanri yardimcin olsun! Sesi titredi, bir dakika sustu.

Evet... daha sen nasilsin bakalim?Hasta falan Olmadin ya? Niçin ugramiyorsun bize?

Smith olayini anlattim ona; bu islerin beni çok oyaladigini, sonra pek iyi olmadigimi, bu yüzden onlara Vasilyevski'ye (o zaman Vasilyevski'de oturuyorlardi) uzak 75

oldugu için ugrayamadigimi söyleyerek özür diledim, Azkaldi, bu isler arasinda birkaç kere Natasa'ya gittigimi kaçiriyordum agzimdan, tam zamaninda tuttum kendimi.

Smith olayi pek ilgilendirmisti ihtiyari. Dikkatle dinlemisti beni. Yeni dairemin rutubetli, eskisinden belki de daha kötü oldugunu, aylik kira alti ruble verecegimi duyunca öfkelendi. Son günlerde pek sinirli, sabirsiz olmustu zaten. Böyle zamanlarda ancak Anna Andreyevna yatistirabiliyordu onuo da her zaman degil.

™fkeyle,

Him... dedi, bütün kabahat senin su edebiyatinda Vanya! Tavan arasina kadar çikardi seni, mezara kadar da indirecek! Kaç kere söyledim bunu sana, uyardim!... B. den ne haber, hala elestiri yazilan yaziyor mu?

Veremden öldü ya. Söylemistim bunu size yanilmiyorsam.

™ldü ha... öldü demek! Olacagi buydu zaten. Karisina, çocuklarina bir seyler birakmis mi bari?

Karisi var diyordun galiba... Ne diye evlenir böyle insanlar acaba!

Hiç bir sey birakmadi, dedim,

Olay onunla yakindan ilgiliymis, ölen B. öz kardesiymis gibi heyecanla haykirdi:

™yle demek! Neyse, önemi yok! Sana dogrusunu söyleyeyim mi Vanya, onu öylesineögdügün zamanlar bile bu adamin sonunun böyle olacaginisezinliyordum. "Hiç bir sey birakmadi" demek kolay! Oysa... isim yapmisti. Tutalim ki ölümsüzler arasina karisti adi, ama karin doyurmaz ki bu.

Senin sonunun da aci olacagi içime dogmustu Vanya; ögüyordum seni, ama bir yandan da düsünüyordum. B. öldü demek! ™lmeyip de ne yapacakti! Yasayisi iyi... yeri ala... görüyorsun iste!

€abuk, bilinçsiz bir el hareketiyle, rutubetli karanlikta ölgün ölgün titresen fenerlerin aydinlattigi puslu 76

sokagi, çamurlu evleri, karanlikta parlayan islak kaldirim taslarini, sirilsiklam olmus, asik yüzlü

yayalari, çini mürekkebiyle boyanmis gibi simsiyah gökyüzünü gösterdi. Sehrin alanina çiktik.

Karsimizda, alttan havagazi .lambalariyla aydinlatilmis anit vardi. Biraz ötede, Isaak katedralinin büyük kubbesi yükseliyordu.

Onun iyi, temiz, candan, duygulu bir insan oldugunu söylemistin Vanya. Bu edebiyatçilar hep iyi, candan oluyorlar zaten! Yalniz arkalarinda öksüz birakmak gelir el erinden! Him... Sanirim, öldügüne kendisi de sevinmistir!... Eeeh! Alip basim bir yere, sözgelimi Sibirya'ya gitseydi!...

Sokakta dilenen küçük bir kiz çocugu gördü:

Ne o kizim?

Yedi sekiz yaslarinda, üstü basi yirtik, siska mi siska bir kizdi bu; küçücük, çiplak ayaklarina alti delik bir çift papuç geçirmisti. Soguktan titreyen ciliz bedenini, ona artik iyice küçük gelen, yirtik pirtik paltosuyla örtmeye çalisiyordu. Kupkuru, solgun, hastalikli yüzünü bizden yana çevirmis; ürkek, sessiz bakisini gözlerimizin içine dikmis; terslenecegi korkusuyla titrek elini öne uzatmisti.

Onu görünce birden ürperdi ihtiyar. Sorusunu öylesine birdenbire sormustu ki, kizcagiz bir an korktu; irkilerek geri çekildi. ihtiyar,

Ne, ne istiyorsun kizim, ne? diye bagirdi.Dileniyor musun? Ya? Al, al sana... al bakalim sunu!

Aceleyle, heyecandan titreyerek ceplerini arastirmaya basladi, iki üç gümüs ufaklik çikardi. Ama az geldi ona bu, iç cebinden cüzdanini aldi, bir rublelik bir kagit para çikardi,bütün parasi buyduküçük dilencinin avucuna koydu.

Tanri yardimcinolsun, küçük... yavrum! Tanri korusun seni!

Eli titreyerek birkaç kere pespese kutsadi zaval iyi;

ama benim durmus ona baktigimi farkedince birden durdu, yüzünü eksitti, çabuk adimlarla yürüdü. Uzun süren öfkeli bir susustan sonra,

Böyle seylere dayanamam ben,Vanya, elimden gelmez, diye basladi. Bu küçükleri... geberesice anne babalari yüzünden sokaklarda soguktan titrer görünce içim bir tuhaf olur... Sunu da düsünmek gerekir ki, kendisi çok kötü durumda olmayan hiç bir anne bu yasta yavrusunu.

böyle bir havada sokaga salmaz!... Kadincagizin basinda kim bilir kaç tane yetim daha vardir...

en büyükleri bu oldugu için onu yol amistir belki de... kendi de hastadir... him! Prens çocuklari degil er ki! Prens çocugu olmayan çok var dünyada, Vanya! Eh!

Bogazinla bir sey dügümlenmis gibi bir an sustu.

Bak, Vanya, Anna Andreyevna'ya söz verdim... yani ikimiz karar verdik, yetim bir kizi evlat edinecegiz... anlayacagin, demin gördügümüz kiz gibi küçük bir zaval iyiyanimiza alipokutacagiz, yetistirecegiz, anlatabiliyor muyum?Biraz karisik, heyecanli konusuyordu,Iki ihtiyar yalniz kaldik, canimiz sikiliyor... ama nedense son günlerde vaz geçti Anna Andreyevna. Sen kornis onunla ama sakin benim söyledigimi sezdirme... kendi düsüncenmis gibi konus, razi et onu... duydun mu? Bunu senden istemeyi hanidir kafamakoymustum... Onu razi et, ben yapamayacagim...aman canim, bos seyleri

birakalim! Kiz neme gerek benim ? Lazim degil; eglence olsun... evin içinde bir çocuk sesi isitilsin diye... dogrusunu istersen daha çok Anna Andreyevna için istiyorum bunu; biraz avunur belki...

Ama hepsi bos bunlarin! Yürümekle bitmeyecek bu yol Vanya; bir araba tutalim; gecikecegiz, oysa Anna Andreyevna bekliyor bizi...

Anna Andreyevna'nin yanina girdigimizde saat yedi buçuktu. 78

XII

Yasli kan, koca çok düskündüler birbirine. Sevgi.,, yil ardan beri süregelen aliskanlik birbirine iyice baglamisti onlari. Ama Nikolay Sergeiç sadece simdi degil, eskiden, en mutlu olduklari zamanlarda bile Anna Andreyevna'sina karsi biraz soguk, hatta bazanözel ikle baskalarinin yanindasert davranirdi, ince duygulu bazi insanlar, kimi zaman sevgilerini göstermekten inatla kaçinirlar; degil baskalarinin yaninda, basbasayken de en sevdiklerine bile bile soguk davranirlar; hatta basbasayken daha bir soguk olurlar. Ancak arada bir tasar sevgileri; bu sevgi ne denli uzun süre tutulmussa o denli sicak, coskun olur. ihtiyar Ihmenev de gençliginden beri Anna Andreyevna'sina karsi böyle davraniyordu iste. Temiz yürekli bir kadin oldugu, onu sevmekten baska bir meziyeti bulunmadigi, sevgisini bazan disa vurmasina kizdigi halde, karisini çok sever, sayardi. Ne var ki, Natasa'nin: kaçmasindan sonra daha bir düskün olmuslardi birbirine. Dünyada yapayalniz kaldiklari duygusuna kapilmislardi. Gerçi Nikolay Sergeiç kimi zaman son derece sinirli oluyordu ya, gene de iki saatligine ayrilamiyorlardi, özlüyorlardi birbirlerini. Natasa'dan, dünyada böyle bir insan yokmus gibi hiç söz etmemeye konusmadan, kendiliklerinden karar vermislerdi sanki. Anna Andreyevnaçok istedigi haldekocasinin yaninda kizindan üstü kapali bile söz edemiyordu. €oktan affetmisti Natasa'yi. Her gelisimde ona sevgili, biricik yavrusundan haber getirmeme iyice alistirmisiti kendini.

Uzun süre haber almasa adeta hasta oluyordu kadincagiz; haber getirdigimde ise en küçük ayrintilarla ilgile

79

niyor, heyecanil bir merakla sorular soruyor, anlattiklarimla "avunuyor" du. Bir keresinde Natasa'nin biraz rahatsiz oldugunu söylemistim, korkudan az kaldi ölüyordu, kalkip kizina gidecekti neredeyse. Ama sadece bir kere oldu bu, Kiziyla görüsmek istegini önceleri benim yanimda açiga vurmaktan çekiniyordu; öyle ki, benden onunla ilgili her seyi sorup ögrendikten sonra her seferinde, kiziyla ilgilenmesine ilgilendigini, ama Natasa'nin affedilemeyecek bir suç

isledigini söylemeyi gerekli buluyordu. Ama yapmacik bütün bunlar. Anna Andreyevna'nin bazan çok üzüldügü, agladigi, benim yanimda Natasa'yi hasretle andigi, Nikolay Sergeiç'ten aci aci yakindigi oluyordu. Ama

kocasinin yaninda sadece üstü kapali söz ediyordu duygularindan; gururun, kati yürekliligin kötü oldugunu, suçlari affetmeyi bilmedigimizi, Tanrinin affetmeyenleri bagislamayacagini söylüyor, daha ileri gidemiyordu. Böyle anlarda ihtiyar ya hemen surat asiyor, kaslarini çatarak susuyor, yaçogunlukla ne söyleyecegini bilemedenbambaska bir konudan açiyor, ya da ikimizi yalniz birakarak odasina çekiliyordu. Anna Andreyevna da böylece içini tamamen dökmek, aglayip sizlamak firsatini buluyordu. Onlara gittigim aksamlar bana hos geldin dedikten hemen sonra,Anna Andreyevna'ya Natasa'yla ilgili son haberleri verebilmem içinodasina çekiliyordu zaten. O aksam da öyle yapti. Içeri girer girmez, Sirilsiklam oldum, dedi, ben odama çikiyorum Vanya, sen otur. Olanlari anlat Anna Andreyevna'ya, ben simdi gelirim...

Bizi yalniz birakmaktan utaniyormus gibi yüzümüze bakmamaya çalisarak aceleyle çikti. Böyle durumlardaözel ikle yanimiza döndügü zamanbana karsi da Anna Andreyevna'ya karsi da daha bir soguk; hatta, yufka yü 80

reklilik gösterdigi için kendi kendine kiziyormus gibi öfkeli davranirdi.

Son zamanlarda benden hiç bir seyinisaklamayan, Anna Andreyevna, yalniz kalinca, Böyle iste bu adam, dedi, hep böyle yapiyor bana. Üstelik, kurnazliginin farkinda oldugumuzu da biliyor. Ne diye numara yapar, bilmem! Yabancisiyim sanki. Kizma karsi da öyle. Al ah bilir ya, onu affetmek için can atiyor. Geceleri hep agliyor, kaç kere duydum! Ama hiç renk vermiyor gene de.

Gururu ayaklandi bir kere... Anam babam Ivan Petroviç, çabuk söyle bana: Nereye gidiyordu ?

Nikolay Sergeiç mi? Bilmiyorum; ben de ayni seyi size soracaktim.

Sokaga çikinca dondum kaldim. Hasta hasta, hem de böyle bir havada, gece vakti nereye gedebilirdi... ™nemli bir isi vardir, diye düsündüm;sizin de bildiginiz isimizden baska ne önemli olabilirdi bizim için... Kendi kendime böyle düsünüyor, ona bir sey soramiyordum: Son günlerde hiç bir sey soramiyorum ona zaten, ikisi yüzünden sesim solugum kesildi. Natasa'ya gittigine göre, affedecek onu demek, diye geçiriyordum içimden. Her seyi

biliyor, son olaylardan da haberdar. Bundan kuskum yok, ama nereden ögrendigini bilemiyorum. Dünden beri çok üzgün.

Bakiyorum susuyorsunuz! Orada yeni neler oldu, anlat bana. Dört gözle bekliyordum sizi. O

canavar birakiyor mu Natasa'yi?

Bildiklerimi hemen anlattim Anna Andreyevna'ya. Her zaman açik konusuyordum onunla, bir seyi saklamiyordum. Alyosa'yla Natasa'nin gerçekten ayrilmak üzere olduklarim, bu seferkinin öteki anlasamamazliklarina benzemedigini söyledim. Natasa'nin dün bana bir mektup yol ayip, bu aksam saat dokuzda ona ugramam için yalvardigini, bu yüzden onlara gelmek niyetimin hiç

olmadi

81

gini, Nikolay Sergeiç'in beni zorla getirdigini eklemeyi de unutmadim. Durumun kritik oldugunu; iki hafta önce dönen Alyosa'nin babasinin söz dinlemek istemedigini, Alyosa'yi sikiya aldigini; en önemlisi de, Alyosa'nin galiba nisanlisindan hoslandigini, hatta kiza tutuldugu söylentilerinin dolastigini anlattim. Mektuptan, Natasa'nin onu yazarken son derece heyecanli oldugunun anlasildigini; bugün dananin kuyrugunun kopacagini yazdigini; gelecegim saati bildirmesinin tuhaf oldugunu da ekledim.

Bu bakimdan hemen gitmek zorundayim, dedim. Yasli kadin telaslanmisti.

Git, git anam babam, gitmelisin tabiŒ. Ama Nikolay Sergeiç'i bekle, simdi gelir, bir çay içsen... Ah, semaveri getirmemisler daha! Matrena! Nerede kaldi semaver? insan degil, bir canavar bu kadin... €ayi içer içmez söyle akla yatkin bir mazeret bul, hemen kalk. Yarin da bana gelip her seyi anlatacaksin ama. Hem biraz erken gel. Tanrim! Bir felaket mi oldu acaba? Bundan kötüsü ne olur daha! Nikolay Sergeiç her seyi biliyor, içimde öyle bir his var... Matrena'dan çok seyögreniyorum, o da Agasa'dan haber aliyor. Agasa, Prensinevinde kalan Mariya Vasilyevna'nin vaftiz kizidir... sen de

biliyorsun bunu zaten. Kocam pek sinirliydi bugün. Ne yaparsam bagiriyordu. Sonra yumusadi,

"Paradan birazsikintim var da" dedi. Sözde sikintisi oldugu için bagiriyormus bana... Yemekten sonra yatti. Delikten (kapisinda bir delik var; haberi yok bundan) baktim; zaval im Ikon dolabinin önünde yere diz çökmüs, dua ediyordu. Bunu görür görmez dizlerimin bagi çözüldü. €ayini da içmedi, uyumadi da, sapkasini alip çikti. Saat besti. Soramadim bir sey: Bagirirdi bana. €ok bagirmaya basladi bu günlerde. En küçük bir kabahatimiz olmasin, Matrena'ya da bana da EzilenlerP : 6 82

bagiriyor hemen. ™yle korkuyorum ki bagirmasindan... tir tir titriyorum, yüregim duracakmis gibi vurmaya basliyor. Gerçi mahsustan bagirdigini biliyorum, ama gene de korkuyorum iste.

Arkasindan tam bir saat yakardim Tanriya. Natasa'nin sana yol adigi mektup nerede? Göstersene onu bana bir!

Gösterdim., Anna Andreyevna'nin, kah canavar, kah duygusuz, aptal bir çocuk dedigi Alyosa'nin sonunda Natasa'yla evlenecegine, babasi prens Pyotr Aleksandroviç'ii izin verecegine bütün kalbiyle inandigini biliyordum. Benimle konusurken birkaç kere agzindan kaçirmisti bunu, sonra da pisman olmus, kendi sözlerini yalanlamaya çalismisti. Ama ne olursa olsun bu umudunu, ihtiyarin kuskulandiginihatta bir keresinde böyle umutlar besliyor diye üstü kapali olarak sitem etmisti karisinabildigi için Nikolay Sergeiç'in yaninda açiga vuramazdi. Ihtiyar, kizinin Alyosa'yla evlenme ihtimalinin oldugunu bilse, onu yüreginden tamamen çikarip atardi saniyorum.

O zaman hepimiz böyle saniyorduk. Kizini beklemesine bekliyordu, ama pisman olmus, Alyosa'sinin anisini bile kafasindan silip atmis olarak... ihtiyarin Natasa'yi affetmesi için tek sarti buydu; gerçi açiga vurmuyordu bunu, ama yüzünden, hal erinden bel iydi.

Anna Andreyevna gene baslamisti:

Pisirigin biridir su Alyosa, çocuktan farki yoktur, kalpsizdir de, her zaman söylemisimdir bunu.

Terbiyesini de eksik vermisler, haylazin biri olup çikmis. Böyle bir ask ugruna Natasa'yi birakacak demek, aman Al ahim! Hali nice olacak yavrumun, zaval imin? Bu yeni sevgilisinde ne buldu, sasiyorum dogrusu!

Nisanlisinin çok hos, iyi bir kiz oldugunu duydum Anna Andreyevna, dedim, Natalya Nikolayevna da ayni seyi söylüyordu...

, 83

Yasli kadin sözümü kesti:

Kulak asma! Neresi hosmus? Sizin gibi zipirlar için her kiz hostur, yeter ki kalçalarini sal aya sal aya yürüsün. Natasa'nin onu ögmesine gelince, ruhunun soylulugundan yapiyor bunu. Herifi tutmasini bilmiyor; her suçunu bagisliyor, öte yandan da aci çekiyor. Kaç kere aldatmis zaval iyi!

Kalpsiz canavarlar! Korkuyorum, Ivan Petroviç. Herkes bir gururdur tutturmus. Hiç olmazsa bizimki yatissa da yavrumu, bir tanemi alip getirseydi buraya. Kucaklardim onu, yüzüne doya doyabakardim! Zayifladi mi?

Zayifladi, Anna Andreyevna.

Yavrucugumbenim! €ektigimi birbilsenIvan Petroviç! Dün aksamdan beri durmadan agliyorum...

ah! Sonra anlatirim sana! Yavrumuzu bagislamasini kaç kere çitlattim ona; açik açik söyleyemiyorum, üstü kapali anlatmaya çalisiyorum. Korkudansolugum da kesilmiyor degil: Ya kizar da onu temel i lanetlerse? diye düsünüyorum. Simdiyekadarlanetledigini duymadim onu...

böyle bir sey yapmasindan korkuyorum iste. Mahvolurum o zaman! Babanin lanetledigi bir evlat Tanri gözünde hiçtir artik, Gece gündüz içimde bu korku. Sende de utanma diye bir sey kalmamis, Ivan Petroviç; elimizde büyüdün, evladimiz gibi sevdik seni; bir de kalkmis, "hos kiz" diyorsun!

Mariya Vasilyevna her seyi anlatti bana. (Bir günah isledim; benimki isleri için disari çiktigi bir gün kahve içmeye çagirdim onu.) Isin aslini ögrendim

ondan. Alyosa'nin babasi Prensle kontes arasinda gizli iliskiler varmis... Kontes, kendisiyle evlenmiyor diye sitem ediyormus Prense, o da habire yan çiziyormus.Kocasi daha sagken kirmadigi ceviz kalmamis karisinin... Dul kalinca da solugu Avrupa'da almis: Italyanlar, Fransizlar, baronlar eksik olmuyormus evinden; Prens Pyotr Aleksandroviç'! de o siralar yakalamis. Birincikocasindan kalan 84

üvey kizi da büyüdükçe büyümüs bu ara. Kontesin paralari zamanla suyunu çekmis; oysa Katerina Fyodorona'yla beraber, tüccar babasinin emniyet sandigina onun adina yatirdigi iki milyon da büyüyormus. Simdi üç milyonu oldu, diyorlar; Prens "Su kizla Alyosa'yi evlendirmeli!"

diye düsünmüs. (Açikgözdür! Firsti kaçirmaz.) Hatirlarsin, kont bir akrabalari var, saraya kabul edilen, taninmis bir kisi... o da razi olmus bu ise... Üç milyon bu, dile kolay! "Pekala, demis, kontesle konusun bir". Prens kontese açmis düsüncesini. Beriki diretmis: Sagi solu bel i olmaz onun, diyorlar. Kontes olduguna bakmadan, bir çok kimse görüsmüyormus onunla kentte. "Hayir, Prens, diye tutturmus, sen benimle evleneceksin; Katerina Fyodorovna, Alyosa'yla evlenemez".

Dediklerine göre kiz, analigini çok severmis; gözünün içine bakar, bir dedigini iki etmezmis.

Sessiz, melek gibi bir kizmis! Prens durumu kavramis hemen; "Sen merak etme Kontes, demis.

Varini yogunu tükettin; girtlagina kadar borç içindesin. Üvey kizinla Alyosa birbirinin tam dengidir: Seninki safin biri... Alyosa'nin da kafasi çalismaz; avucumuzun içine aliriz onlari, istedigimiz yana çekeriz. Paran olur o zaman.. Benimle evlenip de ne yapacaksin?" Ne anasinin gözüdür! Mason herif! Alti ay öncesine kadar bir türlü kararini veremiyormus Kontes; Varsova'ya gitmisler, orada razi olmus... Böyle duydum iste. Mariya Vasilyevna anlatti bütün bunlari bana; kendisi de en inanilir kimselerden duymus. Anladin mi simdi? Isin asli paraya, milyonlara dayaniyor, yoksa kizin güzel igi, hoslugu hep hikaye!

Anna Andreyevna'nin anlattiklari sasirtmisti beni. Birkaç gün önce Alyosa'nin kendisinden duyduklarimi dogruluyorlardi. Alyosa, para için

dünyada evlenmeyecegini söyleyerek ögünüyordu.

Ama Katerina Ivanovna'dan hoslaniyordu da. Gene Alyosa'dan, babasininbu söylentileri yalanladigi haldeKontesi simdilik kizdirma

_ :85

mak için onunla belki de evlenecegini duymustum. Alyosa'nin babasini çok sevdigini, onunla ögündügünü, her sözüne körü körüne inandigini söylemistim yukarda.

Genç prensin nisanlisi olacak kizi ögmeme pek gücenen Anna Andreyevna, Senin hos kiz kont soyundan degil!diye devam etti. Natasa daha uygun düserdi ona. ™tekinin olup olacagi bir tüccar kizi; oysa Natasa eski, soylu bir aileden geliyor. Ah, söylemeyi unuttum sana, kocani dün aksam hani o demir kapli sandigi var ya, onu açti, geç saatlere kadar ailemizle ilgili eski belgeleri karistirdi durdu. ™yle bir ciddiydi ki.™rgü örüyordum, bakamiyordum ona, korkuyordum.Sesimin çikmadigini görüncekizdi,kendi çagirdi beni, gece yarisina kadar ailemizinünlügeçmisini anlatti. Biz Ihmenev'ler daha Müthis Ivan zamaninda kisizadeymisiz;benimailemSumilov'laragelince, ta Aleksey Mihayloviç zamaninda ünlüymüs, belgeleri duruyor bizde, Karamzin'in tarihinde deyaziyormus zaten. Anlayacagin, bu yönden ötekilerden asagi degiliz. Nikolay Sergeiç anlatmaya baslayinca, düsüncesini hemen anladim,, Natasa'nin küçümsenmesi dokundu ona. Yalniz zenginlikte geçiyorlar bizi. Varsin o Pyotr Aleksandroviç canavari para pesinden kossun;ne açgözlü,ruhsuz bir insan oldugunu herkes biliyor zaten. Varsova'da gizliden cizvitlige yazilmis diyorlar. Dogru mu bu acaba? Bu söylenti benim kulagima da gelmisti.

Saçma, dedim.

Ama Nikolay Sergeiç'in, ailesiyle ilgili eski belgeleri karistirdigi haberi ilginçti. Soylu bir aileden geldigiyle o zamana kadar hiç ögünmemisti. Anna Andreyevna devam ediyordu: Hepsicanavardir bunlarin! Nasil,anam babam, üzülüyor mu Natasa, agliyor mu? Ah, geç

kalacaksin, hadi git! Matrena, Matrena! Kiz degil ki haydut! Hakaret 86

ettiler mi ona Vanya? dogruyu söyle bana.

Ne cevap verebilirdim? Agliyordu kadincagiz. Sonra anlatacagini söyledigi onu üzen seyin ne oldugunu sordum.

Ah yavrum, ah, dedi, çok derdim var. €ilen dolmamis besbel i! Bilmem hatirlar misin yavrum, altin kapli bir madalyonum vardi. Natasa'cigimin küçüklük resmi vardi içinde. Sekiz yasindaydi o zaman melegim. Köyden geçen bir ressama yaptirtmistik bu resmi, unuttun galiba? Iyi bir ressamdi. Natasa'yi ask tanriçasi biçiminde resmetmisti: O zamanlar altin sarisi, kivir kivir saçlari vardi. Tül bir giysi giydirmisti ona; içi gözüküyordu; öyle güzel olmustu ki, bakmaya doyamiyordu insan. Ressama bir çift de kanat eklemesini söylemistim ama razi olmamisti. Basimiza gelen bu felaketten sonra madalyonumu sandiktan çikarmis, boynuma takmistim. Haçla beraber tasiyordum onu; bir yandan da Nikolay Sergeiç görecek diye ödüm kopuyordu. Natasa'nin bütün esyalarim evden atmamizi, ya da yakmamizi emretmisti: Evde hiç bir seyin onu hatirlatmasini istemiyordu. Onun resmine bakmak yetiyordu bana; bazan ona baka baka agliyordum...

rahatlatiyordu beni bu. Yalniz kaldigim zamanlar öpüyordum, öpüyordum... sanki onun yüzüydü.

Konusuyordum onunla, her gece yatarken kutsuyordum. Evde baska kimse yoksa, yanimda gerçekten o varmis gibi yüksek sesle bir sey soruyordum ona; sonra, bana cevap veriyormus gibi hayal kuruyor, pesinden bir soru daha soruyordum. Ah Vanya'cigim, anlatmasi bile güç! Bizimkinin madalyondan habersiz olmasina seviniyordum. Gelgelelim, dün sabah elim boynuma gidince ne görsem begenirsin, madalyon yok, kordonu bos degil mi... kopmus, madalyon da düsmüs besbel i. Bedenimden soguk terler bosaldi. Aramadigim yeri birakmadim... yok oglu yok!

Boynumdan farkina varmadan düsmüstü! Nereye gitmis; olabilirdi? Belki

\

yatakta düsürmüsümdür diye her yanini inceden inceye aradim... yok! Birisi buldu onu bence; Matrena'dan ya da ondan baska kim bulmus olabilir.

Matrena'dan böyle bir sey beklemem; gizlisi yoktur benden... (Matrena, ne zaman getireceksin su semaveri?) Ya onun eline geçerse ben ne yaparim? diyordum kendi kendime. Kara kara düsünüyordum; gözyaslarimi tutamiyordum.

Nikolay Sergeiç de bana karsi yumusadikça yumusuyordu. Niçin agladigimi biliyor da bana açiyormus gibi bakiyordu yüzüme. "Nereden bilecek?" diye geçiriyordum içimden. Yoksa madalyonu bulmus, pencereden firlatip atmis miydi? Yaradilisi bakimindan pekala yapabilir bunu; atmistir, simdi de attigi için üzülüyordur. Matrena'yla gidip pencerenin diplerini aradim; orada da yoktu. Yer yarilmis içine girmisti sanki. Gece sabaha kadar agladim., Ilk kez dün gece kutsayamadan yattim yavrumu. Ah Ivan Petroviç, kötü, çok kötü bu, iyiye isaret degil! Iki gündür durmadan agliyorum. Hiç olmazsa içimi döküp, biraz avunmak için sizi, melegimi bekliyordum...

Kadincagiz aci aci aglamaya baslamisti. Bir sey hatirlamis gibi gülümseyerek, Ah, dedi birden, söylemeyi unuttum!Bir "yetim kizdan söz etti mi sana?

Etti Anna Andreyevna; beraberce karar verdiginizi; yoksul, yetim bir kiz çocugunu alip büyüteceginizi söyledi. Dogru mu bu?

Aklimin ucundan bile geçirmedim! Yetimmetim istedigim de yok benim!Onugördükçe kötü

talihimizi, ugradigimiz felaketi hatirlarim sonra! Natasa'dan baska hiç kimseyi istemiyorum. Bir kizini oldu hayatta, baska da olmayacak! Bu yetim kizi da nereden çikardi? Ne dersin Ivan Petroviç? Döktügüm gözyaslarini görüp,avunmam için mi? Yoksa öz kizimi kalbimden çikarip atayim da baskasinin çocuguna baglanayim diye mi istiyor bunu? 88

Gelirken benim için ne söyledi sana? Nasil buldun onu... sinirleri bozuk, degil mi? Sist! Geliyor!

Sonra anlatirsin, anam babam, sonra!.. Yarin gelmeyi unutma sakin...

XIII

ihtiyar girdi odaya. Bir seyden utaniyormus gibi merakla bakti yüzümüze, kaslarini çatip masanin yanina gitti.

Semaver hala hazir degil mi? diye sordu. Anna Andreyevna telaslanmisti.

Simdi getiriyorlar, anam babam, bak iste geldi. Matrena,NikolaySergeiç'ingelmesinibekliyormus gibi hemen getirmisti semaveri. Yasli, güvenilir, Ihmenev'lere candan bagli, ama inatçi bir hizmetçiydi bu. En küçük bir seye hemen homurdanirdi. Nikolay Sergeiç'ten korkar, onun yaninda dilini tutardi. Ama Anna. Andreyevna'ya karsi pek kaba davranir, açiktan açiga ona hükmetmeye çalisirdi. Ne var ki Natasa'yla onu yürekten sevdigi de bel iydi,. Daha Ihmenevka'dan taniyordum bu Matrena'yi. ihtiyar,

Off... insan sucuk gibi islanir da eve gelince hazir çay bulamazsa, ona çay yapmak istemezlerse kötü, diye homurdandi.

Anna Andreyevna onu göstererek göz kirpti bana. Bu çesit esrarli göz kirpmalardan nefret ederdi Ihmenev," gerçi bizden yana bakmamaya çalisiyordu ya, yüzünden Anna Andreyevna'nin bana onu göstererek göz kirptiginin farkinda oldugu bel iydi. Birden, islerim vardi Vanya, dedi.iyice sarpa sardilar. Anlatmis miydim sana?Suçlu buluyorlar beni.

Delilim, belgem yokmus; hesaplar yanlismis... ya...

89

Prensle aralarindaki davadan söz ediyordu. Hala devam ediyordu bu dava, ama son zamanlarda Nikolay Sergeiç'in iyice aleyhine dönmüstü. Susuyor, ne cevap verecegimi bilemiyordum. Kuskulu kuskulu yüzüme bakiyordu, ikimizin susmasina sinirlenmis gibi öfkeyle birden, Ne olacaksa bir an önce olsun! dedi. Para cezasina çarptirsalar bile gönlüm rahat ya... Ne karar verirlerse versinler, umurumda degil. Yeterki bitsin su is; yakami biraksinlar... Herseyimionlara veripSibirya'ya gidecegim.

Anna Andreyevna tutamadi kendini.

Tanrim, Sibirya'ya mi? Niçin o kadar uzaga gidecegiz ?

Ihtiyar, kendisine itiraz edilmesine sevinmis gibi, kaba bir tavirla, Uzak mi? dedi, burada kime yakinsin? Anna Andreyevna elemli elemli bana bakarak, Hiç degilse... insanlara... dedi. Ihmenev bir bana bir karisina bakti.

Insanlar dedigin kim? diye bagirdi. Hangi insanlara yakinsin burada? Soygunculara, iftiracilara, hainlere mi ? Merak etme, her yerde doludur böyleleri; Sibirya'da da çikarlar karsimiza, Benimle gelmek istemiyorsan o baska; kal burada; zorla götürmem seni.

Zaval i Anna Andreyevna,

"Nikolay Sergeiç! diye bagirdi.Kimin yaninda kalabilirim! Senden baska kimim var be...

Sesi çatal asti, sustu, yardimimi diliyormus gibi ürkek bakislarini bana dogrulttu. ihtiyarin heyheyleri üzerindeydi, her seye kiziyordu; en iyisi itiraz etmemekti ona.

Üzülmeyin Anna Andreyevna,dedim, sandiginiz kadar kötü bir yer degildir Sibirya, isler ters gider de Ihmenevka'yi satmak zorunda kalirsaniz, Nikolay Sergeiç'in düsündügü gibi yapmak sizin için en akil ica yol olur. 90

Sibirya'da iyi bir yer bulabilirsiniz, hem o zaman...

Bak, hiç degilse senin kafan çalisiyor Vanya: Ben de böyle düsünüyorum. Her seyi birakip gidecegim.

Anna Andreyevna el erini ogusturarak,Bunu senden beklemezdim Vanya, dedi, demek sen de ayni düsüncedesin! Dogrusu, senden beklemezdim bunu Ivan Petroviç... Simdiye kadar analik babalik ettik sana, tutmus...

Hahaha! Ne bekliyordun ya? Burada kalirsak neyle geçinecegiz, bir düsün bakalim! Para suyunu çekti! Prens Pyotr Aleksandroviç'e gidipözür dilememi ister miydiniz acaba?

Prens'in adini duyunca yasli kadin korkudan titremeye baslamisti. Elindeki çay kasigi tabagina çarparak ses çikariyordu. Ihmenev hirçin, inatçi bir hazla kendi kendini costurarak, Evet Vanya, dedi, en iyisi öyle yapmali! Ne

diye Sibirya'ya gidelim! Yarin iki dirhem bir çekirdek giyinirim, saçlarimi güzelce tarar, briyantinlerim; Anna Andreyevna yeni bir yakalik hazirlar bana (böyle yüksek bir kisinin yanina baska türlü gidilmez çünkü!) Her sey tam olsun diye bir çift de eldiven alirim kendime... huzurlarina çikarim; "Efendim,derim,anam babam, velinimetim! Bagisla beni, biz ettik sen etme, bir lokmaekmegi çok görme bize, çoluk çocuguma aci!..." Iyi mi Anna Andreyevna? Bunu mu istiyorsun?

Kadincagizin titremesi gittikçe artiyordu.

Bir sey istedigim yok benim... dedi, aptal igimdan söyledim öyle! Canini siktiysam kusuruma bakma, ama ne olur bagirma da öyle.

Zaval i karisinin gözyaslarini, korkusunu gördükçe ihtiyarin içinin sizladigina, ondan daha çok üzüldügüne, eminim. Ama gene de tutamiyordu kendini. Son derece iyi, ama zayif iradeli insanlarda bazan görülür bu hal.

Iyi olduklari halde üzüntüleri, öfkeleri haz verir onlara. Her ne pahasina olursa olsun,hatta hiç bir suçu olmayan baska birisine, çogunlukla çok sevdigi bir yakinma kötülük ettigini bile bileiçlerindeki zehiri dökmekten geri kalmazlar. Sözgelimi, kadinlarda durup dururken kendilerini hakarete ugramis, mutsuz görmek bir ihtiyaçtir. Bu bakimdan kadinlara benzeyen çok erkek vardir,, Hem zayif yaradilisli erkekler degildir bunlar. Ihtiyar hir çikarmak istiyor, bu istegini yenemedigi için üzülüyordu.

Hatirliyorum, o anda "Sakin Anna Andreyevna'nin düsündügü gibi bir sey yapmis olmasin?" diye geçirdim içimden. "Kim bilir belki de tek çikar yolun o oldugunu görmüs, Natasa'ya gidiyordu, yolda akli basina geldi ya da bir sey oldu, vaz geçti... yüzdeyüz öyle olmustur; sinirleri bozuk, biraz önceki isteginden, duygularindan utanarak döndü eve; zayifliginin öfkesini alabilecegi birisini ariyordu; ayni istegi, duygulari tasidigindan kuskulandigi insani seçti..." Kizini affetmek isteyisinde, zaval i Anna Andreyevria'sinin duyacagi sevincin büyük payi vardi elbette; gelgelelim, bu istegini gerçeklestiremedigi sürece hincini kadincagizdan aliyordu.

Ama korkudan titreyen Anna Andreyevna'nin perisan hali simdi dokunmustu ona. ™fkesinden utanmis gibi bir an tuttu kendini. Üçümüz de susuyorduk; ihtiyara bakmamaya çalisiyordum. Ne var ki bu an pek uzun sürmedi. Heyecanla ya da nefretle olsun, içini boslatmasi gerekiyordu.

Birden,

Bak Vanya, dedi, söylemek istemiyordum ama sirasi geldi, dürüst bir insan olarak her seyi dosdogru anlatacagim sana... anliyor musun? Senin gelmene sevindim, yaninda, baskalarinin da duymasi için yüksek sesle söyleyeyim ki, bütün bu saçmaliklar, gözyaslari, ahlaroflar canimi sikmaya basladi artik. Yüregimdenbelki de ka 92

nayarak, sizlayarakkoparip attigim bir sey artik bir daha eski yerini alamaz. Evet! Göreceksiniz!

Alev alev bakislarini bana dogrultarakkarisinin ürkek bakislarindan gözünü kaçirdigi bel iydidevam etti:

Alti ay önceki olaydan söz ediyorum Vanya! Beni yanlis anlamayasin diye açik konusuyorum.

Tekrar ediyorum: canima tak dedi artik; istemiyorum!.. Böylesine bayagi, zayif duygularim olabileceginin sanilmasi... üzüntüdenaklimiyitirecegimden kuskulanilmasitepemi attiriyor... Saçma!

Eski duygularimi söküp attim içimden, unuttum! Ani diye bir sey yok benim için artik... yok! yok!

yok!..

Ayaga firlayip yumrugunu olanca gücüyle masaya indirdi, bardaklar sangirdadi, Kendimi tutamadim, adeta öfkeyle baktim yüzüne.

Nikolay Sergeiç! Anna Andreyevna'ya da acimiyor musunuz? Bakin ne hale soktunuz onu!

Ama onu daha da kizdirmaktan baska bir seye yaramamisti bu çikisim. Yüzü kireç gibi, zangir zangir titreye rek,

Acimiyorum! diye haykirdi. Acimiyorum, çünkü bana da aciyan yok! Acimiyorum, çünkü

lanetlenmeyi de her türlü cezayi da hakeden ahlaksiz kizim yararina, beni hedef tutan çirkin komplolar hazirlaniyor evimde!..

Anna Andreyevna,

Nikolay Sergeiç, diye bagirdi, ne olursun lanetleme!.. Ne istersen söyle, yalniz lanetleme kizimi!

ihtiyar, sesini bir kat daha yükseltti:

Lanetleyecegim! €ünkü onuru bir paralik edilmis, hakarete ugramis olan benden, o lanetli kizin ayagina gidip özür dilemem isteniyor! Evet, evet böyle bu! Gece gündüz evimde bununla iskence ediliyor bana; agliyorlar, sizliyorlar, budalaca seyler ima ediyorlar! Acindirmak is _ 93

tiyorlar beni...Yeleginin yan cebinden titreyen el eriyle birtakim kagitlar çikardiBak Vanya, bak, dava dosyasindan not ettigim bölümler bunlar! Benim hirsiz, dolandirici oldugum, velinimetimi soydugum iddia ediliyor!.. Onun (Natasa'nin) yüzünden rezil kepaze oldum! Iste, bak, bak!..

Cebindeki kagitlari çikarip çikarip masanin üzerine atiyor, bana göstermek istedigini ariyordu. Ama aradigi kagidi bulamiyordu bir türlü. Sabirsizlikla elini cebine daldirip, avucuna geleni çikardi; agir bir sey çarpti masaya, sangirdadi... Anna Andreyevna bir çiglik atti. Kaybettigi madalyonuydu bu.

Gözlerime inanamiyordum. ihtiyarin yüzü bir anda kipkirmizi olmustu, titriyordu. Anna Andreyevna el erim önünde kavusturmus, yalvaran gözlerle ona bakiyordu. Mutlu bir umut pariltisi vardi yüzünde. Ihtiyarin yüzündeki bu kirmizilik, karsimizdaki bu saskinligi... evet, yanilmiyordu Anna Andreyevna; madalyonunu artik temel i yitirdigini anlamisti!..

Kocasinin madalyonu buldugunun, onu bulmasina sevindiginin farkindaydi. Belki de heyecandan titreyerek, kiskançlikla bütün gözlerden saklamisti onu; yalniz kaldigi bir yerde, sevgili yavrusunun o güzelim yüzüne bakmisti, bakmisti... doyamamisti bakmaya; belki de zaval i annesi gibi o

da odasina kapanip biricik Natasa'siyla konusmus, ona sorular sorup cevaplarini kendi vermis; gece de yüregi istiraptan sizlarken, hiçkiriklarini gögsünde bastirarak sevimli resmi oksamis, öpmüs, baskalarinin yaninda lanetledigi, yüzünü görmek istemedigi kizi için Tanriya yakarmisti.

Anna Andreyevna, biraz önce Natasa'sini lanetleyen öfkeli babanin karsisinda daha fazla tutamadi kendini,

Ne dersen de, hala seviyorsun onu anam babam! diye bagirdi. 94

Karisinin bagirmasini duydugu anda çilgin bir öfke pariltisi belirdi ihtiyarin gözlerinde. Madalyonu kaptigi gibi var gücüyle yere çarpti, topuguyla ezmeye basladi. Tikanarak hirliyordu:

™mrümün sonuna kadar lanetliyorum onu, ömrümün sonuna kadar!

Anna Andreyevna,

Tanrim! diye haykirdi, onu, onu lanetliyor! Benim Natasa'mi! O tatli yüzünü... çigniyor! Ayaginin altinda!.. canavar! Duygusuz, kalpsiz, kendini begenmis!

Karisinin çigligini duyan çilgin ihtiyar bir an durdu: Yaptigindan dehsete kapilmisti. Birden egilip yerden aldi madalyonu, kapiya dogru kostu; ama iki adim atmisti ki dizlerinin üzerine yigildi, kol arini önündeki kanepeye dayadi, bitkin bir durumda basini önüne egdi.

€ocuk gibi agliyordu. Hiçkiriklar gögsünü sikistiriyordu. Sert ihtiyar bir anda çocuktan da zayif olmustu. Artik lanetleyemezdi Natasa'yi; bizden utanmiyordu simdi, bir dakika önce ayaginin altinda çignedigi resmi bizim yanimizda coskun bir sevgiyle öpüyor öpüyordu. Bunca zamandir içinde sakladigi, kizina olan sevgisi sanki önüne geçilmez bir çig gibi tasmis, bütün benligini sarmisti.

Anna Andreyevna kocasinin üzerine egilmis, onu kucaklamis, yüksek sesle, Affet, affet onu! diyordu. Baba evine döndür onu, Tanri iyiliginin, öfkeni yenmenin mükafatini verir sana!..

ihtiyar kisik, derinden gelen bir sesle,

Hayir, olmaz! dedi. Dünyada olmaz!™lürüm de affetmem onu! Affetmem!

XIV

Natasa'ya gittigimde vakit iyice geçmis, saat on olmustu. O siralar Fontanka'da, Semyonovski köprüsü ya

95

kinlarinda, pis bir "apartman" olan tüccar Kolotuskin'in evinin dördüncü katinda oturuyordu. ™nce Alyosa'yla beraber Liteynaya'da güzel bir evin üçüncü katinda, küçük ama rahat, hos dösenmis bir dairede oturuyordu.Ama genç Prensin parasi kisa zamanda tükendi. Müzik ögretmenligi isi olmamisti. .Sagdan soldan ödünç para almaya baslamis, girtlaga kadar borca girmisti. Paralari hep evin süsüne, Natasa'ya aldigi armaganlara veriyordu. Bu israfi yüzünden sitem ediyordu ona Natasa,bazan agliyordu bile. Duygulu bir insan olan Alyosa kimi zaman bir hafta önceden büyük bir hazla kendini hayal ere kaptirir; Natasa'ya armaganini sunarken onun nasil sevinecegini düsünürken mutlulugunen yücesinitadar;düsüncelerini, hayal erini coskun bir sevinçle bana açardi. Ne var ki Natasa'nin armagani alirken yüzünü eksitmesi, sitem etmesi bütün umutlarini yikardi, öyle ki acirdim ona. Sonralari bu armaganlar yüzünden tatsiz tartismalar bile çikmaya baslamisti aralarinda. Bu arada Alyosa'nin Natasa'dan gizli para harcadigi da oluyordu.

Arkadaslarina uyuyor, Natasa'ya ihanet ediyordu; birtakim Jozefin'lerle, Minna'larla iliskisi vardi; ama öte yandan Natasa'yi da çok seviyordu. Bu sevgi istirap veriyordu ona; sik sik bitkin, üzgün bir durumda bana geliyor, Natasa'sinin küçük parmagi etmeyeceginden; kaba, duygusuz bir insan oldugu için onu anlayamadigindan, onun sevgisine layik olmadigindan dert yaniyordu. Bir bakima hakliydi; birbirinin dengi degildiler. Alyosa, Natasa'nin karsisinda kendisini bir çocuk hissediyordu, beriki de onu her zaman bir çocuk olarak görüyordu zaten. Delikanli, Jozefin'le iliskisinden aglayarak, pismanlik duyarak söz ederdi bana, Natasa'ya söylememem için yalvarirdi; bütün bu itiraflardan sonra benimle beraber, korkudan tir tir

titreyerek Natasa'nin yanina gittiginde(böyle zamanlarda, isledigi suçtan sonra Natasa'nin yüzüne bakmaya korktugunu, yalniz benim 96

yanimdabiraz cesaret bulabileceginisöyleyerek bensiz gitmezdi sevgilisinin yanma) evet, korkudan tir tir titreyerek Natasanin yanina gittiginde genç kiz daha ilk bakista her seyi anlardi.

€ok kiskançti, Alyosa'nin bu çapkinliklarininasil bagisliyordu,aklimalmiyor. €ogunlukla söyle oluyordu. Alyosa benimle içeri giriyor, onunla ürkek ürkek konusuyor, sevgi dolu bakislarim gözlerinin içinden ayirmiyordu. Natasa delikanlinin suçlu oldugunu anlamaktagecikmiyordutabiŒ;amarenkvermiyor, konuyu hiç bir zaman kendi açmiyor, agzini aramiyor, tam tersine hemen sevgisini bir kat daha arttiriyor, daha bir neseleniyordu... isin tuhafi, bunu bir kurnazlik düsünerek yaptigi da yoktu. Hayir... Bu temiz ruhlu kiz için affetmekte, bagislamakta sonsuz bir haz vardi; Alyosa'yi affetmek ona büyük bir mutluluk veriyordu sanki. O

zamanlar tek suçlu Jozefin'lerdi zaten. Natasa'nin tatli, onu affeden bakislarini görünce dayanamazdi Alyosa, yüregine çöken yükühafifletmek, kendi deyimiyle "eskisi gibi olmak" için, sorulmadan her seyi itiraf ediverirdi. Affedilince cosar, hatta bazan duygulanarak aglar, Natasa'yi öper,kucaklardi.Sonra gene neselenir, Jozefin'le aralarinda geçenleri çocuksu bir içtenlikle anlatmaya baslar, kahkahalarla güler, Natasa'yi öger, göklere çikarirdi. Huzur içinde, nese içinde sona ererdi gece. Parasi iyice suyunu çekince esyalarini satmaya basladi. Natasa'nin israriyla Fontanka'da küçük, ucuz bir daire buldular. Esyalar satilmaya devam ediyordu; Natasa kendi giyeceklerini de satiyor, biryandan da is ariyordu. Bunu ögrendigi zaman Alyosa peküzülmüstü:Kendi kendini lanetlemis, "ne denli asagilik bir insan oldugumu biliyorum" diye bagirmis, ama durumu düzeltmek için gene de bir seyler yapmamisti. Simdi satacak esyalari da kalmamisti; yalniz isten el erine geçen para vardi ki bu da çok azdi.

97

Bu durum, daha Alyosa babasinin evindeyken baba ogul arasina sogukluk sokmustu. Prensin, oglunu kontesin üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek niyeti o zamanlar henüz bir tasariydi, ama

aklina iyice koymustu bunu;Alyosa'yi sik sik kontesin evine götürüyor, kiza kibar davranmasini söylüyor, kah iyilikle kah sert davranarak onu yola getirmeye çalisiyordu; ama Kontes bozmustu isi. O zaman Prens de oglunun Natasa'yla iliskisini görmemezlikten gelmeye basladi; Alyosa'nin uçariligini bildigi için bu askinin çabuk son bulacagini umuyordu.

Oglunun Natasa'yla evlenecegi düsüncesini ise son ana kadar aklinin ucundan geçirmemisti.

Sevgililerin de harekete geçtikleri yoktu zaten; Natasa'nin babasiyla barismasini, kosul arin degismesini bekliyorlardi. Hem Natasa buna pek yanasmiyordu sanirim. Alyosa bir günkonusurkenNatasa yoktu yanimizdababasinin bu serüvene biraz sevinir gibi oldugunu kaçirdi agzindan;Ihmenev'lerinküçükdüsmesihosuna gidiyormus. ™te yandan, oglunun Natasa'yla olan iliskisinden hoslanmiyormus gibi davraniyordu: Zaten az olan ayligini(ogluna karsi pek cimriydi) iyice kismis; tamamen kesecegini söyleyerek ona göz dagi veriyormus. Ama kisa bir zaman sonra, bazi isleri için Polonya'ya giden Kontesin ardina düstü. Alyosa'yi Katerina Fyodorovna Filimonova'yla evlendirmek düsüncesini hala çikarip atmamisti kafasindan. Gerçi evlenecek yasta degildi henüz Alyosa, ama kiz çok zengindi, böylesine bir firsat kaçirilmazdi. Sonunda istedigi olmustu Prensin. Alyosa'nin Katerina Fyodorovna'yla evlenmesi isinin yoluna koyuldugu söylentileri kulagimiza kadar geliyordu. Olaylarini anlattigim günlerde Prens yeni dönmüstü

Ptersburg'a. Oglunu çok iyi karsiladi, ama onun Natasa'yla iliskisini hala sür
EzilenlerF : 7 98

dürmesi biraz canini sikti. Kuskulanmaya, korkmaya baglamisti. Hemen ayrilmalarini buyurdu; ama daha etkili bir yol tutmasinin gerektigini anlamakta gecikmedi, Alyosa'yi alip Kontes'e götürdü. Katerina Fyodorovna çocuk denecek yasta, tatli, güzel bir kizdi. Son derece temiz bir kalbi vardi; kibar, neseli, akil iydi. Prens, oglunun en çok alti ay sonra Natasa'dan sogumaya baslayacagini, Katerina Fyodorovna'ya o zaman baska gözle bakacagini tahmin ediyordu. Bir ölçüde yanilmamisti... Gerçekten de, kontesin kizina yakin ilgi gösteriyordu Alyosa, Sunu da ekleyeyim. Prens ogluna karsi son derece yumusak davraniyordu artik (ama gene para vermiyordu). Alyosa, bu yumusakligin altinda babasinin kesin

kararinin saklandigini sezinliyor, üzülüyordu... ama Katerina Fyodorovna'yi bir gün görmese duyacagi üzüntü kadar degil... Bes gündür Natasa'ya ugramadigini biliyordum. Ihmenev'lerden Fontanka'ya giderken endiseyle

"Acaba ne söylemek istiyor bana?" diye düsünüyordum. Uzaktan, odasinda isik yandigini gördüm.

Benimle görüsmek istedigi zamanlar, evinin yakinlarindan geçersem (hemen her aksam geçerdim oradan) göreyim diye kandili pencerenin önüne koymasini kararlastirmistik aramizda; isigi orada görünce Natasa'nin beni bekledigini anliyordum. Son zamanlarda sik sik koyuyordu kandili pencerenin önüne...

XV

Yalniz buldum Natasa'yi. Kol arini gögsünün üzerinde çapraz baglamis, dalgin dagin bir asagi bir yukari dolasiyordu odanin içinde. €oktandir masanin üzerinde beni bekleyen semaver sönmüstü.

Gülümseyerek, bir sey söylemeden elini uzatti bana. Yüzü bembeyazdi. Gülümsemesinde aci, cana yakin, sabirli bir sey vardi. Mavi gözleri

eskisinden daha bir irilesmis, saçlari gürlesmisti sanki... zayifligindan, hastaligindan öyle gözüküyordu. Elimi sikarken,

Gelmenden umudumu kesmistim, dedi,Mavra'yi yol ayacaktim sana biraz sonra; gene hastalandin sandim.

Hayir, hasta falan degilim, alakoydular beni, anlatirim. Senin nen var Natasa? Bir sey mi oldu?

Natasa sasirmis gibi,

Yo, dedi, niçin sordun?

Mektubunda... gelmemi yazmandan baska, saatini de belirtiyordun; simdiye kadar hiç böyle yazmamistin.

Ah, evet! Dün bekliyordum onu.

Hala gelmedi mi?

Gelmedi.

Bir an sustuktan sonra ekledi:

Gelmezse seninlekonusmam gerekecekdiyedüsündüm de.

Bu aksam da bekliyor musun?

Hayir; bu aksam orada oldugunu biliyorum.

Nedüsünüyorsun Natasaartikhiçgelmeyecek mi sana?

Asiri ciddi bir tavirla yüzüme bakti.

Gelecek elbette, dedi.

Bu aceleciligim hosunagitmemisti.Sustuk; odanin içinde dolasiyorduk. Gene gülümseyerek, Dört gözle seni bekliyordum Vanya, diye basladi, hem ne yapiyordum, biliyor musun ? Odanin içinde bir asagi bir yukari dolasiyor, kendi kendime ezbere siir okuyordum. Hatirliyor musun...

çingirak, kisin kar tutmus yol: "Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken...", beraber okurduk: 100

Tipi dindi; yol gözüküyor artik,

Gecenin donuk milyonlarca gözütepemizde... (1)

Sonra da :

Birden korkunç bir sesin, €ingirakla dostça konustugunu duyuyorum: "Ah, bir gün gelecek sevgilim, Gögsüme yaslayip basini, dinlenecek! Sabahin ilk

isiklari Penceremin caminda buzla oynasirken, Semaverim mese masamin üzerinde fokur fokur kaynarken, Sobam çitirdiyarak,

Kösede renkli perdenin ardindaki yatagimi aydinlatirken, Mutludegilimde neyini!..."

€ok hos! insanin içine isliyor Vanya, degil mi? Ne dokunakli! Birkaç çizgiyle anlatmak istedigi her seyi anlatmis ozan. iki duygu var: ™nceki ve sonraki. Semaver, basma perde...bizden bir seyler var bunlarda... Sanki tasrada bir ev anlattigi... sanki görüyorum bu evi: Yeni, henüz kaplamalari çakilmamis ahsap bir ev... Sonra öteki tablo:

Gene o sesi duyuyorum birden, Aci aci dert yaniyor çingiraga: "Nerede benim o eski dostum?

€ikagelecek, boynuma atilacak diye,

(1)Y.P. Polonski'nin"€ingirak" (1854) siirinden.

Korkuyorum!

Bu da hayat mi!

Sikici, karanlik günlerim!

Küçücük odam dapdaracik,

Penceresinden rüzgar giriyor içeri...

Bahçesinde tekbir visne agacivar,

O da buz tutmus camdan gözükmüyor,

Belki çoktan donmustur zaten.

Hayat mi bu! Perdenin de rengi kalmadi;

Hastayim, yakinlarima gidemiyorum,

Ne beni azarlayanim var, ne de sevenim...

Yalniz kocakarinin dirdiri..."

"Hastayim"... Ne yerinde kul anilmis bu sözcük! "Ne azarlayanim var"... ince duygularla dolu bu siir; anilarin buruklugu, insana haz veren o elemi var bunda... Tanrim, ne hos bir siir! Hayatin ta kendisi!

Bogazinda bir sey dügümlenmis gibi sustu. Bir dakika sonra, Sevgili Vanya! dedi.

Ne söyleyecegini unutmus gibi gene sustu; belki de bir sey düsünmeden söylemisti bunu, içinden öyle gelmisti.

Hala dolasiyorduk odanin içinde. Tasvirin önünde bir kandil yaniyordu. Son zamanlarda pek dindar olmustu Natasa; ama din duygularindan söz edilmesini sevmiyordu.

Ne o, yarin bayram mi? diye sordum, kandili yakmissin.

Hayir, bayram degil... otur istersen Vanya, yorultnussundur. €ay içer misin? Aksam çayini içmedin, degil mi?

Oturalim Natasa. Içtim.

Nereden geliyorsun? 102

Onlardan.

Natasa'nin baba evinden onlardan diye söz ederdik.

Onlardan mi? Nasil olur?Kendin mi ugradin, yoksa çagirdilar mi?...

Soru yagmuruna tutmustu beni. Heyecandan yüzü daha da solmustu. ihtiyarla sokakta karsilasmamizi, annesiyle konusmamizi, madalyon olayini oldugu gibi, bütün ayrintilariyla anlattim. Hiç bir sey saklamazdim ondan. Dikkatle dinliyordu beni. Gözlerinde yaslar birikmisti.

Madalyon olayi pek dokundu ona. Sözümü ikide bir keserek,

Dur, dur Vanya, diyordu, daha ayrintili, her seyi oldugu gibi anlat, pek kisa geçiyorsun!..

Ayrintilarla ilgili sordugu sorulara cevap vere vere bir daha, bir daha anlattim ayni seyi.

Gerçekten bana mi geliyordu dersin?

Bilmiyorum Natasa, hiç bir sey düsünemiyorum. Seni özledigi, sevdigi besbel i;ama sana gelmesi,bu... bu...

Natasa sözümü kesti:

Resmimi öptü degil mi? Ne söyleyerek öpüyordu?

Ne söyledigi anlasilmiyordu; en candan adlar veriyor, çagiriyordu seni...

€agiriyor muydu?

Evet.

Sessiz sessiz aglamaya baslamisti Natasa.

Zaval ilar, dedi.

Bir an sustuktan sonra devam etti:

Her seyi bilmesi olagan zaten. Alyosa'nin babasiyla da ilgili çok sey biliyor.

€ekingen,

Natasa, dedim, gidelim onlara... Oturdugu koltukta hafifçe dogrularak, Ne zaman? diye sordu.

Yüzü bembeyaz olmustu. Hemen simdi gidelim dedim saniyordu. El erini omuzlarima dayayip aci aci gülümsedi.

Hayir Vanya, olmaz canini; her zaman söylersin bunu, ama... kapa artik.

Canim sikkin,

Hiç mi bitmeyecek bu korkunç ayrilik? diye haykirdim. Ilk adimi atamayacak kadar magrur musun? Ilk adimi senin atman gerekiyor. Baban seni affetmek için bunu bekliyordur belki... Bir babadir o; hakaret ettin ona! Gururuna saygi duy; dogal, hakli bir gururdur bu! Ilk adimi atmak zorundasin. Dene bir kere, hiç bir sart öne sürmeden affedecektir seni.

™ylemisaniyorsun! Olamazbu;bosunasitem etme bana Vanya. Gece gündüz hep bunu düsündüm, dür sünüyorum da. Evden kaçali beri bunun üzerinde düsünmedigim günüm olmadi.

Seninle de kaç kere konustuk! Bunun imkansiz oldugunu sen de biliyorsun zaten!

Dene bir kere!

Hayirdostum,imkansiz.Böyle bir seyyapsam büsbütün kizar. Kisi, temel i kaybettigi bir seyi bir daha elde edemez artik; neden söz ettigimi anladin mi? Onlarin yaninda geçirdigim mutlu çocukluk günlerimi...Babam affetse bile, taniyamaz beni simdi. Küçük bir kiz çocugunu, büyüdügü

halde çocuk kalmis bir genç kizi seviyordu o. €ocuksu safligimdi hoslandigi. Daha yedi yasinda bir çocukken dizine oturup ona çocuk sarkilari söyledigim zamanlarda oldugu gibi oksardi saçlarimi.

Ta küçüklügümden son güne kadar her gece karyolamin basucuna gelir, kutsardi beni.

Felaketimizden bir ay önce benden gizli olarak (oysa her seyi biliyordum) bir çift küpe almisti bana;armaganina ne çok sevinecegimi düsünerek bir çocuk kadar mutluydu; küpelerden haberdar oldugumu söyleyince hepimizebasta bana tabiŒöyle kiz 104

misti ki. Evden kaçisimdan üç gün önce bir seye üzüldügümü farketti, hastalanacak derecede kederlerdi... inanir misin? Beni birazcik olsun avutmak için gidip tiyatroya bilet almis!.. Bununla üzüntümü dagitmak istiyordu! Gene söylüyorum sana, kucaginda büyüttügü kiz çocugunu seviyordu o, benim de bir gün olgunlasip kadin olabilecegimi aklina getirmek istemiyordu...

düsünemiyordu böyle bir seyi. Simdi eve dönsem tanimaz bile beni. Tutalim ki affetti, nasil bir Natasa çikacak karsisina? Degistim artik, çok degistim. Tekrar gözüne girmeyi basarsam bile...

gene de geçmis mutlu günlerin özlemini çekecek; artik degistigim, eskisi gibi tatli bir çocuk olmadigim için üzülecek. Geçmis daima daha iyi görünür insana zaten, özlenir.

Heyecanlanmisti. Içten gelen bir kederle,

Ah Vanya, diye yükselttisesini, ne hostu geçmis!

Söylediklerinin hepsi dogru, Natasa, dedim. Seni simdi oldugun gibi tanimasi, sevmesi gerekiyor.

™nemli olan tanimasi. Tanidiktan sonra sevmesi kolay. Seni taniyip, anlayamayacagini mi saniyorsun? O bakimdan ™yle hassastir ki yüregi!

Ah Vanya, biraz anlayisli ol! Benim neyimi anlayacak? Onu söylemek istememistim.Bak ne diyecegim sana: Baba sevgisi de kiskançtir. Onu asil öfkelendiren, Alyosa'yla aramizda olupbitenden haberdar edilmemesidir. Böyle bir seyi aklinin ucundan geçirmiyordu. Askimizin kötü

sonunu da, evden kaçisimi da benim "alçakça" sir saklamama veriyor. Baslangiçta gidip her seyi itiraf etmedim ona,sonra kalbimde filizlenenaskiaçmadim; tersine,duygularimi çimde sakladim.inanirmisin Vanya, onu asil gücendiren budur. Yoksa evden kaçmam, kendimi sevgilime vermem o kadar dokunmamistir ona. Tutalim ki bir baba gibi candan, sevgiyle karsiladi beni 105

simdi; ama yüregine düsen o düsmanlik tohumu hep orada kalacaktir. Iki üç gün sonra üzüntüler, sitemler baslar. Sartsiz bagislamaz beni zaten.. Tutalim ki gerçegi bütün çiplakligiyla anlattim, ona ne büyük bir hakaret ettigimi bildigimi söyledim. Alyosa'yla geçirdigim mutlu günlerin bana neye mal oldugunu, ne istiraplar çektigimi anlamak istemezse çok üzülürüm, ama katlanirim buna da...

gelgelelim bu da yetmeyecek ona. Olmayacak, seyler isteyecek benden; "Askini, Alyosa'yi lanetle" diyecek. Geçmis günlerin geri gelmesini, son alti ayi hayatimizdan silip atmamizi isteyecek. Ama hiç kimseyi lanetleyemem ben... Oldu bir kere... Hayir Vanya, simdilik olmaz.

Zamani gelmedi henüz.

Ne zaman gelecek?

Bilmiyorum...Gelecekteki mutlu günleri haketmemiz için önce istirap çekmemiz gerekiyor. Istirap her seyi temizler... Ah Vanya, hayat ne aci!

Cevap vermedim; dalgin dalgin yüzüne bakiyordum.

Niçinöyle bakiyorsunyüzümeAlyosa... sey... Vanya?

Yaptigi yanlisliga gülümsedi.

Gülümseyisine bakiyordum Natasa. Nereden aldin bu gülümseyisi? Eskiden böyle gülümsemezdin.

Ne var gülümsememde?

Gerçi o çocuksuiçtenlik var gene, hem...Ama gülümserken yüreginde bir sizi var sanki.

Zayiflamissin. Natasa, saçlarinsa daha bir gürlesmis sanki... Nedir su üzerindeki? Onlardayken diktirmemis miydin bunu?

Natasa sevgi dolu gözlerle bakti yüzüme.

Ne çok seviyorsun beni Vanya! dedi. Sen ne yapiyorsun bakalim? islerin nasil?

Eskisi gibi... romanim üzerinde çalisiyorum, ama olmuyor. Ilham gelmiyor. istesem gelisigüzel de yazabilirim, hem böylesi daha bir tutulur belki; ama güzel bir ko106

nuyu berbat etmekten korkuyorum. En çok sevdigim konulardan biridir bu. Gelgelelim zamaninda dergiye yetistirmem de gerekiyor. ™yle ki bazan romanimi birakip elime daha hafif bir sey alayim diyorum... Okuyanlarin içi kararmasin, neselensinler!..

Zaval i çaliskan Vanya! Smith'ten ne haber?

™ldü ya.

Hayali gelmedi mi eve? Ciddi söylüyorum Vanya, hastasin sen, sinirlerin çok bozuk, hayal görmen ondan. Daha budaireyituttugunu banaanlatirken farketmistim sinirlerinin bozuk oldugunu. Nasil, pek mi kötü yeni evin? Rutubet var mi?

Var! Üstelik bu aksam da bir is geldi basima... Neyse, sonra anlatirim.

Artik dinlemiyordu beni Natasa; basi önünde, dalgin dalgin oturuyordu. Sonunda yüzüme bakarak,

Onlari nasil birakip kaçtim, aklim almiyor, dedi: çildirmistim galiba.

Bakisindan, cevap beklemedigi bel iydi. Bir sey söyleyecek olsam duymazdi bile. isitilir isitilmez bir sesle,

Vanya, dedi, is için çagirdim seni bu aksam.

Nedir?

Ondan ayriliyorum.

Ayrildin mi ayrilacak misin?

Bu hayata bir son vermem gerek içimi dökmek simdiye kadar senden sakladiklarimi anlatmak için çagirdim seni.

Daima böyle, gizli niyetlerini bana açiklayacagini söyleyerek konusmaya baslardi benimle; ne var ki, bana çok önceden anlattigi sirlar olurdu bunlar çogunlukla, Ah Natasa, dedim, belki bin kere duydum bunu senden! Elbette beraber yasayamazsiniz. Tuhaf bir iliski var aranizda; ortak hiç bir yaniniz yok. Ama... yapabilecek misin bunu?

107

Simdiye kadar sadece niyetim vardi Vanya; artik kesin kararimi verdim.Canimdan çok seviyorum Alyosa'yi, ama bu yaptigim düsmanlik ona; gelecegini mahvediyorum. Serbest birakmaliyim onu.

Benimle evlenemez; babasinin istegine karsi koyacak gücü yok. Ben de ayagina köstek olmak istemiyorum. Ona vermek istedikleri kiza tutulmasina sevindim bile. Simdi benden ayrilmasi daha kolay olacaktir onun için. Bunu yapmak zorundayim! Mecburum... Onu sevdigime göre, her seyimi onun yoluna feda etmeliyim, askimi ispat etmeliyim ona, mecburum! ™yle degil mi!

Ama razi edemezsin onu.

Etmeye de ugrasmayacagim zaten. Su anda bile içeri girse, eskisi gibi davranacagim ona. Ama hiç vicdan azabi çekmeden beni birakmasi için elimden gelen her seyi yapmak zorundayim. Beni perisan eden bu iste; yardim et bana. Bir akil vermeyecek misin?

Bir yol var önünde, dedim, baskasini sevmek... Ama sanmam ki saglam bir yol olsun bu. Onun nasil bir insan oldugunu biliyorsun. Bak, bes gündür hiç ugramadi buraya. Tut ki temel i birakti seni;simdi sana, onu biraktigini yazmak kaliyor Alyosa'ya. Hemen kosar gelir.

Niçin hiç sevmiyorsun onu sen, Vanya?

Ben mi?

Evet sen, sen! Düsmansin ona, için için düsmansin; hem de çok! Nefret duymadan söz edemiyorsun ondan! Onu küçük düsürmekten, çamura bulamaktan hoslandigini her zaman farketmisimdir! Evet, özel ikle çamura bulamak büyük bir haz veriyor sana!

__. Hiç bir zaman da söylemedin bunu bana. Yeter

artik Natasa; birakalim bu konuyu.

Natasa gene bir anlik bir sessizlikten sonra, __ Baska bir eve tasinmak istiyorum, dedi. Ama kizma, Vanya... 108

Kizmiyorum val ahi. Ne çikar, oraya da gelecektir.

Bana olan aski güçlüdür, ama yeni aski yenebilir onu. Tekrar bana dönse bile, bir dakika kalir yanimda, ne dersin?

Bilmiyorum Natasa, sagi solu bel i olmaz onun; seni sevdigi halde baska birisiyle evlenebilir.

Ikisini ayni anda yapabilir.

O kizi sevdigini kesin olarak bilsem kararimi verirdim... Vanya! Hiç bir seyi gizleme benden! Bana söylemek istemedigin bir seyler biliyor musun?

Endiseli, soru dolu bakislarini gözlerimin içine dikmisti.

Bilmiyorum dostum, zaten hiç bir zaman gizlim olmamistir senden. Ama su da var : Belki de bizim sandigimiz kadar tutulmamistir Kontes'in üvey kizina. Geçici bir hevese kapilmis olabilir...

™yle mi saniyorsun? Tanrim, kesin olarak bilsem bir! Ah, su anda onu görmeyi öyle istiyorum ki!

Yüzüne bir kerecik baksam yeterdi bana! Gözlerinin içinden her seyi ögrenirdim! Ama yok burada!

Yok!

Bekliyor musun onu Natasa?

Hayir, onun yaninda simdi.™grensin diye adani yol adim. O kizi görmeyi ne çok istiyorum... Bak Vanya, gerçi saçmaliyorum, ama onu hiç göremem mi? Hiç bir yerde karsilasamam mi onunla?

Ne dersin?

Cevabimi endise içinde bekliyordu.

Görebilirsin, dedim, ama sadece görmek yetmez,

Bana yeterdi, her seyi anlardim o anda. Beni dinle: ™yle aptal astim ki son günlerde; odanin içinde yalniz basima dolasiyorum hep, düsünüyorum. Kafamin içi karma karisik. Söyle bir sey geldi aklima Vanya: Kontesin üvey kiziyla tanissan nasil olurdu acaba? Kontes romanini ögmüstü

hani, sen söylüyordun. Bazi aksamlar prens

R*** nin toplantilarina gidiyorsun, o da geliyor oraya. ™yle yap ki tanistirsinlar seni onunla. Alyosa da tanistirabilir sizi. Sonra gelir, onun nasil bir insan oldugunu anlatirsin bana.

Natasa, sevgili dostum, bunu sonraya birakalim. Simdi önemli olan su: Ayrilmaya gücün yetecegine emin misin? Kendini yokla söyle bir, sogukkanli misin?

Natasa alçak sesle,

Yetecek! dedi. Onuniçin yapacagim herseyi! Hayatimi bile veririm! Ama, biliyor musun Vanya, suna dayanamiyorum:Simdi okizinyaninda beni unutmus, buradayken oldugu gibi durmadananlatmasina,gülmesine... Kizin gözlerinin içine bakiyordur; hep insanin gözlerinin içine bakar zaten; benim burada oturmus... seninle konustugumu aklina bile getirmez.

Umutsuzca yüzüme bakti.

Peki ama demin söylediklerin Natasa...

Gözleri parliyordu. Sözümü kesti:

Hep beraber verelim kararimizi! Bunun için minnettar kalacagim ona. Ama önce onun beni unutmasi agir geliyor bana Vanya! Ah Vanya, öyle aci çekiyorum ki! Kendi kendimianlamiyorum:Akil böyle diyor,baska türlü oluyor! Ne olacak halim?

Yeter, yeter Natasa, kendine gel...

iste bes gün oldu, her saat, her dakika...Gece gündüz hep onu düsünüyorum! Bak ne diyecegim Vanya : Oraya gidelim seninle, götür beni!

Yeter artik Natasa.

Hayir, gidelim! Seni bekliyordum zaten! Üç gün önce verdim kararimi. Bunun için çagirdim seni...

Oraya götürmek zorundasin beni; kiramazsin hatirimi... Seni bekliyordum... Üç gün... Bu aksam toplanti var orada... oradadir Alyosa... Hadi!

Aklim yitirmis gibiydi. Holde bir gürültü oldu; Mavra 110

birisiyle tartiliyordu sanki.

Dur Natasa, dedim, kim geldi, dinle!

Kuskulu bir gülümsemeyle kulak kabartti, birden bembeyaz oldu yüzü.

Tanrim! diye fisildadi. Kim geldi?

Tutmak istedi beni, ama kurtuldum elinden, disari çiktim. Evet Alyosa'ydi gelen. Mavra'ya bir seyler soruyordu; kadin, evde tek söz sahibiymis gibi önce içeri birakmak istememisti onu.

Nereden çiktin? diyordu. Nerelerdeydinsimdiye kadar? Nerelerde sürttün? Hadi gir bari, gir! Beni acindi ramazsin kendine! Gir bakalim, gir de hesap

ver!

Alyosa biraz bozuldugu halde,

Kimseden korkum yok benim! diyordu. Girerim tabiŒ!

Girersin girersin!

Ne sandin ya! Beni görünce,

A! Siz de mi buradasiniz! dedi. Ne sevindim bilemezsiniz! Ben de geldim iste; ama ne yapacagimi sasirdim.. .

Dosdogru girin içeri; korkacak ne var?

Korktugum falan yok, inanin bana; çünkü suçlu degilim. Suçlu oldugumu mu saniyorsunuz?

Görürsünüz simdi.

Kapali kapinin önünde durdu, yapmacik bir yüreklilikle,

Natasa, girebilir miyim? diye seslendi. içerden cevap veren olmadi. Alyosa endiseyle, Ne oluyor? diye sordu.

Hiç, dedim, demin içerdeydi, sakin...

Alyosa usulca açti kapiyi, basini uzatip ürkek ürkek göz gezdirdi odada. Kimsecikler yoktu.

Birden dolapla pencere arasindagördü Natasa'yi.

Saklanmis gibi, kipirdamadan duruyordu orada, O halini hatirladikça hala tutamam kendimi, gülümserim. Alyosa sessiz adimlarla ona yaklasti. Tuhaf bir korkuyla yüzüne bakarak, Natasa, dedi, ne oldu sana? Merhaba Natasa. Genç kiz, suçlu olan kendisiymis gibi kizarip bozara,

rak,

Ne... ne olacak... hiç!... dedi. €ay ister misin? Alyosa kendini tamamen kaybederek, Natasa, beni dinle... dedi. Suçluyum, bundan kuskun olmasin... Ama ayni zamandasuçsuzum da; biraz suçsuzum! Simdi anlatacagim sana.

Natasa,

Niçin? diye fisildadi, hayir, hayir, istemez... iyisi mi elini ver bana... her zamanki gibi tabi ...

Köseden çikti; yanaklari kipkirmizi olmustu. Alyosa'nin yüzüne bakmaya korkuyormus gibi basi önündeydi. Alyosa heyecanla,

Ah Tanrim! diye haykirdi. Suçlu olsaydim bu durumda yüzüne bile bakamazdim!

Bana dönerek devam etti:

Bakin, bakin! Beni suçlu saniyor; bütün delil er bana karsi! Bes gündür görünürlerde yokum!

Evlenecegim kizin yaninda oldugum söylentileri dolasiyor ortada... ama o ne yapiyor buna karsilik? Affediyor beni!"Elini ver, her sey bitsin!" diyor. Natasa,canim benim! Suçsuzum, inan buna! Hiç suçum yok! Tam tersine, tertemizim!

Ama... Ama oradan geliyorsun... Oraya çagirmislardi seni... Niçin geldin? Sa... 'saat kaç?

On buçuk! Oraya da gittim... Ama hasta oldugumu söyleyip çiktim. Bes gündür ilk kez kurtarabildim kendimi onlardan, hemen sana geldim Natasa, istesem daha önce de gelebilirdim tabiŒ, ama mahsus gelmedim! Niçin_
112

mi? Simdi ögrenirsin, anlatacagim sana; zaten bunun için geldim; ama bu keresinde val ahi suçsuzum sana karsi! Tamamen suçsuzum!

Natasa basini kaldirip Alyosa'nin gözlerinin içine bakti... Bakisi öylesine içtendi, yüzünde öylesine dürüst, neseli bir ifade vardi ki, sözlerine inanmamak elde degil. di. Bu çesit barisma anlarinda eskiden birkaç kere oldugu gibi gene aglayarak kucaklanacaklarini sandim. Ama Natasa, mutluluktan bitkin düsmüs gibi basini Alyosa'nin gögsüne dayadi ve... sessiz sessiz aglamaya basladi. ™teki de tutamadi kendini... sevgilisinin ayaklarina kapandi. Ayaklarini, el erini öpüyordu; çildirmisti sanki. Natasa'ya bir sandalye getirdim, Oturdu. Ayakta duracak hali kalmamisti.

IKINCI B™LÜM

Bir dakika sonra çilginlar gibi gülüsüyorduk. Alyosa'nin gür sesi bastiriyordu bizimkileri: Durun, durun da anlatayim. Beni hala eski Alyosa saniyorsunuz... Is olsun diye geldigim kanisindasiniz... Söylüyorum size, son derece önemli bir is pesindeyim. Susacak misiniz, susun bir dakika!

Anlatmak istiyordu. ™nemli haberlerle geldigi bel iydi. Ama böyle haberlerle bizi sasirtacagi düsüncesinin verdigi çocukça gurur Natasa'yi güldürüyordu. Elimde olmadan ben de gülmeye baslamistim. Alyosa kizdikça biz gülüyorduk. Üzüntü, pesinden Alyosa'nin çocuksu çaresizligi sonunda öyle bir duruma getirmisti ki bizi, Gogol'ün çavusu (1) gibi, birisi parmagini gösterse katila katila gülecektik. Havra kapida durmus, öfkeyle bize bakiyordu. Natasa'nin Alyosa'yibes bundur bin bir hevesle

(1)Gogol'ün "Bir Evlilik" inde, tegmen Jevakin'in çok güldügünden söz ettigi çavus Dirka.(E. A.) EzilenlerF : 8 114

115

bekledigi gibigüzelce bir azarlamamasina, tam tersine, neseyle gülüsmemize içerlemisti.

Kahkahalarimizin Alyosa'yiincittigini görünce sonunda sustu Natasa.

Ne anlatmak istiyorsun? dedi.

Mavra kaba bir tavirla Alyosa'ya konusma firsati vermeden, Ne dersiniz, semaveri yakayim mi? diye sordu. Alyosa kolunu sal adi, hizmetçi kadim

aceleyle kovarak,

€ik disari Mavra, çik, dedi. Her seyi, olmus, olacak her seyi anlatacagim, çünkü biliyorum hepsini.

Bes gündür nerede oldugumu merak ettiginizin farkindayim dostlarim... benim anlatmak istedigim de bu zaten; birakmiyorsunuz ki anlatayim, Ama önce sunu söyleyeyim: Hep aldatiyordum seni Natasa, eskiden beri aldatiyordum, önemli olan da bu.

Aldatiyor muydun?

Evet, bir aydir aldatiyordum seni; babamin gelisinden önce de... Simdi açik açik konusmamizin zamani geldi. Babam gelmeden bir ay kadar önce oldukça uzun bir mektup aldim ondan; ikinizden de sakladim bunu. Gayet açik, anlasilir bir dil eöylesine ciddiydi ki, korktum bileevlenme isimin artik bir sonuca baglandigini, nisanlimin bulunmaz bir kiz oldugunu, ona layik olmadigim halde gene de onunla evlenmek zorunda,oldugumu yaziyordu. Kendimi hazirlamami, kafamin içindeki saçma düsünceleri çikarip atmami v.b.bilirsiniz artik daha neleristiyordu, iste burada mektup, saklamistim sizden...

Natasa kesti sözünü:

Hiç de saklamadim! ™gündügün seye bak! Daha o zaman her seyi oldugu gibi anlatmistin. O

günlerde birden uysal astigini, bir suçunu bagislatmak istiyormus gi bi dizimin dibindenayrilmadiginihatirliyorum. Zaten parça parça, mektubun bütününü anlattin bize.

Hayir, önemli olani anlatmadim sanirim. Bir seyler sezinlemis olabilirsiniz, bu sizi ilgilendirir, ama ben anlatmadim.Sakliyordum bunu sizden, üzülerek sakliyordum"

Natasa'ya bakarak,

Ben de hatirliyorum Alyosa, dedim; o günlerde sik sik akil danisiyordunuz benden; mektubun bütününü parça parça bana da anlattiniz; üstü kapali olarak tabu.

Natasa destekledi beni:

Evet, bütününü!Böbürlenmelütfen! Bir seyi saklayabilir misin ki sen? Adam aldatmak kim, sen kim ! Havra bile anladi her seyi. ™yle degil mi Mavra?

Mavra basani uzatarak,

Anlasilmayacak gibi miydi, dedi, üç gün içindeher seyi anlatti. Kurnazlik sana göre degil!

™f,ne sikici insanlarsiniz,konusulmuyorsizinle! Bunlari hep öfkeden yapiyorsun Natasa! Mavra, sen de yaniliyorsun.Hatirliyorum, deli gibiydim o zaman ; hatirliyorsun degil mi Mavra?

Hatirlamaz olur muyum! Simdi de öylesin,.

Hayir, hayir, onu demek istemedim. Hatirlarsin! Paramiz kalmamisti da gümüs sigara kutumu rehine götürmüstün. Sunu da söyleyeyim, bana karsi pek saygisizsin Mavra. Natasa alistirdi seni böyle. Neyse canim, tutalim ki gerçekten anlattim her seyi. (Simdi hatirladim). Ama mektubun havasini bilmiyorsunuz, oysa en önemli yani havasidir. Bunu anlatacagim size.

Natasa,

Nasilmis bakalim havasi? dedi.

Bak Natasa, alay eder gibi soruyorsun. Alay etme benimle. Yemin ederim, çok önemli anlatacaklarim. ™yle bir havasi vardi ki, el erim titremeye baslamisti. Babam116

hiç böyle konusmamisti benimle. Anlayacaginiz, dünya yikilsa dediginden dönmeyecege benziyordu; iste böyle bir havasi vardi mektubun!

Bunu benden niçin sakladigini anlatsana!

Ah Tanrim! Senikorkutmamak için tabiŒ.. Her seyi kendi basima yola koyabilecegimi umuyordum.

Bu mektuptan sonra babamin da gelmesiyle durumum iyice kötülesti. Açik açik konusmak istiyordum onunla. Karsisina geçip ciddi olarak her seyi anlatacaktim.Ama bir türlü olmadi. O da hiç sormadi... ne kurnazdir! Tam tersine, her sey kesin karara baglanmis, aramizda bir anlasmazlik yokmus gibi davraniyordu. Duyuyor musun, olamazmis gibi... bu kadar güvenir kendine! ™yle yumusak, candan davranmaya basladi ki bana! Sasiyordum. Ne zeki oldugunu bilemezsiniz Ivan Petroviç!Okumadigi kitap, bilmedigi sey yoktur. Bir kere baksin yüzünüze, içinizden geçenleri oldugu gibi saysin. Belki de bunun için cizvit adini takmislardir ona. Babami ögmem Natasa'nin hosuna gitmez. Kizma Natasa. Böyle iste... sey... baslangiçta parami da kesmisti, ama artik veriyor, dün basladi. Natasa! Melegim benim! Yoksul ugumuz bitti artik! Suraya bak! Alti aydan beri kestigi paramin hepsini birden verdi dün; bakin ne çok para var burada; saymadim bile. Mavra, bak su paralara! Bundan böyle gümüs kasiklarimizi, kol dügmelerimi rehine vermeyecegiz!

Cebinden oldukça büyük bir deste kagit parabin bes yüz ruble kadar vardiçikarmis, masanin üzerine koymustu. Mavra, gözlerinin içi gülerek desteye bakiyor, Alyosa'yi ögüyordu. Natasa telaslanmisti. Alyosa devam ediyordu:

"Simdi ne yapacagim ben?" diye düsünüyorum hep. "Nasil karsi duracagim ona?" ikinize de yemin ederim ki, bana karsi böyle iyi degil de sert davransa hiç umursamazdim. Yüzüne karsi

"istemiyorum, ben de bü

yüdüm artik" derdim... her sey biterdi! inanin ki diretirdim de. Ama bu durumda ne söyleyebilirim ona? Beni suçlamayin sakin, Canin biraz sikildi gibi Natasa, Niçin bakisiyorsunuz? "Hemen kanivermis, ne iradesiz bir çocuk" diye düsünüyorsunuzdur. Hayir, var iradem, hem de sandiginizdan çok! ispati da iste: içinde bulundugum durumu umursamadan kendi

kendime "bunu yapmak zorundayim, her seyi oldugu gibi anlatmaliyim babama" dedim ve anlattim, dinledi beni.

Natasa endiseyle,

Neyi anlattin? diye sordu.

Baska kiz istemedigimi, benim kendi nisanlim oldugunu, seni sevdigimi...Simdiye kadar bunu ona açik açik söylemis degilim tabu, ama hazirladim onu buna, yarin söyleyecegim; öyle karar verdim.

™nce, para için evlenmenin ayip bir sey oldugunu, kendimizi soylu, kalburüstü kisiler saymamizin aptal iktan baska bir sey olmadigini söyledim. (Karsimdaki babam degil de kardesimmis gibi açik, serbest konusuyordum.) Sonra tiersetat'dan (1) oldugumu söyledim; tiersetat c'est l'essentiel, (2) dedim, herkes gibi olmak gurur veriyor bana..." Anlayacaginiz, bütün yeni düsünceleri açikladim ona... Heyecanlanmis, cosmustum. Kendi kendime sasiyordum. Düsüncesinin ne denli sakat oldugunu ispat ettim ona... düpedüz "Prensligimiz de ne oluyor bizim? dedim. Dogustan bir Prensligimiz var, hepsi o kadar; oysa gerçekte ne ilgimiz var Prenslikle? Bir kere, öyle ahim sahim bir zenginligimiz yok, varlikli bile sayilmayiz. Günümüzde asil prens Rotschild'dir. Sonra, çoktan beri adimiz anilmiyor bir yerde. Soyumuzun son ünlü kisisi büyük dedem
(1)Üçüncü tabaka, avam (Fransizca)

(2)önemli olan üçüncü tabakadir. (Fransizca) 118

Semyon Valkonski'ydi, onu da sadece Moskova'da taniyorlardi, hem de neyiyle? Son mülkü olan üç yüz kölelik çiftligini satip yemesiyle... öyle ki, oglu para kazanmasaydi torunlari bir çok prens gibi irgatlik yapmak zorunda kalacaklardi. Bosu bosuna kibirlenmeyelim". Anlayacaginiz, içimi iyice bir döktüm. ™yle atesli konusuyordum ki! Hatta kendimden de bir seyler ekledim, itiraz bile edemedi; yalniz, Kont Nainski'nin evinden ayrildigim için biraz azarladi. Sonra, vaftiz annem Prenses K. nin gözüne girmeye çalismamin gerektigini, Prenses beni evine kabul ederse artik her yere kabul edilecegimi, gelecegimin kazanilmis sayilacagini söyledi. Anlatti da. anlatti! Bütün bunlar seninle iliski kurdugum, çevremden uzaklastigim için Natasa. Ama açik açik hiç bir zaman, söz etmiyor senden, kaçiniyor

bile böyle bir konusmadan, ikimiz de kurnazlik ediyor, birbirimizi avlamaya çalisiyoruz; inan ki sonu iyiye varacak bunun.

Anladik; sonra ne oldu, ne karar verdi? ™nemli olan bu. Ne gevezesin Alyosa...

Ne karar verdigini ancak seytan bilir. Hem geveze degilim ben, önemli seylerden söz ediyorum: karar falan vermedi, ben anlatirken sadece gülümsüyordu, ama öyle bir gülümsemeydi bu ki, aciyordu bana sanki. Bunun bir hakaret oldugunun farkindaydim, ama alinmi, yordum. "Kabul, dedi, gel Kont Nainski'nin evine gidelim simdi; ama sakin bunlardan söz etme orada. Ben anliyorum seni, ama onlar anlamazlar." Sanirim onu da anlamiyorlar orada, bir sey için kiziyorlar.

Sosyetede genel bir sogukluk var simdi babama karsi zaten! Prens önce pek soguk, küçümser bir tavirla karsiladi beni; onun evinde büyüdügümü bile unutmustu sanki; inanin ki, kim oldugumu hatirlamaya çalisiyordu! Nankörlük ettim diye kiziyor bana; oysa nankörlük falan ettigim yok!

Evinde canim sikiliyordu, gitmiyordum oraya. Babami son de 119

rece umursamaz, soguk karsiladi; o kadar ki, oraya hala ne yüzle gidiyor, sasiyorum. Bütün bunlar çok üzüyor beni. Zaval i babam neredeyse yerlere kadar egilecek önünde; buna benim için katlandiginin farkindayim, oysa bir ,sey istedigim yok ondan. Düsüncelerimi açmayi çok istedim babama, ama tuttum kendimi. Zaten neye yarar! inançlarindan döndüremem onu, canini sikmis olurum sadece; zaten derdi basindan askin. Kurnazlik etmeye, hepsini avlamaya, Kontu beni saymak zorunda birakmaya karar verdim... Bir anda degisti durum!Kont Nainskisimdi beni nereye oturtacagini bilemiyor. Bunu bir basima, kurnazligimla yaptim. Babam sasti kaldi!.. Sabri tükenen Natasa yüksek sesle,

Bak Alyosa, dedi, esas konuya geçsen iyi edersin. Bizimle ilgili bir seyler anlatacagini sanmistim, oysa sen Kont Nainski'nin evindeki marifetlerinle ögünüyorsun. Senin Kontundan bana ne?

Sana mi ne! Duydunuz mu Ivan Petroviç, ona neymis? Esas konu bu zaten. Göreceksin simdi, her sey anlasilacak sonunda. Birakin da anlatayim...

Nihayet(niçin dogrusunu soy içmeyeyim?) bak Natasa, siz de dinleyin Ivan Petroviç, gerçekten de bazan pek kafasiz oluyorum ben; hatta düpedüz aptal asiyorum. Ama inanin M bu sefer oldukça kurnaz... hatta... akil i davrandim. Her zaman akilsiz olmadigima sevineceginizi bile düsündüm...

Ah Alyosa, yeter! Yeter artik canim!..

Alyosa'nin akilsiz sayilmasina dayanamazdi Natasa.

Alyosa'ya, senli benli bir hava içinde, bir hareketinin aptal ik oldugunu anlatmaya çalistigim zamanlar, açik acik söylemedigi halde, kizardi bana. Alyosa'nin küçük düsmesini kaldiramazdi.

Bence, daha çok onun akildan yana kit oldugunu sezinlemesinden geliyordu bu. Ama düsüncesini açmazdi Alyosa'ya, onun gururunu incitmekten120

korkardi. Böyle durumlarda genç kizin gizli duygularini hemen sezinlerdi Alyosa, Natasa da farkederdi bunu, pohpohlamaya, oksamaya baslardi sevgilisini. Alyosa'nin sözleri simdi bu yüzden dokunmustu ona.

Yeter Alyosa, diye devam etti, kendine yakistirdigin gibi... sey degilsin hiç de; sadece biraz havaisin, hepsi o kadar!

™yle olsun bakalim. Birakin da sözümü bitireyim simdi. Kontun evindeki toplantidan sonra babani kizdi bile bana. "Hele dur!" diye geçirdim içimden. Oradan Prensese gidiyorduk; kocakarinin artik iyice bunadigini, üstelik kulaklarinin duymadigini,köpeklere çok düskün oldugunu eskiden beri biliyordum. Bir sürü köpegi vardir. üzerlerine titriyor. Bütün bunlara ragmen sosyetede çok önemli bir yeri var; o kadar ki, le süperde (1) Kont Nainski bile antichambre (2) yapiyor ona.Yolda hareket planimi çizmistim. Neye dayaniyorduplanimdersiniz? Köpeklerle aram pek iyidir, val ahi dogru söylüyorum. Bendeki gizli bir kuvvetten midir, yoksa benim de hayvanlari çok sevmemden midir bilmiyorum, köpekler bayilirlar bana! Gizli kuvvet deyince aklima geldi,Natasa, söylemedim sana, geçen gün ruh çagirdik, bir ruh çagiricinin evine gitmistim; öyle ilgi çekiciydi ki, Ivan Petroviç...

sastim kaldim. Ben Jül Sezar'i çagirdim.

Natasa bir kahkaha atarak,

Aman Al ahim! diye bagirdi. Ne yapacaktin Jül Sezar'i? Bir ruh çagirman eksikti!

Niçin öyle söylüyorsun... sanki çocuk var karsinda..: Jül Sezar'i çagirmama niçin sastin bu kadar?

Bir

(1)Ünlü (Fransizca)

(2)Antichambre : Bekleme odasi. Antichambre yapmak, burada: asiri saygi göstermek.

seyi mi eksilir çagirirsam? Bak, simdi de gülüyorsun!

Eksilmez tabiŒ, canim... Ah Alyosa'cigim benim! Peki ne söyledi sana Jül Sezar?

Bir sey söylemedi. Ben kalemi elimde tutuyordum sadece, o kendi kendine hareket edip kagida yaziyordu. Jül Sezar yaziyormus sözde. Ben inanmiyorum buna.

Ne yazdi?

Gogol'ün romanlarindakine benzer "islansana" gi

bi bir sey... gülmesene!

Hadi Prensese gel artik!

Konusturmuyorsunuz ki adami, Içeri girince Mimi'yle ahbap olduk, Yasli, igrenç mi igrenç bir köpek bu, üstelik inatçi, huysuz bir sey. Saldiriyor da. Prenses titriyor üzerine; yasitlar galiba.

™nce seker verdim hayvana, on dakika sonra elimi uzatinca ön ayagini koyuyordu avucumun içine. Prenses, çok ugrastigi halde bir türlü alistiramamis onu buna. Costu kocakari, sevincinden ha agladi ha aglayacakti. "Mimi elini veriyor, Mimi elini veriyor!" diyordu. Gelen konuklara "Mimi elini veriyor! diye mustuluyordu. Vaftiz oglum ögretti!" Biraz sonra Kont Nainski geldi: "Mimi elini veriyor artik!" Sevinçten dolu dolu gözlerini ayirmiyordu benden. €ok iyi yürekli bir kadin; acidim ona.Bos durmuyor, gözüne girmeye çalisiyordum: sigara tabakasinin kapaginda bir resmi vardir.

Nisanli kizken, altmis yil önce çekilmis... Tabakayi düsürüvermesin mi elinden. Hemen kosup aldim onu yerden, kimin resmi oldugunu bilmiyorum gibi, "Quel e Charmante peinture! (1) Yüce bir güzel ik bu!" dedim, Iyice gevsemisti Prenses; sundan bundan konusmaya basladi benimle; nerede okudugumu, kimlerle görüstügümü sordu, "ne güzel saçlarin var" dedi. Ben de açik (l)Ne hos bir resim!(Fransizca) 122

saçik bir olay anlatarak güldürdüm onu. Hoslandi bundan, yalniz parmagini sitem eder gibi sal adi, ama çok güldü. Ayrilirken öptü beni, kutsadi, her aksam gelmemi, onu eglendirmemi söyledi. Kont gözlerini süze süze elimi sikti. Babam, dünyanin en iyi yürekli, dürüst insani oldugu halde, ister inanin ister inanmayin, eve geldigimizde sevincinden neredeyse aglayacakti. Kucakladi beni, bir sürü seyler anlatti; gelecegimden, iliskilerimizden, paradan, evlilikten söz ediyordu; hiç birini anlamadim. Parayi da o zaman verdi bana iste. Dün oldu bu anlattiklarim. Yarin gene gidecegim Prensese; ne olursa olsun, çok iyi bir insandir babam. Kötü bir sey gelmesin akliniza. Gerçi senden ayirmak istiyor beni, Natasa, ama Katya'nin milyonlari gözünü kamastirdigi, o paraya sahip olmak istedigi için yapiyor bunu... senin milyonlarin yok. Hem bunu beni düsündügü için istiyor. Yalniz su var ki, durumu bilmediginden sana haksizlik etmis oluyor. Hangi baba oglunun mutlu olmasini istemez? Mutlulugun ancak milyonlarda bulunabilecegini saniyor diye suçlayamayiz ki onu! Hepsi böyledir bunlarin. Ona bu açidan bakarsak, suçsuz oldugu çikar ortaya. Sana bunu söylemek için aceleyle geldim buraya Natasa, onun suçlu olduguna inandigini biliyorum, sen de haklisin tabiŒ. Suçlamiyorum seni...

Natasa,

Anlatacagin Prensesin evindeki basarindi demek? diye sordu. Bütün kurnazligin bu mu?

Nasil yani? Ne diyorsun sen! Bu daha isin basi... Prensesten yararlanarak babami avucumun içine alacagim, hikayem baslamadi daha.

Hadi anlatsana! Alyosa devam ediyordu :

Bugün son derece tuhaf bir olay geçti basimdan, hala toparlanamadim. ™nce sunu söylemeliyim size, gerçi

babamla Kontes evlilik isimizi aralarinda bir karara bagladilar ya, resmiyete henüz dökülmedi bu; yani simdi ayrilsak bir dedikodu falan çikmaz. Yalniz Kont Nainski biliyor durumu; o da akraba sayilir. Sonra, Katya'yla iki haftadan beri pek sik görüstügümüz halde,bu aksama kadar gelecek üzerine, yani evlenmemiz...askimiz üzerine hiç konusmamistik onunla. ™nce Prenses K. nin rizasini almaya karar vermisler. Ondan yardim, ayni zamanda da para bekliyorlar. O ne derse sosyete de ayni seyi söyler; o kadar sayiliyor... Beni sosyeteye sokmaya nedense kararli gözüküyorlar. Ama bunu en çok isteyen de Katya'nin üvey annesi Kontes. Avrupa'da kirdigi findiklar yüzünden Prenses onu evine kabul etmez, o kabul etmeyince sosyeteye de giremez diye korkuyor. Katya'yla benim evlenmemden yararlanmak istiyor. Bir zamanlar evlenmemize bütün gücüyle karsi duran Kontes bugün Prensesin evindeki basarima çok sevindi. Ama bunu birakalim simdi, asil söylemek istedigim su:Katerina Fyodorovna'yi geçen yildan taniyorum; ama o zamanlar çocuktum daha, aklim bir seye ermiyordu, bu yüzden anlayamamistim onu...

Natasa sözünü kesti :

O zaman beni daha çok seviyordun da ondan anlayamadin, ama simdi...

Alyosa,

Sus Natasa, diye haykirdi, yaniliyorsun, bana hakarettir bu yaptigin!., itiraz bile etmeyecegim sana; dinle, sonra kendin anlayacaksin... Ah, Katya'yi

tanisan bir! Onun ne iyi, temiz yürekli oldugunu bilsen! Ama ögreneceksin, sonuna kadar dinle anlatacaklarimi! Bundan iki hafta önce, hos geldiniz demeye babam beni onlara götürdügünde Katya'yi dikkatle inceledim. Onun da benimle ilgilendigikaçmamistigözümden. Merakimi çekti bu; dogrusunu söyleyeyim,onu daha yakindan tani 124

maya niyetliydim... babamin beni sasirtan o mektubundan sonra böyle bir istek dogmustu içimde.

Hiç bir sey söylemeyecegim, egmeyecegim onu, sadece sunu belirtecegim: çevresinden apayri bir insandir o. ™ylesine güçlü, dürüst bir kisiligi var kibu gücü temizliginden, özel ikle dürüstlügünden geliyoron yedi yasinda bir kiz oldugu halde, düpedüz bir çocuk, küçük kardesi gibi kaliyorum karsisinda. Su da kaçmadi gözümden: elemli bir havasi var, içine kapanik; hiç

konusmuyor evde, bir seyden ürkmüs sanki... Hep düsünüyor. Babamdan korkuyor gibime geliyor. Üvey annesini de sevmiyor, farkindayim; üvey kizi onu çok seviyor söylentisinine düsünüyorsaKontesin kendisi çikariyor; hepsi yalandir bu söylentilerin. Yalniz su var, Katya bir dedigini iki etmiyor üvey annesinin, sanki aralarinda karar almislar. .. Gözlemlerimi tamamladiktan sonra, bundan dört gün önce, kafama koydugumu yapmaya karar verdim, bu aksam da yaptim...

Katya'ya her seyi anlatacak, itiraf edecek, onu da bizim yanimiza çekecek, böylece bir anda hal edecektim meseleyi...

Natasa endiseyle,

. Nasil? dedi,neyi anlatacak, itiraf edecektin?

. Her seyi. Bu düsünceyi aklima getiren Tanriya, sükürler olsun. Simdi dinleyin, dinleyin! Dört gün önce söyle karar verdim: sizden uzaklasip, her seyi kendim bitirecektim. Sizin yaninizda kalsam bir türlü veremezdim kararimi, sizi dinler, harekete geçemezdim. Yalniz basima kalinca, bu isi bitirmek sorunda oldugumu her dakika tekrar etmeye basladim kendi kendime, cesaretimi topladim ve... bitirdim! Yaniniza kararimi vermis dönmeyi düsünüyordum, döndüm!

Neler yaptin? Anlatsana artik!

€ok basit! Cesur, dürüst bir tavirla yanina gittim... Ama önce, beni çok sasirtan bir olaydan söz etme

125

iliyim size. Onlara gitmek için çikmaya hazirlaniyorduk...

j Babama bir mektup geldi. Tam o anda ben de çalisma odasina giriyordum, kapida durdum. Beni görmemisti. Mektup çok sasirtmisti onu, kendi kendine yüksek sesle konusuyor, odanin içinde hizli adimlarla dolasiyordu; sonra birden kahkahayla gülmeye basladi. Mektup elindeydi hala. içeri girmeye bile korkuyordum; biraz sonra girdim. Babam pek sevinçliydi nedense. Tuhaf tuhaf konusmaya basladi benimle. Sonra birden sustu, daha çok erken oldugu halde, hemen hazirlanmami söyledi. Bu aksam yalniz biz vardik onlarda Natasa, sandigin gibi toplantimoplanti yoktu. Söyleyen yanlis söylemis sana...

Ah, konuyu dagitma lütfen Alyosa. Katya'ya neler söyledigini anlat!

Sansliydim, iki saat basbasa kaldik. Bizi evlendirmek istiyorlarsa da, bunun imkansiz bir sey oldugunu anlattim kendisine;ona güvendigimi, beni yalniz onun kurtarabilecegini söyledim. Her seyi itiraf ettim. Düsün bir kere Natasa, seninle olan iliskilerimden tamamen habersizdi! Ne kadar duygulandigini görseydin bir;önce korktu bile. Yüzü bembeyaz oldu. Aramizda geçenleri oldugu gibi anlattim ona: benim için anam babani nasil terk ettigini, birlikte nasil yasadigimizi; simdi nasil istirap çektigimizi, her seyden korktugumuzu... "Simdi size siginiyoruz, dedim (senin adina da konustum Natasa), bizden yana olun, üvey annenize benimle evlenmek istemediginizi söyleyin.

Kurtulusumuz sizin elinizdedir, son umudumuz sizsiniz". ™ylesine dikkatle, öylesine candan dinliyordu ki beni! O anda ne hostu gözleri! Bütün ruhu bakislarinda toplanmisti sanki. Gözleri masmavidir. Ona güvendigim için tesekkür etti bana, bize bütün gücüyle yardim edecegine söz verdi. Sonra seninle ilgili bir sürü soru sordu; tanismanizi çok istedigini

söyledi; seni bir kiz kardes gibi sevdigini, senin de onu öyle sevmeni istedi
126

gini sana iletmemi rica etti. Seni bes gündür görmedigimi ögrenince de palas pandiras buraya kovaladi...

Natasa duygulanmisti. Alyosa'nin yüzüne sitemli sitemli bakarak, Bir de tutmus, sagir Prensesin evindeki basanlarini anlatiyordun deminden beri! dedi. Ah Alyosa, ah! Ee, Katya ne dedi? Seni buraya yol arken sevinçli miydi?

Evet, iyi bir sey yapmak firsati buldugu için sevinçliydi, ama agliyordu. €ünkü o da seviyor beni, Natasa! Beni yavas yavas sevmeye basladigini, benden eskiden beri hoslandigini, çevresinde iyi insan göremedigini itiraf etti. Tanidigi insanlarin hepsi kurnazlik, yalan dolan pesindeymis, bense içten, dürüstmüsüm. Ayaga kalkip, "Tanri yardimciniz olsun Aleksey Petroviç, dedi, oysa ben saniyordum ki..." Sözünü bitiremedi, aglamaya basladi, kosarak girdi içeri. Söyle karar verdik: yarin o üvey annesine söyleyecek benimle evlenmek istemedigini; ben de babama her seyi açik açik anlatacagim. Katya, babama durumu simdiye kadar niçin açmadim diye sitem etti bana.

"Dürüst bir insan hiç bir seyden korkmamalidir!" dedi. ™yle bulunmaz bir kiz ki bu! Babami o da sevmiyor; çok kurnaz oldugunu, para için canini verecegini söylüyor. Savundum babami, ama inanmadi bana. Yarin babami kandiramazsam (Katya da kandiramayacagim inancinda) Prenses K. dan yardim istememe o da razi. O zaman babam da Kontes de kabul etmek zorunda kalirlar.

Katya'yla kardeskizkardes olmaya söz verdik birbirimize. Ah, onun da ne kadar mutsuz oldugunu, üvey annesinin yanindaki hayatindan nasil nefret ettigini bilsen bir!.. Açik açik söylemiyor bunusanki çekiniyor bendenama bazi sözlerinden anladim. Natasa, sevgilim benim! Görse, ne çok severdi seni o da! ™yle iyi yürekli, temiz bir kiz ki! insan bir rahat hisse 127

'

diyor kendini onun yaninda! Œki\ kizkardes olarak yaratilmissiniz siz, sevmelisiniz birbirinizi. Hep bunu düsünüyordum. Dogrusunu söyleyeyim, elimde olsa, ikinizi beraber yasatir, ben de yaninizda durup seyrederdim sizi. Aklina bir sey gelmesin Natasa'cigim, ondan böyle söz ediyorum diye gücenme. Senin yaninda ondan, onun yaninda senden söz etmek haz veriyor bana. Dünyada en çok, ondan bile çok seni sevdigimi biliyorsun... Her se , yimsin sen benim!

Natasa sevgi dolu, ama elemli gözlerle ona bakiyordu. Alyosa'nin sözleri ayni zamanda hem haz, hem istirap veriyordu ona sanki. Alyosa devam ediyordu :

Katya'nin degerini anlayali iki hafta oluyor. Her aksam gidiyordum ona. Eve dönünce uzun uzun düsünüyor, ikinizi karsilastiriyordum.

Natasa gülümsedi.

Hangimizin daha iyi olduguna karar verdin?

Bazan senin, bazan onun. Ama sen daima daha iyiydin. Onun yanindayken daha bir akil i, dürüst hissediyorum kendimi. Yarin, evet yarin kopuyor dananin

kuyrugu!

Ona acimiyor musun? Seni seviyor!

Aciyorum, Natasa. Üçümüz birbirimizi sevecegiz,

o zaman...

Natasa kendi kendine konusuyormus gibi,

O zaman elveda! diye mirildandi. Alyosa sasirmisti.

Konusmamiz hiç teklenmedik bir olayla kesildi. Dis kapidan hemen giriste bulunan mutfakta hafif bir gürültü oldu. Birisi gelmisti sanki. Bir dakika sonra Mavra kapiyi açti, Alyosa'yi, basiyla disari çagirdi. Üçümüz de

kapiya bakiyorduk. Hizmetçi kadin esrarli bir sesle, Seni soruyor birisi, dedi, çik da bak.

Alyosa saskin saskin bize bakti. 128

Kim arayabilir beni bu saatte? Bakayim bir. Babasinin resmi giysili usagi mutfakta bekliyordu.

Sonra anlasildi: Prens kupa arabasiyla oradan geçerken arabayi Natasa'nin evinin ™nünde durdurmus, Alyosa'nin orada olup olmadigini ögrenmesi için usagini yol amisti. Usak durumu açikladiktan sonra aceleyle gitti. Alyosa sasirmis, yüzümüze bakarak, Tuhaf! dedi. Hiç yapmadigi bir sey bu.Amaci neydi acaba?

Natasa endiseyle bakiyordu ona. Mavra birden açti kapiyi gene. Aceleyle, Prens geliyor! diye fisildadi.

Hemen kayboldu. Natasa'nin yüzü bembeyaz olmustu, ayaga kalkti. Gözlerinin içi parladi.

Masaya hafifçe dayanmis, ayakta duruyor, heyecanla, beklenmeyen konugun girecegi kapiya bakiyordu. Saskin, ama kendini kaybetmeyen Alyosa,

Natasa, diye fisildadi, korkma, yanindayim! Sana hakaret etmesine izin vermem.

Kapi açildi, esikte Prens Volkanski göründü.

Dikkatli, çabuk bir bakisla süzdü hepimizi. Dost olarak mi, yoksa düsman olarak mi geldigi bakisindan bel i degildi henüz. Ama dis görünüsünü gene de anlatacagim ben. O gece çok sasirtti beni çünkü.

Eskiden de görmüstüm onu. Kirk, kirk bes yaslarinda, son derece yakisikli bir adamdi. Yüz ifadesi duruma göre degisirdi; ama pek seyrek olurdu bu degisme. Yüz çizgileri bir ipe bagliydi sanki, ipi hizla çekince, yüzündeki en tatli ifade bir anda en kötüsüyle yer degisti 129

rirdi. Biraz esmer, oval yüzüyle, inci gibi disleriyle; ince, güzel dudaklariyla; düzgün, uzunca burnuyla, en küçük bir kirisigi olmayan genis alniyla; gri, oldukça iri gözleriyle yakisikli bir adam oldugu halde yüzü hos bir izlenim birakmiyordu insanin üzerinde.Yüz ifadesinin yapmacik oldugu hissi insanin içinde tiksintiye benzer bir ,sey uyandiriyordu; onun gerçek ifadesini hiç bir zaman göremiyeceginiz duygusuna kapilirdiniz.Daha dikkatli bakinca, yüzünden hiç

çikarmadigimaskesinin altinda, kötü, kurnaz, son derece bencil bir seyin sakli oldugu kuskusu düsüyordu insanin içine.Daha çok gri,güzel gözleri çekiyordu dikkati. Onun kötü duygularina onlar bas egmek istemiyorlardi. Tatli tatli bakacak olsa, bakisinin isinlari sanki ikilesiyordu;yumusak, tatli isinlar arasina sert, kuskulu, atesli, hain isinlar serpiliyordu... Oldukça uzun boyluydu, genis omuzlu, biraz zayifti ; yasindan çok genç gösteriyordu. Koyu kahverengi saçlarina ak düsmemisti daha. Kulaklari, el eri, ayaklan kusursuzdu. Her seyiyle imrenilecek bir güzel igi vardi. Son derece kibar giyinirdi. Gerçi genç isi giyinmeye özenirdi ya, yakisirdi ona. Alyosa'nin agabeyi gibi duruyordu. Hiç degilse, bu yasta oglu olabilecek bir adama benzemiyordu.

Dogru Natasa'nin yanina gitti, gözlerinin içine bakarak,

Bu saatte, üstelik haber vermeden sizi rahatsiz etmem tuhaf oldu, dedi. Sanirim hareketimin uygunsuzlugunu takdir edebilecek bir insan oldugum kanisindasinizdir. Üstelik, sizin anlayisli, iyi bir insan oldugunuzu da biliyorum. On dakika izin verin, hakli oldugumu kabul edeceginize, beni anlayacaginiza inaniyorum.

Kibar ama zoraki, inatçi bir tavirla konusuyordu.

EzilenlerF : 9 130

Ilkandakisaskinligini, korkusunuhalaüzerinden. atamayan Natasa, Oturmaz misiniz? dedi.

Prens hafifçe öne egilerekselam verdikten sonra, oturdu. Oglunu göstererek, izninizle önce ona bir sey söylemek istiyorum, dedi. Alyosa, beni beklemeden, hatta bir Al ahaismarladik demeden gidisinden biraz

sonraKontese Katerina. Fyodorovna'nin fena oldugu haberini getirdiler. Tam ayaga firlayip yanina kosuyordu ki, Katerina Fyodorovna, girdi odaya.

Perisan bir haldeydi; heyecandan titriyordu. Seninle evlenemeyecegini söyledi. Manastira gidecekmis.. Yardim istemissin ondan, Natalya Nikolayevna'yi sevdigini söylemissin...

KaterinaFyodorovna'nin böylebir anda bu akil almaz hareketinin nedeni senin ona yaptigin tuhaf açiklamaydi tabiŒ. Kendinde degildi zaval i.

Natasa'ya dönerek devam etti :

Evinizin önünden geçiyordum, pencerenizde isik: gördüm. €oktan beri istiyordum zaten sizinle görüsmeyi; bu firsattan yararlanayim dedim. Niçin görüsmek istedigimi simdi anlatacagim; ama bastan rica" ediyorum, uygunsuz bir seyler söylersem kusura bakmayin. ™yle ani oldu ki...

Natasa kekeleyerek,

Sanirim anlayacagim sizi, gerektigi gibi de... degerlendirecegim sözlerinizi, dedi.

Prens, içini bir an önce okumak istiyormus gibi dikkatle bakiyordu Natasa'ya.

Anlayisiniza güvenim sonsuzdur, diye devam etti. Nasil bir insan oldugunuzu bildigim için geldim zaten. Eskiden beri tanirim sizi. ™yle oldugu halde, bir zamanlar haksizlik ettim size, kabahat isledim. Bakin: biliyorsunuz, babanizla aramiz eskiden beri açiktir. Kendimi temize çikarmaya çalismayacagim; belki de simdiye kadar

düsündügümden çok suçluyum ona karsi. Aldattilar beni. Ne yalan söyleyeyim, kuskucuyumdur.

Bir seyin sonunun iyiye degil de kötüye varacagini getiririm aklima. Duygusuz yüreklerde görülen kötü bir özel ik... Ama kusurlarimi saklamam ben. Dedikodulara inandim, annenizi babanizi terkedince Alyosa için pek

korktum. Ama iyi taniyamamisim sizi. Topladigim bilgiler yavas yavas rahatlatti içimi. Olaylari inceledim, sonunda, kuskularimin yersiz oldugu kanisina vardim. Ailenizle dargin oldugunuzu ögrendim;babanizin,oglumla evlenmenizekarsi oldugunu da biliyorum.

Alyosa'nin üzerinde böylesine etkinizhatta hakimiyetiniz de diyebiliriz belkivarken,bundansimdiyekadar yararlanmamaniz,onu sizinle evlenmek zorunda birakmamaniz ne iyi bir insan oldugunuzu ispat etmeye yetiyor. Ama dogrusunu söyleyeyim, böyle bir seye kalkissaydiniz, oglumla evlenmenize bütün gücümle karsi koymaya kararliydim.Biraz fazla açik yürekli konustugumun farkindayim. Ama su anda benim için en ™nemli olan açik yürekli konusmaktir;sözlerimi sonuna kadar dinlediginiz zaman siz de hak vereceksiniz bana. Ailenizi terk etmenizden kisa bir zaman sonra Petersburg'dan ayrildim; ama giderken Alyosa için korkmuyordum artik. Soylu gururunuza güveniyordum, Iki aile arasindaki sogukluk sona ermeden evlenmeye yanasmayacaginizianlamistim. Alyosa'yla aramizin bozulmasini istemiyordunuz; sizinle evlenirse onu. hiçaffetmeyecegimin farkindaydiniz. Sonra kimsenin, bir prens koca aradiginizi, ailemize zorla girdiginizi söylemesini istemezdiniz. Tam tersine, bize karsi umursamazdiniz, belki de benim ayaginiza gelip, oglumla evlenerek ailemize onur vermeniz için yakarmamibekliyordunuz. Ama gene de bir düsmaniniz olarak kalmakta devam ediyordum.

Kendimi hakli göstermeye çalismayacagim, ama bu davranisimin nedenlerini açiklayacagim size: Ne zen_ 132

ginsiniz, ne de taninmis bir aileden. Gerçi biraz bir seyim var benim, ama bu yetmez bize.

Ailemizin durumu gittikçe bozuluyor. ™nemli kisilerle akrabalik baglarina, paraya ihtiyacimiz var.

Kontes Zinaida Fyodorovna'nin kizi taninmis bir aileden degil, ama çok zengin. Biraz yavas davranacak olsak talipleri çikar, alirlar onu elimizden; oysa kaçirilacak bir firsat degil bu.

Alyosa'nin henüz çok genç oldugunu bile bile evlendirmeye karar verdim onu. Görüyorsunuz ya, açik konusuyorum, hiç bir seyi gizlemiyorum sizden. Kisisel çikari için, birtakim ön yargilarin etkisinde kalarak oglunu kötü bir davranisaonun için her seyini feda eden, temiz bir kizi terketmek kötü bir davranistir çünküevet, oglunu böylesine kötü bir davranisa zorlayan bir babayi küçümseyebilirsiniz. Gene hakli göstermeye çalismayacagim kendimi. Oglumu Kontes Zinaida Fyodorovna'nin üvey kiziyla evlendirmek istememin ikinci nedeni onun sevgiye de saygiya da layik, son derece güzel bir kiz olmasidir. Terbiyesine, huyuna diyecek yok. Bir çok bakimlardan henüz çocukluktan kurtulamadigi halde, pek akil idir. Alyosa'ninsa kisiligi zayiftir, havaidir, yirmi iki yasinda oldugu halde, tamamen çocuk kalmistir, Iyi bir yani vardir: kalbi son derece temizdir; gelgelelim, bu da öteki kusurlari yaninda tehlikeli bir özel iktir. Üzerindeki etkimin giderek zayifladiginin hanidir farkindayim: delikanlilik, gençlik heyecanlan göstermeye basladi kendini; ona bu birtakim zorunluluklarini bile unutturuyor. Belki biraz fazla seviyorum oglumu, ama ona benden baska bir yol göstericinin daha gerekli oldugunu kabul etmemi engel emiyor bu. Devamli olarak birisinin iyi etkisi altinda bulunmasi zorunludur. Zayif, baskalarina hükmetmekten çok bas egmeye yatkin bir yaradilisi vardir. ™lünceye kadar da degismeyecektir. Katerina Fyodorovna'nm, ogluma hayat arkadasligi edebilecek en ideal

bir kiz oldugunu farkedince ne kadar sevindigimi bilemezsiniz! Ama sevinmekte acele etmisim: son derece güçlü baska bir etki, sizin etkiniz altindaydi Alyosa.Bir ay önce buraya gelince dikkatle inceledim onu, iyiye dogru hayli degismis oldugunu görünce sasirdim. Gerçi çocuklugu, havailigi atmamisti üzerinden, ama birtakim saglam düsünceler edinmisti; sadece oyuncaklara ilgi duymuyordu artik; yüce soylu seylerle de ilgileniyordu. Düsünceleri tuhaf, köksüz, hatta bazan saçmadir; ama tutkulari, duygulan, yüregi güçlüdür; önemli olan da budur zaten. Sizin yardiminizla oldu bu. Yetistirdiniz onu.. Dogrusunu söyleyeyim, bir an onu mutlu edebilecek tek insanin siz oldugunu düsünmedim degil. Ama hemen attim kafamdan bu düsünceyi; istemiyordumbu kaniya varmayi. Ne pahasina olursa olsun, sizden uzaklastirmak: istiyordum onu; harekete geçtim, amacima eristigimi desaniyordum. Bir saat öncesine kadar zaferin benim oldugundan kuskum yoktu. Gelgelelim Kontesin evindeki olay her seyi altüst etti bir anda; en çok da suna sastim: tuhaf bir sogukkanliligi var Alyosa'nin; size de bagli, saglam bir bag bu. Gene söylüyorum: bambaska bir insan yaptiniz onu, yetistirdiniz.Bu degisikliginin gün geçtikçe, sandigimdan da çok ilerledigini gördüm.Ondan hiç ummadigim zekice davranisi, kurnazligi pek sasirtti beni bu aksam. Güç olduguna inandigi durumundan kurtulmak için en iyi yolu seçti, Insan kalbinin en soylu özel iginden...affetmek, kötülüge iyilikle karsilik vermek özel iginden yararlanmasini bildi. Incittigi insanin iyiligine siginarak yardim istedi ondan. Baska birisini sevdigini söyleyerek,onu seven bir kadinin gururuna dokundu;ayni zamanda, onda öteki kadina karsi bir sevgi uyandirmasini, kendisini de affettirmesini, aralarinda kardesçe bir dostluk olacagi vaadini koparmasini bildi. Böylesine bir açiklamayi, karsisindaki insani incit 134

meden, gücendirmeden yapabilmek bazan en zeki, kurnaz kimselerin bile harci degildir... Ancak temiz, iyi bir kalbin yapabilecegi istir bu. Onun bugünkü hareketine sizin sözle de, ögütle de katilmadiginiza inaniyorum Natalya Nikolayevna. Belki de her seyi daha yeni ögrendiniz.

Yanilmiyorum, degil mi?

Natasa'nin yüzü kipkirmizi olmustu, gözlerinde heyecana benzer tuhaf bir parilti vardi. Prensin söylevi etkisini göstermeye baslamisti. Natasa,

Yanilmiyorsunuz, diye cevap verdi. Bes gündür görmüyordum Alyosa'yi. Kendi basina karar vermis, yapmis.

Elbette. Ne var ki onun bu zekasi, kendine güveni, duygululugu, nihayet soylu kararliligi, üzerindeki etkinizin sonucudur.Demin eve giderken yolda düsündüm bütün bunlari; birden karar verebilecek gücü buldum kendimde. Kontesin kiziyla oglumun evlenmesi suya düsmüstür artik...

belki olurdu ama her sey bitti... geri dönüs olmaz. Alyosa'yi yalniz sizin mutlu edebileceginize,

.mutlulugunun temelini attiginiza, onu yönetebileceginize inaniyorum! Hiç bir seyi gizlemedim sizden, simdi de gizlemiyecegim: sosyetede yükselmeyi, parayi, taninmis bir kimse olmayi, hatta rütbeyi çok seviyorum. Bilinçli düsündügüm zaman bunlarin birer önyargi oldugunu anliyorum, ama gene de vazgeçemiyorum bu ön yargidan. Ama insanin, baskalarinin düsüncelerini de göz önüne almasi gereken durumlar oluyor... Sonra, oglumu çok seviyorum. Sözün kisasi, Alyosa'nin sizden ayrilmamasi gerektigine karar verdim sonunda; sizsiz mahvolur çünkü. Dogrusunu söyleyeyim, bir ay oluyor belki bu karan vereli, yerinde bir karar verdigimi ise ancak simdi anliyorum. Bunlari söylemek için yarin da gelebilirdim tabiŒ; gecenin bu saatinde rahatsiz etmeseydim sizi daha iyi olurdu. Ama sanirim bu aceleciligim ne denli iç

ten olduguma inandirir sizi. €ocuk degilim; durumu enine boyuna incelemeden hemen karar vermem olmazdi. Buraya girerken her seyi düsünmüs, kararimi vermistim. Ama görüyorum ki, sizi içtenligime inandirabilmem için daha çok ugrasmam gerekecek... Simdi asil konumuza gelelim!

Buraya niçin geldigimi açiklasam mi size?' Görevimi yapmaya, sizden oglumla evlenmeyi kabul ederek bizleri mutlu kilmanizi saygilarimla dilemeye geldim. Ah, beni, sonunda çocuklarini affeden, onlarin mutlu olmalarina sonunda lütfen izin veren öfkeli bir baba olarak görmeyin karsinizda. Hayir! Hayir! Böyle düsünürseniz hani küçültmüs olursunuz. Oglum için annenizi babanizi terk etmenizi göz önüne alarak, dilegime evet

diyeceginizden emin oldugumu da getirmeyin akliniza! Size layik olmadigini biliyorum... kendi de söylüyor bunu zaten (temiz kalpli, dürüsttür). Ama yetmez bu. Gecenin bu saatinde yalniz bunun için gelmedim buraya... gelisimin asil nedeni... (saygili, biraz magrur bir tavirla ayaga kalkti) sizin dostunuz olmak için geldim! Buna hiç hakkim olmadigim biliyorum! Ama izin verin hakedeyim bunu! Firsat verin bana!

Natasa'nin karsisinda saygiyla hafifçe öne egilmis, cevabini bekliyordu. Konusurken gözlerimi ayirmamistim ondan. Bunu farketmisti.

Soguk bir tavirla, kah güzel konusmaya özenerek kah gelisigüzel anlatiyordu. Ses tonu bazi yerlerde, gecenin bu sathide onu buraya gelmeyehem de ilk kezzorlayan heyecanini yansitmaktan çok uzakti. Bazi cümlelerinde bir yapmaciklik seziliyordu. Son derece uzun, garip söylevinin bazi yerlerindeyse duygulanmis da bunu bel i etmemek için isi sakaya bogmaya çalisiyormus gibi bir tavir takiniyordu. Ama bütün bunlari sonra anladim; o zaman durum baskaydi.

Son sözlerini öylesine heyecanli, öylesine duygulu, Natasa'ya karsi öylesine içten say~ 136

gili söylemisti ki, hepimiz inanmistik. Gözleri bile nemlenmisti. Natasa'nin yumusak yüregi tamamen yenilmisti. Prens'in konusmasi bitince o da sessizce kalkti ayaga, büyük bir heyecan içinde elini ona uzatti. Prens elini dudaklarina götürüp duygulu bir tavirla öptü. Alyosa cosmustu.

Ne söylemistim ben sana Natasa! diye haykirdi, inanmiyordun! Babamin dünyanin en iyi insani olduguna inanmiyordun! Gördün mü simdi!..

Kosup babasini kucakladi. Prens de onu kucakladi, ama duygularini açiga vurmaktan utaniyormus gibi aceleyle geri çekti kendini. Sapkasini alip,

Yeter, dedi, ben gidiyorum artik. Gülümseyerek ekledi:

On dakika izin istedim sizden, bir saat oturdum. Ama en yakin zamanda sizinle gene görüsecegim. Sik sik ziyaretinize gelmeme izin verir misiniz?

Elbette, elbette! Elden geldigince sik gelin. Sizi... bir an önce... sevmek istiyorum.

Prens Natasa'nin sözlerine gülümseyerek,

Ne içten, ne iyisiniz! dedi. Kibarca bir söz söylemek için kendinizi zorlamiyorsunuz bile. Evet!

Sevginizi haketmek için daha çok çalismam gerektigini anliyorum!

Natasa kekeliyerek,

O kadar övmeyin beni... diye fisildadi. O anda ne hostu! Prens,

™yle olsun! dedi. Ama iki sözcük daha söyleyecegim. Ne denli mutsuz oldugumu bilemezsiniz!

Yarin da ertesi gün de ugrayamayacagim size. Bu aksam benim için son derece önemli bir mektup aldim. Yarin Petersburg'dan gitmek zorundayim. Lütfen, yarin da ertesi gün de önemli bir isim oldugu için size de bu saatte ugradigimi düsünmeyin. Böyle bir seyi aklinizin ucundan ge 137

çirmezsiniz tabiŒ... görüyorsunuz ya ne kadar kuskucuyum! Niçin böyle düsüneceginiz kuskusu düstü içime? Hayatta çok zarari dokundu bana bu kuskuculugun. Babanizla aramin bozulmasina da bu huyum sebep olmustur belki de!.. Bugün sali. €arsamba, persembe, cuma günleri yokum Ptersburg'da. Cumartesi günü dönecegimi saniyorum. Geldigim gün ugrayacagim size. Söyler misiniz, aksam gelip birkaç saat oturabilir miyim?

Natasa,

Elbette, elbette! diye haykirdi. Cumartesi günü aksam bekliyorum sizi! Sabirsizlikla bekliyorum hem!

Ah, ne mutluyum!Daha yakindan taniyacagim sizi! Eh... artik gideyim!

Birden bana dönerek devam etti:

izninizle elinizi sikayim. Kusura bakmayin. Pek heyecanliyim da. Sizinle karsilasma mutluluguna birkaç kere eristim, hatta bir keresinde tanistirdilar bizi. Sizinle yeniden tanismama ne kadar sevindigimi belirtmeden gitmek elimden gelmez.

Ben de ona elimi uzatarak,

Evet, karsilastik sizinle, dedim, ama ne yazik ki tanistirildigimizi hatirlamiyorum.

Geçen yil, Prens R. nin evinde.

Kusuruma bakmayin, hatirlamiyorum. Ama inanin, bu seferkini unutmayacagim. Bu aksami hiç

unutmayacagini.

Haklisiniz,ben de.Natalya Ivanovna'ylaoglumun candan dostu oldugunuzu biliyorum. Araniza dördüncü olarakkatilabilecegimi umuyorum.

Natasa'ya dönerek ekledi:

™yle degil mi? Natasa son derece duygulu,

Evet, dedi, candan dostumuzdur, hiç ayrilmayacagiz birbirimizden, hep beraber mutlu olacagiz.

Zaval i kiz! Prensin benimle de ilgilendigini görünce gözlerinin içi gülmüstü. Ne çok seviyordu beni! Prens,

Sanatinizin hayrani çok kimseyle karsilastim, diye devam etti, sizi yürekten seven iki de bayan taniyo rum. Sizinle tanismak kim bilir ne kadar mutlu eder onlari. En yakin dostum Kontes'le üvey kizi Katerina Fyodorovna Filimonova'dir bunlar.Sizi onlarla tanistirmak mutlulugundan yoksun birakmayin beni.

Seve seve. Gerçi bu siralar pek az kimseyle görüsüyorum ama...

Adresinizi veriniz bana! Nerede oturuyorsunuz? Bir firsatini bulup...

Evime konuk kabul etmiyorum Prens, hiç degilse simdilik...

Gerçi beni herkesle bir tutmamanizi haketmedim henüz... ama...

O kadar istiyorsaniz buyrun, basimin üstünde yeriniz var. ***ski sokaginda, Klugen'inevinde oturuyorum.

Prens bir seye sasmis gibi, yüksek sesle,

Klugen'in evinde ha! dedi. Demek öyle! €oktanberi mi oturuyorsunuz orada?

Elimde olmadan gözlerinin içine bakarak,

Hayir, diye cevap verdim. Kirkdört numarali dairede oturuyorum.

Kirk dört mü? Yalniz... basiniza mi kaliyorsunuz orada?

Evet.

Sey! Sey için sordum... o evi biliyorum yanilmiyorsam. Böylesi daha iyi... Muhakkakgelecegim size, muhakkak! Sizinle konusmam gerek. €ok sey umut ediyorum sizden. Hayli iyiliginiz dokunabilir bana. Görüyorsunuz ya, çikarimi gözetiyorum hep. Hadi Al ahaismarla dik! Bir kere daha sikayim elinizi!

139

Birer kere daha Alyosa'yla benim elimizi sikti, Nata., sa'ninkini öptü; Alyosa'ya eve ne zaman gelecegini bile, sormadan çikti.

Saskin, kalakalmistik odanin ortasinda. Her sey o ka. dar birdenbire, beklenilmedik bir anda olmustu ki! Hepi, mizin içinde, karanlik günlerin artik geride kaldigi, yeni bir hayatin basladigi hissi vardi. Alyosa bir sey söyleme. den Natasa'nin yanina oturmus, sessiz sessiz elini öpü.. yordu.

Genç kizin ne söyleyecegini merak ediyormus gibi, arada bir basini kaldiriyor, yüzüne bakiyordu.

Sonunda, konustu Natasa:

Alyosa'cigim, dedi, yarin Katerina Fyodorovna'ya

git.

Ben de düsündüm bunu, gidecegim.

Seni görmek agir gelir ona belki... nasil yapsak?Bilmem ki. Benim aklima da gelmedi degil ayni sey. Durumu görür, ona göre hareket ederim.

Sonra tutamadi kendini delikanli,

Ne dersin Natasa, dedi, artik her sey degisti mi? Natasa gülümsedi, tatli tatli bakti ona. Alyosa, Ne kadar kibar su babam, dedi. Evinin perisan durumunu gördü de en küçük bir imada bulunmadi.

Hangi konuda? Alyosa'nin yüzü kizardi.

Sey... baska bir yere tasinmani... ya da...

Ne söylediginin farkinda misin sen Alyosa?

€ok kibardir diyorum. Seni nasil ögüyordu! Söy, lemistim sana... söylemistim! Her seyi anlar, hisseder o! Benden, bir çocuktan söz eder gibi söz etti. Hep çocuk ye. rine koyarlar beni! Dogru ama, farkim yok çocuktan.

€ocuksun, ama hepimizden de anlayislisin. Terte. miz bir yüregin var Alyosa!

Babam, temiz yüregimin bana zarari dokundugu, nu söyledi. Ne demek istedi, anlamadim> Sen anladin mi 140

ne demek istedigini Natasa? Hemen gitsem mi acaba eve? Yarin sabah erkenden gelecegim sana.

Git canim, git. iyi akil ettin bunu. Muhakkak gözük babana bu gece, duydun mu? Yarin da mümkün oldugu kadar erken gel

Alyosa'yi bakislariyla oksayarak,

Artik günlerce kaçmazsin benden, degil mi? diye takildi.

Hepimizin içinde bir huzur vardi. Alyosa odadan çikarken,

Vanya, geliyor musun? diye seslendi.

Hayir, dedi Natasa, o kaliyor. Seninle konusacaklarim bitmedi Vanya. Yarin çok erken, gün agarirken bekliyorum seni Alyosa!

Tamam! Al ahaismarladik Mavra!

Mavra çok heyecanliydi. Prensin konusmasini kapinin arkasindan dinlemis, ama çogunu anlamamisti. Anlamadiklarini sorup ögrenmeyi çok istiyordu, ama simdilik pek ciddi, hatta magrur bir tavirla bakiyordu. Durumun artik degistiginin o da farkindaydi.

Yalniz kaldik. Natasa elimden tuttu, ne söyleyecegini düsünüyormus gibi yüzüme bir süre dalgin dalgin bakti. Sonunda bitkin bir sesle,

€ok yoruldum! dedi. Beni dinle, yarin bizimkilere ugrayacak misin?

Elbette.

Anneme anlat, ona bir sey söyleme.

Zaten senden hiç konusmuyoruz onunla.

Nasil olsa farkedecek. Ne söyleyecegine, durumu nasil karsilayacagina dikkat et. Tanrim! Ah Vanya! Evlenirsem gerçekten de lanetleyecek mi beni? Hayir, ola maz!

Aceleyle,

Her seyi yoluna koyabilecekbirisi varsa o da

Prenstir, dedim. Gidip babanla barismasi gerekiyor, o zaman düzelir isler. Natasa yalvaran bir sesle,

Ah Tanrim! diye haykirdi. Eger, eger!..

Üzülme Natasa, düzelir her sey. Durum öyle gösteriyor.

Uzun uzun gözlerimin içine bakti.

Vanya! Prens üzerine ne düsünüyorsun?

Konusmasi içten idiyse, bence dürüst bir insan olmasi gerekir.

Ne demek "konusmasi içten idiyse"? içten olmayabilir mi?

Sanmam, dedim.

"içine bir kusku düstü galiba, diye düsündüm, tuhaf!"

Gözlerini ayirmiyordun yüzünden...

™yle, biraz garip göründü bana.

Bana da. Bir tuhaf konusuyordu... €ok yoruldum Vanya'cigim. Bak ne diyecegim sana:Sen de git yat. Yarin erkenden, onlardan önce gel. Dur, onu bir an önce sevmek için sabirsizlandigimi söylemem ayip olmadi, degil mi?

Hayir... niçin ayip olsun?

Saçma oldu mu? Simdi onu sevmedigim anlamina geldigi için, demek istiyorum.

Asla. içtenlikle söylenmis bir sözdü bu. O anda öyle hostun ki! Bunu anlayamamissa aptalin biridir.

Sanki kiziyorsun ona Vanya, öyle mi? Ne kötü, kuskucu, gösterise düskün bir kizim ben! Gülme; hiç bir seyimi gizlemem senden. Ah Vanya, sevgili,

biricik dostum! Gene mutsuz olursam, gene aglamak varsa kaderimde, yanimda olacagina, yanibasimda yalniz senin olacagina inaniyorum!

Neyimle hakettim bu sevgini? Hiç bir zaman lanetleme beni sen, Vanya!..

Eve dönünce hemen soyunup yattim. Odam bodrum gibi rutubetli, karanlikti. Kafamin içinde bir sürü garip düsünce vardi. Uzun zaman uyuyamadim.

O anda bir baskasi rahat yataginda uykuya dalmak üzereyken bize nasil gülmüstü kim bilir... bizi gülmeye: deger buluyorduysa tabi .. Buldugunu sanmam!

///

Devrisi sabah saat onda, önce Vasilyevski'ye Ihmenev'lere, oradan da Natasa'ya gitmek için evden aceleyle çikarken kapida dün gelen küçük kizla, Smith'in torunuy la burun buruna geldim.

Bana geliyordu. Neden bilmiyorum, onu gördügüme birden pek sevindigimi hatirliyorum. Dün aksam karanlikta iyice inceleyememistim onu; gündüz gözüyle görünce daha da sasirtti beni.

Evet,hiç degilse dis görünüsüyleondan daha tuhaf bir yaratik olamazdi. Tuhaf bir pariltisi olan siyah gözleriyle, darmadaginik, son derece gür, kuzguni saçlariyla, durgun, inatçi, esrar dolu bakisiyla bu ufak tefek kiz yanindan geçen herkesin dikkatini çekebilirdi. ™zel ikle bakisi sasirtiyordu insani; bir zeka pariltisiyla kusku, ürkeklik yan yanaydi bu bakista. Yirtik pirtik giysisi gün isiginda dün aksamkinden de daha bir perisan gözüküyordu. Onu için için kemiren, amansiz bir hastaligi var sandim. Solgun, zayif yüzünün tuhaf denecek derecede san, balmumunu andiran bir rengi vardi. Ama yoksul ugun, hastaligin kötü etkilerine karsilik gene de güzeldi. Kaslari ince, siyah, güzeldi. ™zel ikle genis alni ve son derece biçimli, gurur ve cesareti gösteren bir kivrimi olan, ama renksiz denecek kadar solgun dudaklari göze hos görünüyordu.

Ah, gene mi sen! diye haykirdim, gelecegini biliI yordum zaten. Gir bakalim!

Dün aksamki gibi gene yavasça, kuskulu bakislarim odanin içinde dolastirarak girdi içeri. Vaktiyle dedesinin oturdugu odayi, yeni kiracisinin orayi ne kadar degistirdigini anlamak istiyormus gibi merakla inceliyordu. "Torunu da dedesinden farksiz, diye geçirdim içimden. Deli mi bu kiz ne?"

Hala açmamisti agzim. Bekliyordum. .Nihayet, basini önüne egerek, Kitaplari almaya geldim! diye mirildandi.

Ah, evet! Kitaplarini... iste buradalar, al! Sana sakliyordum onlari.

Kuskuyla gülümsemek istiyor gibi garip bir biçimde merakla bakti yüzüme, kiristirdi dudaklarim.

Ama çabuk geçti bu, yüzünü gene eski soguk, esrarli ifadesi kapladi. Beni tepeden tirnaga anlamli anlamli süzdükten sonra,

Dedem benden söz etti mi size yoksa? dedi.

Hayir, etmedi, ama... Sözümü aceleyle kesti:

Peki, gelecegimi neredenbiliyordunuzöyleyse? Kim söyledi size gelecegimi?

Deden yapayalniz olamazdi dünyada. Birisinin ona "bakmasi gerekirdi; çok yasli, çökmüstü. Al kitaplarini. Okuyor musun onlari?

Hayir.

Ne yapiyorsun öyleyse?

Buraya geldigim zamanlar dedem onlardan okuma ögretirdi bana.

Sonra gelmemeye mi basladin?

Evet...

Kendini temize çikarmak istiyormus gibi ekledi:

Hastalandim da...

Annen baban var mi?144

Kaslarini birden çatti, yüzüme adeta korkuyla bakti Sonra basini önüne egdi, sessizce döndü, dünkü gibi soruma cevap vermeden kapiya yürüdü. Arkasindan bakakalmistim. Ama tam disari çikarken durdu. Bana yarim dönerek, sert bir tavirla,

Neden öldü? diye sordu.

Dün aksam Azorka'yi da böyle, tam çikarken, yüzü kapiya dönük olarak sormustu. Yanina gittim, aceleyle anlatmaya basladim. Arkasi bana dönük, basi önünde, dikkatle dinliyordu. ihtiyarin ölürken altinci sokaktan söz ettigini de söyledim.

Orada yakinlarindan, sevdiklerinden birisinin oldugunu anlamistim; gelip onu aramalarini bekliyordum. Son nefesini verirken seni andigina göre çok seviyor olmaliydi...

Kiz kendi kendine konusuyormus gibi,

Hayir, diye mirildandi, sevmezdi beni.

€ok heyecanliydi. Anlatirken öne egilerek yüzüne bakmistim bir ara. Besbel i gururundan, heyecanini bastirmak için büyük çaba sarfettigi gözümden kaçmamisti. Yüzü gittikçe beyazlamiyordu; alt dudagim dislerinin arasinda acitircasina sikmaktaydi. Ama beni en çok kalbinin küt küt vurusu sasirtmisti. Hizlandikça hizlaniyordu vuruslari, öyle ki sonunda çarpinti gelmis gibi iki üç adimdan duyuluyordu. Dünkü gibi gene aglayacak sandim, ama tuttu kendini.

Tahta perde nerede?

Hangi tahta perde?

Dibinde öldügü,

€ikinca... gösteririm onu sana.Söylesene, adin ne senin?

Degmez...

Niçin?

iste... Ne yapacaksiniz adimi? Yok benim adim.

Disari çikacak oldu, tuttum kolundan.

Dur biraz. €ok tuhaf bir kizsin! Senin iyiligini istiyorum. Dünden beri hep seni düsünüyorum; merdivende aglaman çok dokundu bana. Unutamiyorum bunu... Üstelik deden de kol arimin arasinda can verdi. ™lürken altinci sokagi andigina göre seni bana emanet etti demektir. Geceleri hep düslerime giriyor... Kitaplarini sakladim sana, oysa yabani gibi korkuyorsun benden. €ok yoksul olsan gerek, belki de kimsen yoktur; öyle mi?

Bütün gayretimle güvenini kazanmaya çalisiyordum. Bu çocugun beni neyiyle bu kadar kendine çektigine aklim ermiyor. Acimadan baska bir duygu daha vardi içimde. Durumun esrarli olusundan mi, Smith'in üzerimde biraktigi etkiden mi, yoksa yaradilistan hayale düskün olusumdan mi bilmiyorum, içimden bir his kiza dogru itiyordu beni. Sözlerim dokunmusa benziyordu ona. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme; ama soguk degildi bu bakisi, yumusakti, tatliydi. Sonra düsünüyormus gibi gene önüne egdi basini. Birden son derece alçak bir sesle, Helena, diye fisildadi.

Senin adin mi Helena?

Evet...

Peki, bana gelip gidecek misin?

Kendi kendisiyle mücadele ediyormus gibi dalgin,

Olmaz...diye fisildadi, bilmem ki... gelecegim.

Tam bu anda öteki dairelerden birinde bir duvar saatinin bir kere vurdugu duyuldu. Helena ürperdi, yüzüme büyük bir telasla bakti,

Kaçi vurdu saat? diye fisildadi.

Galiba on buçugu. Dehset içinde,

Tanrim! dedi.

EzilenlerF : 10146

Birden kosmaya basladi. Holde bir kere daha durdurdum onu.

Böylebirakmam seni, dedim.Nedenkorkuyorsun? Geç mi kaldin?

Elimden kurtulmaya çabalarken,

Evet, evet, haber vermeden gelmistim! diye bagirdi. Birakin gideyim! Dövecek beni!

Besbel i agzindan kaçirmisti dayak yiyecegini.

Dur, dedim, beni dinle bir dakika. Vasilyevski'ye gideceksin degil mi? Ben de oraya gidiyorum, on üçüncü sokakta bir tanidigima ugrayacagim. Ben de geç kaldim, bir araba tutmak istiyorum.

Benimle gelir misin? Eve kadar götürürüm seni. Yayan gidersen geç kalirsin...

Korku içinde,

Eve kadar olmaz! diye haykirdi.

Evine kadar götürecegimi düsünmek bile dehsete düsürmüstü onu, yüzü korkudan al ak bul ak olmustu.

On üçüncü sokakta bir tanidigima gidecegim diyorum sana, senin evine gelmeyecegim! Arabayla çabuk

gideriz! Hadi!

Aceleyle indik merdivenleri. Karsima ilk çikan arabayitek atli, her yani dökülen bir paytondu bututtum. Kiz benimle gelmeye razi olduguna göre, besbel i çok acele ediyordu. Isin tuhafi, bir sey sormaya da cesaret edemiyordum. Böyle kimden korktugunu soracak oldum, kolunu sal ayarak arabadan atlamaya yeltendi. "Ne garip sey!" diye geçirdim içimden.

Arabada pek igreti oturuyordu. Her sarsilista düsmemek için pis, üstü çatlak çatlak sol eliyle paltoma yapisiyordu. ™teki elinde siki siki kitaplarim tutuyordu. Her halinden bu kitaplarin onun için çok degerli oldugu bel iydi. Bir sarsintidan sonra yerine yerlesirken eteginin altindan ayagi gözüktü. Birden sasirdim: Ayaginda çorap yoktu, delik desik kunduralarini öylece, çiplak aya 147

gina giymisti. Artik bir sey sormamaya karar verdigim halde tutamadim kendimi,

€orabin yok mu senin? diye sordum. Bu havada çorapsiz çikilir mi sokaga.

Kisaca cevap verdi:

Yok.

Al ah Al ah... Birisinin yaninda kaliyorsundur tabiŒ! Sokaga çikarken çorap isteyebilirdin.

€orapsiz gezerim ben.

Hasta olursun ama, ölürsün!

™lürsem öleyim.

Cevap vermek istemedigi, sorulanina kizdigi bel iydi.. Dedesinin dibinde öldügü tahta perdeyi göstererek,

Iste surada öldü, dedim.

Dalgin dalgin bakti o yana, birden bana döndü, yalvaran bakislarla, Al ahaskina pesimden gelmeyin, dedi. Ben gelecegim size, gelecegim! ilk firsatta hemen gelecegim!

Pekala. Gelmeyecegimisöylemistim zaten.Ama neden korkuyorsun bu kadar? €ok dertlisinanlasilan. Içim sizliyor sana bakinca...

Biraz hirçin bir sesle,

Kimseden korktugum yok benim, dedi.

Ama demin "dövecek beni" dedin. Gözleri parladi.

Dövsün varsin!Dövebildigi kadar dövsün!Dövsün!

Magrur bir tavirla "dövsün" diye tekrarlarken hafife aliyor, yukari kivrilan üst dudagi titriyordu.

Bakislarinda bir endise vardi. Arkasindan gitmemem için yalvarirken dehset içinde, Yolunuza devam edin siz, diyordu, ben gelecegim size, gelecegim! €abuk gidin, çabuk!

Ayrildim ondan. Ama rihtim caddesinde biraz gittik 148

ten sonra arabayi saliverdim, geri dönüp gene altinci sokaga çiktim, kosarak karsi kaldirima geçtim. Gördüm onu; hep bakinarak hizli hizli yürüdügü halde pek uzaklasmamisti. Hatta bir an durdu, arkasindan gelip gelmedigime bakmak için geri döndü. Hemen içerlek bir kapinin girintisine saklandim, göremedi beni. Yoluna devam etti. Karsi kaldirimdan izliyordum onu.

Iyice meraklanmistim. Gerçi pesinden içeri girmeyecektim, ama her ihtimale karsi, oturdugu evi ögrenmeye kararliydim. Tuhaf bir duygunun etkisi altindaydim. Pastahanede, Azorka öldügü

zaman dedesinin hali de ayni duyguyu uyandirmisti bende...

IV

Taa Maby caddesine kadar yürüdük. Adeta kosuyordu. Sonunda bir dükkana girdi. Beklemek için durdum. "Dükkanda kalmiyor ya" diye geçirdim içimden.

Gerçekten de bir dakika sonra çikti. Ama kitaplar yoktu elinde. Onlari birakmis, toprak bir çanak almisti. Birkaç adim yürüdükten sonra gösterissiz bir evin avlusuna girdi. Eski, kirlisari boyali, küçük, ama iki katli, tas bir evdi bu. Alt katin üç penceresinden birinde küçük, kirmizi bir tabut resmi vardi: Isleri kötü giden bir tabutçunun tabelasiydi bu. Üst katin pencereleri son derece küçük, kare biçimindeydiler. Tozlu, çatlak camlari pembe basmadan perdelerle örtülmüstü. O

yana geçip eve yaklastim, kapidaki "Bayan Bubnova'nin evi" levhasini okudum.

Tam o anda evin avlusundan tiz bir kadin çigligi, arkasindan küfürler isitildi. Içeri baktim; tahta merdivenlerle çikilan taslikta yesil atkili, kentli gibi giyinmis, sis 149

man bir kadin duruyordu. Igrenç, mosmor bir yüzü vardi. Kanli, sis, ufak gözleri öfkeden parliyordu. Sabah sabah

kafayi çektigi bel iydi. Elinde çanakla karsisinda korkudan tir tir titreyen zaval i Helena'ya bagiriyordu. Mor suratli kadinin omuzunun üzerinden süslü püslü bir kadin basi uzanmisti. Biraz sonra, bodrum katina inen merdivenin kapisi açildi, besbel i haykirmayi duyan, fakir kilikli, kendi halinde, sevimli yüzlü, orta yasli bir kadin çik

ti disari. Alt katin aralanmis kapisindan çökmüs bir ihtiyarla bir kiz bakiyordu. Kapici olacak, boylu boslu bir

köylü elinde çali süpürgesiyle avlunun ortasinda durmus,

tembel tembel onlari seyrediyordu.

Kadin içinde birikmis küfürleri soluk almadan sirali

yordu:

Ah piç seni, Al ahin belasi, igrenç yaratik! Sana bakmamin, yedirip giydirmemin karsiligi bu mu, hain?!

Salatalik tursusu almaya yol adik onu, sivisip gitti! Yol arken kaçacagi içime dogmustu zaten.

Anlamistim, anla

mistim! Kaçti diye dün aksam saçlarim yoldum, gene tinmadi! Nereye gidiyorsun böyle sokak süprüntüsü, nereye? Kimin yanma kaçiyorsun mel'un kafir, patlak göz lü igrenç yaratik, Al ahin belasi,kimin yanina,söyle?

Cevap ver bana, yoksa suracikta gebertirim seni!

™fkeden kudurmus kari zaval i kizin üzerine saldira

çak oldu, ama merdivenin basindan bakan bodrum kat kiracisi kadini görünce birden durdu; ona dönüp, zaval i kurbaninin korkunç suçuna onu tanik tutmus gibi elini kolunu sal ayarak daha yüksek sesle bagirmaya basladi:

Anasi geberdi!Siz de biliyorsunuz, sevgili komsucugum, sipsivri kaldi ortada. Fakir oldugunuzu, karninizi zor doyurdugunuzu bildigim için "Zaval i yetimi yanima alayim da Kutsal Nikola'nin ruhuna bir sevap isleyeyim bari" dedim. Demez olaydim! Iki aydir kanimi emdi, yedi bitirdi beni!

Sülük! €ingirakliyilan!Inatçi. 150

domuz! istedigin kadar döv, istersen sokaga at, agzini açmaz; dilini yutmus gibi susar! Sinirden patlayacagim Œ Kendini ne saniyorsun, yilan suratli, maymun! Ben olmasaydim duvar diplerinde açliktan gebermis gitmistin. Ayagimi yikayip suyunu içmelisin, canavar, kara masa. Tahtali köyü

boylamistin ben olmasam...

Kudurmus cadiyi saygiyla dinleyen bodrum katin kiracisi kadin, Niçin bu kadar üzüyorsunuz kendinizi Anna Trifonovna? diye sordu. Gene ne yapti size?

Ne yapmadi ki, komsucugum, ne yapmadi ki! Sözümün dinlenilmesini isterim ben! Karsimdaki, kendi düsündügü iyi seyi degil, benim söyledigim kötü bile olsa, onu yapmalidir... böyle bir insanim ben iste! Az kaldi

"sikintidan öldürecekti beni bugün! Tursu alsin diye dükkana yol adim onu, üç saatte geldi!

Yol arken içime dogmustu gene kaçacagi, dogmustu! Nereye gittin a kaltak T Kimden yardim görüyorsun? Ben bakmiyor muyum ona söyleyin komsular! Orospu anasinin on dört ruble borcunu bagisladim, kendi paramla gömdürdüm onu, su seytani da yanima aldim; biliyorsun bütün bunlari komsucugum, iyi kadinsin sen, biliyorsun! Bütün bunlardan sonra onun üzerinde hakkim yok mu? Bunu anlamasi gerekir, ama o ne dersem tersini yapiyor! iyiligini istiyorum.

Mendebura ipek entariler diktirdim, Gostini'den bir çift pabuç aldim, prensesler gibi süsledim...

seve seve yapiyordum bunlari! Ama sonu ne oldu komsucugum! Iki gün içinde parça parça yapti üstündekileri, öyle dolasiyor simdi! inanir misiniz, mahsus yirtti entarisini, yalan söylemeyi sevmem, gözlerimle gördüm; "istemem sizin ipek entarinizi, eski pis entarimle gezerim ben"

demek istiyordu. ™fkemi aldim ondan tabi , iyice bir dövdüm, öyle ki sonra doktor çagirtmam gerekti... bir de masraf ettim onun için. Oysa birakmaliydim geberip gitsin, bir hafta 151

sütten olurdum o kadar! (1) Ceza olsun diye tahtalari yika dedim; inanir misiniz, yikiyor! Hem de öyle güzel yikiyor ki! Deli olmak isten degil! Kaçar gider benden diye düsündüm. Düsünmemle kaçmasi bir oldu. Siz de biliyorsunuz, dün aksam gitti. Duydunuz, döve döve canini çikardim, bir daha kaçmasin diye kunduralarini, çoraplarini alip sakladim Artik yalinayak kaçamaz, diyordum; bugün gene gitti! Neredeydin? Söyle! Kime yakindin ben den? Söyle çingene suratli, mendebur, söyle!

Korkudan dili tutulan kizcagizin üzerine hisimla atildi, saçlarina yapistigi gibi yere çarpti. Içinde tursu olan çanak bir yana firlayip parça parça oldu. Kudurmus, sarhos kariyi bu daha da kizdirdi.

Kizin yüzüne gözüne rastgele vuruyordu. Ama Helena'nin hiç sesi çikmiyordu. Kendimi kaybederek kostum, öfkeyle sarhos kadinin karsisina dikildim. Kolunu tutarak, Ne yaptiginizin farkinda misiniz siz? diye bagirdim. Zaval i bir yetimi ne hakla dövüyorsunuz?.

Kadin Helena'yi birakip el erini beline koydu. Hem o tiz sesiyle, Ne var? diye haykirdi. Kimsin sen? Ne isin var evimde?

Ben de bagiriyordum:

Merhametsiz, canavar kadin!Zaval i bir çocuga bu yaptigin nedir? Senin degildir; yetim oldugu için onu evine aldigini demin kendin söylüyordun, duydum...

Cadaloz da bagiriyordu:

Tanrim! Kimsin sen, geldin musal at oldun basima! Onunla beraber mi geldin yoksa? Simdi karakola haber verecegim!Andron Timofeiç çok sayar beni!Kaçip kaçip sana mi geliyordu bu sil ik? Kimsin sen? Evimde

(1)Perhiz cezasindan söz ediliyor.

(E. A.) 152

rezalet çikarmaya geldin demek. Polis!

Yumruklarini sikarak üzerime yürüdü. Ama tam o anda bir çiglik duyuldu. Basimi çevirip baktim, ayakta hareketsiz duran Helena korkunç bir çiglikla yere yuvarlanmis, kivraniyordu. Yüzü

taninmaz bir hale gelmisti. Sar'a nöbetiydi bu. Karta kaçmis süslü kizla bodrum katta oturan kadin kostular, kaldirdilar onu, aceleyle eve götürdüler. Cadaloz hala bagiriyordu arkasindan: Gebereydin de kurul aydim, Al ahin belasi!Bir aydan beri üçüncü nöbet bu...

Sonra bana saldirdi gene:

€abuk defol sen de, gözüm görmesin dümbelek ! Ulan kapici, ne dikiliyorsun orada! Boy gösteresin diye mi aylik veriyorum sana?

Kapici bir sey söylemis olmak için, kalin sesiyle, tembel tembel, Hadi bas git! dedi. Yürü! Ense köküne yapistiririm yoksa. Iki kisi kavga ederken üçüncü karismaz.

Selamini ver, çek arabam bakalim!

Ister istemez çiktim. Araya bosuna girmistim. Içim içimi yiyordu. Karsi kaldirimda durdum, bakmaya basladim. Benim arkamdan sarhos kadin kosarak yukari çikmis, kapici da ortadan kaybolmustu. Biraz sonra, Helena'yi eve götürmeye yardim eden kadin çikti, merdivenleri aceleyle iniyordu, beni görünce durdu, merakla süzdü. Temiz yüzü cesaret verdi bana. Gene girdim avluya, dogru yanina gittim.

izninizle bir sey sormak istiyorum size, dedim. Kimin nesidir bu kiz? Su igrenç karinin yaptigi nedir? Bunu basit bir meraktan sordugumu sanmayin lütfen. Dünden beri taniyorum bu kizcagizi, bir durumdan ötürü de çok ilgileniyorum onunla.

Kadin içeri girmek için dönerek isteksiz isteksiz,

ilgileniyorsaniz, buradaölmesine gözyuma

caginiza yaniniza alsaniz onu, ya da birisinin evine yerlestirseniz daha iyi edersiniz, dedi.

Bana yol göstermezseniz ne yapabilirim? Hiç bir sey bilmiyorum. Evin sahibi Bubnova'ydi bu galiba?

Ta kendisi.

Kiz nasil onun eline düstü? Annesi burada mi öldü?

Evet... Bizi ilgilendirmez bu.

Gene içeri girmek için yürüyecek oldu.

Lütfen aydinlatin beni, dedim; söyledim ya, çok ilgileniyorum bu kizla. Belki bir seyler yapabilirim.

Kimin kizidir? Annesi kimdir? Biliyor musunuz?

Yabanciydigaliba,disardan gelmisti; bodrum katta oturuyordu. Veremliydi, öldü zaval i.

Böyle bir yerde oturduguna göre çok fakir olmaliydi.

Hem de nasil! Hepimiz aciyorduk onlara. Bizim elimizden ne gelirdi, bes ayda bize de bes ruble borçlandi. Biz kaldirdik onu; kocam tabutunu yapti.

Bubnova kendi kaldirdigini söyledi ama?

Yalan.

Soyadi neydi?

Dilim dönmeyecek beyim, zor bir addi. Almanca olsa gerek.

Smith mi?

Hayir, baska bir sey. Anna Trifonovna öksüzü yanina aldi; sözde bakacak ona... Ama hiç iyi etmiyor.

. Bir maksadi var galiba?

Kadin söylese mi söylemese mi kararsiz, dalgin,

Kötü yapiyor, dedi. Bize ne... Arkamizdan bir erkek sesi duyuldu : Dilini tutsan iyi edersin!

Kirk yaslarinda, sabahliginin üzerine kaftan giymis, kentli kilikli bir adamdi bu. Konustugum kadinin koca 154

si oldugu bel iydi. Yan gözle beni süzerek,

Söylecek bir seyi yoktur size karimin, bayim, dedi. Bizi ilgilendirmez bu... Yürü içeri bakalim!

Al ahaismarladik bayim, tabutçuyuz biz. Meslegimizle ilgili bir iginiz olursa seve seve yardim ederiz size...Baska hiç bir isimiz olamaz sizinle...

Düsünceli, son derece heyecanli çiktim sokaga. Hiç bir sey yapamiyordum... Burayi böyle birakip gitmek de gelmiyordu içimden. ™te yandan, tabutçunun bazi sözleri de pek sasirtmisti beni. Kötü

bir seyler dönüyordu ortada, hissediyordum bunu.

Basim önümde, dalgin dalgin yürürken birisinin beni adimla çagirdigini duydum. Gözlerimi kaldirdim, ayakta güç duran, üstübasi temiz ama paltosu yirtik pirtik, kasketi kirli, sarhos bir adam duruyordu karsimda. Yüzü hiç de yabanci gelmemisti bana. Yüzüne saskin saskin baktigimi görünce göz kirpti, manali manali,

Ne o, tanimadin mi? dedi.

V

Oo! Sen miydin Masloboyev! diye haykirdim. Eski lise arkadasimi birden tanimistim.

Ne tesadüf!

Evet, dedi, ne tesadüf! Alti yildir karsilasmamistik. Daha dogrusu karsilastik da ekselans hazretleri bakmak lütfunda bulunmamisti bize. Ekselans, general oldunuz tabiŒ... yani edebiyat general erinden!..

Böyle söylerken alayli alayli gülümsüyordu. Sözünü kestim : Saçmalama Masloboyev! Bir kere, edebiyat generali bile olsa, generale benzer yanim yok benim; sonra,.

izninle sunu söyleyeyim ki, evet iki üç kere sokakta karsilastik seninle, ama kaçtin benden, pesinden kosacak degildim her halde. Ne düsünüyorum

biliyor musun? Sarhos olmasaydin simdi de seslenmezdin bana. ™yle degil mi? Ama neyse, gene de merhaba! Seni gördügüme çok çok sevindim kardesim.

Dogru! Sey... bu durumum... seni mahcup etmiyor ya? Neyse canim, sormaya degmez bunu; önemli degil. Ne akil i bir çocuktun okuldayken, Vanya! hiç unutmam o günleri. Hatirliyor musun?

benim yüzümden sopa yemistin bir keresinde. Ele vermemistin beni; ben de tesekkür edecek yerde, bir hafta dalga geçmistim seninle. €ok temiz yürekliydin! Merhaba canim kardesim, merhaba! (™püstük.) Hayat degil benimki, yuvarlanip gidiyoruz iste... o tatli günlerimizi unutmadim hala. Unutamiyor insan! Sen ne alemdesin bakalim?

Ben de senin gibi...

içkinin verdigi duygululukla uzun uzun bakti yüzüme. Zaten temiz yürekli bir insandi. Sonra acikli bir sesle,

Hayir Vanya, dedi, benim gibi degilsin sen! Okudum Vanya, okudum, okudum!.. Bak Vanya'cigim, gel seninle biraz konusalim! Acelen var mi ?

Var; dogrusunu söyleyeyim, hem çok acelem var. Iyisi mi bak ne yapalim, nerede oturuyorsun?

Söylemesine söyleyecegim, ama iyisi bu degil. Ne yapsak iyi olur söyleyeyim mi?

Söyle.

Durdugumuz yerden on adim ötedeki bir tabelayi gösterdi.

Iste! Gördün mü? Pastane ve lokanta, yani lokanta, ama iyi bir yerdir. Aklina kötü bir sey gelmesin diye önceden söyleyeyim, çok temiz bir lokantadir; hele votkasina diyecek yok!Kiev'den yayan gelmis derler 156

ya, o cinsten iste! Kaç kere içtim, biliyorum; zaten kötü bir sey çikaramazlar bana burada. Filip Filipiç'i bilirler. Filip Filipiç derler bana. Ne oldu? Niçin burusturdun yüzünü. Birak da sözümü

bitireyim. Simdi saat tam on biri çeyrek geçiyor, demin baktim; tam on ikiye yirmi bes kala birakirim seni. Bu arada birkaç kadeh atariz. Eski bir arkadasin için yirmi dakikacik... geliyor musun?

Yirmi dakikayi geçmeyecekse gelirim; çünkü çok sikisik durumdayim kardescagizim, acele isim var...

Hadi öyleyse. Ama önce sunu söyleyeyim: yüzünden düsen bin parça oluyor, canin birseye sikkin, ne dersin?

™yle.

Nasil anladim! Insanin içini yüzünden anlama bilimiyle ugrasiyorum artik ben. Hadi yürü, konusalim biraz. Yirmi dakikaya neler sigdirmam ki ben: bir semaverin dibini kurutur, arkasindan kayin, yaban kerevizi, turunç, parfait amour likörlerinden birer kadeh yuvarlar, yetmezse baska bir sey daha bulurum... Durmadan içiyorum dostum! Yalniz bayram günleri kiliseye giderken ayigim.

istersen içme sen. Yanimda bulunman yeter bana. içersen çok daha iyi olur tabiŒ. Hadi! Iki laf edelim, on yil sonra görüsmek üzere ayriliriz gene. Senin dengin degilim ben Vanyacigim!

Birak gevezeligi de yürü. Yirmi dakika sonra giderim.

Lokanta ikinci kattaydi. Yukariya dar, ahsap bir merdivenden çikiliyordu. Merdivende zil zurna sarhos iki adamla karsilastik. Bizi görünce sal anarak yana çekildiler.

Sarhoslardan biri henüz çok genç, biyiklari terlememis, son derece ahmak yüzlü bir delikanliydi.

Sik, ama biraz gülünç giyimliydi: sanki üzerindeki giysi baskasinindi; parmaklarinda pahali taslardan yüzükler vardi ;

kravatinda gene pahali bir igne parliyordu. Pek tuhaf bir biçimde taranmis basinin tepesinde bir tutam saç dimdik duruyordu. Hep siritiyor, kikir kikir

gülüyordu. Arkadasi ise sisman, göbekli, dazlak kafali, el i yaslarinda bir adamdi. €içek bozugu, sarhos yüzünün ortasindaki dügmeyi andiran burnunun üzerine bir gözlük oturtulmustu. Giyimine önem vermedigi ilk bakista bel i oluyordu. Onun da kravatinda oldukça büyük bir igne vardi. Yüzünde hirçin, heyecanli bir ifade dikkati çekiyordu. Kalin bir yag tabakasinin arasinda nokta kadar kalmis çirkin, hirs dolu gözleri kuskuyla bakiyorlardi. Masloboyev'i tanidiklari bel iydi; sisko bizi görünce bir an burusturdu yüzünü, genç olani ise pis pis gülümsedi. Kasketini çikardi. Masloboyev'e siritarak, Kusura bakmayin Filip Filipiç, diye mirildandi.

Hayrola?

Kabahatimiz var... sey... Mitroska içerde oturuyor. Alçagin biridir o Filip Filipiç.

Ne oldu?

™yle ya... Geçen hafta Mitroska'nin yüzünden bir yerde beyin suratina(basiyla arkadasim gösterdi)yogurt çalmislar... kih, kih!

Arkadasi, cani sikilarak dirsegiyle dürttü onu.

Birkaç sise içemez misiniz bizimle Filip Filipiç?

Hayir, dedi Masloboyev, simdi olmaz, isim var.

Kih! Benim de sizinle bir isim vardi... Arkadasi gene dirsegiyle dürttü onu.

Baska zaman, baska zaman!

Masloboyev'de, onlarin yüzüne bakmak istemiyormus gibi bir hal vardi. Ama bir uçtan öbür uca uzanan çesit çesit mezelerle, böreklerle, renk renk içki siseleriyle donatilmis tezgahin bulundugu birinci salona girdigimizde bir köseye çekti beni.

Gençolani taninmis tüccar Sizobrühov'un oglu 158

dur, dedi. Babasindan kalan yarim milyonu tüketmeye çalisiyor. Paris'e gitti, orada yedigi paranin haddi hesabi yok, belki de uyutmuslardir onu...

Sonra amcasindan bir miras kaldi, Paris'ten döndü

simdi, gerisini de burada bitirmeye çalisiyor. Bir yil sonra avuç avuç dilenmeye baslayacak, farkinda degil. Kaz kafalinin teki... hep birinci sinif lokantalarda, bodrum meyhanelerinde geçiriyor günlerini, aktristlerle düsüp kalkiyor. Geçenlerde de tutmus, atli muhafizliga kabulü için dilekçe vermis. Yasli olaninin adi Arhipov'dur. O da tüccar mi, bir yerde kahya mi ne... Bir ara sarapçilikla ugrasmis, düzenbazin, namussuzun teki... simdilik Sizobrühov'a yardakçilik ediyor. Ne hinoglu hindir! Iki kere iflas etmis, içi çifit çarsisi, sapik bir adamdir. Dalavereli bir is yüzünden mahkemeye de düsmüs, ama kurtarmis paçayi. Onu burada gördügüme bir bakima sevindim; bekliyordum onu... Anlasilan Sizobrühov'u soymakla mesgul bu günlerde. Bilmedigi delik yoktur, bu yüzden gençlerin isine yarar. €oktan beri ona dis biliyorum. Mitroska da öyle... Su pencerenin dibinde ayakta duran kibar giyimli, çingene suratli delikanlidir Mitroska. At hirsizinin tekidir, buradaki bütün süvarilerle ahbapligi vardir. ™yle namussuzdur ki, gözlerinin önünde kalp parayi basar, gördügün halde alir bozarsin bastigi banknotu. Gerçi kadife kaftan giyiyor, mil iyetçi bir Rustan farksizdir (yakisiyor da bu, kerataya) ama su anda frak giydir ona, al Ingiliz kulübüne götür, ünlü kont, söz gelimi, Dümbelekof diye tanit, hiç kimse aklinin ucundan geçirmez kont olmadigini, yutarlar. Briç

oynar, bir kont gibi kibar konusur... Sonu kötü ya bakalim... Iste bu Mitroska da dis biliyor simdi siskoya. Iyice yolamadigi, eski arkadasi Sizobrühov'u aldi elinden çünkü. Burada bulustuklarina göre ortada bir isler dönüyor demektir. Arhipov'la Sizobrühov'un buralarda dolastiklari, bir isler pesinde olduklari haberini bana Mitros

ka'nin yetistirttiginden kuskum yok. Mitroska'nin Arhipov'a olan öfkesinden yararlanmak istiyorum; çünkü benim de kendime göre düsüncelerim var. Buraya da onun için geldim sayilir zaten.

Mitroska'ya bel i etmek istemiyorum; sen de bakma ona. Buradan çiktigimiz zaman pe1 simizden kosacak, istedigim seyi söyleyecektir bana... Simdi su odaya geçelim Vanya.

Garsona döndü :

Ne istedigimi bilirsin tabiŒ Stepan.

Bilirim,

Getirecek misin?

Elbette efendim.

Hadi bakalim. Otur Vanya. Niçin öyle bakiyorsun yüzüme? Farkindayim,gözlerini ayirmiyorsun benden. Sasiyor musun? Sasma. Insanin basina her sey gelir hayatta... çocuklugundaözel ikle beraberceCornelius Nepos'u ezberledigimiz günlerdeaklinin ucundan geçmeyen seyler gelir basina... Bak Vanya, suna inan: gerçi yolunu kaybetti Masloboyev, ama yüregi o zamanki gibi temizdir gene; sadece kosul ar degisti. Yüzüm kara olmasina karadir, ama herkesinki de en az benimki kadar karadir. Doktor olmak istedim, Rus dili ögretmenligine adayligimi koydum, Gogol üzerine bilimsel bir yazi dösendim, altin arayiciligi yapacak oldum, evlenmeye kalkistim... bir yuvasi olsun kim istemez, evim tamtakir oldugu halde razi oldu kiz. Dügün günü giymek için bir çift kundura ödünç aldim birisinden;benimkilerin dibi çikali bir buçuk yil oluyordu çünkü... Sonunda evlenme isimiz suya düstü. O bir ögretmenle evlendi, ben de büroda çalismaya basladim. Büro dedimse öyle vizir vizir isleyen, büyük bir yer gelmesin aklina... Isler degismisti artik. Yil ar geçti aradan, çalismadan bol bol para kazaniyorum:rüsvet aliyor, gerçekleri savunuyorum.Koyuna karsi kurt, kurda karsi koyunum.Kendime göre 160

prensiplerim var: söz gelimi, bir çiçekle bahar olmayacagina inanir, isimi ona göre tutarim. Daha çok kisisel, ayak takimi isi benimki... anliyorsun ya?

Detektif falan misin?

Yo... detektif sayilmam pek. Ama bir bakima resmŒ bir is sayilir, ama daha çok gönül ü çalisirim.

Anlayacagin, votkaiçerim Vanya.Votka yerine aklimi içmedigim için de gelecegimi biliyorum. Isim bitti benim artik, arabi istedigin kadar ov, beyaz

olur mu hiç! Bir sey söyleyecegim sana Vanya: içimde dürüst bir yan kalmamis olsaydi gelmezdim yanina. Haklisin, çok gördüm seni, yanina gelmek istedim, ama cesaret edemedim, sonraya birakiyordum hep. Senin dengin degilim ben.

Sarhos oldugum için senden kaçmadigimi dogru söyledin. Birakalim beni artik. Senden söz edelim biraz. Okudum canim, ben de okudum! ilk yapitini, diyorum sevgili dostum. Okuyunca az kaldi dürüst bir insan oluveriyordum! Az kalmisti, ama vaz geçtim, namussuz olarak kalmayi yegledim. Iste böyle...

Uzun uzun anlatti. Içki gittikçe daha çok vuruyordu basina. Duygulanmisti, ha agladi ha aglayacakti. Masloboyev öteden beri hos, ama içten pazarlikli, kurnaz, uyanik, anasinin gözü bir çocuktu. Ama aslinda temiz yürekliydi. Yolunu yitirmis bir insan... Rus toplumunda böyleleri çoktur.

Genel ikle, büyük yetenekleri olan kimselerdir bunlar; ama akintiya kapilmislardir bir kere; üstelik, bazi yönleri zayif oldugundan bile bile, vicdanlarinin gösterdiginin tam tersini yaparlar; göz göre göre sürüklenirler uçuruma. Masloboyev üstelik bir de içkiye vermisti kendini.

Simdi bir sey daha söyleyecegim sana, diye devam ediyordu. Ününün yildirim hiziyla her yana nasil yayildigini duydum; sonra seninle ilgili bir çok elestiri yazisi okudum(okudum ya; artik hiç bir sey okumadi

gimi mi saniyordun); aradan bir zaman geçince sokakta gördüm seni, ayaginda eski bir potin vardi, sapkan burus burustu; çok sey anlatti bana senin, bu durumun. Simdi dergilere mi yaziyorsun?

Evet Masloboyev.

Hamal ik yapiyorsun yani.

Ona benzer bir sey.

Bak ne diyecegini kardesim: içmek daha iyi val ahi! Kafayi çekip kanepeme uzaniyorum(çok güzeldir kanepem, yaylan bile var), hayal ere birakiyorum kendimi. Söz gelimi Homer, ya da Dante, Barbaros oldugumu düsünüyorum. Oysa sen Dante ya da Barbaros oldugunu hayal edemezsin; çünkü bir kere, kendin bir seyler olmak istiyorsun; sonra, yasaktir sana böyle düsünceler, bir hamalsin çünkü. Benim hayal erim var, seninse gerçeklerin. Bak Vanya, açikça, kardesçe bir sey söyleyecegim sana, dinle beni (dinlemezsen çok gücenirim), paraya ihtiyacin var mi? Bol param var. Burusturma yüzünü öyle. Kabul et verecegim parayi, seni çalistiran o yayincilara ne kadar borcun varsa hepsini ver, kes onlarla hesabini, seni bir yil bakacak parayi vereyim sana, otur büyük bir roman yaz! Ne dersin?

Bak Masloboyev! Bu kardesçe düsüncen için minnettarini sana, ama simdi bir cevap veremem...

sebebini de söyleyemeyecegim, anlatmasi uzun sürer. Birtakim durumlar var. Ama söz veriyorum, sonra her seyi anlatacagim sana. Teklifine çok çok tesekkürler. Sana ugrayacagim, söz veriyorum, sik sik ugrayacagim hem. Benimle açik, içtenlikle konustun, ben de, benden daha tecrübeli oldugunu sandigim bir konuda akil danisacagim sana.

Smith'le torununun hikayesini, pastaneden baslaya

rak sonuna kadar anlattim ona. Ben anlatirken, gözlerinde olayi biliyormus gibi bir ifadenin dikkatimi çekmesi sasirtmisti beni. Kuskumu açtim ona.

Hayir, dedi, ama Smith adinda bir ihtiyarin pastanede öldügünü duymustum. Ama madam Bubnova'yla ilgili bazi seyler biliyorum. Iki ay önce rüsvet almistim ondan. Je prends mon bien ou je le trouve... (1) Moliere'e bir bu bakimdan benzerim. Gerçi yüz ruble almistim ondan ya, daha o gün kendi kendime, cadalozdan bes yüz ruble almaya karar vermistim. Ne Al ahin belasidir!

Karanlik islerle ugrasiyor. Hele bazan öyle korkunç seyler yapiyor ki! Lütfen DonKisot sanma beni.

Belki benim payima da bir seyler düser diye ilgileniyorum; demin Sizobrühov'u görünce bunun için o kadar sevinmistim iste. Birisi getirdi buraya Sizobrühov'u, Siskodan baskasi olamaz bu.Siskonun ne çesit islerle ugrastigim bildigim için... Neyse, onu da bir punduna getirip enselerim! Bu küçük kizin hikayesini ögrendigim iyi oldu; baska bir ipucu buldum simdi. Bazi özel isler de yapiyorum ben Vanya. ™yle kimselerle tanistim ki! Geçenlerde bir prensin kirli bir isini yakaladim... bir is ki sorma! Hiç kimse beklemezdi ondan bunu. istersen evli bir kadinin marifetlerinden söz ederim sana? Sen gel bana Vanya, öyle seyler anlatacagim ki sana yazsan hiç kimse inanmaz....

Bir önseziyle sözünü kestim :

Soyadi neydi o prensin?

Ne yapacaksin? Valkonski.

Pyotr Valkonski mi?

Evet. Taniyor musun onu ?

Uzaktan.

(1)Moliere'nin çok kul andigi bir söz : "Elimegeçen firsati kaçirmam."

Kalkarak,

Bu Prensle ilgili bazi seyler ögrenmek için birkaç kere gelecegim sana Masloboyev, dedim. €ok meraklandirdin beni.

Hay hay dostum, istedigin zaman buyur. Masal anlatmasini severim ama her seyin bir sinin var. .

anlarsin ya! Yoksa kredimizi, itibarimiziticarŒ itibarimizi yanikaybederiz.

Sinin asmayiz biz de. Heyecanlanmistim. Kaçmadi gözünden bu.

Simdi sana anlattigim hikayeye ne dersin? diye sordum. Bir sey düsündüm mü?

Anlattigin hikaye mi? Bir dakika bekle, hesabi verip geliyorum.

Büfeye gitti, orada tesadüfenmis gibi, herkesin senli benli bir tavirla Mitroska dedigi kaftanli delikanliyla yan yana geldi. Masloboyev onunla, bana söylediginden biraz daha yakin dosttu gibime geldi. Hiç degilse, ilk kez konusmadiklari bel iydi. Gösterisli bir delikanliydi Mitroska.

Kaftaniyla, kirmizi ipek gömlegiyle, güzel yüz çizgileriyle; gençlik, cesaret dolu siyah gözleriyle dikkati hemen üzerine çekiyordu. Hareketlerinde yapmacik bir kabadayilik vardi; ama simdi basi pek kalabalikmis, önemli islerle ugrasiyormus gibi bir tavir takinmaya çalistigi bel iydi. Masloboyev yanima dönünce,

Vanya, dedi, bu aksam üstü saat yedide ugra bana, belki bir seyler söylerim sana. Görüyorsun ya, yalniz basima bir ise yaramiyorum. Eskiden yariyordum,ama geçti artik benden,islerden uzaklastim,içkiye verdim kendimi. Ama eski ahbaplarim var; onlardan bazi seyler ögrenebilirim.

Bu alanda usta olan kimseleresorarim. Gerçi bos bir zamanimda, yani ayikken ben de bir seyler yaparim... tabiŒ gene tanidiklarin yardimiyla...Isin asliniögreniriz... Neyse,simdilik bu kadar yeter! .Iste164

sana adresim: Sestilavoçnaya... Artik bogazim kurudu Vanya. Birkaç kadeh yuvarlayip dogru eve gidecegim. Söyle bir uzanayim. Gelirsen Aleksandra Semyonovna'yla tanistiririm seni; zaman olursa siirden falan söz ederiz.

Ya Prensten?

Ondan da.

Gelirim belki, gelecegim, gelecegim...

VI

Anna Andreyevna sabirsizlikla bekliyordu beni. Dün aksam Natasa'nin mektubu üzerine söylediklerim son derece meraklandirmisti onu; çok daha

erken, saat onda bekliyormus beni.

™gleyin saat ikide geldigim zaman zaval i kadin sabirsizliktan kivraniyordu. Üstelik, dünden beri içini dolduran yeni umutlarindan, Nikolay Sergeiç'tendün aksamdan beri hastalanmis, ama ona karsi çok iyi davraniyormussöz etmek istiyordu bana. Oldukça soguk karsiladi beni, "Niçin geldin?

Her gün ne diye damlarsin buraya?" der gibi bir ilgisizlik vardi davranislarinda. Geç geldim diye kizmisti. Ama acelem vardi benim; kisaca dün aksam Natasa'nin evinde olanlari anlattim. Prensin ziyaretini, Natasa'ya yaptigi teklifi duyunca kadincagizin yüzü güldü birden. O andaki sevincini anlatamam: kendini kaybetti, haç çikardi, agladi, tasvirin önünde yerlere kadar egildi, boynuma atildi; hemen Nikolay Sergeiç'e kosup mutlu haberi vermek istedi.

Ugradigi hakaretler, küçük düsürülmeler hasta. etti onu. Natasa'nin gururunun kurtuldugunu ögrenince her seyi unutacaktir.

Zor vazgeçirdim onu. Zaval i kadincagiz yirmi bes yili

beraber yasadigi kocasini hala tanimamisti. Benimle hemen Natasa'ya gelmek de istedi. Bu hareketinin Nikolay Sergeiç'i kizdiracagini, isleri berbat edecegini anlattim. Sonunda yatisti, ama gereksiz sorularla uzun süre oyaladi beni, habire konustu. "Bu kadar sevinçliyken dört duvar arasinda bir basima mi kalayim?" diyordu. Natasa'nin beni sabirsizlikla bekledigini söyleyerek nihayet izin kopardim ondan. Kadincagiz pespese birkaç kere kutsadi beni, Natasa'ya en iyi dileklerini iletmemi söyledi; önemli bir sey olmazsa aksam muhakkak ona ugramami tembihlediginde, bu istegini kesinlikle reddedince aglamakli oldu. Bu gelisimde Nikolay Sergeiç'i görmedim: bütün gece bas agrisindan, atesten sizlanmis, simdi odasinda uyuyordu.

Natasa da sabirsizlikla bekliyordu beni. Içeri girdigimde her zamanki gibi kol arini önünde kavusturmus, odanin içinde dalgin dalgin dolasiyordu. Simdi bile onu düsündügüm zamanlar fakir odasinda yalniz, terk edilmis,

bekleyen, kol arini gögsünün üzerinde kavusturmus, basi önünde, odanin içinde gayesiz, bir asagi bir yukari dolasirken gelir gözlerimin önüne.

Dolasmasina devam ederek alçak sesle, niçin bu kadar geç kaldigimi sordu. Basimdan geçenleri kisaca anlattim; ama dinlemiyordu beni sanki. Büyük bir endisesi oldugu bel iydi.

Ne var ne yok? diye sordum.

Hiç, dedi.

Ama ses tonundan bir seylerin oldugunu, beni sabirsizlikla bunu anlatmak için bekledigini anlamistim.. Ama her zaman oldugu gibi simdi degil, ben gitmeye hazirlanirken anlatacakti.

Adetiydi bu. Alismistim ben de, bekliyordum.

Dün aksamki olaydan söz etmeye basladik. Yasli Prensin ikimiz üzerinde de ayni izlenimi birakmis olma 166

si sasirtmisti beni: Natasa da hiç hoslanmamisti ondan; hele simdi dünkünden daha çok nefret ediyordu. Dünkü ziyaretini enine boyuna konusmamizdan sonra Natasa birden, Bak sana bir sey söyleyeyim Vanya, dedi, denemisimdir: birisinden baslangiçta hoslanmazsam, bu, ondan sonra hoslanacagima delildir. Her zaman öyle olmustur.

insal ah Natasa. Her seyi düsündüm tasindim, sonunda su karara vardim: Prens ne kadar kötü

niyetli olursa olsun, evlenmenize karsi durmayacaktir.

Natasa odanin ortasinda durdu, gözlerimin içine soguk soguk bakti. Yüzü degismisti; dudaklari bile hafiften titriyordu. Gururlu bir saskinlikla,

Böyle bir durumda nasil kurnazlik edebilir... yalan söyler? diye sordu.

Aceleyle dogruladim onu :

Haklisin, haklisin!

Yalan söylemiyordu her halde. Bence olamaz böyle bir sey. Kurnazlik etmesi için bir sebep yok ortada. Hem benimle bu derece eglenmesi için çok degersiz olmaliyim gözünde... Bir insani bu kadar küçümsemek olur mu?

Dogru! dedim.

Ama içimden söyle düsünüyordum: "Zaval i yavrum, hep aklinda bu galiba, belki benden bile çok kusku ediyorsun."

Ah, dedi, bir an önce dönmesini öyle istiyorum ki! Geç saatlere kadar oturacakmis burada, artik o zaman... Her seyi yüz üstü birakip gittigine göre çok önemli bir is olsa gerek. Bir seyler duymadin mi bu konuda Vanya?

Hayir. Ne isi oldugunu Tanri bilir. Para pesindedir hep. Burada bir yer almaya hazirlandigini duydum. isten anlamayiz biz, Natasa.

™yle. Alyosa, dün aksam bir mektup aldigini söylüyordu.

Bir haberdir. Alyosa geldi mi?

Geldi.

Erken mi?

Saat on ikide: sabahlari geç kalkar zaten. Biraz oturdu.Katerina Fyodorovna'nin yanina yol adim onu. Baska türlü olmaz Vanya.

Kendi istemiyor muydu ?

Hayir...

Natasa bir sey daha söylemek istedi, ama vazgeçti. Yüzüne bakiyor, bekliyordum. Üzgündü. Bir seyler soracaktim, ama kendisine soru sorulmasini sevmedigi için sustum.

Sonunda, dudaklarini hafifçe bükerek,

€ok tuhaf bir çocuk bu Alyosa, dedi. Sanki yüzüme bakmamaya çalisiyordu.

Neden? Bir sey mi oldu?

Yoo, bir sey olmadi; hatta bana karsi sevimliydi... Yalniz...

Bütün üzüntüsü, endiseleri bitti artik, dedim.

Natasa uzun uzun bakti gözlerimin içine. Belki söyle cevap vermek istiyordu: "Eskiden de pek üzüldügü, endiselendigi yoktu zaten"; ama benim söyledigimin de ayni anlama geldigini sezinleyince yüzünü eksitti.

Ama hemen neseli, sevimli tavrini takindi gene. Pek uysaldi nedense. Bir saatten fazla oturdum.

€ok endiseliydi. Prensten korkuyordu. Bazi sorularindan, dün aksamki ziyaretinden sonra Prensin buradan nasil bir izlenimle ayrildigini bilmeyi çok istedigini anlamistim. Girebilmis miydi gözüne?

Sevincini biraz fazla bel i etmemis miydi? Fazla mi çekingen davranmisti? Yoksa gereginden çabuk mu indirmisti yelkenleri suya? Aklina kötü bir sey gelmis miydi Prensin? Için için alay mi etmisti 168

onunla yoksa? Küçümsemis miydi onu?.. Bu düsünceler yanaklarim kipkirmizi yapmisti.

Kötü bir insanin senin için ne düsündügü nasiloluyor da bu kadar ilgilendiriyor seni? dedim. Ne düsünürse düsünsün!

Niçin kötü olsun?

Natasa vesveseliydi ya, temiz yürekli içtendi. Kuskulu olusu sagligindan geliyordu. Magrurdu, ama onunki soylu bir gururdu; herkesten üstün gördügü bir insanin onunla alay etmesine dayanamazdi. Asagilik bir insanin onu küçümsemesine ise küçümsemeyle karsilik verirdi. Ama kutsal saydigi bir seyle alay edilincealay eden nasil bir insan olursa olsunyüregi sizlardi, Irade zayifligindan degildi bu. Dünyayi tanimamasi, insanlara alisik olmamasi, içe kapanikliligiydi bunun nedeni. Dis dünyayla hemen hiç

iliskisi olmamisti. Ona belki de babasindan geçmis, son derece iyi yürekli, temiz ruhlu insanlara vergi bir özel igi daha vardi: karsisindaki insani oldugundan daha iyi görmek için adeta zorlardi kendini; iyi yanlarini gözünde büyütürdü. Böyle insanlarin sonra hayal kirikligina ugramalari kötü olur... hele kabahatin kendilerinde oldugunu sezinlerlerse istiraplari daha da artar. "Niçin verebileceklerinden çok sey bekledim onlardan?" diye kara kara düsünürler. Bu çesit insanlar sik sik ugrarlar böyle hayal kirikligina. Köselerine çekilip insanlardan uzaklasmalari en iyisidir. Dikkat ettim, köselerini o kadar severler ki, zamanla yabanilesirler orada.

Ne var ki, Natasa çok hakarete ugramis, kara günler geçirmisti. Yarali bir insandi o artik, bu bakimdan, sözlerimde onu yeren yanlar varsa suç onun degildi.

Acelem vardi, gitmek için kalktim. Gitmeye hazirlandigimi görüncegeldigimden beri bana karsi hiç

yakinlik göstermedigi, hatta her zamankinden daha bir so

guk davrandigi haldeaz kaldi aglayacakti. Sevgiyle öptü beni, gözlerimin içine uzun uzun bakti.

Beni dinle, dedi, bugün Alyosa pek tuhafti, öyle ki sastim. €ok neseli, mutluydu, ama pek zipir, yilisik bir hali vardi, aynanin karsisinda kiritti durdu. Eski çekingenligi yoktu... Üstelik çok az oturdu. Düsün bir kere, bir kutu seker getirmis bana.

Seker mi? Iyi ya, yerinde, içten bir davranis. Dogrusu ikiniz de pek ömürsünüz! Simdi de birbirinizin yüzünden gizli duygularinizi anlamaya çalisiyorsunuz(oysa bir sey de anladiginiz yok!) Alyosa'ya kizilmaz bunun için. Eskisi gibi neseli, uçandir... Ya sen, ya sen Natasa!

Natasa ses tonunu degistirip, Alyosa'dan yakinmak ya da önemli bir konuda ne düsündügümü

sormak için yanima geldigindehatirlarim . gülümseyerek, içini rahatlatacak bir seyler söyleyeyim diye yalvarir gibi bakardi gözlerimin içine. Ama gene hatirlarim, böyle anlarda elimde olmadan sert bir tavir takinirdim hemen, onu payliyormus gibi konusmaya baslardim. Iyi de olurdu hani.

Sertligim, ciddŒ tavrim bir üstünlük saglardi bana; bilindigi gibi, insanlar bazan azarlanmaya, paylanmaya büyük bir ihtiyaç duyarlar içlerinde. Natasa böyle zamanlarda çogunlukla avunmus, rahatlamis ayrilirdi yanimdan.

Bir eli omuzumda, ötekiyle elimi sikiyor, gözlerimin içine bakarak gülümsüyordu.

Hayir, sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, diye devam etti, biraz az duygulanmis gibi geldi bana...

Üstünde pek marŒ (1) hali vardi... hani evleneli on yil oldugu halde karisina hala kibar davranan kocalar vardir....

(1)Koca (Fransizca)'. 170

€ok erken degil mi henüz?.. Gülüyor, yerinde duramiyordu, ama gene de eski hali yoktu...

Katerina Fyodorovna'nin yanina gitmek için pek acele ediyordu... Bir sey söylerken dinlemiyordu beni, ya dakibarlar takimina özgü onu bir türlü vazgeçiremedigim o kötü aliskanligiylabaska bir seyden açiyordu. Anlayacagin, her zamankinden degisikti... hatta soguktu sanki... Neler saçmaliyorum ben de! Sizlanmaya basladim mi susmam artik! Ah Vanya, ne bencil, ne yetinmek bilmez insanlariz bizler! Anliyorum! Karsimizdakinin yüzünde en küçük bir degisikligi affedenleyiz, ama niçin olmustur bu degisiklik, orasini düsünmeyiz! Demin sitem etmekte hakliydin bana Vanya!

Bütün kabahat bende! Kendi kendime üzüntü yaratiyor, sonra da ah vah ediyorum... Tesekkür ederim Vanya, içimi rahatlattin. Ah, ne olur bugün gelse gene! Nerde! Darilmistir belki de!

Hayretle,

Kavga mi ettiniz yoksa? diye haykirdim.

Yok canim! Biraz üzgündüm, o da neseliyken birden düsüncelere daldi, giderken de biraz soguk vedalasti benimle gibime geldi. Neyse, çagirtirim onu... Sen de gel aksama Vanya.

Olur, isimi bitirebilirsem tabiŒ.

Ne isi bu ?

Dert aldim basima! Ama gelebilecegimi saniyorum.

VII

Saat tam yedide Masloboyev'deydim. Sestilavoçnaya'da küçük bir evin üç odali, kasvetli, ama iyi döseli bir dairesinde oturuyordu. Ama asiri bir derbederlik çarpi 171

yordu göze. €ok sade, ama hos giyimli, tertemiz, gözlerinin içi gülen, on dokuz yaslarinda bir kiz açti bana kapiyi. Masloboyev'in beni tanistiracagini söyledigi Aleksandra Semyonovna'nin bu genç

kiz oldugunu hemen anlamistim. Adimi sordu; söyleyince, Masloboyev'in beni bekledigini, ama simdi odasinda uyudugunu söyledi, fakat gene de oraya götürdü beni. Masloboyev son derece güzel, yumusak bu koltuga uzanmis, pis paltosunu üzerine örtmüs, eski bir deri yastigi basinin altina almis, uyuyordu. Uykusu çok hafifmis; içeri girdigimizde hemen seslendi bana, A!Sen miydin? Bekliyordum. Simdi seni görüyordum düsümde, sözde gelmissin, beni uyandirmaya çalisiyordun. Vakit tamam demek. Gidelim.

Nereye gidecegiz?

O kadina.

Hangi kadina? Niçin?

Madam Bubnova'ya baskin yapacagiz. Aleksandra Semyonovna'ya döndü; parmak uçlarini birlestirip öperek devam etti :

Ne dilberdir bilsen!

Aleksandra Semyonovna, onun bu haline biraz kizmasi gerekirmis gibi bir tavirla, . Baslama gene!

diye çikisti.

Tanismiyorsunuz degil mi Vanya? Tanistirayim: Aleksandra Semyonovna, edebiyat generalini sana tanistirayim. Isteyen, yilda ancak bir kere görebilir onu, baska zamanlar parayla...

Buldun aptali, eglen bakalim. Sözlerine kulak asmayin lütfen, hep alay eder benimle böyle. Niçin general

oluyormusum?

Bu general baska general. Siz de beyefendi, aptal sanmayin bizi lütfen, göründügümüz kadar akilsiz degilizdir.172

Bakmayin ona siz! Kibar insanlarin yaninda hep böyle rezil eder beni utanmaz! Bir kerecik tiyatroya götürse bari.

Evinizde birseyi sevecektinizAleksandrovna Semyonovna... Unutmadiniz ya neyi seveceginizi?

Adini unuttunuz mu? Hani söylemistim size.

Unutmadim tabiŒ. Saçma bir sey.

Peki söyleyin bakalim, neydi?

Konustugumuzun yaninda rezil mi olacagim! Kötü bir anlami vardir belki. Söylersem dilini kurusun.

™yleyse unuttunuz demektir.

Hiç de unutmadim.Söylüyorum iste: Penatlari!(1) Penatlarimizi sevecekmisim!.. Penat diye bir sey yoktur belki de. Hem ne diye sevmeliyim onlari ? Her zaman saçmalar iste böyle!

Ama madam Bubnova'nin evinde...

Bubnova'nin da senin de caniniz çiksin!

Aleksandra Semyonovna öfkeyle kosarak çikti odadan.

Hadiartik,gidelim! Al ahaismarladik Aleksandra Semyonovna!

€iktik.

™nce su arabaya binelim, Vanya. Ha söyle. Senden ayrildiktan sonra bir seyler daha ögrendim; hem tahmine dayanmiyor bu seferkiler,hepsi de gerçek.Senin arkandan birsaatdahakaldimVasilyevski'de. OSisko yok mu, o sisko... ne namussuz, igrenç, düzenbaz, çirkef herifin biridir! Sapik birtakim zevkleri vardir. Bubnova olacak karida bu çesit marifetleriyle ünsalmis. Geçen gün temiz bir aile kizi yüzünden az kalsin yakayi ele veriyormus. Su yetim kiza giydirdigi ipek entariler

(1)Eski Roma'lilarda evi koruyan tanrilar(E.A.)

(sabahleyin anlattin ya) aklima takildi; çünkü bir seyler çalinmisti kulagima. Senden ayrildiktan sonra tesadüfen bazi seyler ögrendim; sanirim hepsi de dogru. Kaç yasinda bu kiz?

On üç sularinda gösteriyor.

Boyuna bakilirsa daha küçük, degil mi? Kan gerektigi yerde on bir, gerektigi yerde de on bes diyecektir yasini. Zaval i kizin koruyucusu, arayip sorani olmadigi için de...

Dogru mu bu?

Ne saniyordun ya? Madam Bubnova acidigindan yetini bir kizi yanina alacak kadinlardan degildir.

Sisko oraya dadandigina göre is tamamdir. Bu sabah görüsmüsler. €enesi düsük Sizobrühov'a da evli bir dilber vaadetmisler, yüksek rütbeli bir subay karisi. Sefih tüccar ogul ari böyle seylere pek düskün olurlar;il e rütbe isterler...Latin gramerindeki gibi, hatirliyor musun:anlam, sözcügün aldigi ekten önemlidir. Hala sarhosum galiba. Bubnova'nin o kadar cesareti yoktur. Polisi de uyutmak istiyor; avucunu yalar! Gidip ödünü patlatacagim, bilir beni, eski yaptiklarimdan hatirlar... Iste böyle, anlarsin ya?

Sasirmistim. Bütün bu duyduklarim al ak bul ak etmisti beni. Geç kalacagiz dŒye korkuyor, habire arabaciyi sikistiriyordum. Masloboyev,

Korkma, tedbirimizi aldik, diyordu. Mitroska orada. Sizobrühov paradan olacak, sisko namussuzu da sopa yiyecek. ™yle kararlastirdik. Bubnova da benim payima düstü... Ona dersini ben verecegim...

Gelip lokantanin önünde durduk, ama Mitroska denilen adam yoktu görünürlerde. Arabaciya bizi lokantanin önünde beklemesini söyleyip Bubnova'nin evine yol andik. Mitroska dis kapinin yaninda bizi bekliyordu. Evin pencerelerinde isik vardi; Sizobrühov'un sarhos 174

kahkahalari çinlatiyordu her yani. Mitroska,

On bes dakikadan beri içerdeler, dedi, tam zamaninda geldiniz.

Nasil girecegiz içeri? dedim. Masloboyev :

Konuk gibi. Beni de Mitroska'yi da taniyor. Gerçi kapiyi bacayi kilitlemislerdir ya, bize açarlar.

Avlu kapisini hafifçe tiklatti. Kapici açti, Mitroska'ya göz kirpti. Sessizce girdik. içerdekilerin bir seyden haberi yoktu. Kapici merdivenden çikardi bizi, kapiyi çaldi. Içerden seslendiler; yalniz oldugunu, "bir is için" geldigini söyledi. Açildi kapi, hep birden girdik. Kapici saklandi. Elinde kandil e hole çikan sarhos, üstü basi perisan Bubnova,

Kimsiniz siz? diye sordu. Masloboyev,

Kim mi? dedi. Nasil olur Anna Trifonovna, degerli konuklarinizi tanimadiniz mi? Bizden baska kim olabilir?.. Filip Filipiç.

Ah, siz miydiniz Filip Filipiç! Degerli konuklarim... Hangi rüzgar atti böyle... sey... bu yandan buyrun.

Kadin saskina dönmüstü.

Orada ne var canim? Bölmenin arkasina mi alacaksiniz bizi? Olmaz, daha iyi bir yerde agirlamalisiniz bizi. Soguk bir sey içecegiz. Maser'ler (1) yok mu?

Bubnova birden toparladi kendini.

Böyle degerli konuklar için yoktan var ederim r €in'den getirtirim.

™nce sunu sorayim Anna Trifonovna'cigim: Sizobrühov burada mi?

(1)Mach,re(Fransizca) : Cicim.,

Bu... burada.

€ok iyi, onu ariyordum da... Bana haber vermeden alem yapiyor demek namussuz?

Sizi unuttugunu sanmani Filip Filipiç. Hep birisini bekliyordu, sizdiniz belki de bekledigi.

Masloboyev kapiyi itti, sardunya saksilari dizili iki penceresi olan, küçük bir odaya girdik. Odada hasir sandalyeler, igrenç bir piyano vardi; her sey gerektigi gibiydi... Ama biz daha holde konusurken Mitroska ortadan kaybolmustu. Sonra ögrendim, içeri girmemisti bile, kapinin arkasinda beklemisti. Sabahleyin Bubnova'nin omuzu üzerinden bakan yüzü boyali, perisan kilikli kadin dostuydu, kapiyi o açmisti.

Sizobrühov yuvarlak, beyaz örtülü masanin yanindaki maun taklidi, bir kanapede oturuyordu.

Masanin üzerinde iki sise sarap, ucuz cinsinden bir sise rom, ayrica seker, baharatli börek, findik fistik dolu tabaklar vardi. Sizobrühov'un karsisinda yüzü çiçek bozugu, siyah tafta bir entari giymis, bakir bilezik, igneler takmis, kirklik, igrenç bir yaratik oturuyordu. Üst subay karisi dedikleri bu olmaliydi; tabiŒ subay karisi oldugu yalandi. Sizobrühov sarhostu; pek mutlu görünüyordu.

Sisko arkadasi yoktu odada.

Masloboyev olanca sesiyle,

Kal eslik bu! diye gürledi. Bir de Düsso'ya(1) davet edersin adami!

Sizobrühov bizi karsilamak için mutlu bir yüzle yerinden dogrularak, Bu ne sürpriz Filip Filipiç! dedi.

içiyor musun ?

Kusura bakmayin.

(1)O zamanlar Petersburg'un en lüks lokantasi (E.A.).176

™zür dilemeyi birak da konuklarini masaya buyur et. Seninle oturup eglenmeye geldik. Bir arkadasimi da getirdim!

Masloboyev "arkadasim" derken beni göstermisti.

Tanistigimiza sevindim efendim... ™ksürdü Sizobrühov, Masloboyev, Sarap diye bunu mu içiyorsunuz? dedi. Eksi lahana tursusuna benziyor.

Estagfurul ah.

Demek ki Düsso'nun kapisindan içeri adim atamazsin sen; bir de tutmus, beni davet ediyorsun!

Karsida oturan kokona söze karisti :

Paris'te bulundugundan söz ediyordu demin, yalandi hepsi anlasilan!

Kusura bakmayin ama Fedosya Titisna, bulundum Paris'te.

Senin gibi köylünün ne isi var Paris'te.

Gittim iste. Karp Vasilyeviç'le neler yaptik orada! Tanirsiniz degil mi Karp Vasilyeviç'i?

Bana ne senin Karp Vasilyeviç'inden?

™yle iste... Politika bu. Bir gece madam Joubert adindaki kadinin evinde bir Ingiliz trüma'si (1) da kirmistik.

Ne kirdiniz ne?

Trüma. Hani duvarda tavandan dösemeye kadar uzanan aynalar oluyor ya, onlardan iste. Karp Vasilyeviç zil zurna sarhos olmustu, madam Joubert'le Rusça konusmaya baslamasin mi bir ara...

Tam trümanin yanindaydilar.Dirsegini aynaya dayadi birden.Joubert kari bagiriyordu (kendi dilinde tabiŒ): "Trüma yedi yüz franktir (frank dedikleri bizim yirmi beslik degerinde bir pa (1)Trumeau : Iki pencere arasina duvara konulan boy aynasi.

fadir), kiracaksin!" Karp Vasilyeviç siritarak bana bakiyordu. Kargi kanepede oturuyordum; yanimda da bir dilber... ama bunun gibi suratsiz degildi, süslü püslü, güzel bir parçaydi... Karp Vasilyeviç bagiriyordu bana karsidan: "Stepan Terentiç, hey Stepan Terentiç! Yari yariya var misin?" "Varim" deyince yumrugunu trümanin ortasina indirdigi gibi sangir!.. Koca ayna tuzla buz oldu. Joubert kari "Haydut herif, burasini ne sandin sen!" diye bagirarak üzerine saldirdi. Gene kendi dilinde konusuyordu tabiŒ. Karp Vasilyeviç "Al su parayi, ne istersem yaparim ben", dedi, çikarip bes yüz el i frank saydi kadina. El isini pazarlikla düstüler.

Tam bu anda, bizim bulundugumuz odadan iki üç kapi ötede bir yerden korkunç bir çiglik duyuldu.

irkildim, ben de bir çiglik attim. Helena'nin sesiydi bu. Yüregimi hoplatan bu acikli çigligin pesinden bagrismalar, küfürler duyuldu; gürültüler oldu, samar sesleri evin içini çinlatti. Mitroska görevini yapiyordu galiba. Birden ardina kadar açildi kapi, Helena perisan bir durumda daldi içeri. Üzerinde paramparça olmus, beyaz ipek bir entari vardi; saçi basi karmakarisikti. Kapinin tam karsisinda, ayakta duruyordum. Dogru bana kostu, kucakladi. Herkes ayaga firlamis, odanin içi ana baba gününe dönmüstü. Helena'nin arkasindan Mitroska gözüktü kapida. Sisko düsmanini iyice hirpalamis, saçindan sürüyerek getirmisti. Odanin içine firlatti onu. Sonra gülümseyerek, Iste! dedi. Alin!

Masloboyev sakin bir tavirla yanima geldi, omuzuma dokunarak, Simdi beni dinle, dedi, kizi al, disarda bekleyen arabaya binip senin eve götür. Burda sana göre is kalmadi artik. Yarin da geri kalan isleri tamamlariz.

EzilenlerF : 12178

Söyledigini hemen yaptim. Helena'yi, kolundan tuttugum gibi, bu çirkef kuyusundan çikardim.

Arkamizdan neler oldu bilmiyorum. Durdurmaya kalkisan olmadi bizi: ev sahibesi saskin bir durumdaydi. Her sey o kadar çabuk olup bitmisti ki, kendini toparlamaya firsat bulamadan çikmistik. Arabaci bekliyordu bizi; yirmi dakika sonra benim evdeydik.

Helena yan baygin bir durumdaydi. Entarisinin dügmelerini çözüp çiplak bedenine su serptikten sonra kanepeye yatirdim. Atesi çikmisti, sayikliyordu. Solgun yüzüne, kani çekilmis dudaklarina; kabartilmis, yana taranmis karmakarisik saçlarina, süsüne, entarisinin surasinda burasinda kalmis pembe fiyonglarina uzun uzun baktim... kizcagizin sapik niyetler için kul anilmak istendiginden kuskum kalmamisti artik. Zaval i! Gittikçe kötülesiyordu durumu. Bir an ayrilmiyordum yanindan; Natasa'ya gitmekten de vazgeçmistim. Helena arada bir uzun kirpiklerini kaldiriyor, tanimaya çalisiyor gibi yüzüme uzun uzun bakiyordu. €ok geç, saat gecenin ikisinde uyuyabildi ancak. Ben de yerde uyuyakalmisim...

VIII

Sabahleyin çok erken uyandim. Sabaha kadar hemen her yarim saatte bir uyanmis, zaval i konugumun yanina yaklasmis, soluk alisini dikkatle dinlemistim. Atesi vardi, sayikliyordu. Ama sabaha dogru deliksiz bir uykuya daldi. "Bu iyiye isaret" diye geçirdim içimden. Sabahleyin kalkinca, zaval i uyanmadan gidip bir doktor çagirmaya karar verdim. Iyi yürekli, bekar, yasli bir doktor taniyordum. Ben beni bildim bileli Vladimir köprüsü yakininda bir evde Alman hizmetçisiyle beraber otu

179

rurdu. Dogru ona kostum. Saat onda gelecegine söz verdi. Saat sekizdi daha.Dönüste Masloboyev'e ugramayi çok istedim, ama vazgeçtim:dünkü yorgunluklahala uyuyordu belki; sonra Helena uyanabilir, benim evimde yalniz oldugunu anlayinca korkabilirdi. Hasta hasta, buraya nasil, ne zaman geldigini unutmus olabilirdi.

Tam ben odaya girerken uyandi. Yanina gittim, alçak sesle, kendisini nasil hissettigini sordum.

Cevap i vermedi, ama anlamli, siyah gözleriyle uzun uzun bakti yüzüme. Bakisindan onun her seyi anladigini, suurunun I yerinde oldugunu sezinledim. Soruma cevap vermeyisi l belki de her zamanki huyundandi. Dün de evvelsi gün debazi sorularima cevap vermemis, saskinlik, garip bir merak, anlasilmazlikla, gurur dolu, inatçi bakisini gözleri1 min içine dikmisti. Simdi de bir sogukluk, bir kusku vardi bakisinda. Atesi var mi diye bakmak için elimi alnina koyacak oldum, ama küçücük eliyle sessizce itti kolumu, yüzünü duvara döndü. Rahatsiz etmemek için çe| kildim.

Büyük bir bakir çaydanligim vardi. Semaver yerine j kul aniyordum onu, içinde su da kaynattigim oluyordu. Odunum vardi; kapici bir kerede bes günlük odunumu j birden getiriyordu. Sobayi yaktim, gidip su aldim, çaydanligi koydum.€ay takimlarimi masaya yerlestirdim. Helena dönmüs, merakla beni izliyordu. Bir sey isteyip istemedigini sordum. Gene sirtim döndü, cevap vermedi.

"Niçin kiziyor bana acaba? diye düsünüyordum. Ne tuhaf bir kiz!"

Bizim yasli doktor, söyledigi gibi tam saat onda geldi. Almanlara vergi o asiri dikkatle iyice bir muayene etti Helena'yi; tehlikeli bir durumun olmadigini, hastanin sadece üsüttügünü söyleyerek ümit verdi bana. Sonra, "Hastanin baska, devamli bir hastaliginin daha ol 180

dügünü saniyorum, diye devam etti, kalp atislari pek düzensiz. Bunun için özel bir muayeneden geçirilmesi gerekmektedir. Simdilik bir tehlike söz konusu degildir hasta için". Gerekli oldugundan degil de, daha çok adet yerini bulsun diye bir surupla birkaç toz yazdi ona; hemen arkasindan sorguya çekti beni: "Neniz oluyor sizin bu kiz? Ne isi var evinizde?" Bir yandan da odanin içinde merakla göz gezdiriyordu. €enesi çok düsüktü.

Helena da sasirtmisti onu. Nabzina bakarken elini itmis, dilini göstermek istememisti. Sorularina hiç cevap vermiyor, gözlerini kirpmadan boynundaki kocaman Stanislav nisanina bakiyordu. "Basi çok agriyor galiba, dedi ihtiyar, bakisi çok tuhaf" Helena'nin basindan geçenleri ona anlatmayi gereksiz buldum, sadece hikayesinin uzun oldugunu söylemekle yetindim.

Giderken,

Bir sey olursa haber verin bana, dedi. Simdilik bir tehlike yok.

Aksama kadar Helena'nin yanindan ayrilmamaya, hatta tamamen iyilesinceye kadar onu elimden geldigince yalniz birakmamaya karar vermistim. Ama Natasa'yla Anna Andreyevna'nin beni bosu bosuna beklememeleri için, hiç degilse Natasa'yi, bugün ona ugrayamayacagimdan mektupla haberdar etmeye karar verdim. Anna Andreyevna'ya yazamazdim. Natasa'nin hastaligini ona mektupla bildirmemden sonra, kendisine bir daha mektup yazmamami söylemisti. "Hem mektubunu görünce bizimki de surat asiyor, demisti. Zaval im mektupta ne yazdigini çok merak ediyor, ama sormayi yediremiyor gururuna. Bütün gün yüzünden düsen bin parça oluyor. Hem mektuplarin canimi sikmaktan baska bir seye de yaramiyor ki. Üç bes satir karalayip yol uyorsun.

Sorup her seyi ayrintisiyla ögrenmek istiyorum, ama yoksun". Bu yüzden yalniz Natasa'ya yazdim; ilaçlari ismarlamak

için eczaneye gittigimde mektubu da postaya attim.

Bu arada Helena gene uyumustu. Uykuda hafiften inliyor, irkiliyordu. Doktor yanilmamisti: basi çok agriyordu. Zaman zaman bagirarak uyaniyordu. Kendisine gösterdigim ilgi ona agir geliyormus gibi bana tuhaf tuhaf bakiyordu. Dogrusunu söyleyeyim, çok üzüyordu beni bu.

Saat on birde Masloboyev geldi. Telasli, sanki biraz dalgindi. Ancak bir dakika kaldi. Pek acele ediyordu. Odayi gözden geçirdikten sonra,

Vanya, dedi, evinin öyle ahim sahim olmadigini tahminediyordum,ama dogrususeni böylebirsandigin içinde bulacagimi hiç düsünmemistim. ™yle ya, ev degil bir sandiktir bu. Hadi diyelim ki önemi yok bunun; isin en kötü yani, baskalarinin dertleriyle ugrasmaktan yazmaya zaman ayiramaman... Dün Bubnova'ya giderken arabada düsündüm bunu. Yaradilis yönünden de sosyal durum yönünden de kendileri dogru dürüst bir sey yapmadiklari haldebaskalarina ögütveren insanlardanim ben. Simdi beni dinle: yarin ya da öbür gün ugrarim sana belki; ama sen pazar sabahi muhakkak gel bana. Sanirim o zamana kadar bu kiz sorunu bir sonuca baglanir. Bu kez ciddŒ konusacagim seninle, çünkü birisinin sikiya almasi gerekiyor seni. Böyle yürümez bu.

Dün üzerinde durmamistim, simdi açiklayacagim.Söyler misin, benden ödünç para almayi kendin için gurur kirici bir sey mi saniyorsun? Sözünü kestim :

Dur simdi, kavgaya baslama! Iyisi mi dün bizden sonra ne yaptiniz, onu anlat.

Ne olacak, her sey gayet iyi sonuçlandi, amaca eristik, anlarsin ya? Simdi hiç zamanim yok.

Sadece kapidan, ugrayip çok acelem oldugunu, seninle ugrasamiyacagimi söylemekistedim.

Ha,iyi kiaklima geldi:kizi 182

bir yere mi yerlestireceksin yoksa burada mi kalacak? Düsünüp bir karar vermek gerekiyor çünkü.

Dogrusu bilmiyorum henüz, beraber bir karar verelim diye seni bekliyordum. Söz gelimi, ne sifatla yanimda alakoyabilirim onu?

O da mi dert, hizmetçi olarak...

Yalniz biraz alçak sesle konus. Gerçi hasta, ama aklibasinda; senigörünce birdenürperdidemin,gözümden kaçmadi. Dün aksami hatirladi demek...

Helena'nin nasil bir kiz oldugunu, dikkatimi çeken özel iklerini anlattim Masloboyev'e. Sözlerim pek ilgilendirdi onu. Kizi belki de bir eve yerlestirecegimi ekledim; kisaca benim ihtiyarlardan söz ettim. Sasirmistim: Masloboyev'in Natasa olayindan haberi vardi. Bunu nereden bildigini sordugumda,

™yle biliyorum iste. Bir isi incelerken kulagima çalinmisti. Prens Valkonski'yi tanidigimi söylemistim ya sana. Kizi ihtiyarlarin yanina vermekle iyi edersin. €ünkü yük olur sana. Sonra su var: bir kimlik cüzdani gerek ona. Ben hal ederim bu isi, sen merak etme. Hosça kal. Sik sik ugra bana. Uyuyor mu simdi?

Galiba.

Masloboyev'i yeni yolcu etmistim ki, Helena seslendi bana.

Kimdi o? diye sordu.

Sesi titriyordu ama hep o soguk, magrurbaska sözcük bulamiyorumbakisiydi üzerimdeki.

Masloboyev, dedim.

Onu Bubnova'nin elinden Masloboyev'in yardimiyla kurtardigimi, Bubnova'nin ondan çok korktugunu anlattim. Hatirladigi seylerden olacak, Helena'nin yüzü birden kizardi. Heyecanla gözlerimin içine bakarak,

Bubnova buraya gelemez, degil mi? diye sordu. Kuskusunun yersiz oldugunu anlattim. Sustu,sica

. 183

cik parmaklariyla elime dokundu, ama akli basina gelmis gibi birden çekti elini. "Benden bu derece nefret etmesine imkan yok", diye düsünüyordum. Huyuydu belki bu... belki de zaval i o kadar aci çekmisti ki, artik hiçkimseye inanamiyordu.

Söylenilen saatte ilaçlari almaya çiktim. Dönüste de, I bazan aksam yemegimi yedigim bir lokanta vardi yolumun üzerinde, oraya ugradim. Sahibi tanirdi beni, parasini sonra vermek üzere bir seyler verirdi bana. Evden çikarken sefertasini yanima almistim.Lokantadan Helena için bir porsiyon tavuklu çorba aldim. Ama içmedi. Oldugu gibi sobanin üzerine koydum tasi.

ilacim verdikten sonra isimin basina oturdum. Uyuyor saniyordum, farkina varmadan ona bakinca, yatagin içinde hafifçe dogrulmus, beni seyrettigini gördüm. Farkina varmamis gibi davrandim.

Sonunda uyudu. Sakin, sayiklamadan, inlemeden uyumasina sevindim. Düsünceye daldim: bugün ona ugramadim diye gücenebilirdi Natasa, hatta onun için en gerekli oldugum böyle bir zamanda bu denli ilgisizligim çok üzerdi onu. Hem benini yapmam gereken bazi seyler de olabilirdi; mahsus gitmiyordum sanki...

Anna Andreyevna'ya gelince, yarin ona kendimi nasil affettirecegimi bilmiyordum. Kara kara düsünüyordum, birden kararimi verdim: gidip ikisini de görecektim. Iki saatte dönebilirdim.

Uyuyordu Helena, çiktigimi duymazdi. Yerimden firladim, paltomu omuzlanma attim, sapkami aldim, tam çikiyordum ki Helena seslendi arkamdan. Sasirmistim: uyuyor numarasi mi yapiyordu yoksa?

Sirasi gelmisken söyleyeyim: gerçi benimle konusmak istemiyor gibi bir tavir takiniyordu ama bana sik sik seslenisi, bazi seyleri sorusu tam tersini gösteriyordu. Dogrusu hosuma da gitmiyor degildi bu.184

Yanina gittim.

Kimin evine birakacaksiniz beni? diye sordu.

Sorularini genel ikle böyle birdenbire, hiç beklemedigim anlarda sorardi. Ne sordugunu bir an kavrayamamistim.

Demin o adama, beni bir eve yerlestirmek istediginizi söylüyordunuz. Hiç bir yere gitmem ben.

Üzerine egildim: gene atesi çikmis, fenalasmisti. Yatistirmaya çalistim; benim yanimda kalmak isterse onu hiç bir yere vermeyecegimi söyledim. Paltomu, sapkami çikardim. Böyle bir durumda yalniz birakamazdim onu.

Gitmekten vazgeçtigimi anlayarak,

Hayir, hayir, dedi, gidin! Uyumak istiyorum, hemen uyuyacagim.

Hayretle,

Yalniz nasil kalirsin? diye sordum. Zaten en geç iki saat sonra dönecektim...

Hadi gidin. Belki bir yil iyilesemem, bir yil çikmayacak misiniz evden ?

Gülümsemeye çalisti. Tuhaf tuhaf bakti yüzüme. Yüregini saran iyi bir duyguyla cenklesiyordu sanki. Zaval i! Bütün yabaniligine, soguk görünmeye çalismasina ragmen iyi yürekliligini, duygululugunu gizleyemiyordu.

™nce Anna Andreyevna'ya gittim. Tedirgin bir sabirsizlikla bekliyordu beni; bir sürü sitem etti. €ok endiseliydi: Nikolay Sergeiç yemekten sonra çikip gitmisti evden; nereye gittigini bilmiyordu. Yasli kadinin dayanamayip, kocasina her seyidaima oldugu gibiüstü kapali anlattigim anlamistim.

Kendisi de saklamiyordu bunu zaten: böylesine bir mutlulugu onunla paylasmadan edememis; Nikolay Sergeiçyasli kadinin deyimiylesuratini asmis, agzini açmamis, karisinin sorularim bile cevapsiz birakmis,

yemekten sonra da alip basim gitmis. Anna Andreyevna korkudan titriyor, Ni 185

kolay Sergeiç gelene kadar beklemem için yalvariyordu. Kalamayacagimi, belki yarin bile gelmeyecegimi, simdi de bunu haber vermek için ugradigimi söyledim. Az kaldi kavga edecektik.

Aglamaya baglamisti; agzina geleni söyledi. Tam kapidan çikiyordum ki birden boynuma atildi, siki siki kucakladi, ona, "zaval i, kimsesiz bir kadina" kizmamami, sözlerinden alinmamami söyledi.

Natasa'yi, bekledigimin tani tersine gene yalniz buldum. €ok tuhaftir, beni gördügüne baska zamanlar oldugu kadar sevinmedi gibime geldi. Ugramama cani sikilmisti sanki. Alyosa'nin gelip gelmedigini sordugumda "TabiŒ, dedi, çok oturmadi". Dalgin dalgin ekledi : Bu aksam gelecek, söz verdi.Peki, dün aksam geldi mi? Natasa çabuk çabuk konusarak, Hahayir, dedi. Birakmamislar onu. Senin isler nasil, Vanya?

Alyosa konusunu kapamak istedigini anlamistim. Dikkatle baktim yüzüne: çok heyecanliydi.

Duygularini anlamak amaciyla yüzüne dikkatli dikkatli baktigimi farkedince birden öfkeyle bakti gözlerimin içine, bakisi yakti beni sanki... "Gene bir derdi var, diye düsündüm, ama açilmak istemiyor bana".

islerimin nasil oldugu sorusuna karsilik olarak Helena olayini ayrintilariyla anlattim. €ok ilgilendi anlattiklarimla, hatta sasirdi.

Aman Al ahim! diye haykirdi. Hasta hasta, yalniz, nasil birakabildin onu evde?

Bugün gelmemek niyetinde oldugumu, ama bana kizacagini, belki bir yardimima ihtiyaci olabilecegini düsünerek bir ugramaya karar verdigimi söyledim.

Natasa bir seyler düsünerek,Yardimina ihtiyacim var galiba Vanya, dedi, ama 186

bunu baska bir zamana biraksak daha iyi olur. Bizimkilere ugradin mi? Anlattim.

Evet, dedi. Bu olanlari babamin nasil karsilayacagini Tanri bilir ancak. Hos, karsilayacagi bir sey de yok ya ortada...

Yok mu? Böylesine bir degisiklik!

Yaa, öyle... Nereye gitti gene acaba? O keresinde bana geldigini sanmistiniz. Bak Vanya, ugrayabilirsen yarin bir ara ugra bana. Belki bir seyler anlatirim sana... Üzmek istemiyorum seni; simdi eve, konugunun yanina gitsen iyi edersin. Yanindan ayrilali iki saati geçiyor çünkü.

Dogru.Hosça kal Natasa.Bugün nasildisana karsi?

Kim, Alyosa mi? eh iste... Merakina sasiyorum Vanya.

Al ahaismarladik dostum.

Güle güle.

Elimi önemsemez bir tavirla sikti, gözlerini kaçirdi benden. Biraz sasirmis ayrildim ondan. Kendi kendime "Düsünceli olmakta hakli. Durumu hiç de iç açici degil galiba. Yarin ben sormadan her seyi bir bir anlatir", diye düsünüyordum.

Eve son derece üzgün döndüm; kapidan adimimi atar atmaz sasirarak durakladim. içerisi karanlikti. Helena'yi sedirde, derin düsüncelere dalmis, basi önüne egik oturur gördüm. Bana bakmadi bile. Kendinde degildi sanki. Yanina gittim; bir seyler mirildaniyordu kendi kendine.

"Sayikliyor mu yoksa?" diye geçirdim içimden.

Yanina oturdum, kolumu omuzuna koydum. . '

Helena, dedim, ne oluyor sana yavrum? Basini kaldirmadan,

Ben buradan... diye mirildandi, onun yanma gitsem daha iyi olacak.

Sasirmistim.

Nereye? dedim. Kimin yanina?

Bubnova'nin. Ona çok borçlu oldugumu, annemi kendi parasiyla kaldirdigini söylüyordu...Anneme beddua etmesini istemiyorum... Onun yaninda çalisip borcumuzun hepsini ödemek istiyorum. O

zaman kendim ayrilirim yanindan. Simdi gene oraya dönecegim.

Kendine gel Helena, dedim, onun yanina gidemezsin. ™ldürür seni...

Helena heyecanli bir sesle,

™ldürsün varsin, dedi, istedigi kadar eziyet etsin! Benden çok daha iyi durumda olanlar bile çekiyorlar eziyet. Bir dilenci söyledi bunu bana. Yoksulum ben, yoksul olarak da kalmak istiyorum.

™mrümün sonuna kadar yoksul kalacagim, ölürken böyle kalmami söyledi annem. €alisacagim...

Bu entariyi istemiyorum...

Yarin yenisini alacagim sana. Kitaplarini da getirecegim. Burada kalacaksin hep. istemezsen hiç

kimseye vermem seni. Üzülme artik...

Bir eve hizmetçi girecegim.

Peki yavrum, nasil istersen öyle olsun! Simdi yat da uyu!

Ama gözleri yasardi zaval inin, hüngür hüngür aglamaya basladi. Ne yapacagimi sasirmistim; gidip bir bardak su aldim, sakaklarini, basini elimle isladim. Sonunda bitkin bir durumda sedirin üzerine yigildi; gene bir titreme nöbeti geldi. Ne bulduysam örttüm üzerine, sardim sarmaladim; uyudu. Ama ikide bir siçriyor, uyanip gene daliyordu. Gerçi çok

dolasmamistim o gün, ama müthis yorgun düsmüstüm gene de; bir an önce yatmak istiyordum. Kafamin içi karmakarisikti. Bir ses bu kizla çok ugrasacagimi, basima çok isler açacagini fisildi 188

yordu kulagima. Amadaha çok Natasa'nindurumuna üzülüyordum. Düsünüyorum da, o ugursuz gece yataga girdigimdeki kadar berbat bir ruhsal durumda oldugumu pek hatirlamiyorum.

IX

Sabahleyin çok, geç, saat onda uyandim. Hastaydim. Basim hem dönüyor, hem agriyordu.

Helena'nin yatagina baktim, bostu. Tam o anda yan odadan birtakim sesler geldi kulagima: birisi yerleri süpürüyordu sanki. €ikip baktim. Helena bir elinde süpürge, ötekiyle o geceden beri üzerinden çikarmadigi süslü entarisinin etegini tutarak odayi süpürüyordu. Sobanin yanina yigili odunlar köseye güzelce yerlestirilmis, masa temizlenmis, çaydanlik yikanmisti. Kisacasi, Helena göreve baslamisti...

Bak Helena, diye bagirdim, kim söyledi sana yerleri süpürmeni? istemiyorum, hastasin sen.

Hizmetçi mi geldin evime?

Dogrulup yüzüme bakti.

Peki kim süpürecek buralari? Hasta degilim artik.

Ama is yapasin diye almadim seni yanima Helena. Bubnova gibi, yedigin ekmegi haketmedigini söyleyerek sana bagirip çagiracagimdan korkuyorsan yaniliyorsun. Hem bu igrenç süpürgeyi de nereden buldun? Süpürgem yoktu benim.

Ben getirdim. Dedem buradayken evini ben süpürürdüm. O zamandan sobanin altinda kalmis.

Odama düsünceli döndüm. Yaniliyordum belki; ama konukseverligim ona agir geliyor, yanimda bedavadan kalmadigini bana göstermek istiyor

saniyordum. "Eger 189

öyleyse çektigi istiraplar ruhunda derin izler birakmis demektir!" diye düsündüm. iki dakika sonra Helena girdi içeri, hiç bir sey söylemeden geçip sedirde dünkü yerme oturdu. Gözlerini ayirmiyordu benden. Bu arada ben suyu kaynattim, çayi demledim, bir fincani doldurup bir parça beyaz ekmekle ona verdim. Sessizce aldi. Yirmi dört saattir hiç bir sey yememisti.

Eteginde kocaman bir çamur lekesi görünce,

Bak, dedim, süpürürken güzel elbiseni de kirletmissin.

Bakindi, elindeki fincani birakip ipek entarisinin etegini sogukkanlilikla tuttu, bir çekiste boydan boya yirtti. Sasirmistim. Sonra basini kaldirip dik dik bakti gözlerimin içine. Yüzü bembeyaz olmustu.

Ne yapiyorsun Helena? diye bagirdim. Kizcagizin aklini yitirdiginden kuskum yoktu. Heyecandan tikanacak gibi oluyordu.

Güzel degil bu entari, dedi. Niçin güzel dediniz? Birden ayaga firladi.

istemiyorum onu! diye bagirmaya basladi. Yirtacagim onu! Bana entari vermesini istemedim Bubnova'dan. Zorla süsledi beni, Bir tanesini yirtmistim, bunu da yirtacagim! Paramparça edecegim! Yirtacagim!..

™fkeyle saldirdi zaval i entarisine. Bir dakika sonra giyilecek hali kalmamisti. Yüzü bembeyazdi, ayakta zor duruyordu. Böylesine bir öfkeyi saskinlikla seyrediyordum. Ben de ona karsi bir suç

islemisim gibi meydan okurcasina bakiyordu gözlerimin içine. Ama ne yapmamin gerektigini biliyordum artik.

. Hemen o sabah yeni bir entari alacaktim ona. Bu yabani, yüregi nefret dolu yaratigi iyilikle etkilemeliydim. ™mründe hiç iyi insan görmemis gibi bakiyordu yüzüme. Gene böyle bir entarisini yirttigi için yedigi sopaya ragmen, simdi bunu da parça parça ettigine göre 190

o aksamki olayin verdigi dehsetten hala kurtulamadigi anlasiliyordu.

Bit pazarinda ucuz, güzel bir entari bulabilirdim. Ne yazik ki hiç param yoktu. Aksam yattigimda o gün, para alacagimi umdugum bir yere ugramaya karar vermistim. Orasi da bit pazari yolu üzerindeydi. Sapkami aldim. Helena gözlerini ayirmiyordu benden, bir sey bekliyordu sanki.

Dün de önceki gün de oldugu gibi disardan kapiyi kilitlemek için anahtari aldigimi görünce, Gene kapayacak misiniz beni buraya? diye sordu.

Yanina gittim,

Yavrum,dedim, gücenmeböyle yaptigim için. Belki bir gelen olur diye kilitliyorum kapiyi. Hastasin, korkarsin belki. Hem kimin gelecegi de bel i olmaz ki, bakarsin Bubnova gelir...

Mahsus söylemistim böyle. Aslinda ona güvenmedigim için kilitliyordum kapiyi. Beni birakip kaçacak gibime geliyordu. Bir süre ihtiyati elden birakmamaya karar vermistim. Helena susuyordu. €ikarken kapiyi kilitledim.

Büyük bir kitabi üç yildan beri parça parça çikaran bir yayin evi sahibi taniyordum. Paraya acele ihtiyacim oldugu zamanlar gider biraz is alirdim ondan.Dürüst bir insandi, iyi para verirdi. Ona gittim, bir haftaya kadar derleme bir makale hazirlamaya söz vererek yirmi bes ruble avans aldim.

Romanimdan zaman ayirarak bunu yetistirebilecegimi umuyordum. €ok sikistigim zamanlar sik sik bas vurdugum bir yoldu bu.

Parayi alip dogru bit pazarina yol andim. Eski püskü giyecekler satan tanidigim yasli bir kadin vardi orada. Hemen buldum onu. Helena'nin boyunu söyledim, açik renk, yeni sayilabilecektopu topu bir kere yikamis

ti belkibasma bir entari çikardi, inanilmaz derecede az bir para istedi. Yanina bir de basörtü aldim.

Parayi verirken Helena'ya onu soguktan koruyacak manto gibi bir seyin de gerekli oldugunu düsündüm. Havalar sogumustu, üstünde basinda yoktu.

Ama manto isini bir dahakisefereerteledim.Helenaöylesinealingan, gururluydu ki! Bit pazarindaki en sade, en gösterissiz entariyi seçtigim halde, bu alisverisimi nasil karsilayacagini bile bilmiyordum. Gene de ona iki çift pamuklu, bir çift yün çorap almadan edemedim. Hastaligim, odanin da çok soguk oldugunu bahane edebilirdim. iç çamasirina da ihtiyaci vardi. Ama bunu da onunla iyice tanisincaya kadar ertelemistim. Sonra karyolasinin önüne germesi için eski bir de perde aldim.

Gerekli, Helena'nin da çok hosuna gidecegini sandigim bir seydi bu.

Eve döndügümde saat bir olmustu. Kapiyi usulca açtim; öyle ki, geldigimi duymadi Helena.

Masanin basinda ayakta duruyor, kitaplarimi, kagitlarimi karistiriyordu. Geldigimi duyunca baktigi kitabi aceleyle kapadi, hemen uzaklasti masanin yanindan. Yüzü kipkirmizi olmustu. Kitaba bir göz attim: ilk romanimdi bu. Kapaginda adim yaziyordu.

Siz yokken birisi çaldi kapiyi, dedi.

Kapiyi kilitledigim için sitem etmek istiyordu bana sanki.

Doktor olmasin, dedim, seslenmedin mi?

Hayir.

Bir sey söylemedim, getirdigim bohçayi açtim, aldigim entariyi çikardim. Yanina giderek, Al Helena, dedim, bu kilikta dolasamazsin. Her güne giymen için, son derece ucuz bir entari aldim sana. Üzülmene degmez, topu topu bir ruble yirmi köpek. Güle güle giyin.

Entariyi yanina biraktim. Yüzü kipkirmizi olmustu, 192

bir süre gözlerini kirpmadan bakti yüzüme.

Sasirmisti. Ayni zamanda çok utaniyor gibi geldi bana. Ama bakisinda yumusak, duygulu bir parilti belirdi. Bir sey söylemedigini görünce masaya döndüm. Bu hareketim besbel i sasirtmisti onu.

Ama büyük çaba sarfederek tutuyordu kendini, basi önünde oturuyordu.

Basimin dönmesi,agrisi da gittikçe artiyordu.Temiz havanin hiç faydasi olmamisti. Natasa'ya da ugra. mam gerekiyordu. Dünden beri çok merak ediyordum onu. Birden Helena bana seslendi gibime geldi. Döndüm.

Basi öte yanda kanepenin kumasini çekistirerek,

Artik disari çikarken kilitlemeyin kapiyi,dedi, birakip kaçmam sizi...

Pekala Helena, kabul. Ama ya bir yabanci gelirse? Kim bilir, kim gelir?

™yleyse anahtari bana birakin, içerden kilitleyeyim kapiyi; bir gelen olursa "evde yok" derim.

"Bundan kolay ne var?" der gibi kurnaz kurnaz yüzüme bakiyordu. Cevap vermeme birakmadan,

€amasirlarinizi kim yikar sisin? diye sordu.

Alt katta, bir kadin oturuyor, o.

€amasir yikamak gelir elimden. Dün yemegi nereden aldiniz peki?

Lokantadan.

Yemek de pisiririm.Yemeklerinizi ben pisirecegim artik.

Yeter Helena; ne yemek yapabilirsin ki sen! Bos konusuyorsun...

Helena sustu, basini önüne egdi. Böyle söylememden alinmisti galiba. En azindan en dakika geçti aradan; ikimiz de susuyorduk. Basim kaldirmadan,

€orba, dedi. Sasirmistim.

Ne çorbasi? diye sordum.

€orbayapabilirim.Annemhastaykençorbasini hep ben yapardim. Pazara da çikardim.

Gidip yanina, kanepeye oturdum.

Bak Helena, dedim, gururuna öyle düskünsün ki! Içimden geldigi gibi davraniyorum sana karsi.

Yapayalniz kalmissin dünyada, kimsen yok. Yardim etmek istiyorum sana. Benim durumum kötü

olsa sen yardim ederdin bana. Ama sen böyle düsünmüyorsun. En basit bir armaganimi bile kabul etmek gücüne gidiyor. Hemen karsiliginivermekistiyorsun. Sankiben Bubnova'yimda yaptigimi basina kakiyorum... Eger öyleyse çok ayip dogrusu...

Cevap vermedi, dudaklari titriyordu. Besbel i bir sey söylemek istiyordu, ama tuttu kendini, söylemedi. Natasa'ya gitmek için kalktim. Bu keresinde anahtari Helena'ya biraktim, bir gelen olursa, seslenip kim oldugunu sormasini tembihledim. Natasa'nin basindan çok kötü bir olayin geçtiginden kuskum yoktu; ama her zaman oldugu gibi, zamani gelinceye kadar benden saklayacakti bunu. Ne olursa olsun, bir dakikaligina ugrayacaktim ona; canini sikmaktan korkuyordum.

Gittim. Gene isteksiz, sert bir bakisla karsiladi beni. Hemen kalkmaliydim, ama ayaklarim hareket etmiyordu.

Bir dakikacik kalacagim, Natasa, dedim;küçük kizi ne yapsam acaba diye soracaktim sana da...

Aceleyle Helena'nin durumunu anlattim. Natasa agzini açmadan dinliyordu beni.

Ne akil vereyim sana bilmem ki Vanya, dedi. Bel i ki çok garip bir kiz bu. €ok istirap çekmis, hakarete ugramis olsa gerek. Birak hastaligi geçsin bari. Bizimkilerin yanina mi vermek istiyorsun onu?

Benden dünyada ayrilmayacagini söylüyor. Hem ihtiyarlarinonunasil karsilayacagini da bilmiyorum. €ekingen bir sesle ekledim :

Daha sen nasilsin Natasa? Dün hasta gibiydin! Dalgin dalgin, Evet... dedi, bugün de tuhaf bir agri var basimda. Bizimkilerden hiç kimseyi görmedin mi?

Görmedim. Yarin ugrayacagim onlara. Yarin cumartesi, degil mi?..

Niçin sordun?

Prens gelecek ya...

Ne olmus gelecekse? Biliyorum.

Hayir, laf olsun diye söyledim...

Natasa karsimda durmus, gözlerimin içine bakiyordu. Bakisinda tuhaf bir inat, bir kararlilik vardi.

Son derece heyecanli oldugu bel iydi.

Sana bir sey söyleyeyim mi Vanya, dedi,beni yalniz biraksan çok iyi olacak; canimi sikiyorsun...

Oturdugum koltuktan kalktim, büyük bir hayretle baktim yüzüne. Dehset içinde.

Natasa! diye bagirdim. Ne oldu sana?

Hiç! Yarin her seyi, her seyi ögreneceksin, simdi yalniz kalmak istiyorum. Duydun mu Vanya, hemen git simdi. Seni karsimda görmeye dayanamiyorum!

Bari su kadarini söyle...

Her seyi yarin ögreneceksin, her seyi! Tanrim! Hadi, gidiyor musun?

€iktim. ™ylesine saskindim ki, kendimi bilmiyordum. Holde Mavra yetisti arkamdan.

Ne oldu, kizdi mi gene? diye sordu. Yanina girmeye korkuyorum.

Evet. Neyi var?

Neyi olacak, bizimki evvelsi günden beri yok görünürlerde.

195

Hayret içinde,

Nasil olur? dedim. Dün bana, sabahleyin geldigini, aksama gene ugrayacagini söylemisti...

Ne aksami, sabahleyin bile ugramadi! Söyledim ya, evvelsi günden beri görünmüyor. Sahi öyle mi söyledi sana?

Evet. Mavra düsünceli,

™yleyse gelmedigini söylemek istemedi demektir. Bu da iyi!

Peki ne olacak simdi? diye bagirdim. Mavra kol arini iki yana açarak devam etti : Bilmem! Kizcagiza nasil yardim etmeli! Dün iki kere o herife yol ayacak oldu beni, sonra vazgeçti.

Bu gün konusmak istemiyor benimle. Sen gidip görsen onu nasil olurdu acaba? Buradan ayrilamam ben.

Deli gibi indim merdivenleri. Mavra seslendi arkamdan :

Aksama gelecek misin?

Sokak kapisindan çikarken,

Bu orada bel i olacak, diye bagirdim. Belki de haber almaya önce sana gelirim. TabiŒ basima bir hal gelmezse.

Yüregim sikisiyordu.

X

Dogru Alyosa'ya gittim. Malaya Morska'ya sokaginda, babasinin evinde kaliyordu. Yalniz basina yasadigi halde oldukça genisti Prensin evi. Alyosa'nin iki güzel odasi vardi. €ok seyrek giderdim oha; yanilmiyorsam, sözünü ettigim ziyaretimden önce bir kere gitmistim. O 196

bana daha sik gelirdi. ™zel ikle önceleri, Natasa'yla beraber yasamaya basladigi ilk zamanlar hemen her gün ugrardi.

Evde yoktu. Dogru onun odasina gittim, söyle bir mektup yazip biraktim :

" Alyosa, siz aklinizi yitirdiniz galiba. Sali aksami babaniz Natasa'dan, kariniz olmayi kabul etmesini diledi; ben de oradaydim, buna nasil sevindiginizi gördüm. Simdi bu yaptiginiz biraz garip kaçmiyor mu? Natasa'nin durumunu hiç düsünmüyor musunuz? Gelecekte kariniz olacak bir insana böyle davranmanizin yersiz, düsüncesizce bir hareket oldugunu hatirlatirim size. Böyle bir uyarmada bulunmaya hakkim olmadigini biliyorum, ama umurumda degil.

Not: Bu mektuptan Natasa'nin haberi yok. Ona ugramadiginizi bile gizledi benden".

Yazdigim puslayi bir zarfa koydum, agzini kapayip masanin üzerine biraktim. Usak soruma, Aleksey Petroviç'in eve hiç ugramadigi, her gece sabaha karsi geldigi cevabini verdi.

Eve zor attim kendimi. Basim dönüyor, dizlerim titriyordu. Kapi açikti. Nikolay Sergeiç Ihmenev beni bekliyordu. Masanin yaninda oturmus, hayretle Helena'ya bakiyordu. Kiz da, agzini açip bir sey söylemedigi halde, en az onun kadar saskin, ihtiyari süzüyordu. "O da yadirgamistir kizi", diye geçirdim içimden.

Nerelerdesin be kardesim, bir saattir bekliyorum seni.

Ihtiyar, odaya göz gezdirirken hiç bel i etmeden Helena'yi göstererek devam etti : Dogrusu, böyle bir durumla karsilasacagimi hiç aklima getirmemistim.

Bakislarinda hayret vardi. Ama daha dikkatli bakinca bunun hayret degil de endise, keder oldugunu far

197

kettim. Yüzü her zamankinden daha bir solgundu.

Telasli telasli,

Otur bakalim, otur, diye devam etti. Acelem var; bu halin ne senin böyle? Yüzünde renk kalmamis.

Hastayim biraz. Sabahtan beri basim dönüyor.

Bak, böyle seyleri önemsememeye gelmez. Üsüttün mü?

Hayir, sinirlerim bozuk. Bazan olur bana bu. Siz nasilsiniz, Nikolay Sergeiç? Pek iyi görünmüyorsunuz'.

Iyiyim, iyiyim! Biraz çabuk yürüdüm, ondan olacak. Bir mesele var da... Otur.

Bir sandalye çekip masada tam karsisina oturdum. Ihtiyar hafifçe bana dogru uzanip alçak sesle, Kiza bakma, baska seyden söz ediyormusuz gibi davran. Nereden geldi bu çocuk?

Sonra her seyi anlatacagim size Nikolay Sergeiç. Kimsesiz, yetim bir kizdir bu; eskiden burada oturan, pastanede ölen Smith'in torunu.

Yaa, torunu varmis demek!€ok tuhaf bir kiz ! ™yle bakiyor ki insaninyüzüne!Açik söyleyeyim,bes dakika daha gecikseydin kalkip gidecektim. Zorla açtirdim ona kapiyi; geldim geleli de agzini açmadi.Insana pek benzemiyor.Söylesene nereden buldun onu? Anladim: öldügünü bilmeden dedesine gelmistir.

Evet. Perisan bir haldeydi. Ihtiyar, ölürken onu hatirlamisti.

Him! Torunu da dedesi gibi. Sonra bütün bunlari anlatirsin bana. Belki bizim de bir yardimimiz dokunur. Durumu söyledigin kadar kötüyse... Vanya, simdi söylesen de gitse artik, seninle önemli seylerden söz edecegiz çünkü.

Gidecek yeri yok ki. Burada kaliyor.

ihtiyara dilim döndügü kadar anlattim durumu, daha çocuk oldugu için onun yaninda konusmamizin sakin 198

casi olmadigini ekledim.

Haklisin... ™yle ya, çocuktur daha. Dogrusu sasirttin beni Vanya. Burada kaliyor demek, Tanrim!

ihtiyar hayretle birkaç kere bakti Helena'ya. Kizcagiz, kendisinden söz edildigini anlamis, basi önünde, sessiz oturuyor, kanepenin kumasini çekistiriyordu. Pazardan aldigim yeni entarisini giymisti. Tam üzerine göreydi. Saçlaribelki de yeni entarisinin serefineher zamankinden daha bir özenle taranmisti. Bakislarindaki o yabanilik olmasa tatli, cana yakin bir kiz olurdu.

Ihtiyar devam etti :

Kisa ve açik olarak söyleyecegim, Vanya; konu su... çok önemli, karisik bir mesele bu...

Basi önünde, dalgin, magrur bir tavirla oturuyordu; acele ettigi, "kisa ve açik" anlatmak istedigi halde nereden baslayacagini bir türlü kestiremiyordu. "Bakalim ne çikacak altindan", diye geçirdim içimden.

Bak Vanya, çok önemli bir dilegim var senden. Ama önce... görüyorum ki önce bazi açiklamalarda bulunmaliyim... son derece önemli durum...

™ksürdü, yan gözle yüzüme bakti; yüzü kizardi. Beceriksizligine kizdi, kizinca verdi kararini.

Açiklayacak bir durum yok ortada zaten! Sen de biliyorsun. Kisaca, Prensi düel oya çagirmak istiyor, senden de bu isle ilgilenmeni, düel o tanigim

olmani istiyorum.

Sandalyenin arkaligina yaslanip hayretle baktim yüzüne.

Ne bakiyorsun yüzüme öyle! Aklimi kaçirmadim korkma!

Ama bir dakika Nikolay Sergeiç! Niçin? Maksadiniz ne? Hem sonra nasil olur...

ihtiyar bagirarak kesti sözümü :

Niçin mi? Maksadim mi ne? Bu güzel iste!..

199

Peki, peki, ne söyleyeceginizi biliyorum. Ama bu hareketiniz ne kazandiracak size?Sonra düel o da nereden çikti? Dogrusu hiç bir sey anlamadim.

Anlamayacagini biliyordum zaten. Dinle beni: davamiz sona erdi (yani bu günlerde erecek; sadece birkaç önemsiz formalite kaldi); suçlu olduguma karar verildi. On bin ruble cezaya çarptirildim. Ihmenevka karsilar bu parayi. Orayi satar, o asagilik herifin parasini çalarim suratina, çekilirim, bir yana.Alnim açik dolasabilirim artik. Sonra "Sayin Prens, derim, iki yil gururumla oynadiniz, ailemin onurunu bir paralik ettiniz; hepsine katlandim! O zaman düel oya çagiramadim sizi. Ah seni gidi kurnaz, diyebilirdiniz, mahkemenin er geç beni hakli bulacagini bildigin için, para cezasindan kurtulmak amaciyla öldürmek istiyorsun beni! Hayir, önce dava sona ersin hele, sonra istersen çagir düel oya. Sayin Prens, dava, karara baglandi artik; paranizi da aldiniz; artik bir engel kalmadi ortada, buyurun simdi çarpisalim". Mesele bu iste Vanya. Ne dersin, öcümü, her seyin, her seyin öcünü almaya hakkim yok mu?

Gözlerinin içi parliyordu. Hiç bir sey söylemeden uzun uzun baktim yüzüne. Gizli düsüncelerini sezinlemeye çalisiyordum. Sonunda, birbirimizi anlamamiz için gerekli olan seyi söylemeye karar vermistim,

Bakin Nikolay Sergeiç, dedim, benimle tamamen içten konusabilir misiniz?

Elbette.

Açik söyleyin: Prensi düel oya sadece öç almak için mi çagiriyorsunuz, yoksa baska bir amaciniz daha var mi?

Vanya, dedi, bilirsin ki karsimdakinin bazi konulara dokunmasindan hoslanmam. Ama simdi hos görecegim seni, çünkü bu noktaya deginmeden geçemiyecegimizi anladin hemen. Evet, bir amacim daha var. Sudur bu 200

amacim: kizimi mahvolmaktan kurtarmak, son olaylarin onu ittigi felaket yolundan çekip çikarmak istiyorum.

Benim sordugum da bu zaten, düel o etmekle nasil kurtaracaksiniz onu?

Simdi orada hazirlanan planlarin hepsini bozacagim böylelikle. Beni dinle: babalik damarimin kabardigini, duygulandigim için böyle bir karar verdigimi sanma. Yanilirsin! Içimi kimseye açmam ben. Sen de ögrenemeyeceksin bunu. Kizim beni birakip dostuyla kaçti; ebediyen çikarip attim onu kalbimden, hem de o aksam... anliyor musun? Onun resminin üzerine kapanip agladigimi gördün, ama bu onu affetmek istedigim anlamina gelmez. O anda bile affetmemistim onu.

Kaybettigim mutluluga, bos hayal erime agliyordum, yoksa ona degil. Belki sik sik agliyorumdur; bunu itiraf etmekten utanmam; yavrumu eskiden dünyada her seyden çok sevdigimi itiraf etmekten utanmadigim gibi... Bütün bunlar simdiki davranisimla uzlasmiyor belki. Söyle diyebilirsin bana: "Artik evladiniz oldugunu kabul etmiyorsaniz, hiç bir seyiyle ilgilenmiyorsaniz ne diye orada hazirlanan planlara engel olmaya kalkisiyorsunuz?" Cevap vereyim: bir kere, asagilik, alçak bir insanin ortalikta istedigi gibi at oynatmasina engel olmak istiyorum. Sonra, en olagan bir duygudur bu. O artik benim kizim olmasa bile zayif, arkasiz, aldatilmis, uçuruma sürüklenmis bir insandir. Olaya dogrudan karisamam, ama Prensi düel oya çagirarak kazilan kuyuya bir zaval inin düsmesini önleyebilirim. ™ldürülürsem ya da kanim akarsa bunu hiçe sayar, katilimin ogluyla evlenmek içinhatirlar misin, okumayi yeni ögrendiginde bir kitap vardi bizde, onu okurdun; babasinin cesedi üzerinden saltanat arabasiyla geçen bir kralin kizindan söz ederdievet, o da o kral kizi gibi, katilimin

ogluyla evlenmek için benim cesedimi çigneyip geçer mi dersin? Hem is düel oya kadar vardiktan sonra

201

bizim soylu Prens ailesi de istemez zaten bu evliligi. Anlayacagin, birlesmelerini istemiyorum, bütün gücümle engel olmaya çalisacagini buna. Simdi anladin mi beni?

Hayir. Natasa'nin iyiligini istiyorsaniz evlenmesine, lekelenen adinin temize çikmasina niçin engel olacaksiniz? Daha gençtir, alnina sürülen lekenin silinmesi çok önemlidir onun için.

Sosyetede ne derlersedesinler, umursamamali! Onun için en büyük lekenin bu asagilik aileden birisiyle evlenmek oldugunu anlamasi gerek. Soylu bir gururla sirt çevirmelidir sosyeteye.O

zaman belki ben de uzatirini ona elimi; ondan sonra görürüz bakalim kim çamur siçratabilirmis yavruma!

Ihtiyarin bu çilginca düsüncesi sasirtmisti beni. Ama onun kendinde olmadigim, heyecandan böyle konustugunu anlamakta gecikmedim.

Olmayacak bir sey bu, dedim, üstelik zalimce de... Kizinizdan, kendisini dünyaya getirirken ona belki de vermediginiz bir güç göstermesini istiyorsunuz. Prenses olmak istedigi için mi evlenecek saniyorsunuz? Hayir, seviyor; ask bu; kader... Sonra, ondan sosyetenin ne diyecegini umursamamasini istiyorsunuz, oysa kendiniz aman ne di

yecelder diye korkudan tir tir titriyorsunuz. Prens hakaret etti size, kizinizla oglunun çocukluklarindan yararlanarak bir prens ailesine akraba olmak için dolap çevirmekle suçladi sizi.

Simdi, Prensin kizinizdan ogluyla evlenmesini istemesinden sonra Natasa'nin bu istegi geri çevirmesinin eski iftiralarin haksiz oldugunu kesinlikle gösterecegi kanisindasiniz. Iste bunun için çalisiyorsunuz. Prensin düsüncesi önemli sizce. Yanildigini itiraf etmesini istiyorsunuz.

Onunla alay etmek, öcünüzü almak çabasindasiniz, bunun için kizinizin mutlulugunu feda ediyorsunuz.

Bencil ik degil de nedir bu? 202

Ihtiyar, kaslarini çatmis, hiç bir sey söylemeden öyle oturuyordu. Neden sonra, Yanlis düsünüyorsun Vanya, diye mirildandi.Gözleri sulanmisti.Yemin ederim ki yaniliyorsun.

Dogruldu, sapkasini alirken devam etti :

Neyse, bos ver; içimi açamam sana, yalniz su kadarim söyleyeyim, kizimin mutlulugundan söz ettin. Ortada mutluluk falan olmadigini kesinlikle biliyorum; hem ben karismasam da gerçeklesmeyecektir bu evlilik.

Merak içinde,

™yle mi? diye haykirdim. Nasil oluyor da bu kadar kesin konusuyorsunuz ? Bir seyler biliyorsunuz galiba?

Hayir, sizlerin bildiginizden ayrica bir bildigim yok. Ne var ki bu ugursuz tilki durup dururken böyle bir karar vermezdi. Hepsi numaradir bunlarin. Hiç kuskum yok, unutma bu sözlerimi. Hadi tutalim ki evlendiler, o alçak bir seyler düsünerek,ne düsündügünü hiç kimse bilmez onunrazi oldu evlenmelerine diyelim; simdi sen söyle: bu evlilik mutlu eder mi onu? Küçük görecekler onu, hakaret edecekler...Oglan daha simdiden sögüdü ondan, evlenince de hakaret etmeye,küçümsemeye baslayacak; bu durumda berikinin sevgisi yavas yavas sönecek; kiskançlik, istirap, cehennem azabi, ayrilik, belki bir cinayet... hayir Vanya! Orada bir seyler basarmak için ugrasiyorsunuzdur belki de, ama uyaririm seni, iyi düsün, sonra is isten geçmis olur... Hosça kal!

Durdurdum onu.

Bakin Nikolay Sergeiç, dedim, söyle yapalim: bekleyelim. Bu isle yakindan ilgilenen sadece siz degilsiniz, inanin buna. Belki de kendiliginden,söz gelimi, düel o gibi uygunsuz yol ara bas vurmadan düzelir isler. En iyisi

beklemektir bence! Sonra izninizle sunu da söyleyeyim, bu düsündügünüzü yapmak da imkansizdir. Pren

203

sin düel o çagrinizi kabul edecegini nasil oluyor da düsünebiliyorsunuz !

Kabul etmez mi yani? Agzindan çikani kulagin duyuyor mu senin!

Yemin ederim ki kabul etmeyecektir; herkesin hak verecegi bir bahane bulacaktir; bunu ukalaca bir kibirle yapacak, sizi iyice küçük düsürecektir...

Insaf et Vanya, insaf! Ne söyleyecegimi sasirttin! Nasil kabul etmez? Hayir Vanya, bir ozan gibi düsünüyorsun sen; evet, tam bir ozan gibi! Ne yani, benimle düel o etmeyi kendisi için bir küçüklük mü sayacak? Ondan asagi yanini yok benim. Hakarete ugramis bir babayim; sen de bir Rus yazari... saygideger bir insan sayilirsin, düel o tanigi olabilecek kadar degerin var, hem...

hem... Daha ne istedigini anlayamiyorum dogrusu...

Göreceksiniz. ™yle bahaneler bulup öne sürecek ki,onunla çarpismanizinimkansizoldugunu herkesten önce siz kabul edeceksiniz...

Him... Pekala oglum, senin dedigin olsun! Bekleyecegim, bir zamana kadar tabiŒ. Bakalim zaman ne gösterecek. Bak ne diyecegim ama: bu konusmamizi ona da Anna Andreyevna'ya da anlatmayacagina söz ver bana.

Söz veriyorum.

Sonra, bundan böyle bu konuyu ne olursun açma bana Vanya.

Olur, söz veriyorum, açmayacagim.

Son bir dilegim daha var: bizde caninin sikildigim biliyorum ama, elinden gelirse biraz daha sik ugra bize. Zaval i Anna Andreyevna öyle çok seviyor ki seni... senin gelmedigin günler ™yle üzülüyor ki... anliyorsun degil mi?

Elimi kuvvetlice sikti. Isteklerini yapacagima içtenlikle söz verdim.204

Simdi bir önemli dilegim daha kaldi Vanya: paran var mi ?

Sasirmistim,

Param mi ? dedin.

Evet, paran (ihtiyarin yüzü kipkirmizi olmustu, basim önüne egdi); oturdugun yere bakiyorum da...

pek perisan bir durumun var... özel ikle bu son günlerde bazi önemli giderlerin olabilecegini düsünerek... al yavrum, simdilik yüz el i ruble sana...

Yüz el i ruble mi? Hem de simdilik! Davayi kaybetmemis miydiniz?

Görüyorum ki hiç anlamiyorsun beni Vanya! Bazi önemli giderlerin olabilir diyorum, anla bunu.

Para bir çok durumlarda insanin serbest karar vermesine yardim eder. Belki su anda ihtiyacin yoktur, ama ilerde olmayacagini nereden biliyorsun. Her ihtimale karsi al bu parayi. Ancak bu kadar bulabildim.Harcayamazsanoldugu gibi geri verirsin. Simdilik Al ahaismarladik!Yüzünde renk kalmamis! €ok hastasin...

Diretmedim, aldim parayi. Bu yüz el i rubleyi bana niçin verdigi bel iydi.

Zor ayakta duruyorum, dedim.

Dikkat et kendine Vanya'cigim, dikkat et! Bugün disari çikma. Hasta oldugunu söylerim Anna Andreyevna'ya. Doktor ister misin? Yarin ugrar bakarim nasilsin diye. Gelmeye çalisirim. Ayaga kalkacak durumum olursa muhakkak gelecegim.Simdi hemen yatsan iyi edersin... Hadi hosça kal.

Al ahaismarladik küçük...arkasini döndü! Bak Vanya, al su bes rubleyi de, kiz için bu. Ama parayi benim verdigimi söyleme ona, bir seyler al, çorap, çamasir falan... az mi ihtiyaci var, baksana!

Al ahaismarladik yavrum...

205

Asagi kapiya kadar geçirdim onu. Kapiciyi yiyecek bir seyler almaya yol ayacaktim. Helena ögle yemegini hala yememisti.

XI

Yukari çiktigimda basim birden döndü, odanin ortasina yigildim. Sadece Helena'nin çigligini hatirliyorum. El erini birbirine vurarak tutmak için bana dogru atildi. Sonrasini hatirlamiyorum...

Kendime geldigimde yatagimdaydim. Sonra Helena anlatti, biraz sonra yemegi getiren kapiciyla yataga yerlestirmisler beni...

Birkaç kere ayilir gibi oldum, her keresinde Helena'nin üzerime egilen endiseli yüzünü gördüm.

Ama bütün bunlari hayal meyal hatirliyorum. Zaval i kizin sevimli yüzü silik bir resim gibi kalmis bel egimde. Bana su içiriyor, yatagimi düzeltiyor, ya da karsimda üzgün, ürkek oturuyor, küçücük parmaklariyla saçlarimi arkaya yatiriyordu. Hatirliyorum, bir keresinde de usulca öptü

yanagimdan. Gece yarisinda birden uyandigimda, yatagimin yanina çekilmis sehpanin üzerinde yanan mumun isiginda Helena'nin yastigina basini koymus, solgun duduklari yari açik, eli sicacik yanaginin altinda, misil misil uyudugunu gördüm. Ama ancak sabaha dogru kendime gelebildim.

Mum bitmek üzereydi, sökmek üzere olan safagin kizil isigi duvara vurmustu. Helena masanin yanindaki sandalyede, yorgun basini masanin üzerinde yatik duran sol kolunun üzerine koymus, uyuyordu. Hatirliyorum, uykuda bile çocuklarda hiç görülmeyen bir hüzün ifadesiyle kapli çocuk yüzünü, soluk dudaklarini, uzun kirpiklerini; iki yanda gelisigüzel baglanmis, uzun, gür, simsiyah saçlarim uzun uzun seyrettim. ™teki kolu be206

nim yastigimin üzerindeydi. Bu ciliz eli usulca öptüm; ama zaval i çocuk uyanmadi; soluk dudaklarinda bir gülümseme belirdi sanki. Bir süre baktim ona, sonra huzur dolu, derin bir uykuya daldim. Taa öglene kadar uyudum. Uyandigimda tamamen iyilesmis hissediyordum kendimi.

Yalniz kol arimda ve bacaklarimdaki dermansizlik hastaliktan daha yeni kurtuldugumu bel i ediyordu. Sinir bozuklugunun sebep oldugu bu çesit nöbetler daha önce de gelmisti bana.

€ogunlukla yirmi dört saat sonra bir seyim kalmazdi; ama çok sarsardi beni bu yirmi dört saat.

Neredeyse öglen olacakti. Gözüme ilk çarpan, kösede bir ipe gerilmis, dün bit pazarindan aldigim perde oldu Helena kendine o köseyi ayirmisti. Sobanin yaninda oturmus, çay kaynatiyordu.

Uyandigimi görünce neseyle gülümsedi, hemen yanima geldi. Elinden tutarak, Yavrum, dedim, bütün gece ugrastin benimle. Senin bu kadar iyi yürekli oldugunu bilmiyordum.

içten, utangaç bir muziplikle,

Sizinle ugrastigimi nereden biliyorsunuz?dedi; belki bütün gece uyudum.

Kendi söylediginden utanarak kizardi.

Arada uyanip gördüm. Ancak sabaha karsi uyudun. ..

Bu konu ona agir geliyormus gibi (dürüst, temiz yürekli insanlar, onlari övdükleri zaman sikilirlar),

€ay istiyor musunuz? dedi.

istiyorum. ™gle yemegi yedin mi sen dün?Aksam yedim. Kapici getirmisti.

€ayi yanima getirip, yatagimin kenarina otururken ekledi : Ama konusmayin artik, yatin; daha tamamen iyilesmediniz.

Yatayim mi? Neyse, hava kararincaya kadar ya

tayim bari, sonra çikarim. Bir yere gitmem gerek Lenoç

ka.

™yle mi? Kime gideceksiniz? Dün gelen adama

mi?

Hayir, ona degil.

Buna sevindim iste. Dün sinirlerinizi o bozdu. ™yleyse onun kizina gideceksiniz?

Kizi oldugunu nereden biliyorsun? Helena basini önüne egdi.

Dün bütün konustuklarinizi dinledim. Kaslarini çatmisti.

€ok kötü ruhlu bir ihtiyar o, diye ekledi.

Taniyor musun onu yoksa? Tam tersine, son derece temiz yüreklidir.

Helena heyecanla,

Hayir, hayir, diye karsilik verdi, kötü, hain bir adamdir o; duydum konustuklarinizi.

Ne duydun bakalim?

Kizini affetmek istemiyor...

Ama seviyor onu. Kizi suçludur; ama o gene de aci çekiyor onun için, ugrasiyor...

Peki niçin affetmiyor? Artik affetse bile kizi gitmesin ona.

Nasil? Nedenmis o? Helena iyice heyecanlanmisti.

Kizinin sevgisine layik degil de ondan. Babasina dönmektense gidip dilensin, o da kizinin dilendigini görüp aci çeksin.

Gözlerinin içi alev alev yaniyordu. Yanaklari al al olmustu. "Bosuna böyle konusmuyor galiba" diye geçirdim içimden. Kisa bir sessizlikten sonra,

Onun evinemiyerlestirmekistiyordunuzbeni? diye sordu.

Evet Helena. 208

Olmaz, bir ailenin yanina hizmetçi girerim, daha

iyi.

Ne biçim konusuyorsun Lenoçka?Saçmaliyorsun: hangi ailenin yanma gireceksin?

Rastgele bir köylü ailesinin yanina...

Basini önüne iyice egmis, sözlerimi sabirsizlikla cevaplandiriyordu. ™fkeli oldugu bel iydi.

Gülümseyerek,

Köylü senin gibi hizmetçiyi ne yapsin? dedim.

Ben de bir bey evine girerim.

Bu huyunla barinabilir misin orada?

Barinirim.

™fkelendikçe daha sert cevaplar veriyordu.

. Zaten sen dayanamazsin.

Dayanirim. Bana bagirip çagirsalar, azarlasalar inadima ses çikarmam. Dögseler de, agzimi açip bir sey söylemem; öldürseler bile aglamam. Bu daha çok kizdirir onlari, hirslarindan çatlarlar.

Ne diyorsun Helena! Ne büyük bir hinç var yüreginde; üstelik ne kadar da gururlusun! Hayatta çok istirap çekmis olmalisin...

Kalkip büyük masanin yanina gittim. Helena yatagin kenarinda oturuyordu hala; basi önünde, dalgin dalgin yatagin çarsafiyla oynuyordu. "Sözlerime mi kizdi acaba?" diye düsündüm.

Masanin yaninda ayakta dururken, derleme yazim için dün getirdigim kitaplari bir sey düsünmeden söyle karistirmaya basladim, sonra okumaya daldim. Sik sik olur bana bu: bir göz gezdirmek için açtigim bir kitaba kendimi kaptirip her seyi unuturum.

Helena sessizce masaya yaklasip, dudaklarinda ürkek bir gülümseme, Durmadan ne yaziyorsunuz öyle? diye sordu.

209

€esitli seyler, Lenoçka. Bu yazdiklarima karsilik para veriyorlar bana.

Dilekçe falan mi yaziyorsunuz?

Hayir, dilekçe degil.

Dilim döndügünce, birtakim insanlarin basindan geçen olaylari yazdigimi, bunlarin sonra roman ya da hikaye denilen kitaplar olarak basildigini anlattim. Büyük bir dikkatle dinliyordu beni.

Hep olmus seyleri mi yaziyorsunuz?

Hayir, uyduruyorum.

Niçin yalan yaziyorsunuz?

Al su kitabi oku; bakmistin ona zaten.Okuma biliyorsun, degil mi?

Biliyorum.

Oku görürsün. Ben yazdim bu kitabi.

Siz mi? Okuyacagim onu...

Bana bir seyler söylemek istiyordu, ama söyleyemiyordu; çok heyecanliydi. Sorularinin altinda bir seyler gizliydi. Sonunda çikardi agzindan baklayi :

Bunun için çok para veriyorlar mi size?

Bel iolmaz.Bazan çok verirler...yazamadigim zamanlar da hiç vermezler. Güç bir istir bu Lenoçka.

Demek zengin degilsiniz?

Hayir, degilim.

™yleyse ben de çalisip size yardim edecegim...

€abuk bir göz atti bana, yüzü kizardi, basim önüne egdi, bana dogru iki adim atip birden boynuma sarildi, basini gögsüme bastirdi. Sasirmistim.

__. Sizi seviyorum... dedi, gururlu degilim ben. Dün

gururlu oldugumu söylediniz. Hayir, hayir... yaniliyorsunuz... seviyorum sizi. Dünyada bir tek siz seviyorsunuz beni...

EzilenlerF : 14 210

Sonunu getiremedi, hiçkira hiçkira aglamaya baslamisti. Dünkü nöbet sirasindaki gibi agliyordu.

™nümde yere diz çöktü, el erimi, ayaklarimi öpmeye basladi...

Yalniz siz seviyorsunuz beni !..diye tekrar edip duruyordu, yalniz siz, yalniz...

Bacaklarima sarilmis, birakmiyordu. Bunca zamandir içinde sakladigi duygulari birden disari tasmisti. Kendini son ana kadar tutan kalbinin bu tuhaf inadini anliyordum. Kendini birden sevgiye, duygululuga, gözyaslarina birakmisti...

Bir sinir buhrani gelinceye kadar agladi. Bacaklarima doladigi kol arini zorla çözdüm. Ayaga kaldirdim onu, götürüp sedire yatirdim. El eriyle yüzünü kapayip, bana bakmaktan utaniyormus gibi yüzünü yastiga gömmüs., küçücük avucunun içinde kuvvetlice siktigi elimi kalbinin üzerine bastirarak usun süre hiçkira hiçkira agladi.

Yavas yavas sakinlesti, ama hala kaldirmiyordu yüzünü. Iki kere kaydi gözleri bana, bakislarinda derin bir yumusaklik, ürkek bir duygululuk vardi. Sonunda yüzü kizararak gülümsedi.

Nasil, açildin mi biraz Lenoçka, benim duygulu, hasta yavrum!

Küçücük yüzünü hala benden saklamaya çalisarak,

. Lenoçka demeyin bana... diye fisildadi.

Lenoçka demeyeyim mi? Neden?

Nel i deyin.

Nel i mi? Niçin? Olur, bu da hos bir isim. ™yleyse bundan böyle Nel i diyecegim sana.

Annem Nel i derdi bana... Ondan baska hiç kimse bu adla çagirmamistir beni... Zaten ben de istemem... Ama siz çagirin; istiyorum... ™lünceye kadar sevecegim sizi, ölünceye kadar...

"Seven, magrur çocuk, diye geçirdim içimden; sana... Nel i demek hakkini kazanmak için ne çok ugrastim". A

211artik kazanmistim kalbini, kuskum yoktu bundan. Iyice sakinlesmesini bekledikten sonra,Bak Nel i, dedim, seni hayatta yalniz annenin sevdigini söylüyorsun. Deden sevmiyor muydu?

Sevmiyordu...

Ama onun için aglamistin, hatirliyor musun, asagi merdivende...

Bir an düsündü.

Hayir, sevmiyordu... €ok kötüydü o. Yüzünü bir istirap ifadesi kapladi.

Ama akli basinda degildi ki, Nel i; hos görmelisin. ™lürken deli gibiydi. Anlatmistim sana nasil öldügünü.

Evet. Ama son bir ay öyleydi. Bütün gün otururdu burada, ben gelmesem günlerce bir sey yemeden, içmeden öyle dururdu. Eskiden çok daha iyiydi.

Ne zaman yani?

Annem ölmeden önce.

Demek ki yiyecegini içeceginisen getiriyordun Nel i?

Evet.

. Nereden aliyordun? Bubnova'dan mi?

Titrek bir sesle,

Hayir, Bubnova'danbir sey almadim ben,dedi.

. Nereden aliyordun öyleyse? Paran yoktu.

Nel i cevap vermedi, yüzü kipkirmizi olmustu; sonra uzun uzun bakti yüzüme.

. Dileniyordum... Bes köpek toplayinca ekmekle enfiye alip götürüyordum ona...

O da göz yumuyordu buna demek! Nel i! Nel i!

™nceleri ondan gizli dileniyordum.Sonra, söyledim, kendi yol amaya basladi beni...Köprüde duruyor, gelip geçenlerden para dileniyordum, o da yakinlarimda dolasiyordu hep.

kol uyordu;birisinin bana para verdi 212

gini görünce, aldigim parayi ondan saklayacakmisim, onun için dilenmiyormusum gibi üzerime atilip parayi aliyordu elimden.

Aci aci gülümsedi.

Annem öldükten sonra geldi ona bu hal er diye ekledi. Onu kaybetmek deliye döndürdü onu.

Demek ki çok seviyordu anneni.Niçin beraber oturmazdi sizinle?

Hayir, sevmezdi...

Helena güç isitilir bir sesle,

Dünkü ihtiyar adam gibi haindi o da... diye fisildadi. Affetmiyordu annemi...

Yüzü gittikçe beyazlasiyordu.

Içim ürperdi birden. Bütün bir roman canlanivermisti hayalimde. Bodrum katta, tabutçunun yaninda ölen yoksul bir kadin ve arkada biraktigi, arada bir annesini lanetleyen dedesini görmeye giden yetini kizi; pastanede köpeginin pesinden ölen deli ihtiyar!..

Nel i bir sey hatirlayarak birden gülümsedi.

. Azorka annemindi, dedi. Dedem eskiden çok severmis annemi; annem onu birakip gidince Azorka da onda kalmis. Azorka'yi bunun için seviyordu o kadar...

Nel i soguk bir sesle ekledi:

Annemi affetmedi, köpek ölünce kendisi deöldü.

Gülümsemesi kaybolmustu. Bir an bekledikten sonra,Nel i, dedim, deden eskiden ne is yapardi?

€ok zenginmis... Ne is yaptigini bilmiyorum. Bir fabrikasi varmis... Annem anlatirdi. Küçük oldugum için önceleri her seyi söylemezdi bana.Kucagina

alip sever oksar, "Biricik, sanssiz yavrum benim, derdi, zamani gelince ögreneceksin her seyi". Hep "biricik, sanssiz yavrum" derdi bana. Bazi geceler uyudugumu sanarak (mahsus uyumaz, uyuyormus gibi yapardim) basucumda ag

lardi, öperdi beni, "biricik, sanssiz yavrum benim" derdi.

Neydi annenin hastaligi?

Verem. Alti hafta olacak öleli.

Dedenin zengin oldugu zamani hatirliyor musun?

O zaman dünyada yoktum. Annem ben daha dogmadan birakip kaçmis dedemi.

Kiminle?

Nel i bir an düsündükten sonra düsünceli,Bilmiyorum, diye fisildadi. Yurt disina kaçmislar, ben de orada dogmusum.

Yurt disina mi? Nereye?

isviçre'ye. Her yeri gördüm; Italya'yi, Paris'i. Sasirmistim.

Hatirliyor musun Nel i bu gördügün yerleri?€ogunu hatirliyorum.

Rusçayi bu kadar güzel nasil ögrendin Nel i?

Annem daha oralarda ögretmeye baslamisti bana. Rustu o; annesi Rus, dedem de Rustan farksiz bir Ingilizdi. Bir buçuk yil önce annemle buraya geldigimizde de adamakil i ögrendim.

Annemin hastaligi iyice ilerlemisti. Durumumuz gün geçtikçe kötülesiyordu. Annem hep agliyordu.

™nceleri burada çok aradi dedemi; ona karsi suçlu oldugunu söylüyor, hiçkira hiçkira agliyordu!..

Dedemin yoksul düstügünü ögrenince daha çok aglamaya basladi. Sik sik mektup yaziyordu ona, ama dedem cevap vermiyordu.

Annen niçin döndü buraya? Babasi burada diye mi?

Bilmiyorum. Orada öyle iyiydi ki durumumuz!gözleri parladiAnnemle beraber yalniz yasiyorduk.

Bir arkadasi, sizin gibi iyi yürekli bir dostu vardi. Daha buradayken tanisiyorlarmis. Ama öldü

orada, annem de döndü... 214

Annen dedeni birakip onunla mi kaçmisti?

Hayir. Annem baska birisiyle kaçmis, ama sonra adam birakmis onu...

Kimle kaçmis?

Nel i yüzüme bakti, bir sey söylemedi. Annesinin kimle kaçtigim, babasinin kim oldugunu bildigi bel iydi. Onun adini bana bile söylemek agir geliyordu ona...

Sorularimla canini sikmak istemiyordum. €abuk heyecanlanan, ama duygularini saklayabilen tuhaf huylu; cana yakin, ama gururlu bir kizdi bu. Beraber kaldigimiz sürece beni en az ölen annesi kadar sevdigi haldeonu hatirladikça hala aglamakli olurduevet, beni de en az o kadar yürekten sevdigi halde pek seyrek açiliyordu bana; o günden sonra da geçmisi üzerine pek konusmadi benimle. Israrla saklaniyordu benden. Ama o gün birkaç saatarada bir hiçkiriklarla aglamaya baslayarakonu en çok heyecanlandiran, üzen anilarini anlatti bana; o korkunç seyleri hiç unutmayacagim. Ama onun asil hikayesi ilerdedir...

Korkunç seyler anlatmisti o gün: mutlulugunu yitirmis, terkedilmis bu hasta, herkesin sirt çevirdigi, son güvenecegi insanin, bir zamanlar gücendirdigi babasinin, dayanilmaz istiraplar içinde aklini yitiren babasinin

da tanimak istemedigi zaval i kadinin hikayesi... Tüm umutlarini yitirmis; soguk, çamurlu Petersburg sokaklarimla daha çocuk sayilan kiziyla dilenen; sonra rutubetli bir bodrumda aylarca ölümle pençelesen kadinin; onu hayata gözlerini kapayana kadar affetmemis, akli basina ancak son anda gelip de kizini affetmeye kosunca, dünyada en çok sevdigi insanin soguk cesediyle karsilasan bir babanin hikayesiydi bu... Aklini yitirmis bir ihtiyarla, onu anlayan, çok küçük oldugu halde hayati, rahat, huzur içinde yasamis bir insandan daha iyi bilen torunu arasindaki esrarli, güç anlasilir iliskilerin tuhaf hi

215

kayesiydi... Kisiyi karamsarliga düsüren bir hikaye... Kasvetli Petersburg gögü altinda, koskoca kentin karanlik ara sokaklarinda; çilgin bir yasayisin sürüp gittigi, bencil iklerin, çikarlarin çarpistigi, gizli cinayetlerin islendigi, cehennemden farksiz kenar mahal elerinde yasanmis yüzlerce, binlerce hikayeden biri... Ama sonra anlatacagim bunu...Ü€ÜNCÜ B™LÜM

I

S ular çoktan kararmis, aksam olmustu; hüzün dolukabustan ancak o zaman uyandim, durumu düsündüm.

Nel i, dedim, hastasin, sinirlerin bozuk, ama ne yazik ki seni aglarken birakip gitmek zorundayim.

Yavrum benim! Affet beni; annen gibi mutsuz, hakarete ugramis, terkedilmis, babasinca lanetlenmis bir insanin yanina gittigimi düsün... Bekliyor beni. Zaten bu anlattiklarindan sonra karsi konulmaz bir kuvvet oraya çekiyor beni; öyle ki, onu simdi, su anda görmezsem dayanamam...

Söylediklerimi Nel i anladi mi anlamadi mi, bilmiyorum. Biraz önce anlattiklari, yeni geçirdigim hastalik perisan etmisti beni. Natasa'ya kostum. Oraya vardigimda iyice geç olmus, saat sekizi geçmisti.

Natasa'nin oturdugu evin önünde bir kupa arabasi duruyordu. "Prens gelmis" diye düsündüm.

Avluya geçtim; merdivenden çikmaya baslamistim ki, benden bir kat üstte birisinin karanlikta el yordamiyla yukari çiktigim duydum. Yavas yavas, dikkatle adim atisindan ya 217

banci oldugu bel iydi. ™nce Prens sandim onu; ama biraz sonra kuskuya düstüm. Yabanci durmadan homurdaniyor, söyleniyor, agzini gittikçe bozuyordu. Evet, merdiven dar, pis, dik ve zifiri karanlikti; ama yabancinin üçüncü katta savurmaya basladigi küfürleri Prensin edebilecegini düsünemezdim: adam bir arabaci gibi kaba küfürler ediyordu. Ama üçüncü kattan sonra yavas yavas aydinlanmaya baslamisti merdiven; Natasa'nin kapisinda küçük bir kandil yaniyordu.

Yukarda yetistim yabanciya; onun Prens oldugunu görünce çok sasirdim. Galiba bu beklenmedik karsilasmadan hiç hoslanmamisti, Ilk anda taniyamadi beni; ama yakindan bakinca yüzü birden degisti; az önceki hasin, öfke dolu bakisi tatlilasti, sevinçle iki elini birden uzatti bana.

Aa, siz miydiniz! Neredeyse yere diz çöküp hayatimi kurtarmasi için Tanriya yalvarmaya baslayacaktim. Küfürlerimi duydunuz mu?

Içten bir kahkaha atti. Ama birden ciddilesti, üzgün, basini sal ayarak, Alyosa Natalya Nikolayevna'yi böyle bir yerde oturtuyor demek! dedi. ™nemsiz gibi görünen bazi seyler insanin ne mal oldugunu iste böyle çikarir ortaya. Korkuyorum onun adina. Iyi yürekli, temiz bir çocuktur, ama bir de gelin suna bakin: delicesine sevdigi bir insanin böyle bir mezbelede oturmasina göz yumuyor.

€ingiragin ipini ararken,

Kizcagizin "bazan yiyecek ekmek bile bulamadigini duydum, diye fisildadi. Bu çocugun gelecegini, daha önemlisi, onunla evlendikten sonra Anna Nikolayevna'nin çekeceklerini düsündükçe basim çatlayacak gibi oluyor...

€ingiragin ipini bir türlü bulamamanin verdigi can sikintisi arasinda Natalya diyecegine Anna dediginin farkina varmadi. €ingirak yoktu zaten Natasa'nin kapisin 218

da Kilit takilan halkayi oynattim, Mavra hemen açti kapiyi, endiseli bir yüzle karsiladi bizi. Daracik antreden tahta bir bölmeyle ayrilan mutfagin aralik kapisindan içerde birtakim hazirliklar gözüme ilisti: her ey tertemizdi ; soba yaniyordu; masaya yeni yemek takimlari konulmustu. Bizi bekledikleri bel iydi. Mavra paltolarimizi almaya kostu.

Alyosa burada mi ? diye sordum. Esrarli bir sesle,

Gelmedi, diye fisildadi.

Natasa'nin yanma girdik. Odasinda özel bir hazirlik: yoktu; her zamanki gibiydi. Zaten daima derlitoplu, temiz tutardi odasini. Natasa kapida karsiladi bizi. Onu birden o kadar zayif, rengini o kadar solukoysa ölününkilerini andiran yanaklarinda bir pembelik bir an dolasip kaybolmustubuldum ki, sasirdim. Gözlerinde garip pariltilar vardi. Susuyordu; saklayamadigi bir telas, heyecanla elini Prense uzatti. Bana bakmadi bile. Bir sey söylemeden ayakta bekliyordum.

Prens içten, neseli bir tavirla,

Iste geldim! dedi. Birkaç saat önce döndüm, (Natasa'nin elini saygiyla öptü.)O günden beri hiç

çikmadiniz aklimdan;hep sizi düsündüm!Heran gözlerimin önündeydüi z...Neyse,sonra bolbolkonusuruz bunlari! ™nce sunu söyleyeyim, bakiyorum benim haylaz gelmemis daha...

Natasa kizarip bozararak kesti sözünü Prensin :

Kusura bakmazsaniz Ivan Petroviç'e bir sey söylemek istiyorum Prens. Vanya, gel benimle... bir sey söyleyecegim sana...

Kolumdan tutup bölmenin arkasina götürdü beni. En uzak köseye çekti, Vanya, diye fisildadi, affedecek misin beni?

Birak simdi Natasa, ne oluyorsun! ;

Hayir Vanya, hayir, fazlasiyla affettin beni, ama sabrin da bir sonu, bir siniri vardir. Biliyorum, bana olan sevgin hiç bir zaman sönmeyecektir, ama nankör oldugumusöyleyebilirsin bir gün; dün de önceki gün de nankörlük ettim sana; bencil ik, hainlik ettim...

Birden aglamaya basladi, yüzünü gögsüme bastirdi. Yatistirmaya çalistim onu : Yeter artik Natasa. Bütün gece çok hastaydim: simdi bile zor ayakta duruyorum. Dün aksam da bugün de onun için gelemedim; gücendim de gelmedim saniyorsun ama... Canim benim, sevgili dostum, içini bilmiyor muyum saniyorsun!

Gözyaslari arasindan gülümsedi, elimi bütün gücüyle sikarak, Iyi öyleyse... dedi, demek her zamanki gibi affettin. Gerisini sonraya birakalim. Anlatacak çok seyim varsana Vanya. Simdi içeri geçelim...

Hemen, Natasa;gelir gelmez yalniz biraktik onu...

Neler olacak göreceksin simdi, diye fisildadi. Her seyi biliyorum; içime dogdu hepsi. Bütün suç

onda. Bu aksam çok sey bel i olacak Gidelim!

Neden söz ettigini anlayamamistim, ama sorup ögrenecek zaman yoktu. Natasa güleç bir yüzle çikti Prensin yanina. Odanin ortasinda hala sapkasi elinde duruyordu. Natasa içten bir tavirla özür diledi ondan, sapkasini aldi, bir sandalye çekti ona, üçümüz de küçük masaya oturduk. Prens, Benim haylazdan söz ediyordum, diye devam etti, ancak bir dakikacik görebildim onu o da sokakta... kontes Zinaida Fyodorovna'ya gitmek üzere arabasina biniyordu. €ok acele ediyordu; düsünün bir kere, dört gündür ayri oldugumuz halde arabadan inip de eve gelmedi benimle.

Sanirim onun simdi burada olmamasinin suçu be 220

nimdir Natalya Nikolayevna; oraya gitmesinden yararlanayim dedim, bugün Kontese ugrayamayacagim için bir is verdim ona. Neredeyse gelir.

Natasa, Prense bakarak içten bir tavirla,

Bugün gelecegini söyledi size galiba? diyesordu.

Prens hayretle bakti Natasa'ya.

Ne demek galiba? Nasil sorabiliyorsunuz bunu? Ama anladim: kiziyorsunuz ona. Dogrusu haklisiniz, herkesten sonra gelmesi çok ayip.Ama gene söylüyorum, bütün suç bende. Ona da kizmayin. O kadar derin düsünemez, akli bir karis yakardadir. Savunmuyorum onu ama birtakim durumlardan ötürü bu aralik Kontesin eviyle, bazi tanidiklarimizla iliskilerini kesmemesi, hatta ortalarda daha sik görünmesi gerekiyor. Dizinizin dibinden ayrilmiyordur tabiŒ; sanirim dört gündür gidip bir kimsenin hatirini sormamistir. Yalniz bundan böyle bazi islerim için onu sizden iki saatligine, en çok iki saatligine alirsam kusuruma bakmayiniz. Eminim, o aksamdan bu yana Prens K. nin evine bir kerecik olsun ayak basmamistir. Ne yazik ki soramadim ona demin!

Natasa'ya baktim. Prensi, dudaklarinda yari alayli bir gülümsemeyle dinliyordu. Ama berikinin konusmasi içten, yapmaciksizdi. Görünüste kusku etmeye imkan yoktu ondan.

Natasa, kendisi için son derece olagan bir seyden söz ediyormus gibi sakin, Onun siz gittiniz gideli bana hiç ugramadigindan gerçekten haberiniz yok mu? diye sordu.

Prens büyük bir hayretle,

Nasil? dedi. Hiç mi ugramadi? Ne diyorsunuz!

Sali aksami geç vakit gelmistiniz bana; devrisi sabah ugradi, yarim saat kalip gitti. O günden beri de hiç görmedim onu.

Prensin saskinligi gittikçe artiyordu.

Olur sey degil! Oysa ben, yaninizdan ayrilmayacagini saniyordum. Kusura bakmayin ama çok tuhaf bir durum bu...inanilacak gibi degil.

Ama gerçek... €ok yazik, ben de sizi bekliyor, onun nerede oldugunu sizden ögrenebilecegimi saniyordum.

Hay Al ah! Neredeyse gelir! Dogrusu, sözleriniz çok sasirtti beni, öyle ki... ne yalan söyleyeyim, ondan her seyi beklerdim, ama bunu... bu kadarini aklimin ucundan geçirmezdim!

Ne kadar da sastiniz öyle! Oysa ben sasmak söyle dursun, bunun böyle olacagini önceden bildiginizi saniyordum.

Biliyor muydum? Ben mi? Ama inanin, Natalya Nikolayevna, ancak bir dakika gördüm onu, hiç

kimseye de bir sey sormadim. Bana inanmiyor gibi bir tavir takinmaniz çok sasirtti teni.

Bir bana bir Natasa'ya bakarak konusuyordu. Natasa kesti sözünü : Al ah saklasin... dogruyu söylediginize bütün kalbimle inaniyorum.

Prensin gözlerinin içine bakarak öyle bir gülümsedi ki, adam ürperdi, bozuldu.

Açik söyleyin, dedi.

Açik söyleyecek bir sey yok ki. Zaten açik konusuyorum. Oglunuzun ne kadar havai, unutkan oldugunu bilirsiniz. Tamamen serbest birakilinca kapiliverdi.

Ama böyle kapilmak olmaz, bunda bir is var. Gelince anlasilir durum. Ama beni en çok sasirtan, burada bulunmadigim halde, bir suçum olduguna inanir gibi bir tavir takinmanizdir. Görüyorum ki çok kiziyorsunuz ona Natalya Nikolayevna... anliyorum sizi! Haklisiniz...

Yüzünde sinirli bir gülümsemeyle bana döndü : 222 _

Benim de var kabahatim, hemen gelmemeliydim buraya, öyle degil mi?

Natasa'nin yüzü kizardi. Prens agirbasli bir tavirla devani ediyordu : Birakin sözümü bitireyim Natalya Nikolayevna, kabul ediyorum, suçluyum,ama yalniz su yönden: tanismamizin hemen devrisi günü gittim;yaradilisinizda sezinledigim kuskuculugunuz benim üzerime olan düsüncelerinizi, birtakim olaylarin da yardimiyla, degistirdi... Gitmeseydim daha yakindan tanirdiniz

beni;Alyosa da gemi aziya alamazdi. Gelince ona neler söyleyecegimi göreceksiniz,

Yani benden bikmasi için çalisacaksiniz... Sizin gibi zeki bir insanin, böyle bir hareketin bana faydasi olacagini içtenlikle düsünmesine imkan yoktur.

Onun sizden bikmasini istedigimi mi ima ediyorsunuz? Ama hakaret ediyorsunuz bana Natalya Nikolayevna.

Kimle konusursam konusayim, elimden geldigince az imali söz kul anirim; belki bugün siz de anlarsiniz bunu. Hakaret etmek istemiyorum size; hem ne diye kalkisayim böyle bir seye, nasil olsa ne dersem diyeyim alinmazsiniz sözlerimden. Bundan hiç kuskum yok, karsilikli iliskilerimizianliyorumçünkü:ciddiyealmisolamazsiniz bu iliskileri, degil mi? Ama sizi gerçekten gücendirdiysemev sahipligi görevimi yerine getirmek için...hemen özür dilemeye hazirim.

Gerçi Natasa, dudaklarinda alayci bir gülümsemeyle söylüyordu bunlari, ama onu o andaki kadar heyecanli, sinirli hiç görmemistim. Son üç gündür ne istiraplar çektigini ancak simdi anliyordum.

Her seyi bildigi, anladigi üzerine söyledigi esrarli sözler korkutuyordu beni; Prensle ilgiydi söyledikleri. Düsüncelerini degistirmis, onu bir düsman olarak görüyordu karsisinda, bel iy 223

di bu. Alyosa'nin kendini geri çekmesinde Prensin parmagi oldugundan kuskulaniyordu; belki de bazi seyler biliyordu. Birden parlamalarindan korkuyordum. Natasa açiktan açiga alay ediyordu...

Aralarindaki iliskileri Prensin ciddiye almis olamayacagi, ev sahibi olarak özür dilemeye hazir oldugu üzerine söyledigi son sözlerindeki ve bu aksam ona açik konustugunu gösterecegine dair verdigi tehdit dolu vaatteki açik alayi Prens hissetmemis olamazdi. Yüzü degismisti, ama tutuyordu kendini. Natasa'nin söylediklerindeki gizli anlami farketmemis gibi davrandi, sakayla geçistirdi. Gülerek,

™zür mü dileyeceksiniz, dedi, Tanri korusun! Böyle bir seyi aklimin ucundan geçirmedim. Zaten kadinlarin benden özür dilemelerini istemek

adetim degildir. Ilk görüsmemizde nasil bir insan oldugumu az çok anlatmistim size; bu yüzden, simdi söyleyeceklerim gücendirmeyecektir sizi sanirimzaten kadinlar için genel olarak söyleyecegim bunu.

Gülümseyerek bana döndü,

Sanirim siz de benim gibi düsünüyorsunuz, diye devam etti. Kadinlarin bir özel igine dikkat ettim:suç üstü yakalanan bir kadin o anda özür dilemekten, suçunu kabul etmektense sonra günlerce ugrasip gönlünüzü almayi, kendilerini affettirmeyi yegliyorlar. Bunun için, sözlerinizden alinmis olsam bile, simdi özür dilemenizi istemezdim sizden: sonra, hatanizi anladiginiz,gönlümü

almak istediginiz zaman bunu yapmaniz daha isime gelir... O kadar iyi yürekli, temiz, içten bir kizsiniz ki, pisman oldugunuz zaman özür dilemeniz çok hos olacak, hissediyorum bunu... ™zür dilemeyi birakin da simdi, söyleyin bana: size karsi sandiginizdan daha içten davrandigimi bugün neyle ispat edebilirim size?

Natasa'nin yüzü kizardi. Bana da, Prensin bu ceva224

binda bir hafiflik,umursamazlik,kibirli bir alay var gibi gelmisti.

Natasa Prensin gözlerinin içine dik dik bakarak,

Bana karsi içten oldugunuzu mu ispat etmek istiyorsunuz? diye sordu.

Evet.

™yleyse su dilegimi yerine getirin.

Getirecegime simdiden söz veriyorum.

Alyosa'ya bugün de yarin da benden hiç söz etmeyin. Beni unuttu diye en küçük bir sitemde bulunmayin ona; azarlamayin da. Durumun farkina varmamasi için aramizda hiç bir sey geçmemis gibi davranacagim. Yaptiginin farkinda olmamasini istiyorum.Söz veriyor

. musunuz bana?

Elbette. Izninizle günü da söyleyeyim, böyle bir durumda sizin kadar iyi düsünen bir insan görmedim... Hah, Alyosa geldi galiba.

Gerçekten de antrede bir gürültü olmustu. Natasa ürperdi, bir seye hazirlandi sanki. Prens ciddŒ

bir tavirla oturuyor, olacaklari bekliyordu. Gözleri hep Natasa'daydi. Kapi açildi, Alyosa daldi içeri.

//

Neseden, sevinçten parlayan bir yüzle gerçekten bir dalisti bu. Dört gündür pek mutlu oldugu, bizlere bir haber vermek için sabirsizlandigi bel iydi. Yüksek sesle, iste geldim! dedi. Oysa en önce benim gelmem gerekirdi. Ama simdi her seyi ögreneceksiniz, simdi! Demin hiç konusamadik babacigim, o kadar çok söyleyecegim var ki sana! Bana döndü,Ancak keyfi yerinde oldugu zamanlar ona sen dememe izin verir, inanin ki 225

baska zaman yasaktir bana bu! Hem nasil yasaklar bunu biliyor musunuz, kendisi siz demeye baslar bana. Ama bundan böyle keyfinin daima yerinde olmasini istiyorum, bunun için de elimden geleni yapacagim! Bu son dört gün içinde tamamen, evet tamamen degistim, her seyi anlatacagim size. Ama sonra. Simdi önemli olani... iste o! iste gene o! Natasa, melegim benim, merhaba canim! Natasa'nin yanina oturup elini hararetle öptü.

™yle özledim ki seni! Ama ne yaparsin ki gelemedim! Firsat yoktu. Sevgilim! Biraz zayiflamissin sanki, rengin solmus...

Cosmus, Natasa'nin el erini durmadan öpüyor, o güzelim gözleriyle, bakmaya doyamiyormus gibi yüzüne bakiyordu. Natasa'nin yüzüne bir göz attim, ikimizin de ayni seyi düsündügümüzü

anladim: suçsuzdu Alyosa. Zaten hiç bir zaman suçlu olamazdi bu saf çocuk. Damarlarindaki bütün kan basina akin etmis gibi yüzü birden kipkirmizi oldu Natasa'nin. Gözlerinin içi parladi, magrur bir tavirla Prense bakti. Sogukkanli, kisik bir sesle, Ama bunca zaman... nerelerdeydin? dedi.

Sik sik soluyordu. Tanrim, ne çok seviyordu bu çocugu!

Sana karsi suçlu gibi oldugum yan da budur zaten; gibi de ne demek! Suçluyum tabi , ben de biliyorum bunu; bilerek geldim buraya. Katya dün de bugün de, bir kadinin böylesine bir ilgisizligiaffedemiyecegini söylüyordu (sali günü burada olanlari biliyor; devrisi gün hepsini anlatmistim ona). Bahse girdik onunla; ben, bu kadinin Natasa oldugunu, dünyada onun ayarinda belki de ancak bir kadinin bulunabilecegini, bunun da Katya oldugunu söyledim; buraya gelirken kazanacagimi da biliyor

dum tabi . Senin gibi bir melek affetmeden durabilir mi. hiç ? "Gelmediyse firsat bulamamistir da ondan gelmemistir; yoksa bana olan sevgisi söndü demek degildir bu" benim Natasa'm böyle düsünür iste! Sana olan sevgim söner mi hiç? Olabilir mi böyle bir sey? Her an aklimda, kalbimdeydin. Ama gene de suçluyum! Her seyi ögrendiginde en önce sen hak vereceksin bana!

Hemen anlatacagim hepsini, sizlere içimi dökmeye ihtiyacim var; zaten bunun için geldim. Yarini dakika bos zamanim oldu bugün hemen sana kosup bir kerecik öpmek istiyordum, gene firsat olmadi: Katya çok önemli bazi isler için acele çagirtti beni. Baba, beni arabaya binerken gördügünde ikinci kere gidiyordum Katya'ya: gene mektupla çagirmisti beni. Bu günlerde pek sik mektuplasiyoruz. Ivan Petroviç, puslanizi ancak dün gece okuyabildim; çok haklisiniz. Ama elden ne gelir! "Yarin aksam gider, anlatirim durumu", diye düsündüm; bu aksam sana gelmek zorundaydim çünkü Natasa.

Ne puslasi bu? diye sordu Natasa.

Bana ugramis, evde bulamadi tabiŒ, bir mektup birakmis, sana gelmiyorum diye güzelce haslamis..€ok hakli. Dün oldu bu.

Natasa bana bakti. Prens,

Sabahtan aksama kadar Katerina Fyodorovna'nin yaranda kalacak zaman bulduguna göre... diye basladi.

Alyosa kesti sözünü :

Biliyorum, biliyorum ne söyleyecegini. "Katya'da.: ne isin vardi, diyeceksin, önce buraya gelmeliydin". Yerden göge kadar haklisin; önce buraya gelmeliydim! Ama hayatta öyle beklenmedik olaylar vardir ki, her seyi bir anda karmakarisik,altüst ederler. iste benim basima, da bu çesit olaylar geldi. Söyledim ya size, bu dört gün içinde tamamen degistim, bambaska bir Alyosa oldum;

227

basimdan önemli olaylar geçmese degisir miydim bu kadar?

Natasa, Alyosa'nin heyecanina gülümseyerek,

Hay Al ah, anlatsana neler geldi basina! Meraktan çatlayacagiz! dedi.

Aslinda pek gülünç bir hali vardi Alyosa'nin: €abuk çabuk konusuyor, sözcükler birbiri ardindan düzensiz, bir gürültü gibi dökülüyordu agzindan. Konusmak, durmadan konusmak, anlatmak istiyordu. Ama anlatirken Natasa'nin elini de birakmiyor, öpmeye doyamiyormus gibi ikide bir dudaklarina götürüyordu...

™nemli olan da basima gelenler zaten, diye devani etti. Ah dostlarim! Neler gördüm, neler yaptim, kimlerle tanistim bilseniz!™nce Katya'dan söz edeyim size: Bulunmaz bir kizdir o! Simdiye kadar hiç mi hiç tanimiyor

musum onu! Natasa, hatirliyor musun sali günü ne heyecanla söz etmistim sana ondan; düsün ki o zaman bile tanimiyormusum onu iyice! Son ana kadar gizledi benden nasil bir insan oldugunu.

Ama artik biliyoruz, taniyoruz birbirimizi. Senli benli konusuyoruz. Ama bastan baslayayim: Ah Natasa, burada olanlari çarsamba günü ona anlattigim zaman senin için söylediklerini duymaliydin bir!.. Simdi hatirladim: €arsamba sabahi sana geldigimde ne budalaca hareket ettim!

Sevinçle karsiladin beni, degisen durumumuzun verdigi mutluluktan gözlerinin içi gülüyordu; uzun uzun konusmak istiyordun benimle; bir yönden üzgün oldugun halde gülmek geliyordu içinden.

Ben de kasildikça kasiliyordum! Ah ne aptalim! Budala! Yakinda bir koca, ciddi bir aile reisi olacagim diye kendimi agirdan salmak istiyordum... ama kime yapiyordum bunu... sana! Ah, kim bilir ne alay ettin benimle o zaman! Hakettim dogrusu!

Prens söze karismadan oturuyor, alayli bir gülümsemeyle Alyosa'ya bakiyordu. Oglunun böylesine gülünç bir 228

duruma düsmesine seviniyordu sanki. O aksam hep onun hareketlerini izledim; sonunda, her ne kadar oglunu çok sevdigini söylüyorlarsa da, aslinda onu hiç sevmedigi sanisina vardim.

Alyosa durmadan anlatiyordu:

Senden ayrildiktan sonra Katya'ya gittim. Ancak o sabah birbirimizi iyice tanidigimizi söylemistim sanirim. €ok tuhaf oldu bu... Nasil oldugunu hatirlamiyorum bile... Birkaç heyecanli söz, gizlenmeyenbirkaç duygu, açikça söylenen birkaç düsünce ömrümüzün sonuna kadar bagladi bizi. Tanimalisin onu Natasa! Seni nasil anlatti bana, davranislarini nasil yorumladi bilemezsin!

Benim için ne degerli bir insan oldugunu açikladi! Sonra kendi düsüncelerini, dünya görüsünü

anlatti. ™ylesine agirbasli, duygulu bir kiz ki! Görevlerimizden, insanliga hizmet etmenin borcumuz oldugundan söz etti. Konusmaya dalmisiz, bes alti saat geçmis aradan. Sonunda ölünceye kadar dost olarak kalacagimiza, daima beraber çalisacagimiza ant içtik.

Prens hayretle,

Neye çalisacaksiniz? diye sordu. Alyosa magrur bir tavirla karsilik verdi:

€ok degistim ben, baba, bütün bunlarin seni sasirtmasi olagandir; bendeki bu degisikligi yadirgayacagini biliyordum zaten. Hepiniz törelere, katilasmis birtakim kural ara siki siki bagli insanlarsiniz; yeni, çiçegi burnunda her seyi kuskuyla,alayla,tepkiylekarsiliyorsunuz. Ama üç dört gün önce tanidigin Alyosa degilim artik ben. Degistim! Dünyada herkesin

gözünün içine cesaretle bakabiliyorum. Dogru olduguna inandigim düsüncemi sonuna kadar savunmaktan yilmam; böyle olduktan sonra dürüst bir insan sayilirini. Bu da yeter bana. Ne derseniz deyin, kendimden eminim ben.

Prens alayli alayli,

229

Yaa! dedi.

Natasa endiseyle bizleri süzüyordu. Alyosa için korktugu bel iydi. Konusurken heyecanlanmasinin iyi sonuç vermedigim bilirdi. Bizlerin, özel ikle babasinin yaninda Alyosanin küçük düsmesini istemiyordu.

Neler söylüyorsun Alyosa! dedi. Felsefe yapmaya basladin; birisi ögretti sana bunlari galiba...

anlatmana devam etsen daha iyi olur.

Alyosa,

Anlatiyorum ya! diye haykirdi. Dinle: Katya'nin iki uzak akrabasi var; kuzenleri mi ne oluyor...

birinin adi Levinka, ötekininki Borinka... biri üniversitede okuyor, öteki de öyle bir delikanli iste, Katya görüsüyor onlarla; ikisi de çok iyi insanlar! Kontesin yanina hiç ugramiyorlar. Katya'yla kisinin görevleri ve öteki seyler üzerine konusmamizdan sonra onlardan söz etti bana, tanismam için bir mektup verdi; evlerine kostum. Hemen o aksam canciger arkadas olduk. On iki kisi toplanmisti orada: Üniversite ögrencileri, subaylar, sanatçilar; bir de yazar vardi... hepsi taniyorlar sizi Ivan Petroviç, yani yapitlarinizi okumuslar, gelecekte çok sey bekliyorlar sizden. ™yle dediler.

Ahbap oldugumuzu söyledim, sizi onlara tanistirmaya söz verdim. Hepsi kardesçe karsiladilar beni, bagirlarina bastilar. ™nce, yakindaevlenecegimi söyledim onlara; evli barkli bir insanimsim gibi davrandilar bana. Taa tepede, besinci katta oturuyorlar. Sik sik, özel ikle sali günleri Levinka'yla

Borinka'nin evinde toplaniyorlar. Aydin düsünceli gençler hepsi de; insanligi çok seviyorlar. Toplumumuzun durumundan, geleceginden, bilimlerden, edebiyattan söz ettik.

™ylesine hos, içten konusuyorduk ki... Bir lise ögrencisi de geliyor oraya. Birbirlerine öyle iyi davraniyorlar ki! Böylesini hiç görmedim simdiye kadar! Zaten nereye gittim, ne gördüm ki! Yalniz sen böyle seylerden biraz söz ederdin bana Natasa. Ah Natasa, muhakkak tanismalisin sen onlarla; Katya230

tanisiyor. Ondan heyecanla söz ediyorlar; Katya Levinka'yla Borinka'ya, servetini istedigi gibi kul anacak yasa gelir gelmez önce, toplum yararina bir milyon ruble bagislayacagini söyledi.

Prens,

TabiŒ bu bir milyonu Levinka'yla Borinka'nin toplulugu gerekli yerlere harcayacaklar, degil mi?

diye sordu.

Alyosa heyecanla bagirdi :

Hayir, hayir; ayip böyle konusman baba! Ne düsündügünü tahmin ediyorum! Bu bir milyonun nasil kul anilacagi konusu görüsülüp karara baglandi bile. ™nce egitim konusu ele alinacak...

Prens, dudaklarinda hep o alayli gülümsemesi,Evet, dedi, gerçekten hiç tanimiyormusum Katerina Fyodorovna'yi.€ok sey beklerdim ondan,ama bu kadarini...

Alyosa babasinin sözünü kesti:

Beklemezdin! Neyini yadirgadin bu kadar? Alistiginiz dünya görüsünden biraz ayrilmasini mi? Bir milyon rublenin bagislanmasi mi seni bu kadar sasirtan? ™yle mi? Ya baskasinin sirtindan geçinmek istemiyorsa Katya? Bu milyonlari yemek baskasinin sirtindan geçinmektir.€ünkü (yeni

ögrendim bunu). Yurduna faydali olmak, topluma gücünün yettigince bir seyler vermek istiyor.

Topluma bir seyler vermenin iyiliklerinden bir zaman sizler de söz ederdiniz; ama bu bir seyler milyon olunca is degisiyor, degil rni? ™yleyse, o kadarinandigim sagduyu neye dayaniyor? Niçin öyle bakiyorsun bana baba? Karsinda bir soytari, budala var sanki! Budala olsam ne çikar! Bu konuda Katya'nin ne söyledigini bir duymaliydin Natasa: Önemli olan akil degil, onu güden yaradilis,yürek,soyluduygular,bilgidir". Budalalik üzerine Bezmigin'in çok hos bir sözü var.

Bezmigin Levinka'yla

231

Borinka'nin bir tanidigidir; dogrusu, kafasi çalisan, zeki bir genç! Dün söz arasinda söyle dedi:

"Budala oldugunu anlayan bir insan budalaliktan kurtulmustur artik!" Ne dogru, degil mi! Sik sik böyle anlamli sözler söyler. Her sözünde derin bir anlam vardir.

Gerçekten de çok dogru! dedi Prens.

Hep alayindasin isin. Amasenden de,senino sosyete kibarlarinin hiç birinden de böyle bir söz duymadim simdiye kadar. Sosyetede herkes saklar bu çesit düsüncelerini; suya sabuna dokunmak istemezler! Hepsi de kendilerini eskiden beri süregelen birtakim düsüncelere, kaliplara uydurmak çabasindadirlar.Oysa düsüncelerimizi bu denli zorlamak hiç de iyi degildir. Bir de hayalci derler bize! Dün bana söylediklerini dinleseydin bir...

Natasa,

Neler düsünüyor, nelerden söz ediyorsunuz bakalim? dedi. Biraz açiklasana Alyosa, söylediklerinden buraya kadar hiç bir sey anlamadim.

Kisiyi basariya, iyilige, sevgiye götüren her seyden söz ediyoruz. Günümüzün sorunlarindan açtigimizda kendiliginden oraya geliyor söz.

Basindan, yeni devrimlerden, insanlik sevgisinden, toplum için çalisanlardan söz ediyor, bunlar üzerinde konusuyor, okuyoruz. Kendi aramizda içten olmaya, düsüncelerimizi hiç "çekinmeden birbirimize açmaya yemin ettik. Amaca ulasmanin tek yolu içtenliktir. ™zel ikle Bezmigin ugrasiyor bunun için.. Katya'ya anlattim, o da hak verdi onun bu çabasina. Bezmigin'in önderliginde, ömrümüzün sonuna kadar dürüst olacagimiza, bizim için ne söylerlerse, ne düsünürlerse umursamadan, heyecanimizdan, tutkularimizdan, hatalarimizdan utanmadan dogru bildigimiz yolda yürüyecegimize ant içtik. Baskalarinin seni saymasini istiyorsan önce kendini say; yalniz bu, kendi kendini sayman, baskalarinin seni saymasina yetecektir.

Bezmigin söylüyor bu 232

nü; Katya da ayni düsünceyi paylasiyor. Simdilik toplaniyoruz, herkes kisisel düsüncelerini anlatiyor,kendini topluluga tanitiyor... Prens endiseyle,

Saçma! diye bagirdi. Bu Bezmigin de kim oluyor? Hayir, en kisa zamanda önüne geçilmeli bunun...

Neyin ? dedi Alyosa. Ben de bunlari senin yaninda ne diye anlatiyorum biliyor musun baba?

€ünkü seni de grubumuza almak istiyorum. Söz verdimonlara. Gülüyorsun, biliyordum zaten gülecegini! Ama sonuna kadar dinle söyleyeceklerimi!Iyi yüreklisin,soylu bir ruhun var, anlayacaksin onlari. Tanimiyorsun bu gençleri, hiç görmedin onlari, dinlemedin. Tutalim ki her seylerini biliyorsun, bilmedigin yoktur çünkü; ama görmedin onlari, aralarina katilmadin, bu yüzden düsüncelerinde yanilabilirsin! Gerçegi bildigini saniyorsun, o kadar! Evet, karis aralarina, dinle onlari, o zaman senin de bizden olacaginainaniyorum! Seni öylesine baglandigin çevrende mahvolmaktan, zararli düsüncelerinden kurtarmak için elimden gelen her seyi yapmaya kararliyim.

Prens, alayli bir gülümsemeyle dinliyordu. Bakisla, rinda nefret vardi. Natasa gizleyemedigi bir tiksintiyle bakiyordu ona. Prens de farketmisti bunu, ama farkinda degilmis gibi davraniyordu.

Alyosa sözünü bitirince Prens kahkahayla gülmeye basladi. Hatta katiliyormus gibi sandalyenin arkaligina birakti kendini. Ama bu kahkahalar yapmacikti. Oglunu daha bir küçük düsürmek için böyle güldügü bel iydi. Alyosa gerçekten kirilmisti; yüzünü derin bir hüzün kapladi. Ama babasinin nesesinin geçmesini sabirla bekliyordu. Içli bir sesle,

Baba, dedi, niçin alay ediyorsun benimle? Açik yüreklilikle geldim sana.Söylediklerimin saçma oldugu kanisindaysan alay edecegine aydinlat beni.Hemalay edecek ne var ortada? Soylu, iyi duygular edinmem mi?

233

Yanilsam, yanlis yolda bulunsam, birkaç kere söyledigin gibi bir aptal olsam da içtenim ya...

Yanilmak onursuzluk demek degildir. Yüce düsünceleri seviyorum. Varsin yanlis olsunlar, ama özleri kutsaldir. Dedim sana, sen de çevrendeki bütün kibarlar da beni gerçege götürecek, pesinden sürükleyecek böyle bir sey söylemediniz bana. Yalanla onlarin dediklerini, daha güzel seyler söyle bana, senin pesinden geleyim, ama alay etme benimle, çok üzülüyorum çünkü.

Alyosa pek içten, agir basli bir tavirla konusuyordu. Natasa ilgiyle bakiyordu ona. Prens hayretle dinledi, Alyosa sözünü bitirdiginde tavrim birden degistirdi.

Kalbini kirmak istemedim yavrum, dedi,yanlis anladin beni, oysa aciyorum sana. Hayattaönemli bir adim atmak üzeresin, bu çesit çocukluklari birakmalisin artik. Benim düsüncemi sorarsan böyledir. Elimde olmadan güldüm, yoksa seninle alay etmek degildi amacim.

Alyosa son derece üzgün, devam ediyordu:

Niçin öyle geldi bana? Niçin uzun zamandan beri bana bir babanin ogluna baktigi gibi degil de düsmanca, soguk bir alayla bakiyormussun gibime geliyor hep? Niçin senin yerinde olsam oglumla, senin benimle su anda ettigin gibi onu küçük düsürecek biçimde alay etmezdim diye geçiyor

içimden? Bak, açik konusalim, aramizda anlasilmayan bir sey kalmasin. Gerçegi oldugu gibi söylemek istiyorum: Odaya girer girmez aranizda soguk bir havanin estigini anladim; burada böyle bulacagimi hiç sanmiyordum sizi. Yaniliyor muyum? Yanilmiyorsam, herkes duygularini anlatsa daha iyi olmaz mi? Açik yüreklilik çok belayi defeder!

Prens,

Devam et Alyosa, devam et! dedi. önerdigin çok iyi bir sey.

Natasa'ya bakarak ekledi:234

™nce bundan baslamamiz gerekiyordu belki de.

Alyosa,

Tamamen açik konusacagim için kizma bana. Sen istiyorsun bunu, kendin söyledin. Dinle.

Natasa'yla evlenmeme razi oldun; bu mutlulugu bagisladin bize, alçakgönül ülük ettin. Bu soylu davranisim hepimiz sevgiyle karsiladik. Peki niçin gizli bir haz duyarak durmadan, gülünç bir çocuk oldugumu, koca olamayacagimi ima ediyorsun bana? Sonra, Natasa'nin gözünde beni küçük düsürmeye, bir paralik etmeye çalisiyorsun sanki. Benim gülünç bir yanimi baskalarina göstermeyi basardigin zamanlar pek seviniyorsun; eskiden beri de simdi de böyle bu. Nedense bizlere evlenmemizin pek gülünç, anlamsiz, budalaca bir sey oldugunu, birbirimizin esi olmadigimizi ispat etmeye çalisiyor bir halin var. Dogrusu, evlenecegimize inanmiyorsun sanki; bir saka, eglenceli bir oyun, bir komedi olarak görüyor gibisin bunu... Sadece bugünkü sözlerin üzerine söylemiyorum bunlari. Sali gecesi eve döndügümde beni sasirtan, hatta üzen çok tuhaf sözler duydum senden. €arsamba günü giderken de, simdiki durumumuz üzerine birkaç imali söz kul andin; ondan söz ettin. Gerçi saygisizca, onu küçük düsürücü bir söz edis degildi bu,ama gene de öyle konusmamistemezdim;biraz hafif, önemsemez, soguk bir ifaden vardi...Anlatamam bunu, ama yüregim sezinliyor... Yanildigimisöyle bana. Beni de... onu da inandir buna, içimiz rahat etsin; onu da üzdün çünkü. Odaya girer girmez yüzlerinizden anladim...

Alyosa cosmus, kararli bir tavirla konusuyordu. Natasa, gözlerinde gurur pariltilari, yüzü kipkirmizi, heyecanla dinliyordu; Alyosa konusurken kendi kendine üç kere "Evet, dogru!" diye mirildanmisti.

Prens yüzünü eksitti,

Sana neler söyledigimi su anda hatirlayamam tabiŒ, yavrum, dedi; ama sözlerimi böyle anlaman çok tu

haf. Yanildigini ispat etmek için ne istersen yapmaya hazirim. Simdi gülmeme gelince, bunda da anlasilmayacak bir yan yok. Sunu söyleyeyim ki, acimi gizlemek için isi sakaya bogmaya çalisiyordum.Yakindaevlenecegini düsündükçe bir tuhaf oluyorum; anlamsiz, kusura bakma ama gülünç bir sey geliyor bana bu. Güldüm diye sitem ediyorsun bana, oysa sendin gülmeme sebep olan. Bende de var kabahat: Belki son zamanlarda yeterince ilgilenemedim seninle; bu yüzden marifetlerini ancak simdi ögreniyorum... Natalya Nikolayevna'ylakuracaginiz yuvanin gelecegini düsündükçeürperiyorum simdi: Acele ettim, yaradilislarinizin birbirine hiç uymadigini geç anladim.

Her çesit sevgi söner zamanla, ama yaradilislar arasindaki uyusmazlik devam eder. Gelecegini birak, yalniz sunu düsün yeter sana: Gerçekten dürüst bir insansan, yaninda Natalya Nikolayevna'yi da uçuruma sürüklemezsin! Insan sevgisinden, soylu inançlardan, tanistigin iyi insanlardan uzun uzun söz ettin;simdi de sor bakalim Ivan Petroviç'e; demin su igrenç

merdivenden dördüncü kata çiktigimizda kapinin önünde, düsüp kolumuzu bacagimizi kirmadigimizasükrettiktensonra ne söyledim ona, ögren! Biliyor musun su anda ne düsünüyorum?

Natalya Nikolayevna'yi bu kadar seviyorsun da onun böyle bir mezbelelikte oturmasina gönlün nasil razi oluyor, sasiyorum! Elinde imkan yoksa, üzerine aldigin sorumluluklarin altindan kalkamayacaksan evlenmeye de, üzerine her hangi bir sorumluluk almaya da hakkin olmadigini anlaman gerekirdi. Sadece sevgi yetmez her seye. Kisi kendi yaratir sevgiyi. Sense

söyle düsünüyorsun: "Istirap da çeksen yanimda ol yeter"... ama bencil bir düsüncedir bu! Bir yanda insanliga beslenen yüce sevgiden söz etmek, toplumsal sorunlarla yakindan ilgilenmek; öte yanda sevginin kuyusunu kazmak... akil almaz bir sey bu! Sözümü kesmeyin Natasa Nikolayevna, birakin bitireyim. 236

söyleyeceklerimi; içim kan agliyor, hem bu benim babalik görevimdir. Alyosa, son günlerde kendini yüce, güzel, dürüst duygulara kaptirdigini söyledin; benim çevremde bu çesit tutkular yok, her sey kuru, kupkuru diye sitem ettin bana. Bak hele: Yüce, güzel duygulara kapilmak; arkasindan, sali günü burada olanlardan sonra, senin için dünyada en degerli varlik olmasi gereken insani dört gün arayip sormamak! Katerina Fyodorovna'yla, Natalya Nikolayevna'nin seni her suçunu affedecek kadar sevdigi üzerine bahse girdigini de itiraf ettin. Peki ama ondan böylesine bir sevgi beklemeye, üstelik böyle bir bahse girmeye ne hakkin var? Bu dört gün içinde Natalya Nikolayevna'nin aklina ne kötü seylerin gelmesine sebep oldugunu düsündün mü hiç ?

Yoksa, yeni birtakim düsüncelere kapilman en önemli sorumlulugunu unutmak hakkini mi kazandirdi sana? Sözümü tutmadigim için bagislayin beni Natalya Nikolayevna. Ama bu is verdigim sözden önemlidir: Sirasi gelince siz de anlayacaksiniz bunu... Alyosa, buraya geldigimde Natalya Nikolayevna'yi istiraplar içinde kivranir buldugumu biliyor musun? Hayatindanki en mutlu günleri olmasi gereken bu dört günü ona zehir ettigin yüzündeki derin istirap ifadesinden bel iydi.

Bir yanda böyle davranislarin, öte yanda bir sürü laf... haksiz miyim? Kendin tepeden tirnaga suçluyken beni nasil suçlayabiliyorsun ?

Prens magrur bir tavirla bitirdi sözünü. Konusmasini pek begenmisti. Alyosa, Natasa'nin istirap çektigini duyunca aci bir kederle bakti ona. Ama Natasa vermisti kararini.

Birak Alyosa, dedi, üzülme, senden çok daha suçlu olanlar var. Otur da babana söyleyeceklerimi dinle. Bu is bitmeli artik!

Prens atildi:

Rica ederim konusun Natalya Nikolayevna! Iki

237

saattir birtakim esrarli sözler dinliyorum. Can sikmaya basladi artik; dogrusunu söyleyeyim, böyle karsilanmayi beklemiyordum burada.

Olabilir; çünkü güzel sözlerinizle gözlerimizi boyayarak gizli niyetlerinizi sezinlememize engel olabileceginizi umuyordunuz. Neyiaçiklayayim size? Zaten her seyi biliyorsunuz. Alyosa haklidir.

Bizi ayirmak istiyorsunuz. O aksamdan sonra burada olacaklari ezbere biliyordunuz. Bana da evlenmemize de ciddi gözle bakmadiginizi söyledim sise saten. Alay ediyorsunuz bizimle, oynuyorsunuz; gizli niyetleriniz var. Ne yapmak istediginiz ortada. Alyosa evlilik isimizi eglenceli bir oyun olarak gördügünüzü söylerken hakliydi. Oglunuzu azarlayacaginiza kutlamaniz gerekirdi;çünkü bilmeyerek tani sizin istediginizibelki daha bile çogunuyapti.

Saskinliktan donup kalmistim. Bu aksam bir patirdi kopacagi içime dogmustu zaten. Ama Natasa'nin bu denli açik konusmasi, tavirlarmdaki gizlemedigi küçümseme çok sasirtmisti beni.

"Gerçekten bŒr seyler biliyordu demek, diye düsünüyordum, dananin kuyrugunu koparmayi koymustu aklina. Yüzüne kargi haykirmak için belki de sabirsizlikla bekliyordu Prensi".

Prensin rengi uçmustu. Alyosa'nin yüzünde saf bir korku, aci bir bekleyis vardi. Prens, Ne söylediginizin farkinda misiniz siz! diye bagirdi. Agzinizdan çikani kulaginiz duysun... bir sey anlamadim söylediklerinizden.

Natasa,

Yaa! dedi. Iki sözcükten anlamadiniz demek! Alyosa da ben debu konuda hiç konusmadigimiz, hatta görüsmedigimiz haldeevet o da ben de bir anlamisiz sŒzi! Bizimle igrenç, asagilik bir oyun oynadiginizin o da

farkina varmis! Sizi seven, size bütün varligiyla inanan Alyosa varmis bunun farkina! Ona karsi biraz daha dik _ 238

katli, biraz daha kurnazca davranmayi gerekli görmediniz; anlayamayacagini sandiniz. Ama hassas, ince, çabuk etkilenen bir yüregi vardir onun; söyledigi gibi, sözleriniz, tavirlarimiz içinde yer etti...

Prens, beni tanik tutuyormus gibi, son derece saskin bir tavirla bana döndü. Pek sinirli, öfkeli oldugu bel iydi,

Hiç bir sey, hiç bir sey anlamiyorum! dedi. Sonra Natasa'ya döndü: Kuskucu bir insansiniz siz; sinirleriniz de bozuk... Aslinda, KaterinaFyodorovna'yikiskaniyorsunuz; bu yüzden herkesi, en basta da beni... suçluyorsunuz; izninizle sunu söyleyeyim ki, çok tuhaf bir insansiniz... Bu çesit olaylara alisik degilimdir; oglumun gelecegi söz konusu olmasaydi bir dakika kalmazdim burada... Gene de durumu açiklamanizi bekliyorum.

Her seyi bildiginiz halde, iki sözcükle yaptigim açiklamayi anlamamakta diretiyorsunuz demek!

Daha açik konusmami mi istiyorsunuz?

Evet.

Natasa, gözleri öfkeden parlayarak,

Pekala, diye bagirdi, dinleyin öyleyse, her seyi, her seyi anlatacagim!

m

Natasa ayaga kalkmisheyecandan farkinda degildi bununöyle konusuyordu. Prens önce oturdugu yerden dinliyordu, sonra o da ayaga kalkti. Durum fazlasiyla ciddilesmisti. Natasa, Sali günü söylediklerinizi hatirlayin, diye devam etti. Paraya, yükselmeye, sosyetede önemli bir yere ihti

239

yaciniz oldugunu söylüyordunuz; hatirliyor musunuz?

Hatirliyorum.

Paralari cebe indirmek,kaçirdiginizimkanlari tekrar elde edebilmek için sali günüburaya geldiniz; emel erinize erismekte size yardimci olacagim düsünerek bu evlenme isini attiniz ortaya.

Natasa! diye bagirdim, sözlerine dikkat et! Prens, gururu çok incinmis bir tavirla, Para! Imkan! diye mirildandi.

Alyosa üzüntüden bitmis, bir seyanlamadan öyle bakiyordu. Natasaya iyice sinirlenmisti.

Hayir, hayir, kesmeyin sözümü, dedi, hepsini söyleyecegime yemin ettim. Kendiniz de biliyorsunuzdur, Alyosa dinlemiyordu sözünüzü. Onu benden geri çekmek için tam alti ay ugrastiniz. Bir türlü boyun egmiyordu. Birden artik samanin kalmadiginin farkinavardiniz.

Oglunuzu serbest birakirsaniz Katerina Fyodorovna'yi da, paralari daözel ikle paralari... üç

milyonluk drahoma vardi ortadakaçiracaktiniz. Tek kurtulus umudunuz kalmisti: Alyosa, onun için seçtiginiz kizi severse belki de uzaklasirdi benden...

Alyosa elem dolu bir sesle,

Natasa, Natasa! diye bagirdi. Neler söylüyorsun! Natasa, Alyosa'ninbagirmasinabakmadandevam ediyordu:

Düsündügünüz gibi yaptiniz, ama o da bir sonuç vermedi! Ben olmasam her sey düzelecekti! Size umut veren bir durum daha vardi: Tecrübeli, kurnaz bir insan oldugunuz için, Alyosa'nin bazan benden bikar gibi oldugunu farketmistiniz. ™yle ya, kimi zaman bana karsi pek ilgisiz oldugu, dört bes gün yanima ugramadigi gözünüzden kaçmis olamaz. Belki iyice sogur dabirakir diye umutlaniyordunuz;Alyosa'nin sali günkü ani hareketi iyice sasirtti sizi. Ne yapacaktiniz simdi!.. 240

Prens,

Bir dakika, diye haykirdi, tam tersine, bu olay... Natasa sert bir sesle kesti Prensin sözünü: O aksam "Simdi ne yapayim ben?" diye düsündünüz, söyle karar verdiniz: Oglunuzun benimle evlenmesinetabiŒ gerçekten degil, onu yatistirmak için sözderazi olacaktiniz. Dügünü istediginiz kadar uzak bir tarihe atabilirdiniz; öte yandan, yeni ask filizlenmeye baslamisti; farkindaydiniz bunun. Iste bütün planinizi bu yeni ask üzerine kurmustunuz.

Prens kendi kendine konusuyormus gibi,

Romanlar, hep su romanlar, diye mirildandi; yalnizlik, hayale düskünlük, roman okumak...

Natasa, Prensin söyledigini duymadan, onun ne dedigine dikkat bile etmeden, gittikçe heyecanlanarak,

Evet, bütün planinizi bu yeni ask üzerine kurmus" tunuz, diye tekrar etti. Hem bu askin sizi basariya ulastirma sansi da çoktu! €ünkü Alyosa Katerina Fyodorovna'ya taa bastan, onun ne denli iyi bir kiz oldugunu henüz bilmezken tutulmustu! Alyosa o gece bu kiza onu sevemeyecegini, çünkü görevi, baska birisine olan sevgisi bunu ona yasakladigini açiklayinca kiz öylesine soylu davraniyor;ona da, sevdigi erkegi elinden alan kadina da öylesine içten bir ilgi gösteriyor, onlari öylesine yürekten affediyor ki genç kizi zaten begenen Alyosa onun ruh güzel igi karsisinda büyüleniyor!.. Buraya gelince hep Katerina Fyodorovna'dan söz etti. Devrisi gün bu soylu kizihiç

degilse minnet duygusundantekrar görmek için önüne geçilmez bir istek duyacakti elbette. Hem ne diye gitmesindi oraya? ™yle ya, eski sevgilisinin üzüntüsü geçmisti nasil olsa, onun için kesin karar verilmisti, ömrünün sonuna kadar beraber olacaklardi;birdakikacik da... Natasa bu bir dakikacigi kiskanacak kadar nankör müydü ? Bu bir dakikadan sonra hiç farkinda olmadan bir gün 241

aldi Natasa'dan, sonra bir gün daha, bir daha... Bu dört gün içinde kizin bilmedigi yanlarini ögrendi: Temiz, duygulu, bir çocuk kadar içtendi; huylan da o kadar uyusuyordu ki... Dost, kardes olacaklarina yemin ediyorlar. ™lünceye kadar ayrilmayacaklarina söz veriyorlar birbirine. Bes alti saat süren bir konusmanin" sonucunda yepyeni duygular tadiyor

Alyosa'nin ruhu, yüregi heyecanla doluyor... Bunlari bildiginiz için "bir zaman gelecek eski askini bu yeni duygulariyla karsilastiracaktir, diye düsünüyordunuz; eski sevgilisiyle aralarindaki iliskilerin çekici bir yani kalmamistir artik onun için; kiz hep surat asiyor, bir seyler yapmasini istiyor; kiskaniyor, sitem ediyor; agliyor... Arada bir yüzüne gülse, sakalassa bile, karsisindaki bir çocukmus gibi yapiyor bunu... Bikmaya basladi artik, kaniksadi..."

Gözyaslari bosaldi birden, bogazinda bir sey dügümlenmis gibi sustu; ama toparladi kendini: Sonra mi ne oldu? Her seyi zamana biraktiniz; nasil olsa hemen evlenmeyecektik; daha çok zamaniniz vardi, her sey degisebilirdi... Bir yandan imalarinizla bir yandan da telkinlerinizle amaciniza erismeye çalisacaktiniz... Iftiralarinizla su can sikici Natasa'yi küçük düsürebilirdiniz...

sonucun ne olacagi bilinmezdi, ama zafer sizindi! Alyosa! Suçlama beni canim! Askini anlamadigimi, degerini bilmedigimi söyleme. Su anda bile beni sevdigini, sözlerimi belki de anlamadigini biliyorum. Böyle konusmakla çok çok kötü yaptigimin da farkindayim. Bunlarin hepsini görüyor, seni de gün geçtikçe daha çok seviyorsam elimden ne gelir... çildirasiya...

çildirasiya seviyorum seni!..

El erini yüzüne kapadi, kendini kanepenin üzerine atip hiçkira hiçkira aglamaya basladi. Alyosa bir çiglik

atarak kostu yanina. Natasa aglayinca hemen o da aglamaya baslardi.

Natasa'nin bu aglamasi Prens'in isine çok yaramisti tabiŒ: Natasa'nin heyecanini, sert ithamlarini bir kiskançlik nöbetine, hakarete ugramis askinin sebep oldugu sinir bozukluguna, hatta hastaliga vermek o kadar yadirganmayacakti simdi. Kiza yakinlik göstermesi bile olagandi bu durumda.

Üzülmeyin Natalya Nikolayevna, dedi, öfke, yalnizlik sinirlerinizi bozmus... Onun bu düsüncesizce davranisi hasta etmis sizi... Durmayin üzerinde, çocukluguna verin. ™nemli olan, sizin de söylediginiz gibi, sali günkü olaydir; onun size ne denli bagli oldugunu ispata yeter bu, ama siz...

Natasa aci aci aglayarak kesti Prens'in sözündü:

Ah, böyle söylemeyin, hiç degilse su anda iskence etmeyin bana! Içime dogmustu bunlar! Onun beni artik eskisi gibi sevmedigini bilmiyor muyum saniyorsunuz... Burada... su odada yalniz basima...terkedilmis, beklerken her seyi uzun uzun düsündüm. Ne yapabilirdim, elimden ne gelirdi!Seni suçlamiyorum Alyosa...Niçin kandirmaya ugrasiyorsunuz beni? Kendi kendimi kandirmaya çalismadim mi saniyorsunuz?... Ah, hem de kaç kere, kaç kare! Sesindeki en küçük bir degisiklikten az mi anlam çikarmaya çalistim? Yüzünden, gözlerinden ruhunu okumaya az mi ugrastim?.. Her sey bitti artik, her sey... Ah, ne bedbaht bir insanim!..

Alyosa önünde yere diz çökmüs, agliyordu. Hiçkiriklari arasindan, Evet, evet, bütün suç bende! diye tekrar ediyordu. Her sey benim basimin altindan çikti!...

Hayir, kendini suçlu görme Alyosa... baskalarindadir suç... Düsmanlarimizda! Bütün suç onlarda Prens biraz sabirsiz,

Söyler misiniz, bütün bu... suçlari neye dayanarak bana yüklüyorsunuz? dedi. Hepsi sizin uydurmaniz...

Natasa birden ayaga firlayarak,

Uydurmam mi! diye bagirdi. Demek öyle ha, riyakar adam! Sali günü buraya geldiginizde baska bir niyetiniz olamazdi! Vicdan azabini dindirmek, kendini daha bir rahatlikla Katya'ya vermesini saglamak için oglunuzu yatistirmaniz gerekiyordu; yoksa hep beni hatirlayacak, isteklerinize boyun egmeyecekti; öte yandan, beklemek caniniza tak demisti. Yalan mi söylüyorum?

Prens alayli alayli gülümseyerek,

Dogrusunu söyleyeyim, sizi aldatmak isteseydim gerçekten de böyle düsünürdüm; çok...

zekisiniz; ama iddialarinizi ispat etmelisiniz, yoksa bir insan için böyle seyler söylemek...

ispat mi? Alyosa'yi benden sogutmak için yaptiklarinizdan daha güzel delil mi olur? Birtakim çikarlar ugruna ogluna görevlerini unutturmaya, sevdigi insani yüz üstü birakmaya çalisan bir baba! Demin oturdugum evin merdiveninin kötülügünden dem vuruyordunuz yanilmiyorsam!

Parasizliktan, açliktan ayrilmak zorunda kalalim diye Alyosa'nin ayligini kesen siz degil misiniz?

Sizin yüzünüzden oturuyorum burada, bir de kalkmissiniz oglunuza sitem ediyorsunuz; iki yüzlü

bir insansiniz siz! O aksam birdenbire nasil da degistiniz o kadar? Niçin birden o kadar hoslandiniz benden? Dört gündür su odanin içinde dolasiyor, düsünüyorum;her seyi enine boyuna düsündüm; her sözünüzü, yüzünüzün her ifadesini ölçtüm biçtim, sonunda hareketlerinizin yapmacik, alay dolu oldugunu anladim; çirkin bir oyun oynuyordunuz bizimle... Zaten çoktan taniyorum sizi! Yaninizdan geldigi zamanlar Alyosa'nin yüzünden, ona söylediklerinizin, kafasina sokmaya çalistiginiz düsüncelerin hepsini anlardim; üzerindeki etkinizi çok iyi ögrenmistim artik!

Hayir, aidata_ 244

mazsiniz beni! Belki baska hesaplariniz vardir, en önemli olani söylememis olabilirim, ama degismez! Beni aldatmaya çalisiyordunuz ya, ha sunun için ha bunun için, orasi önemli degil!

Bunu yüzünüze karsi söylemek istiyordum!

Hepsi bu kadar mi? Bütün deliliniz bu mu? Ama düsünün bir kere, sali aksami size yaptigim teklifle kendimi baglamis olmadim mi? Bu kadar

düsüncesiz hareket etmis olabilir miyim?

Neyle baglamissiniz kendinizi? Neyle? Sizce beni aldatmanin ne anlami olabilir? Her hangi bir kizin gururuyla oynamanin bir önemi olabilir mi sizin için! ™yle ya, zaval i bir kaçak, babasinin lanetledigi, kimsesiz, kendini rezil etmis, ahlaksiz bir kizim ben! Bu oyun size küçücük de olsa bir çikar saglayabilecekse böyle bir zaval iyi düsünmeye deger mi!

Natalya Nikolayevna, kendinizi ne duruma düsürdügünüzün farkinda misiniz? Il e de size hakaret etmis olayim istiyorsunuz. Ama bu öylesine agir bir hakaret ki, bunda israr etmenizi birakin, böyle bir seyi nasil düsünebildiginize de sasiyorum dogrusu. Kusura bakmayin ama bunu bu kadar kolaylikla düsünebilmek için insanin pek piskin olmasi gerek. Böyle konusmaya hakkim var sanirim; oglumu bana karsi kiskirtiyorsunuz çünkü. Su anda sizden yana çikip bana bas kaldirmiyorsa da için için dis biliyordur...

Alyosa,

Hayir baba, diye bagirdi, bas kaldirmiyorum sana, çünkü ona hakaret etmedigine, bir insana böyle hakaret edilemeyecegine inaniyorum!

Duyuyor musunuz? diye haykirdi Prens.

Natasa, bütün suç bende, babami suçlama. Günah, korkunç bir sey bu!

Natasa,

245

Duydun mu Vanya? diye bagirdi. Bana karsi çikmaya basladi bile!

Prens,

Yeter! dedi. Bir son verelim artik bu can sikici konusmaya. Bu çilgin kiskançliginiz sizi bana bambaska bir yaninizdan tanitti. Uyardiniz beni. Acele etmisiz, evet evet gerçekten çok acele etmisiz. Bana nasil hakaret ettiginizin bile farkinda degilsiniz; bunu umursadiginiz da yok ya...

Acele ettik... acele ettik... sözümü tutmam gerekir tabiŒ, ama... bir babayim ben de, oglumun mutlu olmasini isterim...

Natasa kendini kaybederek,

Sözünüzden dönüyorsunuzdemek! diye bagirdi. Firsata sevinmissinizdir! Ama sunu bilesiniz ki, iki gün önce burada kendi kendime bir karar verdim ben, simdi hepinizin yaninda da tekrar ediyorum bunu : Alyosa'yla evlenmekten vazgeçtim!

Yani onu gene huzursuz etmek, duygulandirmak, demin söylediginiz gibi

"sorumluluklarini"hatirlatmak, böylece onu tekrar kendinize baglamak istiyorsunuz demektir bu...

Demin siz öyle demiyor muydunuz? Ama yeter artik; zamana birakalim... Sizinle konusup anlasmak için daha bir sakin oldugunuz zamani bekleyecegim. iliskilerimizi tamamen kesmeyecegimizi umarim. Belki de, zamanla daha iyi anlarsiniz beni. Oysa buraya gelirken, ailenizle ilgili bazi niyetlerimden söz etmeyi düsünüyordum size; görecektiniz ki... ama yeter artik!

Yanima gelerek devani etti :

Ivan Petroviç! Simdiye kadar sizinle tanismayi çok istiyordum; hele simdi büyük bir mutluluk verecektir bana dostlugunuz. Umarim anliyorsunuzdur beni. Birkaç gün sonra gelecegim size; izin verirseniz tabiŒ.

™ne hafifçe egilerek kabul ettigimi belirttim. Ondan kaçamayacagimi anlamistim. Elimi sikti, hiç

bir sey söy 246

lemeden Natasa'yi selamladi, gururu incinmis bir insan tavriyla çikti.

IV

Birkaç dakika hiç konusmadik. Natasa üzgün, bitik, düsünceli oturuyordu. Bütün heyecani, canliligi bir anda sönmüstü. Donuk bakislarini tam

karsisinda bir noktaya dikmis, Alyosa'nin eli elinde, hareketsiz öyle duruyordu. Alyosa sessiz sessiz agliyor, arada bir basini kaldirip ürkek, merak dolu bakislarla Natasa'nin yüzüne bakiyordu.

Sonunda çekingen bir tavirla Natasa'yi yatistirmaya basladi. Kizmamasi için yalvariyordu ona, bütün suçu kendi üzerine aliyordu. Babasini temize çikarmayi çok istedigi bel iydi. Birkaç kere söz etti bundan, ama Natasa'yi tekrar kizdirmaktan korktugu için açik söyleyemiyordu. Natasa'yi eskisi gibi sevdigine, ölünceye kadar da sevecegine yeminler ediyor; Katya'yi bir kizkardes, sevimli, iyi yürekli bir kizkardes olarak sevdigini söylüyordu. "Onu birakmam büyük kabalik olur, diyordu.

Katya'yi tanisan sen de çok seversin onu, hiç ayrilmak istemezsin ondan; o zaman bu tatsizliklar da biter". Bu düsünce pek hosuna gitmisti. Yalari söylemiyordu zaval i. Natasa'nin endisesini anlamiyordu; onun demin babasina söylediklerinin de farkinda degildi. Bildigi, onlarin bozustuklariydi, bu da çok üzüyordu onu. Natasa,

Babana öyle davrandigim için gücendin mi bana? diye sordu.

Delikanli derin bir üzüntü içinde cevap verdi:

Bütün suç bendeyken, her sey benim basimin altindan çikmisken gücenebilir miyim hiç? Seni böylesine bir öfkeye ben saldim; sinirlerin bozuk oldugu için onu 247

suçladin, çünkü beni temize çikarmak istiyordun; her zaman benden yana olursun zaten, oysa degmem ben buna. Bir suçlu bulmak gerekiyordu, o çikti karsina... Ama hiç suçu yoktur onun, hiç!

Alyosa heyecanlanmis, sesini yükseltmisti.Adamcagiz ne için geldi buraya, ne buldu!

Natasa'nin elemli, sitemli baktigini görünce yutkundu.

Peki, peki, bir daha söylemeyecegim, dedi, affet... Bütün suç bende!

Natasa son derece üzgün,

Evet Alyosa, diye mirildandi.Aramizdan kara kedi gibi geçti baban, bütün dünyamizi yikti. Bu güne kadar herkesten çok bana inanirdin; simdi bir kusku düsürdü içine, beni suçlu buluyorsun; kalbinin yarisini aldi benden. Karakedi geçti aramizdan.

Böyle söyleme Natasa. Niçin "Karakedi" diyorsun?

Sahte bir iyi yüreklilikle, yapmacik bir büyüklükle kendine bagladi seni; simdi de her gün biraz daha sogutacak seni benden.

Alyosa iyice heyecanlanmisti,

Yemin ederim ki yaniliyorsun Natasa! diye bagirdi. "Acele ettik" derken çok sinirliydi. Göreceksin, yarin ya da birkaç gün sonra yatisacaktir. Hem evlenmememiz için diretecek kadar kizmissa da önemli degil; sana yemin ederim ki, ne derse desin, dinlemem onu. O kadar da zayif degilim...

Kim yardim eder bize biliyor musun?Birden sevinçle yükseltmisti sesini.Katya yardim eder! Sen de görürsün onun ne iyi bir kiz oldugunu! Senin rakiben olup olmadigini, bizi ayirmak isteyip istemedigini anlayacaksin!Evlendiginin devrisi günüsevgisi sönen erkeklerden oldugumu nasil dilin vardi da söyleyebildin demin? Yüregime isledi busözün!Hayir, yaniliyorsun, 248

Katya'ya sik sik gittiysem...

Yeter artik Alyosa, istedigin zaman gidebilirsin ona. Demin söyledigim bu degildi benim. Yanlis anladin. Kime istersen ona git, mutlu ol. Kalbinden, bana verecegінden daha çok sevgi isteyemem...

Mavra girdi içeri.

€ayi getireyim mi artik? Iki saattir kayniyor semaver; on bir oldu saat.

Kaba, sert bir tavirla sormustu bunu; caninin çok sikkin oldugu, Natasa'ya kizdigi bel iydi. Salidan bu yana pek heyecanliydi, çok sevdigi hanimi evleniyordu... ™teki kiracilara, komsulara, kapiciya yetistirmisti haberi; dükkana her gittiginde oradakilere hep haniminin yakinda evleneceginden

söz etmisti. Büyük bir adam olan, general ige kadar yükselmis, ayrica son derece varlikli Prens'in gelip hanimina, ogluyla evlenmesi için yalvardigini, bunu "kulaklariyla" duydugunu kurula kurula anlatmis durmustu. Gelgelelim, birden isler sarpa sarmisti simdi, Prens çay bile içmeden, öfkeyle çikip gitmisti. Bütün suç hanimindaydi tabiŒ. Onun Prens'le nasil bagira bagira konustugunu duymustu mutfaktan. Natasa,

Getir bakalim, dedi.

Yiyecek bir seyler de getireyim mi? Natasa bozuldu.

Getir. Mavra,

Dünden beri oturmadik, bir sürü sey hazirladik, diye söylendi. Sarap almak için taa Nevski'ye gittim, simdi de...

Kapiyi öfkeyle çarparak çikti. Natasa'nin yüzü kizardi, tuhaf tuhaf bakiyordu bana. Mavra semaverle yiyecekleri getirdi; av eti, balik, iki sise iyi cins Yeliseyev sarabi vardi. "Bu kadar seyi kime hazirlamislar acaba?"

diye geçirdim içimden. Natasa masaya yaklasti. Benden bile sikildigi bel iydi.

Iste böyle garip bir insanim benVanya, dedi. Olacaklari önceden bildigim halde gene de bir umut vardi içimde. Alyosa gelip özür diler, belki barisiriz; kuskularimin asilsiz oldugu anlasilir, inandirirlar beni... diye umutlaniyordum; onun için hazirlattim bunlari... Olur ki oturur, geç saatlere kadar konusuruz diye düsündüm...

Zaval i Natasa! Bunu söylerken yüzü öyle kizarmisti ki! Alyosa birden heyecanlandi.

Gördün mü ya Natasa! diye bagirdi, Iki saat öncesine kadar kuskularina kendinde inanmiyormussun! Evet, düzeltmek gerek durumu. Bütün suç bende, her seyi de ben düzeltecegim. Natasa, izin ver hemen simdi babama gideyim! Görmeliyim onu; gururu incindi, hakarete ugradi. Avutmaliyim,

hep kendi düsüncelerimi söyleyecegim ona, sadece kendi düsüncelerimi; seni karistirmayacagim. Her sey düzelecek...Seni birakiponun yanina kosmak istedigim için gücenme. Yanilirsin öyle düsünürsen;aciyorum ona;görürsün, suçsuz oldugunu zamani gelecek sen de anlayacaksin...Yarin sabah gün dogar dogmaz gelecegim buraya, gece geç saate kadar yaninda kalacagim, Katya'ya gitmeyecegim.

Natasa kalmasini istemedi ondan, hatta gitmesinin daha iyi olacagini söyledi. Alyosa'nin simdi kendini zorlayarak günlerce yaninda kalacagindan, bile bile kendine eziyet edeceginden korkuyordu. Yalniz Alyosa'dan babasina onun adina bir sey söylememesini istedi, onu yolcu ederken neseyle gülümsemeye çalisti. Alyosa kapidan çikarken birden döndü, Natasa'nin yanina gitti, iki elini avuçlarinin içine aldi, yanina oturdu. Derin bir sevgiyle yüzüne bakiyordu.

Natasa, sevgilim, melegim benim, gücenme bana, hiç bir zaman bozusmayalim. Bundan böyle birbirimizin 250

her dedigine inanacagimiza söz verelim. Bak simdi ne anlatacagim sana canim: Neden oldugunu hatirlamiyorum. Kavgaliydik bir keresinde. Kabahatli bendim. Konusmuyorduk. ™zür dilemek istemiyordum senden, ama öte yandan da çok üzülüyordum. Kentte suraya buraya gidiyor, sokaklarda avare avare dolasiyor, arkadaslarima ugruyordum, ama içim kan agliyordu... Birden aklima ya hasta olur da ölürsen, diye geldi. Büyük bir umutsuzluga düstüm, seni kaybettim sandim. Gittikçe karariyordu içim. Sözde mezarinin üzerine kapanip kederimden öyle kalmis hayal ediyordum kendimi. Mezarini öpüyor, sana sesleniyor, seni karsimda bir anlik bile olsa diriltmesi, bir mucize göstermesi için. Tanriya yakariyordum. Kosup kucakliyordum seni, bagrima basiyor, öpüyordum. Seni o anda eskisi gibi bir kerecik daha kucaklasani mutluluktan ölürüm saniyordum.

Böyle hayal görürken birden söyle düsünüyordum kendi kendime: "Onu bana bir an göstermesi için yakariyorum Tanriya, oysa alti aydir beraberiz; kaç kere kavga ettik, kaç gün konusmadik birbirimizle!" Günlerce dargin durduk, mutlulugumuzun degerini bilmedik; simdi de tutmus mezarindan disari çagiriyordum seni; bir dakika için hayatimi vermeye hazirdim!.. Daha fazla dayanamadim, kostum sana, sen de beni bekliyordun; hatirliyorum,

öyle bastirdim seni ki gögsüme, gerçekten kaybedecektim seni sanki. Natasa! Bundan böyle hiç bozusmayacagiz!

Dayanamiyorum! Tanrim, seni birakabilir miyim hiç!

Natasa agliyordu. Kucaklastilar; Alyosa, onu hiç birakmayacagina bir kere daha yemin etti. Sonra babasinin yanina kostu. Her seyi yoluna koyacagina, düzeltecegine kesinlikle inaniyordu.

Natasa elimi sinirli sinirli sikarak,

Her sey bitti artik! dedi. Her sey mahvoldu! Seviyor beni, hiç de sönmeyecek bu sevgisi; ama Katya'yi

da seviyor, bir zaman sonra onu benden çok sevecek. TabiŒ bu alçak Prens de firsati kaçirmayip...

Natasa! Prens'in dürüst davranmadigina ben de inaniyorum, ama...

Ona söylediklerimin hepsini dogru bulmuyorsun, degil mi! Yüzünden anlamistim zaten. Ama biraz sabret, hakli miyim haksiz miyim görürsün! Hem ben genel konustum, kim bilir daha ne domuzluklar vardir kafasinin içinde! Korkunç bir adamdir o! Dört gün dolastim durdum bu odanin içinde, hep düsündüm. Evet, Alyosa'nin durulmasini; istedigi gibi yasamasini engel iyen üzüntüsünden, bana olan sevgisinin verdigisorumlulukduygusundan kurtulmasini saglamakti asil amaci. Bu evlilige razi olmasinin bir nedeni daha vardi: Aramiza sokulup iyi yürekliligiyle,içtenligiyle Alyosa'nin gözünü boyayacakti. Evet Vanya, bu böyledir! Alyosa çok saftir; benim için üzülmezdi artik. Söyle düsünürdü: "Natasa karim olacak, ömrümüzün sonuna kadar beraber yasayacagiz". Elinde olmadan Katya'yla daha çok ilgilenirdi bu durumda. Bel i ki Prens bu Katya denen kizi çok iyi anlamis; tam Alyosa'nin aradigi kiz oldugunu, onu benim elimden alabilecegini sezinlemis. Ah Vanya! Simdi bütün umudum sende : Seninle dost olmayi istedigine göre, gene bir seyler düsünüyor demektir. Bu firsatikaçirma canim, ne olur Kontes'e yaklasmaya çalis. Su Katya'yla tanis, incele onu, nasil bir kiz oldugunu ögren bana.

Senin düsüncen önemli benim için. Senin gibi hiç kimse anlayamaz beni; ne istedigimi de iyi bilirsin.

Sonra, aralarindaki dostluk derecesini, iliskileri, nelerden sözettiklerini de ögren. ™zel ikle Katya'yi incele, Katya'yi... Bir kere daha ispat et bana sevgili; biricik dostum Vanya, bir kere daha ispat et bana dostlugunu! Artik bütün umudum sende!.. 252

Eve döndügümde saat gecenin biri olmustu. Nel i uykulu bir yüzle açti kapiyi. Beni görünce gülümsedi, gözlerinin içi güldü. Uyuyakaldi diye kendi kendine kizdi. Ben gelinceye kadar uyumamak istiyormus zaval i. Birisinin beni aradigini, oturup uzun süre bekledigini, masanin üzerine bir pusla biraktigim söyledi. Masloboyev'dendi pusla. Yarin saat on ikide evine çagiriyordu beni. Nel i'ye bir seyler soracaktim, ama sabaha biraktim, gidip yatmasini söyledim. Zaval i zaten bekleye bekleye yorulmus, ancak ben gelmeden yarim saat önce dalmisti.

V

Sabahleyin Nel i Masloboyev'in ziyareti üzerine oldukça ilginç seyler anlatti. Masloboyev'in gece gece beni aramasi pek garipti: Evde olmayacagimi biliyordu; çok iyi hatirliyordum, son görüsmemizde cumartesi aksami evde bulunmayacagimi söylemistim ona. Nel i, önce kapiyi açmak istemedigini söylüyordu: €ünkü saat sekizmis geldiginde, korkmus. Ama Masloboyev razi etmis onu açmaya; bana bir puslayla haber birakmazsa yarin basima bir is açilacagini söylemis.

Içeri girince hemen bir pusla yazip masanin üzerine birakmis, sonra Nel i'nin yanina kanepeye oturmus. "Hemen ayaga kalktim, diye anlatiyordu kiz, konusmak istemedim onunla; çok korkmustum. Bubnova'dan söz etmeye basladi; kadinin sinirden çatladigini, artik beni yanina almaya cesaret edemiyecegini söyledi, sonra seni ögdü. Yakin dost oldugunuzu, sizi taa küçüklükten tanidigini anlatti. O zaman konusmaya basladim onunla. Cebinden seker çikardi, uzatti bana, istemedim; beni iyi bir insan olduguna inandirmak için dil dökmeye basladi, sarki söyleyebildigini, güzel dans ettigini

söyledi; ayaga firlayip oynamaya basladi. Gülesim geldi. Sonra, biraz daha oturup sizi bekleyecegini söyledi; ondan korkmamam, yanina oturmam için yalvardi. Oturdum; ama canim konusmak istemiyordu onunla. Annemle dedemi tanidigini söyleyince konusmaya basladim.

Bunun üzerine çok oturdu".

Neler konustunuz?

Annemden Bubnova'dan... dedemden. Iki saat oturdu.

Neler konustuklarini söylemek istemiyordu sanki. Ben de, Masloboyev'den ögrenebilecegimi düsünerek sormuyordum. Masloboyev'in Nel i'yi yalniz görmek için mahsus ben yokken geldigi kanisindaydim. "Niçin acaba?" diye soruyordum kendi kendime.

Masloboyev'in verdigi sekerleri gösterdi bana Nel i. Bunlar kirmizi yesil kagitli, en adi cinsindenbelki de rastgele bir mahal e bakkalindan almisti onlari Masloboyevüç akide sekeriydi.

Nel i sekerleri bana gösterirken gülümsedi.

Niçin yemedin onlari? diye sordum. Kaslarini çatarak cevap verdi : Istemiyorum. Almadim bile, kendi kanepenin üzerine birakti...

O gün çok yere gidecektim. Kalktim. Giderken sordum Nel i'ye: Yalniz sikiliyor musun?

Hem sikiliyorum, hemsikilmiyorum. Sikiliyorum, çünkü uzun zaman olmuyorsunuz evde.

Yüzüme öyle tatli, sevgi dolu gözlerle bakiyordu ki! O sabah hep öyle bakmisti bana; neseli, cana yakin bir hali vardi; ayni zamanda bir seyden utaniyor, hatta canimi sikmaktan, sevgimi kaybetmekten, agzindan bir sey kaçirmaktan korkuyordu sanki.

Gülümseyerek, 254

Peki niçin sikilmiyorsun? diye sordum. "Hem sikiliyorum, hem sikilmiyorum" diyorsun.

Bu çocuga giderek daha çok isiniyordum. Gülümseyerek,

Bunu ben bilirim, dedi.

Nedense gene utanmisti. Kapida konusuyorduk. Basi önünde, karsimda duruyordu. Bir eli omuzumda, ötekiyle ceketimin kolunu çekistiriyordu.

Sir midir bu? diye sordum.

Tatli bakisim yüzüme kaldirarak alçak sesle,

Yoo... dedi, önemli degil zaten, siz yokken kitabinizi okuyorum...

Kipkirmizi olmustu.

Demek öyle! dedim. Nasil, begeniyor musun bari?

Yüzüne karsi ögülen bir yazarin mahcuplugunu duyuyordum. O anda onu öpebilmeye neler vermezdim! Ama olmazdi; Nel i kisa bir sessizlikten sonra, son derece üzgün, Niçin, niçin öldü o? diye sordu.

Yüzüme bir kere daha bakip basim önüne egdi gene.

Kim? dedim.

Kim olacak, o delikanli, veremli... kitaptaki iste.

Ne yapalim, ölmesi gerekiyordu, öldü. Isitilir isitilmez bir sesle, Hiç de gerekmiyordu, dedi.

Birden somurttu, basini iyice önüne egdi. Aradan bir dakika geçti. Kolumu çekelemeye devam ederek,

Peki ya o kiz... dedesiyle o kiz ne olacaklar? diye fisildadi. Hayatlarinin sonuna kadar beraber mi yasayacaklar? Yoksul uktan kurtulacaklar mi?

Kizcagiza iyi bir sey söyleyemedigim için gerçekten çok üzgün, Hayir Nel i, dedim, kiz uzak bir kente gidip ora

da bir toprak sahibiyle evlenecek, ihtiyar da yalniz kalacak.

Demek... demek öyle! ™f, ne hainsiniz! Artik okumayacagim kitabinizi.

™fkeyle itti kolumu, dönüp masanin yanina gitti, yüzü duvara dogru, basi önünde, öyle kösede durdu. Büyük bir üzüntü içindeymis gibi sik sik soluyordu; yüzü kipkirmizi olmustu. Yanina gittim.

Kizdin mi Nel i? Orada yazilanlar dogru degil ki! Hepsi uydurma;kizacak ne var!€ok duygulu bir kizsin!

Kizmadim, dedi.

Sevgi dolu, isildayan bakisini gözlerimin içine dikti; sonra birden elimi yakaladi, yüzünü gögsüme bastirip, nedense aglamaya basladi. Ama ayni zamanda gülüyordu da; hem gülüyor hem agliyordu. Benim de içimden gülmek geldi. Ama yüzünü bir türlü göstermek istemiyordu bana; basim gögsümden ayirmak istedikçe diretiyor, gittikçe daha çok gülüyordu.

Bu duygulu durus bitti sonunda. Vedalastik; acele ediyordum. Nel i, yüzü pespembe, hala utangaç, gözlerinin içi isil isil, merdivenin basina kadar kostu arkamdan; çabuk dönmemi söyledi.

™glene kadar, belki daha erken dönecegime söz verdim.

™nce ihtiyarlara gittim. Ikisi de keyifsizdi. Hele Anna Andreyevna iyice hastaydi. Nikolay Sergeiç

odasinda oturuyordu. Geldigimi duymustu, ama her zamanki gibi, Anna Andreyevna'yla konusacaklarimizi konusalim diye on bes dakika sonra yanimiza gelecegini biliyordum. Yasli kadini fazla üzmemek için dün aksamki olayi elimden geldigince yumusatarak anlattim, ama gerçegi gizlemedim tabiŒ. Anna Andreyevna'ninüzülmekle beraberevlilik isinin suya düstügü

haberini sogukkanlilikla karsilamasi sasirtti beni. 256 .

Bunu bekliyordum zaten Vanya, dedi. Arkanizdan uzun uzun düsündüm, bu isin olmayacagi sonucuna vardim. Ulu Tanrinin katinda haketmedik bu mutlulugu; hem adam da alçagin biri; iyilik beklemek aptal ik olur ondan... Dile kolay, hiçten yere on bin rublemizi aliyor; hakli oldugumuzu bile bile aliyor. Elimizde avucumuzda bir sey birakmayacak... Ihmenevka'yi satiyorlar.

Natasa'cigim onlara inanmamakla akil ilik etmis.

Sesini alçaltarak devam etti :

Hem ne var biliyor musun Vanya, bizim ki hiç istemiyordu bu evliligi! Arada bir "istemiyorum" diye kaçiriyordu agzindan. ™nceleri nazlaniyor sandim; ama hayir, gerçekten istemiyor. Peki kizim, yavrum ne olacak simdi? Babasi istemez onu. Peki Alyosa olacak herif ne diyor?

Anna Andreyevna daha bir sürü seyler sordu, cevaplarimiher zaman oldugu gibiah vahlarla karsiladi, sizlandi. Son günlerde saskin bir hali oldugu kaçmamisti gözümden zaten. Her yeni haber sarsiyordu onu. Natasa'nin üzüntüsü sinirlerini de sagligini da bozmustu.

Nikolay Sergeiç sirtinda sabahligi, ayaklarinda terligiyle geldi. Üsüttügünden yakindi. Sevgi dolu bakislarini karisindan ayirmiyordu; orada kaldigim sürece her hizmetine bir dadi gibi kostu; gözlerinin içine bakiyor, hatta ondan korkuyordu sanki. Bakislarinda sefkat vardi. Karisini kaybedecegi endisesi düsmüstü içine; onu kaybederse kendisinin de artik yasayamayacagini hissediyordu.

Bir saat kadar oturdum orada. €ikarken Nikolay Sergeiç dis kapiya kadar geldi benimle, Nel i'yi sordu. Onu kizinin yerine yanlarina almaya kararli görünüyordu. Anna Andreyevna'yi buna nasil razi edebilecegini bilmiyordu. Kiz üzerine yeni bir sey ögrenip ögrenmedigimi özel bir ilgiyle soruyordu. Kisaca anlattim. Sözlerim pek

etkilemisti onu. Kararli bir sesle,

Daha konusuruz, dedi, simdilik... neyse, ben gelirim sana, biraz iyileseyim, gelirim. O zaman kararimizi veririz..

Saat tam on ikide Masloboyev'deydim. Içeri girdigimde karsima ilk çikan Prens olunca pek sasirdim. Antrede paltosunu giyiyordu; Masloboyev de telasli telasli yardim ediyordu ona, bastonunu tutuyordu. Tatistiklarini biliyordum, ama bu karsilasma gene de saskina çevirmisti beni.

Prens beni görünce heyecanlanir gibi oldu.

Oo, siz miydiniz! dedi. Ne tesadüf! Ben de bay Masloboyev'le tanistiginizi demin ögrendim. Sizinle karsilastigima sevindim, hem çok sevindim. Sizi görmeyi çok istiyordum;ilk firsatta gelmeyi düsünüyorum size, izin veriyor musunuz? Sizden bir dilegim var:Yardim edin bana, ortadaki durumu açiklayin. Dün aksamki olaydan söz ettigimi anlamissinizdirsanirim...Taniyorlar sizi orada, seviyorlar; olaylari ta bastan beri izliyorsunuz; etkiniz var...Simdi gitmeyip, sizinle konusamadigim için çok. üzgünüm... Bazi acele islerim var! Ama birkaç güne kadar, belki de daha erken, ugrayacagim size. Simdilik...

Elimi biraz fazla hararetle sikti, Masloboyev'e göz kirptiktan sonra çikti. Odaya girince, Al ahaskina söylesene... diye basladim. Masloboyevaceleylesapkasinialipdisariçikarken sözümü agzima tikadi:

Bosuna ugrasma, söylemem, isim var, ben kaçiyorum, zaten geç kaldim!..

Saat on ikide gelmemi yazan sen degil miydin?

Ne olmus yazdiysam? Dün ben sana yazdim, bu

gün de bana yazdilar; hem de nasil... basim döndü. Ne is! Bekliyorlar beni. Kusura bakma Vanya.

Seni bosuna buraya kadar yordugum için istersen güzel bir sopa çek bana. Yalniz lütfen biraz çabuk tut elini! Bekletme, çok isim var, bekliyorlar. . .

Niçin sopa çekecekmisim sana? Isin çikmissa git: tabiŒ, herkesin acele isi çikabilir. Yalniz...

Masloboyev holeçikiyorduben de pesindenpaltosunu giyerken kesti sözümü : Yalnizi falan yok, söylemem. Seninle de isim var; çok önemli bir is bu; zaten bunun için gelmeni istedim; seni yakindan ilgilendiren bir is... Simdi ayak üstü anlatamayacagim, bugün saat tam yedide, ne erken ne geç, tam saat yedide bana gelecegine söz ver. Evde olacagim..

Kararsiz,

Bugün mü? dedim, bu aksam bir yere...

Aksam gidecegin yere simdi git, aksama da bana gel. Sana neler anlatacagimi bir bilsen Vanya.

Peki, peki. Ne yalan söyleyeyim, meraklandirdin beni.

Bu arada sokaga çikmis, yaya kaldirimda duruyorduk. Israrla bir kere daha sordu : Geleceksin degil mi?

Dedim ya gelecegim diye.

Söz ver bana.

™f, can siktin artik! Peki, söz veriyorum.

€ok güzel. Ne yana gidiyorsun? Sagi göstererek,

Bu yana, dedim. O da solu göstererek,

Ben bu yana, dedi. Al ahaismarladik Vanya! Unutma, tam saat yedide.

Arkasindan bakarken "Tuhaf sey" diye düsündüm. Aksam Natasa'ya gitmekniyetindeydim.

Maslobo

yev'e söz verdigim için simdi gitsem iyi olur, diye düsündüm. Alyosa'yi orada bulacagimdan kuskum yoktu. Gerçekten de oradaydi; beni görünce pek sevindi.

Natasa'ya karsi son derece candan, sevimli davraniyordu; benim aralarina katilmam iyice neselendirmisti onu. Natasa da onunla beraber söyleyip gülüyordu ya, bunu zoraki yaptigi bel iydi.

Benzi uçuktu; hiç uyuyamamisti gece.

Alyosabesbel i Natasa'yi gülümsetmek içinhabire konusuyor, bir sürü seyler anlatiyordu, ama Katya'yla babasindan hiç söz etmiyordu nedense. Dünkü, Natasa'yla babasini baristirma denemesi iyi sonuç vermemise benziyordu. Bir ara Mavra'ya bir sey söylemek için disari çiktiginda Natasa aceleyle fisildadi bana:

Bir sey söyleyeyim mi sana? Buradan gitmeye can atiyor, ama çekiniyor. Ben de söyleyemiyorum git diye; o zaman belki mahsus gitmez de cani sikildigi halde kalir yanimda, iyice sogur benden belki... Ne yapsam ki?

Tanrim, kendi kendinizi ne durumlara sokuyorsunuz! Ikiniz de çok vesveselisiniz, biribirinizi kol uyorsunuz. Oturup açik açik konussaniz olmaz mi! Bu durum belki gerçekten de sogutur onu senden.

Natasa dehset içinde,

Ne yapayim? dedi.

Dur, ben simdi hal ederim...

€amurlanmis çizmemi Mavra'ya temizletmek bahanesiyle mutfaga gittim. Natasa arkamdan, Dikkatli ol Vanya! diye seslendi.

Mutfaga girdigimde, Alyosa beni bekliyormus gibi yanima kostu.

Ivan Petroviç, sevgilidostum, ne yapsam ben? Bir akil verin bana: DünKatya'ya söz vermistim, bu saatte orada olacaktim. Gitmesem olmaz! Natasa'yi çok seviyorum onun için kendimi atese atmaya hazirim; ama260

siz de kabul edersiniz ki öte yani da tamamen birakmak olmaz...

Ne duruyorsunuz, gidin...

Ya Natasa? Üzülür sonra. Yardim edin bana Ivan Petroviç...

Bence gidin daha iyi. Sizi ne çok sevdigini biliyorsunuz;sonra yaninda sikiliyorsunuz,kendinizi zorlayarak kaliyorsunuz sanir. Gitmeniz çok daha iyi olur. Simdi girelim içeri, ben yardim ederim size.

Ne iyisiniz Ivan Petroviç! Içeri girdik ; bir dakika sonra, Demin babanizi gördüm, dedim. Zaval i korkuyla,

Nerede? diye haykirdi.

Sokakta karsilastik. Bir dakika kadar konustuk; gene dost olmamizi söyledi. Nerede oldugunuzu bilip bilmedigimi sordu. Sizi görmeyi çok istiyordu ; bir sey söyleyecekti galiba.

Sözü nereye getirmek istedigimi anlayan Natasa,

Ah Alyosa, diye bagirdi, git gözük ona.

Peki ama... nerede bulabilirim onu? Evde midir acaba?

Sanmam. Yanilmiyorsam Kontes'e gidiyordu, öyle bir sey söyledi çünkü.

Alyosa, elemli elemli Natasa'ya bakarak saf bir tavirla,

Sey... ne yapsam simdi? diye mirildandi. Natasa,

Ah Alyosa, dedi, ne yapsam ne demek! Ben üzülmeyeyim diye oraya hiç gitmemek niyetinde misin yoksa? €ocukluk etme. Bir kere, yakisik almaz; sonra, Katya'ya kabalik etmis olursun.Arkadassiniz,insanarkadaslik baglarim böyle koparip atar mi hiç? Hem seni bu kadar kiskandigimi sanirsan üzülürüm. Git, hemen git,

ben istiyorum! Babani da bekletme.

Alyosa hem sevinç hem pismanlik içinde,

Ah, sen bir meleksin Natasa! diye bagirdi. Küçük parmagina degmem inan ki! ™yle iyisin ki, oysa ben... ben... Bak sana gerçegi söyleyeyim! Gitmeme yardim etmesi için demin mutfakta Ivan Petroviç'e ben yalvardim. O da bunu uydurdu. Ama gücenme bana Natasa'cigim ! Düsündügün kadar suçlu degilim;çünkü dünyadaki bütün varliklardan bin kat çok seviyorum seni; yeni bir karar verdim kendi kendime : Katya'ya her seyi, durumumuzu, dün aksam burada olanlari anlatacagim.

Kurtulusumuz için bir seyler düsünür, çok seviyor bizi çünkü...

Natasa gülümsedi.

Hadi git. Bir seysöyleyeyim mi sana Alyosa, Katya'yla tanismayi ben de çok isterdim. Nasil yapariz bunu?

Alyosa'nin sevinci sonsuzdu Hemen iki genç kizi nasil tanistirabilecegi üzerine düsüncelerini siralamaya basladi. Ona bakilirsa çok kolaydi bu: Katya bir yolunu bulurdu. Heyecanli heyecanli anlatiyordu. Iki saat sonra Katya'nin cevabini getirecegine, gece geç vakte kadar da oturacagina söz verdi. Natasa onu yolcu ederken,

Sahi gelecek misin? diye sordu.

Kuskun mu var bundan ? Hosça kal Natasa'cigim, melegim benim, biricik sevgilim! Hosça kal Vanya! Aman Al ahim, yanlislikla Vanya dedim size, bakin Ivan Petroviç, sizi öyle seviyorum ki...

niçin senlibenli konusmuyoruz sizinle? Bundan böyle sen diyelim birbirimize.

Olur.

Hele sükür! Belki yüz kere düsündüm bunu, ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum size.

Bakin, hala siz diyorum. Dogrusu, birisine sen demek hiç de kolay bir sey degil. Yanilmiyorsam Tolstoy'un bir romaninda çok hos anlatilir bu : Iki kisi birbirine sen demeye karar 262

verirler;ama bir türlü beceremezler bunu, konusurken içinde sahis zamiri olmayan cümleler kul anirlar hep. Ah Natasa! Bir gün "€ocukluk ve Ilk Gençlik" i okuyalim seninle, çok hos bir kitaptir! Natasa gülümseyerek,

Peki, peki, dedi, hadi simdi git! Sevinçten çenen düstü...

Al ahaismarladik! Iki saat sonra buradayim! Alyosa Natasa'nin elini öptü, aceleyle çikti. Natasa, Gördün ya Vanya, gördün ya! diye mirildandi. Gözlerinden yaslar bosaldi. Iki saat kaldim yaninda; avutmaya çalistim onu, sonunda oldukça rahatladi içi. Endiselerinde hakliydi tabiŒ. Onun durumunu düsündükçe yüregim sizliyordu; korkuyordum. Ama elimden ne gelirdi!

Alyosa'yi da tuhaf buluyordum: Natasa'ya olan sevgisi azalmamisti; hatta duydugu pismanliktan, üzüntüden belki de çogalmis, güçlenmisti. Ne var ki yeni aski da giderek yüregini sarmaktaydi.

Sonuç neye varacak, kestirmek imkansizdi. Katya'yi ben de çok merak ediyordum. Onunla tanisacagima bir kere daha söz verdim Natasa'ya.

Sonunda neselenir gibi oldu. Bu arada ona Nel i'yle aramizda geçenleri, Masloboyev'i, Bubnova'yi, Masloboyev'in evinde Prens'le bugünkü karsilasmami, saat yedide oraya gidecegimi de anlattim. Bunlarla çok yakindan ilgilendi. ihtiyarlari kisa geçtim, Ihmenev'in beni ziyaretinden simdilik söz etmedim. Nikolay Sergeiç'in Prensle düel oya hazirlandigi haberi sarsabilirdi onu.

Prens'in Masloboyev'le iliskisi; durumda anlasilmayacak bir yerolmadigi halde, Prens'in benimle dost olmayi böylesine israrla istemesi Natasa'nin da tuhafina gitmisti.

263

Saat üçte eve döndüm. Nel i o küçücük, güleç yüzüyle karsiladi beni...

VI

Saat tam yedide Masloboyev'deydim. Beni görünce sevinç çigliklari atti, boynuma sarildi.

€akirkeyif oldugu, bel iydi. Ama beni en çok sasirtan, ben gelecegim diye evde yapilan hazirlikti.

€ok hos, pahali cinsinden bir yaygiyla örtülü yuvarlak masada güzel, bakir bir semaver kayniyordu. Kristal, gümüs ve fagfur çay takimi piril pirildi. Baska bir çesit, ama gene de en az birincisi kadar agir bir örtüsü olan öteki masada tabak tabak, sekerlemeler, Kiev reçel eri, kurabiyeler ve pastalar, marmelat, pestil, Fransiz reçel eri, jöle, portakal, elma, findik fistik vardi...

kisacasi bir manav dükkaninda bulunan çesitlerin hepsinden yigilmisti masanin üzerine.

Bembeyaz bir örtüsü olan üçüncü bir masada da akla gelebilecek her çesit mezeler siralanmisti: Havyar, peynir, ciger ezmesi, salam, jambon, balik, kristal sürahilerde en iyi cinsinden; renk renk votka... Kösedeki, gene bembeyaz bir örtüyle örtülü küçük masada da içinde sampanya siseleri bulunan iki küçük kova vardi. Kanepenin yanindaki masanin üzerinde üç güzel sise çarpiyordu göze : Suaternes, LafŒte,, bir de konyak sisesi. Yeliseyev'den alindiklari, çok pahali olduklari bel iydi. €ay masasinin basinda Aleksandra Semyonovna oturuyordu; sade, ama özenerek giyinmisr kendine yakistirmisti. Güzel oldugunun farkindaydi, bunun için de biraz kuruluyordu.

Yerinden hafifçe dogrularak, magrur bir tavirla karsiladi beni. Körpe yüzünde bir nese, sevinç

isiltisi vardi. Masloboyev'in üzerinde zengin bir sabahlik, temiz, sik bir gömlek; ayaklarinda €in isi, güzel terlikler vardi. Gömleginin çok sik dikilmis dügme264

leri son modoydi. Saçlari da modaya göre ortadan ayrilarak özenle taranmis, pomatlanmisti.

Saskinliktan odanin ortasinda kalakalmis, agzim açik; bir Masloboyev'e, bir zevkten gözlerinin içi gülen Aleksandra Semyonovna'ya bakiyordum. Sonunda endiseyle, Ne o Masloboyev? diye bagirdim.Toplantin mi var bu gece?

Masloboyev pek ciddiydi.

Yoo. Yalniz sen varsin.

Pekisunlarne? (Mezelerigösteriyordum.) Bir alay doyar bunlarla!

Masloboyev,

En önemlisini unuttun dedi, doyurduktan baska susuzlugunu giderecek seylerimiz.de var!

Bütün bunlari yalniz benim için mi hazirladin?

Senle Aleksandra Semyonovna için. O istedi. Aleksandra Semyonovna yüzü kizararak, Bak hele!diye bagirdi. Tahmin etmistim zaten! Konuk agirlamak da suç mu yani!

Ama yüzündeki mutluluk ifadesi kaybolmamisti. Masloboyev devam ediyordu: Sabahtan beri, düsün bir kere, bu aksam senin gelecegini ögrendi ögreneli oturmadi hiç, telas içinde saga sola kostu durdu...

Bu da yalan iste! Hiç de sabahtanberi degil... dün aksamdan beri heyecanliyim. Dün gece geldiginde bu aksam bize buyuracaklarini söylemistin...

Yanlis duymussunuz.

Hiç de yanlis duymadim, öyle dedin. Yalan söylemem ben. Hem ne diye agirlamayacakmisiz konugumuzu? Kapimizi çalan yok zaten, oysa neyimiz eksik! Bizim de insan gibi yasamayi bildigimizi görsün herkes.

Masloboyev,

Daha önemlisi, sizin ne denli üstün, becerikli bir ev hanimioldugunuzu ögrensin,diye ekledi.Pekiama benim günahim ne, dostlarim! Hol anda bezinden bir gömlek geçirdiler sirtima, kol dügmeleri taktilar; €in isi terlikler, sabahlik giydirdiler... oturup saçlarimi taradi, po~ matladi.

bergamot muydu neydi... krembrüle dedigi bir de koku sürmek istedi ama o kadarina dayanamadim artik, bas kaldirdim, kocaligimi gösterdim...

Aleksandra Semyonovna kipkirmizi kesilmistiHiç de bergamot degildi; kristal sisede en iyi cinsinden Fransiz pomadi sürdüm saçina! Siz hak verin Ivan Petroviç, ne dansa, ne tiyatroya yol ar beni, sadece giyecek alir; ama ne yapayim ben giyecegi? Süslenip püsleniyor, odanin içinde yalniz basima bir asagi bir yukari dolasip duruyorum. Geçen gün yalvar yakar, tiyatroya gitmeye razi ettim. Hazirlaniyorduk, ignemi takmak için odama gittim bir ara, dönünce içki dolabinin basinda buldum onu, pes pese yuvarliyordu kadehleri... biraz sonra tamam oldu tabiŒ.

Gidemedik, kaldik. Hiç kimse gelmiyor evimize, hiç kimse, hiç kimse. Yalniz sabahlari birtakim adamlar geliyor, beni de öteki odaya yol uyorlar. Oysa semaverimiz, çay takimimiz, güzel güzel fincanlarimiz var... hepsi de hediye. Yiyecek de getiriyorlar; disardan sadece sarapla pomadi, bir de bazi mezeleri aliyoruz. Sözgelimi, sizin için pestil, jambon, seker aldik... Bari birisi gelip ilgilense bizimle! Bir yildir hep kibar bir konuk gelse de esyalarimizi göstersek agirlasak, övse bizi, tanidiklarina anlatsa diye düsünürüm. Bu aptali bosuna süslemis, saçlarim pomatlamisim, degmez buna; pasakli gezmekten hoslaniyor. Sirtindaki sabahligi görüyor musunuz, hediyedir.

Böyle bir sabahlik giyecek surat var mi onda, siz söyleyin! Zikkimlanmaktan baska düsündügü

yok. Görürsünüz simdi, çaydan önce votka sunacaktir size.

Hay aklinla bin yasayasin!Birkaç kadeh likör 266

atistiralim da içimiz aydinlansin; rahat rahat öteki içkilere geçelim.

Demedim mi!

Üzülmeyin Sasenka, sagliginiza bir kadeh de konyakli çay içeriz.

Aleksandra Semyonovna el erini birbirine vurarak,

Oldu! diye bagirdi. Evvelsi gün bir tüccar, kutusu alti ruble olan Hint çayi getirmisti, onu da konyakla içmek istiyor. Ona bakmayin siz Ivan Petroviç, simdi doldururum fincaninizi...

göreceksiniz ne güzel çay oldugunu!

Semaver'in basinda telasli telasli bir seyler yapiyordu.

Beni gece geç saate kadar tutmak niyetinde olduklari bel iydi. Aleksandra Semyonovna bütün bir yil konuk beklemisti, simdi de acisini benden çikarmaya hazirlaniyordu. Benim hesapta yoktu bu.

Yerime otururken,

Bak Masloboyev, dedim, konukluga gelmedim ben buraya, is için geldim; bir seyler anlatacaktin...

Isin de sirasi var, dostça söylemenin de.

Hayir canini, öyle düsünme. Sekiz buçuga kadar oturur, kalkarim. Isim var, söz verdim...

Sanmam. insaf et, neler söylüyorsun? Aleksandra Semyonovna'ya yaptiginin farkindamisin?

Yüzüne bak bir, bembeyaz kesildi. Bosuna mi o kadar süsledi beni, saçimi pomatladi; hem de bergamot... düsün biraz!

Hep isin sakasindasin Masloboyev.Aleksandra Semyonovna'ya söz veriyorum, gelecek hafta,sözgelimi cuma günü aksam yemegine konugunuz olacagim;ama simdi verilmis bir sözüm var Masloboyev, daha dogrusu bir yere gitmek zorundayim. Simdi su bana anlatacaklarina geçsen iyi olur...

Aleksandra Semyonovna misk gibi kokan bir fincan

çayi önüme koyarken aglamakli bir sesle,

Ancak sekiz buçuga kadar mi oturacaksiniz? dedi.

Masloboyev atildi öteden:

Üzmeyin tatli caninizi Sasenka, bos konusuyor. Kalacak. Söylesene bana Vanya, nereye gidiyorsun böyle ikide bir? Ne isler pesindesin? ™grenebilir miyim? Her gün bir yerlere gittigini, çalismadigini biliyorum...

Ne yapacaksin nereye gittigimi? Ama belki sonra, anlatirim. ™nce sen sunu söylesene bana, dün aksam evde olmayacagimi bile bilesöylemistim sana bir yere gidecegiminiçin geldin?

Sonra hatirladim söyledigini, unutmustum. Birtakim haberler verecektim sana; daha çok da Aleksandra Semyonovna zorladi. "Bak, bir dostun oldu, niçin çagirmiyorsun onu?" diyordu. Dört gündür basimin etini yiyor. Su bergamot yüzünden de hani yok mu ya, öteki dünyada kirk günahimi bagislarlar galiba... Dogrusu benim de aklim yatmadi degil buna: Eski bir arkadasimla söyle güzel bir aksam geçirmek hiç de fena olmazdi. Kurnazlik ettim: Gelmezsen durum kötüye varir, diye yazdim.

Bir daha böyle yapmamasini, dogru haber birakmasini söyledim. Ne var ki gene de bir kusku vardi içimde.

Peki ögleyin nereye gittin öyle aceleyle?

Evet, o zaman gerçekten önemli bir isim vardi, yalan söylemek adetim degildir.

Prensle mi?

Aleksandra Semyonovna tatli bir sesle,

€ayimiz hosunuza gitti mi? diye sordu.

€ayini öveyim diye deminden beri bekliyordu meger, anlayamamistim, __ €ok güzel, Aleksandra Semyonovna, çok çok güzel! dedim. Böyle çay hiç içmemistim.268

Zaval inin yüzü sevinçten kipkirmizi oldu, bir fincan daha doldurmaya kostu. Masloboyev, Ah o Prens! diye haykirdi. Ne hinoglu hindir bilmezsin... alçak herifin biri! Bak ne diyecegim sana Vanya: Gerçi ben de alçagim, ama onun gibi olmaktan utanç duyarim! Ama açmayayimagzimi...tutayim çenemi! Onun için sana söyleyebilecegim tek sey de budur zaten.

Oysa ben onun üzerine bilgi almak için gelmistim sana. Neyse, sonra konusuruz bunu. Simdi söyle bakalim, dün ben yokken niçin seker verdin Helena'ya, karsisinda dans ettin? Sonra, bir buçuk saat ne konustun onunla?

Masloboyev birden Aleksandra Semyonovna'ya dönerek açikladi: Helena dedigi, Ivan Petroviç'in evinde kalan on iki, belki de on bir yaslarinda küçük bir kizdir.

Sonra bana döndü, Aleksandra Semyonovna'yi göstererek,

Suna bak hele Vanya, diye ekledi,adini ilk kez duydugu bir kiza seker verdigimi duyunca nasil mosmor kesildi yüzü birden, gördün mü? Odanin içinde tabanca patlamis gibi nasil irkildi...gözlerinde simsekler çakti. Saklamayin iste Aleksandra Semyonovna! Kiskaniyorsunuz beni! Helena'nin on bir yasinda bir kizcagiz oldugunu söylemeseydim o saat saçlarima yapismisti, bergamot bile kurtaramazdi beni!

Simdi de kurtaramayacak!

Aleksandra Semyonovna çayi birakip yanimiza kostu, Masloboyev'in basini çekmesine firsat vermeden saçina yapisti.

Al sana, al bakalim! Konugumuzun yaninda kiskanç oldugumu söylemenin cezasi bu iste! Hele bir daha söyle!

Aleksandra Semyonovna'nin yüzü kipkirmizi olmustu; sakayla karisik hayli yakti Masloboyev'in canini..

Sonra bana dönerek, ciddi bir tavirla ekledi:

Hiç utanmadan böyle seyler söyler! Masloboyev saçlarini düzeltirken,

€ektigimi görüyorsun Vanya! dedi. Bunun üzerine birer votka içmek gerek!

Kosarak içki masasina gidiyordu ki Aleksandra Semyonovna ondan önce davrandi. Kosup kadehi kendi doldurdu, Masloboyev'e verdi, hatta gülümseyerek yanagim oksadi. Beriki magrur bir tavirla göz kirpti bana, dilini sapirdatti, bir dikiste kadehteki içkinin hepsini içti. Sonra yanima geldi, otururken,

Sekerlere gelince, diye basladi, nasil söylesem sana; evvelsi gün sarhosken bir mahal e bakkalindan almistim onlari. Belki de amacim yurt ekonomisine yardim etmekti... kesin olarak bilmiyorum. Sadece zil zurna sarhos, çamuruniçineyuvarlandigimi, saçimi basimiyolarak bes para etmez, ise yaramaz bir adam olduguma agladigimi hatirliyorum. Sekerleriunutmustum tabiŒ,cebimde kalmislar; dün aksam senin evde üzerlerine oturunca hatirladim. Dans etmeme gelince, bunun sebebi de sarhoslugum... dün de çekmistim kafayi; sarhos oldugum zamanlar keyfim yerindeyse bazan oynarim öyle. Hepsi bu kadar iste; önemsiz baska sebepler de var tabiŒ: Bir kere, acimistim bu zaval i yetim kiza; sonra, benle konusmak istemiyor, sanki kiziyordu bana. Neselendireyim diye oynadim, seker ikram ettim.

Sakin kizin agzindan bir seyler almak için yapmis olmayasin bunlari ? itiraf et: Evde olmadigimi bile bile ugradin; Helena'yla yalniz konusmak, ondan bir seyler ögrenmek istiyordun. Bir buçuk saat konusmussunuz; annesini tanidigini söylemis, birtakim sorular sormussun.

Masloboyev gözlerini kisti, kurnaz kurnaz gülümsedi.

Niyetim ondan bir sey ögrenmek olsaydi, dogrusu 270

akil ica hareket etmis olurdum, dedi. Hayir Vanya, yaniliyorsun. Hos firsat çikinca insan merak ettigi seyleri sorar; ama düsündügün gibi bir niyetim yoktu. Simdi beni dinle garip dostum, gerçi her zamanki gibi sarhosum

gene, ama sunu unutma ki Filip seni kötü bir maksatla aldatmaz, yani kötü bir...

Peki, tutalim ki yoktu kötü maksadin.

Yoktu tabi . Birak simdi su isi; içelim! Kadehini diktikten sonra devam etti: Zaten sözünü etmeye degmez. Bubnova denen karinin kiza sahip çikmaya hiç bir hakki yokmus; her seyi ögrendim. Evlatlik edinmek için dilekçe bile vermemis. Kizin annesi kendisine borçlu ölünce o da tutmus kizi almis. Gerçi cadi, azgin bir kadindir Bubnova, ama bütün saçi uzunlar gibi akli kisadir. ™len kadinin kimlik cüzdani tamam, temiz de. Helena senin yaninda kalabilir. Dogru dürüst bir ailenin yanina girip okusa,egitilse daha iyi olurdu tabiŒŒ. Ama simdilik sende kalsin.

™nemi yok bunun; ben yoluna koyarim isleri: Bubnova parmagini oynatamaz. Kizin ölen annesi üzerine kesin bir sey ögrenemedim. Dul oldugunu, bir de soyadinin Zaltsman oldugunu biliyorum.

Evet. Nel i de söylemisti.Masloboyev ciddi bir tavirla,

Burasi tamam, dedi, simdi beni dinle Vanya, bir dilegim olacak senden. Kirma beni. Sik sik nerelere gittigini, ne islerin oldugunu elinden geldigince ayrintilariyla anlat bana. Gerçi birtakim seyler biliyorum ama daha ayrintili bilmem gerekiyor.

Masloboyev'in bu ciddiyeti sasirtmistibeni, hatta endiseye kapildim.

Ne oldu? dedim. Niçin ögrenmek istiyorsun bunu? ™yle ciddi soruyorsun ki...

Bak Vanya, kisaca söyleyeyim: Sana iyilik etmek:

istiyorum. Unutma ki dostum, kurnazlik etseydim ciddi tavirlar takinmadan da ögrenebilirdim senden ögrenmek istediklerimi. Oysa sen durup dururken kuskulaniyorsun benden, seni uyutmaya çalistigimi saniyorsun. Demin

seker konusu... kaçmadi gözümden. Ciddi konusuyorsam bu kendim için degil, senin içindir. Gel inan bana, gerçegi açik açik, ayrintilariyla anlat...

Ne yardimindan söz ediyorsun deminden beri Al ahim seversen? Beni dinle Masloboyev; niçin Prens üzerine bilgi vermeye yanasmiyorsun bana? Benim istedigim bu... Bundan daha iyi yardim edemezsin bana.

Prens üzerine ha! Him...™yleyse açik söyleyeyim : Ben de Prens için soruyorum sana.

Nasil?

Anlatayim: Prensin seninle pek ilgilendigini farkettim nasilsa. Hatta bir keresinde seni sordu bana.

Seninle tanistigimizi nereden bildigini söylemeyecegim, üstüne vazife degil. Yalniz sunu söyleyeyim, koru kendini Prens denen bu adamdan. Namussuz, bencil herifin biridir. Seninle ilgilendigini farkedince bir kusku düstü içime. Ama pek az sey biliyorum henüz; durumu anlayabilmem için de senden ögrenmek istiyorum... Bugün biraz da bu amaçla çagirdim seni.

™nemli dedigim is buydu iste, oldugu gibi anlattim sana.

Prensten niçin sakinmam gerektigini de söyleyecek misin?

Pekala... Vanya, bazi özel islerialirini üzerime ben. Müsterilerimin banagüvenmesiçenemi tutmama baglidir. Nasil anlatirim sana her seyi? Üstü kapali, çok üstü kapali konusayim, sen anla... bunu da sirf sana onun ne alçagin biri oldugunu göstermek için yapacagim. Ama önce sen söyle...

Kendi kendime düsündüm, islerimi Masloboyev'den saklamamamin bir sakincasi olmadigi sonucuna vardim. 272

Natasa'nin durumunda gizlenecek bir yan yoktu; üstelik Masloboyev'in bir yardimi da dokunabilirdi. Anlatirken bazi noktalari atladim tabiŒ. Masloboyev özel ikle Prensle ilgili yerleri asin bir dikkatle dinliyordu; sik sik duruyordu, bir çok seyi yeni bastan soruyor, daha ayrintili anlatmami istiyordu. Yarim saat kadar sürdü anlatmam. Masloboyev, Him! dedi, akil i

bir kiz bu. Prens üzerine düsünceleri tam dogru olmasa bile, karsisindaki adamin ne mal oldugunu bastan anlayip ona göre hareketetmesi iyi. Aferin Natalya Nikolayevna'ya! Onun sagligina içiyorum! (Bir kadeh daha devirdi.) insanin böyle bir adamin kazdigi kuyuya düsmemesi için sadece akil i olmasi yetmez, kalbi de olmali. Aldatmamis onu kalbi. Davayi kaybetti sayilir: Prens diretecek, Alyosa da birakacaktir onu. Yalniz Ihmenev'e çok acidim... su alçaga on bin ruble verecek! Davasiyla kim ilgilendi acaba? Kendiha! Yazik Œ Böyledir hep bu tezcanli, soylu kisiler!

Halk bes para etmez onlarin gözünde! Prense karsi baska türlü davranmak gerekirdi. Ihmenev'e öyle bir avukatbulurdum ki sorma gitsin!...

™fkeyle bir yumruk indirdi masaya.

Simdi sira sende, dedim, Prensi anlatacaktin...

Bir Prens'tirtutturmusgidiyorsun. Anlatacak bir sey yok zaten; herifin sözünü etmekistemiyorum.

Ilerde basina bir is açilmasin diye bu alçaktan sakinmani söyledim sana, hepsi o kadar. Onun yaninda olan herkes tehlikededir. Sana söyleyecegim, tetik dur. Oysa sana birtakim büyük sirlar açacagimi saniyordun, degil mi? Romanci oldugun nasil bel i! Alçak için baska ne söylenir? Alçak alçaktir...Sana onun bir marifetinianlatayim; tabiŒ yerini, kisileri, zamani belirtmeden... Yalniz memur ayligiyla geçinmek zorunda oldugu ilk gençliginde zengin bir tüccar kiziyla evlendigini biliyorsundur. Sonra peri

273

san etmis bu zaval iyi... neyse, önemli olan bu tüccar kizi degil zaten, böyle daha çok marifetleri var. Al sana bir daha: Avrupa'ya gitmis. Orada...

Dur Masloboyev, hangi gidisinden söz ediyorsun? Hangi yilda?

Tam doksan dokuz yil üç ay önce. Orada bir adamin kizini kandirip Paris'e götürmüs. ™yle de becermis ki bunu! Kizin babasi fabrikatör muymus, yoksa bir fabrikaya ortak miymis, orasini pek bilemiyorum. Bunlar öteki ögrendiklerimden çikardigimsonuçlardir.Prens bu adami da kafese koymus,

fabrikaya girmeyi basarmis. Adamin agzindan girip burnundan çikmis, hayli para almis ondan. Adam verdigi paralara karsilik birtakim kagitlar imzalatmis ona. Oysa Prens, bizde oldugu gibi senetsiz sepetsiz almayi, yani kisacasi iç etmeyi istermis. Ihtiyarin güzel mi güzel bir kizi, kizin da Schil er'in kardeslerinden, yani ozan bir sevgilisi varmis. Delikanli ayni zamanda tüccarmis da; yani tam bir Alman... Pfefferkuhen miymis ne...

Soyadiydi Pfefferkuhen tabiŒ?

Ne bileyim ben, belki Pfefferkuhen degil de baska bir seydi, önemi yok bunun zaten. Prens adamin kizma sokulmaya baslamis bu kez. Kizcagizi deli gibi asik etmis kendine. Iki sey gerekliymis onun için: Bir, kizi avucunun içine almak; iki, aldigi paralara karsilik ihtiyara imzalayip verdigi kagitlar. Ihtiyarin bütün dolaplarinin anahtarlari kizda dururmus. Babasi kizini canindan çok severmis; o kadar ki, kocaya vermek istemiyormus onu. Ciddi söylüyorum. Kiziyla evlenecek erkegi kiskanir, kizindan ayrilmayi düsünmezmis. Pfefferkuhen'i de kovmus; tuhaf bir Ingilizmis...

Ingiliz mi? Nerede olmus bu anlattiklarin?

EzilenlerF : 18 274

Ingiliz dedimse, Ingiliz degildi tabiŒ; isimleri degistirerek söylüyorum. Anlattiklarimin nerede oldugunu mu soruyorsun, belki SantafedeBogoto kentinde, belki de Krakov'da; ama en akla yatkini Nassou Fürstentum'unda... (1) hani Zelter suyu siselerinin üzerinde Nassau yazilidir ya, iste orada. Yeter mi sana bu kadari? Prens sonunda kandirmis kizi, Paris'e kaçirmis. Kiz Prens'in israriyla babasinin birtakim kagitlarini da yanina almis. Böyle asklar da var iste Vanya! Aman Al ahim! Ama kiz iyi, dürüst bir kizmis! Belki de kagitlarin öneminden haberi yoktu. Tek endisesi varmis: Babasinin onu lanetlemesi. Prens bunun da kolayini bulmus: Kiza, onunla evlenecegi üzerine imzali bir kagit vermis. Kaçip bir süre Paris'te kalacaklarina, ihtiyarin öfkesi geçince de karikoca olarak geri döneceklerine, üçü beraber ömürlerinin sonuna kadar mutlu yasayacaklarina inandirmis zaval iyi. Kiz kaçmis, ihtiyar da lanetlemis onu, arkasindan da iflas etmis. Frauenmilh de isi gücü birakip kizin pesinden Paris'e gitmis; çok seviyormus çünkü.

. Dur hele! Kim bu Frauenmilh?

Sey... neydi adi canim? Feyerbah... yo yo... Pfefferkuhen! Prens evlenemezdi tabiŒ bu kizla; öyle ya. kontes Hlestova ne derdi sonra; baron Pomoykin ne düsünürdü? Kizcagizi aldatmaktan baska yapacagi bir sey yokmus. Aldatmis da... ama alçakça. Zaval iya bir dayak atmadigi kalmis.

Sonra mahsus Pfefferkuhen'i dadandirmis evlerine; saf delikanliyla kizin dostluklari ilerlemis. Her aksam basbasa dertlesip aglasiyorlarmis. Prens bile bile yalniz birakiyormus onlari. Bir gece geç

vakit gelmis eve, kizla Pfefferkuhen'i basbasa bulmus; onlari suç üstü yakaladigini iddia ederek ikisini de kapi disari et

Prenslik(Almanca)

mis; sabahleyin de kendisi kalkip Londra'ya gitmis. Kadin da gebeymis; evden kovulduktan birkaç

gün sonra bir kiz dogurmus... yani kiz degil de oglan, evet evet, bir oglan dogurmus, adini da Volodya koymuslar. Pfefferkuhen evlat edinmis çocugu. Kadin Pfefferkuhen'le beraber yasamaya baslamis. Adamin eskiden biriktirdigi biraz parasi varmis. Beraberce Isviçre'yi, Italya'yi dolasmislar... anlayacagin, siir dolu yerlerde bulunmuslar hep. ™yle olmasini da olagan karsilamali. Kadin habire agliyor, Pfefferkuhen de içleniyormus; yil ar böyle geçmis, kiz büyümüs.

Prensin keyfi yerindeymis, yalniz bir düsüncesi varmis: kadina verdigi imzali kagidi geri alamamismis. Ayrilirken kadin "Alçak herif, diye bagirmis yüzüne karsi. Soydun sogana çevirdin beni, onurumu bir paralik ettin, simdi de birakip kaçiyorsun. Hosça kal! Ama kagidi geri vermeyecegim sana. Seninle evlenmek yol arini arayacagim için degil, bu kagittan pek korktugun için saklayacagim onu. ™lünceye kadar bende kalacak". Kisacasi, bagirip çagiriyor, agzina geleni söylüyormus; ama Prensin orali oldugu yokmus. Böyle alçaklar, karsilarindaki iyi yürekli, soylu bir insansa çok daha rahat olurlar. Saf olduklarindan kolayca

aldatilabilirler. Sonra, yasalardan yardim beklemeyi kendileri için bir küçüklük sayarlar. Sözgelimi bu kadini alalim ele: kagittan yararlanmayi yakistiramamis kendine de saklamis onu. Zaten Prensin de kuskusu yokmus bundan, kadinin kagidi gidip gerekli yere vermektense ölmeye razi olacagini biliyormus. Bu yüzden de bir zamana kadar rahatmis içi. Kadin onun pis suratina tükürmüs ama Volodya da kucaginda kalmis; ölse çocugun hali nice olurdu? Bunu kimsenin düsündügü yokmus tabiŒ.

Brudersaft da avutmaya çalisiyormus onu; beraberce Schil er'i okuyorlarmis. Günün birinde Brudersaft durup dururken tahtali köyü boylamis... 276

Yani Pfefferkuhen?

Her neyse iste! Kadin da...

Dur! Kaç yil dolasmislar?

Tam iki yüz yil. Kadin da Krakov'a dönmüs. Babasi kabul etmemis onu, lanetlemis; bir zaman sonra da zaval i ölmüs; Prens bunu duyunca sevincinden göklere uçmus.Onlar ermis muradina biz çikalim kerevetine... içelim Vanya'cigim, içelim!

Yanilmiyorsam Prensin bu isiyleilgileniyorsun, Masloboyev.

Bu çok mu lazim sana?

Ama anlamadigim bir sey var: senin elinden ne gelir bu konuda?

Bunda anlasilmayacak ne var? Kadin on yil ik bir ayriliktan sonra yabanci bir adla dönmüstüMadrid'e; Bruderstaf'in, ihtiyarin durumunu, kadinin gerçekten dönüp dönmedigini, çocugun ne oldugunu, kadinin öldügü haberinindogrulukderecesini,kagidinkimde kaldigini v.b.

ögrenmesi gerekiyordu. ™grenmek istedigi öyle seyler vardi ki! €ok igrenç bir heriftir bu, Vanya, sakin kendini ondan ; Masloboyev'in de bir alçak oldugunu hiç bir zaman getirmeaklina!Gerçi alçaktir (bencealçak olmayan insan yoktur) ama sana karsi alçaklik etmez. €ok sarhosum, biliyorum, ama

gene de dinle beni: günün birinde, Masloboyev'in sana oyun oynadigi (lütfen bu oyun oynamak sosunu unutma) kuskusuna kapilirsan,bunu senin kötülügünü düsünerek yapmadigina inan. Masloboyev senin iyiligini düsünüyordur yüzde yüz.Kuskulara kaptirma kendini, gel Masloboyev'in kendisine kardesçe, açik açik sor durumu. Simdi bir kadeh içer misin?

Hayir.

™yleyse bir seyler ye.

Hayir Masloboyev, kusura bakma...

Hadi git öyleyse, saat dokuza çeyrek var, kibirli

sey... Geç kaldin.

Aleksandra Semyonovna aglamakli bir sesle,

Nasil? Ne dedin ne? Patlayana kadar içtin, simdi de konugumuzu kovuyorsun ha! diye bagirdi.

Her zaman böyledir iste.

Biz onunla uyusanlayiz Aleksandra Semyonovna! Basbasa kalalim daha iyi. Bu generaldir! Hayir Vanya, saçmaladim; sen general degilsin, ben alçagim! Bak su halime, neye benziyorum? Senin yaninda kaç paralik degerim olabilir. Bagisla beni Vanya, kusuruma bakma, birak dökeyim içimi...

Boynuma sarildi, hüngür hüngür aglamaya basladi. Kalktim. Aleksandra Semyonovna pek üzgün, Aman Al ahim! dedi. Oysa yemek hazirlamistik size! Cuma günü gelecek misiniz bari?

Gelecegim Aleksandra Semyonovna,söz veriyorum.

Ondan... böyle sarhos oldu diye tiksindiniz belki de. Sakin tiksinmeyin Ivan Petroviç; iyi, çok iyi bir insandir; sizi de çok seviyor! Son zamanlarda gece gündüz hep sizden söz ediyor. Kitaplarinizi aldi bana; ama "okuyamadim

daha; yarin baslayacagim. Geleceginiz günü dört gözle bekleyecegim! Insan yüzü gördügüm yok; hiç kimse bize oturmaya gelmiyor. Her seyimiz var, ama gelen gidenimiz yok. Deminden beri konusmanizi dinliyorum, öyle hosuma gitti ki... Cumaya görüsürüz...

VII

€abuk adimlarla eve dogru yürüyordum; Masloboyev'in anlattiklari çok sasirtmisti beni. Neler neler geliyordu aklima... Aksine, evde de beni elektrik çarpmis gi 278

bi sarsan bir olayla karsilastim.

Oturdugum evin tam karsisinda bir sokak feneri vardi. Avlu kapisindan giriyordum ki, fenerin dibinde duran tuhaf bir yaratik bana dogru atildi. ™yle ki, korkudan bagirdim. Dehsete kapilmis, zangir zangir titreyen, aklim yitirmis gibi bir kiz çocuguydu bu; aci aci haykirarak koluma yapisti.

Ürperdim. Nel i'ydi!

Nel i! Ne oldu sana? diye bagirdim. Ne isin var burada?

O... yukarda... bizim evde...

Kim? Hadi beraber çikalim yukari.

Olmaz, olmaz! O gidinceye kadar merdiven basinda beklerim ben... içeri girmem.

içimde tuhaf bir önsezi, yukari çiktim, kapiyi açtim.....

karsimdaki Prensti. Masanin basina oturmus, romanimi okuyordu. Okumasa bile, önünde açik duruyordu. Beni görünce sevinçle,

Ivan Petroviç!diye haykirdi. Nihayet gelebildiniz! Biraz daha bekleyip gidecektim. Bir saattir buradayim. Kontesin devamli israrlarina dayanamadim, bu aksam sizi oraya götürecegime söz verdim.Sizinle tanismayi çok istiyor! Bana vaadetmistiniz; ben de buna güvenerek, sizi bir yere gitmeden evde bulmak, alip Kontesegötürmekiçin

erkengeldim.Hizmetçiniz evde olmadiginizisöyleyince nekadarüzüldüm bilemezsiniz. Elden ne gelirdi! Bu aksam oraya sizinle gidecegime sözvermistim; oturup on bes dakika bekleyeyim dedim. Hala bitmedi bu on bes dakika: romaniniza dalmisim. Ivan Petroviç! Yüce bir sey bu! Böyle bir eserden sonra anlarlar artik degerinizi!Aglaya aglaya bir hal oldum! Evet, agladim, oysa pek aglamam ben...

Sizinle gelmemi istiyorsunuz ama bilmem ki... Dogrusunu söyleyeyim, simdi... seve seve gelirdim, ama...

Al ah askina gelin! Sonra halim nice olur benim? Bir buçuk saattir bekliyorum sizi!.. Üstelik sizinle muhakkak konusmaliyim... ne üzerine oldugunu anliyorsunuz, degil mi? Bütün bu isleri benden iyi biliyorsunuz... Belki de bir karara variriz sizinle, düsünün bir kere! Al ah askina kirmayin beni!

Eninde sonunda oraya nasil olsa gidecegimi düsündüm. Natasa o anda yalniz basina oturuyor, beni bekliyor olsa bile bir an önce Katya'yla tanismami o istemisti. Hem Alyosa da yanindaydi belki... Sonra, ona Katya'yla ilgili haber götürmedikçe Natasa'nin içinin rahat etmeyecegini de biliyordum; gitmeye karar verdim. Ama Nel i düsündürüyordu beni.

Biraz bekleyin, dedim.

Disari çiktim. Nel i merdivenin basinda, karanlik bir köseye sinmis, kipirdamadan duruyordu.

Niçin içeri gelmek istemiyorsun Nel i? Ne yapti sana? Ne söyledi?

Hiç... girmem içeri, girmem... korkuyorum... Ne kadar yalvardiysam olmadi. Ben Prensle çikinca arkamizdan içeri girip kapiyi kilitleyecegine söz verdi.

Kim gelirse, ne derse desin, açma kapiyi Nel i.

Onunla mi gideceksiniz?

Evet.

Ürperdi, Prensle gitmeyeyim diye yalvaracakmis gibi kolumdan tuttu, ama bir sey söylemedi. Onu sorguya çekmeye karar vermistim.

içeri girip, Prensten özür diledikten sonra giyinmeye basladim. O kadar uzun boylu hazirlanmamin gereksiz oldugunu söylüyordu. Ama beni yukardan asagi süzdükten sonra, Daha iyice bir sey giyseniz fena olmazdi, diye ekledi. Sosyeteninkati kural arini bilirsiniz...

kisiistese

kurtulamaz onlardan. 280

Fragim oldugunu görünce can sikintisi geçti.

Toplumumuz hiç bir zaman bu denli olgun olmayacaktir, diye ekledi.

€iktik. Ama merdivenin yarisinda onu birakip geri döndüm, arkamizdan hemen içeri giren Nel i'yle bir kere daha vedalastim. €ok heyecanliydi. Yüzü mosmor olmustu. Onu yalniz birakmak istemiyordu canim, korkuyordum.

Merdivenleri inerken Prens,

€ok tuhaf bir hizmetçiniz var, dedi. Hizmetçinizdi degil mi o küçük kiz?

Hayir... sey... simdilik öyle yanimda kaliyor.

Tuhaf bir kiz. Deli her halde. Düsünün bir kere, önce güzel güzel cevaplar veriyordu bana, ama ne zaman ki isikta yüzümü yakindan gördü birden üzerime atildi; bagiriyor, zangir zangir titriyordu, koluma yapismisti... bir seyler söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu. Dogrusu korktum. Elinden kurtulup kaçmak istiyordum, ama, neyse ki o kaçti. Sasirmistim. Nasil geçinebiliyorsunuz; onunla?

Sarali zaval i... dedim.

Simdi anlasildi! Bayilmalari da varsa olagan...

Birden bütün bu olaylar birbirine bagli gibi geldi bana: Masloboyev'in dün benim evde olmadigimi bile bile gelmesi, bugün ona ugramami yazmasi, sarhos halinde istemeye istemeye anlattiklari, bana oyun ederse bunu benim kötülügümü düsünerek yapmadigina inanmam için israri, nihayet, Prensin beni bir buçuk saat beklemesioysa benim Masloboyev'de oldugumu biliyordu belki de,Nel i'nin disari kaçmasi... evet, bu olaylar bagliydi birbirine. Düsünmek gerekti.

Avlu kapisinda Prensin kupa arabasi bekliyordu. Binip yola koyulduk.

VIII

Yolumuz pek uzak degildi. Torgoviy köprüsüne kadar gidecektik. ™nceleri hiç konusmadik.

Benimle nereden konusmaya baslayacagini merak ediyordum. Agzimi arayacak, beni yoklayacak, dolambaçli yol arla benden bilgi edinecek saniyordum. Ama hiç de öyle olmadi, dogrudan dogruya konuya girdi.

Ivan Petroviç, diye basladi, bu günlerdeaklimdan hiç çikmayan bir durumla karsi karsiyayim. Bunu önce sizinle konusmak, düsüncenizi ögrenmek istiyorum: kazandigim davadan vazgeçmeye, tartisma konusu on bin rubleyi Ihmenev'e birakmaya karar verdim. Nasil hareket etmeliyim?

"Nasil hareket etmenin gerektigini bilmemene imkan yok, diye geçirdim içimden. Alay mi ediyorsun benimle?"

Elimden geldigince saf bir tavirla,

Bilmem ki Prens, dedim, baska bir konuda, yani Natalya Nikolayevna'yla ilgili istediginiz bütün bilgiyi verebilirim size, ama sözünü ettiginiz seyi hiç kusku yok ki siz benden iyi bilirsiniz.

Hayir, hayir, bilmiyorum. Siz sik sik görüsüyorsunuz onlarla; belki Natalya Nikolayevna bile bu konuda düsündüklerini bir çok kereler söylemistir size.Benim için çok önemli bu. Yardim edebilirsiniz bana; güç

durumdayim. ™teki isler nasil sonuçlanirsa sonuçlansinne demek istedigimi anliyorsunuz tabiŒbu parayi almamaya kararliyim. Ama bunu nasil yapmaliyim, beni düsündüren bu iste. ihtiyar gururuna düskün, inatçidir; benim bu iyi niyetimden alinir, paralari yüzüme firlatir belki... 282

Sormama izin verin, bu parayi kimin sayiyorsunuz: kendinizin mi onun mu?

Davayi ben kazandigima göre benim demektir.

Ama hakçasi?

Prens, benim böyle çekinmeden, açik açik sormamdan biraz gücenmis gibi, TabiŒ benimdir, dedi. Galiba bu isinaslimpek bilmiyorsunuz. ihtiyari, beni bile bile aldatmakla suçlamiyorum; inanin hiç bir zaman da suçlamadim. Bu çirkin iddiayi kendi atti ortaya. Suçu islerle gerektigi gibi ilgilenmemek, görevini yapmamaktir. Oysa aramizda bir anlasma vardi. Hem sunu da bilmenizi isterim, bunun da o kadar önemi yok; asil önemli olan, o zaman birbirimize ettigimizhakaretlerdir. On binrubleyiönemsemezdim bile belki; sanirim, aramizdaki tartismanin niçin, nasil basladigini biliyorsunuzdur. Kabulediyorum, kuskucu, hatta belki haksizdim (tabiŒ o zaman), ama bunun farkina varamadim, ugradigim hakaretin etkisi altinda firsati kaçirmayip mahkemeye verdim.Bu yaptigimidürüst bir hareket saymayabilirsiniz. Kendimi temize çikarmaya çalismayacagim; sadece su kadar söyleyecegim size: öfkeye kapilmak, gururunun incinmesi sonucu uygunsuz bir sey yapmak kisinin dürüst olmadigina delil degildir; tam tersine, en olagan, insanca bir tepkidir. Sonra sunu da itiraf edeyim, o zamanlar Ihmenev'i pek az taniyordum; bu yüzden, Alyosa'yla kizi üzerine çikarilan söylentilere inandim, benim güvenimi kötüye kul andiginin da dogru oldugunu sandim... Ama artik birakalim bunu.™nemli olan,simdi ne yapmamingerektigidir. Bir yandan dava açmakta hakli oldugumu söylerken bir yandan da parayi almazsam bu, on bin rubleyi ona bagisladigim anlamina gelecek. Buna Natalya Nikolayevna'nin durumunu da eklerseniz... Muhakkak yüzüme firlatir parayi...

283

Bakin, firlatir diye kendiniz söylüyorsunuz, demek "ki dürüst bir insan sayiyorsunuz onu; bu durumda paranizi çaldigina inanmamaniz gerekir.

™yleyse ne diye gidip haksiz oldugunuzu söylemiyorsunuz kendisine? Dürüst bir davranis olurdu bu; hem Ihmenev de parasini geri almaya razi olurdu belki.

Him... parasini demek! önemli olan bu iste. Bir de benim durumumu düsünün ama. Gidip davada haksiz oldugumu söyleyecegim ona. Ya "Haksiz oldugunu biliyordun da ne diye verdin mahkemeye?" derse? Ya her önüne gelen bu soruyu sorarsa bana? Zaten hakliyim; parami çaldigini hiç bir zaman iddia etmedim; ama islerimle ilgilenmediginden iyi bir yönetici olmadigindan yakindim, simdi de bundan kuskum yok. Bu para benimdir, bunun aksini söylemek kendi kendime iftira etmek gibi geliyor bana. Hem hakareti bile bile üzerine aldi ihtiyar; siz de simdi gidip ondan özür dilememi istiyorsunuz. Bu kadari fazla.

Bence iki kisi barismak istiyorsa...

Bunun kolay bir sey oldugunu mu saniyorsunuz?

Evet.

Hayir, bazan çok güçtür, üstelik...

Üstelik arada daha baska engel er de var degil mi? Iste bu konuda sizinle ayni fikirdeyim Prens.

Natalya Nikolayevna'yla oglunuz arasindaki durumu Ihmenev'lerinistedigi biçimde yoluna koymaniz gerekiyor. Dava konusunu da içtenlikle ancak o zaman konusabilirsiniz Ihmenev'le.

Henüzhiçbir seydüzelmemisken yapacaginiz tek sey var: davada haksiz oldugunuzu itiraf etmek; hatta, gerekiyorsa bunu herkesin önünde açiklamak... ben böyle düsünüyorum iste. Açik konusuyorum, çünkü bu konuda ne düsündügümü siz sordunuz;sanirim, yalan söylememi istemezdiniz. Bu durum size sunu sormakcesaretiniveriyor bana:on binrubleyiIhme 284

nev'e geri vermeyi niçin istiyorsunuz? Kendinizi hakli görüyorsaniz ne diye vereceksiniz ona parayi? Merakimi bagislayin, ama öteki durumlarla o

kadar yakin iliskisi var ki bunun...

Prens, sorumu duymamis gibi,

Ne dersiniz? diye sordu, hiç bir sey söylemeden parayi Ihmenev'e versem kabul etmez mi?

Etmez!

™fkeden titremeye baslamistim. Bu küstahça soru, adam yüzüme tükürmüs gibi sinirlerimi bir anda ayaga kaldirmisti. Canimi sikan bir sey daha vardi: duymamis gibi davranip, soruma cevap vermedenona böyle seyler soracak kadar ileri gitmememi hatirlatmak istiyormus gibikibirli bir tavirla sözümü kesmisti. Sosyetede olanlara özgü bu kibirli tavirdan nefret ederdim; Alyosa'yi da bu aliskanliktan vazgeçirmek için çok ugrasmistim.

"Etmez!" diye bagirmama Prens sakin sakin karsilik verdi : Him... çok heyecanlisiniz, ama hayatta bazi seyler sizin düsündügünüz gibi olmaz.Sanirim bu konuda Natalya Nikolayevna da bir yol gösterebilir bize.Bir sorun bakalim.

Kabaca cevap verdim :

Gösteremez. Demin dinlemek lütfunda bulunmadiniz beni, sözümü kestiniz. Parayi özür dilemeden verirseniz Natalya Nikolayevna, on bin rubleyi babasina kizinin karsiligi; ona da Alyosa'yi elinden almaniza karsilik verdiginizi düsünecektir...

Prens gülümsedi. (Niçin gülümsemisti acaba?)

Him... akliniza neler geliyor Ivan Petroviç. Daha çok konusacaklarim var sizinle. Simdilik yeter bu kadar, zamanim yok. Yalniz sunu unutmamanizi dileyecegim: durum dogrudan dogruya Natalya Nikolayevna'yla onun

gelecegiyle ilgilidir; her sey biraz da sizinle verecegimiz karara baglidir. €ok gereklisiniz bu konuda, sonra anlayacaksiniz... Bu bakimdan, benden

ne kadar hoslanmasaniz da, Natalya Nikolayevna'nin dostu oldugunuz sürece benimle konusmaktan kaçamazsiniz. Geldik... a bientot (1).

IX

Kontesin evi pek güzeldi. Odalar sade olmakla beraber hos, zevkle dösenmisti. Gene de her seyde bir igretilik hissediliyordu. Bu, gösteris için bir sürü esyayla doldurulmus, varlikli bir ailenin devamli olarak oturdugu bir evden çok, geçici bir süre için oturulmak üzere oldukça sade dösenmis uygun bir daireydi. Kontesin yazin Simbirsk ilindeki harap, iki kere ipotek edilmis çiftligine gidecegi, Prensin de ona yol arkadasligi edecegi söylentileri dolasiyordu. Bu söylentileri duymus, kendi kendime canim sikilarak düsünüyordum: Katya Kontesle gidince Alyosa'nin tutumu ne olacakti acaba? Natasa'yla bu konuyu konusmamistim daha; korkuyordum. Yalniz bazi hal erinden bu söylentilerin onun kulagina kadar geldigini sezinlemistim. Ama bana açilmiyor, için için istirap çekiyordu.

Kontes çok iyi karsiladi beni, içtenlikle elimi sikti; beni evinde görmeyi çoktan beri istedigini söyledi. €evresinde toplandigimizdört kisiydik: Kontes, ben, Prens, bir de diplomat tavirli, saçlari hafif pomatlanmis,

(1)Yakinda görüsürüz (Fransizca); burada: konusmamiza yakinda devam ederiz. 286

yakasinda nisaniyla, yüksek sosyeteden oldugu bel i orta yasli bir beyçok güzel gümüs semaverden çaylarimizi Kontes kendi dolduruyordu. Diplomat tavirli beye özel bir saygi gösteriyorlardi. Kontes, Avrupa'dan döndükten sonra, umdugu gibi yüksek kisilerle iliski kurmayi basaramamisti Petersburg'da. O aksamki konuktan baska hiç kimse aksamlari oturmaya gelmiyordu ona. Gözlerimle Katerina Fyodorovna'yi aradim; öteki odada Alyosa'yla beraberdi.

Ama geldigimizi duyunca hemen yanimiza çikti. Prens saygiyla öptü elini; Kontes beni gösterdi.

Prens hemen tanistirdi bizi. Sabirsiz bir dikkatle inceliyordum onu: beyazlar giyinmis, kisa boylu, yüzünde sakin, durgun bir ifade olan, Alyosa'nin dedigi gibi masmavi gözlü, sadece gençlik güzel igi olan narhi yapili,

sarisin bir kizdi bu. €ok çok güzel bir kizla karsilasacagimi bekliyordum, hayal kirikligina ugramistim. Yuvarlak yüzünün çizgileri düzgün, sade bir biçimde taranmis gür saçlari gerçekten güzel, bakisi sakindi. Sokakta karsilassam basimi çevirip bakmazdim bile. Ama ilk anda böyle düsünmüstüm. O aksam sonra daha yakindan inceledim Katya'yi. Yalnizca, elimi sikarken gözlerimin içine hiç bir sey söylemeden garip, israrli, içten bir dikkatle uzun uzun bakmasi sasirmama yetmisti; nedense elimde olmadan gülümsedim. Karsimdakinin temiz ruhlu bir insan oldugunu hemen anlamistim tabiŒ. Kontes gözünü ayirmiyordu ondan. Katya elimi siktiktan sonra tuhaf bir acelecilikle odanin öte kösesine gitti, Alyosa'nin yanina oturdu. Alyosa benimle tokalasirken "Az kalacagim burada, sonra hemen oraya gidecegim" diye fisildadi.

"Diplomat"soyadini bilmedigim için böyle söz edecegim ondanagirbasli, magrur bir tavirla anlatiyordu. Kontes de büyük bir dikkatle dinliyordu. Prens, diplomatin sözlerini onayliyor gibi, yaltaklanarak gülüm

süyordu; konusmaci, besbel i ona deger verdiginden, sik sik dönüp bakiyordu yüzüne. Bana çayimi vermis, bir yanda rahat birakmislardi. Bu çok hosuma gitmisti. Elimden geldigince Kontesi de inceliyordum. Ilk bakista istemiyerek begendim onu. Belki genç sayilmazdi, ama bana en çok yirmi sekizinde gibi geldi. Yüzü hala taptazeydi; ilk gençliginde çok güzel olsa gerekti. Siyah saçlari oldukça gürdü; bakisi son derece içten, ama biraz oynak, muzipti. Ne var ki, nedense simdi kendini tuttugu bel iydi. Bakisinda ayrica zeka, iyi yüreklilik, nese pariltilari da vardi. Onun biraz havai yaradilisli, eglenceye düskün, içten ama bencil bir insan oldugunu anlamistim. Prensin etkisi büyüktü üzerinde. Aralarinda gizli bir iliskinin oldugunu biliyordum. Avrupa'dayken sevistiklerini, Prensin Kontesi pek kiskanmadigini da duymustum. Ama onlari geçmisteki iliskilerinden baska esrarli, birtakim çikarlara dayanan bazi durumlarin da birbirine bagladigini saniyordumsimdi de öyle düsünüyorum.Aralarinda bir seyler vardi... Prensin son zamanlarda ondan biktigini, ama iliskilerini kesmedigini de biliyordum. Katya üzerine kurulan planlar bagliyordu onlari birbirine belki de. Bu niyeti yüzünden Prens, Kontesin çok istemesine ragmen evlenmiyordu bile onunla. Oysa kadin, evlenirlerse üvey kizinin Alyosa'yla

evlenmesi konusunda ona yardimci olacagim da vaadetmis. Bunu, Alyosa'nin bana anlattiklarindan çikariyordum. Gene onun anlattiklarindan Prensin, avucunun içine iyice aldigi Kontesten nedense çekindigini de biliyordum. Alyosa bile farketmisti bunu. Sonralari, Prensin kontesi baska biriyle evlendirmeyi çok istedigini, hatta onu Simbirsk'e, sirf ona orada bir koca bulmak umuduyla götürdügünü duydum.

Bir yanda oturmus dinliyor, Katerina Fyodorovna'yla basbasa konusma firsatini nasil yaratabilecegimi düsünüyordum. Dimlomat, Kontesin son günlerdeki durum, 288

yeni devrimler, onlarin korkmasi için ortada bir neden olup olmadigi üzerine sordugu sorulari cevaplandiriyordu. Adam agirbasli, magrur bir tavirla anlatiyor, sözü uzattikça uzatiyordu. Güzel konusuyor, düsüncesini ustalikla açikliyordu ya, savundugu görüs igrençti. Bu devrimlerin, degisikliklerin en kisa zamanda beklenen ürünü verecegini; bu ürünleri görünce sagduyunun baskin çikacagini, toplumda (tabiŒ hepsinde degil) yepyeni bir ruhun dogacagini, yanlis yoldan gidildiginin anlasilip gene geriye dönülecegini iddia ediyordu. Bu tecrübeninaci da olsatoplumumuza çok yararli olacagini, çünkü mutlu geçmise nasil baglanmamizin gerektigini bize ögretecegini; bu basibozuklugun bir an önce bardagi tasirmasinin daha iyi bile olacagini söylüyordu. "Bizsiz olmaz, diye bagladi sözünü, bizsiz hiç bir toplum ayakta duramamistir. Biz bir sey kaybetmeyiz, hatta kazaniriz. Yüze yüze karaya çikariz; o anda elimizdeki bayrakta söyle yazar: Pire ça va, minem ça est (1)". Prens, dudaklarinda bu düsünceye katildigini bel i eden igrenç bir gülümseme, dinliyordu. Diplomat pek keyifliydi. O anda az kaldi itiraz edecek kadar budalalasacaktim, içim içimi yiyordu. Prensin çirkin bakisi durdurdu beni. Hafifçe, benden yana dönmüs, heyecanli bir çikis yapmami bekliyormus gibi tuhaf tuhaf yüzüme bakiyordu. Kendimi küçük düsürmem için böyle bir atilis yapmami belki de istiyordu. Üstelik diplomatin itirazimi anlamayacagindan, hatta beni adam yerine koymayacagindan da kuskum yoktu. Onlarin yaninda oturmaktan tiksiniyordum; Alyosa kurtardi beni.

Sessizce yanima geldi, omuzuma dokunup, biraz konusmak için çagirdi. Onu Katya'nin yol adigini anlamis

Ne denli kötü olursa o denli iyi(Fransizca).

tim. Yanilmamisim. Bir dakika sonra genç kizla yan yana oturuyorduk. ™nce "ne biçim seysin sen böyle" der gibi bakti yüzüme; konusmaya nereden baslayacagimizi bir an kestiremedik. Bununla beraber, onun bir baslayinca belki sabaha kadar konusacagi inanci vardi içimde. Alyosa'nin "bes alti saat konustuk", dedigi geldi aklima. Alyosa yanimizda oturuyor, baslamamizi heyecanla bekliyordu. Gülümseyerek bize bakip,

Niçin konusmuyorsunuz? diye sordu. .Katya,

Ah Alyosa, ne seysin...dedi, baslayacagiz iste. Sizinle konusmak istedigim o kadar çok sey var ki Ivan Petroviç, söze nereden baslayayim bilemiyorum. €ok geç tanistik, daha erken tanimaliydik birbirimizi; zaten ben sizi hanidir taniyorum. Sizi görmeyi öyle istiyordum ki! Hatta mektup yazmayi düsünüyordum size...

Elimde olmadan gülümseyerek,

Ne üzerine? diye sordum. CiddŒ bir tavirla cevap verdi :

Yazacak çok sey vardi. Sözgelimi, Alyosa Natalya Nikolayevna'nin böyle bir zamanda onu yalniz biraktigi için hiç gücenmedigini söylüyor, bunun dogru olup olmadigini sormak istiyordum size.

Sonra, Alyosa'nin bu yaptigi olacak sey mi yani? Söyler misin, ne isin var simdi burada?

Ah, simdi, simdi gidiyorum. Bir dakika kalip nasil konustugunuza baktiktan sonra gidecegimi söylemistim zaten.

Bakacak ne var bunda, oturuyoruz iste, görmüyor musun?

Bana döndü, yüzü kizararak Alyosa'yi gösterdi,

Her zaman böyledir, diye ekledi. "Bir dakika, bir

dakikacik kalacagim" der, bir türlü kalkmak bilmez, bakarsin gece yarisi olmus. O saatten sonra oraya da gidemez tabiŒ. "Natasa kizmaz, dedi, çok iyidir o". Iste böyle düsünüyor! Dogru mu bu simdi? dürüst bir davranis mi?

Alyosa acikli bir sesle,

Gitmesine gidecegim, dedi, ama sizin yaninizda kalmayi da o kadar istiyorum ki...

Ne yapacaksin yanimizda? Hem bizim de yalniz konusmamiz gereken çok konu var. Bak Alyosa, gücenme; Ivan Petroviç'le yalniz konusmamiz gerekiyor... anla beni.

™yle gerekiyorsa giderim tabiŒ... gücenecek ne var bunda. Gider bir dakikacik Levinka'da oturur, sonra oraya geçerim.Sapkasini aldi. Bana döndü.Bakin ne diyecegim, Ivan Petroviç, babamin Ihmenev'lerle arasindaki dava sonucu kazandigi parayi almayacagini duydunuz mu?

Duydum; kendisi söyledi bana.

Ne soylu bir hareket, degil mi? Oysa Katya hiç de öyle düsünmüyor. Bu konuyu da konusun onunla .Hosça kal Katya, hem yalvaririm Natasa'yi sevdigimden kusku etme. Niçin hepiniz sitem edersiniz bana durmadan?... Onu ne kadar sevdigimi biliyor, güveni de sonsuzdur bana; bundan kuskun yok. Onu bütün kalbimle seviyorum. Ama bu sevginin nasil bir sevgi oldugunu bilmiyorum.

™yle seviyorum iste. Suçlu gibi ikide bir sorguya çekmeyin beni. Ivan Petroviç geldi iste, sor ona bakalim; Natasa'nin kiskanç, beni çok sevdigi halde son derece bencil oldugunu, benim için fedakarlik etmeye yanasmadigim o dadogrulayacaktir.

Kulaklarima inanamiyordum, hayretle,

Nasil? diye sordum.

Katya el erini birbirine vurarak adeta haykirdi:

Neler söylüyorsun Alyosa?

Sasilacak ne var bu söyledigimde?IvanPetroviç biliyor. Hep yaninda olmami istiyor. Gerçi açiga vurmuyor istegini, ama bel i...

Katya'nin yüzü öfkeden kipkirmizi olmustu.

Utanmiyor musun, utanmiyor musun böyle konusmaya? dedi.

Utanacak ne var bunda ? €ok tuhaf bir kizsin Katya! Onun sandigindan çok seviyorum onu, o da beni benim sevdigim gibi gerçek bir sevgiyle sevseydi haz duydugumseylerdengeri çekmeyeçalismazdibeni. Evet, kendisi söylüyor gitmemi, ama yüzünden bunu istemeye istemeye yaptigi bel i oluyor; söylemese daha iyi bu durumda.

Katya öfkeden parlayan gözlerini gene bana çevirdi.

Hayir, hayir, bunda bir is var! diye bagirdi. Itiraf et Alyosa, hemen simdi itiraf et, bütün bunlari baban söyledi sana, degil mi? Bugün soktu aklina! Lütfen yalan söylemeye kalkisma: hemen anlarim çünkü! ™yle degil mi?

Alyosa bozulmustu.

Evet, o söyledi, dedi, bundan ne çikar? Bugün çok dostça konustu benimle, hep ögdü onu, öyle ki, sasirdim kaldim: o kadar hakaret etti ona, gene de ögüyordu onu.

Siz de inandiniz, dedi. Her seyini size vermisken; simdi biledaha bugünhep sizi düsünüyor, aman caninizsikilmasin,Katerina Fyodorovna'yla görüsmekten yoksun kalmayasiniz diye elinden geleni yapiyorken siz böyle düsünebiliyorsunuz demek!Bugün kendisi söyledi bunu bana.Nasil oldu dainanabildiniz bu iftiralara! Utanmadiniz mi?

Katya, karsisinda toplum için zararli bir insan var 292

mis gibi kolunu sal ayarak,

Nankör! dedi. Utanmak nedir bilmez zaten! Alyosa aglamakli bir sesle, Sizinki de fazla oldu artik!diye söylendi. Hep böylesin Katya! Benim için iyi dediginiduymadim ki hiç... Ivan Petroviç'i birak zaten! Natasa'yi sevmedigimi saniyorsunuz. Bencil oldugunu kötü

maksatla söylemedim. Beni çok sevdigini, ölçüyü kaçirdigini, bunun da hem beni hem onu üzdügünü söylemek istedim. Babama gelince,istese bilehiç bir zaman kandiramaz beni. Kanmam.

Natasa'nin bencil oldugunu kötü anlamda söylemedi; anladim ama. Ayni demin anlattigim gibi söylüyordu: beni o kadar çok seviyor ki, sonu bencil ige variyor, bu yüzden hem o üzülüyor hem ben; zamanla daha da artacak bu üzüntüm... Haksizmiyani; benimiyiligimidüsünerek söylüyordu; hem bunda Natasa'yi küçük düsüren bir yan da yok. Tam tersine, onun bana karsi sonsuz bir sevgi besledigini...

Ama Katya sözünü bitirtmedi Alyosa'ya, Heyecanla sitem etmeye basladi ona. Babasinin, sirf Natasa'yla aralarina sogukluk sokmak için kizcagizi ögdügünü, iyi yürekli gözükerek onu aldattigim delil er göstererek ispat etmeye çalisiyordu. Natasa'nin onu nasil sevdigini, bu yaptiklarini ancak böyle bütün varligiyla seven bir insanin bagislayabilecegim, gerçek bencilin o, Alyosa oldugunu saydi döktü. Katya'nin sözleri yavas yavas etkisini gösterdi; derin bir keder, pismanlik kapladi benligini. Basi önünde, hiç cevap vermeden, bitik, yüzünde bir istirap ifadesi, yanimizda öyle oturuyordu. Ama Katya'nin ona acidigi yoktu. Asiri bir merakla dinliyordum anlattiklarini. Bu tuhaf kizi bir an önce daha yakindan tanimak istiyordum. Henüz çocuktu, ama inanç dolu, iyiye, hakliya yürekten bagli, tuhaf bir çocuk... Onun çocuk oldugu söylenebilirse, o halde günümüz ailelerinde pek

çok rastlanan düsünen, çocuklardandi... Kafasinin çalistigi bel iydi. Bu düsünen, küçücük basin içinde neler oldugu; orada çocuksu düsünceler, kavramlarla yasanmis izlenimlerin, gözlemlerin (Katya yasiyordu artik çünkü) nasil karsilastiklari; henüz yasamadigi, kitaplardan edindigi, ama onu çok sasirtmisbelki onlari da yasanmis saniyordudüsüncelerin de ötekiler arasina katilisi dikkate, incelenmeye degerdi dogrusu. O aksam,

yaninda kaldigim sürece ve sonraki görüsmelerimizde bu kizi oldukça iyi inceledim saniyorum. Duygulu, heyecan dolu bir yüregi vardi.

Gerçegi her seyin üstünde tuttugu için kimi zaman sogukkanli olmayi önemsemez, hayatta uyulmasi gereken bazi kural ari kör inanç sayar; atak yaradilisli bütün insanlar gibi bu yaniyla ögünürdü. Bu ona ayrica bir çekicilik veriyordu. Düsünmeyi, gerçegi arayip bulmayi çok seviyordu ya, öylesine içten, çocuksu bir hali vardi ki, insan hemen isiniyordu ona. Levinka'yla Borinka'yi hatirladim; genç kizin onlarla iliski kurmasi olagandi. €ok tuhafti: ilk bakista bana hiç bir özel igi yok gibi görünen yüzü o aksam giderek daha bir güzel, çekici gelmisti. Bu çocuksu saflikla yan yana olan düsünen bir kadinin agirbasliligi; bu, gerçege duyulan asiri susamislik, inançlarina siki sikiya baglilik... bütün bunlar genç kizin yüzüne içten, yüce, ruhsal bir güzel ik veriyordu. Onu yeni taniyan kimse, yüzeyde kalan, ilgisiz bir bakisin sezinleyemeyecegi bu güzel igin insanin içine yavas yavas isledigini zamanla anliyordu. Alyosa'nin ona, "sonunda deli gibi tutulacagindan kuskum yoktu artik. Delikanli düsünmekten, kafa yormaktan pek hoslanmazdi ya, onun yerine düsünenleri, hatta bir sey isteyenleri severdi... kendini Katya'nin el erine birakmisti... Temiz bir yüregi vardi; dürüst, güzel olan her seyin etkisine hemen kaptirirdi kendini. Katya da çocuksu içtenligiyle kendine baglamisti onu. irade gücü hiç yoktu; oysa genç 294

kiz heyecanli, inanç dolu, güçlüydü. Alyosa da onu yönetebilecek, hatta buyrugu altina alabilecek bir insana baglanabilirdi ancak. Bu yaniyla önceleri Natasa bir ölçüde baglamisti onu kendine; ne var ki Katya çok daha sansliydi ondan... hala çocuktu çünkü, uzun süre de çocuk kalacaga benziyordu. Onun bu çocuksu safligi, parlak zekasi, öte yandan mantiginin sesini dinlemektense duygularinin etkisi altinda kalmasi Alyosa'ya daha yakindi. O da hissediyordu bunu, bu yüzden Katya'ya giderek daha çok baglaniyordu. Basbasa konusurlarken ciddŒ, "toplumsal" sorunlarin yaninda oyuncaklardan da söz ettiklerine eminim. Gerçi Katya da sik sik sitem ediyordu Alyosa'ya, avucunun içine iyice almisti onu, ama delikanlinin kendini Katya'nin yaninda Natasa'nin yaninda oldugundan çok daha rahat hissettigi bel iydi, Ikisi daha bir denktiler, önemli olan da buydu.

Alyosa ayaga kalkip sapkasini aldi, elini genç kiza uzatarak, Pekala Katya, pekala, dedi, yeter artik; zaten her zaman sen haklisin, ben de haksiz. €ünkü

senin ruhun benimkinden temiz... Simdi hem ona, hem de Levinka'ya ugrarim...

Levinka'yla bir isin yok. Sözümü dinledigin zamanlar pek sevimli oluyorsun.

Alyosa mahzun bir tavirla,

Sen herkesten bin kat sevimlisin, dedi. Ivan, Petroviç, bir sey söylemek istiyorum size.

Odanin bir kösesine çekildik.

Bugün bir alçaklik ettim, diye fisildadi. €ok büyük suçum var. ™gleden sonra Aleksandrovna adinda güzel mi güzel bir Fransiz kadiniyla tanistirdi beni,babam. Sey... hoslandim ondan, ve...

neyse iste; ne burada ne Natasa'ninyanindakalmayayüzümvar. Al ahaismarladik Ivan Petroviç.

Gelip tekrar yanma oturdugumda Katya,

€ok iyi, temiz bir çocuktur, dedi, ama bunun üzerinde sonra uzun uzun konusacagiz. ™nce anlasmamiz gerek: sizce Prens nasil bir insan?

€ok kötü...

Bence de. ™yleyse bunda anlastik. Simdi gelelim Natalya Nikolayevna'ya...Biliyor musunuz Ivan Petroviç, dört gözle bekliyordum sizi. Her seyi ögrenebilirim sizden, simdiye kadar Alyosa'nin anlattiklarindan bir seyler çikarmaya çalisiyordum. Bilgi alacagim baska kimse de yoktu. ™nce sunu söyleyin bana (en önemli olan budur): ne dersiniz, sizce Alyosa'yla Natasa mutlu olacaklar mi? Nasil hareket edecegim konusunda son kararimi vermem için bunu bilmem gerekiyor.

. Bunu kesin olarak nasil söyleyebilirim?.. Katya sözümü kesti : Kesin olarak söylemeyin, ne düsündügünüzü söyleyin yeter. €ünkü çok zeki bir insansiniz.

Bence mutlu olamazlar.

Niçin?

Birbirinin dengi degildirler.

Ben de öyle düsünüyorum!

Genç kiz derin bir keder içinde kol arini önünde kavusturdu.

Daha açik anlatin, dedi. Bakin, Natasa'yi görmeyi çok istiyorum; çünkü konusacagimiz çok sey var. Sanirim her sey ikimizin verecegi karara bagli. Simdilik hep hayalimde canlandiriyorum onu: çok akil i, agirbasli, dürüst, son derece güzel olsa gerek. ™yle, degil mi?

™yle.

Bundan kuskum yoktu zaten. Peki nasil oldu da Alyosa gibi bir çocugu sevebildi ? Bunun nedenini açiklayin bana, bunu çok düsünüyorum.

Bu açiklanamaz Katerina Fyodorovna. Kisinin ni 296

çin, nasil sevdigini hiç kimse bilmez. Evet, bir çocuktur Alyosa. ™yle ama, bir çocugun nasil sevildigini biliyor musunuz? (Yüzümden ayirmadigi ciddŒ, sabirsiz, merak dolu gözlerine baktikça içim bir hos oluyordu.) Natasa, çocukluktan uzak oldugu ölçüde çok sevebilir Alyosa'yi, diye devam ettim. Dürüst, içten, pek safbazan yakisir ona bu safligibir çocuktur Alyosa. Natasa belki de... nasil söylesem? acimaya benzer bir duyguyla sevmis olabilir onu. Soylu bir yürek aciyarak da sevebilir... Size bu konuda hiç bir seyi açiklayamayacagimi hissediyorum; üstelik ben soracagim size: siz seviyor musunuz onu?

Hiç çekinmeden, cesaretle sormustum bu soruyu; aceleciligimin onun temiz, çocuk ruhunu incitmeyecegini hissetmistim.

Gözlerimin içine tatli tatli bakarak,

Val ahi bilmiyorum henüz, dedi, sanirim çok seviyorum...

Gördünüz mü ya. Onu niçin sevdiginizi Siz söyleyebilir misiniz?

Bir an düsündükten sonra cevap verdi :

Yalan dolani yok; gözlerimin içine bakarak bir sey anlatmasi çok hosuma gidiyor... Bakin Ivan Petroviç, ben bir kizim, sizse erkeksiniz; size böyle seyleri anlatmam dogru mudur acaba?

Bunda kötü ne var ki?

Dogru. Kötü bir sey yok bunda. Ama onlar (gözleriyle, semaverin bulundugu masada oturanlari gösterdi) duysalar kinarlardi beni. Haklari var mi sizce?

Yok! Kalbiniz kötü bir sey yaptiginizi söylemiyor size, öyleyse...

Besbel i, konusmamizi elinden geldigince uzatmak istegiyle kesti sözümü

Ben de öyle yaparim her zaman; içime bir davra

297

nisimin kötü oldugu kuskusu düserse hemen kalbime bakarim, o rahatsa ben de rahat olurum.

Insanin daima böyle yapmasi gerekir. Sizinle, kendi kendimle konusuyormus gibi açik, içten konusuyorum; çünkü, çok iyi bir insansiniz; sonra, Alyosa daha ortaya çikmadan Natasa'yla aranizda geçenleri biliyorum; dinlerken aglamistim.

Kim anlatti bunu size?

TabiŒ Alyosa. Anlatirken iki gözü iki çesme agliyordu. O hali pek hosuma gitmisti. Bana kalirsa o sizi, sizin onu sevdiginizden çok seviyor Ivan Petroviç. Iste bu huyuna bayiliyorum onun. Sizinle böyle açik, içten

konusmamin ikinci nedeni de çok zeki, bana akil verebilecek bir insan olmanizdir.

Benim size akil verebilecek kadar zeki oldugumu nereden biliyorsunuz?

Katya bir an düsündü.

Bel i! dedi. ™nemli olan bu degil zaten; esas konumuza gelelim. Yol gösterin bana Ivan Petroviç: Natasa'nin rakibesi oldugumu hissediyorum artik; ne yapsam, nasil hareket etsem? Mutlu olup olmayacaklarini da bunun için sordum size. Gece gündüz hep bunu düsünüyorum. Perisan bir durumumuz var, perisan! Alyosa'nin Natasa'ya olan sevgisi iyice söndü, gün geçtikçe bana daha çok baglaniyor. ™yle degil mi?

Galiba.

Ama Natasa'ya söyledikleri de yalan degil. Artik onu sevmediginin farkinda degil; bence Natasa farkindadir bunun. Ne istirap çekiyordur kizcagiz!

Ne yapmak istiyorsunuz Katerina Fyodorovna? Genç kiz ciddŒ bir tavirla cevap verdi :

"Bir sürü düsünce var kafamin içinde; hangisini seçecegimi bilmiyorum. Sizi de bunun için sabirsizlikla bekliyordum zaten: karari siz verin. Siz her seyi benden çok daha iyi biliyorsunuz.

Simdi bir tanrisiniz siz benim 298

için. Dinleyin, önceleri söyle düsünüyordum: birbirlerini seviyorlar, mutlu olacaklarsa benim kendimi feda etmem, onlarin mutluluklarina yardimci olmam gerek. Nasil?

Kendinizi feda ettiginizi biliyorum.

Evet, öyle oldu, ama sonralari Alyosa sik sik buraya gelmeye, beni sevmeye baslayinca kendimi feda etsem mi etmesem mi diye düsünmeye basladim. €ok kötü Mr sey bu, degil mi?

Son derece olagandir... dedim,hiç bir suçunuz yok.

Sanmam; çok iyi yüreklioldugunuz için böyle söylüyorsunuz. Kalbimin hiç de temiz olmadigini saniyorum. Temiz olsaydi, nasil hareket edecegime karar verirdim. Ama birakalim bunu simdi!

Sonra Prensten, mamran'dan, (1) Alyosa'nin kendisinden aralarindaki iliskiler üzerine daha çok bilgi topladim, birbirinin dengi olmadiklarini anladim; siz de ayni seyi söylüyorsunuz. Bu kez kararsizligim iyice artti... Mutlu olamayacaklarsa ayrilsalar daha iyi olur bence. ™nce sizden her seyi ayrintilariyla ögrenmeyi,sonra da Natasa'ya gidip beraberce bir karar vermeyi koydum aklima.

Ama nasil bir karar vereceksiniz, önemli olan da bu zaten!

Söyle diyecegim ona: "Alyosa'yi dünyada her seyden çok sevdiginize göre, mutlu olmasini yürekten istemeniz gerekir, öyleyse ayrilmalisiniz ondan."

Güzel ama bunu duyunca Natasa'nin ne hale girecegini düsündünüz mü hiç. Sonra, söylediginizi kabul etse bile, Alyosa'dan ayrilmaya gücü yetecek mi bakalim?

Benim düsündügüm de buzaten,hem...hem... Birden aglamaya basladi. Dudaklari titreyerek, (1)Anne(Fransizca)

Natasa'ya ne kadar acidigimi bilemezsiniz, diye fisildadi.

Ne söyleyebilirdim! Susuyordum. Katya'ya bakarken benim de içimden aglamak geliyordu. Ne tatli bir çocuktu! Alyosa'yi kendisinin mutlu edebilecegine nereden böylesine inandigini sormadim artik.

Biraz sakinlestikten sonra, deminkinden daha bir mahzun,

Müzik sever misiniz? diye sordu. Sasirmistim.

Severim, dedim.

Zaman olsaydi Beethoven'in üçüncü konçertosunu çalardim size. Son günlerde hep onu çaliyorum, Içimdeki... duygulari o kadar güzel dile

getiriyor ki... Sanki benim için bestelemis onu Beethowen.Neyse bir daha geldiginizde çalarim, simdi konusmamiz gerek.

Natasa'yla onun görüsmesini nasil saglayabilecegimiz üzerine konusmaya basladik. Katya, hareketlerinin devamli kontrol altinda bulundugunu; üvey annesi iyi yürekli bir kadin oldugu, onu da sevdigi halde, Natasa'yla tanismasina dünyada izin vermeyecegini; bu yüzden, kurnazlik etmeyi aklina koydugunu söyledi. Sabahlari araba gezintisine çogu zaman Kontesle beraber çikarmis. Bazan kontes gelmez, Fransiz mürebbiyeyi katarmis yanina. Mürebbiye de hastaymis simdi. Basi agridigi zamanlar böyle yaparmis Kontes; bu yüzden, basinin, agriyacagi zamani beklemek gerekiyormus. Yasli mürebbiye çok iyi yürekli oldugu için, onu kandirmak kolaymis.

Kisacasi, Natasa'yla görüsecekleri günü önceden kararlastirmak imkansizdi.

Natasa'ylatanistiginizapismanolmayacaksiniz, dedim. O da sizinle tanismayi çok istiyordu;hiç

degilse, Alyosa'yi kime biraktigini görmesi bakimindan sizinle tanismasi iyi olacak.Bunun için üzmeyinkendinizi;300

zamanla her sey düzelir. Yakinda köye gidiyorsunuz galiba?

Evet, bir aya kadar gidecegiz.Bunu daha çok Prensin istedigini biliyorum.

Ne dersiniz, Alyosa da gelecek mi sizinle? Katya gözlerimin içine uzun uzun bakti.

Ben de bunu merak ediyorum! diye mirildandi. Sanirim gelecek!

™yle.

Tanrim, bunun sonu neye varacak acaba?Beni dinleyin Ivan Petroviç. Her seyi yazacagim size; çok çok yazacagim. Görüyorsunuz ya,simdidensikmaya basladim caninizi. Sik sik gelecek misiniz bize?

Bilmiyorum Katerina Fyodorovna: duruma bagli. Belki bir daha hiç gelmem.

Niçin?

Bir çok nedenleri olabilir bunun. Sonra Prensle aramizdaki iliskiler de önemli.

Katya kararli bir sesle,

Ugursuz adam, dedi. Bakin Ivan Petroviç, ben size gelsem nasil olur?

Sizce?

Genç kiz gülümsedi.

Bence iyi olur. Bir gün ziyaret etmek isterim sizi... Sunu söyleyeyim ki, sizi saydigim kadar seviyorum da... Insan çok sey ögrenebilir sizden. Seviyorum sizi... Bunu söylemem ayip degil mi?

Neden ayip olsun? Ben de öz kizkardesimgibi seviyorum sizi.

Dostum olmak istiyor musunuz?TabiŒ, tabiŒ istiyorum! dedim.

Gene çay masasinda oturanlari gösterdi.

Onlar olsa muhakkak ayip derler, genç bir kiza böyle konusmanin yakismayacagini söylerlerdi.

301

Sirasi gelmisken sunu da söyleyeyim, bol bol konusalim diye Prens bu kadar uzun süre mahsus basbasa birakmisti bizi galiba. Katya,

Prensin paralarima göz diktigini çok iyi biliyorum, diye devam etti. Beni çocuk saniyorlar; yüzüme karsi bile söylüyorlar bunu. Oysa ben hiç de çocuk olmadigim kanisindayim. €ok tuhaf insanlardir bunlar: kendilerinin farki yok çocuktan. Nedir bu telaslari?

Sormayi unuttum,Katerina Fyodorovna:Alyosa'nin sik sik gittigi Levinka'yla Borinka kimin nesidirler?

Uzak akrabalarim. €ok zeki, dürüst çocukturlar, ama biraz fazla konusurlar... Ikisini de yakindan tanirim...

Gülümsedi.

Onlara bir milyon ruble vereceginiz dogru mu?

Gördünüz mü, bu milyon lafini agizlarindan düsürdükleri yok, can sikmaya basladi artik. Yararli bir is için seve seve yardim ederim tabiŒ, ne yapacagim bu kadar parayi! Ama bu yardimi ne zaman yapacagim bel i degil; oysa onlar gece gündüz, bagislayacagim parayi nereye harcayacaklari üzerine tartisip duruyorlar... bir kavga etmedikleri kaliyor. €ok tuhaf dogrusu. €ok telasli çocuklar.

Ama gene de iyidirler...dürüst, zekidirler, Okuyorlar. Ne de olsa, baskalari gibi basibos yasamaktan çok daha iyi bir sey bu. ™yle degil mi?

Uzun uzun konustuk. Hemen bütün hayatini anlatti bana; benim anlattiklarimi da büyük bir dikkatle dinledi. Daha çok Natasa'yla Alyosa'dan söz edeyim istiyordu. Prens yanimiza gelip, artik geç oldugunu söylediginde saat on ikiydi. Kalktik. Katya elimi kuvvetlice sikti, gözlerimin içine manali manali bakti. Kontes, sik sik gelmemi diledi.Burada tuhaf, belki de pek yersiz bir açiklama yap 302

madan geçemiyecegim. Katya'yla üç saatlik konusmamizin sonunda içimde garip, ama kesin bir inanç yer etmisti: onun, kadin erkek iliskilerinden bile habersiz, saf bir çocuk oldugu inanciydi bu.

Birtakim düsüncelerine, çok önemli bazi seylerden söz ederken takindigi ciddŒ tavra pek gülünç

bir hava veriyordu bu durum...

X

Arabasina bindigimiz zaman Prens,

Bakin ne diyecegim Ivan Petroviç, dedi, beraberce bir seyler yesek, ha? Ne dersiniz?

Kararsiz,

Bilmem ki Prens, diye cevap verdim, gece yatmadan önce bir sey yemek adetim degildir de...

Gözlerimin içine kurnaz kurnaz bakarak ekledi :

Hem yer hem konusuruz.

Açikti! "Benimle konusmak istiyor, diye geçirdim içimden, benim de istedigim bu zaten". Razi oldum.

Anlastik. Büyük Rihtim caddesinde B. ye gidiyoruz.

Biraz sasirmistim,

Lokantaya mi? diye sordum.

Evet. Ne öldü? Aksam yemeklerini çogunlukla disarda yerim ben. Sizi davet etmeme izin vermez misiniz?

Gece yemek yemedigimi söyledim size.

Bir kerelik yemekten bir sey çikmaz. Hem davet ediyorum sizi...

Yani "yediklerinin parasini ben verecegim"; benŒ davet ettigini mahsus belirttiginden kuskum yok. Razi oldum, ama lokantada hesabimi kendim ödemeye kararliydim. Lokantanin önünde indik arabadan; Prens ayri bir oda tuttu; zevkle, ustalikla yapilmis birkaç çesit yemek söyledi. Yemekler de, istedigi sarap gibi en pahali çesitin

dendi. Benim gücüm yetmezdi onlarin parasini ödemeye. Listeye bakip, bir yarim dag tavuguyla bir kadeh Lafite sarabi ismarladim. Prens köpürdü.

Benimle yemek istemiyorsunuz demek!€ok garip bir davranis bu. Pardon, mon ami, (1) ama bu yaptiginiz...asiri bir kibir. Gurur degil, düpedüz kibir

bu. Bahse girerim, bunun altindan sinif farki sorunu çikacak, inanin ki kiriyorsunuz beni.

Ama ben diretiyordum.

Nasil isterseniz, dedi. Zorlamam sizi... Ivan Petroviç, sizinle dostça konusabilir miyim?

Lütfen.

Bence bu kadar alinganlik zararlidir size. Zaten sizin gibilerin huyudur bu! Bir edebiyatçisiniz, dünyayi görüp tanimaniz gerek, oysa siz her seyden uzaklasiyorsunuz. Dag tavugundan söz etmiyorum;bizim çevremize gösterdiginiz asiri soguklugun zararli oldugunu belirtmek istiyorum.

€ok sey kaybetmenizden baskahiç degilse yükselme sansinizi yok ediyorsunuzromanlarinizda, hikayelerinizde anlattiginiz kontlarin, prenslerin yasantilarina, zengin salonlara yabanci kaliyorsunuz... ben de neler diyorum? Siz yoksul ari, küçük memurlari, kavgaci subaylari, birtakim soyguncular, kaybolan kaputlari anlatiyorsunuz... biliyorum, hepsini biliyorum.

Ama yaniliyorsunuz Prens; "yüksek sosyete" nize girmiyorsam, bu orada canimin sikildigindan, bir de yapacak isim olmadigindandir! Hem hiç girmiyorum da denemez...

Evet, Prens R. ye yilda bir kere ugruyorsunuz; görmüstüm sizi orada. Yilin geri kalan zamaninda da gururunuzla basbasa, tavan aralarinda çürüyorsunuz. Oysa (1)Kusura bakmayin dostum(Fransizca). 304

sizinkilerin hepsi de böyle yapmiyor... ™yle serüven arayanlar var ki igreniyor insan...

Prens, lütfen kapatalim bu konuyu, tavan arasindan da bir daha söz etmeyelim.

Ah, gördünüz mü, gene alindiniz. Oysa sizinle dostça konusmama izin vermistiniz. Ama suç

bende, dostlugunuzu kazanacak hiç bir sey yapmadim çünkü. Güzel saraptir. Tadin bir kere.

Kendi sisesinden bardagimi yarisina kadar doldurdu.

Bakin Ivan Petroviç, birisinin dostlugunu zorla kazanmaya çalismanin çirkin bir hareket oldugunu bilmez degilim. Ne var ki, düsündügünüz gibi çevremizde herkes küçük görmez sizleri. Su anda yanimda beni sevdiginizden degil de, sizinle konusmaya söz verdigim için oturdugunuzu da biliyorum. Yaniliyor muyum?

Gülümsedim. O da öfkeyle gülümsedi.

Bir bayanin durumuyla yakindanilgilendiginiz, onu savunmayi üzerinize aldiginiz için buradasiniz.

™yle degil mi?

Sabirsizlikla kestim sözünü :

™yle.

Prensin, karsisindakinin az da olsa ona ihtiyaci oldugunu görünce bunu hemen asiga vuran insanlardan oldugunu anlamistim. Benim de ihtiyacim vardi ona simdi. Anlatmak niyetinde oldugu seyleri sonuna kadar dinlemeden bir yere gidemezdim; o da biliyordu bunu. Küstah, alayci bir tavir takinmisti.

Yanilmiyorsunuz Prens, diye ekledim, sizi dinlemekiçin geldim,yoksa val ahioturmazdim... çokgeç

oldu çünkü.

Aslinda söyle demek istiyordum: "Yoksa val ahi oturmazdim sizinle bir masada"; ama degistirdim sözümü. Bunu korkumdan degil, yere batasica su yufka yü

rekliligimden, kibarligimdan yapmistim. Haketse bile, bir insanin yüzüne karsi hakaret etmek gelmezdi elimden. Saniyorum Prens de farketmisti bunu; benim bu zayifligim ona haz veriyormus, bakisiyla bana "Ne o, söyleyemiyor musun, degistirdin lafi degil mi!" der gibi gözlerimin içine bakiyordu. Evet, yüzde yüz öyleydi; çünkü sözümü bitirince bir kahkaha atti, dizimi oksadi.

Gözlerinde su ifadeyi okudum: "Güldürüyorsun adami canim". Içimden "Hele dur!" diye geçirdim.

Yüksek sesle,

Bugün keyfim pek yerinde! dedi, sebebini de bilmiyorum. Evet dostum, evet, evet! Ben de bu bayan üzerine konusmak istiyorum sizinle. Konusup isi bir karara baglamak gerek; umarim bu kez anlarsiniz beni. On bin ruble, su altmislik bebekten, himbil babadan söz etmistim size... Neyse!

Birakalim simdi bunlari. Laf olsun diye söylemistim! Hahaha! ™yle ya, edebiyatçisiniz, anlamaniz gerekirdi...

Hayretle bakiyordum yüzüne. Sarhos olamazdi.

Bu kiza gelince, inanin ki saygim var ona, hatta begeniyorum, seviyorum onu; birazcik kaprisli, o kadar;ama atalarimizin dedigi gibi "gülü seven dikenine katlanir"... diken acitir, ama bu acinin da bir tadi vardir; gerçi aptaldir benim Aleksey ya, agzinin tadini bildigi için hos görüyorum onu.

Anlayacaginiz,bu kizlar hosuma gidiyor;hem(dudaklarinimanali manalibüktü) kendime göre bazi düsüncelerim var. Bunu sonra anlatacagim size...

Prens! Beni dinleyin Prens! diye bagirdim. Sizdeki bu anŒ degisikligin sebebini anlayamadim, ama... bu konuyu kapatin, lütfen!

Gene heyecanlandiniz! Pekala... kapatiyorum, ka , patiyorum!Yalniz bir sey sormak istiyorum size dos

tüm: çok mu deger veriyorsunuz bu kiza? Kaba bir sabirsizlikla cevap verdim :

€ok.

Pis pis siritarak, gözlerini kisti.

TabiŒ... tabiŒ seviyorsunuzda?dedi.

Ileri gidiyorsunuz! diye bagirdim.

Peki, peki, bir daha söylemem! Kizmayin! Bugün pek sinirlisiniz. Oysa ben de uzun zamandan beri bu ka dar keyifli olmamistim. Sampanyaiçseniz! Ne dersiniz ozan dostum benim?

içmeyecegim, istemiyorum.

Yoo, olmaz! Bu gece arkadaslik etmelisiniz bana. Neseliyim, temiz ruhlu bir insan oldugum için yalniz basima mutlu olamam. Kim bilir, belki de can ciger dost olana kadar içeriz, hahaha! Evet, genç dostum, tanimiyorsunuz beni daha!Tanirsaniz seveceginize eminim. Bu gece sevinci de, üzüntüyü de, gözyasini dagerçi aglayacagimi pek sanmiyorum ya... benimle paylasmanizi istiyorum. Ee, ne dersiniz Ivan Petroviç? Istedigim olmazsa heyecanimin uçup gidecegini,niyetimden vazgeçecegimi, konusmayacagimianliyorsunuz tabi; oysa buraya benden bir seyler isitmek için geldiniz.

Gene küstahça göz kirparak ekledi :

™yle degil mi? Su halde verin kararinizi. Korkmustum.Razioldum. Bir yandan da"Sarhos etmek mi istiyor beni acaba?" diye geçiriyordum içimden. Sirasi gelmisken, Prens için çikarilan, çok eskiden duydugum bir söylentiden söz etmem gerekiyor. Onun,toplum içinde o kadar kibar, agirbasli oldugu haldebazi geceler meyhanelerde içip içip rezalet çikardigini söylüyorlardi...

Korkunç seyler duymustum... Alyosa da babasinin bazan içtigini biliyor, bunu herkesten özel ikle Natasa'dan sakliyormus. Bir keresinde yanimda

agzindan bir seyler kaçirmis, ama hemen toparlanmis, sorularima

307

cevap vermemisti. Zaten o söylemeden de biliyordum bunu; ama itiraf edeyim, önceleri inanamiyordum. Simdi de sonucu merakla bekliyordum.

Sarabi getirdiler; Prens ikimizin de kadehini doldurdu. Sarabi zevkle yudumlarken, Gerçi kabalik etti bana ya, çok sevimli, çok sevimli bir kiz! diye devam etti. Ama bu yaratiklar sadece böyle anlarda sevimlidirler... Beni mahcup ettigini, çamura buladigini saniyordur...hatirliyor musunuz o aksami? Hahaha! Yanaklarinin al al olmasi ne yakismisti ona! Kadinlari tanir misiniz?

Solgun yanaklarinin birden kipkirmizi olmasi bazan pek yakisir onlara; farkettiginiz oldu mu bunu hiç? Aman Al ahim! Gene kizdiniz galiba?

Artik tutamadim kendimi,

Evet, kizdim! diye bagirdim. Natalya Nikolayevna'dan böyle söz etmenizi istemiyorum. Izin vermiyorum!

Oh, oh! Pekala, sizi memnun etmek için degistiriyorum konuyu. Uysal, yumusak huyluyumdur.Sizden söz edelim. Severim sizi, Ivan Petroviç;sizinle ne candan, dostça ilgilendigimi bilemezsiniz...

Sözünü kestim :

Prens, esas konuya gelsek daha iyi olmaz mi?

Yani konumuza demek istiyorsunuz. Siz daha leb demeden leblebiyi anlarim ben, mon ami; ama sizden söz etmekle konumuza çok. yakindan deginmis olacagiz... sözümü agzima tikamazsaniz tabiŒ.Devam ediyorum;hanidir sunu söylemek istiyordum size, degerli dostum Ivan Petroviç:böyle yasamakla kendi kendinizi mahvediyorsunuz! Bu nazik konuya dokunmami bagislayin; sizi sevdigimiçin böylekonusuyorum. Yoksulsunuz, yayinevi sahibinden basilacak bir romana karsilik biraz para

alip borçlarinizi ödüyor, geri kalaniyla da alti ay çay ekmek yiyerekgeçinmeye çalisiyor,tavan arasindatitreyerek 308

romaninizin dergide basilmasini bekliyorsunuz. ™yle degil mi?

™yle olsa bile, bu...

€alip çirpmaktan, el ayak öpmekten, rüsvet almaktan, önüne geleni dolandirmaktan v.b. daha saygideger bir seydir. Biliyorum, ne söyleyeceginizibiliyorum kaç kere yazildi bunlar...

™yleyse benim durumumu karistirmamalisiniz. Size nezaket dersi vermek bana düsmez Prens.

Elbette. Ama ne yaparsiniz ki bu ince tele dokunmak zorundayim. Baska türlü olmayacak. Neyse, tavan arasini falan birakalim simdi. Ben de heveslisi degilim zaten böyle konularin; ama bazi durumlarda olur tabi ... (igrenç bir kahkaha atti). Aklimin almadigi ne biliyor musunuz: ikinci adam olmayi bu kadar sevmeniz... Evet, sizin yazarlardan biri bir yerde, hatirladigima göre söyle diyormus: "Kisioglu için en büyük kahramanlik, hayatta ikinci adam olmakla yetinebilmektir..."Tam olmasa bile asagi yukari böyleydi!Bir yerde duymustum.Alyosa nisanlinizi aldi elinizden, biliyorumbunu;siz de Schil er'e yarasir bir duygululukla onlar için didinip duruyorsunuz, neredeyse usaklik edeceksiniz onlara...Bagislayin beni dostum, kendinizi yüce duygulu bir insan olarak gösterme oyununuz da can sikmaya basladi artik... Hala bikmadiniz mi? Ayip val ahi. Sizin yerinizde olsam hirsimdan ölürdüm.€okayip, çok!

™fkeden kendimi kaybederek,

Prens! Buraya hakaret etmek için getirdiniz beni galiba! diye bagirdim.

Ah, hayir dostum;hayir, su anda sadece bir is adamiyim, sizin mutlulugunuzu istiyorum. Kisacasi, islerinizi yoluna koymak, istegim. Ama isi bir yana birakalim simdi, sözümü bitirinceye kadar dinleyin beni; hiç degilse iki dakika heyecanlanmamaya çalisin. Ne dersiniz? Evlen 309

seniz nasil olur? Görüyorsunuz ya baska seyden söz ediyorum... niçin öyle tuhaf tuhaf bakiyorsunuz yüzüme? Sasirdiniz mi?

Yüzüne gerçekten saskinlikla bakarak,

Sözünüzü bitirmenizi bekliyorum, dedim.

Uzun degil zaten. Mutlu olmanizi yürekten isteyen bir dostunuz size genç, güzel, ama... basindan bazi üzücü olaylar geçmis,üstü kapali söylüyorum, ama ne demek istedigimi anliyorsunuzdurNatalya Nikolayevna gibiama hayli yüklü bir drahomasi olan...bir kizla evlenmenizi saglik verse ne diyeceginizi ögrenmek istiyordum... (Yalniz unutmayin, baska, isimizle iliskisi olmayan bir seyden söz ediyorum.) Ne dersiniz?

Siz... siz aklinizi yitirmissiniz, dedim.

Hahaha! Oo! Dövecek misiniz beni yoksa?

Gerçekten de üzerine atilmaya hazirdim. Artik dayanamamistim. Bir sürüngen, ayagimin altinda ezmek istedigim kocaman bir örümcek gibi görüyordum onu karsimda. Benimle alay etmek haz veriyordu ona; avucunun içinde oldugumu sanarak kedinin fareyle oynadigi gibi oynuyordu benimle. Karsimda maskesini çikarmasi, ne denli asagilik, igrenç bir insan oldugunu saklamamasi ona büyük bir haz, iliklerine isleyen bir sehvet duygusu veriyordu sanki (çok iyi anliyordum bunu).

Saskinligim, dehsete kapilmam hosuna gidiyordu. Beni küçümsüyor, alaya aliyordu.

Niyetinin kötü oldugunu ta bastan anlamistim; ama öyle bir durumdaydim ki, ne pahasina olursa olsun boyun egmek zorundaydim. Natasa için yapmaliydim bunu; her seye katlanmaliydim...

çünkü kaderi belki de o anda benim elimdeydi. Ama onun için söylenen bu igrenç sözlere sogukkanlilikla nasil dayanabilirdim! Üstelik, onu dinlemeden yapamayacagimi da biliyordu Prens; hakareti bu yüzden daha da agir geliyordu bana. "Onun da bana ih 310

tiyaci var" diye düsündüm; daha bir sert, agir cevaplar vermeye basladim.

Yüzüme ciddi ciddi bakarak,

Bakin, genç dostum, diye devam etti, böyle olmayacak, gelin anlasalim sizinle. Bazi seyler anlatmak istiyorum size, ama önce beni ne söylersem söyleyeyim, sonuna kadar dinleyeceginize söz vermelisiniz. Canimin istedigi, hosuma gittigi gibi, daha dogrusu, durumun gerektirdigi biçimdekonusmayi severim.Ne diyorsunuz dostum, sabirli olacak misiniz?

Yüzüme, sert bir itirazda bulunmam için beni kiskirtircasina zehir dolu bir bakisla baktigi halde, tuttum kendimi, cevap vermedim. Kalkip gitmeyecegimi anlamisti, devam etti: Gücenmeyin bana, dostum. Niçin kizdiniz o kadar T Söyleyisime, degil mi! Sizinle nasil konusursam konusayim, baska bir sey söylememibeklemiyordunuztabiŒ; anlamdegismeyecekti...

Küçümsüyorsunuzbeni, degil mi? Bendeki safligi,içtenligi,nasil derler,bonhomie (1) görüyorsunuz.

Her seyi, çocukluk tutkularimi bile itiraf edecegim size. Evet, mon cher, (2) evet, siz de biraz daha bonhomie gösterin, oturup konusalim, sonunda birbirimizi iyice anlayalim. Sasmayin bana: Bütün bu safliklar, Alyosa'nin içli konusmalari, Schil er'vari duygululuk, su Natasa'yla (ama hos bir kizdir da) oglum arasindaki pis iliskinin sözüm ona soylulugu sonunda canimi öyle sikmaya baslamisti ki, içimi dökmek firsati çikinca ister istemez sevindim. ™zel ikle size açilmak istiyordum. Ha, ha, ha!

Sasirtiyorsunuz beni Prens,anlayamiyorum sizi

(1)Temis yüreklilik (Fransizca).

(2)Sevgili dostum(Fransizca).

Takindiginiz bu soytarica tavir, sizden hiç beklenilmeyen bu açik yürekliliginiz...

Ha, ha, ha, yalan degil! €ok hos bir benzetme! Ha, ha, ha! Hovardalik ediyorum dostum, hovardalik ediyorum; seve seve yapiyorum bunu... hos görmelisiniz beni, ozan dostum.

Kadehlerimizi doldururken son derece mutlu, devam etti :

Hadi içelim... Size bir sey söyleyeyim mi dostum, Natasa'nin evindeki o manasiz aksami hatirliyor musunuz, iste o iyice bitirdi beni! Gerçi pek sevimliydi Natasa, ama içimde büthis bir öfkeyle çiktim oradan, unutamiyorum bunu. Unutmak, saklamak da istemiyorum zaten. Elbette bize de gelecek sira, hem de yakin zamanda... ama simdi birakalim bu konuyu. Sonra, sunu da söylemek istiyorum: Bilmediginiz birhuyum vardir benim; bu bayagi, hiç bir ise yaramayan safliklardan, duygululuklardan nefret ederim; masum bir çocuktan farki olmayan böyle Schil er'lere önce onlar gibi içten gözükmek, sonra da birden maskemi çikarip onlari saskina çevirmek çok hosuma gider.

Ne oldu? Bu hazzin igrenç, manasiz, çirkin bir duygu oldugu kanisindasiniz, degil mi?

Elbette.

Içten bir insansiniz. Canimi sikiyorlarsa ne yapayim! Aptalca bir sey bu açik yürekliligim, ama elden ne gelir, huyum kurusun. Hayatimdan bazi bölümler anlatmak istiyorum size. O zaman daha iyi anlayacaksiniz beni; hem ilgileneceksiniz anlatacaklarimla. Evet, gerçekten palyaçolugum üzerimde bugün; ama palyaçolar içten, açik yürekli olur, degil mi?

Bakin Prens, geç oldu, hem...

Efendim? Aman Al ahim, ne kadar da sabirsizsiniz! Ne aceleniz var? Oturalim biraz daha, arkadasça konusalim, hem içelim hem konusalim.Sarhos oldugumu312

saniyorsunuz degil mi? ™nemi yok, böylesi daha iyi. Ha, ha, ha! Val ahi, insan bu çesit dostça konusmalari unutamaz, hatirlayinca içi bir hos olur. €ok hainsiniz Ivan Petroviç! Hiç hassas degilsiniz! Benim gibi bir dostunuzla; bir saatçik oturup konussaniz ne olur yani? Hem isten. söz

edecegiz... Bunda anlasilmayacak ne var? Bir de edebiyatçi olacaksiniz! Oysa seve seve dinlemelisiniz beni. Romaninizda bir tip olarak canlandirabilirsiniz, ha, ha, ha! Tanrini, ne açik yürekliyim bugün!

içki basina iyice vurmustu. Yüzü degismis, bir öfke ifadesiyle kaplanmisti. Ignelemek, isirmak, alay etmek istedigi bel iydi. "Sarhos olmasi bir bakima iyi, diye geçirdim içimden, çenesi açilir".

Ama akli basindaydi. Keyifli keyifli devam ediyordu:

Dostum, saf insanlari sasirtmaktan büyük haz duydugumu söylemekle önemli, belki de yersiz bir itirafta bulundum size. Buna karsilik siz de tuttunuz palyaçoya benzettiniz beni; kahkahayla güldürdünüz. Ama size karsi kaba, belki de içten pazarlikli, kisacasi bir köylü gibi davrandigimi düsünür, beni bunun için azarlarsaniz haksizlik etmis olursunuz. Bir kere, istedigim gibi hareket etmekte serbestim; sonra, evimde degil, sizinleyim... yani" iki arkadas gibi içiyoruz demek istiyorum; son olarak da, kapris yapmaya bayilirim. Biliyor musunuz ki, bir zamanlar kaprisim yüzünden metafizikçi oldum, hayirsever kimselerle is birligi yaptim; asagi yukari sizin simdiki düsüncenizdeydim. Ama çok eskidendi bu, çiçegi burnunda, gencecik bir delikanliydim.

Hatirliyorum, içim soylu duygularla dolu, köyüme gitmistim; tabiŒ sikintidan patliyordum da. O

zaman basima ne geldi, bir bilseniz! Can sikintisindan, güzel güzel kizlarla arkadaslik kurmaya basladim... Yüzünüzü niçin burusturdunuz? Ah, genç dostum benim! Arkadasça konusuyorduk hani! insan içki masasinda içten olur! Tam bir Rus'umdur ben, yurdumu seve 313

rim, içten olmaya da bayilirim, insan daima hayattan zevk almanin yol arini aramali. Yarin öbür gün göçüp gidecegiz bu dünyadan; ™te yanda ne var biliyor muyuz? Neyse, köyde günlerim hep kari kiz pesinde geçiyordu. Hiç unutmam, bir çoban kadin vardi; kocasi yakisikli, arslan gibi bir gençti. Adama agir bir ceza verdim, er olarak yol ayacaktim onu orduya (geçmis yaramazliklarimiz iste, ozanim!) ama olmadi. Köyün saglik yurdunda öldü... Evet, köyüme güzel, tertemiz, yerleri parke döseli, yirmi yatakli bir saglik yurdu yaptirmistim. Yiktirali çok oluyor onu, oysa o zamanlar

ögünürdüm onunla: Hayirseverdim; ama köylü delikanliyi karisi için sopayla öldürttüm... Niye gene burusturdunuz yüzünüzü? Mideniz mi bulandi? Soylu duygulariniz incindi, degil mi? Peki, peki, üzülmeyin! Hepsi geçti artik. Romantik olmaya heves sardigim, insanligin velinimeti adini kazanmak, birbirini seven insanlardan kurulu bir toplum yaratmak için çalistigim zamanlarda yaptim bunlari... böylesine bir akintiya kaptirmistim kendimi iste. Bir yandan da kirbacimi isletiyordum. Artik kul anmiyorum kirbaci; kaslarimi çatmakla yetiniyorum; herkes gibi... devir öyle gerektiriyor... Ama en çok su aptal Ihmenev'e sasiyorum. O köylüye yaptigimi yüzde yüz biliyordu... Ama yaradilistan temiz ruhlu oldugu, o zamanlar beni yürekten sevdigi için söylenenlere inanmadi; yani tam on iki yil, ta ki ucu kendine dokununcaya kadar bütün gücüyle savundu beni. Ha, ha, ha! Aman, hepsi bos sey bunlarin! içelim, genç dostum. Bakin, kadinlari sever misiniz?

Cevap vermedim. Sadece dinliyordum, ikinci siseye baslamisti.

Oysa ben, içki sofrasinda onlardan söz etmeye bayilirim. Buradan çikinca sizi bir mademoisel e Philiberte'yle tanistirsam ister miydiniz, ha? Ne diyorsunuz? Ne 314

oluyor size? Anladim. . yüzüme bakmaktan igreniyorsunuz... him!

Bir an daldi. Ama birden kaldirdi basini, yüzüme tuhaf tuhaf baktiktan sonra devam etti : Bakin, genç ozan dostum, doganin, bilmediginizi sandigim bir sirrim açmak istiyorum size. Beni su anda karsinizda bir günahkar, hatta bir alçak, ahlaksiz, rezil olarak gördügünüzü biliyorum.

Ama bakin ne söyleyecegim size! Imkan olsaydi da (oysa insani yaradilisi el verisli degildir buna, olamaz böyle bir sey) evet, ne diyordum, imkan olsaydi da hepimiz içimizde sakladigimiz bütün kötü seyleri, sadece en yakin dostlarimiza açtiklarimizi degil, bazan kendi kendimize bile itiraf etmekten utandigimiz duygularimizi, anilarimizi açiga vursaydik... dünyayi öylesine igrenç bir koku kaplardi ki, soluk alamaz, bogulurduk. Toplumun koydugu kural ar da bu bakimdan iyidir zaten.

Derin bir anlami vardir bu kural arin... ahlak yönünden yararlidirlar demeyecegim, ama koruyucudurlar, rahatlik verirler kisiogluna; hem

böylesi daha da iyidir, çünkü ahlak aslinda rahatligin ta kendisidir, yani rahatlik için düsünülmüstür. Ama görgü kural arindan sonra söz edecegim, simdi karismasin kafam, sonra hatirlatin bana. Kisaca söyleyeyim: Ahlaksizlikla suçluyorsunuz beni, oysa bütün suçum, baskalarindan daha açik yürekli olmam; herkesindemin söyledigim gibikendinden bile sakladigi seyleri açik açik anlatmamdir... Kötü yaptigimin farkindayim, ama su anda böyle istiyor canim.Alayli alayli gülümsedi.Ama korkmayin, suçlu oldugumu söylediysem özür dileyecegim demek degildir bu; yapmam böyle bir sey. Sunu da unutmayin: Sizin de bu çesit sirlariniz olup olmadigini sorarak mahcup etmeyecegim sizi...

Kibarca, efendice davranacagim. Zaten daima efendice davranirim...

Küçümseyerek yüzüne baktim:

315

Saçmalamaya basladiniz.

Saçmalamaya mi basladim? Ha, ha,ha!Neden söz etmemi isterdiniz acaba? Sizi buraya niçin getirdigimi, niçin durup dururken bu kadar açildigimi merak ediyorsunuzdur, öyle degil mi?

Evet.

Sirasi gelince ögreneceksiniz bunu.

Iki sise içtiniz tabiŒ... içki basiniza vurdu.

Yani sarhos oldum. Belki de öyledir. "Içki basiniza vurdu!" dogrusu daha bir ince söyleyis... Ah çok kibarsiniz! Ama... gene kavgaya basladik galiba; oysa pek ilginç bir konuya geçmistik.Evet,ozan dostum benim, dünyada kadinlardan tatli, hos bir sey yoktur.

Bakin Prens, sirlarinizi, tutkularinizi bana açmak akliniza nereden esti, hala anlayamiyorum...

Him... sirasi gelinceögreneceksiniz dedim ya. içiniz rahat olsun; belirli bir amacim yok zaten; bir ozansiniz, anlarsiniz beni, önceden de söylemistim

bunu... Kisinin, maskesini birden indirmesinde; hiç utanmadan, sikilmadan içindeki bütün kötülükleri ortaya döküvermesinde bambaska bir tat var. Bir hikaye anlatacagim size: Pariste deli bir adam varmis; deli oldugu kesinlikle anlasilinca akil hastanesine yatirmislar onu sonra. Herif, babalari tutunca, gönlünü

eglendirmek için evindeanadan dogma çirilçiplak olur, sadece ayakkabilarini çikarmaz, üzerine ta topuklarina kadar uzanan bir pelerin alip ona siki siki sarilir, magrur bir tavirla sokaga çikarmis.

Gören kendihalinde,uzun peleringiymektenhoslanan bir adam sanirmis onu. Ne var ki, issiz bir yerde birisiyle karsilastigi zaman adamin üzerine üzerine gidip tam karsisinda durur, pelerininin önünü açarmis...Bir an öyle durur, sonra gene pelerinine bürünür, hiç bir sey söylemeden, gayet ciddi bir tavirla, donakalan zaval inin saskin bakislari arasinda Hamlet'deki hayalet gibi magrur, çekip316

gidermis. Erkek, kadin, çocuk ayirdigi yokmus. Tek zevki buymus adamin. Hiç beklemedigi bir anda saf bir Schil er'ciyi sapsal astirmak da hemen hemen ayin hazzi verir kisiye.

"Sapsal astirmak"... ne tuhaf bir sözcük? Yeni edebiyatinizda karsilastim onunla.

Adam deliymis, ama siz...

Kötü niyetliyim, degil mi?

Evet.

Prens bir kahkaha atti. Sonra, yüzünde küstah bir ifade,

€ok dogru düsünüyorsunuz canim, diye ekledi. ™fkelenmistim.

Prens, dedim, bizlerden nefret ediyorsunuz, bütün hincinizi da benden aliyorsunuz. Gururunuzden yapiyorsunuz bunu. €ok hainsiniz. Kiziyorsunuz bize; en çok da o aksam olanlar kizdirdi sizi belki.

Beni böylesine küçümsemekle sanirini öcünüzü almis oldunuz; her insanin birbirine göstermek zorunda oldugu en basit nezaket kural arini bile umursadiginiz yok. Karsimda o igrenç maskenizi çikarmakla, tüm ahlaksizliklarinizi ortaya dökmekle, benden utanmaya bile tenezzül etmediginizi açikça belirtmis oldunuz...

Yüzüme kötü kötü bakarak,

Bana niçin söylüyorsunuzbütünbunlari? diye sordu. Gözünüzden bir seyin kaçmadigini göstermek için mi?

Sizi anladigimi bilesiniz diye.

Birden eski geveze, neseli tavrini takindi:

Quel e id,e, mon cher.(1)Kafami karistirdiniz.. Buvons, mon ami, (2) izin verin dolduruyim kadehinizi.

(1)Bunu da nereden çikardiniz, canini (Fransizca).

(2)Içelim, dostum (Fransizca).

Oysa çok hos, son derece ilginç bir sey anlatmaya hazirlaniyordum size. Söyle kisaca anlatayim bari. Vaktiyle bir hanimefendi tanimistim; pek genç sayilmazdi, yirmi yediyirmi sekiz yaslarinda vardi. Ama bitirim bir seydi: O ne yüz, o ne endam, o ne yürüyüstü! Bakislari keskin, daima kuru, sertti. Erisilmez, magrur bir kadin tavri vardi.Soguk mu soguktu. Ahlak temizligiyle bütün çapkinlarin gözünü korkutmustu. €evresinde ahlak kural arina onun kadar bagli tek kisi daha yoktu. ™teki kadinlarin suçlarini birakin, en küçük bir kabahatlerini bile bagislamaz, hemen damgayi basardi. €evresinde pek sayilir, sevilirdi. En magrur, en titiz kocakarilar bile severlerdi onu, hatta yaltaklanirlardi.Karsisindakini bir ortaçag manastirinin basrahibesine yarasir duygusuz, donuk bakislarla süzerdi. Sosyetenin genç bayanlari onun bu bakisindan, amansiz hükümlerinden tir tir titrerlerdi. Bir sözü, bir imasi o zamana kadar sevilen, sayilan bir kimseyi mahvederdi.

Sosyetede öylesine önemli bir yeri vardi; erkekler bile korkardi ondan. Zaten yaslaninca da kendi kabuguna çekildi; magrur, çatik kasli, çevresindekileri devamli olarak yeren huysuz bir sey oldu...

Inanir misiniz, aslinda ondan daha rezil bir kadin gelmemistir yeryüzüne. Güvenini kazanmayibasarmistim... Anlayacaginiz, gizli, esrarli asigiydim. Iliskilerimiz öylesine ustalikla düzenlenmisti ki, hizmetçileri bile kuskulanamazlardi bir seyden. Hanimin pek cici bir Fransiz oda hizmetçisi vardi, yalniz o biliyordu sirrimizi, ama ona güvenebilirdik; oyunumuza, o da katiliyordu çünkü... nasil katildigini simdilik anlatmayacagim.Bizim hanim Marki de Sade'ye (1)tas çikartacak kadar sehvetdüskünüydü. Ama aramizdaki iliskinin en güçlü, en iç giciklayici hazzi (1)Bir Fransiz erotik yazar. 318

onun gizliliginde, baskalarina söylenen yalandaydi. Kontes'in sosyetede savunucusu oldugu yüce, kutsal ahlak kural ariyla edilen bu alay, bu için için atilan seytanca kahkaha, daima saygi duyulmasi gereken seyleri bile bile ayaklar altina almakta gösterilen bu inat... en atesli bir hayalin bile kapsayamayacagi bu sinirsiz çilginlik... tattigimiz hazzi güçlendiren bunlardi iste. Evet, insan kiliginda bir seytandi bu kadin, ama gözkamastirici bir seytan... Onu hatirladikça tüylerim hala diken diken olur. Sevismemizin en atesli aninda birden çildirmis gibi kahkahalarla gülmeye baslardi; bu kahkahalari anlar, ben de basardim kahkahayi ...Aradan uzun yil ar geçtigi halde, hatirladikça hala solugum kesilir gibi oluyor. Bir yil sonra sepetledi beni, baskasini aldi yerime.

Istesem bile bir zararim dokunamazdi ona. Kim inanirdi bana? ™ylesine soylu bir hanimefendiden beklenir miydi böyle bir sey? Ne diyorsunuz genç dostum?

Prensin bu anlattiklarini tiksinerek dinlemistim.

Igrenç! dedim.

Baska türlü bir cevap verseydiniz genç dostluktan atardim sizi! Böyle söyleyeceginizi biliyordum zaten. Ha, ha, ha! Zamanla anlarsiniz mon ami,, birkaç firin ekmek daha yemeniz gerek. Ama ozan dediginiz sizin gibi olmaz dogrusu; bu kadin hayati anliyor, yasamasini biliyordu.

Bunun için isi böylesine bir hayvanliga vardirmak mi gerekiyor?

Ne gibi?

O kadinla sizin yaptiginiz hayvanliktir.

Buna hayvanlik diyorsunuz demek... hala gem altinda oldugunuzu gösteriyor bu! Oysa ben, kisinin özgürlügü tadabilmesi için... neyse, gelin daha anlasilir bir dil e konusalim mon ami... kabul edin ki saçma bir sey bu.

Peki saçma olmayan ne?

Kisilik... ben. Her sey, evren bile benim için ya

319

ratilmistir. Bakin dostum, dünyada hala mutlu olunabilecegine inananlardanim. Inançlarin en güzelidir bu, çünkü buna inanmayan yasama gücünü yitirir, kendi kendini zehirlemek zorunda kalir. Isittigime göre budalanin biri öyle yapmis. Felsefeye öylesine dalmis ki, her seyi, kisioglunun koydugu en olagan kural ari bile paramparça etmis, sonra bakmis ki yaninda yöresinde bir sey kalmamis; dünyanin hiçlik üzerine kuruldugunu, kisioglu için tutulacak en iyi yolun siyanür içmek oldugunu buyurmus. Siz bunun Hamlet'e yarasir sonsuz bir umutsuzluk, bizlerin hiç bir zaman akil erdiremeyecegimiz yüce bir davranis oldugunu söylersiniz. Ama siz de ozansiniz, bense basit bir insanim; bunun için konuya en pratik açidan bakilmasi gerektigi görüsünü savunurum. Sözgelimi, ben kendimi tüm baglardan, zorunluluklardan kurtarali çok oluyor. Yalnizca kendi çikarim söz konusu oldugu zaman kendimi zorunlu hissederim. Ama siz böyle düsünemezsiniz tabiŒ. Eliniz kolunuz bagli çünkü, duygulariniz körelmis... Yüce düsüncelerden, soylu davranislardan baska bir endiseniz yok. Ama siz ne söylerseniz kabul etmeye hazirim dostum. Gelgelelim, kisioglunun fazilet dedigi her seyin temelinde bir bencil igin bulundugunu kesinlikle biliyorsam ne yapayim?

Kisi ne denli faziletli olursa o denli bencil esir. Bence insan önce kendini sevmeli... bunu bilir bunu söylerim. Hayat bir ticarettir; parayi bos yere saga sola savurmaya gelmez, kendi zevkiniz için harcayin onu,

yakinlariniza karsi görevlerinizi yerine getirin... il e de ögrenmek istiyorsaniz, benim hayat felsefem budur isteaslinda daha da ileri giderim, para vermeden zevk almaya çalisirim.Ülküm falan yoktur, olmasini da istemem; hiç özenmedim böyle bir seye. Kisi ülküsüz de güzel, hos bir hayat sürebilir... en somme, (1) si

(1) Sözün kisasi(Fransizca).320

yanür içmek zorunda kalmadigima seviniyorum. Birazcik daha faziletli olsaydim belki o aptal filozof gibi (Alman'di muhakkak) ben de içecektim siyanür. Ama olmaz! Hayat o kadar güzel ki!

Sosyetede önemli bir yerim olmasini, yükselmeyi, yüksek oynamayi (kumara bayilirim) seviyorum.

Hele kadinlari... her çesit kadin kabulümdür; degisiklik olsun diye asagi tabakadan kadinlarla bile yatip kalkarim... Ha, ha, ha! Su anda öyle tiksiniyorsunuz ki benden; yüzünüzden bel i!

Haklisiniz.

Tutalim ki siz de haklisiniz,ama kabul edin ki çirkef siyanürden daha iyidir. ™yle degil mi ?

Hayir, siyanür daha iyidir.

™yle degil mi diye mahsus sordum size; cevabinizin bana haz verecegini biliyordum. Hayir, dostum: insanlari gerçekten seviyorsaniz, akil i olanlarin benim haz duydugum seyleri benimsemelerini dileyin.. Akil i bir insan dünyada çirkefin içinde yasar, ya da can sikintisindan intihar eder, o zaman da dünya aptal ara kalir tabiŒ. Onlar mutlu olur! Bir atasözü bile vardir: Keyif aptal arindir, derler. Hem biliyor musunuz, akilsizlarla beraber yasamaktan, onlara kafa sal amaktan daha hos bir sey yoktur; akil inin isine de gelir bu! Kör inançlara deger verdigime, birtakim kural ara uyduguma, yükselmek için didindigime bakmayin siz benim; bos, anlamsiz bir toplumda yasadigimin farkindayim; bu toplumda keyfim yerindeyken kafa sal arim ona, savunucusu oldugumu belirtmekten geri kalmam, ama sirasi gelince en önce ben birakip kaçarim onu. Yeni dünya görüsünüzü,

düsüncelerinizi biliyorum, ama hiç bir zaman dert edinmedim onlari kendime, adetim degildir zaten bir seyi dert edinmek. Vicdan azabi nedir bilmem. €ikarima olan her seyi kabul ederim. €oktur benim gibiler, keyfimiz de yerindedir. Dünyada her sey mahvolabilir, sadece bizim kilimiz incinmez. Dün

ya kurulali beri variz. Dünya altüst olsa da biz gene üstte kaliriz. Bizim gibilerin ne kadar çok yasadiklarina bakin, yeter size. Gerçekten çok uzun ömürlü oluruz; hiç dikkatinizi çekti mi bu?

Seksen, doksan yasina kadar yasariz. Demek ki doga da bizden yana, ha, ha, ha! Doksan yasina kadar yasamaya kararliyim. ™lümü sevmiyorum, korkuyorum ondan. Nasil ölecegim, kim bilir?

Ama yeri mi simdi bunun! O asagilik filozof getirdi bunlari aklima. Felsefe de neymis! Buvons, mon cher! Ne güzel, kizlardan açmistik... Aa, nereye!

Gidiyorum, geç oldu...

Birakin canim! Ben her seyimi anlattim size, hala dost kabul etmiyorsunuz beni. Keh, keh, keh!

Sevmesini bilmiyorsunuz siz, ozan dostum. Durun, bir sise daha içecegim...

Üçüncüyü mü?

Evet. Fazilete gelince, benim genç müridim (sizi bu güzel adla çagirmama izin verin: Kim bilir, bakarsiniz bir gün ögütlerim yarar size)... evet, ne diyordum, fazilete gelince "bir insan ne denli faziletliyse o denli bencildir", demistim size. Bunun üzerine çok hos bir hikaye anlatacagim size: Vaktiyle bir kiz sevmistim. Içtendim. €ok seyini feda etti benim ugruma...

Kendimi tutmayi gerekli bulmuyordum artik. Kaba bir tavirla, Soyup sogana çevirdiginiz kizdan söz ediyorsunuz galiba? diye sordum.

Prens irkildi, yüzü degisti, alev saçan gözlerini yüzüme dikti; bakisinda saskinlik, çilgin bir öfke vardi. Kendi kendine konusuyormus gibi,

Durun, dedi, durun biraz düsüneyim.Gerçekten sarhosum, düsünemiyorum...

Sustu, kaçacagimdan korkuyormus gibi elimi birakmadan, hep o öfkeli bakisiyla süzüyordu beni.

O anda, hiç kimsenin bilmedigi bu kiz olayini benim nereden ögrendigimi, bunda onun için bir tehlikenin söz konusu olup olmadigini anlamaya çalistigindan kuskum yok. ™yle bir dakika kadar bakti yüzüme, sonra yüzü birden degisti; gene deminki alayli, sarhos ifade parladi gözlerinde.

Kahkahayi basti :

Ha, ha, ha! Taleyran, bu kadar olur! Evet, onu soyup sogana çevirdigimi yüzüme karsi haykirinca gerçekten de donup kalmistim. Nasil da bagirip çagiriyor, küfürler savuruyordu! Gözüpek... çilgin bir kadindi! Simdi de beni dinleyin: Bir kere, söylediginiz gibi hiç de soymadim onu. Bütün parasini kendi vermisti bana, benim paramdi artik... Tutalim ki, en iyi fraginizi bana verdiniz (bunu söylerken, üç yil önce terzi Ivan Skornyagin'e diktirdigim hayli biçimsiz, tek fragima bakiyordu), te sekkür ettim, giyiyorum onu, bir yil sonra aramiz bozuldu, kavga ettik, verdiginiz fragi geri istiyorsunuz, oysa ben eskitip attim onu... Verilen bir sey geri istenir mi? Sonra, paranin benim olduguna bakmaz, geri verirdim onu, ama siz de kabul edersiniz ki ha deyince bulamazdim o kadar parayi. Demin de söyledim, duygulu, Schil er'ci insanlardan nefret ederim... ayrilmamizin sebebi de buydu zaten. Karsima dikilip (zaten benim olan) parayi bana bagisladigini nasil da kiritarak haykirdigini görmeliydiniz. Tepem atti, ama gene de yerinde bir karar verdim: Parayi geri verirsem onu belki de mutsuz edecegimi düsündüm. Benim yüzümden bedbaht olmak, ömrü

boyunca bana lanet okumak zevkinden yoksun ederdim onu sonra. Inanin ki dostum, bu çesit bir bedbahtlikta, kisinin kendini hakli, dürüst görmesinin; ona kötülük eden insanin alçak oldugunu söylemeye hak kazandigina inanmasinin verdigi yüce bir haz vardir. Nefret dolu bu 323

haz daha çok Schil er'cilerde görülür... anlayacaginiz, yiyecek bir lokma ekmegi bile olmasa, kendini mutlu hissedecegini biliyordum. Onu bu mutluluktan yoksun etmek istemedim, para yol amadim ona. Böylece benim kuralim tam olarak ispat edilmis oluyor: Kisioglunun faziletleri büyüdükçe, çogaldikça bencil igi de o ölçüde igrençlesir... Anlayamiyor musunuz bunu yoksa?

Ama... yakalayacaktiniz beni, degil mi? ha, ha, ha!.. Hadi itiraf edin, yakalamak istiyordunuz beni!.. Ah sizi gidi Taleyran! Kalktim.

Hosça kalin!

O igrenç sesini birden degistirdi, ciddi bir tavirla,

Bir dakika! diye bagirdi. Son birkaç söz daha... Bakin, anlattiklarimdan, çikarimi ne pahasina olursa olsun elimden kaçirmaya yanasmayacagimi kesinlikle anlamissinizdir sanirim. Parayi severim; ihtiyacim da vardir ona. Katerina Fyodorovna'nin parasi çok; babasi on yil sarap tekelciligi yapti. Üç milyonu var; çok isime yarayacak bu para. Alyosa'yla Katya tam birbirinin dengidir: Ikisi de son derece aptal; benim istedigim de bu zaten. Bir an ™nce evlenmelerini bunun için istiyorum. Iki üç hafta sonra Kontes'le Katya köye gidiyorlar. Alyosa da onlarla gitmeli.Natalya Nikolayevna'yiuyarin,duygulu, Schil er'vari sahneler olmasin, banakarsi gelmesin.Kindar, hainimdir; dedigimi yaparim. Ondan korkmam, her sey benim istedigim gibi olacak; bu uyarmami sirf onu düsündügüm için yapiyorum. Aptal ik etmesin, aklini basi:na toplasin. Yoksa kötü olur onun için, çok kötü olur. ™püp de basina koysun, mahkemeye vermedim onu. Su:nu bilesiniz ki ozan dostum, yasalar aile huzurunun koruyucusudurlar;evladin baba sözüdinlemesini buyurur, evlada anababaya olan kutsalgörevleriniunutturan kimseleri de hos görmezler. Sonra, düsünün ki sözü geçen bir insanim, oysa o zaval inin biri... hem... ona neler ya 324

pabilecegimi anlayamiyor musunuz ? Ama yapmadim, çünkü bu zamana kadar akli basinda hareket etti. Sasirmayin: Alti aydir her an her hareketi en dikkatli gözlerce izleniyordu, her seyi bütün ayrintilariyla biliyorum. Alyosa'nin onu birakmasini bunun için sogukkanlilikla bekliyordum; oglum biraz da eglensin dedim. Bekledigim an gelmek üzere simdi. Onun gözünde iyi bir baba olarak kaldim, benim için daima böyle düsünmesi gerek. Ha,

ha, ha! Alyosa'yla simdiye kadar evlenmedigi için o aksam nasil iltifatlar yagdiriyordum ona! Oysa bilmek isterdim nasil evlenecegini! O aksam onu ziyaret etmeme gelince: Aralarindaki iliskinin sona ermesi gerekiyordu artik, sirf bunun için geldim. Hem durumu kendim görüp ögrenmek istedim... Yeter mi size bu kadar bilgi? Belki daha bir seyler ögrenmek istersiniz: Sizi buraya niçin getirdigimi, her seyi açik açik söylemek varken karsinizda niçin bu kadar hokkabazlik ettigimi, içimi döktügümü merak ediyorsunuzdur belki?

Evet.

Kendimi tutuyor, dikkatle dinliyordum. Baska bir cevap veremezdim.

Kafanizin bizim iki aptalinkinden daha iyi çalistigini, durumu daha iyi kavradiginizi gördügüm için.

Benim nasil bir insan oldugumu anlayabilir, bir sürü tahminler yürütebilirdiniz;ama sizi bunca zahmetten kurtarmak istedim, karsinizda kimin bulundugunu size açik açik anlatmaya karar verdim. Böylesi daha iyi oldu. Anlayin beni, mon ami. Nasil bir insan oldugumu biliyorsunuz artik, onu da sevdiginize göre, birtakim tatsiz durumlarla karsilasmamasiiçin elinizden geleniyapacaginizi umarim. Sizin sözünüzü dinler.Yoksa is açilir basina. Sonra, sizinle böyle açik konusmamin üçüncü bir sebebi var... (anladiniz tabiŒ ne oldugunu)evet,gerçekten de bütün bu serüveni biraz alaya almak, hem bunu size kar

si yapmak istedi canim...

Heyecandan zangir zangir titreyerek,

istediginiz de oldu, dedim. ™fkenizi,bizleri ne denli küçük gördügünüzü bu açik konusmanizla en iyi biçimde göstermis oldunuz. Itiraflarinizin sizi benim karsimda küçük düsüreceginden korkmadiginiz gibi, utanmadiniz bile benden... Gerçekten de anlattiginiz pelerinli deliye çok benziyordunuz. Adam yerine koymadiniz beni..

O da kalkti.

€ok dogru anlamissiniz genç dostum, dedi, anlamissiniz, bosuna degilmisedebiyatçiliginiz...Umarim dostça ayriliriz. Dostlugumuzun onuruna içmeyecek miyiz?

Sarhossunuz, sirf bunun için hakettiginiz cevabi vermeyecegim...

Gene üç nokta; nasil bir cevap hakettigimi söylemediniz, ha, ha, ha! Hesabinizi ödememe izin vermezsiniz saniyorum.

Üzülmeyin, kendim öderim.

Elbette ödersiniz. Yolumuz da ayri galiba?

Evet.

Hosça kalin, ozan dostum. Umarim anladiniz beni...

Dönüp, hafif yalpa vurarak çikti. Usagi arabaya binmesine yardim etti. Ben kendi yoluma gittim.

Gecenin üçüydü. Yagmur yagiyordu, zifiri bir karanlik vardi...D™RDÜNCÜ B™LÜM

I

™fkemi anlatmayacagini. Olacaklari önceden kestirdigim halde, gene de sasirmistim. Tüm igrençligini bir anda sermisti gözlerimin önüne. Hatirliyorum, duygularim pek belirsiz, bulanikti: Sanki bir seyin altinda eziliyor, boguluyordum; kapkara bir iç sikintisi giderek doluyordu kalbime.

Natasa için korkuyordum. €ok istirap çekecegini biliyor; ona nasil yardimci olabilecegimi, olaylarin onu yikmamasi için neler yapmam gerektigini düsünüyordum. Sonuç bel iydi artik, ayrilacaklardi.

Her seyin bitmesine çok az kalmisti!

Yagmurun altinda eve kadar nasil yürüdügümü bilmiyorum. Saat üçtü. Kapiya daha bir kere vurmustum ki, içerden bir inleme duydum, anahtar aceleyle çevrildi. Nel i hiç yatmamis, kapinin dibinde beni beklemisti sanki. Isik yaniyordu. Nel i'nin yüzünü görünce ürperdim. Gözlerinde hummali pariltilar, bakisinda vahsi bir ifade vardi; tanimamisti beni sanki. Atesler içinde yaniyordu.

Egilerek kucakladim onu.

Nel i, neyin var, hasta misin?

Bir seyden korkuyormus gibi sokuldu bana; kesik kesik bir seyler mirildandi. Bunlari bir an önce söylemek

için dört gözle beklemisti beni sanki. Ama ne dedigi anlasilmiyordu; sayikliyordu.

Hemen yataga götürdüm. Korkuyormus, onu birisinden korumam için yalvariyormus gibi sokuluyordu bana; yatagina uzandiktan sonra bile, onu birakip gene gidecegim korkusuyla kolumdan tutuyordu. Sinirlerim o kadar bozuktu ki, onun bu halini görünce aglamaya basladim.

Ben de hastaydim. Agladigimi farkedince, bir seyi anlamaya çalisiyormus gibi dikkatli dikkatli bakmaya basladi yüzüme. Kendini çok zorladigi bel iydi. Yavas yavas ifa: deye benzer bir sey belirdi yüzünde. Sara nöbetlerinden sonra çogunlukla bir sey düsünemez, anlasilir bir dil e konusamazdi. Simdi de öyle olmustu: Kendini çok zorladigi halde derdini anlatamayinca kolunu uzatti, gözyaslarimi sildi, sonra boynuma sarildi,kendine dogru çekti beni, öptü...

Besbel i, ben yokken nöbet gelmisti ona. Hem de kapinin yaninda dururken... Nöbet geçince de uzun süre gelememisti kendine. Böyle anlarda insan gerçekle hayali birbirine karistirir. Bir kabus görmüs olmaliydi. Tam o" sirada benim gelecegimi, kapiyi çalacagimi düsündü; kapinin dibinde yerde yatarken heyecanla beni bekliyordu; geldigimi duyunca aceleyle dogruldu.

"Peki ama kapinin yaninda ne isi vardi?" diye düsününce birden kürklü mantosunun üzerinde oldugunu farkettim. (Ara sira bana ugrayip, veresiye esya satan yasli kadindan bir manto almistim ona.) Sasirmistim, Demek ki bir yere gidecekti, tam kapidan çikarken nöbet gelmisti. Nereye gitmek istiyordu acaba? Gitmeye hazirlanirken de kendinde degil miydi acaba?

Atesi düsmek bilmiyordu. Biraz sonra gene kaybetti kendini. Bana geleli beri bu üçüncü nöbetti.

Ilk ikisini kolay atlatmisti; oysa simdi sitmaya yakalanmisti sanki. Basucunda yarim saat bekledikten sonra sedire bir san 328

dalye dayayip, beni çagirinca hemen uyanayim diye, soyunmadan yanina uzandim. Isigi söndürmemistim. Uykuya dalincaya kadar birkaç kere basimi kaldirip baktim ona. Yüzü

bembeyazdi. Dudaklari atesten çatlak çatlakti; düsünce bir yere vurmus olacak, üst dudagi kanamisti. Yüzündeki korku, istirap ifadesiuykuda bile atamiyordu onu içindenbir an kaybolmuyordu. Fenalasirsa sabahleyin ilk is doktora gidecektim. Sitmaya yakalanacagindan korkuyordum.

Nefretle "Prens korkuttu onu" diye geçirdim içimden; suratina parayi firlatan kadini hatirladim.

II

Iki hafta geçti aradan; Nel i yavas yavas iyilesiyordu. Atesi düsmüstü ya, hala hastaydi. Nisanin sonlarinda, güzel, günesli bir günde kalkti yataktan. Paskalyaya bir hafta vardi.

Zaval i kiz! Hikayeme eski düzende devam edemiyecegini artik. Bu anlattigim olaylarin üzerinden çok zaman geçti; ama Nel i'nin o soluk, zayif yüzünü; yalniz kaldigimizda yattigi yerden bana, aklindan geçenleri anlamami istiyormus gibi uzun uzun bakisini hatirladikça hala içim sizlar, bir tuhaf olurum. Ne düsündügünü anlamadigimi, saskinligimin geçmedigini görünce dudaklarinda hafif bir gülümseme belirir, ince, kuru parmakli, ates gibi yanan elini içtenlikle bana dogru uzatirdi... Artik her sey

geçti, her sey ögrenildi; ama ben bu hasta, bitmis, ezilmis küçük kalbin sirrini hala bilmiyorum.

Hikayemden uzaklasacagimin farkindayim, ama su anda yalniz Nel i'yi düsünmek istiyorum. €ok tuhaftir: Simdi hastane ranzasinda, bir zamanlar öylesine sevdi 329

gim herkesçe terkedilmis, yalniz basima yatarken geçmisi düsündükçe bazan aklima, o zaman dikkatimi çekmemis, üzerinde durmadigim birtakim küçük ayrintilar geliyor, birden bambaska bir önem kazaniyorlar, simdiye kadar anlayamadigim bazi seyleri anlatiyorlar bana.

Nel i'nin hastaliginin ilk dört gününde doktorla ben çok korku çektik, ama besinci gün doktor disari çagirdi beni, korkulacak bir seyin olmadigini, kizin iyilesecegini söyledi. Bu, Nel i'nin ilk hastaliginda çagirdigim, boynundaki kocaman Stanislav nisaniyla onu pek sasirtan, tanidigim iyi kalpli, babacan, yasli doktordu.

Sevinçle,Korkacak hiç bir sey kalmadi demek? diye sordum.

Evet, iyilesecek,ama kisa bir zamansonra da. ölecek.

Bu söz saskina çevirmisti beni.

™lecek mi? diye bagirdim. Niçin?

Evet, günleri sayilidir. Hastanin kalbinde dogustan organik bir aksaklik var; en küçük bir kötü

durumda gene yataga düsecek. Belki gene atlatir, ama sonra gene hastalanacak, sonu ölümdür.

Kurtulmasina en küçük bir umut yok mu? Hayir, doktor, olamaz bu!

. Olur. Ama hasta her çesit heyecandan uzak, huzur, mutluluk dolu bir hayat sürerse ölümden bir zaman için uzak olabilir, hatta hiç umulmadik... tuhaf, akil almaz olaylar görülmüstür... sözün kisasi, hasta çok sayida uygun kosulun bir araya gelmesiyle kurtulabilir belki, ama kesinlikle kurtulus hiç bir zaman için yoktur.

Tanrim, ne yapsam ben simdi?

™gütlerimi dinleyecek, hastayi her çesit heyecandan uzak tutacak, ilacini zamaninda almasina dikkat edeceksiniz. Kizin sinirli, heyecanli bir yaradilisi var, çok da. 330

alayci. Ilacini zamaninda almak istemeyebilir, demin oldugu gibi.

Evet doktor. Gerçekten çok tuhaf bir kiz, ama ben hastaligina veriyorum bunu. Dün pek usluydu; bugün de ilacim ona verirken farkinda degilmis gibi kolunu bir sal adi, kasigi düsürdü elimden.Yeni bir paket tozuaçip kasiga bosaltiyordum ki, kutuyu birden kapti, yere firlatti, sonra da aglamaya basladi...

Bir an düsündükten sonra ekledim:

Aglamasi ilaci almak istemediginden degildi galiba...

Him! Sinirlerinin bozuklugu bunun sebebi. Basindan geçen felaketlerin bir sonucu(Nel i'nin hikayesinin bir çok yerlerini açik açik, ayrintilariyla anlatmistim doktora, duygulanmisti). Zaten bu yüzden hasta oldu zaval i. Simdilik ilacini düzenli almasina dikkat etmemiz gerekiyor. Bir kere daha konusacagim onunla, doktor sözü dinlemesini... yani ilacim almasini söyleyecegim.

Mutfaktan çiktik (doktorla orada konusuyorduk), ihtiyar hastanin yanina gitti. Nel i konusmalarimizi duymustu galiba; basini yastiktan kaldirmis; bizden yana kulak kabartiyordu. Aralik kalmis kapidan görmüstüm bunu; biz odaya girince yaramazi yataga gömülmüs bulduk. Alayli alayli gülümseyerek yüzümüze bakiyordu. Dört gün içinde çok zayiflamisti zaval i; gözleri çukura kaçmisti; atesi bir türlü düsmüyordu. Petersburg'daki Almanlarin en iyi yüreklisi olan doktoru pek sasirtan muzip bakislari, yaramaz hal eri yadirganiyordu artik.

Ihtiyar ciddi bir tavirla, ama sesini elinden geldigince yumusatarak, verdigi tozun önemini, onun iyilesmesine yardim edecegini, ilacini zamaninda almasinin gerektigini tatli bir dil e anlatti. Nel i hafifçe dogruldu, birden kolunu kasiga çarptibilmeden çarpmis gibi davranmis 331

ti,gene döktü ilaci. Bunu mahsus yaptigini biliyordum. Ihtiyar sakin sakin,

€ok dikkatsizsiniz, dedi, hiç iyi bir sey degil bu. Hem öyle saniyorum ki mahsus döktünüz ilaci, ayip, yakismaz size. Ama... olsun varsin, bir paket daha açiveririz.

Nel i doktorun gözlerinin içine bakarak gülmeye basladi.

Beriki basim sal iyordu. Yeni bir paket açarken,

Ayip bu yaptiginiz, çok ayip, diyordu. Nel i gene gülmemek için kendini zorlayarak, Kizmayin, dedi, içecegim...Seviyor musunuz beni?

Yaramazlikyapmazsanizçokseverim.

€ok mu?

Evet, çok.

Ya simdi sevmiyor musunuz?

Simdi de seviyorum.

Sizi öpmek istersem siz de beni öper misiniz?

Tabi . Ama bunu haketmelisiniz.

Nel i gene tutamadi kendini, gülmeye basladi. Doktor, son derece ciddi, fisildadi bana:

. Hasta aslinda sen yaratilisadir, ama simdi nesesi sinirden...

Nel i bitkin sesiyle, birden,

Pekala, içecegim ilacimi, diye bagirdi, ama siz de, büyüdügüm zaman evleneceksiniz benimle, tamam mi?

Bu bulusu bel i ki pek hosuna gitmisti. Biraz sasiran doktorun verecegi cevabi beklerken gözleri isil isil parliyor, gülmemek için kendini tuttugundan dudaklari titriyordu.

Kizin bu yeni sakasina elinde olmadan gülümseyen

doktor,

Iyi, akil i uslu bir kiz olursaniz, dedi, bir de... 332

Nel i sözünü gesti :

Bir de ilacimi zamaninda alirsam, degil mi?

Evet!

Doktor gene fisildadi bana:

€ok iyi yürekli bir kiz, çok da akil i, ama dogrusu... su evlenmek isini nereden çikardi anlayamadim...

Kasigi doldurup gene götürdü Nel i'ye. Kiz bu kez kurnazlik etmeye bile kalkismadi, kasiga asagidan yukari hizla vurdugu gibi ilaci adamcagin yüzüne, gömlegine bosaltti. Nel i kahkahayla gülüyordu, ama önceki gibi çocuksu, sen kahkahalar degildi bunlar. Yüzünden sert, hain bir ifade gelip geçti. Benimle göz göze gelmekten kaçiniyor, sadece doktora bakiyor,

huzursuz oldugu besbel i alayci tavriyla "gülünç" ihtiyarin ne yapacagim bekliyordu.

Doktor mendilini çikarip yüzüyle gömlegini temizlerken,

O! dedi, gene mi... Ne sanssizlik! Neyse... bir paket daha açabiliriz.

Nel i'yi çok sasirtmisti bu. Kizmamizi, bagirip çagirmamizi bekliyordu; hemen aglamaya baslamak, sinir krizi gelmis gibi hiçkirmak, ilaci gene bir vurusta dökmek, hatta eline geçirdigi bir seyi kirmak böylece sizlayan yüreciginin atesini söndürmek için belki bilinçsiz olarak istiyordu bile. Bu çesit kaprisler sadece hastalarda ya da Nel i'de görülmez. Içimde, birisinin bana hakaret etmesi ya da gücenebilecegim bir sey söylemesi istegiyle odamda "bir asagi bir yukari dolastigim çok olmustur.

Böyle durumlarda "bosalan" kadinlar aci aci aglarlar, duygulu olanlarina sinir buhrani bile gelir.

Son derece olagan bir durumdur bu; çogunlukla insanin içinde hiç kimsenin bilmedigi, istedigi halde kimseye açamadigi bir keder bulundugu zamanlar görülür.

Ama alaya alinan ihtiyarin kötü bir sözcük söyleme

yip, ona üçüncü kere ilaç hazirlarken gösterdigi meleklere vergi iyi yüreklilik Nel i'yi bir anda durultmustu. Gülmesi kesildi, yüzü kizardi, gözleri nemlendi; bana bakti, hemen kaçirdi bakisini.

Doktor ilaci götürdü ona. Sessizce, ürkek ürkek içti hepsini; sonra doktorun kirmizi, tombul elini tuttu, basini yavasça kaldirip yüzüne bakti.

Siz... kizdiniz... çok kötü bir ki... diye basladi. Ama sözünün sonunu getiremedi; yorgani basina çe kip hüngür hüngür aglamaya basladi.

Ah yavrum, aglamayin. . ™nemi yok bunun... Sinirleriniz bozuk biraz, hepsi o kadar; su için.

Ama Nel i'nin dinledigi yoktu. Ihtiyar ha agladi ha aglayacakti. .

Kendinize gelin... diye devam etti, üzülmeyin. Iyi bir kiz olursaniz evlenecegim sizinle...

Yorganin altindan hiçkiriklarla kesilen tiz, sinirli, çok iyi tanidigim bir kahkaha duyuldu.

Ilacimi da alirsam tabi ! Doktor aglamakli,

Iyi, temiz bir kiz, dedi. Zaval i yavru!

O günden sonra doktorla Nel i arasinda tuhaf bir yakinlik basladi. Bana karsi da giderek aksilesiyordu. Bunu neye verecegimi bilmiyordum; bu degisikligin onda birdenbire olmasi sasirtiyordu beni. Hastaliginin ilk günlerinde bana son derece düskündü, bakmaya doyamiyormus gibi gözlerini ayirmiyordu yüzümden; elimi sicacik avucuna aliyor, yanina oturtuyordu beni; canimin sikkin, üzüntülü oldugumu farkederse, kendi acilarini unutmaya çalisarak benimle sakalasiyor, neselenmem için çirpiniyordu. Geceleri çalismami, ya da oturup onu beklememi istemiyor, sözünü dinlemedigimi görünce üzülüyordu. Bazan telasli bir hali oluyordu, niçin canimin sikildigini, neler düsündügümü ögrenmek için soru yagmuruna tutuyordu beni. Ama tuhaftir, söz Natasa'dan açilinca hemen susu 334

yor, ya da konuyu degistiriyordu. Natasa'dan söz etmeyi sevmedigi bel iydi, bu durum çok sasirtiyordu beni. Eve döndügüm zamanlar seviniyor, bir yere gitmek için sapkami aldigim zamanlarsa mahzun mahzun bakiyordu yüzüme.

Hastaliginin dördüncü günü gece geç saate kadar Natasa'nin yanindaydim. Konusacak çok seyimiz vardi. Evden çikarken Nel i'ye çabuk dönecegiminiyetim öyleydisöylemistim. Natasa'da otururken Nel i'yi hiç merak etmiyordum: Yalniz degildi. Bir ara bana ugrayan Masloboyev'den Nel i'nin hasta oldugunu, çok zorluk çektigimi duyan Aleksandra Semyonovna yanindaydi. Tanrim, iyi yürekli kadin bir seyler yapabilmek için nasil paraliyordu kendini! Masloboyev'e, Bu durumda yemege de gelemezbize!.. demis. Ah Tanrim! Yalniz basina ne yapiyor acaba zaval i!

Elimizden gelen iyiligi yapmaliyiz ona. Bu firsattan yararlanmaliyiz.

Kocaman bir bohça hazirlayip, bir paytona atladigi gibi hemen bize gelmis. Bana yardim etmek için geldigini söyleyerek bohçayi açti. Neler çikmadi içinden: Hastaya, suruplar, reçel er, piliç, tavuk,hasta iyilesmeye yüz tutarsa yer diyeelma, portakal, (doktor izin verirse hastaya yedirmek için) Kiev reçel eri; hastane donatiyormus gibi yatak takimlari, iç çamasirlari, peçeteler, sargi, pansuman bezi...

Bir acelesi varmis gibi çabuk çabuk konusarak,

Her seyi getirdim, dedi, bekar oldugunuz için sizde bulunmaz diye düsündüm. Bulunsa bile bir tane olur... Filip Filipiç söyledi... Ne duruyorsunuz, çabuk tutun elinizi biraz! Yapilacak isleri söyleyin bana. Kiz nasil? Kendinde mi? Ah, böyle çok rahatsiz yatar, yastigim düzeltmeliyiz, basi biraz daha alçak olmali; hem basinin altina, deri bir yastik koysak iyi olurdu... Serin tutar basini.

Ah,,

335

ne aptalim ben de! Getirmeyi nasil oldu da akil edemedim! Hemen gidip alirim... Ates de getireyim mi? Bizim kocakariyi yol arim size. Tanidigim yasli bir kadin var. Kadin bir yardimciniz yok... Simdi ne yapsak? Bu da nedir? Ot... doktor verdi degil mi? Kaynatip suyunu içmek için olacak. Hemen gidip yakayim atesi.

Ama yatistirdim onu; umdugu kadar çok isin olmadidigini ögrenince sasirdi, kederlendi. Ne var ki hevesi gene de kirilmadi. Hemen Nel i'yle ilgilenmeye basladi, çok faydasi dokundu bana... Her gün ugradi. Telasli bir hali vardi. Hep "Filip Filipiç böyle yapmami söyledi" diyordu. Nel i'den çok hoslanmisti. iki kizkardes gibi seviyorlardi birbirini. Bence Aleksandra Semyonovna da en azindan Nel i kadar çocuktu. Hasta kizcagizi eglendirmek, neselendirmek için hikayeler anlatiyordu ona. O

kadar anlasmislardi ki, Aleksandra Semyonovna eve giderken Nel i aglamakli oluyordu. Oysa Aleksandra Semyonovna ilk geldigi gün benim

hasta kiz pek sasirmis, hattaniçin geldigini hemen anladigindansurat asmis, aksilesmisti. Aleksandra Semyonovna gidince, cani sikkin sormustu : Ne diye geldi bu kadin?

Sana yardim etmek için, Nel i.

Aman... Niçinmis? Benim bir iyiligim dokunmadi ki ona.

Temiz yürekli insanlar iyilik yapmak için kendilerine iyilik yapilmasini beklemezler Nel i. Ihtiyaci olan kimselere seve seve yardim ederler. Dünyada iyiinsan çoktur Nel i. Senin sanssizligin, ihtiyacin oldugu zaman onlarla karsilasmamanda.

Nel i sustu, masama oturdum. Ama on bes dakika sonra su istemek bahanesiyle çagirdi benisesi pek zayif çikmistiyanina gidince birden kucakladi beni, basini gögsüme dayadi, uzun süre öyle durdu. Devrisi gün Alek 336

sandra Semyonovna geldiginde tatli birgülümsemeyle, ama bir seyden utaniyormus gibi karsiladi onu.

III

Iste o gün gece geç saate kadar Natasa'da oturdum. Eve geldigimde Nel i uyuyordu. Aleksandra Semyonovna'nin da çok uykusu vardi, ama hastanin basucunda oturmus, beni beklemisti.

Nel i'nin önceleri pek neseli oldugunu, hatta kahkahalarla güldügünü söyledi; ama benim gelmedigimi görünce sesi kesilmis, düsüncelere dalmis. Aleksandra Semyonovna söyle diyordu:

"Sonra basinin agridigindan yakindi, hiçkira hiçkira aglamaya basladi; ne yapacagimi sasirdim kaldim. Bir ara Natalya Nikolayevna'yi sordu bana, ama tanimiyorum ki Natalya Nikolayevna'yi...

sorularina cevap veremedim tabiŒ; gene aglamaya basladi, öyle aglaya aglaya da uyudu. Hadi Al ahaismarladik Ivan Petroviç. Simdi biraz daha iyi... eve gitmeliyim, Filip Filipiç geç kalma demisti. Saklamayacagim

sizden, bu aksam iki saatligine yol amisti beni, bu saate kadar izinsiz kaldim. Ama siz merak etmeyin beni; kizmaz... Yalniz bir sey var... Ah, sevgili Ivan Petroviç, ne yapsam, son günlerde kör kütük sarhos geliyor eve hep! ™nemli isleri var, benimle konusmuyor bile, durmadan düsünüyor; farkindayim; ama aksamlari gene sarhos... Hep aklim evde: Dönmüsse kim yatiracak onu? Hadi hosça kalin, ben gidiyorum. Al ahaismarladik Ivan Petroviç.

Baktim da, çok kitabiniz var; galiba hepsi de akil i insanlarin okuyacagi seyler. €ok aptalimdir... bu yasa geldim, bir tek kitap bile okumadim... Neyse, yarin görüsürüz..."

Sabahleyin pek keyifsiz uyandi Nel i, sorularima cevap vermek istemiyordu. Bana kizmisti sanki.

Yalniz,

337

kaçamak bakislarini birkaç kere yakaladim üzerimde; bu bakislarinda gizli bir iç acisi, bana çekinmeden baktigi zamanlardaki bakisinda bulunmayan bir sevgi vardi. Yukarda anlattigim ilaç

içme yüzünden doktorla arasinda geçen olay da o gün olmustu. Sasirip kalmistim dogrusu.

Nedense Nel i degismisti bana karsi. Tuhafligi, kaprisleri, bana olan nefreti, benden ayrildigi güne, romanimizin bütün dügümlerini çözen olaya kadar sürdü. Ama bunu sonra anlatacagim.

Bana karsi eskisi gibi iyi, candan davrandigi anlar da oluyordu. Sanki daha bir fazla seviyordu beni böyle anlarda, çogunlukla aglamaya basliyordu. Ama biraz sonra gene aksilesiyor, gene kötü

kötü bakiyordu bana, doktorun yaninda oldugu gibi huysuzluk ediyor, bir hareketinden hoslanmadigimi görünce kahkahalarla gülmeye basliyor, sonunda çogunlukla agliyordu.

Aleksandra Semyonovna'yla bile atismisti bir keresinde, ondan yardim istemedigini söylemisti.

Aleksandra Semyonovna'nin yaninda ona sitem edince kizdi, içinde birikmis tüm öfkeyle karsi geldi bana, ama sonra birden sustu, tam iki gün hiç konusmadi benimle, ilaç almak, hatta yemek yemek, su içmek istemedi. Yalniz ihtiyar doktorun sözünü dinliyordu.

Ilaç olayindan sonra doktorla ikisinin arasinda tuhaf bir yakinligin basladigim söylemistim. Nel i çok seviyordu ihtiyari, her zamanbiraz önce somurtan o degilmis gibigüler yüzle karsiliyordu onu.

Ihtiyar da her gün ugramaya baslamisti, bazan günde iki kere geliyordu. Nel i iyilesmeye, yavas yavas yataktan kalkmaya baslayinca bile onun kahkahalarim, sakalarim duymadan bir gün edemiyordu adamcagiz; öylesine büyülenmisti. Egitici, resimli kitaplar getiriyordu ona. Hatta bir tanesini

parayla almisti. Daha sonra tatlilar, güzel kutularda sekerler getirmeye basladi. Böyle zamanlarda, yas günü eglencesine geliyormus gibi magrur bir tavirla girerdi içeri, Nel i hemen anlardi armaganla geldigini. Doktor, getirdigi seyi göstermez, kurnaz kurnaz gülümseyerek Nel i'nin yanina oturur; akil i uslu bir kizin iyi armaganlar hakettigini söylerdi. Bunu söylerken Nel i'ye öylesine içten bakardi ki, kahkahalarla gülen kisin bakislarinda elinde olmadan sevgi pariltilari belirirdi. Ihtiyar sonunda magrur bir tavirla ayaga kalkar, seker kutusunu Nel i'ye uzatir, her keresinde de "Benim cici nisanlima" diye eklerdi. O anda hiç kusku yok ki Nel i'den mutlu hissediyordu kendini.

Sonra konusmaya basliyorlardi; bir doktor olarak bir sürü ögütler veriyordu Nel i'ye. Ders verir gibi,

Kisi önce sagligina dikkat etmelidir, diyordu. Bunun üç faydasi vardir: Bir, ölmez; iki, sagligim yitirmez; üç, bunlarin sonucunda mutlu olur. Sevgili Nel i, sizi üzen birtakim seyler varsa, unutmaya çalismalisiniz onlari, hiç akliniza getirmemelisiniz. Yoksa...o zaman hep iyi, neseli seyler düsünün...

Nel i soruyordu:

Iyi, neseli dediginiz nedir? Doktoru sasirtiyordu bu soru.

Sey iste canim... sözgelimi, sizin yasiniza yarasan bir oyun düsünün; ya da... buna benzer bir sey...

Oyun oynamak istemiyorum ben, diyordu Nel i, oyun oynamaktan hoslanmiyorum. Yeni yeni giysiler seviyorum.

Yeni giysiler mi? Him! Bu iyi degil iste. Kisi kendisinin olan seylerle yetinmesini bilmelidr.Ama...yeni giysi sevmek de... ayip degil tabiŒ.

Sizinle evlendigimiz zaman bana yeni giysiler alacak misiniz?

Doktor elinde olmadan kaslarim çatarak,

Bu da nereden çikti simdi? diyordu.

Nel i muzip muzip gülümsüyordu. Hatta bir keresindegaliba farkina varmadangülümseyerek bana da bakmisti. Doktor,

Ama sey... iyi bir ev kadim olursaniz alirim tabiŒ, diye devam ediyordu.

Evlendigimiz zaman da her gün ilaç içecek miyim?

Doktorun yüzü yavas yavas gülmeye basliyordu.

Arada bir içmen gerekir belki.

Nel i kahkahayla gülmeye basliyordu. Ihtiyar da gülüyor, sevgiyle bakiyordu ona. Sonra bana dönerek,

€ok zeki! diyordu. Ama gene dekaprisli, hodbin... sinirleri hala düzelmemis.

Ihtiyar hakliydi. Nel i'yi bir türlü anlayamiyordum. Ona karsi büyük bir suç islemisim gibi, hiç

konusmak istemiyordu benimle. €ok üzüyordu beni bu durum. Canim sikilmaya baslamisti artik, hatta bir gün ben de konusmadim onunla, ama devrisi gün yaptigimdan utandim... Sik sik agliyordu, onu susturmak, avutmak için ne yapacagimi bilemiyordum. Ama bir keresinde konustu benimle.

Bir aksam üzeri eve döndügümde yastigin altina aceleyle bir kitap sakladigini gördüm. Ben yokken masamin üzerinden alip okudugu romanimdi bu. Niçin saklamisti onu benden? "Utaniyor sanki" diye geçirdim içimden, ama renk vermedim. On bes dakika sonra bir is için mutfaga gitmemden yararlanarak aceleyle firladi, kitabi eski yerine koydu; döndügümde masamin üzerindeydi... Iki dakika sonra yanina çagirdi beni, sesinde heyecana benzer bir sey vardi. Dört gündür ilk kez konusuyordu benimle. Titrek bir sesle,

Siz... bugün...Natasa'yagitmeyecek misiniz? diye sordu. 340

Gidecegim Nel i; bugün muhakkak görmeliyim onu.

Nel i bir süre sustu, sonra gene o zayif, titrek sesiyle,

€ok mu...seviyorsunuz onu? dedi.

Evet Nel i, çok seviyorum,

Ben de çok seviyorum onu, diye fisildadi.

Gene sustu. Biraz sonra yüzüme ürkek ürkek bakarak,

Ona gitmek, onun yaninda kalmak istiyorum, dedi.

Sasirmistim.

Olmaz Nel i, dedim. Benim yanimda niçin kalmak istemiyorsun ?

Yüzü birden kipkirmizi kesildi.

Niçin olmazmis? Onun babasinin yanina gitmem için beni kandirmaya çalisan siz degil miydiniz?..

Hizmetçisi var mi Natasa'nin?

Var.

Yol versin ona; ben görürümbütün hizmetini. Karsilik istemeden her isiniyapacagim... Sevecegim onu, yemegini pisirecegim. ™yle söyleyin kendisine.

€ok tuhafsin Nel i! Hem onu çok yanlis tanimissin: Seni hizmetçi almaya razi olacagini mi saniyorsun? Alsa alsa küçük kiz kardesi gibi alir seni.

O zaman istemem. Istemem...

Neden?

Nel i cevap vermedi. Dudaklari titriyordu: Ha agladi ha aglayacakti. Biraz sonra, Peki, sevdigi adam birakiyor mu onu? diye sordu.

Sasirmistim.

Nereden biliyorsun bunu sen Nel i? dedim.

Siz anlatmistiniz ya...evvelki sabah Aleksandra

341

Semyonovna'nin kocasi geldigindeona da sordum: Her seyi anlatti bana.

Masloboyev mi geldi buraya ? Nel i basim önüne egerek cevap verdi: Evet.

Bana niçin söylemedin bunu?

Iste...

Bir an düsündüm. Ne dolaplar çeviriyordu acaba su Masloboyev. Gidip görmeliydim onu.

Hem Alyosa'nin Natasa'yibirakmasindan sana ne Nel i?

Basini kaldirmadan,

Siz çok seviyorsunuz onu, dedi, yalniz kalirsa evlenirsiniz onunla.

Hayir Nel i, benim onu sevdigim gibi o beni sevmiyor... sonra ben... Hayir Nel i, olamaz böyle bir sey.

Nel i basini kaldirip yüzüme bakmadan alçak sesle,

Hizmetçi gibi her isinize kosardim, diye fisildadi, keyfinizce, mutlu yasardiniz.

Içim sizliyordu, "Nesi var bu kizin, Tanrini, nesi var?" diye soruyordum kendi kendime. Nel i sustu, o aksam bir daha hiç konusmadi benimle. Sonra Aleksandra Semyonovna söyledi, arkamdan geç

saatlere kadar aglamis, öyle aglaya aglaya da uyumus. Gece uyku arasinda sik sik bir seyler sayikladi...

Ama o günden sonra daha bir kapandi içine, benimle hiç mi hiç konusmamaya basladi. Evet, sevgi dolu kaçamak birkaç bakisim yakalamistim üzerimde, amabu zayifligina kiziyormus gibigiderek mahzunlasiyor, hatta doktora bilezaval i ihtiyari pek üzüyordu busoguk davraniyordu.

™te yandan, gün geçtikçe iyilesiyordu, doktor a,çik havada birkaç dakika dolasmasina bile izin vermisti. Havalar pek güzel gidiyordu. O yil hayli geçe rastlayan paskalya yortusundan önceki Kutsal Haf342

ladaydik. Sabahleyin erkenden çikmistim evden, Natasa'yi görmeliydim; ama Nel i'yi biraz dolastirmak için erken dönecektim eve; hem yaninda kimse yoktu.

Ama evde beni nasil çarpici bir olayin bekledigini anlatamam. Aceleyle dönmüstüm. Anahtar kapinin disindaydi. Girdim: Kimsecikler yoktu. Elim ayagim tutulmustu. Masanin üzerinde bir kagit parçasi ilisti gözüme. Kursun kalemle, iri iri söyle yazilmisti kagida:

"Sizi birakip kaçiyorum, bir daha da hiç dönmeyecegim. Ama çok seviyorum sizi.

Nel i'niz"

Dehset içinde bir çiglik attim, kosarak çiktim evden.

IV

Sokaga yeni çikmis, ne yapsam, nereye gitsem diye düsünüyordum ki kapinin önünde duran bir payton ilisti gözüme. Aleksandra Semyonovna iniyordu içinden; bir kere daha kaçmasindan korkuyormus gibi, Nel i'nin elinden siki siki tutmustu. Yanlarina kostum.

Nel i, ne oldu sana! diye bagirdim. Nereye gittin? Niçin gittin?

Aleksandra Semyonovna kus civiltisina benzeyen ince sesiyle, Durun, dedi, acele etmeyin.™nce içeri girelim, her seyi ögreneceksiniz.

Yolda çabuk çabuk konusarak fisildadi bana:

™yle seyler anlatacagim ki size Ivan Petroviç, küçük dilinizi yutacaksiniz... Hele bir girelim içeri...

€ok önemli haberleri oldugu yüzünden bel iydi. Yukari çiktigimizda, . Hadi sen yat Nel i, dedi, hemen yataga gir; çok

yorgunsun... hasta hasta o kadar yolu kostun, hadi yat canim. Biz de mutfaga geçelim, rahat uyusun kiz.

Ardindan gitmem için göz kirpti bana. Ama Nel i yatmamisti; yataginda oturmus, el erini yüzüne örtmüs, öyle duruyordu.

Disari çiktik, Aleksandra Semyonovna hemen anlatti bana durumu. Sonra daha ayrintilariyla ögrendim olaylari. Söyle olmustu:

Benim eve dönmemden iki saat önce Nel i bana yazdigi puslayi masanin üzerine biraktiktan sonra dogru ihtiyar doktora kosmustu. Adresini biliyordu. Doktor, onu görünce donup kaldigini söylüyordu, "gözlerine inanamamis". Sözlerini bitirirken "onu gerçekten gördügüme simdi bile inanmiyorum, hiç bir zaman da inanamam buna", diye ekledi. Oysa Nel i'nin ona gittigi dogruydu.

Kiz içeri girip, ihtiyar kendini daha toparlayamadan boynuna atildiginda doktor çalisma odasinda koltuguna oturmus, sirtinda sabahligi, keyifli keyifli kahvesini içiyormus. Nel i, boynuna sarilip yanaklarini, el erini öpmüs, aglamaya baslamis; biribirini tutmaz sözcüklerle onu yanina almasi için yalvarmis; benimle artik yasayamayacagini, evden kaçtigini, çok istirap çektigini, bir daha onunla alay etmeyecegini, yeni giysi istemeyecegini, akil i uslu bir kiz olacagini, çok okuyacagini,

"gömleklerini yikayip ütülemesini" ögrenecegini (hiç kusku yok ki yoldabelki de çok öncedendüsünmüstü bütün bunlari) nihayet, gerekirse her gün ilaç içecegini söylemis. Evlenme konusununsa bir saka oldugunu eklemis, ihtiyar Alman, agzi açik, sigarasini tuttugu sag eli havada, öyle kalakalmis. Sigarasinin söndügünün bile farkina varmamis. Biraz kendine gelince, Matmazel, demis, anladigim kadariyla sizi yanima almami istiyorsunuz. Ama olamaz bu!

Gördügünüz gibi, fakirim, param yok... Hem böyle birdenbire... Korkunç344

bir sey bu! Sonra, yanilmiyorsam evinizden kaçtiniz. €ok ayip... Hem su da var, yalniz iyi havalarda büyügünüzle dolasmaniza izin vermistim, oysa siz evden kaçiyorsunuz... ilacinizi içmiyorsunuz. Aklim almiyor dogrusu...

Nel i sözünü bitirtmemis ona. Gene aglamaya, yalvarip yakarmaya baslamis, ama hiç birinin faydasi olmamis. Ihtiyar giderek daha sasiriyormus. Sonunda Nel i "Tanrim!" diye bagirarak çikmis odadan. Doktor olanlari bana anlatirken sözlerini söyle bitirdi: "O gün aksama kadar gelemedim kendime... gece de ilaç içtim..."

Nel i oradan Masloboyev'lere kosmus. ™nceden onlarin adresini de ögrenmis, güç de olsa bulmus evlerini. Masloboyev evdeymis. Nel i'nin

onlarla kalmak istedigini duyunca Aleksandra Semyonovna el erini birbirine vurmus. Bunu niçin istedigini, onu üzen seyin ne oldugunu, benden kaçmasinin sebebini sormus. Nel i cevap vermemis, kendini sandalyenin üzerine atmis.

Aleksandra Semyonovna Öyle agliyordu, öyle agliyordu ki, ölecek sandim", diye anlatiyordu. Nel i onu hizmetçilige, hiç degilse asçiliga kabul etmeleri için yalvariyor, "yerleri süpürürüm, çamasir yikamasini ögerenirim" diyormus. (Bu çamasir yikama konusuna, pek umut bagliyor, nedense bunu çok önemli sayiyordu.) Aleksandra Semyonovna, Nel i'yi yanlarinda alakoymak, durumu da bana bildirmek daha iyi olur demis. Ama Filip Filipiç kesinlikle karsi durmus bu düsünceye, kaçagi hemen geri götürmesini buyurmus. Yolda Aleksandra Semyonovna kucaklamis Nel i'yi, öpmüs; kiz bu kez nedense daha çok aglamaya baslamis. Onu görünce Aleksandra Semyonovna da aglamis. Yol boyunca hep aglamislar. Aleksandra Semyonovna hiçkiriklar arasindan, Niçin, niçin onun yaninda kalmakistemiyorsun Nel i? diye sormus. Eziyor mu seni?

Hayir, ezmiyor.

345

Neden öyleyse?

Nel i, sinir krizi gelmis gibi hüngür hüngür aglayarak,

Iste... istemiyorum onun yaninda kalmak... demis, yasayamam artik orada... hep huysuzluk ediyorum ona... ama o çok iyi... sizin yaninizda huysuzluk etmem... çalisirim.

Niçin huysuzluk ediyorsun Nel i?

Iste...

Aleksandra Semyonavna gözyaslarini silerek,

Ondan ögrenebildigim tek sey bu "iste" oldu, diye bagladi sözünü. Ne zaval i bir çocuk! Sar'adan mi öyle dersiniz Ivan Petroviç?

Nel i'nin yanma girdik; yüzünü yastiga gömmüs, agliyordu. ™nünde yere diz çöktüm, el erini tutup öpmeye basladim. Hizla çekti el erini, daha çok agladi. Ne söyleyecegimi bilemiyordum. Tam bu anda ihtiyar Ihmenev girdi içeri. Hepimizi yukardan asagi süzdükten sonra, Merhaba Ivan, dedi, bir is için geldim sana.

Beni yere diz çökmüs görünce sasirmisti. Son günlerde hastaydi. Yüzü bembeyazdi, zayiflamisti, ama birisine gösteris yapiyormus gibi, hastaligini umursamiyor, Anna Andreyevna'nin yalvarip yakarmalarina aldirmadan, yatmiyor, isleri için oraya buraya kosturup duruyordu.

Aleksandra Semyonovna ihtiyarin yüzüne dikkatli dikkatli bakarak, Simdilik hosça kalin, dedi. Filip Filipiç erken dönmemi söylemisti. Islerim var da... Neyse, aksam üzeri gene ugrarim size, iki saat kahrim.

Ihmenev, besbel i akli baska bir yerde,

Kim bu? diye fisildadi. Anlattim.

Him... Sana bir is için geldim Ivan...346

Niçin geldigini biliyor, bana gelmesini bekliyordum zaten. Nel i'yle, benimle konusmak, kizi benden istemek için gelmisti. Anna Andreyevna yetim kizi eve almaya sonunda razi olmustu. Onu kandirmak için çok ugrasmistim; annesi dedesince lanetlenen bu kimsesiz kizin durumunun Nikolay Sergeiç'in duygularini degistirecegini söylemistim. Planimi öylesine güzel, heyecanli anlatmistim ki, kizi bir an önce gidip getirmesi için kocasini bu kez o sikistirmaya baslamisti.

Ihtiyar dünden hazirdi böyle bir seye: Anna Andreyevna'sini sevindirmek istiyordu, sonra bazi düsünceleri vardi... Ama ilerde daha ayrintilarina inerek anlatacagim bütün bunlari...

Nel i'nin ihtiyari daha ilk görüsünde sevmedigini söylemistim. Sonralari, Ihmenev'in adi edilince kizin gözlerinde bir nefret pariltisi dikkatimi çekmeye basladi. Ihtiyar dogrudan dogruya konuya girdi. Hala yüzünü yastiga gömmüs, öyle duran Nel i'nin yanina gitti, elini tuttu, Kizimiz olarak evimize gelmek ister misin? diye sordu. Bir kizim vardi, canimdan,

dünyada her seyden çok severdim onu, ama yok artik o. ™ldü. Evimde ve .. kalbimde onun yerini almak ister misin?

Ihtiyarin atesten kupkuru, kizarmis gözlerinde yaslar parliyordu.

Nel i basini kaldirmadan,

Hayir, istemem, diye karsilik verdi.

Peki ama niçin, yavrum? Hiç kimsen yok. Ivan'in yaninda temel i kalamazsin, oysa benim evim sicak bir yuva olacaktir sana.

Nel i basini kaldirdi, yatakta ihtiyarin karsisina oturarak : Istemiyorum, çünkü siz hain, kalpsiz bir insansiniz! dedi. Evet, kalp diye bir sey yok sizde! Ben de kalp

sizim, hem herkesten kalpsiz... ama siz benden de kalpsizsiniz...

Kizin yüzü bembeyaz olmustu, gözlerinin içinde tuhaf pariltilar vardi. Güçlü bir duygunun etkisiyle olacak, titreyen dudaklari bile beyazlasmis, büzülmüstü. Ihtiyar saskin saskin bakiyordu ona.

Evet, benden kalpsizsiniz, öz kizinizi affetmek istemiyorsunuz çünkü. Onu temel i unutmak için baskasinin çocugunu almak istiyorsunuz yaniniza... insan öz evladini unutabilir mi hiç?

Sevebileceginizi mi saniyorsunuz beni? Yüzüme her bakisinizda benim bir yabanci oldugumu, kalbinizden söküp attiginiz kizinizi hatirlayacaksiniz... kötü bir insansiniz çünkü. Kötü insanlarin yaninda yasamak istemem ben, istemem, istemem!..

Nel i hiçkirdi, bana bir an bakti.

Yarin degil öbür gün paskalyadir... o gün herkes öpüsür, kucaklasir, barisir... bütün kusurlar unutulur... Ama siz... evet yalniz siz... Ah ne hain bir insansiniz! Gidin buradan!

Hüngür hüngür aglamaya baslamisti. Bu söylevi besbel i, ihtiyar onu bir kere daha evine götürmek isterse söylemek için önceden hazirlamis, ezberlemisti. Ihmenev sasirip kalmis, yüzü bembeyaz olmustu. Içinin sizladigi bel iydi. Nel i birden çilgin bir öfkeyle, Hem niçin, niçin herkes bu kadar düsünür beni, üzerime düser? anlamiyorum. Istemem, hiç kimse ilgilenmesin benimle, istemem! Dilenecegim ben!

Kendimi tutamadim,

Nel i, ne oluyor sana? diye haykirdim.

Ama karismam öfkesini büsbütün körükledi. Hiçkira hiçkira aglamaya basladi: Evet, burada kalmaktansa gider sokaklarda dilenirim daha iyi! Annem de dilenirdi benim, ölürken yoksul olmami, dilenmemi vasiyet etmisti bana, "ama, demisti, 348

yalniz..." Dilenmek ayip degildir, bir kimseden dilenmeyecegim ki... insanin herkesten dilenmesinde utanilacak bir sey yok; bir dilenci kadin öyle söylemisti. Daha küçügüm, baska ne gelir elimden... Herkesten dilenecegim ben de. Ama burada durmam, durmam... kötü bir kizim ben, ne kadar kalpsiz oldugumu görüyor musunuz!

Nel i birden masanin üzerindeki çay fincanini kaptigi gibi yere firlatti. Gözlerimin içine meydan okurcasina bakarak,

Kirildi iste, dedi. Topu topu iki fincaniniz vardi, öbürünü de kiracagim... O zaman çayi neyle içeceksiniz bakalim!

€ildirmisti sanki, ama bu öfkenin ona haz verdigi; bunun kötü, ayip bir sey oldugunu bile bile, kendini daha sonraki çilginliklara hazirladigi bel iydi. Ihtiyar, Hasta bu, Vanya, dedi, eger hasta degilse. . dogrusu çok tuhaf. Hadi hosça kal!

Sapkasini aldi, elimi sikti. Perisan bir durumdaydi. Nel i çok agir konusmustu. ™fkelenmistim.

Yalniz kalinca,

€ok hamsin Nel i! diye bagirdim. Utanmadin mi, hiç utanmadin mi! Evet, kötü, kalpsiz bir kizsin sen!

™yle oldugum gibi, sapkasiz kostum ihtiyarin pesinden. Onu kapiya kadar geçirmek, avunmasi için bir seyler söylemek niyetindeydim. Merdivenleri kosarak inerken Nel i'nin siteminden bembeyaz olmus yüzü gözlerimin önündeydi. Yetistim arkasindan.. Aci aci gülümseyerek, Zaval i kizin kendi derdi basindan askin, dedi, inan buna Ivan; bir de ben üzerine üzerine gittim.

Yarasini destim. Aç tokun halinden anlamaz derler; ben sunu ekleyecegim buna, aç da açin halinden her zaman anlamaz. Hadi hosça kal!

__ 349

Baska bir sey söyleyecek oldum, ihtiyar kolunu sal adi.

Beni birak artik, dedi. Bak da kiz kaçmasin. Sonra tuhaf bir öfkeyle ekledi:

™yleye benzer.

Bastonuyla kaldirim taslarina vura vura, hizli adimlarla uzaklasti yanimdan.

O anda içine dogan seyin gerçeklesecegini biliyor muydu acaba?

Yukari çiktigimda Nel i'nin gene evde olmadigini görünce ne denli büyük bir dehsete kapilmistim!

Disari kostum, komsularin kapilarini çalip Nel i'yi sordum. Onun beni birakip gene kaçtigina bir türlü inanamiyordum. Hem nasil kaçmis olabilirdi? Evet bir avlu kapisi vardi. Biz ihtiyarla konusurken yanimizdan geçmesi gerekiyordu. Ama onun, merdivende saklanip ben eve döndükten sonra kaçmis olabilecegi düsüncesi aklima gelince büyük bir umutsuzluga kapildim.

Ama çok uzaga gittigini sanmiyordum.

Telasla disari kostum. Ne olur ne olmaz diye kapiyi açik birakmistim.

™nce Masloboyev'lere gittim. Evde kimsecikler yoktu. Ne Masloboyev ne de Aleksandra Semyonovna vardi. Bir pusla birakarak yeni felaketten haberdar ettim onlari, Nel i gelirse durumu hemen bana bildirmelerini yazdim; hemen doktora gittim. O da yoktu evde. Hizmetçisi Nel i'nin sabahkinden baska bir kere daha gelmedigini söyledi. Simdi ne yapacaktim? Bubnova'nin evine kostum, tabutçunun karisindan ev sahibesinin bir is yüzünden iki gündür karakolda oldugunu, Nel i'nin de o samandan beri oralarda hiç görünmedigini ögrendim. Yorgun, bitkin bir durumda gene Masloboyev'lere kostum. Gene ayni cevap: Gelen giden olmamisti; kendileri de dönmemisti daha. Puslam masanin üzerinde duruyordu. Ne yapmaliydim?_ 350

™lesiye üzgün, bitmis, gece geç saat eve dönüyordum. O aksam Natasa'ya gitmem gerekiyordu; sabahleyin çagirmisti beni. Oysa bütün gün agzima bir lokma bir sey koymamistim. Nel i'yi düsündükçe fena oluyordum. "Nedir bu? diye düsünüyordum. Hastaliginin tuhaf bir sonucu mu acaba? Aklim mi kaçirdi yoksa? Tanrim! Nerede o simdi, nerede arasam onu?"

Kendi kendime böyle sordugum onda V. köprüsünde, birkaç adim önümde birden Nel i'yi gördüm.

Sokak fenerinin dibinde duruyor, beni görmüyordu. Ona dogru kosmak geldi içimden, ama durdum. Sasirmistim. "Ne yapiyor orada acaba?" diye düsündüm. Onu artik kaybetmeyecegime emin oldugum için durup beklemeye karar verdim. On dakika izledim hareketlerini, öyle dikiliyor, gelip geçenlere bakiyordu. Iyi giyimli bir ihtiyar görünce yanina gitti. Adani cebinden bir sey çikarip ona uzatti, durmadan geçti. Nel i öne egilerek saygilarim belirtti, O anda hissettiklerimi anlatamam. Yüregime dayanilmaz bir aci gelip saplanmisti... Benim için çok degerli, sevdigim, üzerine titredigim bir yaratik gözlerimin önünde ayaklar altina alinmis, çamura bulanmisti sanki.

Gözyaslarini birden bosandi.

Evet, o anda çok öfkeli oldugum halde zaval i Nel i için agliyordum: Ihtiyaci oldugundan dilenmiyordu; sokaga atilmis, kaderiyle basbasa birakilmis degildi. Ona eziyet eden insanlardan degil, gözünün içine bakan, onu seven dostlarindan kaçmisti. Bu davranisiyla birisine eziyet etmek, göz

dagi vermek istiyor, ögünüyordu sanki! Ama ruhunda esrarli bir degisiklik oluyordu...

Evet, ihtiyar hakliydi; hakarete ugramis, ezilmisti bu çocuk, yarasi öyle kolay kolay onacak çesidinden degildi. O da bu yarayi bizlere olan güvensizligiyle mahsus desiyordu. Duydugu aci, deyim yerindeyse, bu istirap bencil igi haz veriyordu ona sanki. Acilarini böyle körüklemesini, duy 351

dugu hazzi anliyordum: Ezilen, gururu incinen, kaderin sil esini yiyen insanlarin çoguna bunlarin bir haksizlik oldugunu bilmek özel bir haz verir. Ama Nel i hangi haksizliktan yakinabilirdi?

Kaprisleriyle, tuhaf çikislariyla bizleri sasirtmak, korkutmak istiyor, ögünüyordu sanki... Ama hayir!

Yalnizdi simdi, hiç birimiz görmüyorduk dilendigini. Yoksa dilenmek miydi ona haz veren? Ne yapacakti sadakayi, parayi ne yapacakti?

Ihtiyarin verdigini aldiktan sonra köprüyü geçti, vitrini iyice aydinlatilmis bir magazanin önünde durdu. Kazandigi paralari saymaya koyuldu. On adim ötesinde duruyordum. €ok para vardi elinde; sabahtan beri dilendigi bel iydi. Paralari avucunda siki siki tutarak sokagi geçti, küçük bir dükkana girdi. Hemen dükkanin ardina kadar açik kapisina yaklastim, Nel i ne yapacak diye baktim.

Avucundaki paralari tezgahin üzerine koymus, sabahleyin Ihmenev'le bana ne denli kötü bir kiz oldugunu göstermek için kirdigi çay fincanina benzeyen bir fincana bakiyordu. On bes köpek degerinde bir fincandi bu; belki daha bile ucuzdu. Adam fincani kagida sarip Nel i'ye verdi. Kiz mutlu bir yüzle, çabuk çabuk yürüyerek çikti dükkandan. Tam önümden geçerken, Nel i! diye seslendim, Nel i!

Ürperdi, yüzüme bakti, fincan elinden kayip yere düstü, kirildi. Yüzü bembeyazdi; ama yüzümden her seyi gördügümü, bildigimi anlayinca kizardi. Dayanilmaz, istirap dolu bir utangaçlik vardi bu kizarmada. Elinden tutup eve götürdüm onu; uzak degildi ev. Yolda hiç konusmadik. Içeri girince sandalyeye çöktüm. Nel i karsimda dalgin, üzgün ayakta duruyor,

önüne bakiyordu. Yüzü her zamanki gibi renksizdi. Basini kaldirip bana bakamiyordu.

Nel i, dedim, dileniyor muydun?

Evet! diye fisildadi. 352

Basini daha da egdi önüne.

Bana sabahleyin kirdigin çay fincaninin aynisini almak için mi yaptin bunu?

Evet...

Bu fincan için sitem mi ettim sana, bagirip çagirdim mi? Bu yaptiginin ne kadar kötü, haince bir sey oldugunu anlamiyor musun Nel i? Yakisir mi sana? Hiç utanmiyor musun? Yoksa...

isitilir isitilmez bir sesle,

Utaniyorum... diye fisildadi.

Yanagindan asagi iri bir gözyasi tanesi yuvarlandi.

Utaniyorsun demek... dedim. Sevgili Nel i, sana karsi suçluysam affet beni, barisalim.

Basini kaldirip yüzüme bakti, gözlerinden yaslar bosandi, boynuma atildi.

Tam bu anda Aleksandra Semyonovna daldi içeri.

Ne o? Burada mi? Gene ha? Ah Nel i, ah! Ne oluyor sana? Neyse canim, evde olsun da... nerede buldunuz onu Ivan Petroviç?

Soru sormamasi için göz kirptim Aleksandra Semyonovna'ya, anladi beni. Hala aci aci aglayan Nel i'yle tatli tatli vedalastim; iyi yürekli Aleksandra Semyonovna'ya ben dönünceye kadar bir yere gitmemesini tembihledim, Natasa'ya kostum. €ok geç kalmistim, onun için acele ediyordum.

O aksam kaderimiz bel i olacakti: Natasa'yla konusacak çok seyimiz vardi; ama ben gene de sözü

Nel i'ye getirdim, her seyi ayrintilariyla anlattim. Natasa'yi pek ilgilendirmis, hatta sasirtmisti anlattiklarim. Bir an düsündükten sonra,

Bak ne diyecegim Vanya, dedi, bana öyle geliyor ki seviyor seni bu kiz.

Sasirma sirasi simdi bendeydi.Ne... nasil?

353

Kadinca bir sevgiyle...

Saçmalama Natasa! Daha çocuktur!

Neredeyse on dört yasinda bir çocuk... Bu hirçinligi onu anlamamandan, belki kendi kendini bile anlamamasindandir ...€ocuksu, ama sön derece ciddi, istirap dolu bir hirçinliktir bu. Isin en önemli yani da: Seni benden kiskaniyor. Beni çok sevdigin için evde hep benden söz ediyor,beni düsünüyor,merak ediyorsundur; tabiŒ bu yüzdenonunla gereginceilgilenemiyorsun.Budurumu farkettigi için cani sikiliyordur. Belki de seninle konusmak, duygularini sana açmak istiyor, ama bunu basaramiyor, utaniyor, ne istedigini bilemiyor... bir firsat bekliyordur. Oysa sen, bu firsati ona verecegine kaçiyorsun ondan, hasta hasta yalniz birakiyorsun onu, bana gelip sabahtan aksama kadar kaliyorsun.Arkandan agliyordur... seni ariyordur... hele onu anlamaman istirabini bir kat daha dayanilmaz yapiyordur. Bak, böyle bir anda bile benim için yalniz biraktin onu. Görürsün, yarin gene hastalanacak. Nasil birakabildin onu? €abuk kos yanina...

Birakmasina birakmazdim, ama...

Ben çagirmistim seni, degil mi? Simdi de git diyorum.

Peki, gidecegim, ama bu söylediklerinin hiç birine inanmiyorum.

Yadirgamakta haklisin. Ama kizin basindan geçenleri düsün, o zaman anlarsin. Benim, senin gibi bir çocukluk devresi geçirmedi o...

Gene de geç döndüm eve. Aleksandra Semyonovna Nel i'nin o aksamki gibi durmadan agladigini,

"öyle aglaya aglaya Uyuyakaldi" gini söyledi. "Ben gideyim artik, Ivan Petroviç, Filip Filipiç erken gel demisti. Zaval i bekliyordur beni".

EzilenlerF: 23 354

Tesekkür ettim, Nel i'nin basucuna oturdum. Böyle bir anda onu yalniz biraktigim için kendi kendimden utaniyordum. Basucunda gece geç saatlere kadar oturdum, düsündüm... Ne ugursuz günlerdi onlar!

Ama önce su iki haftada olanlari anlatmaliyim...

V

Prensle B. lokantasinda yedigim o yemekten sonra birkaç gün hep Natasa'yi merak ettim. Her an

"Su Al ahin belasi Prens Natasa'ya ne yapacak, nasil öç alacak ondan acaba?" diye soruyordum kendi kendime. Kafamin içi karmakarisikti. Düsüne düsüne, Prensin tehditlerinin kuru siki olmadigi, Alyosa'yla iliskisini kesmedigi sürece Natasa'nin basini belaya sokabilecegi sonucuna vardim. "Kisiligi olmayan, kindar, kötü ruhlu, çikarci bir adamdir", diye düsünüyordum. Kendisine edilen hakareti kolay kolay unutamaz, ilk firsatta öcünü alirdi. Bir noktayi açik açik söylemisti bana: Alyosa'yla Natasa'nin ayrilmalarini kesinlikle istiyor, benden de "duygulu, Schil er'varŒ bir olay olmamasi için Natasa'yi bu ayriliga hazirlamami" bekliyordu. En çok üzerinde durdugu konu Alyosa'nin onu iyi, sevimli bir baba saymakta devam etmesiydi tabiŒ; sonra Katya'nin paralarini ele geçirmek için bu çok önemliydi. Böylece bana Natasa'yi yakin olan ayriliga hazirlamak kaliyordu. Oysa Natasa'da tuhaf bir degisiklik dikkatimi çekiyordu son günlerde: benimle eskisi gibi içten degildi artik; hatta güvenmiyordu bana sanki. Avutmaya çalismam sadece aci veriyordu ona; sorularim canini sikmaya, hatta sinirini bozmaya baslamisti. Bazan ben yaninda otururken odanin içinde kol arini önünde kavusturmus, dalgin, benim var 355

ligimi bile unutmus gibi bir asagi bir yukari dolasiyordu. Arada göz göze geldigimiz olursa (bakislarim bile kaçirmaya baslamisti benden) yüzünü bir can sikintisi ifadesi kapliyor, hemen öte yana çeviriyordu basini. Onun da ayrilmayi düsündügünü, planlar kurdugunu biliyordum. Istirap duymadan, yüregi sizlamadan düsünebilir miydi bunu? Alyosa'dan ayrilmaya kararli oldugundan kuskum yoktu. Ama hüzün dolu umutsuzlugu gene de üzüyor, korkutuyordu beni. Bu konuda onunla konusmaya, onu avutmaya cesaret edemiyor, dehset içinde sonucu bekliyordum.

Onun bana karsi sogukluguna gelince, bu durum beni huzursuz ediyor, üzüyordu ama, Natasa'min duygularina inancim sonsuzdu: çok kederli, sinirli oldugunun farkindaydim. Her çesit ilgi sadece canini sikiyor, öfkelendiriyordu onu. Böyle durumlarda özel ikle yakinlarimizin, içimizi bilen dostlarimizin ilgisi daha bir agir gelir bize. Ama sonunda Natasa'nin gene bana gelecegini, iç

huzurunu gene benim kalbimde arayacagim çok iyi biliyordum.

Prensle aramda geçen konusmadan hiç söz etmemistim ona tabiŒ: anlatacaklarim onu daha da heyecanlandirmaktan, üzmekten baska bir seye yaramazdi. Yalnizca, söz arasinda Kontesin evine Prensle gittigimi, bu adamin çok alçak, hain olduguna kuskum kalmadigini söyledim. Natasa bu konuda hiç bir sey sormadi bana; buna çok sevindim. Ama Katya üzerine anlattiklarimi büyük bir dikkatle dinledi. Sözlerimi bitirince Katya üzerine de bir sey söylemedi, ama soluk yüzü hafiften kizardi. O gün yaninda kaldigim sürece pek heyecanliydi. Katya'nin bende biraktigi izlenimi saklamadim ondan. Niçin saklayacaktim. Nasil olsa anlardi bunu, kizardi sonra. Bunun için elimden geldigince ayrintilariyla, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalisarakonun 356

bu durumda bir sey sormasinin güç olacagini biliyordum: sevgilisini elinden alan bir kizin üstünlüklerini sogukkanlilikla sorabilir mi insan?evet, sorabilecegi her seyi daha o sormadan cevaplandirmaya çalisarak anlattim.

Prensin Alyosa'yi Katya'yla birlikte köye götürecegini Natasa'nin bilmedigini saniyor, bunu ona nasil açacagimi düsünüyordum. Ama durumu alistira alistira anlatmaya çalisirken Natasa sözümü

kesip, onu avutmaya bosuna ugrasmamami, her seyi bes gündür bildigini söyleyince sasirip kaldim.

Tanrim!diyehaykirdim, kimsöyledibunusana?

Alyosa.

Nasil? Alyosa mi?Evet, her seyi göze aldim Vanya.

Bunu söylerken gözlerinin içinde öyle bir ifade vardi ki, bu konuyu kapamak istedigini hemen anladim.

Alyosa sik sik ugruyordu Natasa'ya, ama ancak bir dakika kalip gidiyordu. Yalniz bir keresinde birkaç saat kalmisti; ama o zaman da ben yoktum, Içeri çogunlukla üzgün giriyor, Natasa'ya ürkek ürkek bakiyordu; ama Natasa öylesine içten, iyi karsiliyordu onu ki, biraz sonra her seyi unutup gülmeye basliyordu Alyosa. Bana da sik sik, hemen her gün ugruyordu. Dogrusu çok üzülüyor, istirap çekiyordu; bir an yalniz kalamiyor, avunmak için bana kosuyordu.

Ne söyleyebilirdim ona? Soguk oldugumu, onunla ilgilenmedigimi, hatta ona kizdigimi söyleyerek sitem ediyordu bana. Üzülüyor, agliyor, Katya'ya kosuyor, orada avunuyordu.

Natasa bana bu yolculuktan haberdar oldugunu söyledigi gün (Prensle konusmamin üzerinden bir hafta geçmisti) Alyosa son derece üzgün, bana geldi, boynuma sarildi, bebek gibi hüngür hüngür aglamaya basladi. Ben

susuyor, ne diyecegini bekliyordum.

Asagilik, adi bir insanim ben, Vanya, diye basladi. Kendi kendimden kurtar beni. Alçak, igrenç bir insan oldugumdan degil, benim yüzümden Natasa mutsuz olacagi için agliyorum. Evet, mutsuz edecegim onu... Vanya, sevgili dostum, söyle bana, benim yerime sen karar ver, hangisini daha çok seviyorum? Katya'yi mi Natasa'yi mi?

Bunu ben bilemem, dedim, sen daha iyi bilirsin...

Hayir Vanya, anlamadin; sana böyle bir soru soracak kadar budala degilim. Sasirip kaldim. Kendi kendime soruyorum busoruyu, amabircevapveremiyorum. Sen disardan baktigin için daha iyi görebilirsin... Bilmesen bile, düsünceni söyle.

Bence Katya'yi daha çok seviyorsun.

™yle mi saniyorsun?! Hayir, hayir! Yaniliyorsun! Natasa'ya olan sevgim sinirsizdir. Ondan dünyada ayri yasayamam, birakamam onu; Katya'ya da söyledim bunu, o da benimle ayni düsüncede. Neden susuyorsun? Gördüm, gülümsedin. Simdiki gibi... çok üzgün oldugum zamanlar beni avutacak ne söyledin ki bana, simdi söyleyeceksin ! Al ahaismarladik!

Kosarak çikti gitti. Konusmamizi sessizce dinleyen Nel i sasirip kalmisti. Hala geçmemisti hastaligi, hep yatiyor, devamli olarak ilaç aliyordu. Bana geldigi zamanlar hiç konusmazdi onunla Alyosa, hatta hiç ilgilenmezdi.

iki saat sonra Alyosa gene geldi. Gülüyordu. Gene boynuma sarildi.

Her sey tamam!diye haykirdi. Bütün kuskular kalkti ortadan artik. Sizden çikinca dogru Natasa'ya gittim: sinirlerim bozuktu, onu görmeden edemezdim. Içeri girer girmez önünde yere kapanip ayaklarini öptüm: yapmaliydim bunu, yoksa üzüntümden ölürdüm. Hiç bir sey söylemeden kucakladi beni, aglamaya bagladi.Katya'yi 358

ondan çok sevdigimi açik açik söyledim kendisine...

Ne dedi?

Hiç bir sey demedi, sadece oksadi beni, yatistirmaya çalisti; beni, bunu ona söyleyen beni! insana huzur vermesini biliyor Natasa, Ivan Petroviç! Ah, uzun uzun agladim, içimi döktüm ona. Katya'yi çok sevdigimi açik açik söyledim, ama kimi seversem seveyim onsuz, Natasa'siz yasayamayacagimi,ölecegimi de ekledim.Evet Vanya, onsuz bir gün yasayamam ben, biliyorum!

bunun için hemen evlenmeye karar verdik. Ama kutsal hafta oldugundan evlenemiyoruz,köyden dönüsteevlenecegiz. Yani haziranin birinde...Babam

sesçikarmayacaktir, bundan kuskum yok.Katya'ya gelince, önemli degil!.. Natasa'siz yapamam ben... Evlenir, onun, Katya'nin yanina gideriz...

Zaval i Natasa! Bu çocugu avutmak, onunla oturup anlattiklarini dinlemek, bu saf bencilin içini rahatlatmak için ona yakinda evlenebileceklerini söylemek kim bilir ne agir gelmistir ona!..

Gerçekten de birkaç gün rahatlamisti Alyosa. Zayif yüregi bu üzüntüye yalniz basina dayanamayacagi için kosuyordu Natasa'ya zaten. Ama ayrilik zamani yaklasinca gene telaslandi, gene bana kosup içini döktü. Son günlerde Natasa'ya öylesine baglanmisti ki, degil bir buçuk ay, bir gün bile ayrilamiyordu ondan. Son ana kadar bir bucuk ay için ayrilacaklarina, dönüste hemen evleneceklerine içtenlikle inaniyordu. Natasa'ya gelince, kaderinin artik tamamen degismekte oldugunu, Alyosa'nin ona bir daha hiç dönmeyecegini, öyle olmasinin da gerektigini biliyordu.

Sonunda ayrilik günü geldi çatti. Natasa hastaydi. Benzi uçuk, bakislari donuk, dudaklari kupkuruydu. Arada bir kendi kendine bir seyler mirildaniyor, seyrek olarak da basini kaldirip gözlerimin içine dikkatli dikkatli bakiyordu. Aglamiyor, sorularima cevap vermiyordu. O

daya giren Alyosa'nin çin çin öten sesi duyuldugunda kuru bir yaprak gibi titredi. Yüzü bir anda kipkirmizi oldu, aceleyle Alyosa'nin yanina gitti; heyecanla kucakladi onu, öptü, gülümsedi...

Alyosa dikkatli dikkatli bakiyordu Natasa'nin gözlerinin içine; arada bir endiseyle hasta olup olmadigini soruyor, köyde çok kalmayacagini, dönünce hemen evleneceklerini söyleyerek avutmaya çalisiyordu onu. Natasa'nin kendini tutmak, gözyaslarini bastirmak için insanüstü bir güç harcadigi bel iydi. Alyosa'nin yaninda aglamak istemiyordu.

Bir ara Alyosa, o yokken sikinti çekmesin diye Natasa'ya yeterince para birakmasi gerektigini, babasinin ona yol için çok para verecegini vaadettigini söylemis, Natasa hemen çatmisti kaslarini.

Yalniz kaldigimizda Natasa'ya, bende onun için yüz el i ruble oldugunu söyledim. Bu paranin nereden çiktigini sormadi. Alyosa'nin gidisinden iki, Natasa'yla Katya'nin ilk ve son görüsmelerinden bir gün önce olmustu bu. Katya Alyosa'yla bir pusla yol amis, Natasa'dan yarin onu ziyaret etmesine izin yermesini dilemisti; bir iki satir da bana yazmistir benim de orada bulunmami istiyordu.

Basim çok kalabalik oldugu halde, saat on ikide (Katya'nin görüsme için önerdigi saatti bu) Natasa'da olmaya karar vermistim. Nel i'den baska, son günlerde Ihmenev'lerle de ugrasiyordum...

Iki hafta önce tasinmaya baglamistim onlara. Bir sabah Anna Andreyevna önemli, son derece önemli bir is için çagirtmisti beni. Gidince yalniz bulmustum onu evde: heyecandan tir tir titreyerek, dehset içinde odada bir asagi bir yukari dolasiyor, Nikolay Sergeiç'in dönüsünü

bekliyordu. Geçen her anin çok degerli oldugu bel iydi ya, gene de ne olup bittigini uzun süre ögrenemedim ondan. Gereksiz, durumla uzaktan yakindan ilgisi olmayan bir sürü sitemdenhiç

ugramadigimdan, onla 360

ri yetim gibi bir yana ittigimden, kederleriyle basbasa biraktigimdan uzun uzun yakindisonra Nikolay Sergeiç'in son üç gündür "anlatilmaz" bir telas, heyecan içinde oldugunu söyledi.

Eski Nikolay Sergeiç degil sanki, diyordu. Hummaya yakalanmis gibi. Geceleri usulca kalkiyor yataktan, tasvirin önünde diz çöküp dua ediyor, uykuda sayikliyor, uyanik oldugu anlarda ise yari deli gibi: dün sofraya oturmustuk, önündeki kasigi görmedi; bir sey soruyorsun ona, hiç ilgisi olmayan cevaplar veriyor. Sik sik bir yerlere gidiyor; "Isim var, diyor, avukati görmem gerek". Bu sabah odasina kapandi, "dava için istenen bir kagit yazacagim" dedi. Önündeki kasigi göremezken kagit mi yazacaksin?" diye geçirdim içimden. Kapidaki delikten baktim, dogru, bir seyler yaziyor, ama bir yandan da agliyordu. "Is kagidi da böyle mi yazilirmis ki!" dedim kendi kendime, Belki de bizim Ihmenevka için üzülüyordu. Tam ben böyle düsünürken birden firladi yerinden, kalemi masanin üzerine firlatti, yüzü kizardi, gözleri parladi, sapkasini kaptigi gibi disari çikti. "Biraz sonra

dönecegim Anna Andreyevna", dedi. O gidince ben de dogru masasinin yanina vardim. Masasinin üzeri her zaman davayla ilgili kagitlarla doludur, dokundurtmaz onlara beni.

Kaç kere yalvarmisimdir ona "birak da bir düzene koyayim sunlari, masanin tozunu alayim" diye.

Hemen kizar ben böyle söyleyince. Buraya, Petersburg'a geleli çok sinirli oldu. Biraz önce yazdigi kagidi aramaya koyuldum masanin üzerinde. Kagidi yanina almadigini, kalkarken öteki kagitlarin altina soktugunu görmüstüm. Bak anam babam, Ivan Petroviç, ne buldum orada...

Yarisina kadar karmakarisik bir elyazisiyla doldurulmusöyle ki bazi yerleri okunmuyordubir dosya kagidi uzatti bana.

361

Zaval i ihtiyar! Daha ilk satirdan kime, niçin yazdigi bel iydi. Natasa'ya, sevgili Natasa'sina mektuptu bu. Sefkat, sevgi dolu sözlerle kizini affettigini bildiriyor, onu eve çagiriyordu. Aceleyle yazilmis, bir çok yerine mürekkep bulasmis mektubun bazi satirlari okunmuyordu. Ama ihtiyari kaleme sarilmaya zorlayan taskin duygu apaçik bel iydi. Biraz sonra yerini baska bir duyguya birakmisti bu: ihtiyar kizma sitem etmeye, suçunu yüzüne vurmaya basliyor, inadini öfkeyle hatirlatiyor, duygusuz bir kiz oldugunu, annesine babasina yaptigini belki de bir kere düsünmedigini söylüyordu. Gururu yüzünden onu cezalandirmakla, lanetlemekle tehdit ediyor; mektubunu, hemen eve dönmesini, ancak o zaman, "aile yuvasinda" yeni bir hayata basladiktan sonra onu affedebilecegini söyleyerek bitiriyordu. ilk satirlarda gösterdigi coskunluktan biraz sonra utandigi, gururunun incinmesinden istirap duydugu bel iydi; mektubunu öfkeyle, tehditler savurarak bitirmesi bu yüzdendi. Yasli kadin kol arini gögsünün üzerinde kavusturmus, karsimda ayakta duruyor, ne söyleyecegimi bekliyordu.

Düsüncelerimi açik açik söyledim :

Ihtiyarin Natasa'siz yasamaya gücü kalmadi artik, dedim; görürsünüz, yakinda affedecek onu; tabiŒ gene de duruma bagli... Davanin böyle sonuçlanmasi zaval inin sinirlerini çok bozdu, gururunu incitti. Bu durumda

kendisine bir can yoldasi aramasi olagandi; tabiŒ dünyada en çok sevdigi insani, Natasa'yi daha çok hatirlamaya basladi bu yüzden... Sonra, Alyosa'nin onu yakinda birakacagini da duymustur, devamli olarak ilgileniyor Natasa'yla çünkü. Kizinin durumunu anlamis, onun simdi tesel iye ne denli muhtaç oldugunu hissetmis olabilir. Ama gururuyla oynandigina inandigi için yenememistir kendi kendini. Ilk adimi Natasa'nin atmayacagini; onlari belki aklina bile getirmedigini, barismak ihti 362

yaci duymadigini düsünmüs de olabilir. Evet, yüzde yüz böyle düsündü, mektubun sonunu da bunun için getirmedi. Bu durum, eskisinden daha etkili olacak hakaretlerin dogmasina sebep olacaktir belki de...

Yasli kadin aglayarak dinliyordu beni. Hemen Natasa'ya gitmem gerektigini, geç kaldigimi söyleyince birden ürperdi, en önemli olani unuttugunu söyledi. Mektubu kagitlarin arasindan çikarirken bir kaza olmus, mürekkep sisesini devirmis. Gerçekten de kagidin bir kösesi mürekkeplenmisti. Yasli kadin, kocasinin bu lekeden o yokken kagitlarinin karistirildigini, Anna Andreyevna'nin mektubu okudugunu anlayacagindan korkuyordu. Hakliydi da: Nikolay Sergeiç

sirrini ögrendigimizi anlarsa utancindan, öfkesinden inadini sürdürür. Natasa'yi affetmemek için diretirdi.

Ama durumu söyle bir düsündükten sonra üzülmemegini söyledim yasli kadina. "Masadan kalkarken o kadar heyecanliydi ki, bu ayrintilari hatirlayamaz bile, dedim, mektubu kendi mürekkepledi sanir". Anna Andreyevna'yi böylece avuttuktan sonra mektubu dikkatle eski yerine koyduk. Tam çikarken aklima yasli kadinla Nel i konusunu ciddŒ olarak konusmak geldi. Ölen annesi tipki Natasa gibi babasinca lanetlenen kimsesiz, zaval i kizin basindan geçen acikli olaylar Nikolay Sergeiç'i yumusatabilir belki, dedim. Böyle bir duygulanmaya hazirdir zaten; kizinin özlemi gururunu yavas yavas kirmaya basladi. Simdi son bir itis gerek ki, Nel i olabilir hu". Yasli kadin büyük bir dikkatle dinliyordu beni. Heyecandan, umuttan yüzüne bir canlilik gelmisti. Simdiye kadar bunu ona niçin söylemedim diye sitem etmeye basladi bana. Nel i'yle ilgili bir sürü sorular sordu; kocasina simdi Nel i'yi almasi için kendisinin yalvaracagim söyledi. Nel i'yi yürekten sevmeye baslamisti; hasta oldugu için üzülüyordu. Kilere kosup bir kutu reçel getir 363

di, "bunu ona götür" dedi. Doktor param olmadigini düsünerek yirmi ruble vermek istedi bana, almayinca çok us–ldü; ancak Nel i'nin giyecege ihtiyaci oldugunu söyledigimde rahatladi; kosup sandiginda "yetimcik" için bir seyler aramaya koyuldu.

O sandigin içindekileri bir bir disari çikarirken ben de Natasa'ya gittim. Merdivenleri döne döne çikarken Natasa'nin kapisinda bir adam gördüm. Kapiyi çalmaya hazirlaniyordu, beni görünce durdu. Bir anlik kararsizliktan sonra aceleyle asagi inmeye basladi. Natasa'nin katina çikan son basamakta karsilastim onunla. Bunun Ihmenev oldugunu gördügüm andaki saskinligimi anlatamam. Merdiven gündüzleri bile pek karanlik olurdu. Bana yol vermek için sirtim duvara yasladi; yüzümden ayirmadigi bakisindaki tuhaf parilti hala aklimdadir. Yüzü kipkirmizi olmaliydi.

Sasirmis, heyecanlanmisti. €atlak bir sesle,

Sen miydin Vanya? dedi. Bir tanidigi ariyordum da... katip... hep su isler... geçenlerde buraya bir yere... tasinmisti... anlasilan burada degil. Yanlis geldim. Hadi hosça kal.

€abuk çabuk inmeye basladi basamaklari.

Zamani gelinceye kadar Natasa'ya bu karsilasmadan söz etmemeye karar verdim, ama Alyosa köye gidince hemen söyleyecektim. O siralar çok sinirli, üzgündü, bu olayin önemini geregi gibi kavrayamazdi. Erkendi daha.

O gün Ihmenev'lere gitmeyi çok istedigim halde, gitmedim. Ihtiyarin benden sikilacagini düsünüyordum; hatta merdivenlerdeki karsilasmamizdan sonra mahsus kosup geldigimden de kuskulanabilirdi. Iki gün sonra ugradim onlara. Ihtiyar üzgündü, ama oldukça serbest bir tavirla karsiladi beni, hep islerinden söz etti.

Bir ara durup dururken, son derece önemsemez bir 364

tavirlaama gözlerini benden kaçirarak,

™nceki gün kime gidiyordun öyle? dedi. Hani merdivende karsilasmistik.

Ben de gözlerimi kaçirarak cevap verdim :

Bir arkadasima.

™yle mi! Ben de katip Astafyev'i ariyordum;o evi göstermislerdi...meger orada oturmuyormus..._

Hep su islerim... sana anlatmistim galiba, senatoda verilen karar...

Durmadan anlatiyordu. islerinden söz etmeye baslayinca yüzü kizarmisti bile. Anna Andreyevna'yakadincagizi sevindirmek içino gün her seyi anlatmis; ama ihtiyarin yüzüne dikkatli bakmamasi, renk vermemesi, imali konusmamasi; kisacasi, kocasinin bu hareketinden haberdar oldugunu bel i etmemesi için yalvarmistim. Kadincagiz o kadar sevindi ki, önce inanmadi bana.

Yetim kiz konusunu Nikolay Sergeiç'e ima ettigini, ama kocasinin önceleri o kadar istedigi halde, hiç ses çikarmadigini söyledi. Yarin Anna Andreyevna'nin, kocasina yetim kizi eve almasini dogrudan dogruya söylemesine karar verdik. Ama devrisi gün ikimiz de çok heyecan, korku çektik.

Ihmenev sabahleyin, onun isiyle ilgilenen memuru görmüstü. Memur, Prensi gördügünü, Prensin

"bazi ailevŒ durumlardan ötürü" Ihmenevka'ya el koymakla beraber, on bin rubleyi almamak niyetinde oldugunu söylemis, ihtiyar, memurdan dogru bana kosmus. Son derece sinirliydi, gözleri parliyordu. Nedense disari, merdiven basina çagirdi beni, hemen gidip Prensi onun adina düel oya çagirmam için yalvarmaya basladi. ™ylesine sasirmistim ki, uzun süre hiç bir sey düsünemedim. Yatistirmak istedim onu. Ama ihtiyar birden öfkelendi, fenalasti. Bir bardak su getirmek için içeri kostum; geri döndügünde Ihmenev'in yerinde yel er esiyordu.

365

Devrisi gün evine gittim, yoktu. Üç gün gören olmadi onu.

Üçüncü gün her seyi ögrendik. Benden dogru Prensin evine gitmis; onu evde bulamayinca bir pusla birakmis. Memura söylediklerinden haberdar oldugunu, bunu kendisi için büyük bir hakaret, Prensi de asagilik bir insan saydigini, bu yüzden onu düel oya çagirdigini yaziyor; bu çagrisini kabul etmezse onu rezil edecegi tehdidini savuruyordu.

Anna Andreyevna ihtiyarin eve çok heyecanli döndügünü, hemen vurup kafayi yattigini söylüyordu. Karisina karsi pek yumusak davranmis, ama sorularina kisa kisa cevaplar vermis; büyük bir heyecan içinde bir sey bekledigi bel iymis. Devrisi gün postadan bir mektup gelmis.

Ihtiyar bu mektubu okuyunca bir çiglik atmis, basini el erinin arasina almis. Anna Andreyevna'nin yüregi korkudan duracak gibi vuruyormus. Nikolay Sergeiç sapkasiyla bastonunu kaptigi gibi çikip gitmis.

Mektup Prensten geliyordu. Kisa kesin bir dil e Ihmenev'e, memura söyledigi sözler için hiç

kimseye hesap vermek zorunda olmadigini bildiriyordu, Ihmenev'in davayi kaybetmesine üzüldügünü; ama davayi kaybeden bir insanin öfkesinden, davayi kazanani düel oya çagirmasinin hiç de iyi bir hareket olmadigini da yaziyordu. "Rezil etme" konusundaysa, Prens Ihmenev'in bunu kendine dert edinmemesini, böyle bir seyin olamayacagini; çünkü mektubunu gerekli yere hemen verecegini, durumdan haberdar edilen polisin her halde kisinin güvenligini, huzurunu saglamak için tedbir alacagini söylüyordu.

Ihmenev elinde mektupla dogru Prense kosmustu. Gene evde yoktu Prens. Ama ihtiyar, usaktan onun o saatte kont N. nin evinde olabilecegini ögrenmis; hiç düsünmeden oraya kosmus.

Merdivenleri çikarken kontun kapicisi durdurmus onu. €ilgin bir öfkenin etkisinde olan366

ihtiyar bastonuyla vurmus kapiciya. Bunun üzerine hemen yakalamislar adamcagizi, disari çikarip polise vermisler, polis de karakola götürmüs. Durumu konta bildirmisler. O sirada orada bulunan Prens, çapkin ihtiyara bunun su Ihmenev, adi geçen Natalya Nikolayevna'nin babasi oldugunu anlatinca (Prens bu çesit islerde çok hizmet etmisti konta) soylu ihtiyar

sadece gülmüs, hemen yumusamis: Ihmenev'in serbest birakilmasi için emir vermis; ama bizim ihtiyari ancak iki gün sonra birakmislar; (besbel i Prensin istegiyle) serbest birakirlarken de konta onu affetmesi için Prensin yalvardigini söylemisler.

Ihtiyar eve dönmüs, deli gibiymis, hemen yataga girmis, bir saat kadar hiç kipirdamadan yatmis; sonra kalkmis, magrur bir tavirlaAnna Andreyevna'yi dehsete düsürmüs bukizim ölünceye kadar lanetledigini, baba hakkini haram ettigini söylemis.

Anna Andreyevna perisan bir haldeydi, ihtiyara hizmet etmek gerekiyordu, oysa kadincagiz bir gün bir gece hiç uyumamis, kocasinin basina sirkeye bastirilmis havlular, buz koymustu.

Ihmenev'in atesi vardi, sayikliyordu. Gecenin üçünde ayrildim onlardan. Devrisi sabah da Ihmenev bana gelmis, Nel i'yi alip götürmek istemisti. Nel i'yle aralarinda geçen olayi yukarda anlattim; ihtiyari iyice sarsmisti bu. Eve dönünce gene yatmis. Bütün bunlar kutsal cumada, Katya'yla Natasa'nin görüsecekleri gün olmustu; Katya'yla Alyosa bir gün sonra gideceklerdi Petersburg'dan. Görüsmelerinde ben de bulundum. Sabahleyin erken, ihtiyarin bana gelmesinden, Nel i'nin birinci kaçisindan önce görüstüler.

VI

Alyosa görüsmeden bir saat önce geldi, Natasa'ya ha

367

ber verdi. Ben de tam Katya'nin kupa arabasi evin kapisinda durdugu anda geldim. Katya'nin yaninda yasli Fransiz kadin vardi; genç kizla buraya gelmeye, onu Natasa'nin yanina birakmaya ancak uzun yalvarmalardan sonraKatya'nin yukari Alyosa'yla çikmasi sartiylarazi olmustu. Kendisi asagida, arabanin içinde kaldi. Katya beni yanina çagirdi; arabadan çikmadan, Alyosa'yi asagi çagirmami söyledi. Içeri girdigimde Natasa da Alyosa da agliyorlardi. Katya'nin geldigini duyunca hemen ayaga firladi Natasa, gözyaslarini sildi, heyecan içinde kapinin karsisinda durdu. O sabah bastan asagi beyazlar giyinmisti. Koyu kahverengi saçlarini düz taramis,

arkasinda topuz yapmisti. Bu saç biçimini pek severdim. Odada yalniz kaldigimizi görünce benim de gidip konuklari karsilamami söyledi. '

Merdivenleri çikarken Katya bana,

Bugüne kadar gelemedim,dedi. Hepgözetliyorlar beni. Iki haftadir yalvariyorum madame Albert'e.

Ya siz, Ivan Petroviç,ya siz!bir kere ugramadiniz bana. Mektup yazmak da istemedim size, mektupta her sey anlatilamiyor çünkü. Oysa öyle istiyordum ki sizi görmeyi... Tanrim, kalbim duracakmis gibi çarpiyor...

Merdiven dikdir, dedim.

Sey... evet, çok dik... ne diyorsunuz, sizce kizacak mi bana Natasa?

Hayir.

™yle ya...kizmaz tabiŒ; ben de ne diye soruyorum bunu sanki; simdi kendim görürüm...

Koluna girmistim, merdiveni çikmasina yardim ediyordum. Yüzü bembeyaz olmustu, korktugu bel iydi. Son dönemeçte soluk almak için durdu, ama bana söyle bir bakinca yürüdü, çabuk çabuk çikmaya basladi basamaklari. 368

Natasa'nin kapisinin önünde bir kere daha durdu,

Içeri girip, buraya hiç çekinmeden gelecek kadar ona güvendigimi söyleyecegim...diye fisildadi.Ben de bosuna konusuyorum; Natasa'nin dünyanin en iyi yürekli insani oldugunu biliyorum. ™yledir, degil mi?

Ürkek, suçlu gibi, gözlerini Natasa'dan ayirmadan girdi içeri. Onu görünce Natasa hemen gülümsedi. O zaman Katya aceleyle gitti yanina, kol arindan tuttu, dolgun dudaklarini uzatip dudaklarindan öptü. Sonra, Natasa'ya hiç bir sey söylemeden Alyosa'ya döndü, ciddŒ, hatta sert bir tavirla bizi yarim saat yalniz birakmasini söyledi.

Gücenme bana, Alyosa, diye ekledi, senin duymaman gereken konusacagim o kadar önemli seyler var ki Natasa'yla. Hak ver bana da çik disari. Siz kalin Ivan Petroviç. Konusmamizi dinlemelisiniz.

Alyosa çiktiktan sonra Natasa'ya döndü :

Oturalim; ben sizin karsiniza oturacagim.™nce biraz seyretmek istiyorum sizi.

Natasa'nin tam karsisina oturdu, birkaç saniye gözlerini kirpmadan bakti ona. Natasa elinde olmadan gülümsedi. Katya,

Resminizi görmüstüm, dedi, Alyosa göstermisti...Resmime benziyor muyum bari?

Katya kararli, agirbasli bir tavirla,

Siz daha güzelsiniz, diye cevap verdi. Ben de öyle tahmin ediyordum zaten.

Sahi mi? Ben de sizden gözlerimi ayiramiyorum. ™yle güzelsiniz ki!

Katya titreyen eliyle Natasa'nin elini tuttu.

Yok canim! Güzel ik kim ben kim!.. Canim kardesim benim!

Sonra gene sustular. Birbirinin yüzüne bakmaya basladilar. Sessizligi Katya bozdu.

Bak melegim, yarim saatimiz var; madame Albert'i buna bile zor razi ettim, oysa konusacak o kadar sey var ki... Sunu ögrenmek istiyorum... daha dogrusu ögrenmek zorundayim... açik açik soracagim: Alyosa'yi çok mu seviyorsunuz?

Evet, çok!

Katya ürkek bir fisiltiyla,

™yleyse... dedi, onu çok seviyorsaniz... mutlu olmasini da istiyorsunuz demektir...

Evet, istiyorum...

Güzel... simdi su var: ben mutlu edebilecek miyim onu? Sonra, böyle konusmaya hakkim var mi acaba? çünkü onu elinizden aliyorum. Eger sizinle mutlu olacagi kanisindaysaniz, eger simdi buna karar verirsek, o zaman... o zaman...

Natasa basini önüne egerek alçak sesle,

Karar verildi sevgili Katya, dedi, kendiniz de biliyorsunuz verildigini.

Konusmakta güçlük çektigi bel iydi. Katya'nin, Alyosa'yi ikisinden hangisinin daha mutlu edecegi üzerine uzun bir konusmaya hazirlandigi anlasiliyordu. Ama Natasa'nin sorusu, artik kesin kararin verildigini, konusacak bir seyin olmadigini ona anlatti, Natasa'nin eli hala avucunun içinde, güzel dudaklarim yarim açmis, saskinlikla yüzüne bakiyordu. Natasa birden, Siz de çok mu seviyorsunuz onu? diye sordu.

Evet.Size sunu sormak için geldim daha çok: söyler misiniz, niçin bu kadar çok seviyorsunuz onu?

Natasa,

Bilmiyorum, dedi.

Sesinde elemli bir sabirsizlik vardi sanki. Katya,

Sizce akil i midir? diye sordu.

EzilenlerF : 24 370

Hayir. Sebebini bilmeden seviyorum onu.

Ben de. Sanki aciyorum ona. Natasa,

Ben de öyle, dedi. Katya,

Simdi neyapsa!diye haykirdi.Benim içinsizi nasil birakabildi, aklim almiyor! Sizi gördükten sonra daha da sasirtti beni bu!

Natasa hiç bir sey söylemeden önüne bakiyordu. Katya bir an sustu, birden ayaga kalkip sessizce kucakladi Natasa'yi. Birbirine sarilarak aglamaya baslamislardi. Katya Natasa'nin koltugunun kenarina oturmus, el erini öpüyordu. Aglayarak,

Sizi ne kadar sevdigimi bir bilseniz! dedi.Kizkardes olacagiz sizinle, her zaman yazacagiz birbirimize... ölünceye kadar sevecegim sizi... öyle sevecegim, öyle sevecegim ki...

Natasa,

Haziranda olacak dügünümüzden söz etti mi size?

Etti. Sizin de razi oldugunuzu söyledi. Onu avutmak için öyle söylediniz bunu, degil mi?

Elbette.

Anlamistim zaten. €ok sevecegim onu Natasa, her seyi de hemen yazacagim size. Yakinda evlenecegiz galiba, gidis o gidis. Onlar da hep öyle söylüyor. Sevgili Natasa'cik, simdi... evinize döneceksiniz tabiŒ, degil mi?

Natasa cevap vermedi, sessizce öptü Katya'yi.

Mutlu olun! dedi.Siz... siz de...

Tam bu anda kapi açildi, Alyosa girdi içeri. Artik bekleyememisti. Katya'yla Natasa'yi birbirine sarilmis, aglar görünce bitkin bir durumda ikisinin birden ayaklarina kapandi. Natasa, 371

Neden, neden agliyorsun ? dedi, benden ayrildigin için mi? €ok kalmayacaksin ki! Haziranda geliyorsun.

Katya gözyaslari arasindan aceleyle,

Dügününüz de o zaman olacak, diye ekledi.

Ama senden bir gün ayrilamam ben Natasa, bir gün ayrilamam! Sensiz ölürüm... benim için simdi ne kadar degerli oldugunu bilmiyorsun! ™zel ikle simdi!..

Natasa birden canlanarak,

Bak nasil yap Alyosa, dedi, Kontes Moskova'da biraz kalacak, degil mi?

Katya atildi :

Evet, bir hafta kalacagiz Moskova'da.

Bir hafta mi! Bu güzel iste: yarin onlarla Moskova'ya gider, hemen dönersin; bir günlük yol zaten.

Moskova'dan hareket edecekleri zaman yetisirsin onlara.

Katya, Natasa'ya manali manali bakarak,

€ok hos... diye haykirdi, dört gün daha beraber kalirsiniz.

Bu yeni düsünce karsisinda Alyosa'nin sevincini anlatamam. Birden geçmisti üzüntüsü, yüzü

sevinçten isil isil olmustu. Natasa'yi kucakladi, Katya'nin el erini öptü, benim boynuma atildi.

Natasa aci bir gülümsemeyle bakiyordu ona, ama Katya bu kadarina dayanamadi. Parlayan bakislarini bana dogrulttu, Natasa'yi kucakladi, gitmek için ayaga kalkti. Tam bu anda da kapici geldi, Fransiz madamin artik görüsmeye son verilmesini istedigini, yarim saatin doldugunu söyledigini haber verdi.

Natasa kalkti. Iki kiz da ayakta karsilikli, el ele duruyor, bakislariyla çok seyler anlatmak istiyor gibi birbirinin gözünün içine bakiyorlardi. Katya,

Bir daha hiç görüsemeyecegiz, dedi. Natasa:

Evet, Katya.

™yleyse vedalasalim. 372

Kucaklastilar. Katya aceleyle,

Lanetlemeyin beni, diye fisildadi. Bense... daima... inanin ki... mutlu olacak...

Alyosa'nin kolunu tutarak ekledi:

Gidelim Alyosa, götür beni.

Onlar çikinca Natasa heyecanli, üzgün,

Vanya! dedi, sen de git onlarla... geri gelme sakin: Alyosa aksama kadar burada kalacak, saat sekizde gidecek. Ondan sonra yalniz olacagim... Saat dokuzda gel. Lütfen!

Saat dokuzda Nel i'yi (çay fincanini kirmasindan sonra) Aleksandra Semyonovna'yla birakip Natasa'ya geldigimde yalnizdi, sabirsizlikla beni bekliyordu. Mavra semaveri getirdi. Natasa bardagimi doldurdu, kanepeye oturdu beni de yanina çagirdi. Yüzüme dikkatli dikkatli bakarak,o bakisini hiç unutmayacagim,

Iste her sey bitti artik, dedi. Elimi sikarak ekledi:

Askimiz da sona erdi. Alti ay! Bütün bir ömür boyu unutulmayacak bir alti ay...

Eli simsicakti. Siki siki giyinip yatmasini söyledim.

Simdi, Vanya'cigim, simdi sevgili dostum. Birak da içimi dökeyim biraz, geçmisi hatirlayayim...

Perisan bir durumdayim... Yarin son kez görecegim onu, saat onda... son kez!

Natasa, hastasin, atesin çikacak simdi,kendine acimaz misin sen!...

__ Bos ver! Alyosa'nin arkasindan yarim saattir burada seni beklerken neler düsündüm biliyor musun Vanya? Onu sevip sevmedigimi, bizim bu sevgimizin ne biçim bir sevgi oldugunu soruyordum kendi kendime. Bunu ancak simdi düsünmem tuhafina mi gitti Vanya?

Üzülme Natasa...

373

Bak Vanya: onu bir dengini gibi, bir kadinin erkegi sevdigi duyguyla sevmedigimi anladim. Bir annenin oglunu sevdigi gibi seviyordum onu... ™yle saniyorum ki, iki insan birbirinin dengi olarak sevemezler birbirini, sen ne dersin?

Endiseyle bakiyordum ona, fenalasacagindan korkuyordum. Sanki bir sey dürtüyordu onu, durmadan konusmak istiyordu; arada bir sözleri birbirini tutmuyor; ne söyledigi anlasilmiyordu.

Büyük bir korku içindeydim. Natasa devam ediyordu:

Benimdi o. Daha ilk karsilasmamizda benim olmasi, hiç kimseye bakmamasi, benden baska hiç

tanimamasi istegine kapilmistim... Katya demin çok güzel söyledi: onu severken bir yandan da aciyordum ona sanki... Yalniz kaldigim zamanlar onun mutlu olmasi istegi yakardi içimi, istirap verirdi bana. Yüzüne (yüzünün ifadesini bilirsin Vanya) bakinca yüregim sizlardi; hiç kimsemin yüzünde böyle bir ifade yoktur. Hele gülümsedigi zamanlar... sirtimdan dogru bir ürperti sarardi bedenimi... Dogru söylüyorum Vanya!...

Natasa, beni dinle...

Kisiligi olmadigini, diye kesti sözümü, çocuk gibi saf oldugunu söylediler, sen de bunu söyleyenlerdensin, biliyorum. Inanir misin... en çok da bu yanini seviyordum. Ne var ki, yalnizca bunu sevdigimi de bilmiyorum. Anlayacagin, oldugu gibi seviyordum onu; kim bilir, kisilik sahibi, kafasi çalisan bir insan olsaydi belki de bu kadar sevmezdim. Bak Vanya, bir itirafta bulunacagim sana: hatirliyor musun, üç ay önce bir kavgamiz

vardi...su, adi da neydi...Minna'ya gitmisti de, bunu duyunca kizmistim; inanir misin bir yandan da hoslanmistim bu davranisindan...sebebini bilmiyorum... onun da büyükler gibi, onlara katilarak Minna'lara falan gitmesi hosuma gitmisti sanki!Ben...O kavgamiz, sonra374

375

onu affetmem ne büyük haz vermisti bana. . . Ah Vanya'cigim!

Natasa yüzüme bakip tuhaf tuhaf gülümsedi. Sonra, geçmis günleri düsünüyor gibi daldi.

Dudaklarinda tatli bir gülümseme, uzun süre öyle durdu.

Onu affetmekten çok hoslaniyordum Vanya, diye devam etti. Bak ne diyecegim sana: günlerce yanima ugramadigi zamanlar su odanin içinde aglayarakdolasir, ama bazan söyle düsünürdüm:

"Bana karsi ne kadar suçlu olursa o kadar iyi..." evet Vanya! Onu küçük bir çocuk olarak hayal ederdim hep; sözde basini kucagima koyar, ben de saçlarini usul usul oksardim... Yanimda olmadigi zamanlar hep böyle düsünürdüm onu...

Sesine birden bir canlilik geldi :

Bak Vanya, su Katya ne tatli bir kiz, degil mi? Natasa'nin bunlari mahsus anlattigini, yarasini des mekten tuhaf bir haz duydugunu anlamistim. €ok istirap çekmis insanlarda görülür bu hal.

Bence Katya mutlu edebilir onu, diye devam etti. Kisilik sahibi bir kiz. . . kendinden de emin.

Alyosa'yla nasil agirbasli konustugunu gördün. Büyümüs de küçülmüs sanki. Oysa kendisi çocuk daha! Tatli, çok tatli bir kiz! Ah! varsin mutlu olsunlar! Varsin mutlu olsunlar, olsunlar!..

Birden gözyaslari bosandi, hiçkira hiçkira aglamaya basladi. Tam yarim saat gelemedi kendine, hep agladi.

Melek ruhlu Natasa! O kadar üzgün oldugu halde, biraz sakinlestigini, daha dogrusu yoruldugunu görünce onu biraz oyalamak için Nel i'den söz ettigimde gene de ilgilenebildi anlattiklarimla... O

gece çok geç ayrildik; uyuyuncaya kadar bekledim basucunda, çikarken de Mavra'ya hasta haniminin yanindan sabaha kadar ayrilmamasini siki siki tembihledim.

Eve dönerken yolda kendi kendime,

Ah, çabuk bitsin bu istiraplar! diyordum. Bir an önce bitsin! Bitsin de nasil biterse bitsin!

Sabahleyin saat onda Natasa'daydim. Vedalasmak için gelen Alyosa'yla ayni anda girdik içeri. O

ani anlatmayacagim, hatirlamak istemiyorum... Natasa kendini tutmaya, neseli, sogukkanli gözükmeye karar vermisti sanki, ama olmuyordu. Alyosa'yi heyecandan titreyerek kucakladi, sikti.

Az konusuyordu onunla, ama istirap dolu, durgun bakislarini yüzünden ayirmiyordu. Delikanlinin anlattiklarini yutarcasina dinliyordu, ama söylediklerinin hiç birini anlamadigi bel iydi. Hatirliyorum, Alyosa onu affetmesi; ihanetini, Katya'yi sevmesini bagislamasi için yalvariyordu... Onun sözleri de karmakarisikti, hiçkiriklar bogazinda dügümleniyordu. Arada bir "kendini toparlayip Natasa'yi avutmaya çalisiyordu: "Bir ay, en çok bes hafta sonra buradayim, diyordu. Yazin gelince dügünümüz olacak; babam da kabul edecek o zaman evlenmemizi. Hem yarin degil öbür gün Moskova'dan dönecegim, dört gün hiç ayrilmayacagiz birbirimizden; sadece bir gün için ayriliyoruz surada..."

Ne tuhaftir, dogru söyledigine, bir gün sonra Moskova'dan dönecegine içtenlikle inaniyordu...

™yleyse ne diye aglayip sizlaniyordu?

Sonunda on bir oldu saat. Alyosa'yi gitmeye zor razi ettim. Moskova treni saat tam on ikide kalkiyordu. Bir saat kalmisti. Natasa sonra, Alyosa'ya son

kez bakisini hatirlamadigini söyledi bana. Ben hatirliyorum: kapida gözlerinin içine bakarak kutsadi onu, öptü. sonra el eriyle yüzünü

kapayip içeri kostu. Alyosa'yi ta arabasina kadar götürmem gerekti; yoksa geri dönüp Natasa'nin yanina kosacakti. Merdivenleri inerken,

Bütün umudum sizde, dedi. Sevgili Vanya! Sana karsi suçluyum, sevgini ne yaparsam yapayim hakedemem, ama ölünceye dek kardes olalim seninle: sev onu,376

yalniz birakma, her seyi elinden geldigince ayrintilariyla, uzun uzun yaz bana. ™bür gün burada olacagim, muhakkak dönecegim Moskova'dan! Ondan sonra yazarsin!

Natasa'nin yanina dönerken yüregim küt küt vuruyordu. Odanin ortasinda, kol arini önünde kavusturmus, ayakta duruyor, yüzüme sasirmis gibi bakiyordu, tanimamisti beni sanki. Saçlari karismis, bir yana dökülmüstü; bakisi donuk, anlamsizdi. Korkudan ne yapacagini bilemeyen Mavra kapinin yaninda dikiliyor, dehset içinde hanimina bakiyordu.

Natasa'nin gözleri birden parladi.Aaa! Sen misin! Sen ha! diye haykirdi. Yalniz sen kaldin. Nefret ediyordun ondan zaten! Onu sevdigim için kiziyordun... Gene yanimdasin! Ne o? Beni lanetleyen, evlatliktan atan babama dönmem için kandirmaya mi çalisacaksin beni gene? Avutacaksin!

Biliyordum bunu zaten; iki aydir farkindayim!., istemiyorum, istemiyorum ! Ben de onlari lanetliyorum!.. Git artik, seni karsimda görmeye dayanamiyorum! Git, git!

Natasa'nin sinirlerinin çok bozuk oldugunu, beni karsisinda görünce daha da öfkelendigini anlamistim. €iksam iyi olacak diye geçirdim içimden. Merdivenin en üst basamagina oturup beklemeye koyuldum. Arada bir ayaga kalkip kapiyi açiyor, Mavra'yi çagirip soruyordum, Mavra agliyordu.

Aradan yarim saat geçti. Bu yarim saat içinde çektiklerimi anlatamam. Yüregim duracak gibi çarpiyor, sizliyordu. Birden kapi açildi, Natasa sapkasini, pelerinini giymis, kosarak disari çikti.

Kendinde degildi sanki; sonra kendisi anlatti bana: o anda kosarak nereye, niçin gittigini hatirlamiyordu.

Yerimden kalkip saklanacak zamani . bulamadim; birden gördü beni, sasirmis gibi oldugu yerde durdu. Son

377

ra söyle anlatiyordu: "O anda hain, kalpsiz bir insan oldugum; seni, dünyada biricik dostumu, kardesimi kurtaricimi kovabilecegim geldi aklima! Ama seni kovdugum halde merdivende oturdugunu, gitmeyip tekrar çagirmami bekledigini görünce... Tanrim! O andaki duygularimi anlatamam sana Vanya! Yüregime bir ok saplandi sanki..."

Kol arini bana dogru uzatarak,

Vanya! Vanya! diye bagirdi. Buradasin ha!.. Kucagima düstü, içeri götürdüm onu.Bayilmisti.

"Ne yapmali! diye düsündüm. Sitma nöbeti gelecek biraz sonra; besbel i bu".

Doktora kosmaya karar verdim; hastaligi önlemek gerekiyordu. Acele etmeliydim. Bizim ihtiyar Alman ikiye kadar çogunlukla evde olurdu. Mavra'ya Natasa'yi bir an, bir saniye yalniz birakmamasi, bir yere gitmesine izin vermemesi için yalvararak doktora kostum. Tanri yardim etti bana: birazcik geç kalsaydim ihtiyari evde bulamayacaktim. Sokakta karsilastim onunla. Daha ne oldu ne bitti anlayamadan hemen kiraladigim arabaya bindirdim onu, Natasa'ya yol andik.

Evet, Tanri yardim ediyordu bana! Ben yokken Natasa'nin evinde öyle bir olay olmustu ki, doktorla ben tam zamaninda yetismeseydik kizcagiz ölürdü... Benim arkamdan on bes dakika sonra Prens gelmis. Alyosa'yla Katya'yi, Kontesi yolcu ettikten sonra tren istasyonundan dogru Natasa'ya kosmus. Bu ziyareti yapmaya besbel i çok eskiden karar vermisti. Natasa Prensi gördügüne önce hiç bile sasirmadigini söylüyordu. "Kafam durmustu" diyordu.

Prens gelip Natasa'nin karsisina oturmus, yüzüne açiyormus gibi bakarak, derin bir soluk almis, Sevgili küçük hanim, diye baslamis, kederinizi anliyorum; bu anda ne denli üzgün olacaginizi bildigimden 378

sizi ziyaret etmeyi bir görev bildim. Hiç olmazsa sunu düsünerek avunun: Alyosa'yi birakmakla onun mutlu olmasini sagladiniz. Ama bunu siz benden iyi anlarsiniz, çünkü davranisinizin soylulugu...

Natasa "Oturmus dinliyordum onu, diye anlatiyordu, ama dogrusu önceleri ne dedigini arilamiyordum. Hatirladigim tek sey, yüzüne dik dik bakmam... Elimi avucunun içine alip sikmaya basladi. Anlasilan bu ona büyük bir haz veriyordu. ™ylesine kendimde degildim ki, elimi çekmeyi bile akil edemiyordum".

Prens,

Alyosa'yla evlenirseniz sonralari sizden nefret edecegini anladiniz, diye devam ediyormus; bunu anlayip kesin kararinizi verebilecek kadar akil ica davrandiniz... ama sizi ögmek için gelmedim buraya. Benden daha içten yakin bir dostu kendinize hiç bir yerde bulamiyacaginizi size söylemeye geldim. Sizin için çok üzülüyorum. Elimde olmadan karistim bu islere... daha dogrusu görevimi yaptim. Soylu yüreginiz bunu anlar, benimle baristirir sizi... inanin ki ben sizden çok üzüldüm!

Yeter artik, demis Natasa. Rahat birakin beni.

Elbette hemen gidiyorum, ama sizi kizim gibi seviyorum, arada sirada ziyaretinize gelmeme izin verin. Bundan böyle bir baba bilin beni kendinize, size yardimci olabilmem için firsat verin bana.

Natasa gene sözünü kesmis :

Hiç bir sey istemiyorum sizden, birakin beni.

Biliyorum, gururlusunuz... Ama ben içten konusuyorum. Simdi ne yapmak niyetindesiniz ?

Babanizla annenizle barisacak misiniz? En iyisi öyle olurdu, ama babaniz hain, kalpsiz bir insandir... böyle konustugum için bagislayin beni.Evinize dönerseniz yaptiginiz her gün basiniza kakilacak orada,azar isiteceksiniz... Sizin hiç kimsenin agzinin kokusunu çekmedenyasamaniz gere

itiyor; simdi de benim görevim, kutsal borcum size böyle bir hayati saglamak, yardimciniz olmaktir.

Alyosa sizi yalniz birakmamam, dostunuz olmam için yalvardi bana. Zaten benden baska dostlariniz, sizi yürekten seven yakinlariniz da var. Size Kont N. yi tanistirmama izin verirsiniz sanirim. €ok iyi yürekli bir insandir; akrabamiz sayilir, hatta ailemizin velinimeti de diyebilirim.

Alyosa'ya büyük iyilikleri dokundu. Alyosa çok sever sayar onu. Nüfuzludur; yasli oldugu için sizin gibi bir kizi evine kabul etmesinin hiç bir sakincasi olamaz. Sizden söz ettim ona. Size iyilikleri dokunabilir. akrabasi kadinlardan birinin yaninda yer bulabilir size. Bizim isi anlatali çok oluyor ona, yakindan ilgilendi, son derece iyi yürekli oldugu için simdi her görüsmemizde soruyor...

sizinle tanismak istedigini söylüyor... €ok temiz ruhlu, iyi saygideger bir ihtiyardir, inanin bana! eli de açiktir, karsisindaki insanin degerine göre hareket eder. Hatta geçenlerde bir olayda babaniza karsi pek soylu davrandi...

Natasa deli gibi kalkmis yerinden. Prensin niyetini anlamisti.

Defolun buradan, hemen defolun! diye bagirmis.

Ama Kontun babaniza da yardimi dokunabilecegini unutuyorsunuz.

Natasa hep bagiriyormus :

Babam sizden gelecek hiç bir iyiligi kabul etmez. Defolup gidiyor musunuz buradan!

Prens biraz telasli, çevresine bakinarak,

Tanrim, demis, ne kadar sabirsiz, kuskucusunuz! Cebinden büyük bir deste para çikararak devam etmis :

Gene de size, bana bu akli verenKontla benim dostlugumuzun bir delili olarak bunu birakmama sanirim izin verirsiniz. On bin ruble var burada.
380

Natasa'nin öfkeyle yerinden firladigini görünce,

Bir dakika, demis, sözlerimi sabirla sonuna kadar dinleyin, babanizin davayi kaybettigini biliyorsunuz. Bu on bin ruble...

Natasa,

Defolun! diye haykirmis,defolun! Ne asagilik, igrenç bir insan oldugunuzu biliyorum artik!..

Prens, yüzü bembeyaz, ayaga kalkmis.

Besbel i durumu incelemek için gelmisti; herkesin; biraktigi, hayatta yapayalniz kalmis Natasa'ya bu on bin rubleyle etki edebilecegini saniyordu... Bu çesit igrenç islerde çapkin ihtiyar kont N. ye çok hizmetleri olmustu. Ama Natasa'dan nefret ediyordu, istediginin olmadigini görünce hiç

degilse bir sey yapmadan gitmemek için ham bir hazla ona hakaret etmeye basladi. Hakaretinin etkisini bir an önce görmek için sabirsizlanarak,

Böyle birden heyecanlanmaniz olmadi ste canim, demis, hiç iyi degil bu davranisiniz. Size iyilik etmek istiyorlar, burnunuzu havaya dikiyorsunuz...Oysa bana minnettar olmalisiniz; bastan çikardiginiz bir gencin babasiolarak siziislahaneye attirabilirdim,ama yapmadim bunu... hehehe!

O sirada biz girdik içeri. Mutfaktayken erkek sesi duyunca doktoru bir an durdurmus, Prensin son sözlerini duymustum. Pesinden igrenç bir kahkaha, Natasa'nin umutsuz haykirisi duyuldu: "Ah Tanrim!" Tam o anda kapiyi açtim, Prensin üzerine saldirdim.

Yüzüne tukurdum, var gücümle bir tokat yapistirdim suratina Bana karsilik verecekti, ama iki kisi oldugumuzu görünce, önce masanin üzerindeki paralari kaparak kaçti. Evet, yapti bunu, gördüm.

Mutfakta masanin üzerinden aldigim merdaneyi pesinden firlattim... Odaya döndügümde Natasa'yi doktorun kol arinda sinir

buhrani içinde çirpinir buldum. Yatistirmak için uzun süre ugrastik onu. Sonunda yatagina yatirdik.

Sayikliyordu sanki.

Dehset içinde,

Doktor! dedim. Ne oluyor ona?

Durun biraz, hastaligin gidisini incelemeden bir sey söyleyemem... ama durum kötü galiba. Atesi çikacaga benzer... Biz tedbirimizi almaliyiz gene...

Ama aklima baska bir sey gelmisti o anda. Doktora Natasa'nin yaninda iki üç saat kalmasi, onu hiç yalniz birakmamasi için yalvardim. Söz verdi bana; ben de kalkip eve kostum.

Nel i kösede yüzü asik, üzgün oturuyor, tuhaf tuhaf bana bakiyordu. Benim görünüsüm de tuhafti galiba,

Nel i, dedim, melegim! Bizi, hepimizi kurtarmak ister misin?

Kizcagiz sasirmisti.

Nel i! Artik bütün umudum sende! Bir baba var: gördün onu, taniyorsun. Kizini lanetledi, dün de gelip senden kizinin yerini almani istedi. Simdi bu kizi, Natasa'yi (sevdigini söylüyordu onu!) o genç, ugruna baba evinden kaçtigi, sevdigi genç birakip gitti. Bu genç o Prensin ogludur;Prensi hatirlayacaksin:geçenlerde buraya gelmisti de korkmustun ondan, sonra da hasta olmustun...

Taniyorsun onu degil mi? €ok kötü bir insandir!

Nel i ürperdi, yüzü bembeyaz oldu.

Taniyorum.

Evet, çok kötü bir insandir. Oglu Natasa'yla evlenmek istedi diye nefret ediyor kizcagizdan. Alyosa gitti bugün, oglunu yolcu eder etmez dogru Natasa'nin evine kosmus, hakaret etti ona, islahhaneye attirmakla gözdagi verdi; alay etti zaval iyla. Anliyor musun Nel i?

Nel i'nin siyah gözleri parliyordu, basim önüne egdi. isitilir isitilmez bir sesle, 382

Anliyorum, diye fisildadi.

Simdi yapayalniz kaldi Natasa, hasta da. Bizim doktoru biraktim yanma, sana kostum. Dinle beni Nel i: beraber Natasa'nin babasina gidelim;sevmiyorsun onu, biliyorum, gitmek istemedin ona, ama simdi beraber gidelim. Simdi kizlarinin yerini almak istedigini söyleyecegim onlara, ihtiyar hasta yatiyor, çünkü Natasa'yi lanetledi, birkaç gün önce de Alyosa'nin babasi çok kötü oynadi gururuyla. Kizinin adini anmak istemiyor, ama seviyor onu Nel i, seviyor, barismak istiyor onunla; kesinlikle biliyorum bunu! Evet, istiyor!.. Duydun mu Nel i?.. istiyor!

Nel i gene fisildayarak,

Duydum, dedi.

Konusurken agliyordum. Ürkek ürkek bakiyordu bana Nel i.

Söylediklerime inaniyor musun?

inaniyorum.

™yleyse seni götürürüm oraya, oturturum, kucaklarlar seni, oksar, severler, sormaya baslarlar.

Konusmayi öyle bir yere getiririm ki, geçmisini, anneni, dedeni sorarlar sana. Her seyi bana anlattigin gibi onlara da anlat Nel i. O kötü adamin anneni nasil birakip gittigini, onun Bubnova'nin bodrumunda nasil öldügünü, sokaklarda annenle nasil dilendiginizi; ölürken sana ne dedigini hep anlat... Dedeni anlatmayi da unutma. Anneni affetmedigini, annen ölüm dösegindeyken onu çagirmak için seni yol ayisini, ama dedenin gene gelmekistemeyisini, sonra olanlari... anlat. Hiç

bir sey atlama! Sen anlatirken ihtiyar bunlari kendi içinde hissedecektir. Alyosa'nin bugüngittigini,Natasa'ninyapayalniz,kimsesizkaldigini biliyordur.Her seyi biliyor...Nel i! kurtar Natasa'yi! Gelecek misin?

Nel i gögüs geçirerek,

Evet, dedi.

Yüzüme tuhaf tuhaf bakiyordu; siteme benzer bir sey vardi bu bakista, ta içimde hissettim bunu.

Ama niyetimden vazgeçemezdim. Düsündügüm seyin yararli olacagina umudum vardi. Nel i'nin elinden tuttum, çiktik. ™gleden sonra saat üç olmustu. Yavas yavas bulutlar kapliyordu gökyüzünü. Son günlerde havalar pek sicak gitmisti, ama simdi uzaklardan ilkbaharin pek erken gelen gökgürültüleri duyuluyordu. Rüzgar sokaklarda toz bulutlarim öteye beriye savuruyordu.

Bir paytona bindik. Yol boyunca hiç konusmadi Nel i, yalniz arada bir hep o tuhaf, esrarli bakisiyla süzüyordu beni. Gögsü inip kalkiyordu. Faytonda fazla sarsilmasin diye tutuyordum onu; küçücük kalbi avucumun içinde disari firlayacak gibi vuruyordu.

VII

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Sonunda gelebildik. Ihtiyarlarin yanina girerken yüregim duracak sandim. Yanlarindan nasil ayrilacagimi

bilmiyordum, ama bildigim bir sey vardi: Natasa'yi affettirmeden, aradaki buzlari kirmadan çikmayacaktim bu evden.

Saat dört olmustu, ihtiyarlar, her zamanki gibi yalniz oturuyorlardi. Nikolay Sergeiç hastaydi. Benzi uçuk, bitkin bir durumda, basinda havlu, kanepesine uzanmisti. Anna Andreyevna onun hemen yaninda oturuyor, arada bir sirkeye batirilmis bezle sakaklarini ovuyor, endiseyle yüzüne bakiyordu. Yasli kadinin bu bakisi ihtiyarin canini sikiyor, hatta kizdiriyordu onu. Ihmenev susuyor, zaval i kadin da bir sey sormaya cesaret edemiyordu. AnŒ gelisimiz ikisini de sasirtti. Anna Andreyev 384

na benim Nel i'yle geldigimi görünce nedense birden korktu; ilk anda bize, kendisini suçlu hissediyormus gibi bakti, içeri girer girmez,

Iste Nel i'mi getirdim size, dedim. Kendi kendine düsünmüs tasinmis, sizinle oturmaya karar vermis. Kabul edin onu, sevin...

ihtiyar kuskuyla bakti bana; sadece bu bakisindan onun her seyiyani Natasa'nin yapayalniz birakildigini belki de hakarete ugradiginibildigi bel iydi. Böyle birdenbire çikagelmemizin sirrini bilmeyi çok istiyor, soru dolu bakislarim benim de Nel i'nin de üzerimizden ayirmiyordu. Nel i elimi avucunun içinde var gücüyle sikarak titriyor, hep önüne bakiyor; arada bir, kapana sikistirilmis küçük bir yabani hayvan gibi çevresinde ürkek ürkek göz gezdiriyordu. Ama Anna Andreyevna çabuk toparladi kendini: kosup Nel i'yi kucakladi, yanaklarindan öptü, sevdi, elini tutup yanina oturttu. Nel i tuhaf bir merakla yan yan bakiyordu ona.

Yasli kadin Nel i'yi oksayip yanina oturttuktan sonra ne yapacagim bilemiyordu artik, saf saf yüzüme bakmaya basladi. ihtiyargaliba Nel i'yi niçin getirdigimi anlamistikaslarini çatti. Caninin sikildigini, alninin burustugunu farkettigimi görünce elini basina götürdü, kisaca, Basim agriyor, dedi.

Hepimiz susuyorduk; nasil baslayacagimi düsünüyordum. Odanin içi lostu; kara bulutlar iyice kaplamisti gökyüzünü, uzaklarda bir yerde gök gürledi.

ihtiyar,

Bu bahar gök çok erken gürlemeye basladi, dedi. Hele otuz yedide, hiç unutmam, bizim oralarda daha da erken baslamisti.

Anna Andreyevna gögüs geçirdi. €ekingen,

Semaveri koyalim mi? diye sordu.

385

Ama cevap veren olmadi ona, o da gene Nel i'ye döndü :

Adin neydi senin yavrum?

Nel i bitkin bir sesle söyledi adini, basim iyice önüne egdi. ihtiyar dik dik ona bakiyordu. Anna Andreyevna canli bir sesle,

Helena demek bu galiba? diye sordu. Nel i,

Evet, dedi.

Gene bir sessizlik oldu. Biraz sonra Nikolay Sergeiç,

Praskovya Andreyevna'nin kizkardesinin de bir yegeni vardi, dedi, adi Helena'ydi, ona da Nel i derlerdi. Hatirliyorum.

Gene Anna Andreyevna atildi :

Annen, baban, kimin kimsen yok mu senin yavrum?

Nel i çekingen,

Yok, diye fisildadi.

Duymustum ben de, duymustum. Annen öleli çok oluyor mu?

Hayir.

Yasli kadin, kiza sefkat dolu gözlerle bakarak, içli bir sesle, Yetim yavrum benim, dedi.

Nikolay Sergeiç parmaklariyla masaya sabirsiz sabirsiz vuruyordu. Yasli kadinin ürkek sorulari devam ediyordu :

Annen Rus degil miydi? ™yle söylemistiniz galiba Ivan Petroviç?

Nel i, beni yardima çagiriyormus gibi, siyah gözleriyle bakti yüzüme. Soluk alisi bir tuhaflasmisti.

EzilenlerF : 25 386

Dedesi Ingiliz, ama annesi Rus'tu Anna Andreyevna, diye basladim, daha çok Rus sayilirdi. Nel i yurt disinda dogmus.

Annesi babasiyla yurt disinda miyasiyorlarmis yani ?

Nel i'nin yüzü birden kipkirmizi oldu. Anna Andreyevna baltayi tasa vurdugunu anladi, kocasinin öfkeli bakisi altinda ürperdi. Nikolay Sergeiç sert sert bakti ona, sonra basini pencereden yana çevirdi. Birden karisina dönerek,

Alçak, adi herifin biri aldatmis annesini, dedi. Kadincagiz babasini birakip onunla kaçmis, babasinin paralarini sevgilisine vermis; adam da paralari elde edince tekmeyi yapistirmis ona, yüzüstü birakip kaçmis...Iyi yürekli bir arkadasi yardim etmis ona, ölünceye kadar yalniz birakmamis. O arkadasi da ölünce yapayalniz kalmis, iki yil önce buraya, babasinin yanina dönmüs. ™yleydi degil mi Vanya?

Nel i heyecandan zangir zangir titreyerek ayaga, kalkti, kapiya dogru yürüdü. Ihtiyar, nihayet ona elini uzatarak,

Gel buraya Nel i,dedi. Gel otur yanima!..Ha. Söyle...

Kizin üzerine egilerek alnindan öptü, saçlarim oksamaya basladi. Nel i titriyor... ama tutuyordu kendini. Anna Andreyevna kocasinin yetim kizi oksayisim umutla, heyecanla seyrediyordu. Ihtiyar, Nel i'nin saçlarini oksamaya devam ederek, heyecanla

Annenialçakahlaksizbir herifinmahvettigini biliyorum Nel i, dedi,ama babasini sevdigini, saydigini da biliyorum...

Bize tas atmadan da edememisti. Renksiz yüzünü hafif bir pembelik kaplamisti; bizimle göz göze gelmemeye çalisiyordu.

387

Nel i de hiç kimsenin yüzüne bakmamaya çalisarak ürkek, ama kararli bir tavirla, Annem dedemi, onun onu sevdiginden çok severdi, dedi.

Ihtiyar, çocuksu bir acelecilikle, ama bu sabirsizli.gindan utanmis gibi, kisaca, Nereden biliyorsun? diye sordu.Biliyorum... Annemin yüzünü görmek istemiyordu... kovuyordu onu...

Nikolay Sergeiç'in bir sey söylemek, söz gelisi "kizini kabahatli bulmus" diye bir karsilik vermek istedigi bel iydi. Ama bir sey söylemedi bize bakarak sustu.

™zel ikle bu konu üzerine konusmaya devam etmeyi isteyen Anna Andreyevna, Deden sizi kabul etmedigine göre nerede kaliyordunuz? diye sordu.

Buraya dönünce uzun süre aradik dedemi, ama bir türlü bulamadik. Annem dedemin eskiden çok varlikli oldugunu, bir fabrika kurmayi düsündügünü söylüyordu. "Sonra o adam dedemin bütün parasini almis...Annem anlatti bunlari bana...

Ihtiyar,

Him... dedi.

Nel i gittikçe heyecanlaniyor, Nikolay Sergeiç'e itiraz etmek istiyor gibi, ama Anna Andreyevna'ya dönerek,

Annem haksiz oldugunu da saklayamazdi benden, diye devam etti, dedeme karsi büyük suç

isledigini, dünyada dedemden baska kimsesi kalmadigini söylerdi. Anlatirken aglardi... Buraya gelirken yolda "Affetmeyecek beni, diyordu, belki seni görür, kani kaynar da affeder". Annem çok severdi beni, bunlari

anlatirken yanaklarimdan, gözlerimden öperdi; ama dedeme gitmekten çok korkardi. Dedem için dua etmeyi ögretirdi bana, kendi de 388

her gün durmadan dua ederdi. Genç kizliginda dedemle birbirini nasil sevdiklerini anlatirdi.

Dedem canindan çok severmis onu. Annem piyano çalarmis ona, aksamlari kitap okurmus, dedem de öpermis onu, hediyeler alirmis... çok çok hediyeler alirmis anneme. Hatta annemin bir yas gününde aralarinda kavga çikmis. Dedem aldigi hediyeyi annemin bilmedigini saniyormus, oysa annem çoktan biliyormus... Anneni bir çift küpe istermis, dedem o yas günü bir bros alacagim söylemis ona, aldigi hediyeyi verirken annem kutudakinin bros degil de küpe oldugunu bildigini söyleyince dedem kizmis, yarim gün konusmamis annemle, sonra gelip öpmüs onu, özür dilemis...

Nel i heyecanli heyecanli anlatiyordu, renksiz yanaklari kizarmisti bile.

Annesinin Nel i'ye eski mutlu günlerinden çok söz ettigi; karanlik bodrum kösesinde, hayatta baglandigi tek varlik olan kizini bagrina basip, bu anlattigi seylerin onun hasta kalbinde ne gibi etkileri olacagini düsünmeden ona her seyi aci aci aglayarak anlattigi bel iydi.

Ama kendini heyecana kaptiran Nel i sanki birden kendine geldi, çevresine bakinarak sustu, ihtiyar kaslarini çatti, gene parmaklariyla masaya vurmaya basladi; Anna Andreyevna'nin gözleri yasarmisti, sessizce mendiliyle sildi yaslarim. Nel i alçak sesle devam ediyordu : Buraya geldigimizdeannem çok hastaydi, gögsü çok agriyordu. Dedemi ne kadar aradiysak bulamadik, bir bodrum katina yerlestik.

Anna Andreyevna,

Hasta hasta bodrum katma, öyle mi? diye haykirdi.

Evet... Annem yoksuldu. Nel i gene yükseltti sesini :

Annem yoksul ugun degil de zengin olup baskalarina hakaret etmenin günah oldugunu söylerdi...

böylelerini cezalandirirmis.

ihtiyar, sessiz oturmak istemiyormus gibi,

Vasilyevski'de oturuyordunuz degil mi? diye sordu.

Sonra bana dönüp umursamaz bir tavirla ekledi :

Bubnova'nin bodrumunda...

Nel i,

Hayir, orda degil... dedi. ™nce Mesçanskaya'da oturuyorduk.Bir an sustuktan sonra devam etti Orasiçokkaranlik, rutubetliydi.Anneminhastaligi yice ilerledi.Ama o zamanlar yürüyebiliyordu.

€amasirlarim yikiyordum, o da hep agliyordu. Bizimle ayni bodrumda yasli bir yüzbasi karisiyla emekli bir memur kaliyordu. Memurheraksamsarhosgelirdi,bagiripçagirirdi.€ok korkuyordu ondan.

Annem yatagina alirdi beni, kucaklardi, kendi de zangir zangir titrerdi, memur durmadan bagirirdi, küfürler savunurdu.Bir keresinde yüzbasi karisini dögmek istedi, kadin ihtiyar oldugu için hep bastonla gezerdi. Annem kadina acidi, ondan yana çikti; memur anneme de vurdu, ben de memura...

Nel i sustu. Anilari heyecanlandirmisti onu. gözleri parlamaya baslamisti.

Nel i'nin anlattiklariyla yakindan ilgilenen Anna Andreyevnakiz ona bakarak anlatiyordu zaten, Tanrim! diye haykirdi. Nel i devam ediyordu:

O zaman annem disari çikti, beni de yanina aldi. Gündüzdü. Aksama kadar sokaklarda dolastik, annem durmadan agliyordu, el ele yürüyorduk... €ok yorulmustum. Bütün gün agzimiza bir lokma bir sey koymamistik. Annem hep kendi kendine konusuyor, bana da "Fakir ol Nel i, diyordu, ben

öldükten sonra hiç kimsenin sözüne kulak asma. Hiç kimsesin yanina gitme;yalniz basina, yoksul uk içinde yasa, çalis; is bulamazsan dilen,.390

;ama onlara gitme". Hava kararmisti, büyük bir sokagi karsidan karsiya geçiyorduk, annem birden

"Azorka! Azorka!" diye bagirdi... tüyleri dökülmüs, kocaman bir köpek kosarak geldi yanimiza, ince sesiyle ulumaya basladi, annemin üzerine üzerine atladi. Ama annem korkmustu, yüzü bembeyaz olmustu; bir çiglik atip bastonlu, hep önüne bakan, uzun boylu bir ihtiyarin ayaklarina kapandi.

Dedemdi bu ihtiyar; öyle zayif, eski püskü giyimliydi ki! Dedemi hayatimda ilk kez görüyordum.

Dedem de çok korkmustu; yüzü bembeyazdi. Annemin ayaklarina kapandigini görünce bir tekmeyle itti onu, bastonuyla yere vurdu, çabuk adimlarla uzaklasti yanimizdan. Azorka hala ayrilmiyordu annemden, aci aci uluyordu, sonra kostu, dedemin paltosunun eteginden yapisip geri döndürmeye çalisti, ama dedem bastonuyla vurdu ona. Hayvan gene bizim yanimiza kosuyordu ki dedem çagirdi onu, zaval i köpek öyle aci aci uluyarak gitti dedemin arkasindan. Annemse ölü gibi hareketsiz yatiyordu yerde; kalabalik toplandi basimiza, polis geldi. Ben bagira bagira agliyor, annemi kaldirmaya çalisiyordum. Sonunda dogruldu, çevremizde toplananlara bakti, uzaklastik oradan. Eve götürdüm onu. Herkes arkamizdan bakip bakip basini sal iyordu...

Nel i soluk almak, kendini toparlamak için sustu. Yüzünde renk yoktu, ama bakislarinda bir kararlilik vardi. Nihayet her seyi anlatmaya karar verdigi bel iydi. O anda meydan okur gibi bir tavri vardi.

Nikolay Sergeiç sinirli, çatlak bir sesle,

Tabi , dedi, deden annenin ona ettiginin karsiligini verdi...

Nel i sert bir sesle kesti ihtiyarin sözünü:

Annem de ayni seyi söylüyordu.Eve giderken yolda hep "Senin dedendir o, Nel i, diyordu, ona karsi bü

yük bir suç isledim, o da lanetledi beni, simdi de cezami çekiyorum; o aksam da, ondan sonraki birkaç gün de hep böyle söyledi. Kendi dedigini anlamiyordu sanki..

ihtiyar susuyordu. Sessiz sessiz aglamaya devam eden Anna Andreyevna, O oturdugunuz bodrumdan nasil tasindiniz sonra? diye sordu.

Annem o gece çok hastalandi, yüzbasinin karisi da Bubnova'nin bodrum katinda bir yer bulmus, üçümüz oraya tasindik. Annem orada üç hafta kalkamadi yataktan, hep ben baktim ona. Paramiz bitmisti, yüzbasinin karisiyla Ivan Aleksandriç yardim etti bize.

Bodrumkatindaoturantabutçu...diye açikladim.

Annem biraz iyilesip de odanin içinde dolasmaya, basladigi zaman Azorka'yi anlatti bana.

Nel i bir an sustu, ihtiyar, konu degisti, artik Azorka'dan söz edilecek diye sevinmisti sanki.

Oturdugu koltuktayüzünü saklamak istiyor gibiöne daha da egilerek, , Neyin nesiymis Azorka? diye sordu.

Her an, dedemden söz ediyordu bana, uykudayken bile onu sayikliyordu. Yavas yavas iyilesmeye baslayinca konustugumuz tek konu dedemdi, eskiden nasil yasadigini gözleri yasli, anlatirdi...iste o siralar bir gün Azorka'yi, hayvani boynuna bagladiklari bir iple çeke çeke nehre bogmaya götüren çocuklarin elinden parayla almis... Dedem çocuklara katila katila gülüyormusHayvan, bagi çözülünce kaçmis gitmis. Annem aglamaya baslamis; dedemi çok üzmüs anneminaglamasi, Azorka'yi yakalayip getirene yüz ruble verecegini söylemisÜç gün sonra getirmisler Azorka'yi, dedem de çikarmis yüz ruble vermis getirene; o günden sonra da pek isinmis hayvana. Hele annem o kadar seviyormus ki, gece yatagina ali 392

yormus. Annemin anlattigina göre Azorka gezginci artistlerin köpegiymis, salta durur, sirtinda bir sey tasir, tüfekle oyunlar yaparmis, daha bir çok

marifetleri varmis... Annem kaçtiktan sonra dedem köpegi birakmamis, yanindan hiç ayirmazmis onu; annem Azorka'yi görünce dedemin de oralarda bir yerde oldugunu hemen anlamis...

Ihtiyar, Nel i'nin Azorka üzerine baska seyler anlatacagini umuyor olmaliydi ki, gittikçe asiyordu yüzünü. Artik hiç bir sey sormuyordu. Anna Andreyevna,

Ondan sonra hiç görmediniz mi dedenizi? diyesordu.

Gördüm. Annem biraz iyilesince çikmaya baslamistim sokaga, bir gün sokakta karsilastim onunla.

Ekmek almak için bakkala gitmistim: Birden Azorka'yi gördüm karsimda, yanindaki adami tanidim hemen, dedemdi bu. Yana çekilip duvara yapistim. Dedem yüzüme bakti, bakti... öyle korkunçtu ki yüzü... ödüm koptu; geçip gitti yanimdan. Azorka tanimisti beni, yanimda atlayip ziplamaya, el erimi yalamaya basladi. Eve dogru çabuk çabuk yürümeye basladim; arkama baktim, dedem dükkana giriyordu. Nerede oturdugumuzu soracak, diye düsündüm, daha çok korktum, evde anneme,gene hasta olmasin diyehiç bir sey söylemedim. Devrisi gün, basim agriyor deyip bakkala gitmedim, öbür gün gittim, hiç kimseyle karsilasmadim. €ok korkuyordum, kosa kosa gidip geldim. Birkaç gün sonra gene bakkala giderken kösede birden onunla karsilastim;Azorka da yanindaydi.Hemen öte sokaga kostum, oradaki dükkana girdim; tam çikarken gene onu gördüm karsimda, dona kaldim... Yüzüme hep öyle dik dik bakiyordu, sonra basimi oksadi, elimden tuttu, yürüdük; Azorka da kuyruk sal aya sal aya arkamizdan geliyordu. O anda dedemin rahat yürüyemedigini, bacaklarinin titredigini, bastonuna dayana dayana adim atabildigini farkettim. Kösedeki çörek, elma sekeri satan

adamin yanina götürdü beni. Horoz sekeri, çörek, karamela, elma sekeri aldi bana; para kesesini çikarirken el eri çok titriyordu, bir beslik düsürdü yere, hemen aldim parayi yerden, ona uzattim, almadi, bana verdi;onu. Sekerleri de verdi bana, gene basimi oksadi, hiç bir sey söylemeden dönüp uzaklasti yanimdan. Eve dönüp olanlari anlattim anneme. ™nce inanmadi, sonra çok sevindi, o aksam geç saatlere kadar bir sürü sorular sordu, öptü

beni, agladi; dedemden korkmamami, beni sevdigi için evimizinçevresindedolastiginisöyledi. Dedeme sokulmami, onunla konusmami tembihledi. Dedemin hep aksam üzerleri geldigini söyledigim halde, devrisi gün öglene kadar birkaç kere yol adi beni bakkala. Kendi de beni uzaktan izliyor, köse baslarinda saklanip kol uyordu, ama dedem birkaç gün gelmedi. O günler yagmur yagdigi için de annem üsüttü, gene yataga düstü. Dedem bir hafta sonra geldi ancak, gene seker, çörek aldi bana, gene bir sey söylemedi. Arkasindan gizli gizli izledim onu; nerede oturdugunu ögrenip anneme söylemeye karar vermistim. Dedem beni görmesin diye karsi kaldirimdan, uzaktan izliyordum.. O

zamanlar, sonra öldügü evde oturmuyordu. €ok uzakta, Grohovaya sokaginda büyük bir evin dördüncü katina girdi. Her seyi ögrenip eve hayli geç döndüm. Annem nerede oldugumu bilmedigi için çok merak etmis. Anlatinca gene çok sevindi, devrisi gün hemen dedeme gitmeye karar verdi; ama sonra düsününce korkmayabasladi, üç günü korku içinde geçirdi;gitmekten vazgeçti. Üçüncü

günü yanma çagirdi beni, "Nel i, dedi, dedene gitmek istiyorum ama hastayim, ayaklarim tutmuyor, bir mektup yazdim, götür ona ver bu mektubu. Mektubu nasil okuduguna, ne dedigine çok dikkat et Nel i, sonra gelip bana anlatacaksin. Ayaklarina kapan, anneniaffetmesi için yalvar ona..." Annem hem konusuyor hem agliyordu, çok çok öptü beni, haç çikararak kutsadi, tasvirŒn önünde ya 394

mina diz çöktürdü, dua etti, çok hasta oldugu halde avlu kapisina kadar yolcu etti beni, geri dönüp baktim, hala orada durup arkamdan bakiyordu...

Dedemin oturduga daireye gittim, kapi kilitli degil

di, açip içeri girdim. Dedem masada oturmus, patatesle ekmek yiyordu, Azorka da yere uzanmis, kuyrugunu sal ayarak onu seyrediyordu. Dedemin oturdugu yer de hiç iyi degildi, pencereler alçak, küçük, içerisi karanlikti; esya diye bir masayla bir sandalye vardi. Yalniz basina yasiyordu.

Beni görünce birden korktu, titremeye basladi. Ben de korkmustum, hiç bir sey söylemeden masanin yanma gittim, mektubu biraktim. Dedem mektubu görünce birden kizdi, ayaga firladi, bastonunu kapip bana sal adi, ama

vurmadi, disari atti beni. Daha iki basamak inmemistim ki kapiyi açti gene, mektubu bana atti. Açmamisti bile onu. Eve gelip her seyi anlattim. Annem yeniden

yataga düstü...

VIII

Tam o anda oldukça siddetli bir gökgürültüsü duyuldu, iri yagmur taneleri camlara vurmaya basladi; hava iyice kararmisti. Yasli kadin korkudan haç çikardi. Hepimiz birden susmustuk.

ihtiyar pencereden disari bakarak,

Simdi geçer, dedi.

Sonra ayaga kalkti, odanin içinde bir asagi bir yukari dolasmaya basladi. Nel i yan gözle ona bakiyordu. Kizcagiz çok heyecanliydi.Farkindaydim;ama nedense benimle göz göze gelmekten kaçiniyordu. Ihtiyar gene koltuguna otururken,

Eee, sonra? dedi.

395

Nel i ürkek ürkek bakindi çevresine.

Dedeni ondan sonra bir daha görmedin mi?

Gördüm...

Anna Andreyevna atildi hemen:

Evet, evet! Hadi anlat yavrum, anlat? Nel i,

Üç hafta hiç görmedim onu, diye basladi. Kis bastirincaya kadar... Kar yagmisti. Dedemi gene ayni yerde görünce çok sevindim... çünkü gelmiyor diye annem çok üzülüyordu.Karsilasinca, ondan kaçtigimi görsün diye mahsus karsi kaldirima kostum. Arkama baktim, dedem çabuk çabuk

geliyordu pesimden,sonra kosmaya basladi, "Nel i, Nel i!" diye sesleniyordubana. Azorka da arkasindaydi. Acidim ona, durdum. Gelip elimden tuttu, yürüdük;agladigimi görünce durdu, yüzüme bakip egildi, yanagimdan öptü. Pabuçlarimin eski oldugunu görünce baska pabucum olup olmadigini sordu. Hemen annemin hiç parasi olmadigini, ev sahibimizin acidigindan bize yemek verdigini söyledim. Dedem hiç bir sey söylemedi, çarsiya götürüp bir çift pabuç aldi bana, hemen orada giydirdi; sonra evine, Grohovaya'ya götürdü, dükkandan börekle seker aldi bana, evine gidince oturttu, böregi yememi söyledi, ben yerken seyretti beni. sonra sekerleri verdi. Azorka da ön ayaklarini masanin üzerine koymus, bana bakiyordu, böregimden bir parça da ona verdim, dedem gülümsedi. Sonra alip yanina oturttu beni, basimi oksadi, sorular sordu: "Bir yerde okuyor musun? Neler biliyorsun?" Anlattim ona. Her gün saat üçte ona gelmemi, bana ders verecegini söyledi. Sonra pencereye dönmemi, haber verinceye kadar geri bakmamami emretti. ™yle dururken sessizce döndüm,baktim.Yastiginin içinden para çikariyordu. Dört gümüs rubleydi bu.

Sonra parayi bana getirdi, "Bu yalniz senindir", dedi.Aliyordum ki, sonra düsündüm, söylesöyledim:"Yalniz benimse al 396

mam". Dedem birden kizdi, "Nasil istersen öyle olsun, hadi al," dedi. €ikarken öpmedi beni... Eve gelince anneme her seyi oldugu gibi anlattim. Annemin durumu gittikçe kötülesiyordu. Tabutçuya gelip giden bir üniversite ögrencisi vardi. Annemin hastaligiyla o ilgileniyordu, ilaç veriyordu ona.

Ben de sik sik gidiyordum dedeme. Annem öyle istiyordu. Dedem Yeni Kutsal kitapla bir de cografya kitabi almisti. Onlardan ögretiyordu bana. Bazan da dünyadaki ülkelerden, bu ülkelerde yasayan insanlardan, denizlerden, eski insanlardan, isa'nin insanlari nasil bagisladigindan söz ediyordu. Ben bir sey sorunca da pek seviniyordu. O seviniyor diye ben de sik sik sorular sormaya baslamistim ona. Tanridan uzun uzun söz ediyordu. Bazan da ders yapmiyor, Azorka'yla oynuyorduk: Azorka pek seviyordu beni. Sopa üzerinden atlamayi ögretmistim ona, dedemin hosuna gidiyordu bu, basimi oksuyordu. Dedem çok seyrek gülüyordu. Konusurken birden

susuyordu. Gören uyuyor, derdi, ama gözleri açikti... Hava kararincaya kadar öyle oturuyordu.

Karanlikta çok korkunç oluyordu... Bazan geldigimde sandalyesinde oturur buluyordum onu. Derin düsüncelere dalmis oluyordu, ne dersem duymuyordu. Azorka da yaninda yatiyordu.

Bekliyordum, biraz sonra öksürüyordum; dedem hala bakmiyordu. Biraz daha durup gidiyordum.

Annem de evde dört gözle beklerdi beni. Yataginin yanina oturur, dedemin orada olanlari uzun uzun anlatirdim ona. Bana ne dersleri verdigini, neler anlattigini, neler yaptigini büyük bir dikkatle dinlerdi. Azorka'yi sopanin üzerinden atlattigimi anlatinca gülümsüyor, anlattiklarimi bir kere daha anlattiriyordu bana, sonra dua ediyordu. Annemin dedemi o kadar sevdigi halde dedemin onu hiç

sevmedigini biliyordum. Dedemin yanindayken mahsus annemden söz ediyordum. O hep surati asik, dinliyordu beni, hiç bir sey söylemiyordu. Bir gün annemin onu o kadar sevdigi, hep 397

ondan söz ettigi halde, onun annemi niçin hiç sormadigini sordum. Dedem kizdi, kovdu beni.

Gitmedim, kapinin disinda bekledim. Biraz sonra açti kapiyi, içeri çagirdi. Ama hiç konusmuyordu benimle, çok kizgindi. Sonra Tanrinin Yasalarini okumaya basladigimizda gene sordum: "Isa birbirinizi sevin, birbirinizin suçlarini affedin dedigi halde siz niçin affetmiyorsunuz anenemi?"

Birden köpürdü, bunlari bana annemin söyledigini bagirdi, kolumdan tutup disari atti, bir daha onun evine gelmememi söyledi. Ben de zaten bir daha gelmeyecegimi söyledim, çikip gittim...

Devrisi gün o evden çikmis zaten... Nikolay Sergeiç pencereden yana dönerek, Yagmurun çabuk geçecegini söylemistim, dedi, bakin, günes çikti... gördün mü Vanya?

Anna Andreyevna asiri bir saskinlikla bakiyordu ona, o ana kadar uysal, sessiz yasli kadinin gözlerinde birden bir nefret pariltisi belirmisti. Nel i'yi sessizce tuttu elinden, kucagina oturttu.

Bana anlat yavrum, dedi, ben dinliyorum seni... Varsin kalpsizler...

Sözünün sonunu getiremedi, aglamaya basladi. Nel i korku içinde, sasirmis, bana bakti. Ihtiyar da bakti bana, omuz silkecek oldu, ama birden arkasini döndü.

Devam et Nel i, dedim.

__ Üç gün gitmedim dedeme. Annem de bu ara iyice

fenalasmisti. Paramiz hiç kalmamisti, ilaç alacak paramiz da yoktu. Günlerdir agzimiza bir lokma ekmek de koymamistik. Ev sahipleri vermiyordu artik: Onlarin da parasi kalmamisti. Üstelik hep onlarin yemegini yiyoruz diye sitem etmeye baslamislardi bize. Üçüncü gün sabahleyin kalktim, giyinmeye basladim. Annem nereye gidecegimisordu. Dedeme, para istemeye, dedim. Sevindi.

Anneme dedemin beni evinden kovdugunu, bir daha oraya gitmek istemedigimi söylemistim. €ok yalvarmisti bana ama ka 398

rarimdan dönmemistim. Gittim... dedem evini degistirmisti. Yeni evini aramaya koyuldum. Beni görünce küplere bindi. Annemin çok hasta oldugunu, ilaç almak için el i köpege ihtiyacimiz oldugunu, kaç gündüragzimiza bir lokma yiyecek koymadigimizi söyledim. Dedem kolumdan: tuttugu gibi disari firlatti beni, arkamdan da kapiyi kilitledi. Beni disari atarken, merdivende oturacagimi, para verinceye kadar merdivende bekleyecegimi söylemistim ona. Oturdum merdivene. Biraz sonra kapiyi açti benim orada oturdugumu görünce gene kapadi. Aradan uzun zaman geçtikten sonra gene açti, beni gene orada görünce; gene kapadi. Sonra birkaç kere daha açip kapadi. Sonunda Azorka'yla çikti, kapiyi kilitledi, bir sey söylemeden, geçti yanimdan. Ben de bir sey söylemedim, hava kararincaya kadar öyle oturdum orada. Anna Aleksandrovna, Yavrum... diye haykirdi, soguk degil miydi? Demek merdivende oturdun ha...

Nel i,

Mantom vardi, dedi.

Manto olsun... Zaval im, ne kadar aci çekmissin!... Peki deden olacak adam ne yapti ?

Nel i'nin dudaklari titremeye baslamisti, ama büyük; çaba harcayarak tutuyordu kendini.

Iyice karanlik olmustu geldiginde. Görmedigi içini çarpti bana. Birden "Kim o?" diye bagirdi.

Benim, dedim. Beni çoktan gitmis saniyordu galiba, sasirdi, karsimda bir süre kalakaldi. Birden bastonunu yere vura vura kostu, kapiyi açti, bir dakika sonra getirip bir avuç beslik atti yere. "Al, diye bagirdi, bütün param bu. Annene de onu lanetledigimi söyle." Içeri girip gene kilitledi kapiyi.

Paralar merdivenden asagiyuvarlanmisti.Karanlikta aramaya basladim onlari. Dedem paralan karanlikta bulamadigimi anlamis olacak, biraz sonra elinde mumla disa 399

ri çikti, hemen topladim yerlere yuvarlanan paralari. Dedem de yardim etti bana, hepsinin yetmis köpek olacagini söyleyerek içeri girdi. Eve gelip paralari anneme verdim, "durumu gittikçe kötülesiyordu. Ben de bütün gece hastaydim; devrisi gün atesim çikti. Ama aklima koymustum...

dedeme çok kiziyordum çünkü. Annem uyuyunca disari çiktim, dedeme gidiyordum, ama gitmedim. köprüde durdum. O sirada o adam geçti...

Arhipov'u söylüyor, Nikolay Sergeiç, dedim. Tüccarla Bubnova'nin evine gelen,patakladigimiz adam... "Nel i'yi ilk kez o zaman görmüs... Devam et Nel i.

Durdurdum onu. bir ruble istedim. Yüzüme bakip "Bir ruble mi?" diye sordu. "Evet," dedim. O

zaman güldü. "Benimle gel", dedi. O sirada yanimizdan altin çerçeveli gözlügü olan yasli bir adam geçiyordu. Konusmamizi duymustu. Durdu,

niçin il e de bir ruble istedigimi, bu kadar parayi ne yapacagimi sordu. Annemin hasta oldugunu, ilaç almak için bir ruble gerektigini söyledim. Nerede oturdugumuzu sordu, adresimizi yazdi, sonra çikarip kagit bir ruble verdi bana. O adamsa, ihtiyarin yanimiza geldigim görünce kaçmisti. Bir dükkana gidip parayi bozdurdum, otuz köpegini bir kagida sarip annem için ayirdim, geri kalan yetmis köpegi de avucumda sikip dedeme yol andim. Kapiyi açip içeri girdim, esikte durup paralari dedemin suratina dogru firlattim. Hepsi yere düstü... "Alin paralarinizi, sizin paraniza ihtiyaci yok annemin, lanetliyorsunuz onu çünkü."

Kapiyi hizla çekip çiktim, kosarak eve geldim.

Kizin gözleri parliyor, içten bir meydan okumayla ihtiyara bakiyordu. Anna Andreyevna Nikolay Sergeiç'e "bakmadan, Nel i'yi bagrina basarak,

Iyi ettin, dedi, çok iyi ettin ona. Deden hain, kalpsiz adamin biriymis...

Nikolay Sergeiç, 400

Himm... diye mirildandi. Anna Andreyevna sabirsiz,

Sonra, anlatsana sonra ne oldu? diye sordu.

Artik hiç gitmiyordum dedeme, o da bana gelmiyordu.

Peki annenin durumu nasildi? Ah zaval ilar, zaval ilar.

Nel i titrek bir sesle devam etti:

Annem gittikçe fenalasiyordu. Artik pek seyrek kalkabiliyordu yataktan. Paramiz bitmisti; ben de yüzbasinin karisiyla çikiyordum artik. Yüzbasinin karisi evleri dolasir,sokakta üstü

basidüzgüninsanlaridurdurur, onlardan para dilenirdi. Dilenci olmadigini söylerdi bana. Yüzbasinin karisinin, ayni zamanda yoksul olduklarini gösteren yazili kagitlari varmis elinde. Bu kagitlari gösterir, öyle para dilenirdi. Sonra, kisinin herkesten dilenmesinde utanilacak bir yanolmadigini söylerdi bana. Ben de onunla beraber çikardim, topladigimiz parayla geçinirdik. Annem bunu duydu:Kiracilar yüzbasinin karisinin

dilenci oldugunu söylemisler ona. Ev sahibimiz Bubnova beni dilendirmektense onun yaninavermesini söyledi anneme. Daha önce de birkaç kere anneme para yardimi yapmak istemis, annem almayinca, "Amma da gururlusunuz" demis, bu kez yemek yol amisti. Annemden beni isteyince annem vermedi, agladi, korktu. Bubnova hakaret etmeye basladi ona. Sarhostu günkü. Benim zaten dilencilik ettigimi, yüzbasinin karisiyla kapi kapi dolasip sadaka dilendigimi söyledi. Hemen o gece de yüzbasinin karsini kovdu evden. Annem bunu duyunca aglamaya basladi, birden firladi yataktan, giyindi. "elimden tuttu, disari götürüyordu. Ivan Aleksandroviç durdurmak istedi onu, ama dinlemedi, çiktik. Annem zor yürüyordu. ikide bir duruyor, oturup dinleniyordu, ben de tutuyordum onu. Annem dedeme gittigini söylüyordu. Ge 401

ce geç oldugu halde, "Dedene götür beni", diyordu. Birden büyük bir caddeye çiktik. Bir evin önünde bir kupa arabasi duruyordu. Giren çikan çoktu eve. Pencerelerde isik vardi. Müzik çaliyordu içerde. Annem durdu, kolumdan tuttu: "Nel i, dedi, ömrün boyunca yoksul ol, ama seni çagiran varlikli bir insanin yanma gitme. Orada iyi yasayabilirsin, güzel güzel giysilerin olabilir, ben istemiyorum bunu. Kötü, hain insanlardir onlar, sana vasiyetim su olsun : Yoksul ol, çalis, dilen, ama seni yanina almak isteyen birisi olursa gitme, istemiyorum size gelmem de..."

Nel i, heyecandan titreyen sesiyleyüzü kipkirmizi olmustu, Hastayken annem söyledi bunu bana, ölünceye kadar dinleyecegim sözünü, diye ekledi.

€alisacagim. Sizin yaniniza da çalismak, hizmetçilik etmek için geldim, kiziniz olmak istemiyorum, Anna Andreyevna Nel i'yi siki siki kucaklayarak,

Yeter, yeter artik yavrum! diyebagirdi. Bunu söylerken hastaydi annen.

Ihtiyar sert bir sesle,

Akli basinda degildi, dedi.

Nel i ihtiyara dönerek ayni sertlikle cevap verdi :

Olsun varsin! Akli basinda olmasa bile, öyle vasiyet etti bana, yapacagim söyledigini,ömrümün sonuna kadar yoksul olacagim. Bunu bana söylerken bayilmisti bile...

Anna Andreyevna,

Tanrim! diye haykirdi. Hasta hasta kis günü sokakta. ..

Polise vermek istediler bizi, ama bir adam girdi araya, nerede oturdugumuzu sordu, on ruble verdi bana, annemi kendi arabasiyla eve götürmemi söyledi.

Ondan sonra bir daha yataktan kalkmadi annem, üç

hafta sonra da öldü.

EzilenlerF : 26 402

Anna Andreyevna,

Peki ya babasi? diye haykirdi. Affetti mi onu? Nel i kendini tutmaya çalisarak, Affetmedi! ™lmeden bir hafta önce yanma çagirdi beni annem "Nel i, dedi, dedene bir kere daha git, gelip beni affetmesi için yalvar ona. Birkaç gün sonra ölecegimi, seni yetim birakacagimi söyle ona. ™lmek istemedigimi de ekle..." Gidip dedemin kapisini çaldim, açti, beni görür görmez yüzüme kapamak istedikapiyi, ama iki elimle engel oldum ona, "Annem ölüyor, diye bagirdim, sizi görmek istiyor, gidelim!.." Ama itti beni, kapiyi kapadi. Eve döndüm, annemin yaninauzandim, hiç

bir sey söylemedim ona... Annem sarildi bana, o da hiç bir sey sormadi...

Nikolay Sergeiç masaya dayanarak ayaga kalkti, hepimizi tuhaf bir bakisla süzdü, dizlerinde derman kalmamis gibi koltuguna yigildi gene.

. ™lmeden bir gün önce ise yanina çagirdi beni annem, elimden tutup, "Bugün ölecegim Nel i,"

dedi, daha bir seyler söylemek istiyordu, ama söyleyemedi. Gözlerinin içine bakiyordum, sanki görmüyordu beni, sadece elimi avucunda sikiyordu.

Yavasça çektim elimi, evden çiktim, kosarak dedeme gittim. Beni görünce birden ayaga kalkti, korkmus gibi yüzü bembeyaz oldu. Titremeye basladi. Elinden tutup Ölüyor", dedim. Birden heyecanlandi ; bastonunu kapip arkamdan kostu, sapkasini bile unutmustu, oysa çok soguktu disarisi. Ben aldim sapkasini, merdivenleri inerken basina giydirdim. Acele ediyordum, annem ölmeden yetismemiz için bir araba tutmasini söyledim, ama cebinde olup olacagi yedi köpek vardi. Arabacilari durduruyor, pazarliga girisiyordu, ama arabacilar söyledigi fiyata sadece gülüyorlardi. Azorka'ya da gülüyorlardi, çünkü hayvan sokaklarda bizimle beraber kosuyordu. Dedem yorulmustu, sik sik soluyordu, ama dur 403

muyor, acele ediyordu. Birden yere yuvarlandi, sapkasi düstü basindan. Kaldirdim onu, gene giydirdim sapkasini, koluna girdim, yürümeye basladik. Eve geldigimizde gece yarasi olmak üzereydi.. Annem ölmüstü. Dedem onu görünce el erini birbirine vurdu, titremeye basladi, basina dikildi. Hiç bir sey söylemiyordu. O zaman annemin yanina gittim, dedemi kolundan tutup "Gör iste, hain, kalpsiz, merhametsiz adam!.. diye bagirdim. Gör!" Dedem bir çiglik atip yere yuvarlandi...

Nel i Anna Andreyevna'nin kucagindan kurtulup ayaga firladi; yüzü bembeyaz, odanin ortasinda durdu. Dehset içindeydi. Ama Anna Andreyevna ona dogru atildi, gene kucakladi onu, heyecanla bagirdi:

Ben, ben olacagini senin annen simdi Nel i, sen de benim kizini! Alip basimizi gidelim buradan, bu insafsiz insanlarin yanindan! Varsin herkesle alay etsinler, Tanri cezalarini verir... Gidelim Nel i, gidelim buradan!..

Yasli kadini o zamana kadar böyle bir durumda hiç görmemistim. Hem onun bir gün bu kadar heyecanlanacagini da aklimin ucundan geçirmezdim. Nikolay Sergeiç koltugunda hafifçe dogruldu, sonra ayaga kalkti, kesik kesik bir sesle,

Nereye gidiyorsun Anna Andreyevna? diye sordu. Yasli kadin bagirarak cevap verdi : Onun yanina.

Nel i'yi elinden tutarak kapiya dogru yürüdü.

Dur, dur, bekle!..

Bekleyecek bir sey yok, hain adani! Ben de o da çok bekledik... hadi hosça kal.

Anna Andreyevna böyle cevap verdikten sonra dönüp kocasina bakti, bakmasiyla donup kalmasi bir oldu: Nikolay Sergeiç sapkasini giymis; güçsüz, titreyen el eriyle paltosunu sirtina geçirmeye çalisiyordu. Anna Andreyevna böylesine bir mutluluga inanamiyormus gibi kocasina404

kuskuyla bakarak el erini duaediyorgibi birlestirdi önünde: Sen... Sen de mi geliyorsun? diye haykirdi. Ihtiyar bagrindan kopan bir iniltiyle, Natasa, Natasa'm nerede? dedi. Nerede o? Kizim nerede? Natasa'mi verin bana! Nerede o, nerede?

Ona uzattigim koltuk degnegini kapip kapiya kostu. Anna Andreyevna, Affetti, Affetti! diye bagiriyordu.

Ama ihtiyar kapiya kadar gitmemisti ki, kapi birden açildi, Natasa daldi içeri. Gözlerinin içi parliyordu, yüzü bembeyazdi. Iliklerine kadar islanmisti. Basörtüsü omuzlarina kaymis, karmakarisik saçlarinda yagmur taneleri parliyordu. Kosarak girdi içeri, babasini görünce ayaklarina kapandi, kol arini uzatti ona.

IX

Ihmenev, Natasa'yi kaldirmis, kucaklamisti bile.

€ocuk gibi kucagina aldi onu, koltuguna götürdü, oturttu, bu kez o önünde yere kapandi. El erini, ayaklarini öpüyordu. Onu, kizini, Natasa'sini yeniden yaninda gördügüne inanamiyormus gibi acele acele öpüyor, kucakliyordu onu; seyretmeye doyamiyordu! Anna, Andreyevna Natasa'nin basini gögsüne bastirdi, bir sey söylemeden öyle kaldi. Ihtiyar, Natasa'nin el erini tutup soluk, zayif ama güzel yüzüne, nemli gözlerine tutulmus gibi bakarken heyecanli heyecanli, Yavrum!... hayatim!... Her seyim!... diyordu. Biricik kizim!

Bir an susup Natasa'nin yüzünü tatli tatli seyrettikten sonra, hala yere diz çökmüs, bir durumda bizlere dönerek çocuksu bir gülümsemeyle, çabuk çabuk konusarak, 405

Zayifladigim söylemislerdi bana! dedi. Zayif olmasina zayif, yüzünde de renk kalmamis, ama baksaniza gene de ne güzel!...

Yüregini parçalayacakgibi olan bir sizi yüzünden ,bir an sustuktan sonra, Böyle eskisinden de güzel! diye ekledi. Natasa,

Kalkin baba! dedi. Hadi kalkin artik. Ben de sizi öpmek istiyorum!..

Ihtiyar sevgiyle kucakladi kizini.

Oh yavrum! Duydun mu Annuska, duydun mu ne diyor? Hayir Natasa, hayir, beni affettigini kalbim anlayincaya kadar yatacagim ayaklarinindibinde. Kendimi sana affettirmem çok güç çünkü! Seni evlatliktan attim, lanetledim... duyuyor musun Natasa, lanetledim. . yapabildim bunu! Ya sen Natasa, ya sen... seni lanetledigime inandin! Inandin buna degil mi, inanabildin? Inanmamaliydin!

Hiç inanmamaliydin! €ok insafsizsin! Niçin gelmedin bana?Seni nasil karsilayacagimibilmiyor muydun? Ah Natasa, eskiden seni nasil sevdigimi biliyorsun! Kaçtiktan sonra eskisinden yüzkat, bin kat daha çok sevmeye basladim! Yüregim sevginle doluydu! Ruhumu, kalbimi parça parça ederek ayaklarinin altina serebilirdim... Ah canim!

Natasa, mutluluktan bitkin, zayif bir sesle,™yleyse dudaklarimdan öpün beni, zalim babam benim; annem gibi yanaklarimdan öpün!

Ihtiyar, kiziyla uzun uzun kucaklastiktan sonra,

Gözlerinden de, dedi. Gözlerinden de!Hatirliyor musun eskiden nasil öperdimgözlerinden? Oh Natasa! Düsünde hiç gördün mü bizi? Ben seni hemen hemen her gece görüyordum düsümde.

Her gecegeliyordun bana, basini gögsüme dayiyordun, agliyordum. Bir keresinde de küçüklük halinle geldin. Hatirliyor musun, on yasinday 406

dm daha, piyano çalmaya yeni baslamistin... iste o halinle. Eteklerin kisa kisaydi, cicili biciliydi pabuçlarin, el erin pamuk gibi... O zamanlar ne güzeldi el eri, degil mi Annuska? Gelip dizime oturdun, kucakladin beni...

Ah ne yaramazsin sen Natasa! Demek seni lanetledigimi, gelirsen kapiyi yüzüne kapayacagimi sandin ha!... Dogru, Ben... bak Natasa: Sik sik geliyordum sana ben, annen de bilmiyordu bunu, hiç kimse bilmiyordu. Pencerenin dibinde durup bekliyordum.

Oturdugun evin avlu kapisinin önünde bazan saatlerce bekledigim oluyordu ! €ikarsan hiç

olmazsa uzaktan göreyim seni diye... Aksamlari çogunlukla isik oluyordu pencerende; ah Natasa, pencerendeki isigi, gölgeni görebilmek, seni kutsamak için kaç gece bekledim karsi kaldirimda!

Sen de beni kutsuyor muydun? Hiç düsünüyor muydun beni? Pencerenin dibinde bekledigimi hissediyor muydu o küçük kalbin? Soguk geceler kaç kere çiktim yukari, tatli sesini duyabilir miyim diye kapini dinledim! Gülüsünü duymak istiyordum... Lanetledim ha! Inan ki c gece affetmek için geldim sana, ama kapidan döndüm... Ah Natasa!

ihtiyar ayaga kalkti, Natasa'yi da kaldirdi, kucakladi, bagrina basti.

Gene burada, gene kalbimin içinde! diye bagirdi. Ah Tanrim, sana sükürler olsun. Gazabin için de nimetlerin için de sükürler olsun sana!... Deminki yagmurdan, gök gürültülerinden sonra simdi piril piril parlayan günesin için de!... Su mutlulugum için sükürler sana! Ah! Varsin hakarete ugramis, ezilmis, onurlari bir paralik edilmis olalim, gene beraberiz ya... Varsin bize hakaret edenler gülsünler arkamizdan! Istedikleri kadar çamur atsinlar bize! Korkma Natasa... El ele yürüyecegiz seninle, söyle söyleyecegim onlara: "Biricik kizimdir bu benim, masum yavrumdur; hakaret ettiniz ona, küçük düsürdü

nüz, ama ben seviyorum onu, hayatimin sonuna kadar da kutsayacagim."

Natasa babasinin kol ari arasindan elini bana uzatarak,

Vanya, Vanya!... dedi.

Ah! O anda beni hatirlayisini, yanina çagirisini hiç unutmayacagim!

Ihtiyar, çevresine bakinarak,

Nel i nerede? dedi. Anna Andreyevna,

Nerede o? diye haykirdi, yavrum! Tabi , hiç ilgilenmedik ki onunla!...

Nel i odada yoktu, sessizce yatak odasina geçmisti. Hepimiz oraya gittik. Kösede, kapinin arkasina saklanmis, ürkek ürkek bakiyordu bize. Ihtiyar onu kucaklamak isteyerek, Nel i, dedi, ne oldu sana yavrum?

Kiz dalgin dalgin bakiyordu Nikolay Sergeiç'e. Sayiklar gibi, Annem, dedi, annem nerede? dedi. Titreyen kol arini bize dogru uzatarak, gene, Annem, benim annem nerede? diye haykirdi. Korkunç bir çiglik atarak yere yuvarlandi... 408

B Œ T l S

SON ANILAR

Haziranin ortalari. Sicak, bogucu bir gün, kentte kalmak pek güç: toz, kireç, onarilan evler, kizgin taslar, rutubet... Ama alin size mutlu bir haber! Uzaklarda bir yerde gök gürledi; gökyüzü yavas yavas bulutlarla kaplandi. Hafif bir rüzgar kentin toz bulutlarini önüne katip götürüyor. Birkaç iri yagmur tanesi düstü yere. Arkasindan gök delindi sanki, bardaktan bosanircasina yagmur yagmaya basladi. Yarim saat sonra yagmur durup gene günes çiktiginda küçük odamin penceresini açtim, temiz havayi hasta cigerlerime çektim. Kalemi kaldirip atmayi, isi gücü birakip Vasilyevski'de bizimkilere gitmeyi öyle istiyordu ki canim. €ok istedigim halde, yendim bu istegimi, gene kagidin üzerine egildim. Ne pahasina olursa olsun bitirmeliydim elimdeki isi! Yayinevi sahibi öyle emretmisti, yoksa para vermezdi bana. Bekliyorlardi beni orada. Aksama serbest, rüzgar gibi özgür olacaktim. Iki gün iki gece çalisarak uzun öykümün üç buçuk formasini yazmamin mükafati olacakti bu aksam...

Iste sonunda bitti isim; kalemi birakiyorum elimden, ayaga kalkiyorum, sirtimla gögsüm agriyor, basim dönüyor. Sinirlerimin çok bozuk oldugunu

biliyorum; yasli doktorumun son sözleri çinliyor kulagimda: "Hayir, hayir, insan sinirleri böyle bir çalismaya dayanamaz, olmaz bukadar!" Ama pekala oluyor iste! Basini fena halde dönüyor. Ayakta zor duruyorum. Ama mutluyum, yüregim öyle hafif ki! ™yükümü bitirdim artik. Yayin evi sahibi, ona çok borçlu oldugum halde, kitabi elinde görünce hiç degilse biraz para verecektir bana... en azindan el i ruble 409

verir gene; oysa çoktan beri bu kadar parayi bir arada görmedim! ™zgürlük ve para!,. Sapkami kaptim, eserimi koltugumun altina aldim, saygideger Aleksandr Petroviç'imi evde yakalamak için aceleyle çiktim.

Tam çikarken yakaladim onu. O da edebi olmayan, ama hayli karli bir isi henüz bitirmisti. Iki saattir çalisma odasinda beraber oturdugu marsik gibi kara bir Yahudiyi nihayet sepetledikten sonra içtenlikle sikti elimi; o tatli, kalin sesiyle sagligimi sordu. €ok iyi bir insandi; ne yalan söyleyeyim, çok sey borçluydum ona. Edebiyat dünyasinda bir yayin evi sahibi olmaktan ileri gidemediyse kabahat onda mi... Edebiyata yayin evi sahibinin de gerektigini zamaninda anlamis, kendini bu yola adamisti. Gurur duymaliydi bundan.

™ykünün bittigini ögrenince tatli tatli gülümsedi; derginin gelecek sayisinin simdiden hazir olmasi sevindirmisti onu. Benim kirk yilda bir kere bir isi zamaninda bitirdigimi söyleyerek hos bir nükte yapti. Söz verdigi el i rubleyi bana sunmak için kasasina gitti, ama bu arada muhaliflerin kalin bir dergisini de uzatti bana. Derginin elestiri sayfasinda son romanim üzerine iki satirlik bir yazi vardi.

Baktim, "Kopyaci"nin yazisiydi bu. Yermesine yermiyordu beni, ama ögmüyordu da; gene de sevinmistim. "Kopyaci" eserlerimin "ter koktugu"nu söylüyordu. Yazilarimin, romanlarimin üzerinde o kadar çalisiyormusum ki, insana bikkinlik geliyormus.

Yayin evi sahibi de ben de kahkahalarla güldük. Bundan önceki öykümü iki gecede, sonuncununsa üç buçuk formasini iki gün iki gecede tamamladigimi bilse, beni yapit üzerinde fazla çalismakla suçlayan "Kopyaci"nin kim bilir ne diyecegini söyledim.

Ama sizde de kabahat var, Ivan Petroviç. Basta 410

elinizi çok yavas tutuyorsunuz, sonra geceleri çalismaniz gerekiyor.

Elbette iyi bir insandir Aleksandr Petroviç, ama bir zayif yani vardir: Koflugunu kendisi gibi bilen kimselere karsi, özel ikle edebiyat dalindaki bilgisiyle övünür. Ama edebiyat üzerine tartismaya girecek zamanim yoktu onunla, parami alip sapkami basima koydum. Aleksandr Petroviç

Ostrova'ya gidiyordu. Benim de Vasilyevski'ye gidecegimi ögrenince arabasiyla seve seve götürmek istedi beni.

Yeni bir kupa arabasi aldim, dedi, görmediniz onu degil mi? €ok hos bir sey.

Disari çiktik. Yeni arabasi gerçekten de çok hostu. Aleksandr Petroviç yeni arabasiyla tanidiklarini bir yerlere götürmeye bayiliyordu nedense.

Yolda Aleksandr Petroviç edebiyat konusuna birkaç kere daha döndü. Benden hiç sikilmaz, düsüncelerine deger verdigi, güvendigi birtakim edebiyatçilardan duydugu seyleri kendi düsüncesiymis gibi tekrar ederdi. Pek garip seyler söyledigi de olurdu. Bazan baskalarinin düsüncelerini yanlis yerde öne sürer saçmalardi. Sessizce dinliyordum onu, kisioglunun tutkularinin ne denli çesitli, sinirsiz oldugunu düsünüyordum kendi kendime. "Adam kazanacagi, kadar para kazanmis, diye geçiriyordum içimden, ama yetmiyor ona bu, iyi bir edebiyatçinin, yayincinin, elestirmenin ününe erismek istiyor."

Üç gün önce benden duydugu bir düsünceyi simdi bana satmaya çakisiyordu; oysa o zaman karsi durmustu bana. €ok unutkandi, arkadaslari, onu taniyan herkes bilirdi bunu. Arabasinda ne mutluydu, ne keyifli oturuyordu... Bilimsel bir tartismadaydi, yumusak, tok sesi bilim kokuyordu.

Yavas yavas isi ilericilige döktü; edebiyatimizda hiç bir zaman içtenligin olamayacagini, herkesin

"birbirini girtlaklamaya çalistigini" söyledi. Bana öy 411

le geliyor ki Aleksandr Petroviç her dürüst, içten edebiyatçiyi, bu özel iklerinden ötürü aptal olmasa bile hiç degilse saf saymaktadir.

Ama artik dinlemiyordum onu. Vasilyevski'de indirdi beni, bizimkilere kostum. iste on üçüncü

sokak, iste onlarin küçücük evleri. Anna Andreyevna beni görünce isaret parmagini gösteriyor bana, elini kolunu sal ayarak, gürültü etmeyeyim diye "sist" diyor. Aceleyle, Nel i simdi uyudu, diye fisildiyor. Yavrum!Ne olur gürültü etme! Zaval im çok hasta. Korku içindeyiz. Doktor simdilik korkacak bir seyin olmadigini söylüyor. Senin o doktorun dedigine de inanilmaz ya... Sende utanmak diye bir sey yok mu Ivan Petroviç? iki gündür nerelerdeydin?..

Iki gün gelemeyecegimi söylemistim size Anna Andreyevna, diye fisildadim. Elimdeki isi bitirmem gerekiyordu...

Bugün yemege gelecektin hani? Niçin gelmedin? Nel i zaval im yataktan kalkti, koltuga oturttuk onu, sofraya getirdik. "Sizinle beraber ben de bekleyecegim Vanya'yi", dedi. Ama bizim Vanya efendi gelmediler... Neredeyse alti olacak saat! Nerelerde sürtüyordun? Ah sizi gidi çapkinlar!

™yle üzüldü ki kizcagiz... nasil yatistirdigimi bir ben bilirim... Tatli bir uykuya daldi yavrucugum.

Üstelik Nikolay Sergeiç de kente indi bugün, ne yana kosacagimi sasirdim... €aya gelecek. Bir ise giriyor, Ivan Petroviç, ama Perm'de olusuna canim çok sikiliyor...

Natasa nerede?

Bahçede, bahçede, yavrum.Yanina git... O da baska bir türlü... Anlayamadim gitti... Ah Ivan Petroviç, çok fenayim! Iyi oldugunu söylüyor ama gel de inan... Git yanina Vanya, derdinin ne oldugunu ögrenmeye çalis, sonra anlatirsin bana... Duydun mu?

Anna Andreyevna'yi duydugum yoktu artik, bahçeye 412

kostum. Küçük, uzunluguyla genisligi yirmi adim kadar olan bir bahçeydi bu. Yemyesildi, içinde üç

yasli, gür agaç, birkaç yayin fidani, leylak ve hanimel eri, bir kösede ahududuyla iki sira çilek vardi. Kivrintili iki yol bahçeyi enine, boyuna kesiyordu.Ihmenev pek seviyordu burasini.

"Bahçemde yakinda mantar da yetisecek," diyordu. Hele Nel i bayiliyordu oraya. Tekerlekli koltuguna koyup gezdiriyorlardi onu bu küçücük bahçede. Evin gözbebegiydi Nel i. Natasa sevinçle karsiladi beni, kol arini uzatti... Ne kadar zayiflamisti, renk kalmamisti yüzünde! O da yeni kalkmisti yataktan.

Tamamen bitirdin mi Vanya? diye sordu.

Evet, tamamen! Artik serbestim bu aksam.

Hele sükür! Aceleye gelmedi ya?Bozmasaydin sakin!

Elimden geleni yaptim. Ama önemli olan bu degil. Böyle siki çalisinca sinirlerimde tuhaf bir gerilme oluyor, daha iyi düsünebiliyor, daha canli, yürekten hissediyor, hatta anlatisima daha iyi hakim olabiliyorum, Iyi oldu..,

Ah Vanya, ah!

Natasa'nin son zamanlarda benim edebiyat dalindaki basarilarim ve ünümle pek ilgilendigi kaçmiyordu gözümden. Bir yildir yazdigim her seyi tekrar tekrar okuyor, üzerinde çalistigim eserimi sik sik soruyor, benimle ilgili her elestiri yazisini inceden inceye okuyor, bazilarina kiziyor, yükselmemi çok istiyordu. Sasirtiyordu beni bu durum.

Kendini harciyorsun, Vanya, çok yoruyorsun kendini, böyle giderse sagligini da yitireceksin. Bak, S... iki yilda bir uzun öykü yaziyor, hele N... on yilda ancak bir roman bitirdi. Ama yazdiklari nasil, görüyorsun...oya gibi islenmis! En küçük bir savrukluk yok.

™yle ama onlarin paradan yana sikintilari yok, zamaninda yetistirmek zorunda degil er romani, ama ben

posta beygiriyim! Hep saçma bunlarin hepsi! Bos ver Natasa. Yeni bir sey var mi?

€ok. Bir kere, mektup aldim ondan...

Gene mi?

Evet.

Natasa Alyosa'dan gelen mektubu verdi bana. Ayrildiklarindan beri üçüncü mektuptu bu.

Birincisini Moskova'dan yazmisti. €ok heyecanli bir mektuptu. Ayrilirlarken kararlastirdiklari gibi Moskova'dan Petersburg'a dönemeyecegini yaziyordu. Ikinci mektupta birkaç güne kadar gelecegini, hemen evleneceklerini, buna hiç bir kuvvetin engel olamayacagini bildiriyordu. Ama mektubun havasindan onun umutsuzluk içinde kivrandigini, Katya'ya kendini iyice kaptirdigini, artik kendine güveni kalmadigim anlamak çok kolaydi. ™te yandan ona yalniz Katya'nin güç

verdigini, yalniz onun yaninda tesel i buldugunu söylüyordu. Üçüncü mektubunu büyük bir merakla açtim.

Iki sayfalik mektup acele yazilmisti ve birbirini tutmaz, karisik cümlelerle, mürekkep ve gözyasi lekeleriyle doluydu. Alyosa mektubunun basinda Natasa'dan ayrilmak zorunda oldugunu bildiriyor, onu unutmasi için yalvariyordu. Birlesmelerinin imkansizligini ispat etmeye; yan etkilerin, düsmanlarin güçlülügünü, böylesinin daha iyi oldugunu yaziyordu. Mutlu olamayacaklarini, çünkü

birbirinin dengi olmadiklarini öne sürüyordu. Ama dayanamiyor, öne sürdügü delil eri, düsünceleri birden yana itip mektubunun yarisinda Natasa'ya karsi suçlu oldugunu itiraf ediyor, "Ben mahvolmus bir insanim,

diyordu. Köye gelen babamin isteklerine karsi duramiyorum." €ektigi istirabi anlatamadigini söylüyor; Natasa'yi mutlu edecek gücü kendinde buldugunu itiraf ediyor; birden, birbirinin dengi olduklarim ispat etmek için dil dökmeye basliyor; babasinin gösterdigi delil eri öfkeyle, nefretle 414

çürütmeye çalisiyor; umutsuzluk içinde, evlenirlerse ne denli mutlu olacaklarini anlatiyor, kendine, yüreksizligine lanet okuyor... "Elveda!" diyerek bitiriyordu mektubunu. Mektubu yazarken Alyosa'nin çok istirap çektigi bel iydi, besbel i kendinde degildi zaval i. Gözlerim yasarmisti...

Natasa bir mektup daha uzatti bana. Katya'dan geliyordu bu. Iki mektup da ayni zarfta gelmisti, ama Katya'ninki ayrica kapatilmisti. Genç kiz birkaç satirla Alyosa'nin gerçekten de çok üzüldügünü, durmadan agladigini, umutsuzluk içinde kivrandigini, hatta kederinden hastalandigini, ama onun yaninda bulundugunu, Alyosa'nin mutlu olacagini yaziyordu. Katya ayni zamanda Natasa'nin, Alyosa'nin üzüntüsünün çabuk geçecegini, kolay kolay avunabilecegini düsünmemesini yaziyordu. "Hiç bir zaman unutmayacaktir sizi, diyordu, istese de unutamaz zaten, öyle bir kalbi var. Size olan sevgisi sinirsizdir, ömrünün sonuna kadar da sevecek sizi. Size olan sevgisi bir gün sönerse, bir gün sizi hatirlayinca içi sizlamazsa o zaman benim ona olan sevgim de söner..."

Iki mektubu da geri verdim Natasa'ya. Birbirimizin gözünün içine baktik, hiç bir sey söylemedik, ilk iki mektupta da böyle olmustu; aramizda sözlesmis gibi geçmisten hiç söz etmiyorduk artik. €ok istirap çekiyordu, farkindaydim, ama bana bile açilmak istemiyordu. Baba evine döndükten sonra üç hafta atesler içinde yatmis simdi biraz düzelmisti. Hayatimizda yakinda olacak degisiklikten, ihtiyarin is buldugunu bildigimiz halde kisa bir zaman sonra ayrilacagimizdan da çok az söz ediyorduk. Gene de benimle öylesine yakindan ilgileniyor, içten oluyor, her seyimi öylesine önemsiyordu; kendim üzerine anlattigim her seyi öylesine büyük bir dikkatle dinliyordu ki önceleri üzüyordu beni bu durum: Geçmiste ona yaptigim iyiliklerin karsiligim vermek istiyor saniyordum.

Ama çabuk kurtuldum bu kuskularimdan: Bambaska düsünceleri 415

oldugunu, beni dogrudan dogruya sevdigini, çok sevdigini, bensiz yasayamayacagim, benimle ilgili her seyin onun için çok önemli oldugunu

anlamakta gecikmedim. Sanirim hiç bir kizkardes erkek kardesini Natasa'nin beni sevdigi kadar sevmemistir. Yaklasan ayrilik gününü düsündükçe yüreginin sizladigini biliyordum. Benim de onsuz yasayamayacagimi o biliyordu. Gelecekteki durumdan uzun uzun söz ettigimiz halde bunu hiç karistirmiyorduk...

Nikolay Sergeiç'i sordum. Natasa,

Sanirim biraz sonra gelir, dedi, çaya yetisecegini söylemisti.

Hep isi için mi ugrasiyor?

Evet. Artik yüzde yüz bu. Bugün bosu bosuna gitti.

Natasa bir an düsündükten sonra dalgin,

Yarin da gitse pekala olurdu, diye ekledi.

Niçin gitti öyleyse?

Mektup aldigim için...Gene bir an sustu.Beni o kadar takti ki aklina, Vanya, fena oluyorum artik.

Düslerinde bile hep beni görüyor galiba. Üstelik, ne yapiyorum, ne ediyorum, bir derdim var mi?

Durmadan bunlari düsündügünden de kuskum yok.Birazcik üzüntülü görse beni bitiyor, perisan oluyor. Bazan üzüntüsünü yenip neseli gözükmeye çalistigi, bizleri güldürmeye çalistigi oluyor, ama beceremiyor... Annem bile kanmiyor onun bu hal erine, gögüs geçiriyor... Ne zaval i kadin su annem...Natasa gülümsedi.Yüregi çok temiz! Bugün mektubu aldigim zaman nedense birden isi çikti babamin; benimle göz göze gelmemek için tabi .

Natasa basini önüne egdi, elimi sikarak,

Onu kendimden de, dünyadaki her seyden de çok seviyorum Vanya, diye ekledi, senden bile...416

Tekrar konusmaya baslayincaya kadar iki kere dolastik bahçeyi, Bugün Masloboyev geldi, dedi, dün de gelmisti.

™yle mi, son zamanlarda nedense biraz fazla gelip gitmeye basladi.

Niçin geldigini söylesem sasarsin! Annemin güveni sonsuz ona. Yasalari falan öyle iyi bildigine inaniyor ki, yapamayacagi isin olamayacagikanisinda. Bu son günlerde neyi takti aklina biliyor musun? Prenses olamadim diye pek üzülüyor. Gece gündüz hep bunu düsünüyor zaval i. Sanirim her seyi anlatti Masloboyev'e. Babamla konusmaya korkuyor bu konuyu,Masloboyev'in yasalar yoluyla bir seyler yapabilecegini saniyor. Masloboyev de umut veriyor ona.

Natasa gülümseyerek ekledi:

O da sarapla agirliyor onu.

™yledir o yaramaz, dedim. Nereden biliyorsun bunu?

Annem agzindan kaçirdi... daha dogrusu ima etti...

Ya Nel i nasil? Natasa sitemli,

Sasiyorum sana Vanya, dedi, deminden beri sormadin onu.

Evde herkes titriyordu Nel i'nin üzerine. Natasa çok seviyordu onu. Nel i de sonunda bütün kalbiyle baglanmisti ona. Zaval i çocuk! Bir gün böyle candan insanlarla karsilasacagini, böylesine bir sevgi görecegini hiç ummuyordu. Kati yüreginin giderek yumusadigini, hepimize içten davrandigim görmek pek sevindiriyordu beni. Eski inadi, hirçinligi, güvensizligi gitmis, çevresini kusatan sevgiye heyecanla karsilik veriyordu. Ama basta uzun süre direnmisti, gözyaslarini saklamisti bizden, sonunda birakmisti kendini. Natasa'yla ihtiyari çok seviyordu Bana 417

öylesine düskün olmustu ki, birkaç gün görünmeyecek olsam hastaligi agirlasiyordu. Son zamanlarda iyice bosladigim öykümü bitirmek için iki günlük izin almam hayli güç olmustu ondan.

Duygularini açik açik bel i etmekten hala sikiliyordu...

Hepimiz pek merak ediyorduk durumunu. Hiç konusulmadigi halde, onun Ihmenev'lerin evinde kalmasina karar verilmisti. Oysa yolculuk yaklasiyordu, kizcagizin durumu da gün geçtikçe kötüye gidiyordu. Ihtiyarlara geldigimizden, Nikolay Sergeiç'in Natasa'yla baristigi günden beri hastaydi.

Ben de ne diyorum yani? Eskiden beri hastaydi aslinda. Hastaligi ta bastan bu yana sinsi sinsi ilerlemekteydi, son zamanlardaysa hizini arttirmisti. Hastaliginin ne oldugunu kesin olarak söyleyemiyecegim. Nöbetler eskisinden daha sik geliyordu simdi. Ama anlasilmaz bir güçsüzlük, bitkinlik, devamli ates öylesine perisan etmisti ki onu son günlerde ayaga kalkamiyordu. €ok tuhaftir: Hastaligi ilerledikçe bize karsi daha bir içten, yumusak oluyordu. Üç gün önce yataginin yanindan geçerken kolumdan tutmus, çekmisti beni. Odada ikimizden baska kimse yoktu. Yüzü

ates gibi yaniyordu (çok zayiflamisti), gözlerinin içi parliyordu. Heyecanla bana dogru uzandi, kol arini boynuma doladi, sevgiyle öptü. Sonra Natasa'yi istedi; gidip çagirdim onu; yanma oturttu Natasa'ya uzun uzun bakti yüzüne...

Sizi seyretmek istedi canim, dedi. Dün düsümde gördüm sizi, bu gece de görecegim... sik sik görüyorum sizi düsümde... her gece...

Bir seyler söylemek istiyordu ama duygulanmisti, söyleyemiyordu. Ama kendisi de anlayamiyordu duygularini, onlari nasil söyleyecegini bilemiyordu...

Benden sonra hemen hemen en çok Nikolay Sergeiç'i

seviyordu. Sunu da söylemeliyim ki, Nikolay Sergeiç de en az Natasa kadar seviyordu onu.

Nel i'yi neselendirmesini, güldürmesini pek güzel beceriyordu. Kizin odasina girer girmez kahkahalar duyulmaya basliyordu içerden. Hasta kizcagiz neselenerek ihtiyarla sakalasiyor, çesitli maskaraliklar yapiyor, gördügü düsleri anlatiyordu ona; her zaman bir seyler buluyor, ihtiyari

konusturtuyor, anlattirtiyordu. Ihmenev "küçük kizi Nel i"yi o kadar sevi yor, ondan o kadar hoslaniyordu ki, her gün biraz daha baglaniyordu ona.

Bir keresinde gece uykusuna yatmasi için onu kutsadiktan sonra yanindan çikarken,

€ektigimiz istiraplara karsilik Tanri yol adi onu bize. demisti bana.

Aksamlari toplandigimiz zamanlar (Masloboyev bile hemen her aksam geliyordu. Ihmenev'leri yürekten seven ihtiyar doktor da geliyordu bazi aksamlar.) Nel i'yi tekerlekli koltuguyla salona çikariyor, yuvarlak masanin basina, yanimiza oturtuyorduk. Balkon kapisini açiyorduk. Batmak üzere olan günesin kizil isinlari yemyesil, küçük bahçeye görkemli bir görünüm veriyordu. Taptaze bir yesil ik, yeni açmis leylak kokusu doluyordu içeri. Nel i koltugunda oturur, hepimizi sevgi dolu bakislarla süzer, konusmalarimizi dinlerdi. "Bazan farkina varmadan o da heyecanlanir, söze karisirdi... Ama böyle anlarda endiseye kapilirdik, çünkü anilari arasinda dokunulmamasi gereken konular vardi. Ben de Natasa da Ihmenev'ler de onu o gün hayat hikayesini anlatmaya zorladigimiz için kendimizi suçlu hissediyorduk. Doktor özel ikle bu çesit konusmalara karsiydi; bu yüzden daha çok baska seylerden açmaya çalisiyorduk. Böyle durumlarda Nel i niyetimizi anladigini bize bel i etmemeye çalisiyor, doktorla ya da Niklolay Sergeiç'le sakalasmaya basliyordu...

Bu arada durumu da gittikçebozulmaktaydi.€ok

duygulu olmustu. Yürek atislari düzensizdi. Doktor, ölümünün belki de beklenenden çok erken olacagini söylemisti bana.

Heyecanlandirmamak için Ihmenev'lere söylememistim bunu. Nikolay Sergeiç onun yolda iyilesecegine inaniyordu.

Natasa babasinin sesini duyunca,

Babam da geldi iste, dedi. Hadi içeri girelim Vanya.

Nikolay Sergeiç içeri girerken her zamanki gibi yüksek sesle konusmaya baslamisti. Anna Andreyevna susmasi için el kol sal amaya basladi ona. Ihtiyar hemen alçaltti sesini; Natasa'yla beni görünce, fisiltiyla o günkü gezilerinin sonucunu anlatti: Isi olmustu. €ok sevinçliydi. El erini ogusturarak,

Iki haftaya kadar gidebiliriz, dedi.

Endiseyle Natasa'ya bir göz atti. Ama kizi gülümseyerek karsilik verdi ona, boynuna sarildi; ihtiyarin kus kulari bir anda dagildi. Bu kez sevinçli, devam etti: Gidelim daha iyi buradan! Ama senden ayrilmak güç Vanya... (Sunu dasöyleyeyim ki, onlarla gelmemi bir kere bile istememisti benden; oysa Natasa'yi sevdigimi bilmeseydi yalvarirdi...) Ne yaparsiniz! Sikiliyorum burada Vanya. Yer degisikligi hepimizi hayata yeniden baglayacaktir...

Gene kizina bakarak ekledi:

Yani her seyin degismesi!

inaniyordu buna, inandigi için de mutluydu. Ama Andreyevna, Ya Nel i ne olacak? diye sordu.

Nel i mi? Hiç... ne olacak... hastaligi öyle önemli bir sey degil ki, o zamana kadar iyilesir. Simdi biraz 420

daha iyi hem; öyle degil mi Vanya?

Korkmustu sanki, kuskusundan onu ben kurtaracakmisim gibi endiseyle bakiyordu yüzüme.

Durumu nasil? diye devam etti. iyiuyuyabildi mi? Nöbet falan gelmedi degil mi? Simdi uyuyor mu?

Bak ne diyecegim Anna Andreyevna, masayi balkona çikaralim, semaveri getirsinler, biraz sonra konuklarimiz da gelirler, orada oturalim bu aksam, Nel i'yi de oraya çikaralim... €ok iyi olur.

Uyanmistir belki? Gidip bir bakayim.

Anna Andreyevna'nin gene elini kolunu sal adigim görünce,

Korkma uyandirmam onu, kapidan bir bakacagim o kadar.

Ama Nel i uyanmisti. On bes dakika sonra her zamanki gibi yuvarlak masaya oturmus, aksam çayimizi içiyorduk.

Nel i'yi tekerlekli koltuguyla çikarmislardi gene. Doktor, biraz sonra da Masloboyev geldiler. Nel i için büyük bir demet leylak getirmisti... ama tedirgin, üzgün bir hali vardi.

Sirasi gelmisken söyleyeyim: Masloboyev hemen her gün ugruyordu. Herkesin, özel ikle Anna Andreyevna'nin onu çok sevdigini söylemistim; ama Aleksandra Semyonovna'dan açik açik hiç

söz etmiyorduk aramizda; Masloboyev de adini hiç etmiyordu. Anna Andreyevna henüz evlenmediklerini benden ögrenince, onu eve alamayacaklarina karar vermisti. Bu konularda pek titizlik gösteriyordu. Ne var ki, Natasa'nin basindan böyle bir olay geçmeseydi belki de daha bir hos görürdü...

O aksam Nel i pek üzgün, hatta endiseliydi Sanki kötü bir düs görmüs de hep onu düsünüyordu.

Ama Masloboyev'in hediyesine çok sevinmisti; önündeki bardaga konan çiçeklere gözlerinin içi gülerek bakiyordu, ihtiyar,

€ok mu seversin sen çiçegi Nel i? dedi. Dur hele! Yarin... neyse, yarin görürsün!..

Severim, annemi çiçekle karsiladigimizi hatirliyorum. Oradaydik, (yurt disina orasi diyordu), annem bir keresinde bir ay çok hastaydi. Henri'yle karar vermistik, annem bir aydir hiç çikmadigi yatak odasindan çikacagi gün bütün odalari çiçekle bezeyecektik. Bezedik. Annem aksamdan, devrisi gün sabah kahvaltisini bizimle edece gini söylemisti. Daha gün agarmadan kalktik. Henri bir sürü çiçek getirdi; bütün evi yesil yapraklarla, çiçeklerle

donattik. Sarmasiklar, adini bilmedigim genis yaprakli, iri, beyaz çiçekler, nergisler... Nergisi çok severim. Sonra gül er, öyle güzel gül er vardi ki... Hepsini çelenk yaptik duvarlara astik, saksilara koyup odanin her yerine yerlestirdik, annemin oturacagi koltugun üzerine gül er serpistirdik; annem yatak odasindan çikinca sasirdi, çok sevindi; Henri mutluydu...

O aksam Nel i pek bitkin, duyguluydu. Doktor endiseyle süzüyordu onu. Ama durmadan konusmak istiyordu kizcagiz. Oradaki hayatini, geçmis günleri uzun uzun anlatti; kesmiyorduk sözünü. Orada annesiyle, Henri'yle çok gezmisler. Her seyi açik seçik hatirliyordu. Masmavi gökyüzünden, yakinindan geçtigi ya da gördügü buz, kar kapli, yüksek daglardan, çaglayanlardan heyecanla söz ediyordu, italya'nin göl erini, ovalarini, çiçeklerini, agaçlarim, esmer tenli, siyah gözlü köylülerini, giysilerini unutamamisti. Baslarindan geçen olaylari, gördügü kimseleri hep hatirliyordu. Sonra büyük kentleri, saraylari, renk renk isiklarla birdenbire aydinlanan, kubbeli, büyük kiliseyi, üzerinde masmavi bir gök, önünde masmavi bir deniz olan sicak güney kentini... O

zamana dek Nel i anilarim hiç bu kadar ayrintilariyla anlatmamisti bize, Heyecanla dinliyorduk onu. Bambaska anilarindan haberdardik o aksama kadar: Kendisinin ve annesinin basina çok 422

isler açan bir sürü yarideli, hain insanlarla dolu, donuk günesli, zengin yapilari daima çamurlu, havasi pis, kasvetli bir kentle ilgiliydi bu anilari. Rutubetli, havasiz bir bodrumda kasvetli bir aksam annesinin yataginda birbirine sarilmis, geçmisi, ölen Henry'yi, baska ülkelerin mucizelerini konusmalari geldi gözlerimin önüne... Nel i'nin annesiz, yalniz basina Bubnova'nin insafsizca attigi dayaklara, kötü yola sürüklemesine karsi durusunu düsündüm...

Ama sonunda fenalasti Nel i, alip götürdüler onu. Kizi bu kadar konusturdular, heyecanlandirdilar diye ihtiyar çok üzüldü, hatta kizdi. Nel i bayilmisti. Bu bayilmalari son zamanlarda birkaç kere tekrarlanmisti. Kendine gelince beni görmek istedi. Bana gizli olarak bir sey söylemek istiyordu. O

kadar yalvardi ki, bu kez istegini yapmamizi doktor söyledi. Odada yalniz biraktilar bizi. Nel i, Bak ne diyecegim sana Vanya, dedi, onlarla

gidecegimi saniyorlar; ama gitmeyecegim,gidemem çünkü, senin yaninda kalacagim. Bunu söylemek istiyordum sana.

Kandirmaya çalistim onu. Ihmenev'lerin onu çok sevdiklerini, öz kizlarindan ayirmadiklarini söyledim. Onlardan ayrilirsa son derece üzüleceklerini anlatmaya çalistim.

Oysa benim yanimda hiç rahat edemezsin. Gerçi ben de çok seviyorum seni, ama ayrilmak zorundayiz.

Nel i diretiyordu:

Hayir, olmaz! Annemi sik sik düsümde görüyorum, onlarla gitmememi, burada kalmami söylüyor.

Dedemi yalniz birakmakla büyük günahisledigimi aglaya aglaya tekrar ediyor. Burada kalmak, dedemle ilgilenmek istiyorum Vanya.

Sasirmistim.

Deden öldü ama Nel i, dedim.

Bir an düsündü, yüzüme dik dik bakti.

Dedemin nasil öldügünü bir kere daha anlatsana bana Vanya. Her seyi anlat, en küçük bir ayrintiyi atlama.

Nel i'nin bu istegi sasirtmisti beni, ama gene de her seyi en küçük ayrintisina kadar anlattim.

Sayikladigindan, ya da nöbetten sonra suurunun tam yerine gelmediginden kuskulaniyordum.

Anlattiklarimi büyük bir dikkatle, parlayan gözlerini benden ayirmadan dinledi. Hava kararmak üzereydi. Beni sonuna kadar dinledikten sonra bir an düsündü, Hayir Vanya, dedi, ölmedi o. Annem sik sik söz ediyor bana ondan, dün ona "Dedem öldü,"

deyince çok kizdi, aglamaya basladi, hayir, dedi Ölmedi deden, sana mahsus öyle söylüyorlar, eskiden seninle yaptigimiz gibi dileniyor;seninle onu ilk kez gördügümüz,ayaklarina kapandigim, Azorka'nin benitanidigiyerde dolasiyor hep..."

Düstür bu Nel i, dedim.

Ben de biliyordum düs oldugunu, onun için de hiç kimseye söylemedim.Yalniz sana söylemekistiyordum. Ama bugün senin gelmenden sonra uykuya dalinca düsümde dedemi gördüm. Evinde oturuyor, beni bekliyordu, öyle zayiflamisti ki! Azorka'yla beraber iki gündür hiç bir sey yemedigini söyledi, kizdi bana, sitem etti. Enfiyesinin de kalmadigim, tütünsüz yasayamayacagini söyledi. Annem öldükten sonragerçekten de bir keresinde söylemisti bana ayni seyi. €ok hastaydi, söyleneni anla miyordu. Bugün bana bunu söyleyince gidip köprüde dilenmeyi, topladigim parayla ona ekmek, haslanmis patates, tütün almayi koydum aklimaSonra kendimi dilenirken gördüm. Dedem çevremde dolasiyor, arada bir yanima gelip avucumdaki paralari aliyordu. "Bu ekmek için, diyordu, simdi de tütün için dilen." Gelen geçen bana para verdikçe o gelip elimden aliyorduonlari. Nasil olsa 424

onun için dilendigimi, paralari ondan saklamak niyetinde olmadigimi söylüyorum. "Hayir, diyordu, çalarsin paralarimi; Bubnova hirsiz oldugunu söyledi, zaten evime de onun için sokmuyorum seni.

Deminki besligi ne yaptin?" Bana inanmiyor diye aglamaya basladim; o beni dinlemeyip habire bagiriyordu: "Bir besligi çaldin!" Hemen orada, köprünün üstünde dövmeye basladi beni, çok hizli vuruyordu. Aglamaya basladim... Iste bunun için onun ölmedigine, bir yerlerde yalniz basina dolastigina, beni bekledigine inaniyorum Vanya...

Onu inandirmak için gene bir sürü seyler anlattim, sonunda inanir gibi oldu. Uyumaktan korktugunu, çünkü düsünde dedesini gördügünü söyledi. Sonunda sevgiyle kucakladi beni...

Küçücük yüzünü yüzüme bastirarak,

Ne olursa olsun senden ayrilamam Vanya! dedi. Dedem olmasa da birakmazdim seni.

Nel i'ye gelen nöbet evde herkesi ürkütmüstü. Sayiklamalarinin hepsini anlattim doktora, kizin hastaligi üzerine son düsüncesini sordum. Bir an düsündükten sonra, Simdilik hiç bir sey bel i degil, dedi, durumunu inceliyor, anlamaya çalisiyorum, ama... simdilik hiç

bir sey söylenemez. Iyilesmesine imkan yok. ™lecek. Siz istediniz diye durumu söylemiyorum onlara, ama çok üzülüyorum, yarin bir konsultasyon yapmayidüsünüyorum. Belki bir seyler olur.

Ama çok aciyorum zaval iya, öz kizim gibi sevmistim onu... Ne sevimliydi! Cin gibi de zekiydi !

Nikolay Sergeiç büyük bir heyecan içindeydi.

Bak ne düsündüm Vanya, çiçegi çok seviyor. Ne yapalim biliyor musun? Henri'yle annesine yaptiklari çi, çekli karsilamanin aynisini yarin uyaninca biz ona yapalim... Anlatirken nasil heyecanlanmisti...

Heyecanlandi ama iyi degil ki heyecanlanmasi..

Iyi heyecanlar baskadir! Benim tecrübeme güven Vanya, iyi heyecanin zarari yoktur.Hatta iyilesmesine yardim eder...

Kisacasi, bu düsünce ihtiyarin o kadar hosuna gitmisti ki, cosmustu. Vazgeçirmek imkansizdi onu.

Doktorun ne dedigini sordum, adamcagiz daha bir sey söylemeye firsat bulamadan Ihmenev sapkasini kaptigi gibi aklina koydugu seyi yapmak için çikip gitti. Kapidan çikarken bana, Su yakinlarda bir bahçe var, diye seslendi, çok güzel bir bahçe. Bahçivanlar çiçek de satiyorlar, ucuza alabiliriz oradan. Hem çok ucuza!. Sen Anna Andreyevna'yi yola getirmeye çalis, yoksa bosuna para harciyoruz diye kizar... Hadi bakalim... Evet! Sonra bak ne diyecegim sana Vanya: Ne isin var evde? Yazman bitti nasil

olsa, evde ne yapacaksin? Tavan arasindaki odanda yat gene. Yatagin oldugu gibi duruyor. Fransiz krali gibi güzel bir uyku çekersin orada. Ne diyorsun, kalacak misin? Sabahleyin erkenden kalkariz, saat sekizde getirirler çiçekleri, odayi güzel bir donatiriz. Natasa da yardim eder bize: Zevki senden benden iyidir... Kabul mü? Kalacak misin?

Kalmama karar verdik. Ihtiyar düzenledi isleri. Doktorla Masloboyev iyi geceler deyip gittiler, Ihmenevler'de erkenden, saat on birde yatilirdi. Giderken pek düsünceliydi Masloboyev, bir sey söylemek istiyordu bana, ama söylemedi, bir dahaki görüsmemize birakti, ihtiyarlara iyi geceler deyip tavan arasindaki odama çikarken onu gene karsimda görünce sasirdim. Küçük masaya oturmus, önündeki bir kitabi karistirirken beni bekliyordu.

Yoldan geldim Vanya, dedi, iyisi mi simdi anlatayim. Otursana. Büyük bir aksilik oldu, canim öyle sikiliyor ki...

Hayrola?

__ Senin alçak Prens geçen hafta kizdirdi beni, hem426

öyle kizdirdi ki, sinirim hala geçmedi.

Ne oldu? Prensle iliskin devam ediyor mu yoksa?

Bir sey varmis gibi hemen telaslanirsin sen de, "ne oldu?" dersin. Senin de benim Aleksandrovna Semyonovna'dan, bütün öteki karilardan farkin yok Vanya... Karilardan nefret ederim!... €eneleri durmaz hiç, "ne oldune var?" diye sormaya baslarlar hemen.

Peki, peki, kizma.

Kizdigim falan yok. insan her seyi heyecanlanmadan karsilamali, büyütmemeli...söylemek istedigim bu iste.

Hala bana kiziyormus gibi bir süre sustu. Bekliyordum.

Bak Vanya, diye bagladi, yeni bir iz buldum... aslinda bulmadim da birtakim kuskularim var... yani bazi durumlar Nel i'nin... belki de... Kisaca

söyleyecegim, Nel i'nin Prens'in kizi oldugunu saniyorum.

Ne diyorsun!

Masloboyev öfkeyle sal adi kolunu.

Hemen "Ne diyorsun!" diye bögürme. Adam gibi konusmasinibilmezmisin sen!

Kesinolarakbiliyorum dedim mi, akilsiz! Prensin tanikli delil i kizioldugunu söyledim mi? Söyledim mi söylemedim mi?..

Büyük bir heyecanla kestim sözünü:

Bak canim, ne olur kizma, bagirma da, açik açik anlat bana. Seni dinliyorum. Bunun ne kadar önemli bir sey oldugunu, sonuçlarini düsün. .

Sonuçlariymis... neyin sonuçlari? Delil erin nerede? Bu isler böyle yürütülmez; aramizda kalsin sana söylediklerim. Bunu sana niçin anlattigimi da sonra söylerim. Böyle gerekiyordu. Sus ve dinle, bütün bunlarin sir oldugunu da unutma... Durum su. Daha kisin, Smith daha ölmeden, Prens Varsova'dan döner dönmezilgilenmeye baslamisti bu isle. Anlayacagin geçen yildan baslamisti.

. 427

Ama yanlis iz üzerindeydi. Daha dogrusu izi kaybetmisti. Paris'te Smith'in kizini yüzüstü biraktigi günden beri devamli olarak izliyordu onu, demin sözü edilen Henri'yle yasadigim biliyordu, bir kizi oldugundan, kadinin hastaligindan da haberdardi; sözün kisasi her seyi biliyordu, ama birden kaybetmisti izi. Henri'nin ölümünden hemen sonra olmustu bu; kadin kiziyla beraber Petersburg'a gelmisti. Hangi adla dönerse dönsün, kolaylikla bulabilirdi onu Petersburg'da tabiŒ. Ne var ki, yurt disindaki adam lari yanlis bilgi vermislerdi ona: Kadinin kiziyla beraber Almanya'nin küçük bir kentinde oldugu haberini yol amislardi. Oysa onlar da yanilmislardi, baskasiydi o. Aradan bir yil belki de daha çok zaman geçti böyle. Bir yil sonra kuskulanmaya baslamis Prens: Bazi olaylardan sözü edilen kadinin o olmadigini sezinlemis. Simdi bir soru vardi kafasinin içinde: Smith'in kizi

neredeydi? Durup dururken, sakin Petersburg'da olmasin? diye düsünmüs. Bu arada baska isler pesinde oldugu için resmi yoldan gidememis, böylece benimle tanisti. Birisi salik vermis beni ona, bu islerden iyi anlar falan demis... Durumu anlatti bana, ama pek üstü kapali anlatti namussuz.

€elismelere düstü, ayni olayi birkaç türlü anlatti... Ama yalancinin mumu yatsiya kadar yanar derler. TabiŒ saflik numarasi yaptim, Prense yürekten bagli göründüm. Her zaman oldugu gibi davrandim, bu arada doganin yasalarina da uydum (doganin bir yasasidir bu çünkü), önce söyle düsündüm: Bana söylenen seyin asli astari var miydi? Sonra: Bana söylenenin altinda gizli baska bir durum daha var miydi? ™yle ya, bana yaptirmak istedigi isin altinda bir is daha vardiysa kazik yemis olurdum, bunu o ozan kafanla sen de anlayabilirsin saniyorum... çünkü bakarsin bana söyledigi is bir rubleliktir de, onun altindaki dört ruble eder, adam bir tasla iki kus vururken biz de hava aliriz. Bir rubleye dört rublelik is yapacak kadar 428

enayi degilim. Durumu yavas yavas kavramaya ve birtakim izler bulmaya basladim. Birini ondan, birini bu isle hiç ilgisi olmayan birisinden ögrendim; üçüncüsünü de kendi aklimla buldum. Niçin böyle hareket etmeyi uygun buldugumu soracaksindir simdi. Söyleyeyim: Prensi pek bir telasli görmüstüm çünkü, korkuyordu. Korkmasinin sebebi neydi? Bir kizi babasindan ayirmis, alip yurt disina götürmüs, kadin gebeyken de birakmisti onu. Bunda ne vardi? Hos bir çapkinlik örneginden baska neydi bu? Prens gibi bir insanin korkmamasi gerekirdi böyle bir serüvenden. Ama korktugu bel iydi... Beni kuskulandiran bu oldu iste. Henri'nin yardimiyla çok ilginç izler buldum, Vanya.

Adam hayat ta degil tabiŒ, ama burada bir kuzeni var. Kadin Alman bir firinciyla evli, gelgelelim sisko kocasina, göz açip kapayana kadar peydayladiklari sekiz çocuga ragmen on bes yildan beri seviyormus Henri'yi. Uzun ugrasmalardan sonra çok önemli bir sey ögrendim bu kadindan: Henri devamli olarak mektup yazarmis ona, Almancaymis tabi bu mektuplar; günlük de tutarmis, ölmeden önce birtakim kagitlarini ona yol amis. Salak kari mektuplarin öneminden habersiz tabiŒ, sadece mehtap, Mein lieber Augüstcfien, Wieland üzerine yazdiklariyla ilgilenmis Henri'nin. Ben gerekli bilgiyi aldim mektuplardan, artik yeni bir iz

üzerindeyim. Sözgelisi, Smith'in kizi üzerine bazi seyler, babasinin ne kadar parasini çaldigim ve Prensin parayi kizcagizin elinden aldigim ögrendim. Sonra bir sürü heyecanli, üstü kapali söz arasinda gerçegi gördüm: yani, Vanya, el e tutulur hiç bir sey yoktu bu mektuplarda. Aptal Henri sakliyordu, ancak ima ediyordu, ama ben bu imalari birlestirerek büyük gerçegi buldum: Prens. Smith'in kiziyla evliydi! Nerede, burada Ptersburg'da mi, Avrupa'da mi evlendiler, belgeler neredeydi? Hiç biri bilinmiyordu bunlarin. Anlayacagin, sikintidan patliyordum Vanya. Ne yapacagimi bilemiyordum. Gece gündüz hep

bu bilmecelerdi kafamda. Sonunda Smith'i buldum, ama sanssizliga bak ki, tam o sirada oluverdi adam. Konusamadim bile onunla. Sonra bir rastlantiyla, Vasilyevski'de benim için kusku çekici bir kadinin öldügünü ögrendim, durumu inceleyince yeni bir iz bulmus oldum. Hemen Vasilyevski'ye kostum; o gün seninle karsilasmistik, hatirliyor musun? Hayli sey ögrenmistim. Kisacasi, Nel i'nin çok yardimi oldu bana... Sözünü kestim:

Beni dinle, sence Nel i biliyor mu?..

Neyi?

Prensin kizi oldugunu.

Masloboyev yüzüme tuhaf bir öfkeyle bakarak,

Sen biliyorsun ya, dedi, ne diye böyle bos seyleri sorarsin? Isin yok galiba! ™nemliolan bu degil hem, Prensin sadece kizi degil, mesru kizi oldugunu da biliyor. Düsünebiliyor musun?

Olamaz! diye haykirdim.

Basta ben de "Olamaz" dedim kendi kendime, simdi bile bazan "Olamaz!" diyorum. Gelgelelim, olabilirmis, olmus bile.

Bagirmaya devam ediyordum :

Hayir Masloboyev, yaniliyorsun, Nel i'ninbunu bilmesini birak, zaten mesru bir evlat olamaz.

Annesinin elinde her hangi bir belge bulunsaydi böylesine bir sefalete katlanir miydi, sonra, kizini yapayalniz birakir miydi? Kes artik! Olamaz bu.

Ben de senin gibi düsünüyordum, hala kurcaliyor kafami bu. Ama su da var ki, Smith'in kizi deli bozugun biriydi. Dünyada onun kadar sivri akil i kadina az rastlanir. Romantizmin, asiri aptal igin sonucu...Sunu düsün yeter: Ta bastanberiyeryüzündekibir cenneti, melekleri hayal etmisti; bütün kalbiyle sevdi, inandi. Sonra erkeginin ona olan sevgisi söndügü için degil de yanildigi, 430

öylesine güvendigi insan onu birakabildigi; melek bel edigi yaratik çamur çiktigi, onu asagiladigi için aklini kaybetti. Duygulu, çilgin ruhu dayanamadi bu degisiklige. Üstelik alnina sürülen leke...

bu lekenin ne oldugunu anliyorsun sanirim! Dehsetle, gururla, nefretle uzaklasti adamdan. Bütün baglari koparip attigi gibi, elindeki delil eri de yok etti. Babasinin oldugunu unuttugu parayi elinden alan, onu aldatan insani ruh soyluluguyla ezmek, hirsiz sayabilmek, ömrünün sonuna kadar onu küçümsemek hakkini elde etmek için istemedi. Resmen ayrilmamislardi, ama de facto (1) ayriydilar, öyleyken gelip yardim isteyebilir miydi ondan? Sunu da unutma ki deliydi kadin, ölüm döseginde Nel i'ye "Gitme onlara, demis". Sürünse de gitmesini istemiyordu kizinin onlara; "Kim çagirirsa gitme"... Kizini çagiracaklarim biliyordu demek, böylece bir kere daha öc almak istiyordu.

Anlayacagin, yemek yerine intikam hirsiydi kadini besleyen. €ok sey ögrendim Nel i'den, Vanya, hala ögreniyorum. Annesi hastaydi, veremli hastalarin daha bir sinirli, huysuz olduklari bilinir; ama sunu da biliyorum ki, kadin Prense bir mektup yazdi... Bubnova'nin evindeki bir dostumdan ögrendim bunu, evet Prens'in kendisine...

Mektup mu? diye haykirdim. Prensin eline geçmis mi bu mektup?

™nemli olan da burasi zaten, bilmiyorum. Deli kadin, dostumla (hatirlarsin, boyali bir kiz vardi hani, simdi akil hastanesinde yatiyor) kafa kafaya vermis, onunla yol ayacakmis mektubu,yazmis,amasonra vazgeçmis, mektubu vermisken geri almis onu; ölmeden üç hafta önce oluyor bu... €ok önemli bir durum: Bir kere yol amaya karar verdikten sonra, vazgeçmis olsa bile baska bir zaman yol ayabilirdi demektir. Sonra yol ayip yol amadigi
(1)Gerçekte(Latince).

ni bilmiyorum iste; ne var ki, yol amadigini gösteren bazi belirtiler var ortada; öyle olsaydi Prens onun Petersburg'da bulundugunu kesinlikle bilirdi. ™ldügüne de sevinirdi tabiŒ!

Evet, hatirladim, Alyosa onu pek sevindiren bir mektup aldigini söylemisti. Ama bu daha geçenlerde olmus, topu topu iki ay önce. Peki sonra, Prensle senin isler ne oldu?

Ne olacak? Düsün bir kere: Yüzde yüz eminim, ama elimde delil yok... ne kadar ugrastiysam en küçük bir delil bulamadim. Durum kritikti! Yurt disiyla iliski kurmam gerekiyordu, ama nereyle ?

Bilmiyordum. Prensle bir çatismaya girmemin, onu birtakim imali sözlerle, bildiklerimden daha çok sey biliyormus numarasi yapmakla korkutmamin gerektigini anlamistim tabiŒ...

Sonra?

Kuru gürültüye pabuç birakmadi;ama gene de korktu,hala korku içinde.Birkaç kere bulustuk,nasil alttan aliyor görsen! Bir keresindearkadasça açilacak oldu bana. Benim her seyi bildigimi saniyordu o zaman. €ok hos, duygulu, içtenlikle anlatiyordu, ama söylediklerinin hepsi yalandi tabiŒ, hayasizca yalansöylüyordu. Benden ne denli korktugunu o zaman anladim iste. €ok safmisim da kurnazlik etmeye kalkisiyormusum gibi görünüyordum ona. Beceriksizce korkutmaya çalisiyordum, tabiŒ bile bile yapiyordum bunu. Mahsustan çam deviriyor, göz dagi veriyordum.

Niyetim kendimi ona saf bel etip agzindan söz almakti. Ama farkinavardialçak! Baska bir keresinde sarhos numarasi yaptim, gene sökmedi: €ok kurnaz namussuz! Bilmemanlatabildim mi Vanya, bir kere benden ne kadar korktugunu ögrenmem gerekiyordu;sonra, gerçekten bildigimden çok sey biliyor gözükmeliydim ona...

Sonunda ne oldu? 432

Hiç. Delil gerekliydi, ama benimelimde yoktu böyle bir sey. Ne var ki, benim bir gürültü

çikarabilecegimi de anlamisti. Rezaletti korktugu tek sey, çünkü birtakim iliskiler kurmak üzereydi burada. Evleniyor, biliyor musun?

Hayir...

Gelecek yil! Evlenecegi kimseyi daha geçen yildan kestirdi gözüne. Kiz o zaman on dördündeydi, simdi on besinde tabiŒ, zaval i okul önlügüyle dolasiyor daha. Kizin anasi babasi seviniyorlar!

Karisinin ölümü onun için ne denli önemliydi, anliyor musun simdi? Kizin babasi general... para istedigin kadar! Senle bana düsmez böylesi Vanya...

Masloboyev yumrugunu masaya öfkeyle indirerek,

Yalniz bir aptal igimi hazmedemiyorum, diye bagirdi, namussuz herif iki hafta önce aldatti beni...

Nasil?

Basbayagi...Elimde delil olmadigininfarkina vardigini sezinliyordum; is ne kadar uzarsa güçsüzlügümü o kadar anlayacagini düsündügüm için iki bine razi oldum.

Aldin mi iki bini?..

Hem de gümüs iki bin... Dislerimi gicirdata gicirdata aldim. Böyle bir isin ücreti iki bin miydi!

Küçüldüm o anda. Samar yemis gibi duruyordum karsisinda; "Masloboyev, dedi, eski iyiliklerinizin karsiligini vermedim henüz(oysa konustugumuz gibi, yüz el i ruble vermisti), simdi de gidiyorum; su iki bini alin. Umarim isimiz bitti artik." "Tamamen bitti artik, Prens" dedim; ama yüzüne bakamiyordum. Bana "€ok bu para ama içimden koptu, senin gibi enayiye veriyorum"

dergibilerden baktigini düsünüyordum. Disari nasil çiktigimi hatirlamiyorum.

Ama senin bu yaptigin düpedüz alçaklik Masloboyev! diye haykirdim. Nel i'yi düsün!

433

Alçaklik da söz mü, canilik, rezil ik... Bu... bu... anlatacak söz bulamiyorum!

Tanrim! Hiç degilse Nel i'ye biraz yardim etmesi gerekirdi!

Elbette. Ama nasil zorlarsin buna onu? Korkutmakla mi? Korkmaz: Para aldim ondan. Iki bin rubleye bana satti korkusunu! Artik niçin korksun?

Umutsuzca,

Nel i'nin isi de böylece kapandi mi yani? diye bagirdim.

Masloboyev ürperdi, heyecanli bir sesle,

Asla! dedi. Birakmam bunu ona! Yeni bir is açacagim basina Vanya, kararimi verdim! Iki bin ruble aldiysam ne olmus? Al ah belasini versin. Ugradigim hakarete sayarim, namussuz çok fena tongaya bastirdi beni çünkü, alay etti benimle. Tongaya bastirdigi yetmemis gibi bir de alay etti!

Hayir, alaya gelemem ben... Simdi ise Nel i'den baslayacagim Vanya.Bazidurumlardan, esrar perdesini onun yardimiyla kaldirabilecegimi saniyorum. Her seyi biliyor o, her seyi... Annesi anlatti ona. Hastayken, sayiklarken anlatmis olabilir. Içini dökecegi kimsesi yoktu, kizma döktü,Masloboyev keyifli keyifli ogusturdu el erini.Belki bazi delil er de

bulabiliriz. Buraya niçin bu kadar sik geldigimi anliyor musun simdi Vanya? ™nce, seni sevdigimden,bunu söylemeye lüzum yok zaten; sonra, Nel i'yi inceliyorum. Vanya'cigim, istesen de istemesen de yardim etmek zorundasin bana, çünkü Nel i'yi etkileyebiliyorsun.

Edecegim, diye haykirdim,Masloboyev umarim önce kendi çikarim degil de Nel i'yi, zaval i, mutsuz bir yetimi düsünerek hareket edeceksindir...

Kimin çikarini düsünerekhareket edecegimden sana ne! ™nemli olan bir seyler yapmis olmak!

Elbette önce yetim kizi düsünecegim!Ama birazcik da kendimi EzilenlerF : 28 434

düsünürsem sakin gücenme! Yoksul bir insanim ben, yoksul ari hor görmemeli. Hakkimi yedigi yetmemis gibi tuttu bir de alay etti benimle. Böyle bir madrabazin cezasini vermemeli miyim sence? Morgenfri!

Devrisi günkü çiçek bayramimiz olmadi. Nel i fenalasmisti, yatagindan kalkamadi.

Yattigi odadan bir daha hiç çikamadi.

Iki hafta sonra öldü. Bu iki hafta içinde kendinde degildi, o tuhaf hayal erinden bir an kurtulamadi.

Aklini az da olsa yitirmisti sanki. ™lünceye kadar dedesinin onu çagirdigina, gelmiyor diye ona kizdigina, bastonuyla yere vurarak gidip dilenmesini, ekmekle tütün parasi bulmasini söyledigine inandi. Uykudayken birden aglamaya basliyor, hemen uyanip, düsünde annesini gördügünü

söylüyordu.

Arada bir kendine geliyordu. Bir keresinde yalnizdik odada: Bana dogru uzandi, bir deri bir kemik kalmis, ates gibi yanan eliyle elimi tuttu.

Vanya, dedi, ben ölünce Natasa'yla evlen.

Bunu çoktan beri düsündügü bel iydi. Gözlerinin içine bakarak sessizce gülümsedim.

Gülümsedigimi görünce o da gülümsedi, zayif parmagini beni tehdit eder gibi, muzip bir tavirla sal adi, yüzümü gözümü öpmeye basladi...

™lümünden üç gün önce nefis bir yaz aksami perdeyi kaldirip pencereyi açmamizi istedi. Küçük bahçeye bakiyordu bu pencere. Disardaki yesil ige, batmak üzere olan günese uzun uzun baktiktan sonra birden bizi yalniz birakmalarim istedi. €ok bitkin oldugu için zayif bir sesle, Vanya, dedi, yakinda ölecegim. Hem de çok yakinda... Beni unutmamani istiyorum. Hatira olarak sunu birakiyorum sana. (Boynuna haçla beraber asili muska gibi, beze sarili irice bir seyi gösterdi.) ™lürken annem birakmisti bunu bana. Ben ölünce al onu, aç, içinde yazilanlari oku.

Bunu senden baskasina vermemelerini söyleye

cegim. Ben öldükten sonra ona git, öldügümü, ama onu affetmedigimi söyle, incil'i okudugumu, orada "Bütün düsmanlarinizi affedin" diye yazdigi halde gene affetmedigimi de söyle. "Annem ölürken onu lanetle dedi bana diyor, de, kendim için degil, annem için lanetliyorum onu " Annemin nasil öldügünü, Bubnova'nin evindeki yasayisimi anlat; beni orada ne durumda buldugunu da anlat, her seyi, her seyi ögrensin... Onun yanina gitmektense Bubnova'nin evinde kalmaya razi oldugumu da söyle...

Nel i bunlari söyleyince yüzü kireç gibi bembeyaz oldu, yüregi öyle hizli çarpmaya basladi ki, basini yastiga koydu, iki dakika hiç bir sey söyleyemedi. Sonunda bitkin bir sesle,

€agir onlari Vanya, dedi, vedalasmak istiyorum hepsiyle. Elveda Vanya!...

Son kere sevgiyle kucakladi beni, sikti, sikti. Bizimkiler girdi içeri. Kizcagizin ölmek üzere olduguna akil erdiremiyordu ihtiyar. Son ana kadar hepimizle cenklesiyor, Nel i'nin iyilesecegini söylüyordu. Üzüntüden büsbütün zayiflamisti, gece gündüz hastanin basucunda oturuyordu. ..

Son geceler hiç. uyumadi. Nel i'nin en küçük bir istegini yapmak için çirpiniyor; bazan disari çiktiginda içli içli agliyor, ama bir dakika sonra gene umutlaniyor, Nel i'nin muhakkak iyilesecegini söylüyordu. Odayi çiçeklerle donatmisti. Bir keresinde Nel i'cigine kirmizi beyaz gül erden kocaman bir demet getirmisti... Hem çok uzak bir yere sirf bu gül eri almak için gitmisti. Bütün bunlar Nel i'yi çok heyecanlandiriyordu. Herkesten gelen böylesine bir sevgiyi karsiliksiz birakamiyordu. O vedalasma aksami ihtiyar bir türlü ebediyen vedalasmak istemedi onunla. Nel i gülümsedi, uyuyuncaya kadar neseli görünmeye çalisti, hatta sakalasti ihtiyarla... Odalarimiza çekilirken umutlanmistik bile, ama devrisi günü konusamiyordu. iki gün sonra da öldü. 436

Ihtiyarin tabutu çiçeklerle bezeyisini, kizin kuru, ölü yüzüne, donuk gülümseyisine, gögsünün üzerine çaprazlama konmus kol arina bakisim hiç unutamam. ™len öz kiziymis gibi agliyordu.

Natasa, ben, hepimiz avutmaya çalisiyorduk onu, ama dinmiyordu aglamasi. Nel i'nin ölümünden sonra agir hasta oldu.

™lünün boynundan çikarilan küçük torbacigi Anna Andreyevna'nin kendisi verdi bana. Nel i'nin annesinin Prense mektubu vardi içinde. Nel i öldügü gün okudum onu. Prensi lanetle aniyor, onu hiç bir zaman affetmeyecegini söylüyor, çektiklerini anlatiyor, Nel i'yi bekleyen korkunç günlerden söz ediyor, hiç olmazsa çocuk için bir seyler yapmasi için yalvariyordu. "Sizin evladinizdir o, diye yaziyordu, sizin kizinizdir, öz "kiziniz oldugunu sis de biliyorsunuz. Ben öldükten sonra size gelmesini, bu mektubu vermesini söyledim ona. Nel i'mi yüzüstü birakmazsaniz orada affederim sizi belki, yüce yargi günü Tanri'nin tahtinin önünde yere kapanir, günahlarinizi bagislamasi için yalvaririm. Bu mektupta neler yazdigimi biliyor Nel i. Okudum ona. Her seyi anlattim, her seyi, biliyor, her seyi... "

Ama annesinin dedigini yapmamisti Nel i. Her seyi bildigi halde gitmedi Prense, onunla barismadan öldü.

Nel i'yi topraga verip eve döndükten sonra Natasa'yla bahçeye çiktik. Günesli, güzel bir gündü. Bir hafta sonra gideceklerdi. Natasa tuhaf bir bakisla uzun uzun bakti gözlerimin içine.

Vanya, dedi, Vanya, bir düstü bu!

Düs olan ne?

Hepsi, hepsi. Bir yildanberi olan her sey. Ah Vanya, ne diye senin mutlulugunu da mahvettim!

Ömrümüzün sonuna kadar mutlu olabilirdik seninle!" demek istedigini okudum gözlerinde.

BiTTi